HANS-HERMANN HOPPE

Δημοκρατία: Ο Θεός που Απέτυχε

Τα οικονομικά και η πολιτική της μοναρχίας, της δημοκρατίας και της φυσικής τάξης

Μετάφραση: Πραξεολόγος - Αθήνα, 2026

Published under a CC BY Attribution Only 4.0 License

https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες 6

Εισαγωγή Μεταφραστή 7

Εισαγωγή 10

1. Περί χρονικής προτίμησης, κρατικής εξουσίας και της διαδικασίας αποπολιτισμού 21

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ 21

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ 23

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ, ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ, ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ 26

ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ, ΔΙΟΓΚΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ 30

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 42

2. Περί μοναρχίας, δημοκρατίας και της ιδέας της φυσικής τάξης 46

ΘΕΩΡΙΑ: Η ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ 46

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (1789–1918) 50

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΥΠΟ ΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΒΑΣΙΛΕΥΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ 52

Δείκτες εκμετάλλευσης 53

Δείκτες προσανατολισμού στο παρόν 58

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΜΟΝΑΡΧΙΑ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ 62

3. Περί μοναρχίας, δημοκρατίας, κοινής γνώμης και απονομιμοποίησης 67

I 67

II 70

III 70

IV 71

V 73

VI 76

4. Περί δημοκρατίας, αναδιανομής και καταστροφής της ιδιοκτησίας 82

5. Περί συγκεντροποίησης και απόσχισης 88

6. Περί σοσιαλισμού και αποσοσιαλιστικοποίησης 94

I 94
II 95
III 98
IV 100
ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ: ΠΕΡΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΠΡΟΝΟΙΑΣ (ΠΑΡΟΧΩΝ) 100

7. Περί ελεύθερης μετανάστευσης και αναγκαστικής ενσωμάτωσης 102
I 102
II 102
III 103
IV 104
V 105
VI 106
VII 107

8. Περί ελεύθερου εμπορίου και περιορισμένης μετανάστευσης 109
I 109
II 109
III 111
IV 112
V 115
VI 117
VII 119

9. Περί συνεργασίας, φυλής, πόλης και κράτους 120
I 120
II 122
III 124
IV 128

10. Περί συντηρητισμού και ελευθερισμού 129
II 130
III 136
IV 138
V 139
VI 142
VII 145

11. Περί των σφαλμάτων του κλασικού φιλελευθερισμού και του μέλλοντος της ελευθερίας **147**

I 147

II 147

IV 150

V 152

12. Περί κράτους και ιδιωτικής παραγωγής άμυνας **156**

I 156

II 158

IV 162

V 166

VI 167

VII 169

VIII 170

IX 174

X 176

13. Περί της αδυνατότητας περιορισμένου κράτους και της προοπτικής επανάστασης **177**

I 177

II 178

IV 182

V 187

Σημειώσεις **191**

Εισαγωγή 191

1. Περί χρονικής προτίμησης, κρατικής εξουσίας και της διαδικασίας αποπολιτισμού 192

2. Περί μοναρχίας, δημοκρατίας και της ιδέας της φυσικής τάξης 208

3. Περί μοναρχίας, δημοκρατίας, κοινής γνώμης και απονομιμοποίησης 215

4. Περί δημοκρατίας, αναδιανομής και καταστροφής της ιδιοκτησίας 218

5. Περί συγκεντροποίησης και απόσχισης 223

6. Περί σοσιαλισμού και αποσοσιαλιστικοποίησης 228

7. Περί ελεύθερης μετανάστευσης και αναγκαστικής ενσωμάτωσης 235

8. Περί ελεύθερου εμπορίου και περιορισμένης μετανάστευσης 239

9. Περί συνεργασίας, φυλής, πόλης και κράτους 244

10. Περί συντηρητισμού και ελευθερισμού 248

11. Περί των σφαλμάτων του κλασικού φιλελευθερισμού και του μέλλοντος της ελευθερίας 260

12. Περί κράτους και ιδιωτικής παραγωγής άμυνας 268
13. Περί της αδυνατότητας περιορισμένου κράτους και της προοπτικής επανάστασης 269

Ευχαριστίες

Οι περισσότερες από τις μελέτες που ακολουθούν προέκυψαν από ομιλίες σε διάφορα συνέδρια υπό την αιγίδα του Ludwig von Mises Institute και του Center for Libertarian Studies. Αρκετές έχουν δημοσιευθεί παλαιότερα σε διάφορα έντυπα και σε διάφορες μεταφράσεις. Ωστόσο, για την παρούσα έκδοση όλες αναθεωρήθηκαν συστηματικά και διευρύνθηκαν ουσιωδώς. Ευχαριστώ τον Llewellyn H. Rockwell Jr., πρόεδρο του Ludwig von Mises Institute, και τον Burton S. Blumert, πρόεδρο του Center for Libertarian Studies, για τη συνεχή οικονομική και προσωπική υποστήριξή τους στην ανάπτυξη και επεξεργασία των ιδεών που παρουσιάζονται εδώ.

Μεταξύ άλλων που μου προσέφεραν βήμα για να εκφράσω και να δοκιμάσω τις ιδέες μου, συμβάλλοντας έτσι στο παρόν έργο, συγκαταλέγονται οι Cristian Comanescu, Robert Nef, Gerard Radnitzky, Jiri Schwarz, Jesus Huerta de Soto και Josef Sima. Τους ευχαριστώ, όπως ευχαριστώ και έναν ανώνυμο ευεργέτη για τη συνεχιζόμενη οικονομική υποστήριξή του.

Επί πολλά χρόνια έχω την ευλογία της φιλίας των Walter Block, David Gordon, Jeffrey Herbener, Guido Hülsmann, Stephan Kinsella, Ralph Raico και Joseph Salerno. Μολονότι κανείς τους δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος για οποιαδήποτε από τις ιδέες μου, όλοι τους, μέσω προτάσεων και κριτικών σε αναρίθμητες συζητήσεις, καθώς και μέσω των δικών τους επιστημονικών συγγραμμάτων, άφησαν ανεξίτηλο αποτύπωμα στη σκέψη μου.

Ακόμη σημαντικότερη υπήρξε η επιρροή των Ludwig von Mises και Murray N. Rothbard. Η πνευματική μου οφειλή στο έργο τους είναι σημαντική και δεν μπορώ παρά να ελπίζω ότι έχει αναγνωριστεί όπως της αρμόζει και επαρκώς σε όλες τις μελέτες που ακολουθούν. Στον Murray N. Rothbard, με τον οποίο είχα την τύχη να συνδεθώ στενά κατά την τελευταία δεκαετία της ζωής του, οφείλω επιπλέον βαθιά προσωπική ευγνωμοσύνη. Η φιλία του και το παράδειγμα ηθικού θάρρους που έδωσε, καθώς και η ικανότητά του να παραμένει καλοσυνάτος και μάλιστα ευδιάθετα αισιόδοξος ακόμη και απέναντι σε φαινομενικά ανυπέρβλητες αντιξοότητες, επηρέασαν βαθιά και μόνιμα τη δική μου συμπεριφορά και αντίληψη για τη ζωή.

Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, ευχαριστώ τη σύζυγό μου, Margaret Rudelich Hoppe, όχι μόνο επειδή έχει αναλάβει εδώ και περισσότερα από είκοσι χρόνια το άχαρο έργο της επιμέλειας των αγγλόγλωσσων κειμένων μου, αλλά και επειδή πάντοτε βρίσκει τον χρόνο και την ενέργεια, ανάμεσα στην εργασία της, στη φροντίδα του νοικοκυριού και των δύο έφηβων παιδιών μας, να μου προσφέρει ενθάρρυνση, παρηγοριά και ευτυχία.

Εισαγωγή Μεταφραστή

Υπάρχουν βιβλία με τα οποία διαφωνούμε πριν ακόμη τα ανοίξουμε. Ο τίτλος τους αρκεί για να μας τοποθετήσει απέναντί τους, σαν να έχει ήδη ειπωθεί κάτι που δεν θα έπρεπε να ειπωθεί. Το Δημοκρατία: ο θεός που Απέτυχε είναι ένα τέτοιο βιβλίο. Για τον αναγνώστη που συνδέει τη δημοκρατία με την ελευθερία, την πολιτική ισότητα και την έξοδο από την αυθαιρεσία, ο τίτλος του Hans-Hermann Hoppe ακούγεται σχεδόν ως πρόκληση προς την ίδια την ιστορική εμπειρία. Ιδίως στην Ελλάδα, όπου η λέξη κουβαλά το βάρος τόσο μιας αρχαίας κληρονομιάς όσο και πολύ πιο πρόσφατων αγώνων, δεν είναι εύκολο να τη δει κανείς στη θέση του κατηγορουμένου.

Αυτή η αρχική δυσφορία είναι κατανοητή. Δεν είναι, όμως, καλός λόγος για να κλείσουμε το βιβλίο. Οι πολιτικές μας πεποιθήσεις αξίζουν περισσότερο όταν γνωρίζουμε τι μπορούν να αντέξουν· όταν τις έχουμε εκθέσει στην ισχυρότερη αντίρρηση, όχι μόνο στην πιο βολική. Ο Hoppe προσφέρει μια αντίρρηση που δύσκολα μπορεί να ενσωματωθεί στις συνηθισμένες συζητήσεις περί «καλύτερης δημοκρατίας». Δεν ζητεί απλώς εντιμότερους πολιτικούς, αποτελεσματικότερη διοίκηση ή περισσότερο υπεύθυνους ψηφοφόρους. Αμφισβητεί την πεποίθηση ότι η εκλογή των κυβερνώντων αρκεί για να θεμελιώσει το δικαίωμά τους να κυβερνούν.

Το ερώτημά του μπορεί να διατυπωθεί χωρίς τεχνικούς όρους: τι ακριβώς αλλάζει στην εξουσία όταν εκείνος που την ασκεί έχει εκλεγεί; Αλλάζει ο τρόπος με τον οποίο ανέλαβε το αξίωμά του, ασφαλώς. Αλλάζουν οι δυνατότητες ελέγχου και απομάκρυνσής του. Σημαίνει όμως αυτό ότι κάθε πράξη του αποκτά ηθική νομιμοποίηση; Και ο πολίτης που διαφωνεί, που καταψηφίζει ή που απέχει, με ποια έννοια έχει συναινέσει σε όσα αποφασίζονται στο όνομά του;

Η απόσταση ανάμεσα στη συμμετοχή και τη συγκατάθεση βρίσκεται στην καρδιά του έργου. Στη δημόσια ζωή έχουμε συνηθίσει να μιλάμε για τις αποφάσεις του κράτους σε πρώτο πληθυντικό: αποφασίζουμε, δανειζόμαστε, δαπανούμε. Η γλώσσα αυτή εκφράζει ένα αίσθημα κοινής πολιτικής ευθύνης, αλλά μπορεί επίσης να κρύβει ποιος αποφασίζει, ποιος ωφελείται και ποιος πληρώνει. Ο Hoppe επιμένει να επαναφέρει αυτές τις διακρίσεις. Δεν δέχεται ότι η συλλογική ονομασία αρκεί για να εξαφανίσει τη διαφορά ανάμεσα σε εκείνον που επιβάλλει μια απόφαση και σε εκείνον που είναι υποχρεωμένος να την υποστεί.

Η αφετηρία του είναι η ριζοσπαστική ελευθεριστική παράδοση του Ludwig von Mises και, κυρίως, του Murray Rothbard. Σε αυτήν την παράδοση, η ελευθερία δεν ορίζεται πρωτίστως ως μερίδιο στην πολιτική εξουσία. Ορίζεται ως προστασία του προσώπου και της δικαιωματικά αποκτημένης περιουσίας του από την επιθετική επέμβαση άλλων. Από εδώ προκύπτει η δυσπιστία του Hoppe απέναντι στο κράτος, ανεξαρτήτως πολιτεύματος: ένας θεσμός που επιβάλλει τη χρηματοδότησή του και διατηρεί την τελική δικαιοδοσία μέσα σε μια επικράτεια δεν μετατρέπεται σε εθελούσια ένωση επειδή οι διαχειριστές του αναδεικνύονται με ψηφοφορία.

Η πιο γνωστή ανάπτυξη αυτής της θέσης είναι και εκείνη που προκαλεί τις περισσότερες αντιδράσεις: η σύγκριση μοναρχίας και δημοκρατίας. Ο Hoppe προτείνει να τις εξετάσουμε με βάση τον διαφορετικό χρονικό ορίζοντα των κυβερνώντων. Ο κληρονομικός μονάρχης αντιμετωπίζει, στο υπόδειγμά του, την επικράτεια ως περιουσιακό στοιχείο από το οποίο αντλεί εισόδημα και το οποίο

προσδοκά να μεταβιβάσει στους διαδόχους του. Ο δημοκρατικός πολιτικός έχει στη διάθεσή του μια προσωρινή θέση διαχείρισης. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τους πόρους που ελέγχει όσο βρίσκεται στην εξουσία, χωρίς να έχει την ίδια σχέση με τη μακροχρόνια αξία τους.

Δεν χρειάζεται, για να λειτουργήσει το επιχείρημα, ο βασιλιάς να είναι σοφός και ο αιρετός ανήθικος. Το βάρος πέφτει στα κίνητρα, όχι στους χαρακτήρες. Ένας άνθρωπος που περιμένει να παραδώσει κάτι στα παιδιά του έχει διαφορετικούς λόγους να το διατηρήσει από έναν άνθρωπο του οποίου η πρόσβαση σε αυτό λήγει σύντομα. Ο Hoppe μεταφέρει αυτή τη συλλογιστική στην πολιτική και εξετάζει τις συνέπειές της για τη φορολογία, τον δανεισμό και τη χρήση του δημόσιου πλούτου.

Εδώ αποκτά σημασία η έννοια της χρονικής προτίμησης: πόσο μεγαλύτερο βάρος δίνουμε σε μια ικανοποίηση σήμερα σε σχέση με μια ικανοποίηση στο μέλλον. Η έννοια μπορεί να φαίνεται αφηρημένη, αλλά οι πολιτικές της εκφράσεις είναι οικείες. Μια κυβέρνηση απολαμβάνει το όφελος μιας παροχής τώρα, ενώ μέρος του κόστους της μεταφέρεται σε επόμενες κυβερνήσεις και γενιές. Ένας πολίτης που δεν αισθάνεται ασφαλής για όσα αποταμιεύει έχει λιγότερους λόγους να στερηθεί στο παρόν. Κατά τον Hoppe, οι θεσμοί μπορούν να ενθαρρύνουν ή να διαβρώσουν την υπομονή που απαιτεί η δημιουργία πλούτου και η διατήρηση μιας κοινωνίας στον χρόνο.

Η συλλογιστική έχει δύναμη. Δεν αποτελεί, ωστόσο, από μόνη της ιστορική απόδειξη. Οι μοναρχίες γνώρισαν σπατάλες, πολέμους και λεηλασία των υπηκόων τους· οι δημοκρατίες έχουν κατορθώσει, υπό ορισμένες συνθήκες, να δημιουργήσουν ανθεκτικούς περιορισμούς στην κυβερνητική αυθαιρεσία. Ανάμεσα σε ένα υπόδειγμα κινήτρων και στην πραγματική πορεία μιας κοινωνίας παρεμβάλλονται νόμοι, έθιμα, συγκρούσεις, διοικητικές παραδόσεις και απρόβλεπτα γεγονότα. Ο προσεκτικός αναγνώστης χρειάζεται να κρατήσει αυτή την απόσταση ανοιχτή. Μπορεί να αναγνωρίσει ότι ο Hoppe εντοπίζει έναν ουσιώδη μηχανισμό χωρίς να δεχθεί ότι ο μηχανισμός αυτός εξηγεί τα πάντα.

Θα ήταν επίσης λάθος να διαβάσει το βιβλίο ως νοσταλγία για την παλινόρθωση των βασιλέων. Η μοναρχία δεν είναι ο τελικός προορισμός του. Παραμένει και αυτή μια μορφή κρατικού εξαναγκασμού. Εκείνο που ο Hoppe θέλει να καταστήσει νοητό είναι μια κοινωνική τάξη χωρίς κρατικό μονοπώλιο, όπου η προστασία, η διαιτησία και η επίλυση διαφορών θα στηρίζονται σε σχέσεις ιδιωτικού δικαίου και σε ανταγωνιστικούς φορείς.

Στο σημείο αυτό, η κριτική γίνεται θεσμική πρόταση — και αναλαμβάνει ένα πολύ μεγαλύτερο βάρος απόδειξης. Είναι άλλο να δείχνει κανείς γιατί το κράτος αποτυγχάνει και άλλο να δείχνει πώς θα λειτουργούσε μια καλύτερη εναλλακτική. Πώς θα αποτρεπόταν η μετατροπή ενός ισχυρού οργανισμού προστασίας σε νέο κυρίαρχο; Πώς θα εξασφαλιζόταν η πρόσβαση του φτωχότερου ανθρώπου στη δικαιοσύνη; Τι θα συνέβαινε όταν οι τίτλοι ιδιοκτησίας, πάνω στους οποίους στηρίζεται ολόκληρη η κατασκευή, προέρχονται από παλαιότερες κατακτήσεις ή απαλλοτριώσεις; Αυτές οι δυσκολίες δεν ακυρώνουν εκ των προτέρων την πρόταση. Δεν επιτρέπουν όμως και να θεωρήσουμε ότι η απουσία κράτους συνεπάγεται αυτομάτως την απουσία καταπίεσης.

Ανάλογη προσοχή απαιτούν οι σελίδες για τη μετανάστευση, τις συμβατικές κοινότητες και τον αποκλεισμό. Εδώ η υπεράσπιση της ιδιοκτησίας συναντά τον έντονο κοινωνικό συντηρητισμό του συγγραφέα. Το δικαίωμα των ανθρώπων να επιλέγουν με ποιους θα συμβιώσουν είναι σημαντικό· εξίσου σημαντικό είναι να εξετάζεται τι συμβαίνει σε εκείνον που διαφωνεί, που αποκλείεται ή που

δεν έχει πραγματική δυνατότητα να φύγει. Μια θεωρία της ελευθερίας κρίνεται και από τη θέση που επιφυλάσσει σε αυτούς τους ανθρώπους, όχι μόνο από την αυτονομία που προσφέρει στους ιδρυτές μιας κοινότητας.

Ούτε, πάντως, η δημοκρατική απάντηση μπορεί να εξαντληθεί στην υπενθύμιση των δυσκολιών του αντιπάλου. Η δυνατότητα ειρηνικής αντικατάστασης μιας κυβέρνησης είναι σπουδαία κατάκτηση. Δεν αποτελεί λευκή επιταγή για όσα μπορεί να κάνει μια κυβέρνηση στο μεταξύ. Τα ατομικά δικαιώματα, η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και οι συνταγματικοί περιορισμοί έχουν αξία ακριβώς επειδή αναγνωρίζουν ότι ακόμη και μια πλειοψηφία μπορεί να αδικήσει. Ο Hoppe πιέζει αυτή την παραδοχή μέχρι το σημείο όπου ο δημοκρατικός αναγνώστης οφείλει να εξηγήσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τι υπερασπίζεται: την αρχή της πλειοψηφίας, τους περιορισμούς της ή τη δύσκολη συνύπαρξή τους.

Ίσως εκεί βρίσκεται η διαρκέστερη χρησιμότητα του βιβλίου. Μας αναγκάζει να γίνουμε ακριβέστεροι. Να μη χρησιμοποιούμε τη λέξη «δημοκρατία» σαν να λύνει κάθε ζήτημα δικαιοσύνης, αλλά και τη λέξη «ιδιοκτησία» σαν να λύνει κάθε ζήτημα εξουσίας. Να ξεχωρίζουμε την ηθική αρχή από την ιστορική υπόθεση και την εύστοχη κριτική από την επαρκώς θεμελιωμένη λύση. Το ίδιο μέτρο πρέπει να ισχύσει και για τον συγγραφέα: η τόλμη μιας θέσης δεν εγγυάται την αλήθεια της, όπως και η ενόχληση που προκαλεί δεν αποδεικνύει το σφάλμα της.

Δεν χρειάζεται, λοιπόν, να ανοίξει κανείς αυτό το βιβλίο έτοιμος να αλλάξει στρατόπεδο. Αρκεί να είναι διατεθειμένος να μη διαβάσει μόνο για να επιβεβαιωθεί. Θα συναντήσει επιχειρήματα που αξίζουν σοβαρή εξέταση, κρίσεις που επιδέχονται ισχυρή αντίκρουση και προτάσεις των οποίων οι συνέπειες χρειάζονται προσεκτικό έλεγχο. Αν στο τέλος εξακολουθεί να υπερασπίζεται τη δημοκρατία, θα έχει λόγο να γνωρίζει καλύτερα γιατί — και μέχρι πού.

Ο τίτλος υπόσχεται μια αποκαθήλωση. Η ανάγνωση μπορεί να προσφέρει κάτι πιο χρήσιμο από την αντικατάσταση μιας πολιτικής πίστης με μια άλλη: την επίγνωση ότι κανένας τρόπος ανάδειξης της εξουσίας δεν μας απαλλάσσει από την ανάγκη να ελέγχουμε την άσκησή της, ακόμη και όταν η εξουσία μιλά τη γλώσσα μας, επικαλείται τις αξίες μας και ενεργεί στο όνομά μας. *Πραξεολόγος*

Εισαγωγή

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος αποτελεί μία από τις μεγάλες τομές της σύγχρονης ιστορίας. Με τη λήξη του ολοκληρώθηκε ο μετασχηματισμός ολόκληρου του δυτικού κόσμου από τη μοναρχική διακυβέρνηση και τους κυρίαρχους βασιλείς στη δημοκρατική-ρεπουμπλικανική διακυβέρνηση και στους κυρίαρχους λαούς, ο οποίος είχε αρχίσει με τη Γαλλική Επανάσταση. Μέχρι το 1914, στην Ευρώπη υπήρχαν μόνο τρεις αβασίλευτες δημοκρατίες —η Γαλλία, η Ελβετία και, μετά το 1911, η Πορτογαλία— και, από όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές μοναρχίες, μόνο το Ηνωμένο Βασίλειο μπορούσε να χαρακτηριστεί κοινοβουλευτικό σύστημα, δηλαδή σύστημα στο οποίο η ανώτατη εξουσία ανήκε σε εκλεγμένο κοινοβούλιο. Μόλις τέσσερα χρόνια αργότερα, αφού οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν εισέλθει στον ευρωπαϊκό πόλεμο και είχαν καθορίσει αποφασιστικά την έκβασή του, οι μοναρχίες είχαν σχεδόν εξαφανιστεί και η Ευρώπη, μαζί με ολόκληρο τον κόσμο, είχε εισέλθει στην εποχή του δημοκρατικού ρεπουμπλικανισμού.

Στην Ευρώπη, οι στρατιωτικά ηττημένοι Romanovs, Hohenzollerns και Habsburgs αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τον θρόνο ή να παραιτηθούν, και η Ρωσία, η Γερμανία και η Αυστρία έγιναν αβασίλευτες δημοκρατίες με καθολικό δικαίωμα ψήφου —για άνδρες και γυναίκες— και κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις. Ομοίως, όλα τα νεοσύστατα διάδοχα κράτη, με μόνη εξαίρεση τη Γιουγκοσλαβία, υιοθέτησαν δημοκρατικά-ρεπουμπλικανικά συντάγματα. Στην Τουρκία και στην Ελλάδα οι μοναρχίες ανατράπηκαν. Ακόμη και εκεί όπου οι μοναρχίες εξακολούθησαν να υφίστανται ονομαστικά, όπως στη Μεγάλη Βρετανία, στην Ιταλία, στην Ισπανία, στο Βέλγιο, στις Κάτω Χώρες και στις σκανδιναβικές χώρες, οι μονάρχες δεν ασκούσαν πλέον καμία κυβερνητική εξουσία. Καθιερώθηκε καθολικό δικαίωμα ψήφου για τους ενηλίκους και ολόκληρη η κυβερνητική εξουσία περιήλθε στα κοινοβούλια και στους «δημόσιους» αξιωματούχους.

Ο κοσμοϊστορικός μετασχηματισμός από το Παλαιό Καθεστώς των βασιλικών ή πριγκιπικών ηγεμόνων στη νέα δημοκρατική-ρεπουμπλικανική εποχή των κυβερνητών που εκλέγονται ή επιλέγονται από τον λαό μπορεί επίσης να χαρακτηριστεί ως μετάβαση από την Αυστρία και το αυστριακό πρότυπο στην Αμερική και στο αμερικανικό πρότυπο. Αυτό ισχύει για διάφορους λόγους. Πρώτον, η Αυστρία ξεκίνησε τον πόλεμο και η Αμερική τον τερμάτισε. Η Αυστρία έχασε και η Αμερική κέρδισε. Η Αυστρία κυβερνιόταν από έναν μονάρχη —τον αυτοκράτορα Franz Joseph— και η Αμερική από έναν δημοκρατικά εκλεγμένο πρόεδρο —τον καθηγητή Woodrow Wilson. Σημαντικότερο, όμως, είναι ότι ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος δεν ήταν ένας παραδοσιακός πόλεμος που διεξαγόταν για περιορισμένους εδαφικούς στόχους, αλλά ένας ιδεολογικός πόλεμος· και η Αυστρία και η Αμερική ήταν αντίστοιχα —και έτσι τις αντιλαμβάνονταν οι αντιμαχόμενες πλευρές— οι δύο χώρες που ενσάρκωναν σαφέστερα τις συγκρουόμενες ιδέες.[1]

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος άρχισε ως μια εδαφική διαμάχη παλαιού τύπου. Ωστόσο, με την πρώιμη εμπλοκή και την τελική επίσημη είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών στον πόλεμο τον Απρίλιο του 1917, απέκτησε νέα ιδεολογική διάσταση. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν ιδρυθεί ως αβασίλευτη δημοκρατία και η δημοκρατική αρχή, εγγενής στην ιδέα της αβασίλευτης πολιτείας, είχε μόλις πρόσφατα επικρατήσει ως αποτέλεσμα της βίαιης ήττας και καταστροφής της αποσχιστικής Συνομοσπονδίας από τη συγκεντρωτική κυβέρνηση της Ένωσης. Κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο

Πόλεμο, αυτή η θριαμβεύουσα ιδεολογία ενός επεκτατικού δημοκρατικού ρεπουμπλικανισμού είχε βρει την ίδια της την προσωποποίηση στον τότε πρόεδρο των ΗΠΑ Wilson. Υπό την προεδρία του Wilson, ο ευρωπαϊκός πόλεμος μετατράπηκε σε ιδεολογική αποστολή — να καταστεί ο κόσμος ασφαλής για τη δημοκρατία και απαλλαγμένος από δυναστικούς ηγεμόνες. Όταν, τον Μάρτιο του 1917, ο σύμμαχος των ΗΠΑ τσάρος Nicholas II εξαναγκάστηκε να παραιτηθεί από τον θρόνο και εγκαθιδρύθηκε στη Ρωσία νέα δημοκρατική-ρεπουμπλικανική κυβέρνηση υπό τον Kerenski, ο Wilson ενθουσιάστηκε. Με τον τσάρο εκτός εξουσίας, ο πόλεμος είχε επιτέλους μετατραπεί σε αμιγώς ιδεολογική σύγκρουση: του καλού εναντίον του κακού. Ο Wilson και οι στενότεροι σύμβουλοί του στην εξωτερική πολιτική, George D. Herron και συνταγματάρχης House, αντιπαθούσαν τη Γερμανία του κάιζερ, της αριστοκρατίας και της στρατιωτικής ελίτ. Την Αυστρία, όμως, τη μισούσαν. Όπως περιέγραψε ο Erik von Kuehnelt-Leddihn τις απόψεις του Wilson και της αμερικανικής Αριστεράς:

> *Η Αυστρία ήταν πολύ πιο μοχθηρή από τη Γερμανία. Η ύπαρξή της αντέβαινε στην αρχή του εθνικού κράτους του Mazzini· είχε κληρονομήσει πολλές παραδόσεις και σύμβολα από την Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία —τον δικέφαλο αετό, τα μαύρα και χρυσά χρώματα κ.λπ.· η δυναστεία της είχε κάποτε κυβερνήσει την Ισπανία, ακόμη ένα αντικείμενο αποστροφής· είχε ηγηθεί της Αντιμεταρρύθμισης, είχε τεθεί επικεφαλής της Ιεράς Συμμαχίας, είχε πολεμήσει το Risorgimento, είχε καταστείλει την εξέγερση των Μαγυάρων υπό τον Kossuth, στον οποίο είχε ανεγερθεί μνημείο στη Νέα Υόρκη, και είχε υποστηρίξει ηθικά το μοναρχικό πείραμα στο Μεξικό. Habsburg — και μόνο το όνομα ανακαλούσε μνήμες του ρωμαιοκαθολικισμού, της Αρμάδας, της Ιεράς Εξέτασης, του Metternich, του Lafayette φυλακισμένου στο Όλμιτς και του Silvio Pellico στο φρούριο Σπίλμπεργκ του Μπρνο. Ένα τέτοιο κράτος έπρεπε να συντριβεί, μια τέτοια δυναστεία έπρεπε να εξαφανιστεί.*[2]

Ως σύγκρουση με ολοένα εντονότερα ιδεολογικά κίνητρα, ο πόλεμος εκφυλίστηκε γρήγορα σε ολοκληρωτικό πόλεμο. Παντού, ολόκληρη η εθνική οικονομία στρατιωτικοποιήθηκε —πολεμικός σοσιαλισμός—[3] και η από παλιά καθιερωμένη διάκριση μεταξύ μαχητών και αμάχων, καθώς και μεταξύ στρατιωτικής και πολιτικής ζωής, εγκαταλείφθηκε. Γι' αυτό ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος προκάλεσε πολύ περισσότερα θύματα μεταξύ των αμάχων —θύματα ασιτίας και ασθενειών— από όσους στρατιώτες σκοτώθηκαν στα πεδία των μαχών. Επιπλέον, λόγω του ιδεολογικού χαρακτήρα του πολέμου, στο τέλος του δεν ήταν δυνατή μια συμβιβαστική ειρήνη, αλλά μόνο η πλήρης παράδοση, η ταπείνωση και η τιμωρία. Η Γερμανία αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη μοναρχία της και η Αλσατία-Λωρραίνη επιστράφηκε στη Γαλλία, όπως πριν από τον Γαλλοπρωσικό Πόλεμο του 1870–1871. Η νέα γερμανική δημοκρατία επιβαρύνθηκε με βαριές, μακροχρόνιες αποζημιώσεις. Η

Γερμανία αποστρατιωτικοποιήθηκε, το γερμανικό Σάαρ καταλήφθηκε από τους Γάλλους και, στα ανατολικά, μεγάλες εκτάσεις έπρεπε να παραχωρηθούν στην Πολωνία —η Δυτική Πρωσία και η Σιλεσία. Ωστόσο, η Γερμανία δεν διαμελίστηκε και δεν καταστράφηκε. Ο Wilson είχε επιφυλάξει αυτή τη μοίρα για την Αυστρία. Με την εκθρόνιση των Habsburgs, ολόκληρη η Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία διαμελίστηκε. Ως επιστέγασμα της εξωτερικής πολιτικής του Wilson, δύο νέα και τεχνητά κράτη, η Τσεχοσλοβακία και η Γιουγκοσλαβία, δημιουργήθηκαν από εδάφη της πρώην Αυτοκρατορίας. Η ίδια η Αυστρία, επί αιώνες μία από τις μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης, περιορίστηκε στον μικρό γερμανόφωνο πυρήνα της· και, ως ακόμη μία κληρονομιά του Wilson, η μικροσκοπική Αυστρία εξαναγκάστηκε να παραχωρήσει στην Ιταλία την εξ ολοκλήρου γερμανική επαρχία της του Νότιου Τιρόλου, που εκτεινόταν μέχρι το πέρασμα του Μπρένερ.

Από το 1918, η Αυστρία έχει εξαφανιστεί από τον χάρτη της διεθνούς πολιτικής ισχύος. Αντιθέτως, οι Ηνωμένες Πολιτείες αναδείχθηκαν σε ηγετική δύναμη του κόσμου. Η αμερικανική εποχή —η *pax Americana*— είχε αρχίσει. Η αρχή του δημοκρατικού ρεπουμπλικανισμού είχε θριαμβεύσει. Έμελλε να θριαμβεύσει ξανά με τη λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και ακόμη μία φορά, ή τουλάχιστον έτσι φαινόταν, με την κατάρρευση της Σοβιετικής Αυτοκρατορίας στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Για ορισμένους σύγχρονους παρατηρητές, το «Τέλος της Ιστορίας» έχει επέλθει. Η αμερικανική ιδέα της καθολικής και παγκόσμιας δημοκρατίας έχει επιτέλους βρει την πλήρη πραγμάτωσή της.[4]

Στο μεταξύ, η Αυστρία των Habsburg και η κατεξοχήν προδημοκρατική αυστριακή εμπειρία απέκτησαν απλώς ιστορικό ενδιαφέρον. Βεβαίως, δεν ήταν ότι η Αυστρία δεν είχε τύχει αναγνώρισης. Ακόμη και διανοούμενοι και καλλιτέχνες δημοκρατικών πεποιθήσεων, από κάθε πεδίο πνευματικής και πολιτιστικής δραστηριότητας, δεν μπορούσαν να αγνοήσουν την τεράστια παραγωγικότητα του αυστροουγγρικού και ιδίως του βιεννέζικου πολιτισμού. Πράγματι, ο κατάλογος των μεγάλων ονομάτων που συνδέονται με τη Βιέννη των τελών του δέκατου ένατου και των αρχών του εικοστού αιώνα μοιάζει ατελείωτος.[5] Σπανίως, όμως, αυτή η τεράστια πνευματική και πολιτιστική παραγωγικότητα συνδέθηκε συστηματικά με την προδημοκρατική παράδοση της μοναρχίας των Habsburg. Αντιθέτως, όταν δεν θεωρήθηκε απλή σύμπτωση, η παραγωγικότητα του αυστριακού-βιεννέζικου πολιτισμού παρουσιάστηκε, κατά τρόπο «πολιτικά ορθό», ως απόδειξη των θετικών συνεργειών μιας πολυεθνικής κοινωνίας και της πολυπολιτισμικότητας.[6]

Ωστόσο, στα τέλη του εικοστού αιώνα συσσωρεύονται ολοένα περισσότερες ενδείξεις ότι, αντί να σηματοδοτεί το τέλος της ιστορίας, το ίδιο το αμερικανικό σύστημα βρίσκεται σε βαθιά κρίση. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 ή τις αρχές της δεκαετίας του 1970, τα πραγματικά εισοδήματα από μισθούς στις Ηνωμένες Πολιτείες και στη Δυτική Ευρώπη έχουν παραμείνει στάσιμα ή ακόμη και μειωθεί. Ιδίως στη Δυτική Ευρώπη, τα ποσοστά ανεργίας αυξάνονται σταθερά και σήμερα υπερβαίνουν το 10%. Το δημόσιο χρέος έχει ανέλθει παντού σε αστρονομικά ύψη, υπερβαίνοντας σε πολλές περιπτώσεις το ετήσιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν μιας χώρας. Ομοίως, τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης παντού βρίσκονται στα πρόθυρα της χρεοκοπίας ή κοντά σε αυτά. Επιπλέον, η κατάρρευση της Σοβιετικής Αυτοκρατορίας αντιπροσώπευε όχι τόσο έναν θρίαμβο της δημοκρατίας όσο τη χρεοκοπία της ιδέας του σοσιαλισμού και περιείχε επίσης μια καταδίκη του αμερικανικού, δυτικού συστήματος δημοκρατικού —αντί δικτατορικού— σοσιαλισμού. Επιπροσθέτως, σε ολόκληρο το δυτικό ημισφαίριο αυξάνονται οι εθνικοί, εθνοτικοί και πολιτισμικοί διχασμοί, οι διαχωριστικές τάσεις και τα αποσχιστικά κινήματα. Τα πολυπολιτισμικά δημοκρατικά δημιουργήματα του Wilson, η Γιουγκοσλαβία και η Τσεχοσλοβακία, έχουν διαλυθεί. Στις ΗΠΑ,

λιγότερο από έναν αιώνα πλήρως ανεπτυγμένης δημοκρατίας ακολούθησαν διαρκώς αυξανόμενος ηθικός εκφυλισμός, οικογενειακή και κοινωνική αποσύνθεση και πολιτισμική παρακμή, με τη μορφή συνεχώς αυξανόμενων ποσοστών διαζυγίων, γεννήσεων εκτός γάμου, αμβλώσεων και εγκληματικότητας. Ως αποτέλεσμα ενός διαρκώς διευρυνόμενου συνόλου νόμων κατά των διακρίσεων —νόμων «θετικής δράσης»— και μεταναστευτικών πολιτικών χωρίς διακρίσεις, πολυπολιτισμικών και εξισωτικών, κάθε γωνιά της αμερικανικής κοινωνίας επηρεάζεται από την αναγκαστική ενσωμάτωση· κατά συνέπεια, οι κοινωνικές συγκρούσεις και οι φυλετικές, εθνοτικές και ηθικοπολιτισμικές εντάσεις και εχθρότητες έχουν αυξηθεί δραματικά.

Υπό το φως αυτών των απογοητευτικών εμπειριών, επανεμφανίστηκαν θεμελιώδεις αμφιβολίες σχετικά με τις αρετές του αμερικανικού συστήματος. Τι θα είχε συμβεί, τίθεται ξανά το ερώτημα, αν ο Woodrow Wilson, τηρώντας την υπόσχεσή του κατά την εκστρατεία επανεκλογής του, είχε κρατήσει τις ΗΠΑ έξω από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο; Λόγω του αντιπραγματικού χαρακτήρα της, η απάντηση σε ένα τέτοιο ερώτημα δεν μπορεί ποτέ να επιβεβαιωθεί ή να διαψευστεί εμπειρικά. Ωστόσο, αυτό δεν καθιστά το ερώτημα άνευ νοήματος ούτε την απάντηση αυθαίρετη. Αντιθέτως, βάσει της κατανόησης των πραγματικών ιστορικών γεγονότων και των εμπλεκόμενων προσωπικοτήτων, το ερώτημα για την πιθανότερη εναλλακτική πορεία της ιστορίας μπορεί να απαντηθεί λεπτομερώς και με σημαντική βεβαιότητα.[7]

Αν οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν ακολουθήσει αυστηρά μη παρεμβατική εξωτερική πολιτική, είναι πιθανό η ενδοευρωπαϊκή σύγκρουση να είχε τερματιστεί στα τέλη του 1916 ή στις αρχές του 1917 ως αποτέλεσμα διαφόρων ειρηνευτικών πρωτοβουλιών, κυρίως εκείνων του Αυστριακού αυτοκράτορα Charles I. Επιπλέον, ο πόλεμος θα είχε λήξει με μια αμοιβαία αποδεκτή συμβιβαστική ειρήνη που θα διαφύλασσε το κύρος των εμπλεκομένων, αντί για την επιβολή όρων που πράγματι συνέβη. Κατά συνέπεια, η Αυστροουγγαρία, η Γερμανία και η Ρωσία θα είχαν παραμείνει παραδοσιακές μοναρχίες, αντί να μετατραπούν σε βραχύβιες αβασίλευτες δημοκρατίες. Με έναν Ρώσο τσάρο και έναν Γερμανό και έναν Αυστριακό αυτοκράτορα στη θέση τους, θα ήταν σχεδόν αδύνατον να καταλάβουν οι Μπολσεβίκοι την εξουσία στη Ρωσία και, ως αντίδραση στην αυξανόμενη κομμουνιστική απειλή στη Δυτική Ευρώπη, να πράξουν το ίδιο οι φασίστες και οι εθνικοσοσιαλιστές στην Ιταλία και στη Γερμανία.[8] Εκατομμύρια θύματα του κομμουνισμού, του εθνικοσοσιαλισμού και του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου θα είχαν σωθεί. Η έκταση της κρατικής παρέμβασης και του ελέγχου στην ιδιωτική οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών και της Δυτικής Ευρώπης δεν θα είχε φτάσει ποτέ στα σημερινά επίπεδα. Και αντί η Κεντρική και η Ανατολική Ευρώπη —και, κατά συνέπεια, ο μισός πλανήτης— να περιέλθουν σε κομμουνιστικά χέρια και επί περισσότερα από σαράντα χρόνια να λεηλατούνται, να καταστρέφονται και να απομονώνονται βίαια από τις δυτικές αγορές, ολόκληρη η Ευρώπη και ολόκληρος ο κόσμος θα είχαν παραμείνει οικονομικά ενσωματωμένοι, όπως τον δέκατο ένατο αιώνα, σε ένα παγκόσμιο σύστημα καταμερισμού της εργασίας και συνεργασίας. Το παγκόσμιο βιοτικό επίπεδο θα είχε ανέλθει σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από εκείνα στα οποία πράγματι έφτασε.

Με φόντο αυτό το νοητικό πείραμα και την πραγματική πορεία των γεγονότων, το αμερικανικό σύστημα και η *pax Americana* εμφανίζονται — σε αντίθεση με την «επίσημη» ιστορία, η οποία γράφεται πάντοτε από τους νικητές της, δηλαδή από τη σκοπιά των υποστηρικτών της δημοκρατίας— ως τίποτε λιγότερο από ολοκληρωτική καταστροφή· ενώ η Αυστρία των Habsburg και η προδημοκρατική εποχή εμφανίζονται εξαιρετικά ελκυστικές.[9] Ασφαλώς, λοιπόν, θα άξιζε να εξετάσουμε συστηματικά την ιστορική μετάβαση από τη μοναρχία στη δημοκρατία.

Μολονότι η ιστορία θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, όσα ακολουθούν δεν είναι έργο ιστορικού, αλλά πολιτικού οικονομολόγου και φιλοσόφου. Δεν παρουσιάζονται νέα ή άγνωστα δεδομένα. Αντιθέτως, στον βαθμό που διατυπώνεται αξίωση πρωτοτυπίας, αυτή συνίσταται στο ότι οι ακόλουθες μελέτες περιέχουν νέες και ασυνήθιστες ερμηνείες γενικώς γνωστών και αποδεκτών γεγονότων· επιπλέον, στο ότι η ερμηνεία των γεγονότων, και όχι τα ίδια τα γεγονότα, είναι εκείνη που βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του επιστήμονα και αποτελεί αντικείμενο των περισσότερων αντιπαραθέσεων και συζητήσεων. Μπορεί κανείς, για παράδειγμα, να συμφωνήσει εύκολα ότι στην Αμερική του δέκατου ένατου αιώνα το μέσο βιοτικό επίπεδο, οι φορολογικοί συντελεστές και η έκταση των οικονομικών ρυθμίσεων ήταν συγκριτικά χαμηλά, ενώ στον εικοστό αιώνα το βιοτικό επίπεδο, οι φόροι και οι ρυθμίσεις ήταν υψηλά. Ήταν όμως υψηλότερο το βιοτικό επίπεδο του εικοστού αιώνα εξαιτίας των υψηλότερων φόρων και των περισσότερων ρυθμίσεων ή παρά τους υψηλότερους φόρους και τις περισσότερες ρυθμίσεις; Δηλαδή, θα ήταν ακόμη υψηλότερο το βιοτικό επίπεδο αν οι φόροι και οι ρυθμίσεις είχαν παραμείνει τόσο χαμηλά όσο ήταν τον δέκατο ένατο αιώνα; Ομοίως, μπορεί κανείς να συμφωνήσει εύκολα ότι οι κοινωνικές παροχές και τα ποσοστά εγκληματικότητας ήταν χαμηλά κατά τη δεκαετία του 1950 και ότι σήμερα και τα δύο είναι συγκριτικά υψηλά. Αυξήθηκε όμως η εγκληματικότητα εξαιτίας των αυξημένων κοινωνικών παροχών ή παρά την αύξησή τους, ή μήπως η εγκληματικότητα και οι κοινωνικές παροχές δεν έχουν καμία σχέση μεταξύ τους και η σχέση των δύο φαινομένων είναι απλώς συμπτωματική; Τα γεγονότα δεν απαντούν σε τέτοια ερωτήματα και καμία ποσότητα στατιστικής επεξεργασίας των δεδομένων δεν μπορεί να αλλάξει αυτό το γεγονός. Τα ιστορικά δεδομένα είναι λογικά συμβατά με οποιαδήποτε από αυτές τις ανταγωνιστικές ερμηνείες και οι ιστορικοί, στον βαθμό που είναι μόνο ιστορικοί, δεν διαθέτουν τρόπο να αποφανθούν υπέρ της μίας ή της άλλης.

Αν πρόκειται να επιλέξει κανείς ορθολογικά μεταξύ τέτοιων ανταγωνιστικών και ασύμβατων ερμηνειών, αυτό είναι δυνατόν μόνο αν έχει στη διάθεσή του μια θεωρία, ή τουλάχιστον μια θεωρητική πρόταση, της οποίας η εγκυρότητα δεν εξαρτάται από την ιστορική εμπειρία, αλλά μπορεί να θεμελιωθεί *a priori*, δηλαδή άπαξ διά παντός μέσω της νοητικής σύλληψης ή κατανόησης της φύσης των πραγμάτων. Σε ορισμένους κύκλους, αυτού του είδους η θεωρία χαίρει μικρής εκτίμησης· και ορισμένοι φιλόσοφοι, ιδίως της εμπειριστικής-θετικιστικής κατεύθυνσης, έχουν αποκλείσει ως ανεπίτρεπτη ή ακόμη και αδύνατη κάθε τέτοια θεωρία. Το παρόν δεν είναι φιλοσοφική πραγματεία αφιερωμένη στη συζήτηση ζητημάτων επιστημολογίας και οντολογίας. Εδώ και στη συνέχεια δεν επιθυμώ να ανασκευάσω άμεσα την εμπειριστική-θετικιστική θέση ότι δεν υπάρχει *a priori* θεωρία, δηλαδή προτάσεις που διατυπώνουν κάτι για την πραγματικότητα και μπορούν να θεμελιωθούν ανεξάρτητα από την έκβαση οποιασδήποτε μελλοντικής εμπειρίας.[10] Είναι, ωστόσο, σκόπιμο να αναγνωρίσω εξαρχής ότι θεωρώ αυτή τη θέση —και μάλιστα ολόκληρο το εμπειριστικό-θετικιστικό ερευνητικό πρόγραμμα, το οποίο μπορεί να ερμηνευθεί ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των εξισωτικών αρχών της δημοκρατίας στο πεδίο της γνώσης και της έρευνας και το οποίο, ως εκ τούτου, κυριάρχησε ιδεολογικά κατά το μεγαλύτερο μέρος του εικοστού αιώνα— θεμελιωδώς εσφαλμένη και πλήρως ανασκευασμένη.[11] Εδώ αρκεί να παρουσιάσω μερικά μόνο παραδείγματα του τι εννοείται ως *a priori* θεωρία —και ιδίως να παραθέσω ορισμένα τέτοια παραδείγματα από το πεδίο των κοινωνικών επιστημών— ώστε να διαλύσω κάθε ενδεχόμενη επιφύλαξη και να καταδείξω ότι η θεωρητική μου προσέγγιση είναι διαισθητικά εύλογη και σύμφωνη με την κοινή λογική.[12]

Παραδείγματα αυτού που εννοώ ως *a priori* θεωρία είναι τα εξής: Κανένα υλικό πράγμα δεν μπορεί να βρίσκεται ταυτόχρονα σε δύο τόπους. Δύο αντικείμενα δεν μπορούν να καταλαμβάνουν τον ίδιο χώρο. Η ευθεία είναι η συντομότερη γραμμή μεταξύ δύο σημείων. Δύο ευθείες δεν μπορούν να περικλείουν χώρο. Όποιο αντικείμενο είναι εξ ολοκλήρου κόκκινο δεν μπορεί να είναι εξ ολοκλήρου πράσινο, μπλε, κίτρινο κ.λπ. Κάθε αντικείμενο που έχει χρώμα έχει επίσης έκταση. Κάθε αντικείμενο που έχει σχήμα έχει επίσης μέγεθος. Αν το Α αποτελεί μέρος του Β και το Β αποτελεί μέρος του Γ, τότε το Α αποτελεί μέρος του Γ. 4 = 3 + 1. 6 = 2(33 − 30). Κατά τρόπο ελάχιστα πειστικό, οι εμπειριστές είναι υποχρεωμένοι να υποβαθμίζουν τέτοιες προτάσεις σε απλές γλωσσικές-συντακτικές συμβάσεις χωρίς εμπειρικό περιεχόμενο, δηλαδή σε «κενές» ταυτολογίες. Σε αντίθεση με αυτή την άποψη και σύμφωνα με την κοινή λογική, αντιλαμβάνομαι τις ίδιες προτάσεις ως διατυπώσεις ορισμένων απλών αλλά θεμελιωδών αληθειών για τη δομή της πραγματικότητας. Και επίσης σύμφωνα με την κοινή λογική, θα θεωρούσα ότι βρίσκεται σε σύγχυση κάποιος που θα ήθελε να «ελέγξει» αυτές τις προτάσεις ή που θα ανέφερε «γεγονότα» τα οποία τις αντέκρουαν ή απέκλιναν από αυτές. Η *a priori* θεωρία υπερισχύει της εμπειρίας και τη διορθώνει —και η λογική υπερισχύει της παρατήρησης—, όχι το αντίστροφο.

Το σημαντικότερο είναι ότι παραδείγματα *a priori* θεωρίας αφθονούν και στις κοινωνικές επιστήμες, ιδίως στα πεδία της πολιτικής οικονομικής και της φιλοσοφίας: Η ανθρώπινη δράση είναι η σκόπιμη επιδίωξη σκοπών στους οποίους ο δρων αποδίδει αξία, με τη χρήση σπάνιων μέσων. Κανείς δεν μπορεί σκοπίμως να μη δρα. Κάθε δράση αποσκοπεί στη βελτίωση της υποκειμενικής ευημερίας του δρώντος σε σχέση με εκείνη που θα είχε διαφορετικά. Μια μεγαλύτερη ποσότητα ενός αγαθού αποτιμάται υψηλότερα από μια μικρότερη ποσότητα του ίδιου αγαθού. Η νωρίτερη ικανοποίηση προτιμάται από τη μεταγενέστερη. Η παραγωγή πρέπει να προηγείται της κατανάλωσης. Ό,τι καταναλώνεται τώρα δεν μπορεί να καταναλωθεί ξανά στο μέλλον. Αν μειωθεί η τιμή ενός αγαθού, θα αγοραστεί είτε η ίδια είτε μεγαλύτερη ποσότητα από όση θα αγοραζόταν διαφορετικά. Οι τιμές που καθορίζονται κάτω από τα επίπεδα εκκαθάρισης της αγοράς θα οδηγήσουν σε διαρκείς ελλείψεις. Χωρίς ιδιωτική ιδιοκτησία των συντελεστών παραγωγής δεν μπορούν να υπάρξουν τιμές συντελεστών και χωρίς τιμές συντελεστών ο λογιστικός υπολογισμός του κόστους είναι αδύνατος. Οι φόροι αποτελούν επιβάρυνση των παραγωγών και/ή των κατόχων πλούτου και μειώνουν την παραγωγή και/ή τον πλούτο κάτω από το επίπεδο στο οποίο θα βρίσκονταν διαφορετικά. Η διαπροσωπική σύγκρουση είναι δυνατή μόνο εφόσον και στον βαθμό που τα πράγματα είναι σπάνια. Κανένα πράγμα ή μέρος πράγματος δεν μπορεί να ανήκει αποκλειστικά σε περισσότερα από ένα πρόσωπα ταυτόχρονα. Η δημοκρατία, δηλαδή η διακυβέρνηση της πλειοψηφίας, είναι ασύμβατη με την ιδιωτική ιδιοκτησία, δηλαδή την ατομική κυριότητα και εξουσία. Καμία μορφή φορολογίας δεν μπορεί να είναι ομοιόμορφη, δηλαδή ίση· κάθε φορολογία συνεπάγεται τη δημιουργία δύο διακριτών και άνισων τάξεων: των φορολογουμένων, από τη μία πλευρά, και των αποδεκτών-καταναλωτών των φορολογικών εσόδων, από την άλλη. Η περιουσία και οι τίτλοι ιδιοκτησίας είναι διακριτές οντότητες και η αύξηση των δεύτερων χωρίς αντίστοιχη αύξηση της πρώτης δεν αυξάνει τον κοινωνικό πλούτο, αλλά οδηγεί σε αναδιανομή του υφιστάμενου πλούτου.

Για έναν εμπειριστή, τέτοιες προτάσεις πρέπει να ερμηνεύονται είτε ως διατυπώσεις που δεν δηλώνουν απολύτως τίποτε εμπειρικό και αποτελούν απλές συμβάσεις λόγου είτε ως υποθέσεις διαρκώς ελέγξιμες και προσωρινές. Για εμάς, όπως και για την κοινή λογική, δεν είναι ούτε το ένα ούτε το άλλο. Πράγματι, μας φαίνεται εντελώς ανειλικρινές να παρουσιάζονται αυτές οι προτάσεις ως στερούμενες εμπειρικού περιεχομένου. Είναι σαφές ότι δηλώνουν κάτι για «πραγματικά» πράγματα και γεγονότα! Και φαίνεται εξίσου ανειλικρινές να θεωρούνται υποθέσεις. Υποθετικές

προτάσεις, όπως συνήθως νοούνται, είναι διατυπώσεις όπως οι ακόλουθες: Τα παιδιά προτιμούν τα McDonald's από τα Burger King. Η παγκόσμια αναλογία δαπανών για βοδινό προς δαπάνες για χοιρινό είναι δύο προς ένα. Οι Γερμανοί προτιμούν την Ισπανία από την Ελλάδα ως προορισμό διακοπών. Η μεγαλύτερη διάρκεια εκπαίδευσης σε δημόσια σχολεία θα οδηγήσει σε υψηλότερους μισθούς. Ο όγκος των αγορών λίγο πριν από τα Χριστούγεννα υπερβαίνει εκείνον λίγο μετά τα Χριστούγεννα. Οι Καθολικοί ψηφίζουν κατά κύριο λόγο το «Δημοκρατικό Κόμμα». Οι Ιάπωνες αποταμιεύουν το ένα τέταρτο του διαθέσιμου εισοδήματός τους. Οι Γερμανοί πίνουν περισσότερη μπίρα από τους Γάλλους. Οι Ηνωμένες Πολιτείες παράγουν περισσότερους υπολογιστές από οποιαδήποτε άλλη χώρα. Οι περισσότεροι κάτοικοι των ΗΠΑ είναι λευκοί και ευρωπαϊκής καταγωγής. Τέτοιες προτάσεις απαιτούν συλλογή ιστορικών δεδομένων για να επιβεβαιωθούν. Και πρέπει να επανεκτιμώνται συνεχώς, επειδή οι σχέσεις που διατυπώνουν δεν είναι αναγκαίες αλλά «ενδεχομενικές»· δηλαδή, επειδή δεν υπάρχει τίποτε εγγενώς αδύνατο, αδιανόητο ή προφανώς εσφαλμένο στην υπόθεση του αντιθέτου: για παράδειγμα, ότι τα παιδιά προτιμούν τα Burger King από τα McDonald's ή οι Γερμανοί την Ελλάδα από την Ισπανία κ.ο.κ. Αυτό, ωστόσο, δεν ισχύει για τις προηγούμενες, θεωρητικές προτάσεις. Το να αρνείται κανείς αυτές τις προτάσεις και να υποθέτει, λόγου χάρη, ότι μια μικρότερη ποσότητα ενός αγαθού θα μπορούσε να προτιμάται από μια μεγαλύτερη ποσότητα του ίδιου αγαθού, ότι αυτό που καταναλώνεται τώρα θα μπορούσε ενδεχομένως να καταναλωθεί ξανά στο μέλλον ή ότι ο λογιστικός υπολογισμός του κόστους θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί και χωρίς τιμές συντελεστών φαίνεται παράλογο· και όποιος επιδίδεται σε «εμπειρική έρευνα» και «ελέγχους» για να προσδιορίσει ποια από δύο τέτοιες αντιφατικές προτάσεις ισχύει και ποια όχι εμφανίζεται είτε ως ανόητος είτε ως απατεώνας.

Σύμφωνα με την προσέγγιση που υιοθετείται εδώ, θεωρητικές προτάσεις όπως εκείνες που μόλις παρατέθηκαν γίνονται αποδεκτές ως αυτό που προφανώς είναι: ως διατυπώσεις αναγκαίων γεγονότων και σχέσεων. Ως τέτοιες, μπορούν να αποσαφηνιστούν με ιστορικά δεδομένα, αλλά τα ιστορικά δεδομένα δεν μπορούν ούτε να τις θεμελιώσουν ούτε να τις ανασκευάσουν.[13] Αντιθέτως. Ακόμη και αν η ιστορική εμπειρία είναι αναγκαία για να συλλάβουμε αρχικά μια θεωρητική αλήθεια, αυτή η αλήθεια αφορά γεγονότα και σχέσεις που εκτείνονται λογικά πέρα από οποιαδήποτε επιμέρους ιστορική εμπειρία και την υπερβαίνουν. Συνεπώς, μόλις συλληφθεί μια θεωρητική αλήθεια, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως σταθερό και μόνιμο κριτήριο «κριτικής», δηλαδή για τη διόρθωση, την αναθεώρηση και την απόρριψη, καθώς και για την αποδοχή, ιστορικών αναφορών και ερμηνειών. Για παράδειγμα, βάσει θεωρητικών αληθειών πρέπει να θεωρείται αδύνατον οι υψηλότεροι φόροι και οι περισσότερες ρυθμίσεις να αποτελούν αιτία υψηλότερου βιοτικού επιπέδου. Το βιοτικό επίπεδο μπορεί να είναι υψηλότερο μόνο παρά τους υψηλότερους φόρους και τις περισσότερες ρυθμίσεις. Ομοίως, οι θεωρητικές αλήθειες μπορούν να αποκλείσουν ως παράλογες αναφορές όπως ότι η αυξημένη κατανάλωση οδήγησε σε αυξημένη παραγωγή, δηλαδή οικονομική μεγέθυνση, ότι οι ανώτατες τιμές κάτω από τα επίπεδα εκκαθάρισης της αγοράς προκάλεσαν απούλητα πλεονάσματα αγαθών ή ότι η απουσία δημοκρατίας ευθυνόταν για την οικονομική δυσλειτουργία του σοσιαλισμού. Από θεωρητική άποψη, μόνο η περισσότερη αποταμίευση και ο σχηματισμός κεφαλαίου και/ή οι αυξήσεις της παραγωγικότητας μπορούν να οδηγήσουν σε αυξημένη παραγωγή, μόνο οι εγγυημένες κατώτατες τιμές πάνω από τα επίπεδα εκκαθάρισης της αγοράς μπορούν να προκαλέσουν διαρκή πλεονάσματα και μόνο η απουσία ιδιωτικής ιδιοκτησίας ευθύνεται για τη δεινή οικονομική κατάσταση υπό τον σοσιαλισμό. Και, για να το επαναλάβουμε, καμία από αυτές τις αλήθειες δεν απαιτεί περαιτέρω εμπειρική μελέτη ή έλεγχο. Η μελέτη ή ο έλεγχός τους αποτελεί ένδειξη σύγχυσης.

Όταν σημείωσα προηγουμένως ότι αυτό δεν είναι έργο ιστορικού αλλά πολιτικού οικονομολόγου και φιλοσόφου, προφανώς δεν το θεωρούσα μειονέκτημα. Το ακριβώς αντίθετο. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, οι ιστορικοί, υπό την ιδιότητά τους ως ιστορικών, δεν μπορούν να αποφανθούν ορθολογικά μεταξύ ασύμβατων ερμηνειών του ίδιου συνόλου δεδομένων ή της ίδιας ακολουθίας γεγονότων· συνεπώς, αδυνατούν να απαντήσουν στα σημαντικότερα κοινωνικά ερωτήματα. Το κύριο πλεονέκτημα του πολιτικού οικονομολόγου και φιλοσόφου έναντι του απλού ιστορικού —και το όφελος που μπορεί να αποκομίσει ο ιστορικός από τη μελέτη της πολιτικής οικονομικής και της φιλοσοφίας— είναι η γνώση της καθαρής, *a priori*, κοινωνικής θεωρίας, η οποία του επιτρέπει να αποφεύγει διαφορετικά αναπόφευκτα σφάλματα στην ερμηνεία ακολουθιών σύνθετων ιστορικών δεδομένων και να παρουσιάζει μια θεωρητικά διορθωμένη ή «ανασυγκροτημένη» και αποφασιστικά κριτική ή «αναθεωρητική» εκδοχή της ιστορίας.

Με βάση και αφετηρία θεμελιώδεις θεωρητικές αλήθειες τόσο της πολιτικής οικονομικής όσο και της πολιτικής φιλοσοφίας, δηλαδή της ηθικής, στις ακόλουθες μελέτες προτείνω την αναθεώρηση τριών κεντρικών —πράγματι, σχεδόν μυθικών— πεποιθήσεων και ερμηνειών σχετικά με τη σύγχρονη ιστορία.

Σύμφωνα με στοιχειώδεις θεωρητικές αλήθειες σχετικά με τη φύση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και κυριότητας έναντι της «δημόσιας» περιουσίας και διοίκησης, καθώς και των επιχειρήσεων έναντι των κυβερνήσεων ή κρατών, προτείνω, πρώτον, την αναθεώρηση της επικρατούσας αντίληψης για τις παραδοσιακές κληρονομικές μοναρχίες και προσφέρω αντ' αυτής μια ασυνήθιστα ευνοϊκή ερμηνεία της μοναρχίας και της μοναρχικής εμπειρίας. Εν συντομία, η μοναρχική διακυβέρνηση ανασυγκροτείται θεωρητικά ως διακυβέρνηση υπό ιδιωτική ιδιοκτησία, η οποία με τη σειρά της εξηγείται ότι προάγει στον κυβερνήτη τον προσανατολισμό προς το μέλλον και τη μέριμνα για τις κεφαλαιακές αξίες και τον οικονομικό υπολογισμό. Δεύτερον, με τρόπο εξίσου ανορθόδοξο αλλά βάσει της ίδιας θεωρητικής λογικής, η δημοκρατία και η δημοκρατική εμπειρία παρουσιάζονται υπό ασυνήθιστα δυσμενές πρίσμα. Η δημοκρατική διακυβέρνηση ανασυγκροτείται ως διακυβέρνηση υπό δημόσια ιδιοκτησία, η οποία εξηγείται ότι οδηγεί τους κυβερνήτες σε προσανατολισμό προς το παρόν και σε αδιαφορία ή παραμέληση των κεφαλαιακών αξιών· η μετάβαση από τη μοναρχία στη δημοκρατία ερμηνεύεται, επομένως, ως πολιτισμική παρακμή.

Ακόμη πιο θεμελιώδης και ανορθόδοξη είναι η τρίτη προτεινόμενη αναθεώρηση.

Παρά τη συγκριτικά ευνοϊκή εικόνα της μοναρχίας που παρουσιάζεται, δεν είμαι μοναρχικός και όσα ακολουθούν δεν αποτελούν υπεράσπιση της μοναρχίας. Αντιθέτως, η θέση που υιοθετείται απέναντί της είναι η εξής: αν πρέπει να υπάρχει κράτος, οριζόμενο ως φορέας που ασκεί υποχρεωτικό εδαφικό μονοπώλιο της τελικής λήψης αποφάσεων, δηλαδή της δικαιοδοσίας, και της φορολογίας, τότε είναι οικονομικά και ηθικά προτιμότερο να επιλεγεί η μοναρχία αντί της δημοκρατίας. Αυτό όμως αφήνει ανοικτό το ερώτημα αν ένα κράτος είναι αναγκαίο ή όχι, δηλαδή αν υπάρχει εναλλακτική τόσο στη μοναρχία όσο και στη δημοκρατία. Η ιστορία και πάλι δεν μπορεί να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα. Εξ ορισμού, δεν μπορεί να υπάρξει «εμπειρία» αντιπραγματικών καταστάσεων και εναλλακτικών δυνατοτήτων· και το μόνο που βρίσκει κανείς στη σύγχρονη ιστορία, τουλάχιστον όσον αφορά τον ανεπτυγμένο δυτικό κόσμο, είναι η ιστορία των κρατών και του κρατισμού. Μόνο η θεωρία μπορεί και πάλι να προσφέρει απάντηση, επειδή οι θεωρητικές προτάσεις, όπως μόλις καταδείχθηκε, αφορούν αναγκαία γεγονότα και σχέσεις· συνεπώς, όπως μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αποκλείσουν ορισμένες ιστορικές αναφορές και ερμηνείες ως

εσφαλμένες ή αδύνατες, μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για να αναγνωρίσουν ορισμένες άλλες καταστάσεις ως δυνατές προς συγκρότηση, ακόμη και αν τέτοιες καταστάσεις δεν έχουν παρατηρηθεί ή δοκιμαστεί ποτέ.

Σε πλήρη αντίθεση, λοιπόν, με την ορθόδοξη άποψη επί του θέματος, η στοιχειώδης κοινωνική θεωρία δείχνει —και θα εξηγηθεί πώς το δείχνει— ότι κανένα κράτος, όπως μόλις ορίστηκε, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε οικονομικά ούτε ηθικά. Αντιθέτως, κάθε κράτος, ανεξάρτητα από το πολίτευμά του, είναι οικονομικά και ηθικά ελαττωματικό. Κάθε μονοπωλητής, συμπεριλαμβανομένου εκείνου της τελικής λήψης αποφάσεων, είναι «κακός» από τη σκοπιά των καταναλωτών. Το μονοπώλιο νοείται εδώ με την κλασική σημασία του, ως απουσία ελεύθερης εισόδου σε έναν συγκεκριμένο κλάδο παραγωγής: μόνο ένας φορέας, ο Α, επιτρέπεται να παράγει το Χ. Κάθε τέτοιος μονοπωλητής είναι «κακός» για τους καταναλωτές επειδή, προστατευμένος από δυνητικούς νέους ανταγωνιστές στον κλάδο παραγωγής του, θα προσφέρει το προϊόν του σε υψηλότερη τιμή και χαμηλότερη ποιότητα από ό,τι διαφορετικά. Επιπλέον, κανείς δεν θα συμφωνούσε σε έναν όρο που θα επέτρεπε σε έναν μονοπωλητή της τελικής λήψης αποφάσεων, δηλαδή στον τελικό διαιτητή και κριτή κάθε περίπτωσης διαπροσωπικής σύγκρουσης, να καθορίζει μονομερώς, χωρίς τη συναίνεση όλων των ενδιαφερομένων, την τιμή που πρέπει να πληρώνει κανείς για την υπηρεσία του. Η εξουσία φορολόγησης, δηλαδή, είναι ηθικά απαράδεκτη. Πράγματι, ένας μονοπωλητής της τελικής λήψης αποφάσεων που διαθέτει εξουσία φορολόγησης δεν παράγει απλώς λιγότερη και χαμηλότερης ποιότητας δικαιοσύνη, αλλά παράγει ολοένα περισσότερα «δεινά», δηλαδή αδικία και επιθετική βία. Επομένως, η επιλογή μεταξύ μοναρχίας και δημοκρατίας είναι επιλογή μεταξύ δύο ελαττωματικών κοινωνικών τάξεων. Πράγματι, η σύγχρονη ιστορία προσφέρει άφθονα παραδείγματα των οικονομικών και ηθικών ελαττωμάτων όλων των κρατών, είτε μοναρχικών είτε δημοκρατικών.

Επιπλέον, η ίδια κοινωνική θεωρία καταδεικνύει θετικά τη δυνατότητα μιας εναλλακτικής κοινωνικής τάξης, απαλλαγμένης από τα οικονομικά και ηθικά ελαττώματα της μοναρχίας και της δημοκρατίας, καθώς και κάθε άλλης μορφής κράτους. Ο όρος που υιοθετείται εδώ για ένα κοινωνικό σύστημα απαλλαγμένο από μονοπώλιο και φορολογία είναι «φυσική τάξη». Άλλες ονομασίες που χρησιμοποιούνται αλλού ή από άλλους για το ίδιο πράγμα είναι «εύτακτη αναρχία», «αναρχισμός της ιδιωτικής ιδιοκτησίας», «αναρχοκαπιταλισμός», «αυτοκυβέρνηση», «κοινωνία ιδιωτικού δικαίου» και «καθαρός καπιταλισμός».

Πέρα από τη μοναρχία και τη δημοκρατία, όσα ακολουθούν αφορούν τη «λογική» μιας φυσικής τάξης, όπου κάθε σπάνιος πόρος ανήκει σε ιδιώτες, κάθε επιχείρηση χρηματοδοτείται από πελάτες που πληρώνουν εθελοντικά ή από ιδιώτες δωρητές και η είσοδος σε κάθε κλάδο παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών δικαιοσύνης, αστυνόμευσης και άμυνας, είναι ελεύθερη. Μέσα από την αντιπαραβολή με τη φυσική τάξη αναδεικνύονται τα οικονομικά και ηθικά σφάλματα της μοναρχίας. Με φόντο τη φυσική τάξη αποσαφηνίζονται τα ακόμη μεγαλύτερα σφάλματα που συνεπάγεται η δημοκρατία και αποκαλύπτεται η ιστορική μετάβαση από τη μοναρχία στη δημοκρατία ως πολιτισμική παρακμή. Και επειδή η φυσική τάξη κατέχει λογικά τη θέση της θεωρητικής απάντησης στο θεμελιώδες πρόβλημα της κοινωνικής τάξης —πώς να προστατευθούν η ελευθερία, η ιδιοκτησία και η επιδίωξη της ευτυχίας—, όσα ακολουθούν περιλαμβάνουν επίσης εκτενείς συζητήσεις στρατηγικών ζητημάτων και προβληματισμών, δηλαδή των προϋποθέσεων κοινωνικής αλλαγής και, ειδικότερα, του ριζικού μετασχηματισμού από τη δημοκρατία στη φυσική τάξη.

Ανεξάρτητα από τις ανορθόδοξες ερμηνείες και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν οι ακόλουθες μελέτες, οι θεωρίες και τα θεωρήματα που χρησιμοποιούνται για την εξαγωγή τους δεν είναι ασφαλώς ούτε νέα ούτε ανορθόδοξα. Πράγματι, αν υποθέσει κανείς, όπως εγώ, ότι υπάρχουν *a priori* κοινωνική θεωρία και θεωρήματα, τότε θα πρέπει επίσης να αναμένει ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτής της γνώσης είναι παλαιό και ότι η θεωρητική πρόοδος είναι επίπονα αργή. Αυτό πράγματι φαίνεται να συμβαίνει. Συνεπώς, ακόμη και αν τα συμπεράσματά μου φαίνονται ριζοσπαστικά ή ακραία, ως θεωρητικός είμαι σαφώς συντηρητικός. Τοποθετώ τον εαυτό μου σε μια διανοητική παράδοση που ανάγεται τουλάχιστον στους Ισπανούς σχολαστικούς του δέκατου έκτου αιώνα και η οποία βρήκε τη σαφέστερη σύγχρονη έκφρασή της στη λεγόμενη Αυστριακή Σχολή οικονομικής σκέψης: την παράδοση της καθαρής κοινωνικής θεωρίας, όπως εκπροσωπείται πάνω απ' όλα από τους Carl Menger, Eugen von Böhm-Bawerk, Ludwig von Mises και Murray N. Rothbard.[14]

Στην αρχή, ανέφερα την Αυστρία των Habsburg και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ως τις χώρες που συνδέονται στενότερα με το παλαιό μοναρχικό καθεστώς και με τη νέα και σημερινή δημοκρατική-ρεπουμπλικανική εποχή, αντίστοιχα. Εδώ συναντούμε ξανά την Αυστρία των Habsburg και ανακαλύπτουμε έναν ακόμη λόγο για τον οποίο οι ακόλουθες μελέτες θα μπορούσαν επίσης να ονομαστούν *Μια αυστριακή θεώρηση της αμερικανικής εποχής*. Η Αυστριακή Σχολή οικονομικής σκέψης συγκαταλέγεται στις σημαντικότερες από τις πολλές διανοητικές και καλλιτεχνικές παραδόσεις που γεννήθηκαν στην Αυστρία πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ωστόσο, ως μία από τις πολλές συνέπειες της καταστροφής της Αυτοκρατορίας των Habsburg, η τρίτη γενιά της σχολής, με επικεφαλής τον Ludwig von Mises, ξεριζώθηκε από την Αυστρία και την ευρωπαϊκή ήπειρο και, με τη μετανάστευση του Mises στη Νέα Υόρκη το 1940, μεταφέρθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Και θα ήταν στην Αμερική όπου η αυστριακή κοινωνική θεωρία θα ρίζωνε βαθύτερα, χάρη ιδίως στο έργο του εξέχοντος Αμερικανού μαθητή του Mises, του Murray N. Rothbard.

Οι ακόλουθες μελέτες γράφονται από τη σκοπιά της σύγχρονης αυστριακής κοινωνικής θεωρίας. Σε όλη τους την έκταση είναι εμφανής η επιρροή του Ludwig von Mises και, ακόμη περισσότερο, του Murray N. Rothbard. Τα στοιχειώδη θεωρήματα της πολιτικής οικονομικής και της φιλοσοφίας, τα οποία χρησιμοποιούνται εδώ για την ανασυγκρότηση της ιστορίας και την πρόταση μιας εποικοδομητικής εναλλακτικής στη δημοκρατία, έχουν αναπτυχθεί διεξοδικότερα στα κύρια θεωρητικά έργα των Mises και Rothbard.[15] Επίσης, πολλά από τα θέματα που εξετάζονται στη συνέχεια έχουν αντιμετωπιστεί και στα πολυάριθμα έργα τους εφαρμοσμένης ανάλυσης. Επιπλέον, οι ακόλουθες μελέτες συμμερίζονται με τον Mises και ιδίως με τον Rothbard μια θεμελιώδη και σθεναρή αντικρατιστική θέση, υπέρ της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και της ελεύθερης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Παρ' όλα αυτά, οι ακόλουθες μελέτες μπορούν να διεκδικήσουν πρωτοτυπία από δύο απόψεις. Αφενός, προσφέρουν βαθύτερη κατανόηση της σύγχρονης πολιτικής ιστορίας. Στα έργα τους εφαρμοσμένης ανάλυσης, οι Mises και Rothbard εξέτασαν τα περισσότερα από τα κεντρικά οικονομικά και πολιτικά ζητήματα και γεγονότα του εικοστού αιώνα: σοσιαλισμός έναντι καπιταλισμού, μονοπώλιο έναντι ανταγωνισμού, ιδιωτική έναντι δημόσιας ιδιοκτησίας, παραγωγή και εμπόριο έναντι φορολογίας, ρυθμίσεων και αναδιανομής κ.ο.κ. Και οι δύο περιέγραψαν λεπτομερώς την ταχεία διόγκωση της κρατικής εξουσίας κατά τον εικοστό αιώνα και εξήγησαν τις οικονομικά και ηθικά επιζήμιες συνέπειές της. Ωστόσο, μολονότι αποδείχθηκαν εξαιρετικά

διορατικοί και προνοητικοί σε αυτές τις προσπάθειες, ιδίως σε σύγκριση με τους εμπειριστές-θετικιστές ομολόγους τους, ούτε ο Mises ούτε ο Rothbard επιχείρησαν συστηματικά να αναζητήσουν μια αιτία της παρακμής της κλασικής φιλελεύθερης σκέψης και του καπιταλισμού του laissez-faire και της συνακόλουθης ανόδου των αντικαπιταλιστικών πολιτικών ιδεολογιών και του κρατισμού κατά τον εικοστό αιώνα. Ασφαλώς, δεν θεώρησαν τη δημοκρατία τέτοια αιτία. Πράγματι, παρότι γνώριζαν τα οικονομικά και ηθικά ελαττώματα της δημοκρατίας, τόσο ο Mises όσο και ο Rothbard έτρεφαν ιδιαίτερη συμπάθεια προς αυτήν και έτειναν να θεωρούν τη μετάβαση από τη μοναρχία στη δημοκρατία πρόοδο. Αντιθέτως, εγώ θα εξηγήσω την ταχεία διόγκωση της κρατικής εξουσίας κατά τον εικοστό αιώνα, την οποία αποδοκίμαζαν οι Mises και Rothbard, ως συστηματικό αποτέλεσμα της δημοκρατίας και της δημοκρατικής νοοτροπίας, δηλαδή της εσφαλμένης πεποίθησης στην αποδοτικότητα και/ή στη δικαιοσύνη της δημόσιας ιδιοκτησίας και της λαϊκής, πλειοψηφικής διακυβέρνησης.

Αφετέρου, βάσει αυτής της βαθύτερης, «αναθεωρητικής» κατανόησης της σύγχρονης ιστορίας, οι ακόλουθες μελέτες καταλήγουν επίσης σε μια «καλύτερη» —σαφέστερη και οξυδερκέστερη— κατανόηση της εποικοδομητικής εναλλακτικής προς την υφιστάμενη δημοκρατική τάξη, δηλαδή της φυσικής τάξης. Περιλαμβάνονται λεπτομερείς εξηγήσεις για τη λειτουργία μιας φυσικής τάξης ως κοινωνικού συστήματος χωρίς κράτος, με ασφαλιστικούς φορείς που χρηματοδοτούνται εθελοντικά και λειτουργούν ως ανταγωνιστικοί πάροχοι νόμου και τάξης. Περιλαμβάνονται επίσης εξίσου λεπτομερείς συζητήσεις στρατηγικών ζητημάτων. Ειδικότερα, εξετάζονται διεξοδικά η απόσχιση και η ιδιωτικοποίηση ως οι κύριες οδοί και τα μέσα υπέρβασης της δημοκρατίας και εγκαθίδρυσης μιας φυσικής τάξης.

Τέλος, με αυτές τις μελέτες επιθυμώ να προαγάγω ιδίως την παράδοση της αυστριακής κοινωνικής θεωρίας και να συμβάλω στη φήμη της όχι μόνο ως προπυργίου της αλήθειας, αλλά και ως παράδοσης που εμπνέει, συναρπάζει και αναζωογονεί τη σκέψη. Και, με την ίδια λογική αλλά γενικότερα, επιθυμώ να προαγάγω και να ενισχύσω την παράδοση της μεγάλης κοινωνικής θεωρίας, η οποία περιλαμβάνει την πολιτική οικονομική, την πολιτική φιλοσοφία και την ιστορία και εξετάζει τόσο κανονιστικά όσο και θετικά ερωτήματα. Ένας κατάλληλος όρος για αυτού του είδους το διανοητικό εγχείρημα θα φαινόταν να είναι η κοινωνιολογία. Όμως, μολονότι ο όρος «κοινωνιολογία» έχει χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς με αυτή τη σημασία, υπό την κυρίαρχη επιρροή της εμπειριστικής-θετικιστικής φιλοσοφίας απέκτησε εντελώς διαφορετική σημασία και φήμη. Σύμφωνα με το εμπειριστικό δόγμα, τα κανονιστικά ερωτήματα δεν είναι καν «επιστημονικά» ερωτήματα και δεν υπάρχει *a priori* θεωρία. Αυτό ουσιαστικά αποκλείει εξαρχής τη μεγάλη κοινωνική θεωρία ως «αντιεπιστημονική». Κατά συνέπεια, το μεγαλύτερο μέρος όσων εμφανίζονται σήμερα ως κοινωνιολογία δεν είναι απλώς εσφαλμένο, αλλά και άσχετο και ανιαρό. Σε έντονη αντίθεση, οι ακόλουθες μελέτες είναι όλα όσα ένας καλός θετικιστής ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί και δεν πρέπει κανείς να είναι: διεπιστημονικές, θεωρητικά προσανατολισμένες και στραμμένες τόσο σε θετικά-εμπειρικά όσο και σε κανονιστικά ερωτήματα. Ελπίζω να καταδείξω με το παράδειγμα ότι αυτή είναι η ορθή προσέγγιση, καθώς και η πιο ενδιαφέρουσα.

1. Περί χρονικής προτίμησης, κρατικής εξουσίας και της διαδικασίας αποπολιτισμού

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ

Όταν δρα, το δρων υποκείμενο αποσκοπεί πάντοτε στην αντικατάσταση μιας λιγότερο ικανοποιητικής κατάστασης πραγμάτων με μια περισσότερο ικανοποιητική και, επομένως, εκδηλώνει προτίμηση για περισσότερα και όχι για λιγότερα αγαθά. Επιπλέον, λαμβάνει πάντοτε υπόψη πότε στο μέλλον θα επιτευχθούν οι σκοποί του, δηλαδή τον χρόνο που απαιτείται για την επίτευξή τους, καθώς και τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής ενός αγαθού. Επομένως, εκδηλώνει επίσης μια καθολική προτίμηση για αγαθά διαθέσιμα νωρίτερα αντί αργότερα, καθώς και για αγαθά μεγαλύτερης αντί μικρότερης διάρκειας. Αυτό είναι το φαινόμενο της χρονικής προτίμησης.[16]

Κάθε δρων υποκείμενο χρειάζεται κάποιο χρονικό διάστημα για να επιτύχει τον σκοπό του και, εφόσον ο άνθρωπος πρέπει πάντοτε να καταναλώνει κάτι και δεν μπορεί να παύσει εντελώς να καταναλώνει όσο ζει, ο χρόνος βρίσκεται πάντοτε σε στενότητα. Επομένως, υπό ίσους τους λοιπούς όρους, τα παρόντα ή νωρίτερα διαθέσιμα αγαθά αποτιμώνται, και αναγκαστικά πρέπει πάντοτε να αποτιμώνται, υψηλότερα από τα μελλοντικά ή αργότερα διαθέσιμα. Πράγματι, εάν ο άνθρωπος δεν περιοριζόταν από τη χρονική προτίμηση και εάν ο μόνος περιορισμός που τον δέσμευε ήταν η προτίμηση για περισσότερα αντί για λιγότερα, θα επέλεγε πάντοτε εκείνες τις παραγωγικές διαδικασίες που απέδιδαν τη μεγαλύτερη εκροή ανά μονάδα εισροής, ανεξαρτήτως του χρόνου που θα απαιτούνταν για να αποδώσουν καρπούς αυτές οι μέθοδοι. Θα αποταμίευε πάντοτε και δεν θα κατανάλωνε ποτέ. Για παράδειγμα, αντί να κατασκευάσει πρώτα ένα δίχτυ ψαρέματος, ο Crusoe θα είχε αρχίσει να κατασκευάζει μια μηχανότρατα — καθώς αυτή αποτελεί την οικονομικά αποδοτικότερη μέθοδο αλίευσης. Το γεγονός ότι κανείς, [p. 2] ούτε καν ο Crusoe, δεν μπορεί να ενεργήσει κατ' αυτόν τον τρόπο καθιστά προφανές ότι ο άνθρωπος δεν μπορεί παρά να «αποτιμά χρονικά διαστήματα ίσης διάρκειας με διαφορετικό τρόπο, αναλόγως του αν βρίσκονται εγγύτερα ή απώτερα από τη στιγμή της απόφασης του δρώντος υποκειμένου». «Αυτό που περιορίζει το ύψος της αποταμίευσης και των επενδύσεων είναι η χρονική προτίμηση».[17]

Περιοριζόμενος από τη χρονική προτίμηση, ο άνθρωπος θα ανταλλάξει ένα παρόν αγαθό με ένα μελλοντικό μόνον εάν προσδοκά ότι έτσι θα αυξήσει την ποσότητα των μελλοντικών αγαθών του. Το ποσοστό χρονικής προτίμησης, το οποίο διαφέρει —και μπορεί να διαφέρει— από άτομο σε άτομο και από τη μία χρονική στιγμή στην άλλη, αλλά για κανέναν δεν μπορεί ποτέ να είναι παρά θετικό, καθορίζει συγχρόνως τόσο το ύψος της προσαύξησης της αξίας των παρόντων αγαθών έναντι των μελλοντικών όσο και το ύψος της αποταμίευσης και των επενδύσεων. Το επιτόκιο της αγοράς αποτελεί το συνολικό άθροισμα όλων των ατομικών ποσοστών χρονικής προτίμησης, αντανακλώντας το κοινωνικό ποσοστό χρονικής προτίμησης και εξισορροπώντας την κοινωνική αποταμίευση —δηλαδή την προσφορά παρόντων αγαθών προς ανταλλαγή με μελλοντικά αγαθά— και την κοινωνική επένδυση —δηλαδή τη ζήτηση παρόντων αγαθών που θεωρούνται ικανά να αποφέρουν μελλοντικές αποδόσεις.

Δεν μπορεί να υπάρξει προσφορά δανειακών κεφαλαίων χωρίς προηγούμενη αποταμίευση, δηλαδή χωρίς αποχή από μια δυνατή κατανάλωση παρόντων αγαθών — χωρίς υπέρβαση της τρέχουσας κατανάλωσης από την τρέχουσα παραγωγή. Και δεν θα υπήρχε ζήτηση δανειακών κεφαλαίων εάν κανείς δεν διέκρινε κάποια ευκαιρία παραγωγικής χρησιμοποίησης παρόντων αγαθών, δηλαδή επένδυσής τους κατά τρόπο που να παραχθεί μια μελλοντική εκροή μεγαλύτερη από την τρέχουσα εισροή. Πράγματι, εάν όλα τα παρόντα αγαθά καταναλώνονταν και κανένα δεν επενδυόταν σε χρονοβόρες μεθόδους παραγωγής, το επιτόκιο θα ήταν απείρως υψηλό, πράγμα που, οπουδήποτε εκτός του Κήπου της Εδέμ, θα ισοδυναμούσε με μια απλώς ζωώδη ύπαρξη, δηλαδή με την εξασφάλιση, μετά βίας, μιας πρωτόγονης διαβίωσης στο όριο της επιβίωσης, αντιμετωπίζοντας την πραγματικότητα χωρίς άλλο εφόδιο πέρα από τα γυμνά χέρια και την επιθυμία για άμεση ικανοποίηση.

Προσφορά και ζήτηση δανειακών κεφαλαίων εμφανίζονται μόνον — και αυτή είναι η ανθρώπινη συνθήκη— εφόσον αναγνωριστεί, πρώτον, ότι οι έμμεσες παραγωγικές διαδικασίες —με περισσότερα ενδιάμεσα στάδια και μεγαλύτερη διάρκεια— αποδίδουν μεγαλύτερη ή καλύτερη εκροή ανά μονάδα εισροής από ό,τι οι άμεσες και σύντομες.[18] Δεύτερον, πρέπει να είναι δυνατή, μέσω της αποταμίευσης, η συσσώρευση της ποσότητας παρόντων (καταναλωτικών) αγαθών [p. 3] που απαιτείται για την κάλυψη όλων εκείνων των αναγκών των οποίων η ικανοποίηση κατά την παρατεταμένη περίοδο αναμονής κρίνεται περισσότερο επείγουσα από την αύξηση της μελλοντικής ευημερίας που αναμένεται από την υιοθέτηση μιας περισσότερο χρονοβόρας παραγωγικής διαδικασίας.

Εφόσον πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, ο σχηματισμός και η συσσώρευση κεφαλαίου θα αρχίσουν και θα συνεχιστούν. Η γη και η εργασία —οι πρωταρχικοί συντελεστές παραγωγής—, αντί να συντηρούνται από παραγωγικές διαδικασίες που παρέχουν άμεση ικανοποίηση και να απασχολούνται σε αυτές, συντηρούνται από ένα πλεόνασμα της παραγωγής έναντι της κατανάλωσης και χρησιμοποιούνται στην παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών. Τα κεφαλαιουχικά αγαθά δεν έχουν αξία παρά μόνον ως ενδιάμεσα προϊόντα στη διαδικασία παραγωγής τελικών (καταναλωτικών) αγαθών σε μεταγενέστερο χρόνο, και μόνον στον βαθμό που η παραγωγή τελικών προϊόντων είναι περισσότερο παραγωγική με αυτά παρά χωρίς αυτά ή, πράγμα που ισοδυναμεί με το ίδιο, στον βαθμό που εκείνος ο οποίος διαθέτει κεφαλαιουχικά αγαθά και μπορεί να παράγει με τη βοήθειά τους βρίσκεται χρονικά εγγύτερα στην επίτευξη του τελικού του σκοπού από εκείνον που είναι αναγκασμένος να στερηθεί τη συνδρομή τους. Το ποσό κατά το οποίο η αξία (τιμή) ενός κεφαλαιουχικού αγαθού υπερβαίνει το άθροισμα των δαπανών για τους συμπληρωματικούς πρωταρχικούς συντελεστές που απαιτούνται για την παραγωγή του οφείλεται σε αυτή τη χρονική διαφορά και στο καθολικό γεγονός της χρονικής προτίμησης. Είναι το τίμημα που καταβάλλεται για την αγορά χρόνου, για την προσέγγιση της επίτευξης του τελικού σκοπού, αντί να χρειάζεται κανείς να ξεκινήσει από την αρχή. Για τον ίδιο λόγο, η αξία του τελικού προϊόντος πρέπει να υπερβαίνει το άθροισμα των δαπανών για τους συντελεστές παραγωγής του — την τιμή που καταβλήθηκε για το κεφαλαιουχικό αγαθό και όλες τις συμπληρωματικές υπηρεσίες εργασίας.

Όσο χαμηλότερο είναι το ποσοστό χρονικής προτίμησης, τόσο νωρίτερα αρχίζει η διαδικασία σχηματισμού κεφαλαίου και τόσο ταχύτερα επιμηκύνεται η δομή της έμμεσης παραγωγής. Κάθε αύξηση της συσσώρευσης κεφαλαιουχικών αγαθών και του βαθμού εμμεσότητας της παραγωγικής δομής αυξάνει, με τη σειρά της, την οριακή παραγωγικότητα της εργασίας. Αυτό οδηγεί είτε σε αύξηση της απασχόλησης είτε σε αύξηση του ύψους των μισθών ή, ακόμη και αν η καμπύλη

προσφοράς εργασίας κάμπτεται προς τα πίσω καθώς αυξάνονται οι μισθοί, σε υψηλότερο συνολικό ποσό μισθών. Εφοδιασμένος με αυξημένη ποσότητα κεφαλαιουχικών αγαθών, ένας πληθυσμός καλύτερα αμειβόμενων μισθωτών θα παράγει ένα συνολικά αυξημένο —μελλοντικό— κοινωνικό προϊόν, αυξάνοντας έτσι και τα πραγματικά εισοδήματα των ιδιοκτητών κεφαλαίου και γης.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Μεταξύ των παραγόντων που επηρεάζουν τη χρονική προτίμηση μπορεί κανείς να διακρίνει εξωτερικούς, βιολογικούς, προσωπικούς και κοινωνικούς ή θεσμικούς παράγοντες.

Οι εξωτερικοί παράγοντες είναι γεγονότα στο φυσικό περιβάλλον ενός δρώντος υποκειμένου, την έκβαση των οποίων αυτό δεν μπορεί να ελέγξει ούτε άμεσα ούτε έμμεσα. Τέτοια γεγονότα επηρεάζουν τη χρονική προτίμηση μόνον εάν και στον βαθμό που αναμένονται. Μπορούν να είναι [p. 4] δύο ειδών. Εάν αναμένεται να συμβεί σε κάποια μελλοντική χρονική στιγμή ένα θετικό γεγονός, όπως η πτώση μάννα εξ ουρανού, η οριακή χρησιμότητα των μελλοντικών αγαθών θα μειωθεί σε σχέση με εκείνη των παρόντων. Το ποσοστό χρονικής προτίμησης θα αυξηθεί και η κατανάλωση θα ενθαρρυνθεί. Μόλις το αναμενόμενο γεγονός συμβεί και η μεγαλύτερη προσφορά μελλοντικών αγαθών μετατραπεί σε μεγαλύτερη προσφορά παρόντων αγαθών, θα συμβεί το αντίστροφο. Το ποσοστό χρονικής προτίμησης θα μειωθεί και η αποταμίευση θα αυξηθεί.

Αντιθέτως, εάν αναμένεται ένα αρνητικό γεγονός, όπως μια πλημμύρα, η οριακή χρησιμότητα των μελλοντικών αγαθών αυξάνεται. Το ποσοστό χρονικής προτίμησης θα μειωθεί και η αποταμίευση θα αυξηθεί. Μετά το γεγονός, με μειωμένη πλέον την προσφορά παρόντων αγαθών, το ποσοστό χρονικής προτίμησης θα αυξηθεί.[19]

Οι βιολογικές διαδικασίες βρίσκονται, από τεχνική άποψη, εντός των δυνατοτήτων παρέμβασης του δρώντος υποκειμένου, αλλά, για κάθε πρακτικό σκοπό και στο προβλεπτό μέλλον, πρέπει και αυτές να θεωρούνται από αυτό δεδομένες, όπως τα εξωτερικά γεγονότα.

Είναι δεδομένο ότι ο άνθρωπος γεννιέται ως παιδί, ότι μεγαλώνει και γίνεται ενήλικος, ότι είναι ικανός να τεκνοποιεί κατά ένα μέρος της ζωής του και ότι γερνά και πεθαίνει. Αυτά τα βιολογικά δεδομένα έχουν άμεση επίδραση στη χρονική προτίμηση. Λόγω των βιολογικών περιορισμών στη γνωστική τους ανάπτυξη, τα παιδιά έχουν εξαιρετικά υψηλό ποσοστό χρονικής προτίμησης. Δεν διαθέτουν σαφή αντίληψη ενός προσωπικού προσδόκιμου ζωής που εκτείνεται σε μακρά χρονική περίοδο και δεν κατανοούν πλήρως την παραγωγή ως τρόπο έμμεσης κατανάλωσης. Κατά συνέπεια, τα παρόντα αγαθά και η άμεση ικανοποίηση προτιμώνται κατά πολύ έναντι των μελλοντικών αγαθών και της αναβαλλόμενης ικανοποίησης. Οι δραστηριότητες αποταμίευσης και επένδυσης είναι σπάνιες και οι περίοδοι παραγωγής και πρόνοιας για την κάλυψη αναγκών σπανίως εκτείνονται πέρα από το αμεσότατο μέλλον. Τα παιδιά ζουν από μέρα σε μέρα και από τη μία άμεση ικανοποίηση στην επόμενη.[20]

Κατά την πορεία προς την ενηλικίωση, το αρχικά εξαιρετικά υψηλό ποσοστό χρονικής προτίμησης του δρώντος υποκειμένου τείνει να μειώνεται. Με την αναγνώριση του προσδόκιμου ζωής του και των δυνατοτήτων της παραγωγής ως μέσου έμμεσης κατανάλωσης, η οριακή χρησιμότητα των

μελλοντικών αγαθών αυξάνεται. Η αποταμίευση και οι επενδύσεις ενθαρρύνονται και οι περίοδοι παραγωγής και πρόνοιας για την κάλυψη αναγκών επιμηκύνονται.

Τέλος, καθώς ο άνθρωπος γερνά και πλησιάζει στο τέλος της ζωής του, το ποσοστό χρονικής προτίμησής του τείνει να αυξάνεται. Η οριακή χρησιμότητα των μελλοντικών αγαθών μειώνεται, επειδή απομένει λιγότερο μέλλον. Η αποταμίευση και οι επενδύσεις θα μειωθούν και η κατανάλωση —συμπεριλαμβανομένης της μη αντικατάστασης κεφαλαιουχικών και διαρκών καταναλωτικών αγαθών— θα αυξηθεί. Αυτή η επίδραση του γήρατος μπορεί, ωστόσο, να αντισταθμιστεί και να ανασταλεί. Χάρη στο βιολογικό γεγονός της αναπαραγωγής, το δρων υποκείμενο μπορεί να επεκτείνει την περίοδο για την οποία προνοεί πέρα από τη διάρκεια της δικής του ζωής. Εάν και στον βαθμό που συμβαίνει αυτό, το ποσοστό χρονικής προτίμησής του μπορεί να παραμείνει στο επίπεδο της ενήλικης ζωής του μέχρι τον θάνατό του.

Μέσα στα όρια που επιβάλλουν οι εξωτερικοί και βιολογικοί παράγοντες, το δρων υποκείμενο καθορίζει το ποσοστό χρονικής προτίμησής του σύμφωνα με τις υποκειμενικές του αξιολογήσεις. Το πόσο υψηλό ή χαμηλό είναι αυτό το ποσοστό και ποιες μεταβολές θα υποστεί κατά τη διάρκεια της ζωής του εξαρτώνται από προσωπικούς ψυχολογικούς παράγοντες. Ένας άνθρωπος μπορεί να μη νοιάζεται για τίποτε πέρα από το παρόν και το αμεσότατο μέλλον. Όπως ένα παιδί, μπορεί να ενδιαφέρεται μόνο για την άμεση ή ελάχιστα αναβαλλόμενη ικανοποίηση. Σύμφωνα με την υψηλή χρονική προτίμησή του, μπορεί να θέλει να είναι αλήτης, περιπλανώμενος, μέθυσος, ναρκομανής, ονειροπόλος ή απλώς ένας ανέμελος τύπος που προτιμά να εργάζεται όσο το δυνατόν λιγότερο, ώστε να απολαμβάνει στο έπακρο την κάθε μέρα. Ένας άλλος μπορεί να μεριμνά διαρκώς για το δικό του μέλλον και για το μέλλον των απογόνων του και να επιθυμεί, μέσω της αποταμίευσης, να δημιουργήσει ένα διαρκώς αυξανόμενο απόθεμα κεφαλαιουχικών και διαρκών καταναλωτικών αγαθών, ώστε να εξασφαλίζει ολοένα μεγαλύτερη προσφορά μελλοντικών αγαθών και να προνοεί για ολοένα μακρύτερη χρονική περίοδο. Ένα τρίτο πρόσωπο μπορεί να έχει έναν βαθμό χρονικής προτίμησης κάπου ανάμεσα σε αυτά τα άκρα ή διαφορετικούς βαθμούς σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και, επομένως, να επιλέγει έναν άλλο τρόπο και μια άλλη πορεία ζωής.[21]

Ωστόσο, όποιο και αν είναι το αρχικό ποσοστό χρονικής προτίμησης ενός ατόμου ή η αρχική κατανομή αυτών των ποσοστών μέσα σε έναν δεδομένο πληθυσμό, μόλις το ποσοστό αυτό είναι αρκετά χαμηλό ώστε να επιτρέπει έστω και κάποια αποταμίευση και κάποιον σχηματισμό κεφαλαίου ή αποθέματος διαρκών καταναλωτικών αγαθών, τίθεται σε κίνηση μια τάση μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης, η οποία συνοδεύεται από μια «διαδικασία εκπολιτισμού».[22]

Ο αποταμιευτής ανταλλάσσει παρόντα (καταναλωτικά) αγαθά με μελλοντικά (κεφαλαιουχικά) αγαθά, προσδοκώντας ότι αυτά θα συμβάλουν στην παραγωγή μεγαλύτερης προσφοράς παρόντων αγαθών στο μέλλον. Εάν προσδοκούσε κάτι διαφορετικό, δεν θα αποταμίευε. Εάν αυτές οι προσδοκίες επαληθευτούν και όλα τα άλλα παραμείνουν αμετάβλητα, η οριακή χρησιμότητα των παρόντων αγαθών σε σχέση με εκείνη των μελλοντικών θα μειωθεί. Το ποσοστό χρονικής προτίμησής του θα είναι χαμηλότερο. Θα αποταμιεύει και θα επενδύει περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν, και το μελλοντικό εισόδημά του θα είναι ακόμη υψηλότερο, οδηγώντας σε περαιτέρω μείωση του ποσοστού χρονικής προτίμησής του. Βήμα προς βήμα, το ποσοστό χρονικής προτίμησης προσεγγίζει το μηδέν, χωρίς ποτέ να το φτάνει. Σε μια χρηματική οικονομία, ο αποταμιευτής προσδοκά ότι, παραχωρώντας παρόν χρήμα, θα λάβει αργότερα υψηλότερο πραγματικό χρηματικό

εισόδημα. Με υψηλότερο εισόδημα, η οριακή χρησιμότητα του παρόντος χρήματος μειώνεται σε σχέση με το μελλοντικό χρήμα, το ποσοστό του εισοδήματος που αποταμιεύεται αυξάνεται και το μελλοντικό χρηματικό εισόδημα θα είναι ακόμη υψηλότερο.

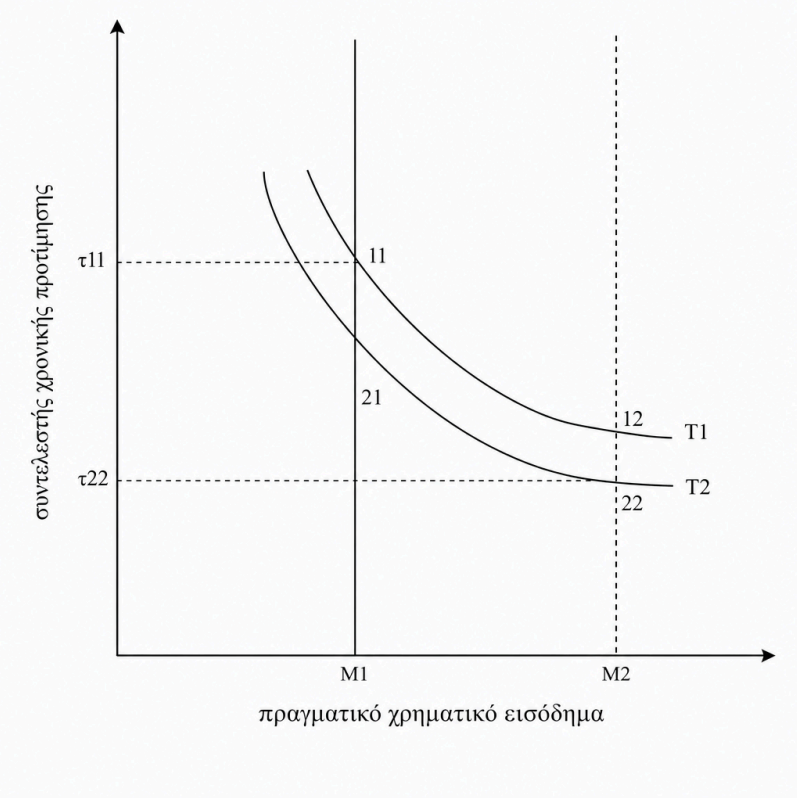
Επιπλέον, σε μια ανταλλακτική οικονομία, ο αποταμιευτής-επενδυτής συμβάλλει επίσης στη μείωση του ποσοστού χρονικής προτίμησης όσων δεν αποταμιεύουν. Με τη συσσώρευση κεφαλαιουχικών αγαθών αυξάνεται η σχετική σπανιότητα των υπηρεσιών εργασίας και, υπό ίσους τους λοιπούς όρους, οι μισθοί θα αυξηθούν. Οι υψηλότεροι μισθοί συνεπάγονται αυξανόμενη προσφορά παρόντων αγαθών για όσους προηγουμένως δεν αποταμίευαν. Έτσι, ακόμη και αυτά τα άτομα θα δουν τα προσωπικά τους ποσοστά χρονικής προτίμησης να μειώνονται.

Επιπροσθέτως, ως έμμεσο αποτέλεσμα της αύξησης των πραγματικών εισοδημάτων που επιφέρει η αποταμίευση, η διατροφή και η υγειονομική περίθαλψη βελτιώνονται και το προσδόκιμο ζωής τείνει να αυξάνεται. Σε μια εξέλιξη ανάλογη προς τη μετάβαση από την παιδική στην ενήλικη ζωή, το υψηλότερο προσδόκιμο ζωής προσθέτει περισσότερο μακρινούς σκοπούς στην παρούσα αξιακή κλίμακα του ατόμου. Η οριακή χρησιμότητα των μελλοντικών αγαθών σε σχέση με εκείνη των παρόντων αυξάνεται και το ποσοστό χρονικής προτίμησης μειώνεται περαιτέρω.[23]

Συγχρόνως, ο αποταμιευτής-επενδυτής εγκαινιάζει μια «διαδικασία εκπολιτισμού». Δημιουργώντας μια τάση μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης, ο ίδιος —και όλοι όσοι συνδέονται άμεσα ή έμμεσα μαζί του μέσω ενός δικτύου ανταλλαγών— ωριμάζει, περνώντας από την παιδική στην ενήλικη ζωή και από τη βαρβαρότητα στον πολιτισμό.

Δημιουργώντας μια διευρυνόμενη δομή κεφαλαιουχικών και διαρκών καταναλωτικών αγαθών, ο αποταμιευτής-επενδυτής διευρύνει επίσης σταθερά την εμβέλεια και τον χρονικό ορίζοντα των σχεδίων του. Ο αριθμός των μεταβλητών που βρίσκονται υπό τον έλεγχό του και λαμβάνονται υπόψη στις παρούσες ενέργειές του αυξάνεται. Αντίστοιχα, αυξάνονται ο αριθμός και οι χρονικοί ορίζοντες των προβλέψεών του για μελλοντικά γεγονότα. Επομένως, ο αποταμιευτής-επενδυτής ενδιαφέρεται να αποκτά και να βελτιώνει διαρκώς τις γνώσεις του σχετικά με έναν αυξανόμενο αριθμό μεταβλητών και τις μεταξύ τους σχέσεις. Μόλις, όμως, αποκτήσει ή βελτιώσει τις γνώσεις του και τις διατυπώσει λεκτικά ή τις εκδηλώσει στην πράξη, αυτές καθίστανται «ελεύθερο αγαθό», διαθέσιμο προς μίμηση και αξιοποίηση από άλλους για τους δικούς τους σκοπούς. Έτσι, χάρη στην αποταμίευση του αποταμιευτή, ακόμη και το πρόσωπο που είναι περισσότερο προσανατολισμένο στο παρόν θα μεταμορφωθεί σταδιακά από βάρβαρο σε πολιτισμένο άνθρωπο. Η ζωή του παύει να είναι σύντομη, κτηνώδης και άθλια και γίνεται μακρύτερη, ολοένα πιο εκλεπτυσμένη και άνετη.

Το Σχήμα 1 παρέχει μια γραφική απεικόνιση των φαινομένων της χρονικής προτίμησης και της διαδικασίας εκπολιτισμού. Συσχετίζει τα ατομικά ποσοστά χρονικής προτίμησης —το ύψος της προσαύξησης της αξίας ενός συγκεκριμένου παρόντος αγαθού έναντι του ίδιου αγαθού σε μια συγκεκριμένη μεταγενέστερη ημερομηνία, η οποία παρακινεί ένα δεδομένο άτομο να προβεί σε διαχρονική ανταλλαγή— στον κατακόρυφο άξονα, με το πραγματικό χρηματικό εισόδημα του ατόμου —την ποσότητα παρόντος χρήματος που διαθέτει— στον οριζόντιο.

Σχήμα 1 — Χρονικές προτιμήσεις και διαδικασία εκπολιτισμού

Σύμφωνα με τον νόμο της οριακής χρησιμότητας, κάθε ατομική καμπύλη χρονικής προτίμησης, όπως η T_1 ή η T_2, έχει καθοδική κλίση καθώς αυξάνεται η ποσότητα του παρόντος χρήματος. Η διαδικασία εκπολιτισμού απεικονίζεται με μια μετακίνηση από το σημείο 11 —με ποσοστό χρονικής προτίμησης t_{11} — στο σημείο 22 —με ποσοστό χρονικής προτίμησης t_{22}. Αυτή η μετακίνηση είναι το συνδυασμένο αποτέλεσμα δύο αλληλένδετων μεταβολών. Αφενός, περιλαμβάνει μια μετακίνηση κατά μήκος της T_1, από το σημείο 11 στο 12, η οποία αντιπροσωπεύει τη μείωση του ποσοστού χρονικής προτίμησης που προκύπτει όταν ένα άτομο με δεδομένη προσωπικότητα διαθέτει μεγαλύτερη ποσότητα παρόντων αγαθών. Αφετέρου, υπάρχει μια μετακίνηση από το σημείο 12 στο 22. Αυτή η μετάβαση από μια υψηλότερη σε μια χαμηλότερη καμπύλη χρονικής προτίμησης —με το πραγματικό εισόδημα να θεωρείται δεδομένο— αντιπροσωπεύει τις μεταβολές της προσωπικότητας που συντελούνται κατά τη μετάβαση από την παιδική στην ενήλικη ζωή, κατά την αύξηση του προσδόκιμου ζωής ή ως αποτέλεσμα της προόδου της γνώσης.

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ, ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ, ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Η πραγματική ποσότητα παρόντων αγαθών που διατίθεται για την παραγωγή μελλοντικών αγαθών εξαρτάται, αφενός, από τις τεχνικές γνώσεις του ατόμου. Για παράδειγμα, χωρίς να γνωρίζει πώς να κατασκευάσει ένα δίχτυ ψαρέματος, ο Crusoe προφανώς δεν θα μπορούσε να αρχίσει να ανταλλάσσει παρόντα αγαθά με μελλοντικά, δηλαδή να αποταμιεύει και να επενδύει. Αφετέρου, με δεδομένες τις τεχνικές γνώσεις του ατόμου, το ύψος της αποταμίευσης εξαρτάται αποκλειστικά από την ποσότητα παρόντων αγαθών που διαθέτει και από την καμπύλη χρονικής προτίμησής του. Όσο

μικρότερη είναι η ποσότητα παρόντων αγαθών που διαθέτει και όσο υψηλότερη είναι η καμπύλη χρονικής προτίμησής του, τόσο υψηλότερο θα είναι το διαμορφούμενο ποσοστό χρονικής προτίμησής του και τόσο χαμηλότερη η πραγματική αποταμίευσή του.

Στην απαρχή της ανθρωπότητας υπήρχαν μόνο «γη» —πόροι και εμπόδια δοσμένα από τη φύση— και «εργασία» —ανθρώπινα σώματα. Αυστηρά μιλώντας, η μόνη δεδομένη ποσότητα οποιουδήποτε αγαθού είναι εκείνη του σωματικού χρόνου. Η ποσότητα όλων των άλλων αγαθών —είτε πρόκειται για φθαρτά ή διαρκή καταναλωτικά αγαθά, όπως μούρα ή σπηλιές, είτε για εμμέσως χρήσιμα αγαθά, δηλαδή συντελεστές παραγωγής, όπως θάμνοι που παράγουν μούρα και η γη που τους περιβάλλει— δεν είναι «δεδομένη». Είναι αποτέλεσμα προηγούμενης δράσης κάποιου· της ιδιοποίησης της φύσης, μέσω αρχικής κτήσης, από ένα συγκεκριμένο άτομο. Τα γεγονότα και οι νόμοι της φύσης και της ανθρώπινης βιολογίας είναι, βεβαίως, «δεδομένα», και η φύση καθαυτή μπορεί να είναι γενναιόδωρη ή φειδωλή. Μόνο, όμως, μέσω της πράξης ιδιοποίησης ενός ατόμου μετατρέπεται η φύση σε απόθεμα αγαθών. Είναι ακόμη πιο προφανές ότι η ποσότητα όλων των παραγόμενων αγαθών δεν είναι «δεδομένη». Είτε πρόκειται για καταναλωτικά αγαθά που έχουν αποθηκευτεί, διατηρηθεί ή καταστεί ανθεκτικότερα στον χρόνο είτε για παραγόμενους συντελεστές παραγωγής —κεφαλαιουχικά αγαθά—, όλα αποτελούν έκβαση των δραστηριοτήτων συγκεκριμένων ατόμων. Τέλος, ούτε η τεχνική γνώση είναι «δεδομένη». Το ότι μια πατάτα που αποταμιεύεται σήμερα μπορεί να αποδώσει δέκα πατάτες έπειτα από έναν χρόνο μπορεί να είναι φυσικό γεγονός, αλλά πρέπει πρώτα να διαθέτει κανείς μια πατάτα. Ακόμη όμως και αν τη διέθετε και ήταν απολύτως πρόθυμος να την επενδύσει για αυτή την απόδοση ή και για χαμηλότερη, το γεγονός αυτό δεν θα είχε σημασία εάν το εν λόγω πρόσωπο δεν γνώριζε τους νόμους της καλλιέργειας της πατάτας.

Επομένως, ούτε η ποσότητα παρόντων αγαθών ούτε η τεχνολογία είναι δεδομένες ή αμετάβλητες. Αντιθέτως, είναι ανθρώπινα δημιουργήματα, που προκύπτουν με σκοπό τη βελτίωση της ευημερίας εκείνου που τα ιδιοποιείται και τα παράγει. Αυτές οι προσδοκίες μπορεί να επαληθευτούν ή να διαψευστούν και, αντί να εξασφαλίσουν κέρδος στο δρων υποκείμενο, οι ενέργειές του μπορεί να καταλήξουν σε ζημία. Κανείς, όμως, δεν θα αφιέρωνε χρόνο στη συλλογή μούρων εάν δεν προσδοκούσε ότι είναι βρώσιμα. Κανείς δεν θα ιδιοποιούνταν έναν θάμνο που παράγει μούρα εάν δεν πίστευε ότι αυτό θα αύξανε τη συγκομιδή του. Κανείς δεν θα ήθελε να μάθει κάποιο γεγονός ή κάποιον νόμο της φύσης εάν δεν προσδοκούσε ότι αυτή η γνώση θα τον βοηθούσε να βελτιώσει την κατάστασή του.

Μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, η ποσότητα αγαθών που ένα άτομο έχει ιδιοποιηθεί και παραγάγει, η καμπύλη χρονικής προτίμησής του και, συνεπώς, το διαμορφούμενο ποσοστό χρονικής προτίμησής του μπορεί επίσης να επηρεαστούν από τις ενέργειες των άλλων και από τις προσδοκίες σχετικά με αυτές τις ενέργειες.[24]

Η τάση μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης και η συνακόλουθη διαδικασία εκπολιτισμού θα συνεχίζονται όσο —όπως μέχρι τώρα έχει σιωπηρά υποτεθεί— κανείς δεν παρεμβαίνει στις πράξεις ιδιοποίησης της φύσης και παραγωγής κάποιου άλλου. Όσο ισχύει αυτό και όλοι σέβονται κάθε άτομο ως ιδιοκτήτη του διαθέσιμου σωματικού του χρόνου και όσων αγαθών έχει ιδιοποιηθεί και παραγάγει, ώστε ο καθένας να μπορεί να απολαμβάνει, ανεμπόδιστος από τους άλλους, όλα τα παρόντα και μελλοντικά οφέλη που προκύπτουν από αυτά τα αγαθά, η ύπαρξη περισσότερων του ενός προσώπων είτε αφήνει αμετάβλητη την τάση μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης είτε ακόμη επιταχύνει και ενισχύει την ίδια τη διαδικασία. Το πρώτο συμβαίνει εάν και στον βαθμό που ο

Α ιδιοποιείται ένα προηγουμένως αδέσποτο αγαθό δοσμένο από τη φύση ή μετασχηματίζει ένα τέτοιο αγαθό σε διαφορετικό, χωρίς να προκαλεί υλική βλάβη στα αγαθά που ανήκουν σε κάποιο άλλο πρόσωπο, τον Β. Η ποσότητα των παρόντων αγαθών του Α, ή η αξία τους για τον Α, αυξάνεται και, επομένως, υπό ίσους τους λοιπούς όρους, το ποσοστό χρονικής προτίμησής του θα μειωθεί. Επειδή οι πράξεις του Α δεν επηρεάζουν την ποσότητα των αγαθών που ανήκουν στον Β, το ποσοστό χρονικής προτίμησης του Β παραμένει ανεπηρέαστο. Επιπλέον, η τάση αυτή πράγματι θα επιταχυνθεί στον βαθμό που οι Α και Β, στη βάση της αμοιβαίας αναγνώρισης της ιδιοκτησίας τους, επιδίδονται σε εκούσιες συναλλαγές ή συνεργάζονται, αλλά ακόμη και χωρίς τέτοιες ανταλλαγές, στον βαθμό που απλώς παρατηρούν ο ένας τις δραστηριότητες του άλλου και αντιγράφουν τις γνώσεις του. Διότι κάθε εκούσια συναλλαγή ή συνεργασία μεταξύ των Α και Β αυξάνει —εκ των προτέρων— την ποσότητα ή/και την αξία που αποδίδεται στην ποσότητα των αγαθών και των δύο μερών —διαφορετικά δεν θα πραγματοποιούνταν— και, επομένως, το ποσοστό χρονικής προτίμησης τόσο του Α όσο και του Β θα μειωθεί. Επιπλέον, καθώς μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο γεγονότα και νόμους, όπως ότι υπάρχουν πατάτες, ότι οι πατάτες τρώγονται ή ότι μια παρούσα πατάτα μπορεί να αποδώσει δέκα μελλοντικές, η τάση μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης μεταδίδεται από το ένα πρόσωπο στο άλλο.

Εάν, όμως, σημειώνονται παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και τα αγαθά που έχει ιδιοποιηθεί ή παραγάγει ο Α κλέβονται, υφίστανται ζημίες ή απαλλοτριώνονται από τον Β, ή εάν ο Β περιορίζει καθ' οιονδήποτε τρόπο τις χρήσεις που επιτρέπεται στον Α να κάνει των αγαθών του —πέρα από την απαγόρευση πρόκλησης υλικής βλάβης στην ιδιοκτησία του Β—, τότε η τάση μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης θα διαταραχθεί, θα ανακοπεί ή ακόμη και θα αντιστραφεί.

Οι παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας —και η επίδρασή τους στη διαδικασία εκπολιτισμού— μπορεί να είναι δύο ειδών. Μπορούν να λάβουν τη μορφή εγκληματικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της αμελούς συμπεριφοράς, ή τη μορφή θεσμικής ή κρατικής παρέμβασης.

Το χαρακτηριστικό γνώρισμα των εγκληματικών προσβολών των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας είναι ότι αυτές οι δραστηριότητες θεωρούνται μη νομιμοποιημένες ή άδικες όχι μόνο από το θύμα αλλά και από τους ιδιοκτήτες γενικώς —ενδεχομένως ακόμη και από τον ίδιο τον εγκληματία. Επομένως, θεωρείται ότι το θύμα δικαιούται να αμυνθεί, εάν χρειαστεί ανταποδίδοντας τη βία, και μπορεί να τιμωρήσει τον δράστη ή/και να απαιτήσει αποζημίωση από αυτόν.

Η επίδραση του εγκλήματος είναι διττή. Αφενός, η εγκληματική δραστηριότητα μειώνει την ποσότητα των αγαθών εκείνου που τα έχει ιδιοποιηθεί, παραγάγει ή αποκτήσει με ανταλλαγή και έχει πέσει θύμα της, αυξάνοντας έτσι το διαμορφούμενο ποσοστό χρονικής προτίμησής του, με δεδομένη την καμπύλη χρονικής προτίμησής του. Αφετέρου, στον βαθμό που τα άτομα αντιλαμβάνονται έναν κίνδυνο μελλοντικής θυματοποίησης, ανακατανέμουν αναλόγως τους πόρους τους. Κατασκευάζουν τοίχους και φράχτες, εγκαθιστούν κλειδαριές και συστήματα συναγερμού, σχεδιάζουν ή αγοράζουν όπλα και αγοράζουν υπηρεσίες προστασίας και ασφάλισης. Η ύπαρξη εγκλήματος συνεπάγεται, επομένως, οπισθοδρόμηση της διαδικασίας μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης για τα πραγματικά θύματα και οδηγεί σε δαπάνες —από πραγματικά και δυνητικά θύματα— οι οποίες θα θεωρούνταν σπατάλη εάν δεν υπήρχε έγκλημα.[25]

Συνεπώς, το έγκλημα ή μια μεταβολή της συχνότητάς του έχει το ίδιο είδος επίδρασης στη χρονική προτίμηση με την επέλευση ή τη μεταβολή της συχνότητας των «φυσικών» καταστροφών. Οι πλημμύρες, οι καταιγίδες, οι καύσωνες και οι σεισμοί μειώνουν επίσης τις ποσότητες παρόντων

αγαθών των θυμάτων τους και αυξάνουν έτσι το διαμορφούμενο ποσοστό χρονικής προτίμησής τους. Και η αντιλαμβανόμενη μεταβολή του κινδύνου φυσικών καταστροφών οδηγεί επίσης σε ανακατανομή πόρων και προσαρμογές δαπανών —όπως η κατασκευή φραγμάτων, αρδευτικών συστημάτων, αναχωμάτων, καταφυγίων ή η αγορά ασφάλισης έναντι σεισμού— που θα ήταν περιττές χωρίς αυτούς τους φυσικούς κινδύνους.

Σημαντικότερο, ωστόσο, είναι ότι, επειδή επιτρέπεται στα πραγματικά και δυνητικά θύματα να αμύνονται, να προστατεύονται και να ασφαλίζονται τόσο έναντι κοινωνικών συμφορών, όπως το έγκλημα, όσο και έναντι φυσικών καταστροφών, η επίδρασή τους στη χρονική προτίμηση είναι προσωρινή και μη συστηματική. Τα πραγματικά θύματα θα αποταμιεύουν ή θα επενδύουν μικρότερη ποσότητα αγαθών επειδή είναι φτωχότερα. Και οι μεταβαλλόμενες αντιλήψεις των πραγματικών και δυνητικών θυμάτων για τον κίνδυνο καθορίζουν την κατεύθυνση των μελλοντικών ενεργειών τους. Εφόσον, όμως, επιτρέπονται η φυσική προστασία και η άμυνα, η ύπαρξη κοινωνικών ή φυσικών καταστροφών δεν συνεπάγεται ότι ο βαθμός χρονικής προτίμησης των πραγματικών ή δυνητικών θυμάτων —ο βαθμός προσανατολισμού τους προς το μέλλον — θα μεταβληθεί συστηματικά.[26] Αφού ληφθεί υπόψη η ζημία και αναπροσανατολιστούν οι δραστηριότητες του ατόμου, η τάση μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης και η συνακόλουθη διαδικασία εκπολιτισμού θα επανέλθουν στην προηγούμενη πορεία τους. Κατά την πορεία αυτή, αναμένεται ότι η προστασία τόσο έναντι του εγκλήματος όσο και έναντι των φυσικών καταστροφών θα βελτιώνεται συνεχώς.[27]

Τα πράγματα, ωστόσο, αλλάζουν θεμελιωδώς και η διαδικασία εκπολιτισμού εκτροχιάζεται μόνιμα όποτε οι παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας λαμβάνουν τη μορφή κρατικής παρέμβασης. Το διακριτικό γνώρισμα των κρατικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας είναι ότι, σε αντίθεση με τις εγκληματικές δραστηριότητες, θεωρούνται νομιμοποιημένες όχι μόνο από τα κρατικά όργανα που τις διαπράττουν αλλά και από το ευρύ κοινό —και, σε σπάνιες περιπτώσεις, ενδεχομένως ακόμη και από το θύμα. Επομένως, στις περιπτώσεις αυτές το θύμα δεν μπορεί να αμυνθεί νομιμοποιημένα έναντι τέτοιων παραβιάσεων.[28]

Η επιβολή κρατικού φόρου στην ιδιοκτησία ή στο εισόδημα παραβιάζει τα δικαιώματα εκείνου που παράγει περιουσία ή εισόδημα εξίσου με την κλοπή. Και στις δύο περιπτώσεις, η ποσότητα των αγαθών εκείνου που τα ιδιοποιείται και τα παράγει μειώνεται παρά τη θέλησή του και χωρίς τη συγκατάθεσή του. Η κρατική δημιουργία χρήματος ή «ρευστότητας» συνιστά δόλια απαλλοτρίωση των ιδιωτών ιδιοκτητών εξίσου με τη δράση μιας εγκληματικής συμμορίας παραχαρακτών. Επιπλέον, κάθε κρατική ρύθμιση του τι επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται να κάνει ένας ιδιοκτήτης με την περιουσία του —πέρα από τον κανόνα ότι κανείς δεν επιτρέπεται να προκαλεί υλική βλάβη στην ιδιοκτησία άλλων και ότι κάθε ανταλλαγή και συναλλαγή με άλλους πρέπει να είναι εκούσια και συμβατική— συνεπάγεται «αφαίρεση» της ιδιοκτησίας κάποιου, ισοδύναμη με πράξεις εκβιασμού, ληστείας ή καταστροφής. Όμως η φορολογία, η κρατική παροχή ρευστότητας και οι κρατικές ρυθμίσεις —σε αντίθεση με τις αντίστοιχες εγκληματικές πράξεις— θεωρούνται νομιμοποιημένες, και το θύμα της κρατικής παρέμβασης —σε αντίθεση με το θύμα εγκλήματος— δεν δικαιούται να υπερασπιστεί και να προστατεύσει με φυσικά μέσα την ιδιοκτησία του.

Λόγω, λοιπόν, της νομιμοποίησής τους, οι κρατικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας επηρεάζουν τις ατομικές χρονικές προτιμήσεις κατά συστηματικά διαφορετικό και πολύ βαθύτερο τρόπο από ό,τι το έγκλημα. Όπως και το έγκλημα, η κρατική παρέμβαση στα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας μειώνει την ποσότητα παρόντων αγαθών κάποιου και αυξάνει έτσι το διαμορφούμενο

ποσοστό χρονικής προτίμησής του. Οι κρατικές προσβολές, όμως —σε αντίθεση με το έγκλημα—, αυξάνουν συγχρόνως τον βαθμό χρονικής προτίμησης των πραγματικών και δυνητικών θυμάτων, επειδή συνεπάγονται επίσης μείωση της προσφοράς μελλοντικών αγαθών, δηλαδή μειωμένο ποσοστό απόδοσης των επενδύσεων. Το έγκλημα, επειδή δεν είναι νομιμοποιημένο, εκδηλώνεται μόνο κατά διαστήματα: ο ληστής εξαφανίζεται με τη λεία του και αφήνει το θύμα του ήσυχο. Έτσι, το έγκλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με αύξηση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών προστασίας —σε σχέση με τη ζήτηση αγαθών που δεν παρέχουν προστασία—, ώστε να αποκατασταθεί ή ακόμη και να αυξηθεί το μελλοντικό ποσοστό απόδοσης των επενδύσεων και να καταστεί λιγότερο πιθανό ο ίδιος ή άλλος ληστής να επιτύχει δεύτερη φορά εις βάρος του ίδιου ή άλλου θύματος. Αντιθέτως, επειδή είναι νομιμοποιημένες, οι κρατικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας είναι συνεχείς. Ο δράστης δεν εξαφανίζεται για να κρυφτεί, αλλά παραμένει παρών, και το θύμα δεν «οπλίζεται», αλλά οφείλει —τουλάχιστον αυτό αναμένεται γενικώς από αυτό— να παραμένει ανυπεράσπιστο.[29] Κατά συνέπεια, οι μελλοντικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, αντί να γίνονται λιγότερο συχνές, θεσμοποιούνται. Η συχνότητα, η κανονικότητα και η διάρκεια της μελλοντικής θυματοποίησης αυξάνονται. Αντί να βελτιώνουν την προστασία τους, τα πραγματικά και δυνητικά θύματα κρατικών παραβιάσεων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας — όπως καταδεικνύει το γεγονός ότι παραμένουν ανυπεράσπιστα απέναντι στους δράστες— αντιδρούν συνδέοντας κάθε μελλοντική παραγωγή με μονίμως υψηλότερο κίνδυνο και αναπροσαρμόζοντας συστηματικά προς τα κάτω τις προσδοκίες τους για το ποσοστό απόδοσης όλων των μελλοντικών επενδύσεων.

Ανταγωνιζόμενη την τάση μείωσης του ποσοστού χρονικής προτίμησης, μια άλλη, αντίρροπη τάση τίθεται σε λειτουργία με την ύπαρξη κρατικής εξουσίας. Μειώνοντας συγχρόνως την προσφορά παρόντων και προσδοκώμενων μελλοντικών αγαθών, οι κρατικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας αυξάνουν όχι μόνο τα ποσοστά χρονικής προτίμησης —με δεδομένες τις καμπύλες— αλλά μετατοπίζουν προς τα πάνω και τις ίδιες τις καμπύλες χρονικής προτίμησης. Επειδή εκείνοι που ιδιοποιούνται και παράγουν αγαθά είναι —και θεωρούν τους εαυτούς τους— ανυπεράσπιστοι έναντι μελλοντικής θυματοποίησης από κρατικά όργανα, το προσδοκώμενο ποσοστό απόδοσης των παραγωγικών, προσανατολισμένων στο μέλλον ενεργειών τους μειώνεται συνολικά και, κατά συνέπεια, όλα τα πραγματικά και δυνητικά θύματα προσανατολίζονται περισσότερο προς το παρόν.

Όπως θα εξηγηθεί στην επόμενη ενότητα, εάν οι κρατικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας ακολουθήσουν την πορεία τους και λάβουν αρκετά μεγάλη έκταση, η φυσική τάση της ανθρωπότητας να δημιουργεί ένα αυξανόμενο απόθεμα κεφαλαιουχικών και διαρκών καταναλωτικών αγαθών, να γίνεται ολοένα πιο προνοητική και να μεριμνά για ολοένα πιο μακρινούς σκοπούς μπορεί όχι μόνο να ανακοπεί αλλά και να αντιστραφεί από μια τάση αποπολιτισμού: άνθρωποι που προηγουμένως μεριμνούσαν προνοητικά για τις ανάγκες τους θα μετατραπούν σε μέθυσους ή ονειροπόλους, οι ενήλικοι σε παιδιά, οι πολιτισμένοι άνθρωποι σε βαρβάρους και οι παραγωγοί σε εγκληματίες.

ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ, ΔΙΟΓΚΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Κάθε κράτος, δηλαδή κάθε φορέας που επιδίδεται σε συνεχείς, θεσμοποιημένες παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας — απαλλοτριώσεις—, είναι εκ φύσεως εδαφικός μονοπωλητής. Δεν μπορεί να υπάρχει «ελεύθερη είσοδος» στη δραστηριότητα της απαλλοτρίωσης· διαφορετικά, σύντομα δεν

θα απέμενε τίποτε που θα μπορούσε να απαλλοτριωθεί και κάθε μορφή θεσμοποιημένης απαλλοτρίωσης θα καθίστατο αδύνατη. Υπό την υπόθεση της επιδίωξης του ιδίου συμφέροντος, κάθε κρατική εξουσία θα χρησιμοποιεί αυτό το μονοπώλιο απαλλοτρίωσης προς ίδιον όφελος, για να μεγιστοποιεί τον πλούτο και το εισόδημά της. Επομένως, αναμένεται ότι κάθε κράτος θα έχει μια εγγενή τάση διόγκωσης. Και, μεγιστοποιώντας τον πλούτο και το εισόδημά του μέσω απαλλοτριώσεων, κάθε κράτος αποτελεί διαρκή απειλή για τη διαδικασία εκπολιτισμού —τη μείωση των χρονικών προτιμήσεων και τη διεύρυνση και επιμήκυνση της πρόνοιας για την κάλυψη αναγκών— και μια διευρυνόμενη πηγή δυνάμεων αποπολιτισμού.

Ωστόσο, δεν ευημερούν εξίσου όλα τα κράτη ούτε παράγουν δυνάμεις αποπολιτισμού της ίδιας ισχύος. Διαφορετικές μορφές κρατικής εξουσίας οδηγούν σε διαφορετικούς βαθμούς αποπολιτισμού. Ούτε είναι εξίσου πιθανές όλες οι μορφές κρατικής εξουσίας και όλες οι διαδοχές τους.

Δεδομένου ότι κάθε απαλλοτρίωση δημιουργεί θύματα και ότι δεν μπορεί κανείς να βασίζεται στη συνεργασία των θυμάτων όσο αυτά θυματοποιούνται, ένας φορέας που θεσμοποιεί την απαλλοτρίωση πρέπει να διαθέτει νομιμοποίηση. Η πλειονότητα του πληθυσμού που βρίσκεται εκτός του κράτους πρέπει να θεωρεί τις κρατικές ενέργειες δίκαιες ή, τουλάχιστον, αρκετά δίκαιες ώστε να μην αντιστέκεται σε αυτές, καθιστώντας έτσι το θύμα ανυπεράσπιστο.[30]

Η απόκτηση νομιμοποίησης, όμως, δεν είναι εύκολη υπόθεση. Για τον λόγο αυτό, δεν είναι πιθανό, για παράδειγμα, να προκύψει εξαρχής ένα ενιαίο παγκόσμιο κράτος. Αντιθέτως, όλα τα κράτη πρέπει να ξεκινούν με μικρή εδαφική έκταση. Ούτε είναι πιθανό, ακόμη και για έναν τόσο μικρό πληθυσμό όσο εκείνος μιας γενιάς, μιας φυλής, ενός χωριού ή μιας πόλης, η κρατική εξουσία να είναι εξαρχής δημοκρατική· διότι ποιος δεν θα προτιμούσε να εμπιστευτεί ένα συγκεκριμένο, γνωστό άτομο —ιδίως σε ένα τόσο ευαίσθητο ζήτημα όσο το εδαφικό μονοπώλιο απαλλοτρίωσης— παρά ένα ανώνυμο, δημοκρατικά εκλεγμένο πρόσωπο; Εφόσον πρέπει να ξεκινά σε μικρή κλίμακα, η αρχική μορφή κρατικής εξουσίας είναι συνήθως η προσωπική εξουσία: η ιδιωτική ιδιοκτησία του κρατικού μηχανισμού καταναγκασμού, δηλαδή η μοναρχία.[31]

Σε κάθε κοινωνία με οποιονδήποτε βαθμό πολυπλοκότητας, συγκεκριμένα άτομα αποκτούν γρήγορα θέση ελίτ χάρη στα ποικίλα χαρίσματά τους. Χάρη σε επιτεύγματα που φανερώνουν υπέρτερο πλούτο, σοφία, ανδρεία ή συνδυασμό τους, ορισμένα άτομα εμπνέουν σεβασμό και οι γνώμες και κρίσεις τους διαθέτουν φυσικό κύρος. Ως απόρροια αυτού του κύρους, τα μέλη της ελίτ έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να επιτύχουν την εγκαθίδρυση ενός νομιμοποιημένου εδαφικού μονοπωλίου καταναγκασμού, συνήθως μέσω της μονοπώλησης των δικαιικών υπηρεσιών — δικαστηρίων και νομοθεσίας — και της επιβολής του νόμου —αστυνομίας.[32] Και επειδή οφείλουν την προνομιακή τους θέση στα προσωπικά γνωρίσματα και επιτεύγματα που τα καθιστούν μέλη της ελίτ, θα θεωρούν τους εαυτούς τους, και θα θεωρούνται από τους συνανθρώπους τους, ατομικοί ιδιοκτήτες του μονοπωλίου. Η δημοκρατική εξουσία —στην οποία ο κρατικός μηχανισμός θεωρείται «δημόσια» ιδιοκτησία, διοικούμενη από αξιωματούχους που εκλέγονται σε τακτά διαστήματα και δεν κατέχουν προσωπικά ούτε θεωρείται ότι κατέχουν το κράτος, αλλά ότι είναι προσωρινοί διαχειριστές ή καταπιστευματοδόχοι του— έπεται συνήθως της προσωπικής εξουσίας και της ιδιωτικής ιδιοκτησίας του κράτους. Επειδή οι μάζες ή οι πλειοψηφίες δεν είναι δυνατόν να διαθέτουν φυσικό κύρος —καθώς αυτό αποτελεί προσωπικό, ατομικό γνώρισμα—, οι δημοκρατικές κυβερνήσεις μπορούν να αποκτήσουν νομιμοποίηση μόνο με μη φυσικό τρόπο, συνηθέστατα μέσω πολέμου ή επανάστασης. Μόνο σε δραστηριότητες όπως ο πόλεμος και η επανάσταση δρουν οι

μάζες συντονισμένα και εξαρτώνται η νίκη και η ήττα από τη μαζική προσπάθεια. Και μόνο υπό εξαιρετικές περιστάσεις σαν αυτές μπορούν οι μαζικές πλειοψηφίες να αποκτήσουν τη νομιμοποίηση που απαιτείται για τη μετατροπή του κράτους σε δημόσια ιδιοκτησία.

Αυτές οι δύο μορφές κρατικής εξουσίας —ιδιωτική ή δημόσια ιδιοκτησία του κράτους, μοναρχία ή δημοκρατία— έχουν συστηματικά διαφορετικές επιδράσεις στην κοινωνική χρονική προτίμηση και στη συνακόλουθη διαδικασία εκπολιτισμού. Ειδικότερα, με τη μετάβαση από την προσωπική, μοναρχική εξουσία στη δημοκρατική, δημόσια εξουσία, και αντίθετα προς την επικρατούσα αντίληψη, οι δυνάμεις αποπολιτισμού που ενυπάρχουν σε κάθε μορφή κρατικής εξουσίας ενισχύονται συστηματικά.[33]

Το καθοριστικό γνώρισμα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας του κράτους και ο λόγος για τον σχετικά χαμηλότερο βαθμό χρονικής προτίμησης ενός προσωπικού άρχοντα —σε σύγκριση με τους εγκληματίες και τις δημοκρατικές κυβερνήσεις— είναι ότι οι απαλλοτριωμένοι πόροι και το μονοπωλιακό προνόμιο μελλοντικής απαλλοτρίωσης αποτελούν ατομική ιδιοκτησία. Οι απαλλοτριωμένοι πόροι προστίθενται στην ιδιωτική περιουσία του άρχοντα και αντιμετωπίζονται ως μέρος της, ενώ το μονοπωλιακό προνόμιο μελλοντικής απαλλοτρίωσης συνδέεται ως τίτλος με αυτή την περιουσία και οδηγεί σε άμεση αύξηση της παρούσας αξίας της —«κεφαλαιοποίηση» του μονοπωλιακού κέρδους. Το σημαντικότερο είναι ότι, ως ιδιώτης ιδιοκτήτης της κρατικής περιουσίας, ο άρχοντας δικαιούται να μεταβιβάσει τα υπάρχοντά του στον προσωπικό του κληρονόμο. Μπορεί να πωλήσει, να εκμισθώσει ή να δωρίσει μέρος ή το σύνολο της προνομιούχας περιουσίας του —και να εισπράξει προσωπικά το τίμημα της πώλησης ή τα μισθώματα— και μπορεί να διορίζει ή να απολύει προσωπικά κάθε διαχειριστή και υπάλληλο της περιουσίας του.[34]

Ο θεσμός της ιδιωτικής ιδιοκτησίας του κράτους διαμορφώνει συστηματικά τη δομή κινήτρων που αντιμετωπίζει ο άρχοντας και επηρεάζει σαφώς τον τρόπο με τον οποίο χειρίζεται τις κρατικές υποθέσεις. Εάν υποθέσουμε απλώς ότι επιδιώκει το ίδιον συμφέρον, ο άρχοντας προσπαθεί να μεγιστοποιήσει τον συνολικό του πλούτο, δηλαδή την παρούσα αξία της περιουσίας του και το τρέχον εισόδημά του. Δεν θα ήθελε να αυξήσει το τρέχον εισόδημα με τίμημα μια περισσότερο από αναλογική μείωση της παρούσας αξίας των περιουσιακών του στοιχείων. Επιπλέον, επειδή οι πράξεις απόκτησης τρέχοντος εισοδήματος έχουν πάντοτε επιπτώσεις στις παρούσες αξίες των περιουσιακών στοιχείων —οι οποίες αντανακλούν την αξία όλων των προσδοκώμενων μελλοντικών προσόδων τους, προεξοφλημένων με το ποσοστό χρονικής προτίμησης—, η ιδιωτική ιδιοκτησία καθαυτή οδηγεί στον οικονομικό υπολογισμό και, επομένως, προάγει τη μακροπρόθεσμη θεώρηση.

Ενώ αυτό ισχύει για την ιδιωτική ιδιοκτησία γενικώς, στην ειδική περίπτωση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας του κράτους συνεπάγεται σαφή αυτοσυγκράτηση ως προς την ορμή του άρχοντα να εκμεταλλεύεται το μονοπωλιακό προνόμιο απαλλοτρίωσης, διότι οι πράξεις απαλλοτρίωσης παρασιτούν εκ φύσεως σε προηγούμενες πράξεις παραγωγής του πληθυσμού που βρίσκεται εκτός του κράτους. Όπου δεν έχει προηγουμένως παραχθεί τίποτε, τίποτε δεν μπορεί να απαλλοτριωθεί, και όπου τα πάντα έχουν απαλλοτριωθεί, κάθε μελλοντική παραγωγή θα σταματήσει απότομα. Επομένως, ένας ιδιώτης ιδιοκτήτης του κράτους —ένας βασιλιάς— θα απέφευγε, για παράδειγμα, να φορολογεί τόσο βαριά τους υπηκόους του ώστε να περιορίζει τη μελλοντική εισοδηματική του δυνατότητα σε βαθμό που η παρούσα αξία της περιουσίας του —του βασιλείου του— να μειώνεται πράγματι. Αντιθέτως, για να διατηρήσει ή ακόμη και να αυξήσει την αξία της προσωπικής του περιουσίας, θα αυτοπεριοριζόταν συστηματικά στις φορολογικές πολιτικές του, διότι όσο χαμηλότερη είναι η φορολόγηση τόσο παραγωγικότερος θα είναι ο πληθυσμός των υπηκόων του,

και όσο παραγωγικότερος είναι ο πληθυσμός τόσο υψηλότερη θα είναι η αξία του παρασιτικού μονοπωλίου απαλλοτρίωσης του άρχοντα. Ασφαλώς, θα χρησιμοποιεί το μονοπωλιακό προνόμιό του. Δεν θα απέχει από τη φορολόγηση. Ωστόσο, ως ιδιώτης ιδιοκτήτης του κράτους, έχει συμφέρον να αντλεί —παρασιτικά— από μια αναπτυσσόμενη, ολοένα πιο παραγωγική και ευημερούσα μη κρατική οικονομία, καθώς αυτό θα αύξανε επίσης —πάντοτε και χωρίς δική του προσπάθεια— τον πλούτο και την ευημερία του. Οι φορολογικοί συντελεστές θα έτειναν, επομένως, να είναι χαμηλοί.[35]

Επιπλέον, είναι προς το συμφέρον ενός προσωπικού άρχοντα να χρησιμοποιεί το μονοπώλιό του επί του δικαίου —δικαστήρια— και της τάξης —αστυνομία— για την επιβολή του προϋφιστάμενου δικαίου της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Με μοναδική εξαίρεση τον ίδιο —δηλαδή όσον αφορά τον πληθυσμό εκτός κράτους και όλες τις μεταξύ των μελών του συναλλαγές—, θα θέλει να επιβάλλει την αρχή ότι κάθε περιουσία και εισόδημα πρέπει να αποκτώνται παραγωγικά ή/και συμβατικά και, κατά συνέπεια, θα θέλει να απειλεί με τιμωρία όλες τις παραβάσεις των κανόνων από ιδιώτες ως εγκλήματα. Όσο λιγότερα είναι τα ιδιωτικά εγκλήματα τόσο περισσότερος θα είναι ο ιδιωτικός πλούτος και τόσο υψηλότερη η αξία του μονοπωλίου φορολόγησης και απαλλοτρίωσης του άρχοντα. Πράγματι, ένας ιδιώτης άρχοντας δεν θα θέλει να στηρίζεται αποκλειστικά στα φορολογικά έσοδα για τη χρηματοδότηση των δαπανών του. Αντιθέτως, θα θέλει επίσης να στηρίζεται σε παραγωγικές δραστηριότητες και να διαθέτει μέρος της περιουσίας του στην παραγωγή και παροχή «κανονικών» αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό να αποφέρει στον ιδιοκτήτη της «κανονικά» έσοδα από πωλήσεις στην αγορά.[36]

Επιπροσθέτως, η ιδιωτική ιδιοκτησία του κράτους συνεπάγεται αυτοσυγκράτηση για έναν ακόμη συστηματικό λόγο. Κάθε ιδιωτική ιδιοκτησία είναι εξ ορισμού αποκλειστική ιδιοκτησία. Ο ιδιοκτήτης δικαιούται να αποκλείει όλους τους άλλους από τη χρήση και την απόλαυσή της και είναι ελεύθερος να επιλέγει με ποιον, εάν επιθυμεί, θα μοιράζεται τη χρήση της. Συνήθως, ένας ιδιώτης ιδιοκτήτης θα συμπεριλαμβάνει την οικογένειά του και θα αποκλείει όλους τους άλλους. Η περιουσία γίνεται οικογενειακή, με τον ίδιο επικεφαλής της οικογένειας, και κάθε πρόσωπο εκτός οικογένειας αποκλείεται από τη χρήση της, εκτός εάν είναι προσκεκλημένος, αμειβόμενος υπάλληλος ή συμβεβλημένος ανάδοχος. Στην περίπτωση του κράτους, αυτός ο αποκλειστικός χαρακτήρας της ιδιωτικής ιδιοκτησίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Στην περίπτωση αυτή σημαίνει ότι όλοι, εκτός από τον άρχοντα και την οικογένειά του, αποκλείονται από την απόλαυση περιουσίας και εισοδήματος που αποκτήθηκαν μη παραγωγικά. Μόνο η άρχουσα οικογένεια —και, σε μικρότερο βαθμό, οι φίλοι, οι υπάλληλοι και οι επιχειρηματικοί συνεργάτες της— συμμετέχει στην απόλαυση των φορολογικών εσόδων και μπορεί να διάγει παρασιτικό βίο. Η θέση του επικεφαλής του κράτους —και της κρατικής περιουσίας— μεταβιβάζεται συνήθως εντός της άρχουσας οικογένειας, ώστε κανείς εκτός της βασιλικής οικογένειας να μην μπορεί ρεαλιστικά να ελπίζει ότι θα γίνει ο επόμενος βασιλιάς. Μολονότι η είσοδος στην άρχουσα οικογένεια μπορεί να μην είναι εντελώς κλειστή, υπόκειται σε αυστηρότατους περιορισμούς. Θα μπορούσε κανείς να γίνει μέλος της μέσω γάμου. Ωστόσο, όσο μεγαλύτερη είναι η άρχουσα οικογένεια τόσο μικρότερο θα είναι το μερίδιο κάθε μέλους στις συνολικές κρατικές δημεύσεις. Επομένως, οι γάμοι περιορίζονται συνήθως σε μέλη της ευρύτερης οικογένειας του άρχοντα. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις ένα μέλος της άρχουσας οικογένειας θα παντρευτεί κάποιον εντελώς «ξένο»· ακόμη και τότε, ένα μέλος εξ αγχιστείας κανονικά δεν θα γίνει επικεφαλής της άρχουσας οικογένειας.

Λόγω αυτών των περιορισμών στην είσοδο στην κρατική εξουσία και του αποκλειστικού καθεστώτος του ατομικού άρχοντα και της οικογένειάς του —ως βασιλιά και ευγενών—, η ιδιωτική ιδιοκτησία του κράτους, δηλαδή η μοναρχία, ενθαρρύνει την ανάπτυξη σαφούς «ταξικής συνείδησης» στον κυβερνώμενο πληθυσμό και προάγει την εναντίωση και την αντίσταση σε κάθε διεύρυνση της κρατικής φορολογικής εξουσίας. Υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ των λίγων κυβερνώντων και των πολλών κυβερνωμένων, ενώ ο κίνδυνος ή η πιθανότητα μετάβασης ενός προσώπου από τη μία τάξη στην άλλη είναι μικρός ή ανύπαρκτος. Μπροστά σε ένα σχεδόν ανυπέρβλητο εμπόδιο «ανοδικής» κινητικότητας, η αλληλεγγύη μεταξύ των κυβερνωμένων —η αμοιβαία αναγνώρισή τους ως πραγματικών ή δυνητικών θυμάτων κρατικών παραβιάσεων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας— ενισχύεται, και ο κίνδυνος να απολέσει η άρχουσα τάξη τη νομιμοποίησή της λόγω αυξημένης φορολόγησης μεγαλώνει αναλόγως.[37]

Πράγματι, η ταξική συνείδηση των κυβερνωμένων ασκεί μετριαστική επίδραση όχι μόνο στην εσωτερική πολιτική του κράτους αλλά και στη διαχείριση των εξωτερικών υποθέσεων. Αναμένεται ότι κάθε κράτος θα ακολουθεί επεκτατική εξωτερική πολιτική. Όσο μεγαλύτερη είναι η επικράτεια και όσο πολυπληθέστερος ο πληθυσμός στον οποίο εκτείνεται ένα μονοπώλιο δήμευσης τόσο καλύτερη θα είναι η θέση όσων ελέγχουν αυτό το μονοπώλιο. Επειδή σε κάθε δεδομένη επικράτεια μπορεί να υπάρχει μόνο ένα μονοπώλιο απαλλοτρίωσης, αναμένεται ότι αυτή η επεκτατική τάση θα συνοδεύεται από μια τάση συγκεντροποίησης, με τελική κατάληξη την παραμονή ενός μόνο παγκόσμιου κράτους. Επιπλέον, επειδή η συγκεντροποίηση συνεπάγεται λιγότερες δυνατότητες μετανάστευσης μεταξύ επικρατειών —δηλαδή καταψήφισης του κράτους στο οποίο υπάγεται κανείς και υπερψήφισης ενός άλλου μέσω της μετεγκατάστασης—, αναμένεται ότι η διαδικασία διακρατικού ανταγωνισμού, της εξάλειψης μέσω επέκτασης, θα δημιουργεί παράλληλες τάσεις προς ολοένα υψηλότερα ποσοστά κρατικής απαλλοτρίωσης και φορολόγησης.[38]

Ωστόσο, ένα κράτος υπό ιδιωτική ιδιοκτησία επηρεάζει σημαντικά τη μορφή και τον ρυθμό αυτής της διαδικασίας. Λόγω του αποκλειστικού χαρακτήρα του και της αντίστοιχα ανεπτυγμένης ταξικής συνείδησης των κυβερνωμένων, οι κρατικές απόπειρες εδαφικής επέκτασης τείνουν να θεωρούνται από το κοινό ιδιωτική υπόθεση του άρχοντα, η οποία πρέπει να χρηματοδοτείται και να διεκπεραιώνεται με δικούς του πόρους. Η πρόσθετη επικράτεια ανήκει στον βασιλιά και, επομένως, αυτός, όχι το κοινό, οφείλει να πληρώσει γι’ αυτήν. Κατά συνέπεια, από τις δύο δυνατές μεθόδους διεύρυνσης της επικράτειάς του, τον πόλεμο και τη στρατιωτική κατάκτηση ή τη συμβατική απόκτηση, ο ιδιώτης άρχοντας τείνει να προτιμά τη δεύτερη. Δεν πρέπει να υποτεθεί ότι αντιτίθεται στον πόλεμο, διότι μπορεί κάλλιστα να χρησιμοποιήσει στρατιωτικά μέσα εάν παρουσιαστεί ευκαιρία. Ο πόλεμος, όμως, απαιτεί συνήθως έκτακτους πόρους και, εφόσον οι υψηλότεροι φόροι ή/και η διευρυμένη στρατολόγηση για τη χρηματοδότηση ενός πολέμου που το κοινό θεωρεί υπόθεση κάποιου άλλου θα συναντήσουν άμεση λαϊκή αντίσταση και θα απειλήσουν έτσι την εσωτερική νομιμοποίηση της κρατικής εξουσίας, ο προσωπικός άρχοντας θα πρέπει να επωμιστεί ο ίδιος το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος του κόστους μιας στρατιωτικής επιχείρησης. Κατά συνέπεια, θα προτιμά γενικώς τη δεύτερη, ειρηνική επιλογή ως λιγότερο δαπανηρή. Αντί να επιδιώκει τις επεκτατικές του επιθυμίες μέσω κατάκτησης, θα θέλει να τις προωθεί μέσω αγορών εδαφών ή, ακόμη λιγότερο δαπανηρά και ακόμη καλύτερα, μέσω πολιτικής επιγαμιών μεταξύ μελών διαφορετικών αρχουσών οικογενειών. Για έναν μονάρχη, επομένως, η εξωτερική πολιτική είναι σε μεγάλο βαθμό οικογενειακή και γαμήλια πολιτική, και η εδαφική επέκταση προχωρεί συνήθως μέσω της συμβατικής συνένωσης αρχικώς ανεξάρτητων βασιλείων.[39]

Σε αντίθεση με την εσωτερική και εξωτερική αυτοσυγκράτηση μιας μοναρχίας, μια δημοκρατική κρατική εξουσία —υπό δημόσια ιδιοκτησία — συνεπάγεται μεγαλύτερη υπερβολή, και αναμένεται ότι η μετάβαση από έναν κόσμο βασιλέων σε έναν κόσμο δημοκρατικά εκλεγμένων προέδρων θα οδηγήσει σε συστηματική αύξηση της έντασης και της έκτασης της κρατικής εξουσίας και σε σημαντική ενίσχυση της τάσης αποπολιτισμού.

Ένας δημοκρατικός άρχοντας μπορεί να χρησιμοποιεί τον κρατικό μηχανισμό προς προσωπικό του όφελος, αλλά δεν τον κατέχει. Δεν μπορεί να πωλεί κρατικούς πόρους και να εισπράττει προσωπικά τα έσοδα από αυτές τις πωλήσεις ούτε να μεταβιβάζει την κρατική περιουσία στον προσωπικό του κληρονόμο. Του ανήκει η τρέχουσα χρήση των κρατικών πόρων, όχι όμως η κεφαλαιακή τους αξία. Σε σαφή αντίθεση με έναν βασιλιά, ένας πρόεδρος θα θέλει να μεγιστοποιεί όχι τον συνολικό κρατικό πλούτο —κεφαλαιακές αξίες και τρέχον εισόδημα — αλλά το τρέχον εισόδημα, αδιαφορώντας για τις κεφαλαιακές αξίες και εις βάρος τους. Πράγματι, ακόμη και αν επιθυμούσε να ενεργήσει διαφορετικά, δεν θα μπορούσε, διότι, ως δημόσια ιδιοκτησία, οι κρατικοί πόροι δεν μπορούν να πωληθούν, και χωρίς αγοραίες τιμές ο οικονομικός υπολογισμός είναι αδύνατος. Επομένως, πρέπει να θεωρείται αναπόφευκτο ότι η δημόσια ιδιοκτησία του κράτους καταλήγει σε συνεχή ανάλωση κεφαλαίου. Αντί να διατηρεί ή ακόμη και να αυξάνει την αξία της κρατικής περιουσίας, όπως θα έκανε ένας βασιλιάς, ένας πρόεδρος —ο προσωρινός διαχειριστής ή καταπιστευματοδόχος του κράτους— θα αναλώνει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος των κρατικών πόρων όσο το δυνατόν ταχύτερα, διότι ό,τι δεν καταναλώσει τώρα ίσως να μην μπορέσει ποτέ να το καταναλώσει. Ειδικότερα, ένας πρόεδρος, σε αντίθεση με έναν βασιλιά, δεν έχει συμφέρον να μην καταστρέψει τη χώρα του. Διότι γιατί να μη θέλει να αυξήσει τις δημεύσεις του, εάν το όφελος μιας πολιτικής αυτοσυγκράτησης —η συνακόλουθη υψηλότερη κεφαλαιακή αξία της κρατικής περιουσίας— δεν μπορεί να το καρπωθεί προσωπικά, ενώ το όφελος της αντίθετης πολιτικής υψηλότερων φόρων —ένα υψηλότερο τρέχον εισόδημα— μπορεί; Για έναν πρόεδρο, σε αντίθεση με έναν βασιλιά, η αυτοσυγκράτηση προσφέρει μόνο μειονεκτήματα.[40]

Επιπλέον, με τη δημόσια αντί της ιδιωτικής ιδιοκτησίας του κράτους εκλείπει και ο δεύτερος λόγος αυτοσυγκράτησης: η σαφής και ανεπτυγμένη ταξική συνείδηση των κυβερνωμένων. Ποτέ δεν μπορεί να υπάρχει παρά ένας ανώτατος άρχοντας, είτε βασιλιάς είτε πρόεδρος. Ενώ, όμως, η πρόσβαση στη θέση του βασιλιά και η προαγωγή στην τάξη των ευγενών περιορίζονται συστηματικά σε μια μοναρχία, σε ένα κράτος υπό δημόσια ιδιοκτησία ο καθένας μπορεί, θεωρητικά, να γίνει μέλος της άρχουσας τάξης ή ακόμη και πρόεδρος. Η διάκριση μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων θολώνει και η ταξική συνείδηση των κυβερνωμένων γίνεται ασαφής. Δημιουργείται μάλιστα η ψευδαίσθηση ότι τέτοια διάκριση δεν υπάρχει πλέον: ότι σε ένα δημοκρατικό κράτος κανείς δεν κυβερνάται από άλλον, αλλά ο καθένας κυβερνά τον εαυτό του. Πράγματι, σε μεγάλο βαθμό χάρη σε αυτή την ψευδαίσθηση μπόρεσε η μετάβαση από τη μοναρχία στη δημοκρατία να ερμηνευτεί ως πρόοδος και, επομένως, ως άξια δημόσιας υποστήριξης. Κατά συνέπεια, η λαϊκή αντίσταση στην κρατική εξουσία αποδυναμώνεται συστηματικά. Ενώ προηγουμένως η απαλλοτρίωση και η φορολογία μπορεί να φαίνονταν στο κοινό σαφώς καταπιεστικές και κακές, φαίνονται πολύ λιγότερο έτσι, δεδομένης της ανθρώπινης φύσης, μόλις ο καθένας μπορεί να εισέλθει ελεύθερα στις τάξεις εκείνων που αποκομίζουν τα οφέλη τους.

Κατά συνέπεια, οι φόροι θα αυξηθούν, είτε άμεσα, με τη μορφή υψηλότερων φορολογικών συντελεστών, είτε έμμεσα, με τη μορφή αυξημένης κρατικής «δημιουργίας» χρήματος — πληθωρισμού. Ομοίως, η κρατική απασχόληση και η αναλογία των κρατικών υπαλλήλων

—«δημόσιων λειτουργών»— προς τους ιδιωτικούς υπαλλήλους τείνουν να αυξάνονται, προσελκύοντας και προάγοντας άτομα με υψηλούς βαθμούς χρονικής προτίμησης και μικρή και περιορισμένη προνοητικότητα.[41]

Ο συνδυασμός αυτών των αλληλένδετων παραγόντων —«δημόσια» ιδιοκτησία του κράτους και ελεύθερη είσοδος σε αυτό— μεταβάλλει σημαντικά τη διαχείριση τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών κρατικών υποθέσεων. Στο εσωτερικό, η κρατική εξουσία είναι πιθανό να εμφανίζει αυξημένη τάση δανεισμού. Μολονότι ένας βασιλιάς δεν αντιτίθεται καθόλου στο χρέος, περιορίζεται σε αυτή τη «φυσική» του ροπή από το γεγονός ότι, ως ιδιώτης ιδιοκτήτης του κράτους, ο ίδιος και οι κληρονόμοι του θεωρούνται προσωπικά υπεύθυνοι για την αποπληρωμή όλων των κρατικών χρεών —μπορεί κυριολεκτικά να πτωχεύσει ή να εξαναγκαστεί από τους πιστωτές να ρευστοποιήσει κρατικά περιουσιακά στοιχεία. Σε σαφή αντίθεση, ένας πρόεδρος που διαχειρίζεται το κράτος δεν θεωρείται υπεύθυνος για τα χρέη που αναλαμβάνονται κατά τη θητεία του. Αντιθέτως, τα χρέη του θεωρούνται «δημόσια» και πρέπει να αποπληρωθούν από μελλοντικές κυβερνήσεις, εξίσου μη υπέγγυες. Εάν, όμως, κάποιος δεν ευθύνεται προσωπικά για τα χρέη του, το χρέος θα αυξάνεται και η παρούσα κρατική κατανάλωση θα διευρύνεται εις βάρος της μελλοντικής. Για να αποπληρωθεί ένα αυξανόμενο δημόσιο χρέος, θα πρέπει να αυξηθεί το επίπεδο των μελλοντικών φόρων —ή του νομισματικού πληθωρισμού— που θα επιβληθούν στον μελλοντικό πληθυσμό. Και με την προσδοκία υψηλότερου μελλοντικού φορολογικού βάρους, ο πληθυσμός εκτός κράτους πλήττεται επίσης από τον εφιάλτη της αύξησης των βαθμών χρονικής προτίμησης, διότι, με υψηλότερους μελλοντικούς φορολογικούς συντελεστές, η παρούσα κατανάλωση και η βραχυπρόθεσμη επένδυση καθίστανται σχετικά ελκυστικότερες σε σύγκριση με την αποταμίευση και τη μακροπρόθεσμη επένδυση.[42]

Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι η συμπεριφορά της κρατικής εξουσίας ως μονοπωλητή του δικαίου και της τάξης θα υποστεί συστηματική μεταβολή. Όπως εξηγήθηκε παραπάνω, ένας βασιλιάς θα θέλει να επιβάλλει το προϋφιστάμενο δίκαιο της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και, παρά την εξαιρετική θέση του έναντι ορισμένων βασικών διατάξεών του, θα υιοθετεί και θα αποδέχεται και ο ίδιος τις έννοιες της ιδιωτικής ιδιοκτησίας για τον εαυτό του και τα υπάρχοντά του —τουλάχιστον όσον αφορά τις διεθνείς σχέσεις μεταξύ βασιλέων. Δεν δημιουργεί νέο δίκαιο, αλλά απλώς κατέχει προνομιακή θέση μέσα σε ένα υφιστάμενο, καθολικό σύστημα ιδιωτικού δικαίου. Αντιθέτως, με ένα κράτος που ανήκει «στο δημόσιο» και διοικείται δημοσίως εμφανίζεται ένας νέος τύπος «δικαίου»: το «δημόσιο» δίκαιο, το οποίο απαλλάσσει τα κρατικά όργανα από την προσωπική ευθύνη και εξαιρεί τους «δημόσια κατεχόμενους» πόρους από την οικονομική διαχείριση. Με την εγκαθίδρυση του «δημοσίου δικαίου» —συμπεριλαμβανομένου του συνταγματικού και του διοικητικού δικαίου— όχι απλώς ως δικαίου αλλά ως «ανώτερου» δικαίου, επέρχεται σταδιακή διάβρωση του ιδιωτικού δικαίου· δηλαδή αυξανόμενη υπαγωγή και εκτόπισή του από και μέσω του δημοσίου δικαίου.[43]

Αντί να διαφυλάσσει το ιδιωτικό δίκαιο μεταξύ των μελών του πληθυσμού εκτός κράτους και να εκμεταλλεύεται το νομικό μονοπώλιό του αποκλειστικά για να αναδιανέμει πλούτο και εισόδημα από την κοινωνία των ιδιωτών προς τον εαυτό του, ένα κράτος που «διέπεται» από το δημόσιο δίκαιο θα χρησιμοποιεί επίσης ολοένα περισσότερο την εξουσία του για τη νομοθέτηση, δηλαδή για τη δημιουργία νέου, «θετικού» αστικού δικαίου, με πρόθεση την αναδιανομή πλούτου και εισοδήματος εντός της κοινωνίας των ιδιωτών. Διότι για τον διαχειριστή ενός κράτους, όχι τον ιδιοκτήτη του, έχει μικρή ή καμία σημασία ότι κάθε τέτοια αναδιανομή δεν μπορεί παρά να μειώνει τη μελλοντική παραγωγικότητα. Αντιμέτωποι, όμως, με λαϊκές εκλογές και ελεύθερη είσοδο στην κρατική εξουσία, όσοι επιθυμούν να αποκτήσουν ή να διατηρήσουν μια θέση διαχειριστή του

κράτους είναι προορισμένοι να καταστήσουν την υποστήριξη και υιοθέτηση αναδιανεμητικών πολιτικών απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό. Κατά συνέπεια, αντί να αποτελεί «κράτος κατανάλωσης», όπως μια τυπική μοναρχία, το κράτος υπό δημόσια ιδιοκτησία θα μετατρέπεται ολοένα περισσότερο σε «κράτος πρόνοιας (παροχών)», συμπληρώνοντας και ενισχύοντας τη γενική τάση αύξησης των φόρων —ή/και του πληθωρισμού—, της κρατικής απασχόλησης και του χρέους.[44] Και, αντίθετα προς τη συνήθη παρουσίασή της ως «προοδευτικής» εξέλιξης, με αυτή τη μεταμόρφωση ο ιός της αύξησης των βαθμών χρονικής προτίμησης θα εμφυτευθεί στην καρδιά της κοινωνίας των ιδιωτών και θα τεθεί σε κίνηση μια αυτοεπιταχυνόμενη διαδικασία αποπολιτισμού.[45]

Η νομοθετικά επιβαλλόμενη αναδιανομή εισοδήματος και πλούτου εντός της κοινωνίας των ιδιωτών μπορεί ουσιαστικά να λάβει τρεις μορφές. Μπορεί να λάβει τη μορφή απλών μεταβιβαστικών πληρωμών, με τις οποίες εισόδημα ή/και πλούτος αφαιρείται από τον Peter —τους «έχοντες»— και διανέμεται στον Paul —τους «μη έχοντες». Μπορεί να λάβει τη μορφή «δωρεάν» ή κάτω του κόστους κρατικής παροχής αγαθών και υπηρεσιών, όπως εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη ή υποδομές, κατά την οποία εισόδημα ή/και πλούτος δημεύεται από μια ομάδα ατόμων —τους φορολογουμένους— και διανέμεται σε μια άλλη, μη ταυτόσημη ομάδα —τους χρήστες των αντίστοιχων αγαθών και υπηρεσιών. Ή μπορεί να λάβει τη μορφή ρυθμίσεων για επιχειρήσεις ή/ και καταναλωτές ή «προστατευτικών νόμων», όπως έλεγχοι τιμών, δασμοί ή απαιτήσεις αδειοδότησης, μέσω των οποίων ο πλούτος των μελών μιας ομάδας επιχειρηματιών ή καταναλωτών αυξάνεται εις βάρος αντίστοιχης απώλειας για τα μέλη μιας άλλης, «ανταγωνιστικής» ομάδας, με την επιβολή νομικών περιορισμών στη χρήση που επιτρέπεται στους τελευταίους να κάνουν της ιδιωτικής ιδιοκτησίας τους.

Ανεξαρτήτως, όμως, της συγκεκριμένης μορφής της, κάθε τέτοια αναδιανομή έχει διττή επίδραση στην κοινωνία των ιδιωτών. Πρώτον, η ίδια η πράξη της νομοθέτησης —της δημοκρατικής παραγωγής νόμων — αυξάνει τον βαθμό αβεβαιότητας. Αντί να είναι αμετάβλητο και, επομένως, προβλέψιμο, το δίκαιο γίνεται ολοένα πιο ευμετάβλητο και απρόβλεπτο. Ό,τι είναι δίκαιο και άδικο σήμερα μπορεί να μην είναι αύριο. Το μέλλον καθίσταται έτσι περισσότερο εξαρτημένο από την τύχη. Κατά συνέπεια, οι βαθμοί χρονικής προτίμησης θα αυξηθούν γενικώς, η κατανάλωση και ο βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός θα ενθαρρυνθούν και, συγχρόνως, ο σεβασμός προς όλους τους νόμους θα υπονομεύεται συστηματικά και το έγκλημα θα προάγεται —διότι, εάν δεν υπάρχει αμετάβλητο κριτήριο του «δικαίου», δεν υπάρχει ούτε σταθερός ορισμός του «εγκλήματος».[46]

Δεύτερον, κάθε αναδιανομή εισοδήματος ή πλούτου εντός της κοινωνίας των ιδιωτών συνεπάγεται ότι οι αποδέκτες της βελτιώνουν την οικονομική τους θέση χωρίς να έχουν παραγάγει ούτε περισσότερα ούτε καλύτερα αγαθά ή υπηρεσίες, ενώ άλλοι χειροτερεύουν τη θέση τους χωρίς να έχουν παραγάγει λιγότερα από ποσοτική ή ποιοτική άποψη. Η μη παραγωγή, η μη παραγωγή οτιδήποτε αξιόλογου ή η εσφαλμένη πρόβλεψη του μέλλοντος και της μελλοντικής ζήτησης των προϊόντων κάποιου προς ανταλλαγή γίνονται έτσι σχετικά ελκυστικότερες —ή λιγότερο απαγορευτικές— σε σύγκριση με την παραγωγή κάποιου πράγματος αξίας και την ορθή πρόβλεψη της μελλοντικής ζήτησης προς ανταλλαγή. Κατά συνέπεια —και ανεξαρτήτως του συγκεκριμένου νομοθετικού σκοπού, είτε πρόκειται για τη «βοήθεια» είτε για την «προστασία» των φτωχών, των ανέργων, των ασθενών, των νέων ή των ηλικιωμένων, των αμόρφωτων ή των ανόητων, των αγροτών, των χαλυβουργών ή των φορτηγατζήδων, των ανασφάλιστων, των αστέγων, των λευκών ή των μαύρων, των παντρεμένων ή των ανύπαντρων, όσων έχουν παιδιά ή όσων δεν έχουν κ.ο.κ.—, θα υπάρχουν περισσότεροι άνθρωποι που παράγουν λιγότερα και προβλέπουν ανεπαρκώς και

λιγότεροι που παράγουν περισσότερα και προβλέπουν σωστά. Διότι, εάν τα άτομα διαθέτουν έστω και τον ελάχιστο έλεγχο των κριτηρίων που «δικαιώνουν» την ένταξη κάποιου είτε στην πλευρά των αποδεκτών είτε στην πλευρά των «δοτών» της αναδιανομής, θα μετακινούνται ολοένα περισσότερο από τους δεύτερους ρόλους στους πρώτους. Θα υπάρχουν περισσότεροι φτωχοί, άνεργοι, ανασφάλιστοι, μη ανταγωνιστικοί, άστεγοι κ.ο.κ. από όσους θα υπήρχαν διαφορετικά. Ακόμη και εάν μια τέτοια μετακίνηση δεν είναι δυνατή, όπως στην περίπτωση αναδιανομής εισοδήματος ή πλούτου με βάση το φύλο, τη φυλή ή την ηλικία, το κίνητρο για παραγωγικότητα και προνοητικότητα θα μειώνεται και πάλι. Μπορεί να μην υπάρξουν περισσότεροι άνδρες ή γυναίκες, λευκοί ή μαύροι, τουλάχιστον όχι αμέσως. Ωστόσο, επειδή τα μέλη του προνομιούχου φύλου, φυλής ή ηλικιακής ομάδας λαμβάνουν εισόδημα που δεν έχουν κερδίσει, έχουν μικρότερο κίνητρο να κερδίσουν εισόδημα στο μέλλον, και επειδή τα μέλη του φύλου, της φυλής ή της ηλικιακής ομάδας που υφίστανται διακρίσεις τιμωρούνται επειδή κατέχουν πλούτο ή έχουν παραγάγει εισόδημα, θα είναι και αυτά λιγότερο παραγωγικά στο μέλλον. Σε κάθε περίπτωση, θα υπάρχει λιγότερη παραγωγική δραστηριότητα, αυτοδυναμία και προσανατολισμός προς το μέλλον και περισσότερη κατανάλωση, παρασιτισμός, εξάρτηση και μυωπία. Δηλαδή, το ίδιο το πρόβλημα που υποτίθεται ότι θα θεράπευε η αναδιανομή θα έχει γίνει ακόμη μεγαλύτερο. Κατά συνέπεια, το κόστος διατήρησης του υφιστάμενου επιπέδου προνοιακών παροχών θα είναι τώρα υψηλότερο από πριν και, για να χρηματοδοτηθεί, θα πρέπει να επιβληθούν ακόμη υψηλότεροι φόροι και περισσότερες δημεύσεις πλούτου στους εναπομείναντες παραγωγούς. Η τάση μετακίνησης από την παραγωγή σε μη παραγωγικές δραστηριότητες θα ενισχυθεί περαιτέρω, οδηγώντας σε διαρκώς αυξανόμενα ποσοστά χρονικής προτίμησης και σε προϊούσα διαδικασία αποπολιτισμού —νηπιοποίησης και ηθικής αποσύνθεσης— της κοινωνίας των ιδιωτών.[47]

Επιπλέον, με τη δημόσια ιδιοκτησία και την ελεύθερη είσοδο στην εξουσία ενός δημοκρατικού αβασίλευτου πολιτεύματος, μεταβάλλεται και η εξωτερική πολιτική. Αναμένεται ότι όλα τα κράτη θα είναι επεκτατικά, όπως εξηγήθηκε παραπάνω, και δεν υπάρχει λόγος να υποτεθεί ότι οι επεκτατικές επιθυμίες ενός προέδρου θα είναι μικρότερες από εκείνες ενός βασιλιά. Ενώ, όμως, ένας βασιλιάς μπορεί να ικανοποιήσει αυτή την επιθυμία μέσω γάμου, αυτή η οδός είναι ουσιαστικά κλειστή για έναν πρόεδρο. Δεν του ανήκει η επικράτεια που ελέγχει το κράτος· επομένως, δεν μπορεί να συνενώσει συμβατικά χωριστές επικράτειες. Και ακόμη και εάν συνήπτε διακρατικές συνθήκες, αυτές δεν θα είχαν το καθεστώς συμβάσεων, αλλά θα αποτελούσαν, στην καλύτερη περίπτωση, προσωρινά σύμφωνα ή συμμαχίες, επειδή, ως συμφωνίες σχετικές με δημόσια κατεχόμενους πόρους, θα μπορούσαν να ανακληθούν ανά πάσα στιγμή από άλλες, μελλοντικές κυβερνήσεις. Εάν ένας δημοκρατικός άρχοντας και μια δημοκρατικά εκλεγμένη άρχουσα ελίτ θέλουν να επεκτείνουν την επικράτειά τους και, επομένως, τη φορολογική τους βάση, η μόνη διαθέσιμη επιλογή είναι η στρατιωτική κατάκτηση και κυριαρχία. Συνεπώς, η πιθανότητα πολέμου θα αυξηθεί σημαντικά.[48]

Επιπλέον, θα αλλάξει όχι μόνο η πιθανότητα αλλά και η μορφή του πολέμου. Συνήθως, οι μοναρχικοί πόλεμοι προκύπτουν από κληρονομικές διαφορές, τις οποίες προκαλεί ένα περίπλοκο δίκτυο διαδυναστικών γάμων και η ακανόνιστη αλλά συνεχής έκλειψη ορισμένων δυναστειών. Ως βίαιες κληρονομικές διαφορές, οι μοναρχικοί πόλεμοι χαρακτηρίζονται από εδαφικούς στόχους. Δεν είναι ιδεολογικά υποκινούμενες έριδες, αλλά διαφορές για απτά περιουσιακά στοιχεία. Επιπλέον, εφόσον πρόκειται για διαδυναστικές περιουσιακές διαφορές, το κοινό θεωρεί τον πόλεμο ιδιωτική υπόθεση του βασιλιά, η οποία πρέπει να χρηματοδοτείται και να διεξάγεται με δικά του χρήματα και στρατιωτικές δυνάμεις. Ακόμη, ως ιδιωτικές συγκρούσεις μεταξύ διαφορετικών αρχουσών

οικογενειών, οι πόλεμοι αυτοί δημιουργούν στο κοινό την προσδοκία, και στους βασιλείς την αίσθηση υποχρέωσης, να αναγνωρίζεται σαφής διάκριση μεταξύ μαχητών και αμάχων και να στρέφονται οι πολεμικές προσπάθειες συγκεκριμένα εναντίον των αντιπάλων αρχόντων και της αντίστοιχης ιδιωτικής ιδιοκτησίας τους. Ακόμη και τον δέκατο όγδοο αιώνα, σημειώνει ο στρατιωτικός ιστορικός Michael Howard,

> *στην ηπειρωτική Ευρώπη το εμπόριο, τα ταξίδια και οι πολιτισμικές και λόγιες επαφές συνεχίζονταν σχεδόν ανεμπόδιστα σε καιρό πολέμου. Οι πόλεμοι ήταν πόλεμοι του βασιλιά. Ο ρόλος του καλού πολίτη ήταν να πληρώνει τους φόρους του, και η ορθή πολιτική οικονομία υπαγόρευε να αφήνεται ανενόχλητος ώστε να κερδίζει τα χρήματα με τα οποία θα πλήρωνε αυτούς τους φόρους. Δεν ήταν υποχρεωμένος ούτε να συμμετέχει στην απόφαση από την οποία προέκυπταν οι πόλεμοι ούτε να λαμβάνει μέρος σε αυτούς όταν ξεσπούσαν, εκτός εάν τον παρακινούσε ένα πνεύμα νεανικής περιπέτειας. Αυτά τα ζητήματα ήταν arcana regni, υπόθεση αποκλειστικά του ηγεμόνα.*[49]

Πράγματι, γράφει ο Guglielmo Ferrero για τον δέκατο όγδοο αιώνα,

> *ο πόλεμος περιορίστηκε και οριοθετήθηκε από ένα σύστημα ακριβών κανόνων. Θεωρούνταν σαφώς ένα είδος μονομαχίας μεταξύ δύο στρατών, με τον άμαχο πληθυσμό απλό θεατή. Η λεηλασία, οι επιτάξεις και οι πράξεις βίας κατά του πληθυσμού απαγορεύονταν τόσο στην οικεία όσο και στην εχθρική χώρα. Κάθε στρατός δημιουργούσε αποθήκες στα μετόπισθεν, σε προσεκτικά επιλεγμένες πόλεις, μετακινώντας τες καθώς μετακινούνταν ο ίδιος· ... Η υποχρεωτική στράτευση υπήρχε μόνο σε υποτυπώδη και σποραδική μορφή, ... Καθώς οι στρατιώτες ήταν λίγοι και δυσεύρετοι, καταβαλλόταν κάθε προσπάθεια να εξασφαλιστεί η ποιότητά τους με μακρά, υπομονετική και σχολαστική εκπαίδευση· επειδή, όμως, αυτό ήταν δαπανηρό, τους καθιστούσε πολύτιμους και επέβαλλε να σκοτώνονται όσο το δυνατόν λιγότεροι. Αναγκασμένοι να φείδονται των ανδρών τους, οι στρατηγοί προσπαθούσαν να αποφεύγουν τις μάχες. Σκοπός του πολέμου ήταν η εκτέλεση επιδέξιων ελιγμών, όχι η εξόντωση του αντιπάλου· μια εκστρατεία χωρίς μάχες και χωρίς απώλειες ζωών,*

> *μια νίκη που επιτυγχανόταν με έναν ευφυή συνδυασμό κινήσεων, θεωρούνταν το κορυφαίο επίτευγμα αυτής της τέχνης, το ιδανικό πρότυπο τελειότητας.*[50] *... Ήταν η φιλαργυρία και ο υπολογισμός που έκαναν τον πόλεμο πιο ανθρώπινο ... Ο πόλεμος έγινε ένα είδος παιχνιδιού μεταξύ ηγεμόνων. Ήταν ένα παιχνίδι με τους κανόνες και τα διακυβεύματά του —μια επικράτεια, μια κληρονομιά, έναν θρόνο, μια συνθήκη. Ο ηττημένος πλήρωνε, αλλά τηρούνταν πάντοτε μια εύλογη αναλογία μεταξύ της αξίας του διακυβεύματος και των κινδύνων που αναλαμβάνονταν, και οι αντίπαλοι πρόσεχαν πάντοτε να μην παρασυρθούν από εκείνο το είδος πείσματος που κάνει έναν παίκτη να χάνει το μυαλό του. Προσπαθούσαν να διατηρούν τον έλεγχο του παιχνιδιού και να γνωρίζουν πότε έπρεπε να σταματήσουν.*[51]

Αντιθέτως, οι δημοκρατικοί πόλεμοι τείνουν να είναι ολοκληρωτικοί. Θολώνοντας τη διάκριση μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων, ένα δημοκρατικό αβασίλευτο πολίτευμα ενισχύει την ταύτιση του κοινού με ένα συγκεκριμένο κράτος. Πράγματι, ενώ η δυναστική εξουσία προάγει την ταύτιση με την οικογένεια και την κοινότητα του ατόμου και την ανάπτυξη μιας «κοσμοπολίτικης» αντίληψης και στάσης,[52] η δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση οδηγεί αναπόφευκτα στον εθνικισμό, δηλαδή στη συναισθηματική ταύτιση του κοινού με μεγάλες, ανώνυμες ομάδες ανθρώπων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από κοινή γλώσσα, ιστορία, θρησκεία ή/και πολιτισμό και αντιδιαστέλλονται προς άλλα, ξένα έθνη. Οι διακρατικοί πόλεμοι μετατρέπονται έτσι σε εθνικούς πολέμους. Αντί να αποτελούν «απλώς» βίαιες δυναστικές περιουσιακές διαφορές που μπορούν να «επιλυθούν» μέσω εδαφικής κατοχής, γίνονται μάχες μεταξύ διαφορετικών τρόπων ζωής, οι οποίες μπορούν να «επιλυθούν» μόνο μέσω πολιτισμικής, γλωσσικής ή θρησκευτικής κυριαρχίας και υποταγής —ή εξόντωσης. Γίνεται ολοένα δυσκολότερο για τα μέλη του κοινού να παραμείνουν ουδέτερα ή να απαλλαγούν από κάθε προσωπική εμπλοκή. Η αντίσταση σε υψηλότερους φόρους για τη χρηματοδότηση ενός πολέμου θεωρείται ολοένα περισσότερο προδοτική συμπεριφορά ή εσχάτη προδοσία. Η υποχρεωτική στράτευση γίνεται κανόνας αντί εξαίρεση. Και με μαζικούς στρατούς φθηνών και, συνεπώς, εύκολα αναλώσιμων στρατευσίμων, οι οποίοι πολεμούν για την εθνική υπεροχή —ή εναντίον της εθνικής καταπίεσης— και υποστηρίζονται από τους οικονομικούς πόρους ολόκληρου του έθνους, κάθε διάκριση μεταξύ μαχητών και αμάχων καταργείται και οι πόλεμοι γίνονται ολοένα πιο βάναυσοι. «Μόλις το κράτος έπαψε να θεωρείται “ιδιοκτησία” δυναστικών ηγεμόνων», σημειώνει ο Michael Howard,

> *και έγινε, αντιθέτως, όργανο ισχυρών δυνάμεων αφοσιωμένων σε αφηρημένες έννοιες όπως η Ελευθερία, η Εθνότητα ή η Επανάσταση, οι οποίες επέτρεπαν σε μεγάλα τμήματα του πληθυσμού να βλέπουν σε αυτό το κράτος την ενσάρκωση κάποιου*

> *απόλυτου Αγαθού, για το οποίο κανένα τίμημα δεν ήταν υπερβολικά υψηλό και καμία θυσία υπερβολικά μεγάλη, τότε οι «μετριοπαθείς και χωρίς αποφασιστική έκβαση αναμετρήσεις» της εποχής του ροκοκό φάνηκαν παράλογοι αναχρονισμοί.*[53]

Σε σαφή αντίθεση, λοιπόν, με τον περιορισμένο πόλεμο του Παλαιού Καθεστώτος, η νέα εποχή πολέμων των δημοκρατικών αβασίλευτων πολιτευμάτων —η οποία άρχισε με τη Γαλλική Επανάσταση και τους Ναπολεόντειους πολέμους, εκδηλώθηκε περαιτέρω τον δέκατο ένατο αιώνα με τον Αμερικανικό Πόλεμο Ανεξαρτησίας του Νότου, κορυφώθηκε τον εικοστό αιώνα με τον Πρώτο και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και συνεχίζεται έως σήμερα— είναι η εποχή του ολοκληρωτικού πολέμου. Όπως συνόψισε ο William A. Orton:

> *Οι πόλεμοι του δέκατου ένατου αιώνα διατηρούνταν εντός ορίων χάρη στην παράδοση, ευρέως αναγνωρισμένη στο διεθνές δίκαιο, ότι η περιουσία και οι επιχειρήσεις των αμάχων βρίσκονταν εκτός της σφαίρας των εχθροπραξιών. Τα περιουσιακά στοιχεία των αμάχων δεν υπόκειντο σε αυθαίρετη κατάσχεση ή οριστική αφαίρεση και, πέρα από όσους εδαφικούς και οικονομικούς όρους μπορούσε να επιβάλει ένα κράτος σε άλλο, η οικονομική και πολιτισμική ζωή των εμπολέμων αφηνόταν γενικώς να συνεχίζεται περίπου όπως πριν. Η πρακτική του εικοστού αιώνα τα άλλαξε όλα αυτά. Κατά τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους, απεριόριστοι κατάλογοι λαθρεμπορίου πολέμου, σε συνδυασμό με μονομερείς διακηρύξεις ναυτικού δικαίου, έθεσαν σε κίνδυνο κάθε είδος εμπορίου και μετέτρεψαν όλα τα προηγούμενα σε άχρηστα χαρτιά. Το τέλος του πρώτου πολέμου σημαδεύτηκε από μια αποφασιστική και επιτυχημένη προσπάθεια παρεμπόδισης της οικονομικής ανάκαμψης των κυριότερων ηττημένων και διατήρησης υπό κατάσχεση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων αμάχων. Ο δεύτερος πόλεμος επέκτεινε αυτή την πολιτική σε σημείο ώστε το διεθνές δίκαιο του πολέμου να πάψει να υφίσταται. Επί χρόνια, η κυβέρνηση της Γερμανίας, όπου μπορούσε να φτάσει η ισχύς της, είχε στηρίξει μια πολιτική δημεύσεων σε μια φυλετική θεωρία που δεν είχε κανένα έρεισμα στο αστικό δίκαιο, στο διεθνές δίκαιο ή στη χριστιανική ηθική· και όταν άρχισε ο πόλεμος, αυτή η παραβίαση της διεθνούς αβροφροσύνης*

> *αποδείχθηκε μεταδοτική. Η αγγλοαμερικανική ηγεσία, τόσο με λόγια όσο και με πράξεις, εξαπέλυσε μια σταυροφορία που δεν αναγνώριζε ούτε νομικά ούτε εδαφικά όρια στην άσκηση καταναγκασμού. Η έννοια της ουδετερότητας αποκηρύχθηκε τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη. Όχι μόνο τα περιουσιακά στοιχεία και τα συμφέροντα του εχθρού, αλλά και εκείνα οποιουδήποτε μέρους, ακόμη και σε ουδέτερες χώρες, εκτέθηκαν σε κάθε περιορισμό που μπορούσαν να επιβάλουν αποτελεσματικά οι εμπόλεμες δυνάμεις· και τα περιουσιακά στοιχεία και τα συμφέροντα ουδέτερων κρατών και των πολιτών τους, τα οποία βρίσκονταν σε εμπόλεμες επικράτειες ή υπό εμπόλεμο έλεγχο, υποβλήθηκαν ουσιαστικά στο ίδιο είδος καταναγκασμού με εκείνα των υπηκόων του εχθρού. Έτσι, ο «ολοκληρωτικός πόλεμος» έγινε ένα είδος πολέμου από το οποίο καμία κοινότητα αμάχων δεν μπορούσε να ελπίζει ότι θα διαφύγει· και τα «φιλειρηνικά έθνη» θα συναγάγουν το προφανές συμπέρασμα.*[54]

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η διαδικασία εκπολιτισμού που τίθεται σε κίνηση από την ατομική αποταμίευση, την επένδυση και τη συσσώρευση διαρκών καταναλωτικών και κεφαλαιουχικών αγαθών —η διαδικασία σταδιακής μείωσης των χρονικών προτιμήσεων και διαρκούς διεύρυνσης και επιμήκυνσης της εμβέλειας και του χρονικού ορίζοντα της ιδιωτικής πρόνοιας για την κάλυψη αναγκών— μπορεί να διαταραχθεί προσωρινά από το έγκλημα. Επειδή, όμως, επιτρέπεται στο άτομο να αμύνεται έναντι του εγκλήματος, η ύπαρξη εγκληματικών δραστηριοτήτων δεν αλλάζει την κατεύθυνση της διαδικασίας. Οδηγεί απλώς σε περισσότερες αμυντικές και λιγότερες μη αμυντικές δαπάνες.

Αντιθέτως, αλλαγή κατεύθυνσης —στασιμότητα ή ακόμη και αύξηση των χρονικών προτιμήσεων— μπορεί να προκύψει μόνο εάν οι παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας θεσμοποιηθούν, δηλαδή σε ένα περιβάλλον κρατικής εξουσίας. Μολονότι πρέπει να υποτεθεί ότι όλα τα κράτη έχουν τάση τόσο εσωτερικής διόγκωσης όσο και εδαφικής επέκτασης —πολιτικής συγκεντροποίησης—, δεν αναμένεται ότι όλες οι μορφές κρατικής εξουσίας θα είναι εξίσου επιτυχημένες στις επιδιώξεις τους. Εάν το κράτος αποτελεί ιδιωτική ιδιοκτησία, υπό μοναρχική εξουσία, η δομή κινήτρων που αντιμετωπίζει ο άρχοντας είναι τέτοια ώστε να εξυπηρετεί το ίδιον συμφέρον του να είναι σχετικά προνοητικός και να περιορίζεται σε μετριοπαθή φορολόγηση και πολεμική δραστηριότητα. Ο ρυθμός της διαδικασίας εκπολιτισμού θα επιβραδύνεται συστηματικά. Ωστόσο, αναμένεται ότι οι δυνάμεις αποπολιτισμού που απορρέουν από τη μοναρχική εξουσία δεν θα είναι αρκετά ισχυρές ώστε να υπερνικήσουν τη θεμελιώδη, αντίρροπη τάση μείωσης των ποσοστών χρονικής προτίμησης και διαρκούς διεύρυνσης της ιδιωτικής πρόνοιας για την κάλυψη αναγκών. Αντιθέτως, μόνο όταν το

κράτος αποτελεί δημόσια ιδιοκτησία, υπό δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση, αναμένεται ότι οι αποπολιτιστικές επιδράσεις του θα γίνουν αρκετά ισχυρές ώστε πράγματι να ανακόψουν τη διαδικασία εκπολιτισμού ή ακόμη και να αλλάξουν την κατεύθυνσή της και να επιφέρουν αντίρροπη τάση αποπολιτισμού: ανάλωση κεφαλαίου, συρρίκνωση των οριζόντων σχεδιασμού και της πρόνοιας για την κάλυψη αναγκών, και προϊούσα νηπιοποίηση και εκβαρβάρωση της κοινωνικής ζωής.

Αναδρομικά, υπό το φως αυτών των θεωρητικών συμπερασμάτων, μεγάλο μέρος της νεότερης ευρωπαϊκής και δυτικής ιστορίας μπορεί να ανασυγκροτηθεί και να κατανοηθεί ορθολογικά. Κατά τη διάρκεια ενάμιση αιώνα —με αφετηρία την Αμερικανική και τη Γαλλική Επανάσταση και συνέχεια έως σήμερα—, η Ευρώπη και, ακολουθώντας την, ολόκληρος ο δυτικός κόσμος υπέστησαν έναν κοσμοϊστορικό μετασχηματισμό. Παντού, η μοναρχική εξουσία και οι κυρίαρχοι βασιλείς αντικαταστάθηκαν από τη δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση και τους κυρίαρχους «λαούς».[55]

Η πρώτη άμεση επίθεση της αβασίλευτης πολιτειακής αρχής και της λαϊκής κυριαρχίας εναντίον της μοναρχικής αρχής αποκρούστηκε με τη στρατιωτική ήττα του Napoleon και την παλινόρθωση της εξουσίας των Bourbons στη Γαλλία. Ως αποτέλεσμα της ναπολεόντειας εμπειρίας, η αβασίλευτη πολιτειακή αρχή είχε περιέλθει σε ευρεία ανυποληψία κατά μεγάλο μέρος του δέκατου ένατου αιώνα. «Η αβασίλευτη διακυβέρνηση εξακολουθούσε να θεωρείται βίαιη —φιλοπόλεμη στην εξωτερική πολιτική της, ταραχώδης στην πολιτική λειτουργία της, εχθρική προς την εκκλησία και σοσιαλιστική ή τουλάχιστον εξισωτική στην αντίληψή της για την ιδιοκτησία και τον ιδιωτικό πλούτο».[56] Ωστόσο, το δημοκρατικό και αβασίλευτο πνεύμα της Γαλλικής Επανάστασης άφησε μόνιμο αποτύπωμα. Από την αποκατάσταση της μοναρχικής τάξης το 1815 έως την έκρηξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου το 1914, η λαϊκή πολιτική συμμετοχή και εκπροσώπηση διευρύνονταν συστηματικά σε ολόκληρη την Ευρώπη. Παντού το δικαίωμα ψήφου επεκτεινόταν διαδοχικά και οι εξουσίες των κοινοβουλίων που εκλέγονταν από τον λαό αυξάνονταν σταδιακά.[57]

Παρά ταύτα, μολονότι αποδυναμωνόταν ολοένα περισσότερο, η αρχή της μοναρχικής διακυβέρνησης παρέμεινε κυρίαρχη έως τα κατακλυσμιαία γεγονότα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Πριν από τον πόλεμο υπήρχαν μόνο δύο αβασίλευτα κράτη στην Ευρώπη: η Ελβετία και η Γαλλία. Μόλις τέσσερα χρόνια αργότερα, αφού η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών είχε εισέλθει στον ευρωπαϊκό πόλεμο και είχε καθορίσει αποφασιστικά την έκβασή του, οι μοναρχίες είχαν σχεδόν εξαφανιστεί και η Ευρώπη είχε στραφεί στη δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση. Με την εμπλοκή των ΗΠΑ, ο πόλεμος απέκτησε νέα διάσταση. Αντί να αποτελεί μια εδαφική διαφορά παλαιού τύπου, όπως συνέβαινε πριν από το 1917, μετατράπηκε σε ιδεολογικό πόλεμο. Οι ΗΠΑ είχαν ιδρυθεί ως αβασίλευτη πολιτεία και η δημοκρατική αρχή, ειδικότερα, που ενυπάρχει στην ιδέα της αβασίλευτης πολιτείας, είχε μόλις πρόσφατα επικρατήσει ως αποτέλεσμα της βίαιης ήττας και καταστροφής της αποσχιστικής Συνομοσπονδίας από τη συγκεντρωτική κυβέρνηση της Ένωσης. Την εποχή του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, αυτή η θριαμβεύουσα ιδεολογία της επεκτατικής δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης είχε βρει την ίδια της την προσωποποίηση στον τότε πρόεδρο των ΗΠΑ Woodrow Wilson. Υπό τη διακυβέρνηση του Wilson, ο ευρωπαϊκός πόλεμος έγινε ιδεολογική αποστολή: να καταστεί ο κόσμος ασφαλής για τη δημοκρατία και ελεύθερος από δυναστικούς άρχοντες.[58] Επομένως, οι ηττημένοι Romanovs, Hohenzollerns και Habsburgs έπρεπε να παραιτηθούν από τους θρόνους ή τα αξιώματά τους, και η Ρωσία, η Γερμανία και η Αυστρία έγιναν δημοκρατικές αβασίλευτες πολιτείες με καθολικό δικαίωμα ψήφου —ανδρών και γυναικών— και κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις. Ομοίως, όλα τα νεοσύστατα διάδοχα κράτη —η Πολωνία, η

Φινλανδία, η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία και η Τσεχοσλοβακία— υιοθέτησαν δημοκρατικά αβασίλευτα συντάγματα, με μοναδική εξαίρεση τη Γιουγκοσλαβία. Στην Τουρκία και την Ελλάδα οι μοναρχίες ανατράπηκαν. Και ακόμη και όπου οι μοναρχίες διατηρήθηκαν, όπως στη Μεγάλη Βρετανία, την Ιταλία, την Ισπανία, το Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες και τις σκανδιναβικές χώρες, οι μονάρχες δεν ασκούσαν πλέον καμία κυβερνητική εξουσία. Παντού καθιερώθηκε η καθολική ψηφοφορία των ενηλίκων και όλη η κρατική εξουσία περιήλθε στα κοινοβούλια και στους «δημόσιους» αξιωματούχους.[59] Μια νέα εποχή —η εποχή της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης υπό την αιγίδα μιας κυρίαρχης κυβέρνησης των ΗΠΑ— είχε αρχίσει.

Από την οπτική της οικονομικής θεωρίας, το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου μπορεί να προσδιοριστεί ως η χρονική στιγμή κατά την οποία η ιδιωτική ιδιοκτησία του κράτους αντικαταστάθηκε πλήρως από τη δημόσια ιδιοκτησία του και από την οποία αναμένεται να άρχισε μια τάση αύξησης των βαθμών κοινωνικής χρονικής προτίμησης, διόγκωσης του κράτους και συνακόλουθης διαδικασίας αποπολιτισμού. Πράγματι, όπως καταδείχθηκε λεπτομερώς παραπάνω, αυτό υπήρξε το μεγάλο υποκείμενο μοτίβο της δυτικής ιστορίας του εικοστού αιώνα.[60] Από το 1918, σχεδόν όλοι οι δείκτες υψηλών ή αυξανόμενων χρονικών προτιμήσεων εμφανίζουν συστηματική ανοδική τάση: όσον αφορά την κρατική εξουσία, η δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση παρήγαγε τον κομμουνισμό —και μαζί του τη δημόσια δουλεία και τις κρατικά υποκινούμενες μαζικές δολοφονίες ακόμη και σε καιρό ειρήνης—, τον φασισμό, τον εθνικοσοσιαλισμό και, τέλος και με τη μεγαλύτερη διάρκεια, τη σοσιαλδημοκρατία —τον «φιλελευθερισμό».[61] Η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία έγινε σχεδόν καθολική, οι εξωτερικοί και εμφύλιοι πόλεμοι αυξήθηκαν σε συχνότητα και αγριότητα και η διαδικασία πολιτικής συγκεντροποίησης προχώρησε περισσότερο από ποτέ. Στο εσωτερικό, η δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση οδήγησε σε διαρκή αύξηση των φόρων, των χρεών και της δημόσιας απασχόλησης. Οδήγησε στην καταστροφή του κανόνα χρυσού, σε πρωτοφανή πληθωρισμό χαρτονομίσματος και σε αυξημένο προστατευτισμό και μεταναστευτικούς ελέγχους. Ακόμη και οι θεμελιωδέστερες διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου διαστρεβλώθηκαν από έναν αδιάκοπο κατακλυσμό νομοθεσίας και ρυθμίσεων. Συγχρόνως, όσον αφορά την κοινωνία των ιδιωτών, οι θεσμοί του γάμου και της οικογένειας αποδυναμώθηκαν ολοένα περισσότερο, ο αριθμός των παιδιών μειώθηκε και τα ποσοστά διαζυγίων, γεννήσεων εκτός γάμου, μονογονεϊκότητας, αγαμίας και αμβλώσεων αυξήθηκαν. Αντί να αυξάνονται μαζί με τα εισοδήματα, τα ποσοστά αποταμίευσης παρέμειναν στάσιμα ή ακόμη και μειώθηκαν. Σε σύγκριση με τον δέκατο ένατο αιώνα, οι γνωστικές ικανότητες των πολιτικών και πνευματικών ελίτ και η ποιότητα της δημόσιας εκπαίδευσης υποχώρησαν. Και αυξήθηκαν τα ποσοστά εγκληματικότητας, διαρθρωτικής ανεργίας, εξάρτησης από προνοιακές παροχές, παρασιτισμού, αμέλειας, απερισκεψίας, αγένειας, ψυχοπάθειας και ηδονισμού.

Σε τελευταία ανάλυση, η πορεία της ανθρώπινης ιστορίας καθορίζεται από ιδέες, είτε αληθείς είτε ψευδείς. Όπως οι βασιλείς δεν μπορούσαν να ασκήσουν την εξουσία τους εάν η κοινή γνώμη δεν την αποδεχόταν ως νομιμοποιημένη, έτσι και οι δημοκρατικοί άρχοντες εξαρτώνται εξίσου από την κοινή γνώμη για τη διατήρηση της πολιτικής τους εξουσίας. Η κοινή γνώμη, επομένως, είναι αυτή που πρέπει να αλλάξει εάν θέλουμε να εμποδίσουμε τη διαδικασία αποπολιτισμού να ολοκληρώσει την πορεία της. Και όπως η μοναρχία γινόταν κάποτε αποδεκτή ως νομιμοποιημένη, ενώ σήμερα θεωρείται αδιανόητη λύση για την παρούσα κοινωνική κρίση, δεν είναι αδιανόητο η ιδέα της δημοκρατικής εξουσίας να θεωρηθεί κάποτε ηθικά μη νομιμοποιημένη και πολιτικά αδιανόητη. Μια τέτοια απονομιμοποίηση αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την αποφυγή της τελικής κοινωνικής

καταστροφής. Πηγή του ανθρώπινου πολιτισμού και της κοινωνικής ειρήνης δεν είναι η κρατική εξουσία, μοναρχική ή δημοκρατική, αλλά η ιδιωτική ιδιοκτησία και η αναγνώριση και υπεράσπιση των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας, η συμβατική αρχή και η ατομική ευθύνη.

2. Περί μοναρχίας, δημοκρατίας και της ιδέας της φυσικής τάξης

ΘΕΩΡΙΑ: Η ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Το κράτος είναι εδαφικός μονοπωλητής του καταναγκασμού: ένας φορέας που μπορεί να επιδίδεται σε συνεχείς, θεσμοποιημένες παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και στην εκμετάλλευση των ιδιωτών ιδιοκτητών μέσω απαλλοτρίωσης, φορολόγησης και ρύθμισης. Εάν υποθέσουμε απλώς ότι τα κρατικά όργανα επιδιώκουν το ίδιον συμφέρον, αναμένεται ότι όλα τα κράτη θα χρησιμοποιούν αυτό το μονοπώλιο και θα εμφανίζουν τάση αυξανόμενης εκμετάλλευσης.[62] Ωστόσο, δεν αναμένεται ότι κάθε μορφή κρατικής εξουσίας θα είναι εξίσου επιτυχημένη σε αυτή την επιδίωξη ή ότι θα την υπηρετεί με τον ίδιο τρόπο. Αντιθέτως, υπό το φως της στοιχειώδους οικονομικής θεωρίας, αναμένεται ότι η συμπεριφορά της κρατικής εξουσίας και οι επιδράσεις της κρατικής πολιτικής στην κοινωνία των ιδιωτών θα διαφέρουν συστηματικά, αναλόγως του αν ο κρατικός μηχανισμός αποτελεί ιδιωτική ή δημόσια ιδιοκτησία.[63]

Το καθοριστικό γνώρισμα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας του κράτους είναι ότι οι απαλλοτριωμένοι πόροι και το μονοπωλιακό προνόμιο μελλοντικής απαλλοτρίωσης αποτελούν ατομική ιδιοκτησία. Οι ιδιοποιημένοι πόροι προστίθενται στην ιδιωτική περιουσία του άρχοντα και αντιμετωπίζονται ως μέρος της, ενώ το μονοπωλιακό προνόμιο μελλοντικής απαλλοτρίωσης συνδέεται ως τίτλος με αυτή την περιουσία και οδηγεί σε άμεση αύξηση της παρούσας αξίας της —«κεφαλαιοποίηση» του μονοπωλιακού κέρδους. Το σημαντικότερο είναι ότι, ως ιδιώτης ιδιοκτήτης της κρατικής περιουσίας, ο άρχοντας δικαιούται να μεταβιβάσει τα υπάρχοντά του στον προσωπικό του κληρονόμο· μπορεί να πωλήσει, να εκμισθώσει ή να δωρίσει μέρος ή το σύνολο της προνομιούχας περιουσίας του και να εισπράξει προσωπικά το τίμημα της πώλησης ή τα μισθώματα· και μπορεί να προσλαμβάνει ή να απολύει προσωπικά κάθε διαχειριστή και υπάλληλο της περιουσίας του.

Αντιθέτως, όταν το κράτος αποτελεί δημόσια ιδιοκτησία, ο έλεγχος του κρατικού μηχανισμού βρίσκεται στα χέρια ενός καταπιστευματοδόχου ή διαχειριστή. Ο διαχειριστής μπορεί να χρησιμοποιεί τον μηχανισμό προς προσωπικό του όφελος, αλλά δεν τον κατέχει. Δεν μπορεί να πωλεί κρατικούς πόρους και να εισπράττει προσωπικά τα έσοδα ούτε να μεταβιβάζει κρατική περιουσία στον προσωπικό του κληρονόμο. Του ανήκει η τρέχουσα χρήση των κρατικών πόρων, όχι όμως η κεφαλαιακή τους αξία. Επιπλέον, ενώ η πρόσβαση στη θέση του ιδιώτη ιδιοκτήτη του κράτους περιορίζεται από την προσωπική διακριτική ευχέρεια του ιδιοκτήτη, η πρόσβαση στη θέση του διαχειριστή-άρχοντα είναι ανοικτή. Ο καθένας μπορεί, καταρχήν, να γίνει διαχειριστής του κράτους.

Από αυτές τις παραδοχές μπορούν να συναχθούν δύο κεντρικές, αλληλένδετες προβλέψεις: (1) Ο ιδιώτης ιδιοκτήτης του κράτους θα τείνει να έχει συστηματικά μακρύτερο ορίζοντα σχεδιασμού, δηλαδή χαμηλότερο βαθμό χρονικής προτίμησης, και, κατά συνέπεια, ο βαθμός οικονομικής εκμετάλλευσης που ασκεί θα τείνει να είναι μικρότερος από εκείνον ενός διαχειριστή του κράτους·

και (2) ο πληθυσμός εκτός κράτους, υφιστάμενος υψηλότερο βαθμό εκμετάλλευσης, θα είναι επίσης συγκριτικά περισσότερο προσανατολισμένος στο παρόν υπό ένα σύστημα δημόσιας ιδιοκτησίας του κράτους παρά υπό ένα καθεστώς ιδιωτικής ιδιοκτησίας του.

(1) Αναμένεται ότι ο ιδιώτης ιδιοκτήτης του κράτους θα προσπαθεί να μεγιστοποιεί τον συνολικό του πλούτο, δηλαδή την παρούσα αξία της περιουσίας του και το τρέχον εισόδημά του. Δεν θα θέλει να αυξάνει το τρέχον εισόδημά του με τίμημα μια περισσότερο από αναλογική μείωση της παρούσας αξίας των περιουσιακών του στοιχείων. Και επειδή οι πράξεις απόκτησης τρέχοντος εισοδήματος έχουν πάντοτε επιπτώσεις στις παρούσες αξίες των περιουσιακών στοιχείων —οι οποίες αντανακλούν την αξία όλων των μελλοντικών, προσδοκώμενων προσόδων τους, προεξοφλημένων με το ποσοστό χρονικής προτίμησης —, η ιδιωτική ιδιοκτησία καθαυτή οδηγεί στον οικονομικό υπολογισμό και, επομένως, προάγει τη μακροπρόθεσμη θεώρηση. Στην περίπτωση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας του κράτους, αυτό συνεπάγεται σαφή αυτοσυγκράτηση ως προς το κίνητρο του άρχοντα να εκμεταλλεύεται το μονοπωλιακό προνόμιο απαλλοτρίωσης, διότι οι πράξεις απαλλοτρίωσης παρασιτούν εκ φύσεως σε προηγούμενες πράξεις παραγωγής του πληθυσμού εκτός κράτους. Όπου δεν έχει προηγουμένως παραχθεί τίποτε, τίποτε δεν μπορεί να απαλλοτριωθεί· και όπου τα πάντα απαλλοτριώνονται, κάθε μελλοντική παραγωγή θα σταματήσει απότομα. Κατά συνέπεια, ο ιδιώτης ιδιοκτήτης του κράτους θα θέλει να αποφεύγει, για παράδειγμα, να εκμεταλλεύεται τους υπηκόους του τόσο βαριά ώστε να περιορίζει τη μελλοντική εισοδηματική του δυνατότητα σε βαθμό που η παρούσα αξία της περιουσίας του να μειώνεται πράγματι. Αντιθέτως, για να διατηρήσει ή ενδεχομένως ακόμη και να αυξήσει την αξία της προσωπικής του περιουσίας, θα αυτοπεριορίζεται συστηματικά στις πολιτικές εκμετάλλευσης που ασκεί. Διότι όσο χαμηλότερος είναι ο βαθμός εκμετάλλευσης τόσο παραγωγικότερος θα είναι ο πληθυσμός των υπηκόων· και όσο παραγωγικότερος είναι ο πληθυσμός τόσο υψηλότερη θα είναι η αξία του παρασιτικού μονοπωλίου απαλλοτρίωσης του άρχοντα. Ασφαλώς, θα χρησιμοποιεί το μονοπωλιακό προνόμιό του. Δεν θα απέχει από την εκμετάλλευση. Ωστόσο, ως ιδιώτης ιδιοκτήτης του κράτους, έχει συμφέρον να αντλεί παρασιτικά από μια αναπτυσσόμενη, ολοένα πιο παραγωγική και ευημερούσα μη κρατική οικονομία, καθώς αυτό θα αύξανε χωρίς προσπάθεια και τον δικό του πλούτο και τη δική του ευημερία· ο βαθμός εκμετάλλευσης θα έτεινε, επομένως, να είναι χαμηλός.

Επιπλέον, η ιδιωτική ιδιοκτησία του κράτους συνεπάγεται αυτοσυγκράτηση και προνοητικότητα για έναν ακόμη λόγο. Κάθε ιδιωτική ιδιοκτησία είναι εξ ορισμού αποκλειστική ιδιοκτησία. Ο ιδιοκτήτης δικαιούται να αποκλείει όλους τους άλλους από τη χρήση και την απόλαυσή της· και είναι ελεύθερος να επιλέγει με ποιον, εάν επιθυμεί, θα μοιράζεται τη χρήση της. Συνήθως θα συμπεριλαμβάνει την οικογένειά του και θα αποκλείει όλους τους άλλους, εκτός εάν είναι προσκεκλημένοι, αμειβόμενοι υπάλληλοι ή συμβεβλημένοι ανάδοχοι. Μόνο η άρχουσα οικογένεια — και, σε μικρότερο βαθμό, οι φίλοι, οι υπάλληλοι και οι επιχειρηματικοί συνεργάτες της— συμμετέχει στην απόλαυση των απαλλοτριωμένων πόρων και μπορεί έτσι να διάγει παρασιτικό βίο. Λόγω αυτών των περιορισμών στην πρόσβαση στην κρατική εξουσία και του αποκλειστικού καθεστώτος του ατομικού άρχοντα και της οικογένειάς του, η ιδιωτική ιδιοκτησία του κράτους ενθαρρύνει την ανάπτυξη σαφούς «ταξικής συνείδησης» στον πληθυσμό εκτός κράτους και προάγει την εναντίωση και την αντίσταση σε κάθε διεύρυνση της εκμεταλλευτικής εξουσίας του κράτους. Υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ των λίγων κυβερνώντων, αφενός, και των πολλών κυβερνωμένων, αφετέρου, και είναι μικρός ο κίνδυνος ή η ελπίδα να εκπέσει ή να ανέλθει ποτέ κάποιος από τη μία τάξη στην άλλη. Μπροστά σε ένα σχεδόν ανυπέρβλητο εμπόδιο ανοδικής κινητικότητας, η αλληλεγγύη μεταξύ

των κυβερνωμένων —η αμοιβαία αναγνώρισή τους ως πραγματικών ή δυνητικών θυμάτων κρατικών παραβιάσεων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας— ενισχύεται και ο κίνδυνος να απολέσει η άρχουσα τάξη τη νομιμοποίησή της λόγω αυξημένης εκμετάλλευσης μεγαλώνει.[64]

Σε σαφή αντίθεση, ο διαχειριστής ενός κράτους υπό δημόσια ιδιοκτησία θα προσπαθεί να μεγιστοποιεί όχι τον συνολικό κρατικό πλούτο —κεφαλαιακές αξίες και τρέχον εισόδημα— αλλά το τρέχον εισόδημα, αδιαφορώντας για τις κεφαλαιακές αξίες και εις βάρος τους. Πράγματι, ακόμη και αν ο διαχειριστής επιθυμεί να ενεργήσει διαφορετικά, δεν μπορεί, διότι οι κρατικοί πόροι, ως δημόσια ιδιοκτησία, δεν μπορούν να πωληθούν και, χωρίς αγοραίες τιμές, ο οικονομικός υπολογισμός είναι αδύνατος. Επομένως, πρέπει να θεωρείται αναπόφευκτο ότι η δημόσια ιδιοκτησία του κράτους θα καταλήγει σε συνεχή ανάλωση κεφαλαίου. Αντί να διατηρεί ή ακόμη και να αυξάνει την αξία της κρατικής περιουσίας, όπως θα έτεινε να κάνει ένας ιδιώτης ιδιοκτήτης, ο προσωρινός διαχειριστής του κράτους θα αναλώνει γρήγορα όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος των κρατικών πόρων, διότι ό,τι δεν καταναλώσει τώρα ίσως να μην μπορέσει ποτέ να το καταναλώσει. Ειδικότερα, ένας διαχειριστής —σε αντίθεση με τον ιδιώτη ιδιοκτήτη του κράτους— δεν έχει συμφέρον να μην καταστρέψει τη χώρα του. Διότι γιατί να μη θέλει να αυξήσει την εκμετάλλευση, εάν το όφελος μιας πολιτικής αυτοσυγκράτησης —η συνακόλουθη υψηλότερη κεφαλαιακή αξία της κρατικής περιουσίας— δεν μπορεί να το καρπωθεί προσωπικά, ενώ το όφελος της αντίθετης πολιτικής αυξημένης εκμετάλλευσης —ένα υψηλότερο τρέχον εισόδημα— μπορεί; Για έναν διαχειριστή, σε αντίθεση με έναν ιδιώτη ιδιοκτήτη, η αυτοσυγκράτηση έχει μόνο μειονεκτήματα.[65]

Επιπροσθέτως, όταν το κράτος αποτελεί δημόσια ιδιοκτησία, ο καθένας μπορεί καταρχήν να γίνει μέλος της άρχουσας τάξης ή ακόμη και φορέας της ανώτατης εξουσίας. Η διάκριση μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων, όπως και η ταξική συνείδηση των κυβερνωμένων, θολώνουν. Δημιουργείται μάλιστα η ψευδαίσθηση ότι η διάκριση δεν υπάρχει πλέον: ότι σε ένα κράτος υπό δημόσια ιδιοκτησία κανείς δεν κυβερνάται από άλλον, αλλά ο καθένας κυβερνά τον εαυτό του. Κατά συνέπεια, η λαϊκή αντίσταση στην κρατική εξουσία αποδυναμώνεται συστηματικά. Ενώ προηγουμένως η εκμετάλλευση και η απαλλοτρίωση μπορεί να φαίνονταν στο κοινό σαφώς καταπιεστικές και κακές, φαίνονται πολύ λιγότερο έτσι, δεδομένης της ανθρώπινης φύσης, μόλις ο καθένας μπορεί να εισέλθει ελεύθερα στις τάξεις εκείνων που αποκομίζουν τα οφέλη τους. Κατά συνέπεια, δεν θα αυξηθεί μόνο η εκμετάλλευση, είτε απροκάλυπτα, με τη μορφή υψηλότερων φόρων, είτε συγκεκαλυμμένα, ως αυξημένη κρατική «δημιουργία» χρήματος — πληθωρισμός— ή νομοθετική ρύθμιση. Θα αυξηθεί επίσης ο αριθμός των κρατικών υπαλλήλων —«δημόσιων λειτουργών»— τόσο απόλυτα όσο και σε σχέση με την ιδιωτική απασχόληση, προσελκύοντας και προάγοντας ιδίως άτομα με υψηλούς βαθμούς χρονικής προτίμησης και περιορισμένη προνοητικότητα.

(2) Σε αντίθεση με το δικαίωμα αυτοάμυνας σε περίπτωση εγκληματικής επίθεσης, το θύμα κρατικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας δεν μπορεί να αμυνθεί νομιμοποιημένα έναντι αυτών των παραβιάσεων.[66]

Η επιβολή κρατικού φόρου στην ιδιοκτησία ή στο εισόδημα παραβιάζει τα δικαιώματα του ιδιοκτήτη και εκείνου που παράγει εισόδημα εξίσου με την κλοπή. Και στις δύο περιπτώσεις, η ποσότητα αγαθών του ιδιοκτήτη-παραγωγού μειώνεται παρά τη θέλησή του και χωρίς τη συγκατάθεσή του. Η κρατική δημιουργία χρήματος ή «ρευστότητας» συνιστά δόλια απαλλοτρίωση των ιδιωτών ιδιοκτητών εξίσου με τη δράση μιας εγκληματικής συμμορίας παραχαρακτών. Ομοίως, κάθε κρατική ρύθμιση του τι επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται να κάνει ένας ιδιοκτήτης με την

περιουσία του —πέρα από τον κανόνα ότι κανείς δεν επιτρέπεται να προκαλεί υλική βλάβη στην ιδιοκτησία άλλων και ότι κάθε ανταλλαγή και συναλλαγή πρέπει να είναι εκούσια και συμβατική— συνεπάγεται «αφαίρεση» της ιδιοκτησίας κάποιου, ισοδύναμη με πράξεις εκβιασμού, ληστείας ή καταστροφής. Όμως η φορολογία, η κρατική παροχή ρευστότητας και οι κρατικές ρυθμίσεις, σε αντίθεση με τις αντίστοιχες εγκληματικές πράξεις, θεωρούνται νομιμοποιημένες, και το θύμα της κρατικής παρέμβασης, σε αντίθεση με το θύμα εγκλήματος, δεν δικαιούται να υπερασπιστεί και να προστατεύσει με φυσικά μέσα την ιδιοκτησία του.

Λόγω, λοιπόν, της νομιμοποίησής τους, οι κρατικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας επηρεάζουν τις ατομικές χρονικές προτιμήσεις κατά συστηματικά διαφορετικό και πολύ βαθύτερο τρόπο από ό,τι το έγκλημα. Όπως και το έγκλημα, κάθε κρατική παρέμβαση στα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας μειώνει την ποσότητα παρόντων αγαθών κάποιου και αυξάνει έτσι το διαμορφούμενο ποσοστό χρονικής προτίμησής του. Ωστόσο, οι κρατικές προσβολές —σε αντίθεση με το έγκλημα— αυξάνουν συγχρόνως τον βαθμό χρονικής προτίμησης των πραγματικών και δυνητικών θυμάτων, επειδή συνεπάγονται επίσης μείωση της προσφοράς μελλοντικών αγαθών, δηλαδή μειωμένο ποσοστό απόδοσης των επενδύσεων. Το έγκλημα, επειδή δεν είναι νομιμοποιημένο, εκδηλώνεται μόνο κατά διαστήματα: ο ληστής εξαφανίζεται με τη λεία του και αφήνει το θύμα του ήσυχο. Έτσι, το έγκλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με αύξηση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών προστασίας —σε σχέση με τη ζήτηση αγαθών που δεν παρέχουν προστασία—, ώστε να αποκατασταθεί ή ακόμη και να αυξηθεί το μελλοντικό ποσοστό απόδοσης των επενδύσεων και να καταστεί λιγότερο πιθανό ο ίδιος ή άλλος ληστής να επιτύχει δεύτερη φορά. Αντιθέτως, επειδή είναι νομιμοποιημένες, οι κρατικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας είναι συνεχείς. Ο δράστης δεν εξαφανίζεται για να κρυφτεί, αλλά παραμένει παρών, και το θύμα δεν οπλίζεται, αλλά οφείλει —τουλάχιστον αυτό αναμένεται γενικώς από αυτό— να παραμένει ανυπεράσπιστο. Τα πραγματικά και δυνητικά θύματα κρατικών παραβιάσεων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας —όπως καταδεικνύει το γεγονός ότι παραμένουν ανυπεράσπιστα απέναντι στους δράστες— αντιδρούν συνδέοντας κάθε μελλοντική παραγωγή με μονίμως υψηλότερο κίνδυνο και αναπροσαρμόζοντας συστηματικά προς τα κάτω τις προσδοκίες τους για το ποσοστό απόδοσης όλων των μελλοντικών επενδύσεων. Μειώνοντας συγχρόνως την προσφορά παρόντων και προσδοκώμενων μελλοντικών αγαθών, οι κρατικές παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας αυξάνουν όχι μόνο τα ποσοστά χρονικής προτίμησης —με δεδομένες τις καμπύλες— αλλά μετατοπίζουν προς τα πάνω και τις ίδιες τις καμπύλες χρονικής προτίμησης. Επειδή οι ιδιοκτήτες-παραγωγοί είναι —και θεωρούν τους εαυτούς τους— ανυπεράσπιστοι έναντι μελλοντικής θυματοποίησης από κρατικά όργανα, το προσδοκώμενο ποσοστό απόδοσης των παραγωγικών, προσανατολισμένων στο μέλλον ενεργειών τους μειώνεται συνολικά και, κατά συνέπεια, όλα τα πραγματικά και δυνητικά θύματα προσανατολίζονται περισσότερο προς το παρόν.[67]

Επιπλέον, επειδή ο βαθμός εκμετάλλευσης είναι συγκριτικά υψηλότερος υπό δημόσια ιδιοκτησία του κράτους, αυτή η τάση προσανατολισμού προς το παρόν θα είναι σημαντικά εντονότερη όταν το κράτος ανήκει στο δημόσιο παρά όταν αποτελεί ιδιωτική ιδιοκτησία.[68]

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (1789–1918)

Οι κληρονομικές μοναρχίες αποτελούν το ιστορικό παράδειγμα κρατών υπό ιδιωτική ιδιοκτησία, ενώ τα δημοκρατικά αβασίλευτα πολιτεύματα αποτελούν το αντίστοιχο παράδειγμα κρατών υπό δημόσια ιδιοκτησία.

Κατά το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας της, η ανθρωπότητα, στον βαθμό που υπαγόταν σε οποιονδήποτε κρατικό έλεγχο, βρισκόταν υπό μοναρχική εξουσία. Υπήρχαν εξαιρέσεις: η αθηναϊκή δημοκρατία, η Ρώμη κατά την περίοδο της αβασίλευτης πολιτείας της έως το 31 π.Χ., οι αβασίλευτες πολιτείες της Βενετίας, της Φλωρεντίας και της Γένοβας κατά την Αναγέννηση, τα ελβετικά καντόνια από το 1291, οι Ηνωμένες Επαρχίες από το 1648 έως το 1673 και η Αγγλία υπό τον Cromwell από το 1649 έως το 1660. Ωστόσο, επρόκειτο για σπάνιες περιπτώσεις σε έναν κόσμο όπου κυριαρχούσαν οι μοναρχίες. Με εξαίρεση την Ελβετία, ήταν βραχύβια φαινόμενα. Περιοριζόμενα από το μοναρχικό περιβάλλον τους, όλα τα παλαιότερα αβασίλευτα πολιτεύματα ικανοποιούσαν μόνο ατελώς την προϋπόθεση ανοικτής πρόσβασης που χαρακτηρίζει τη δημόσια ιδιοκτησία· διότι, μολονότι ένα αβασίλευτο πολίτευμα συνεπάγεται εξ ορισμού ότι το κράτος δεν αποτελεί ιδιωτική αλλά δημόσια ιδιοκτησία και, επομένως, αναμένεται να έχει εγγενή τάση υιοθέτησης της καθολικής ψηφοφορίας, σε όλα τα παλαιότερα αβασίλευτα πολιτεύματα η πρόσβαση στην κρατική εξουσία περιοριζόταν σε σχετικά μικρές ομάδες «ευγενών».

Με το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η ανθρωπότητα εγκατέλειψε πραγματικά τη μοναρχική εποχή.[69] Κατά τη διάρκεια ενάμιση αιώνα από τη Γαλλική Επανάσταση, η Ευρώπη και, ακολουθώντας την, ολόκληρος ο κόσμος υπέστησαν έναν θεμελιώδη μετασχηματισμό. Παντού, η μοναρχική εξουσία και οι κυρίαρχοι βασιλείς αντικαταστάθηκαν από τη δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση και τους κυρίαρχους «λαούς».

Η πρώτη επίθεση της αβασίλευτης πολιτειακής αρχής και της ιδέας της λαϊκής κυριαρχίας εναντίον της κυρίαρχης μοναρχικής αρχής αποκρούστηκε με τη στρατιωτική ήττα του Napoleon και την παλινόρθωση της εξουσίας των Bourbons στη Γαλλία· και, ως αποτέλεσμα της επαναστατικής τρομοκρατίας και των Ναπολεόντειων πολέμων, η αβασίλευτη πολιτειακή αρχή περιήλθε σε ευρεία ανυποληψία κατά μεγάλο μέρος του δέκατου ένατου αιώνα. Ωστόσο, το δημοκρατικό και αβασίλευτο πνεύμα της Γαλλικής Επανάστασης άφησε μόνιμο αποτύπωμα. Από την αποκατάσταση της μοναρχικής τάξης το 1815 έως την έκρηξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου το 1914, η λαϊκή πολιτική συμμετοχή και εκπροσώπηση διευρύνονταν συστηματικά σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το δικαίωμα ψήφου επεκτεινόταν διαδοχικά και οι εξουσίες των κοινοβουλίων που εκλέγονταν από τον λαό αυξάνονταν παντού.[70]

Από το 1815 έως το 1830, το δικαίωμα ψήφου στη Γαλλία εξακολουθούσε να υπόκειται σε αυστηρούς περιορισμούς υπό τους παλινορθωμένους Bourbons. Σε έναν πληθυσμό περίπου 30 εκατομμυρίων, το εκλογικό σώμα περιλάμβανε μόνο τους μεγαλύτερους ιδιοκτήτες της Γαλλίας: περίπου 100.000 ανθρώπους, δηλαδή λιγότερο από το μισό του ενός τοις εκατό του πληθυσμού άνω των είκοσι ετών. Ως αποτέλεσμα της Ιουλιανής Επανάστασης του 1830, της παραίτησης του Charles X και της στέψης του δούκα της Ορλεάνης, Louis Philippe, ο αριθμός των εκλογέων αυξήθηκε περίπου σε 200.000. Ως αποτέλεσμα των επαναστατικών αναταραχών του 1848, η Γαλλία έγινε και

πάλι αβασίλευτη πολιτεία και καθιερώθηκε καθολικό και απεριόριστο δικαίωμα ψήφου για όλους τους άνδρες πολίτες άνω των είκοσι ενός ετών. Ο Napoleon III εξελέγη με σχεδόν 5,5 εκατομμύρια ψήφους, από ένα εκλογικό σώμα άνω των 8 εκατομμυρίων.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, μετά το 1815 το εκλογικό σώμα αποτελούνταν από περίπου 500.000 εύπορους ιδιοκτήτες, δηλαδή περίπου το 4 τοις εκατό του πληθυσμού άνω των είκοσι ετών. Ο Μεταρρυθμιστικός Νόμος του 1832 μείωσε τα απαιτούμενα περιουσιακά προσόντα και επέκτεινε το δικαίωμα ψήφου σε περίπου 800.000 ανθρώπους. Η επόμενη διεύρυνση, από περίπου 1 εκατομμύριο σε 2 εκατομμύρια, επήλθε με τον Δεύτερο Μεταρρυθμιστικό Νόμο του 1867. Το 1884 οι περιουσιακοί περιορισμοί χαλάρωσαν ακόμη περισσότερο και το εκλογικό σώμα αυξήθηκε σε περίπου 6 εκατομμύρια —σχεδόν το ένα τρίτο του πληθυσμού άνω των είκοσι ετών και περισσότερο από τα τρία τέταρτα όλων των ενήλικων ανδρών.

Στην Πρωσία, το σημαντικότερο από τα τριάντα εννέα ανεξάρτητα γερμανικά κράτη που αναγνωρίστηκαν μετά το Συνέδριο της Βιέννης, ο εκδημοκρατισμός άρχισε με την επανάσταση του 1848 και το σύνταγμα του 1850. Η κάτω βουλή του πρωσικού κοινοβουλίου εκλεγόταν έκτοτε με καθολική ανδρική ψηφοφορία. Ωστόσο, έως το 1918 το εκλογικό σώμα παρέμενε διαστρωματωμένο σε τρεις τάξεις με διαφορετική εκλογική ισχύ. Για παράδειγμα, οι πλουσιότεροι —εκείνοι που κατέβαλλαν το ένα τρίτο όλων των φόρων— εξέλεγαν το ένα τρίτο των μελών της κάτω βουλής. Το 1867 ιδρύθηκε η Βορειογερμανική Συνομοσπονδία, η οποία περιλάμβανε την Πρωσία και είκοσι ένα ακόμη γερμανικά κράτη. Το σύνταγμά της προέβλεπε καθολικό και απεριόριστο δικαίωμα ψήφου για όλους τους άνδρες άνω των είκοσι πέντε ετών. Το 1871, μετά τη νίκη επί του Napoleon III, το σύνταγμα της Βορειογερμανικής Συνομοσπονδίας υιοθετήθηκε ουσιαστικά από τη νεοϊδρυθείσα Γερμανική Αυτοκρατορία. Σε συνολικό πληθυσμό περίπου 35 εκατομμυρίων, σχεδόν 8 εκατομμύρια άνθρωποι —περίπου το ένα τρίτο του πληθυσμού άνω των είκοσι ετών— εξέλεξαν το πρώτο γερμανικό Ράιχσταγκ.

Μετά την πολιτική ενοποίηση της Ιταλίας υπό την ηγεσία του Βασιλείου της Σαρδηνίας και του Πεδεμοντίου το 1861, δικαίωμα ψήφου δόθηκε μόνο σε περίπου 500.000 ανθρώπους, από έναν πληθυσμό περίπου 25 εκατομμυρίων —περίπου το 3,5 τοις εκατό του πληθυσμού άνω των είκοσι ετών. Το 1882 τα περιουσιακά προσόντα χαλάρωσαν και η κατώτατη ηλικία ψήφου μειώθηκε από τα είκοσι πέντε στα είκοσι ένα έτη. Ως αποτέλεσμα, το ιταλικό εκλογικό σώμα αυξήθηκε σε περισσότερα από 2 εκατομμύρια. Το 1913 καθιερώθηκε σχεδόν καθολικό και απεριόριστο δικαίωμα ψήφου για όλους τους άνδρες άνω των τριάντα ετών και δικαίωμα ψήφου με ελάχιστους περιορισμούς για τους άνδρες άνω των είκοσι ενός ετών, αυξάνοντας τον αριθμό των Ιταλών εκλογέων σε περισσότερα από 8 εκατομμύρια —πάνω από το 40 τοις εκατό του πληθυσμού άνω των είκοσι ετών.

Στην Αυστρία, το περιορισμένο και άνισο δικαίωμα ψήφου των ανδρών εισήχθη το 1873. Το εκλογικό σώμα, αποτελούμενο από τέσσερις τάξεις ή κουρίες με άνιση εκλογική ισχύ, αριθμούσε συνολικά 1,2 εκατομμύρια εκλογείς σε έναν πληθυσμό περίπου 20 εκατομμυρίων —το 10 τοις εκατό του πληθυσμού άνω των είκοσι ετών. Το 1867 προστέθηκε μια πέμπτη κουρία. Σαράντα χρόνια αργότερα, το σύστημα των κουριών καταργήθηκε και υιοθετήθηκε καθολικό και ίσο δικαίωμα ψήφου για τους άνδρες άνω των είκοσι τεσσάρων ετών, ανεβάζοντας τον αριθμό των εκλογέων σε σχεδόν 6 εκατομμύρια —σχεδόν το 40 τοις εκατό του πληθυσμού άνω των είκοσι ετών.

Η Ρωσία διέθετε εκλεγμένα επαρχιακά και τοπικά συμβούλια — ζέμστβο— από το 1864· και το 1905, ως επακόλουθο της ήττας της στον πόλεμο με την Ιαπωνία, δημιούργησε ένα κοινοβούλιο, τη Δούμα, το οποίο εκλεγόταν με σχεδόν καθολική, αν και έμμεση και άνιση, ανδρική ψηφοφορία. Όσον αφορά τις μικρότερες ευρωπαϊκές δυνάμεις, καθολικό ή σχεδόν καθολικό και ίσο δικαίωμα ψήφου των ανδρών υπήρχε στην Ελβετία από το 1848 και υιοθετήθηκε μεταξύ 1890 και 1910 στο Βέλγιο, στις Κάτω Χώρες, στη Νορβηγία, στη Σουηδία, στην Ισπανία, στην Ελλάδα, στη Βουλγαρία, στη Σερβία και στην Τουρκία.

Μολονότι αποδυναμωνόταν ολοένα περισσότερο, η μοναρχική αρχή κυριαρχούσε έως τα κατακλυσμιαία γεγονότα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Πριν από το 1914, στην Ευρώπη υπήρχαν μόνο δύο αβασίλευτα κράτη: η Γαλλία και η Ελβετία. Και από όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές μοναρχίες, μόνο το Ηνωμένο Βασίλειο μπορούσε να χαρακτηριστεί κοινοβουλευτικό σύστημα, δηλαδή σύστημα στο οποίο η ανώτατη εξουσία ανήκε σε εκλεγμένο κοινοβούλιο. Μόλις τέσσερα χρόνια αργότερα, αφού οι Ηνωμένες Πολιτείες —όπου η δημοκρατική αρχή που ενυπάρχει στην ιδέα της αβασίλευτης πολιτείας είχε μόλις πρόσφατα επικρατήσει ως αποτέλεσμα της καταστροφής της αποσχιστικής Συνομοσπονδίας από τη συγκεντρωτική κυβέρνηση της Ένωσης[71]— είχαν εισέλθει στον ευρωπαϊκό πόλεμο και είχαν καθορίσει αποφασιστικά την έκβασή του, οι μοναρχίες είχαν σχεδόν εξαφανιστεί και η Ευρώπη στράφηκε στη δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση.[72]

Στην Ευρώπη, οι ηττημένοι Romanovs, Hohenzollerns και Habsburgs έπρεπε να παραιτηθούν από τους θρόνους ή τα αξιώματά τους, και η Ρωσία, η Γερμανία και η Αυστρία έγιναν δημοκρατικές αβασίλευτες πολιτείες με καθολικό δικαίωμα ψήφου —ανδρών και γυναικών— και κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις. Ομοίως, όλα τα νεοσύστατα διάδοχα κράτη —η Πολωνία, η Φινλανδία, η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία και η Τσεχοσλοβακία, με μοναδική εξαίρεση τη Γιουγκοσλαβία— υιοθέτησαν δημοκρατικά αβασίλευτα συντάγματα. Στην Τουρκία και την Ελλάδα οι μοναρχίες ανατράπηκαν. Ακόμη και όπου οι μοναρχίες διατηρήθηκαν κατ' όνομα, όπως στη Μεγάλη Βρετανία, την Ιταλία, την Ισπανία, το Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες και τις σκανδιναβικές χώρες, οι μονάρχες δεν ασκούσαν πλέον καμία κυβερνητική εξουσία. Καθιερώθηκε η καθολική ψηφοφορία των ενηλίκων και όλη η κρατική εξουσία περιήλθε στα κοινοβούλια και στους «δημόσιους» αξιωματούχους.[73] Μια νέα παγκόσμια τάξη —η εποχή της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης υπό την αιγίδα μιας κυρίαρχης κυβέρνησης των ΗΠΑ— είχε αρχίσει.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΥΠΟ ΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΒΑΣΙΛΕΥΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Από την οπτική της οικονομικής θεωρίας, το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου μπορεί να προσδιοριστεί ως η χρονική στιγμή κατά την οποία η ιδιωτική ιδιοκτησία του κράτους αντικαταστάθηκε πλήρως από τη δημόσια ιδιοκτησία του και από την οποία αναμένεται να αρχίσει μια συστηματική τάση αυξανόμενης εκμετάλλευσης — διόγκωσης του κράτους— και αυξανόμενων βαθμών κοινωνικής χρονικής προτίμησης —προσανατολισμού στο παρόν. Πράγματι, αυτό υπήρξε το μεγάλο υποκείμενο μοτίβο της δυτικής ιστορίας μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Με ορισμένα προμηνύματα κατά το τελευταίο τρίτο του δέκατου ένατου αιώνα, σε συνδυασμό με την

αυξανόμενη αποδυνάμωση των Παλαιών Καθεστώτων, από το 1918 και έπειτα σχεδόν όλοι οι δείκτες κρατικής εκμετάλλευσης και αυξανόμενων χρονικών προτιμήσεων εμφανίζουν συστηματική ανοδική τάση.

Δείκτες εκμετάλλευσης

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ύψος των φόρων που επιβάλλονταν στην κοινωνία των ιδιωτών αυξήθηκε κατά τη μοναρχική εποχή.[74] Ωστόσο, καθ' όλη αυτή την περίοδο, το μερίδιο των κρατικών εσόδων παρέμεινε αξιοσημείωτα σταθερό και χαμηλό. Ο οικονομικός ιστορικός Carlo M. Cipolla καταλήγει:

> *Συνολικά, πρέπει να παραδεχτούμε ότι το μερίδιο του εισοδήματος που αντλούσε ο δημόσιος τομέας ασφαλώς αυξήθηκε από τον ενδέκατο αιώνα και έπειτα σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά είναι δύσκολο να φανταστούμε ότι, εκτός από συγκεκριμένους χρόνους και τόπους, η δημόσια εξουσία κατόρθωσε ποτέ να αντλήσει περισσότερο από το 5 έως 8 τοις εκατό του εθνικού εισοδήματος.*

Και κατόπιν σημειώνει ότι αυτό το μερίδιο δεν ξεπεράστηκε συστηματικά παρά μόνο κατά το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα.[75] Κατά τη φεουδαρχική εποχή, παρατηρεί ο Bertrand de Jouvenel,

> *οι κρατικές δαπάνες, όπως τις αποκαλούμε σήμερα, θεωρούνταν ... προσωπικές δαπάνες του βασιλιά, τις οποίες πραγματοποιούσε λόγω της θέσης του. Όταν αναλάμβανε αυτή τη θέση, αποκτούσε συγχρόνως μια «περιουσία» με τη σύγχρονη έννοια της λέξης· δηλαδή, προικιζόταν με δικαιώματα ιδιοκτησίας που του εξασφάλιζαν εισόδημα επαρκές για τις «ανάγκες του βασιλιά». Είναι κάπως σαν να αναμενόταν από μια σημερινή κυβέρνηση να καλύπτει τις συνήθεις δαπάνες της από τα έσοδα κρατικών επιχειρήσεων.*[76]

Κατά τη διαδικασία πολιτικής συγκεντροποίησης του δέκατου έκτου και του δέκατου έβδομου αιώνα είχαν δημιουργηθεί πρόσθετες πηγές κρατικών εσόδων: τελωνειακοί δασμοί, φόροι κατανάλωσης και φόροι επί της γης. Ωστόσο, έως τα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα, από όλες τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης μόνο το Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, είχε φόρο εισοδήματος, από το 1843. Η Γαλλία εισήγαγε για πρώτη φορά κάποια μορφή φόρου εισοδήματος το 1873, η Ιταλία το 1877, η Νορβηγία το 1892, οι Κάτω Χώρες το 1894, η Αυστρία το 1898, η Σουηδία το 1903, οι ΗΠΑ το 1913, η Ελβετία το 1916, η Δανία και η Φινλανδία το 1917, η Ιρλανδία και το Βέλγιο το 1922 και η Γερμανία το 1924.[77] Ωστόσο, ακόμη και κατά την έκρηξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι

συνολικές κρατικές δαπάνες ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος —ΑΕΠ— συνήθως δεν είχαν υπερβεί το 10 τοις εκατό και μόνο σπανίως, όπως στην περίπτωση της Γερμανίας, υπερέβαιναν το 15 τοις εκατό. Σε εντυπωσιακή αντίθεση, με την έναρξη της εποχής της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης, οι συνολικές κρατικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν συνήθως στο 20 έως 30 τοις εκατό κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930 και, έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970, είχαν γενικώς φτάσει στο 50 τοις εκατό.[78]

Δεν υπάρχει επίσης αμφιβολία ότι η συνολική κρατική απασχόληση αυξήθηκε κατά τη μοναρχική εποχή. Ωστόσο, έως τα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, η κρατική απασχόληση σπανίως υπερέβαινε το 3 τοις εκατό του συνολικού εργατικού δυναμικού. Οι βασιλικοί υπουργοί και οι κοινοβουλευτικοί συνήθως δεν λάμβαναν μισθούς από δημόσιους πόρους, αλλά αναμενόταν να συντηρούνται από τα ιδιωτικά τους εισοδήματα. Αντιθέτως, καθώς προχωρούσε η διαδικασία εκδημοκρατισμού, έγιναν έμμισθοι αξιωματούχοι· και έκτοτε η κρατική απασχόληση αυξανόταν συνεχώς. Στην Αυστρία, για παράδειγμα, η κρατική απασχόληση ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού αυξήθηκε από λιγότερο από 3 τοις εκατό το 1900 σε περισσότερο από 8 τοις εκατό τη δεκαετία του 1920 και σχεδόν 15 τοις εκατό έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Στη Γαλλία αυξήθηκε από 3 τοις εκατό το 1900 σε 4 τοις εκατό το 1920 και περίπου 15 τοις εκατό στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Στη Γερμανία αυξήθηκε από 5 τοις εκατό το 1900 σε σχεδόν 10 τοις εκατό έως τα μέσα της δεκαετίας του 1920 και σχεδόν 15 τοις εκατό στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Στο Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκε από λιγότερο από 3 τοις εκατό το 1900 σε περισσότερο από 6 τοις εκατό τη δεκαετία του 1920 και, πάλι, σχεδόν 15 τοις εκατό έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Η τάση στην Ιταλία και σχεδόν παντού αλλού ήταν παρόμοια και, έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970, μόνο στη μικρή Ελβετία η κρατική απασχόληση εξακολουθούσε να είναι κάπως χαμηλότερη από το 10 τοις εκατό του εργατικού δυναμικού.[79]

Παρόμοια εικόνα προκύπτει από την εξέταση του πληθωρισμού και των στοιχείων για την προσφορά χρήματος. Ο μοναρχικός κόσμος χαρακτηριζόταν γενικώς από την ύπαρξη εμπορευματικού χρήματος — συνήθως αργύρου ή χρυσού— και, τελικά, μετά τη συγκρότηση μιας ενιαίας, ενοποιημένης παγκόσμιας αγοράς κατά τον δέκατο έβδομο και τον δέκατο όγδοο αιώνα, από έναν διεθνή κανόνα χρυσού. Ένας κανόνας εμπορευματικού χρήματος καθιστά δύσκολη, αν όχι αδύνατη, την πληθωριστική διόγκωση της προσφοράς χρήματος από το κράτος. Μονοπωλώντας το νομισματοκοπείο και επιδιδόμενοι στην «περικοπή νομισμάτων», οι βασιλείς έκαναν ό,τι μπορούσαν για να πλουτίζουν εις βάρος του κοινού. Είχαν επίσης γίνει απόπειρες εισαγωγής μη εξαργυρώσιμου παραστατικού νομίσματος. Πράγματι, η ιστορία της Τράπεζας της Αγγλίας, για παράδειγμα, από την ίδρυσή της το 1694 και έπειτα, χαρακτηριζόταν από περιοδικές αναστολές πληρωμών σε μεταλλικό νόμισμα: το 1696, το 1720, το 1745 και από το 1797 έως το 1821. Αυτά, όμως, τα πειράματα χρήματος αναγκαστικής κυκλοφορίας, συνδεδεμένα ιδίως με την Τράπεζα του Άμστερνταμ, την Τράπεζα της Αγγλίας και τον John Law και την Banque Royale της Γαλλίας, υπήρξαν περιφερειακές ιδιομορφίες που κατέληξαν γρήγορα σε χρηματοπιστωτικές καταστροφές, όπως η κατάρρευση της ολλανδικής «τουλιπομανίας» το 1637 και η «φούσκα του Μισισιπή» και η «φούσκα της Νότιας Θάλασσας» το 1720. Όσο κι αν προσπαθούσαν, οι μονάρχες δεν κατόρθωσαν να εγκαθιδρύσουν μονοπώλια αμιγώς παραστατικών νομισμάτων, δηλαδή μη εξαργυρώσιμων κρατικών χαρτονομισμάτων που μπορούν να δημιουργούνται ουσιαστικά εκ του μηδενός, με πρακτικά μηδενικό κόστος. Κανένα συγκεκριμένο άτομο, ούτε καν ένας βασιλιάς, δεν μπορούσε να θεωρηθεί άξιο εμπιστοσύνης για ένα τόσο εξαιρετικό μονοπώλιο.

Μόνο υπό συνθήκες δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης — ανώνυμης και απρόσωπης εξουσίας— επιτεύχθηκε αυτό το κατόρθωμα. Κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως και σε προηγούμενους πολέμους, οι εμπόλεμες κυβερνήσεις είχαν εγκαταλείψει τον κανόνα χρυσού. Παντού στην Ευρώπη, το αποτέλεσμα ήταν δραματική αύξηση της προσφοράς χαρτονομίσματος. Ιδίως στην ηττημένη Γερμανία, στην Αυστρία και στη Σοβιετική Ρωσία, αμέσως μετά τον πόλεμο επικράτησαν συνθήκες υπερπληθωρισμού. Σε αντίθεση, όμως, με προηγούμενους πολέμους, ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος δεν ολοκληρώθηκε με επιστροφή στον κανόνα χρυσού. Αντιθέτως, από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 έως το 1971, με διακοπές εξαιτίας μιας σειράς διεθνών νομισματικών κρίσεων, εφαρμόστηκε ένας ψευδοκανόνας χρυσού: ο κανόνας χρυσού συναλλάγματος. Ουσιαστικά, μόνο οι ΗΠΑ εξαργύρωναν δολάρια σε χρυσό —και από το 1933, αφού εγκατέλειψαν τον κανόνα χρυσού στο εσωτερικό, μόνο για ξένες κεντρικές τράπεζες. Η Βρετανία εξαργύρωνε λίρες σε δολάρια —ή, σπανίως, σε ράβδους χρυσού αντί για χρυσά νομίσματα— και η υπόλοιπη Ευρώπη εξαργύρωνε τα νομίσματά της σε λίρες. Κατά συνέπεια, και ως αντανάκλαση της διεθνούς ιεραρχίας ισχύος που είχε διαμορφωθεί έως το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η κυβέρνηση των ΗΠΑ διόγκωνε πλέον πληθωριστικά τα χάρτινα δολάρια με βάση τον χρυσό, η Βρετανία διόγκωνε τις λίρες με βάση τα πληθωριστικά διογκούμενα δολάρια και οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες διόγκωναν τα χαρτονομίσματά τους με βάση τα πληθωριστικά διογκούμενα δολάρια ή τις λίρες —και μετά το 1945 μόνο τα δολάρια. Τέλος, το 1971, καθώς όλο και μεγαλύτερα αποθέματα δολαρίων συσσωρεύονταν στις ευρωπαϊκές κεντρικές τράπεζες και διαγραφόταν άμεσος κίνδυνος ευρωπαϊκής «εφόδου» στα αποθέματα χρυσού των ΗΠΑ, καταργήθηκε ακόμη και το τελευταίο κατάλοιπο του διεθνούς κανόνα χρυσού. Έκτοτε, και για πρώτη φορά στην ιστορία, ολόκληρος ο κόσμος έχει υιοθετήσει ένα σύστημα καθαρού χρήματος αναγκαστικής κυκλοφορίας από κρατικά χαρτονομίσματα με ελεύθερα κυμαινόμενες ισοτιμίες.[80]

Ως αποτέλεσμα, από την αρχή της εποχής της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης —αρχικά υπό έναν ψευδοκανόνα χρυσού και με επιταχυνόμενο ρυθμό από το 1971 υπό ένα σύστημα κρατικού χαρτονομίσματος— υφίσταται μια φαινομενικά μόνιμη, μακροχρόνια τάση πληθωρισμού και νομισματικής υποτίμησης.

Κατά τη μοναρχική εποχή, με το εμπορευματικό χρήμα σε μεγάλο βαθμό εκτός κρατικού ελέγχου, το «επίπεδο» των τιμών γενικώς μειωνόταν και η αγοραστική δύναμη του χρήματος αυξανόταν, εκτός από περιόδους πολέμου ή ανακάλυψης νέων κοιτασμάτων χρυσού. Διάφοροι δείκτες τιμών για τη Βρετανία, για παράδειγμα, δείχνουν ότι οι τιμές ήταν αισθητά χαμηλότερες το 1760 από ό,τι εκατό χρόνια νωρίτερα· και το 1860 ήταν χαμηλότερες από ό,τι το 1760.[81] Καθώς οι άλλες χώρες συνδέονταν μεταξύ τους μέσω ενός διεθνούς κανόνα χρυσού, η εξέλιξη σε αυτές ήταν παρόμοια.[82] Σε έντονη αντίθεση, κατά την εποχή της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης, με το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό κέντρο να έχει μετατοπιστεί από τη Βρετανία στις ΗΠΑ και τις τελευταίες να καθορίζουν τις διεθνείς νομισματικές τάσεις, εμφανίστηκε μια πολύ διαφορετική εικόνα. Πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο αμερικανικός δείκτης τιμών χονδρικής των εμπορευμάτων είχε μειωθεί από 125 λίγο μετά το τέλος του Πολέμου μεταξύ των Πολιτειών, το 1868, σε λιγότερο από 80 το 1914. Τότε ήταν χαμηλότερος από ό,τι το 1800.[83] Αντιθέτως, λίγο μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1921, ο αμερικανικός δείκτης τιμών χονδρικής των εμπορευμάτων ανερχόταν σε 113. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1948, είχε αυξηθεί σε 185. Το 1971 ήταν 255, έως το 1981 έφτασε τις 658 μονάδες και το 1991 πλησίαζε τις 1.000. Μέσα σε

μόλις δύο δεκαετίες μη εξαργυρώσιμου χρήματος αναγκαστικής κυκλοφορίας, ο δείκτης τιμών καταναλωτή στις ΗΠΑ αυξήθηκε από 40 το 1971 σε 136 το 1991, στο Ηνωμένο Βασίλειο από 24 σε 157, στη Γαλλία από 30 σε 137 και στη Γερμανία από 56 σε 116.[84]

Ομοίως, σε διάστημα άνω των εβδομήντα ετών, από το 1845 έως το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου το 1918, η βρετανική προσφορά χρήματος είχε αυξηθεί περίπου στο εξαπλάσιο.[85] Σε σαφή αντίθεση, κατά τα εβδομήντα τρία χρόνια από το 1918 έως το 1991, η προσφορά χρήματος στις ΗΠΑ αυξήθηκε σε περισσότερο από εξήντα τέσσερις φορές το αρχικό της ύψος.[86]

Πέρα από τη φορολογία και τον πληθωρισμό, ένα κράτος μπορεί να προσφύγει στον δανεισμό για να χρηματοδοτήσει τις τρέχουσες δαπάνες του. Όπως και με τη φορολογία και τον πληθωρισμό, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κρατικό χρέος αυξήθηκε κατά τη μοναρχική εποχή. Ωστόσο, όπως προβλέπει η θεωρία, και σε αυτό το πεδίο οι μονάρχες επέδειξαν αισθητά μεγαλύτερη αυτοσυγκράτηση και προνοητικότητα από τους διαχειριστές των δημοκρατικών αβασίλευτων πολιτευμάτων.

Καθ' όλη τη μοναρχική εποχή, τα κρατικά χρέη ήταν ουσιαστικά πολεμικά χρέη. Μολονότι το συνολικό χρέος έτεινε έτσι να αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου, τουλάχιστον σε καιρό ειρήνης οι μονάρχες συνήθως μείωναν τα χρέη τους. Το βρετανικό παράδειγμα είναι αρκετά αντιπροσωπευτικό. Κατά τον δέκατο όγδοο και τον δέκατο ένατο αιώνα, το κρατικό χρέος αυξήθηκε. Ανερχόταν σε 76 εκατομμύρια λίρες μετά τον Ισπανικό Πόλεμο το 1748, σε 127 εκατομμύρια μετά τον Επταετή Πόλεμο το 1763, σε 232 εκατομμύρια μετά τον Αμερικανικό Πόλεμο Ανεξαρτησίας το 1783 και σε 900 εκατομμύρια μετά τους Ναπολεόντειους πολέμους το 1815. Ωστόσο, σε καθεμία από τις ειρηνικές περιόδους —1727–1739, 1748–1756 και 1762–1775— το συνολικό χρέος πράγματι μειώθηκε. Από το 1815 έως το 1914, το βρετανικό εθνικό χρέος μειώθηκε από συνολικά 900 σε λιγότερα από 700 εκατομμύρια λίρες.

Σε εντυπωσιακή αντίθεση, από την έναρξη της εποχής της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης, το βρετανικό χρέος μόνο αυξανόταν, σε πόλεμο και σε ειρήνη. Το 1920 ανερχόταν σε 7,9 δισεκατομμύρια λίρες, το 1938 σε 8,3 δισεκατομμύρια, το 1945 σε 22,4 δισεκατομμύρια, το 1970 σε 34 δισεκατομμύρια και έκτοτε εκτινάχθηκε σε περισσότερα από 190 δισεκατομμύρια λίρες το 1987.[87] Ομοίως, το κρατικό χρέος των ΗΠΑ αυξανόταν τόσο σε πόλεμο όσο και σε ειρήνη. Το ομοσπονδιακό χρέος μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1919, ανερχόταν περίπου σε 25 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 1940 ήταν 43 δισεκατομμύρια και, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1946, περίπου 270 δισεκατομμύρια. Έως το 1970 είχε αυξηθεί σε 370 δισεκατομμύρια και, από το 1971, υπό ένα καθεστώς καθαρού χρήματος αναγκαστικής κυκλοφορίας, κυριολεκτικά εκτινάχθηκε. Το 1979 ανερχόταν περίπου σε 840 δισεκατομμύρια και το 1985 σε περισσότερα από 1,8 τρισεκατομμύρια. Το 1988 έφτασε σχεδόν τα 2,5 τρισεκατομμύρια, έως το 1992 υπερέβη τα 3 τρισεκατομμύρια δολάρια και σήμερα ανέρχεται περίπου σε 6 τρισεκατομμύρια δολάρια.[88]

Τέλος, η ίδια τάση αυξανόμενης εκμετάλλευσης και προσανατολισμού στο παρόν προκύπτει από την εξέταση της κρατικής νομοθεσίας και ρύθμισης. Κατά τη μοναρχική εποχή, με σαφή διάκριση μεταξύ άρχοντα και αρχομένων, ο βασιλιάς και το κοινοβούλιό του θεωρούνταν ότι υπάγονταν στο δίκαιο. Εφάρμοζαν το προϋφιστάμενο δίκαιο ως δικαστής ή σώμα ενόρκων. Δεν δημιουργούσαν δίκαιο. Γράφει ο Bertrand de Jouvenel:

> *Ο μονάρχης θεωρούνταν μόνο δικαστής και όχι νομοθέτης.*

> *Εξασφάλιζε τον σεβασμό των υποκειμενικών δικαιωμάτων και τα σεβόταν ο ίδιος· έβρισκε αυτά τα δικαιώματα ήδη υφιστάμενα και δεν αμφισβητούσε ότι προϋπήρχαν της εξουσίας του. ... Τα υποκειμενικά δικαιώματα δεν κατέχονταν υπό επισφαλή παραχώρηση, αλλά ως κτήματα πλήρους κυριότητας. Και το δικαίωμα του ηγεμόνα ήταν επίσης κτήμα πλήρους κυριότητας. Ήταν υποκειμενικό δικαίωμα όπως και τα άλλα, μολονότι ανώτερης περιωπής, αλλά δεν μπορούσε να αφαιρεί τα υπόλοιπα δικαιώματα. ... Υπήρχε πράγματι μια βαθιά ριζωμένη αίσθηση ότι όλα τα θετικά δικαιώματα στέκονταν ή κατέρρεαν μαζί· εάν ο βασιλιάς περιφρονούσε τον τίτλο ενός ιδιώτη στη γη του, θα μπορούσε εξίσου να περιφρονηθεί και ο τίτλος του βασιλιά στον θρόνο του. Η βαθιά, αν και ασαφής, έννοια της νομιμότητας θεμελίωνε την αλληλεγγύη όλων των δικαιωμάτων. Καμία μεταβολή αυτών των δικαιωμάτων δεν μπορούσε να επέλθει χωρίς τη συγκατάθεση των κατόχων τους.*[89]

Ασφαλώς, η μονοπώληση της απονομής δικαιοσύνης οδήγησε σε υψηλότερες τιμές ή/και χαμηλότερη ποιότητα προϊόντος από εκείνες που θα επικρατούσαν υπό ανταγωνιστικές συνθήκες, και με την πάροδο του χρόνου οι βασιλείς χρησιμοποιούσαν ολοένα περισσότερο το μονοπώλιό τους προς ίδιον όφελος. Για παράδειγμα, με την πάροδο του χρόνου είχαν χρησιμοποιήσει ολοένα περισσότερο το μονοπώλιό τους επί του δικαίου και της τάξης για τη διαστρέβλωση της ιδέας της τιμωρίας. Ο πρωταρχικός σκοπός της τιμωρίας ήταν αρχικά η αποκατάσταση και αποζημίωση του θύματος παραβίασης δικαιωμάτων από τον δράστη. Υπό μοναρχική εξουσία, ο σκοπός της τιμωρίας είχε μετατοπιστεί ολοένα περισσότερο προς την αποζημίωση του βασιλιά.[90] Ωστόσο, μολονότι αυτή η πρακτική συνεπαγόταν επέκταση της κρατικής εξουσίας, δεν περιλάμβανε αναδιανομή πλούτου και εισοδήματος εντός της κοινωνίας των ιδιωτών ούτε συνεπαγόταν ότι ο ίδιος ο βασιλιάς εξαιρούνταν από τις συνήθεις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου. Το ιδιωτικό δίκαιο εξακολουθούσε να υπερισχύει. Και πράγματι, ακόμη και στις αρχές του εικοστού αιώνα, ο A.V. Dicey μπορούσε ακόμη να υποστηρίζει ότι στη Μεγάλη Βρετανία, για παράδειγμα, δεν υπήρχε νομοθετικά θεσπισμένο δίκαιο —δημόσιο δίκαιο— διακριτό από το προϋφιστάμενο δίκαιο —ιδιωτικό δίκαιο. Το δίκαιο που διείπε τις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών εξακολουθούσε να θεωρείται σταθερό και αμετάβλητο, και τα κρατικά όργανα, στις σχέσεις τους με τους ιδιώτες, θεωρούνταν δεσμευμένα από τους ίδιους νόμους όπως κάθε ιδιώτης.[91]

Σε εντυπωσιακή αντίθεση, υπό τη δημοκρατία, με την άσκηση της εξουσίας καλυμμένη από την ανωνυμία, οι πρόεδροι και τα κοινοβούλια βρέθηκαν γρήγορα υπεράνω του νόμου. Έγιναν όχι μόνο δικαστές αλλά και νομοθέτες, δημιουργοί «νέου» δικαίου.[92] Σήμερα, σημειώνει ο Jouvenel,

> *έχουμε συνηθίσει να τροποποιούνται τα δικαιώματά μας με*

> *κυρίαρχες αποφάσεις των νομοθετών. Ένας ιδιοκτήτης ακινήτου δεν εκπλήσσεται πλέον όταν εξαναγκάζεται να διατηρήσει έναν ενοικιαστή· ένας εργοδότης είναι εξίσου συνηθισμένος να υποχρεώνεται να αυξάνει τους μισθούς των υπαλλήλων του δυνάμει διαταγμάτων της Εξουσίας. Σήμερα θεωρείται αυτονόητο ότι τα υποκειμενικά μας δικαιώματα είναι επισφαλή και εξαρτώνται από την ευαρέσκεια της εξουσίας.*[93]

Σε μια εξέλιξη ανάλογη προς τον εκδημοκρατισμό του χρήματος — την αντικατάσταση του ιδιωτικού εμπορευματικού χρήματος από κρατικό χαρτονόμισμα και τον συνακόλουθο πληθωρισμό και την αυξημένη χρηματοπιστωτική αβεβαιότητα—, ο εκδημοκρατισμός του δικαίου και της απονομής δικαιοσύνης οδήγησε σε έναν διαρκώς αυξανόμενο κατακλυσμό νομοθεσίας. Σήμερα, οι νομοθετικές πράξεις και οι ρυθμίσεις που θεσπίζονται από τα κοινοβούλια μέσα σε ένα μόνο έτος αριθμούν δεκάδες χιλιάδες, γεμίζουν εκατοντάδες χιλιάδες σελίδες, επηρεάζουν όλες τις πτυχές της ιδιωτικής και εμπορικής ζωής και καταλήγουν σε διαρκή απαξίωση κάθε δικαίου και σε αυξημένη νομική αβεβαιότητα. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα, η έκδοση του 1994 του *Code of Federal Regulations* —CFR—, της ετήσιας συλλογής όλων των ισχυουσών ομοσπονδιακών ρυθμίσεων των ΗΠΑ, αποτελείται από συνολικά 201 βιβλία, που καταλαμβάνουν περίπου 26 πόδια μήκους σε ράφια βιβλιοθήκης. Μόνο το ευρετήριο του Κώδικα αριθμεί 754 σελίδες. Ο Κώδικας περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την παραγωγή και διανομή σχεδόν κάθε πράγματος που μπορεί να φανταστεί κανείς: από το σέλινο, τα μανιτάρια, τα καρπούζια, τα λουράκια ρολογιών, την επισήμανση λαμπτήρων πυράκτωσης, τα καλτσικά είδη, τα άλματα με αλεξίπτωτο, την παραγωγή σιδήρου και χάλυβα και τα σεξουαλικά αδικήματα στις πανεπιστημιουπόλεις έως το μαγείρεμα ροδελών κρεμμυδιού από τεμαχισμένα κρεμμύδια, αποκαλύπτοντας τη σχεδόν ολοκληρωτική εξουσία μιας δημοκρατικής κυβέρνησης.[94]

Δείκτες προσανατολισμού στο παρόν

Το φαινόμενο της κοινωνικής χρονικής προτίμησης είναι κάπως δυσκολότερο να εντοπιστεί από εκείνο της απαλλοτρίωσης και της εκμετάλλευσης, και ο προσδιορισμός κατάλληλων δεικτών προσανατολισμού στο παρόν είναι πιο περίπλοκος. Επιπλέον, ορισμένοι δείκτες είναι λιγότερο άμεσοι —λιγότερο «σκληροί»— από εκείνους της εκμετάλλευσης. Όλοι, όμως, δείχνουν προς την ίδια κατεύθυνση και, από κοινού, παρέχουν εξίσου σαφή απεικόνιση της δεύτερης θεωρητικής πρόβλεψης: ότι η δημοκρατική εξουσία προάγει επίσης τη μυωπία —τον προσανατολισμό στο παρόν— εντός της κοινωνίας των ιδιωτών.[95]

Ο αμεσότερος δείκτης της κοινωνικής χρονικής προτίμησης είναι το επιτόκιο. Το επιτόκιο είναι ο λόγος της αποτίμησης των παρόντων αγαθών προς εκείνη των μελλοντικών. Ειδικότερα, δείχνει την προσαύξηση με την οποία το παρόν χρήμα ανταλλάσσεται έναντι μελλοντικού χρήματος. Ένα υψηλό επιτόκιο συνεπάγεται περισσότερο «προσανατολισμό στο παρόν», ενώ ένα χαμηλό επιτόκιο συνεπάγεται περισσότερο «προσανατολισμό στο μέλλον». Υπό κανονικές συνθήκες —δηλαδή υπό την υπόθεση αυξανόμενου βιοτικού επιπέδου και πραγματικών χρηματικών εισοδημάτων—, αναμένεται ότι το επιτόκιο θα μειώνεται και τελικά θα προσεγγίζει το μηδέν, χωρίς ποτέ να το

φτάνει πλήρως· διότι, με την αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων, η οριακή χρησιμότητα του παρόντος χρήματος μειώνεται σε σχέση με εκείνη του μελλοντικού χρήματος και, επομένως, με δεδομένη την καμπύλη χρονικής προτίμησης και υπό ίσους τους λοιπούς όρους, το επιτόκιο πρέπει να μειώνεται. Κατά συνέπεια, η αποταμίευση και οι επενδύσεις θα αυξάνονται, τα μελλοντικά πραγματικά εισοδήματα θα είναι ακόμη υψηλότερα και ούτω καθεξής.

Πράγματι, μια τάση μείωσης των επιτοκίων χαρακτηρίζει τη μακραίωνη αναπτυξιακή πορεία της ανθρωπότητας. Τα κατώτατα επιτόκια των «συνήθων ασφαλών δανείων» κυμαίνονταν περίπου στο 16 τοις εκατό στην αρχή της ελληνικής χρηματοπιστωτικής ιστορίας, τον έκτο αιώνα π.Χ., και μειώθηκαν στο 6 τοις εκατό κατά την ελληνιστική περίοδο. Στη Ρώμη, τα κατώτατα επιτόκια μειώθηκαν από περισσότερο από 8 τοις εκατό κατά την αρχαιότερη περίοδο της αβασίλευτης πολιτείας σε 4 τοις εκατό κατά τον πρώτο αιώνα της Αυτοκρατορίας. Στην Ευρώπη του δέκατου τρίτου αιώνα, τα χαμηλότερα επιτόκια των «ασφαλών» δανείων ήταν 8 τοις εκατό. Τον δέκατο τέταρτο αιώνα υποχώρησαν περίπου στο 5 τοις εκατό. Τον δέκατο πέμπτο αιώνα μειώθηκαν στο 4 τοις εκατό. Τον δέκατο έβδομο αιώνα υποχώρησαν στο 3 τοις εκατό. Και στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα τα κατώτατα επιτόκια είχαν μειωθεί περαιτέρω, σε λιγότερο από 2,5 τοις εκατό.[96]

Αυτή η τάση δεν ήταν σε καμία περίπτωση ομαλή. Διακοπτόταν συχνά από περιόδους αυξανόμενων επιτοκίων, οι οποίες ορισμένες φορές διαρκούσαν αιώνες. Ωστόσο, αυτές οι περίοδοι συνδέονταν με μεγάλους πολέμους και επαναστάσεις, όπως ο Εκατονταετής Πόλεμος τον δέκατο τέταρτο αιώνα, οι Θρησκευτικοί Πόλεμοι από τα τέλη του δέκατου έκτου έως τις αρχές του δέκατου έβδομου αιώνα, η Αμερικανική και η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι από τα τέλη του δέκατου όγδοου έως τις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα και οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι του εικοστού αιώνα. Επιπλέον, ενώ τα υψηλά ή αυξανόμενα κατώτατα επιτόκια υποδηλώνουν περιόδους γενικώς χαμηλού ή μειούμενου βιοτικού επιπέδου, η κυρίαρχη αντίθετη τάση προς χαμηλά και μειούμενα επιτόκια αντανακλά τη συνολική πρόοδο της ανθρωπότητας: τη μετάβασή της από τη βαρβαρότητα στον πολιτισμό. Ειδικότερα, η τάση προς χαμηλότερα επιτόκια αντανακλά την άνοδο του δυτικού κόσμου, την αυξανόμενη ευημερία, προνοητικότητα, ευφυΐα και ηθική δύναμη των λαών του και το απαράμιλλο ύψος του ευρωπαϊκού πολιτισμού του δέκατου ένατου αιώνα.

Με αυτό το ιστορικό υπόβαθρο και σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, θα έπρεπε, επομένως, να αναμένεται ότι τα επιτόκια του εικοστού αιώνα θα ήταν ακόμη χαμηλότερα από εκείνα του δέκατου ένατου. Πράγματι, υπάρχουν μόνο δύο δυνατές εξηγήσεις για το ότι αυτό δεν συμβαίνει. Η πρώτη είναι ότι τα πραγματικά εισοδήματα του εικοστού αιώνα δεν υπερέβησαν ή ακόμη και υποχώρησαν κάτω από εκείνα του δέκατου ένατου. Αυτή η εξήγηση, όμως, μπορεί να αποκλειστεί βάσει εμπειρικών στοιχείων, διότι φαίνεται αρκετά αδιαμφισβήτητο ότι τα εισοδήματα του εικοστού αιώνα είναι πράγματι υψηλότερα. Απομένει, συνεπώς, μόνο η δεύτερη εξήγηση. Εάν τα πραγματικά εισοδήματα είναι υψηλότερα, αλλά τα επιτόκια δεν είναι χαμηλότερα, τότε η ρήτρα «υπό ίσους τους λοιπούς όρους» δεν μπορεί πλέον να θεωρείται ότι ισχύει. Αντιθέτως, η καμπύλη κοινωνικής χρονικής προτίμησης πρέπει να έχει μετατοπιστεί προς τα πάνω. Δηλαδή, ο χαρακτήρας του πληθυσμού πρέπει να έχει αλλάξει. Οι άνθρωποι, κατά μέσο όρο, πρέπει να έχουν απολέσει ηθική και διανοητική δύναμη και να έχουν προσανατολιστεί περισσότερο προς το παρόν. Πράγματι, αυτό φαίνεται να συμβαίνει.

Από το 1815 και έπειτα, σε ολόκληρη την Ευρώπη και τον δυτικό κόσμο, τα κατώτατα επιτόκια μειώνονταν σταθερά, φτάνοντας κατά την αλλαγή του αιώνα σε ιστορικό χαμηλό, κατά μέσο όρο αισθητά κάτω από το 3 τοις εκατό. Με την έναρξη της εποχής της δημοκρατικής αβασίλευτης

διακυβέρνησης, αυτή η προηγούμενη τάση ανακόπηκε και φαίνεται να άλλαξε κατεύθυνση, αποκαλύπτοντας την Ευρώπη και τις ΗΠΑ του εικοστού αιώνα ως πολιτισμούς σε παρακμή. Η εξέταση, για παράδειγμα, των χαμηλότερων δεκαετών μέσων επιτοκίων στη Βρετανία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, το Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Σουηδία, την Ελβετία και τις ΗΠΑ δείχνει ότι, καθ' όλη την περίοδο μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τα επιτόκια στην Ευρώπη δεν ήταν ποτέ εξίσου χαμηλά ή χαμηλότερα από ό,τι κατά το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα. Μόνο στις ΗΠΑ, τη δεκαετία του 1950, υποχώρησαν ποτέ τα επιτόκια κάτω από τα επίπεδα των τελών του δέκατου ένατου αιώνα. Ωστόσο, αυτό ήταν μόνο ένα βραχύβιο φαινόμενο και, ακόμη και τότε, τα αμερικανικά επιτόκια δεν ήταν χαμηλότερα από εκείνα της Βρετανίας κατά το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα. Αντιθέτως, τα επιτόκια του εικοστού αιώνα ήταν παντού σημαντικά υψηλότερα από εκείνα του δέκατου ένατου και, αν μη τι άλλο, εμφάνιζαν ανοδική τάση.[97] Αυτό το συμπέρασμα δεν αλλάζει ουσιωδώς ακόμη και αν ληφθεί υπόψη ότι τα σύγχρονα επιτόκια, ιδίως από τη δεκαετία του 1970, περιλαμβάνουν συστηματικά μια προσαύξηση λόγω πληθωρισμού. Μετά την προσαρμογή των πρόσφατων ονομαστικών επιτοκίων για τον πληθωρισμό, ώστε να προκύψει εκτίμηση των πραγματικών επιτοκίων, τα σημερινά επιτόκια εξακολουθούν να φαίνονται σημαντικά υψηλότερα από ό,τι πριν από εκατό χρόνια. Κατά μέσο όρο, τα κατώτατα μακροπρόθεσμα επιτόκια στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ σήμερα φαίνεται να βρίσκονται αισθητά πάνω από το 4 τοις εκατό και ενδεχομένως να φτάνουν το 5 τοις εκατό: δηλαδή πάνω από τα επιτόκια της Ευρώπης του δέκατου έβδομου αιώνα και εξίσου υψηλά ή υψηλότερα από εκείνα του δέκατου πέμπτου αιώνα. Ομοίως, τα σημερινά ποσοστά αποταμίευσης στις ΗΠΑ, περίπου 5 τοις εκατό του διαθέσιμου εισοδήματος, δεν είναι υψηλότερα από εκείνα που υπήρχαν πριν από περισσότερα από τριακόσια χρόνια, στην πολύ φτωχότερη Αγγλία του δέκατου έβδομου αιώνα.[98]

Παράλληλα με αυτή την εξέλιξη, και αντανακλώντας μια ειδικότερη πτυχή του ίδιου υποκείμενου φαινομένου υψηλών ή αυξανόμενων κοινωνικών χρονικών προτιμήσεων, οι δείκτες οικογενειακής αποσύνθεσης —«δυσλειτουργικές οικογένειες»— εμφανίζουν συστηματική αύξηση.

Έως το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα, το μεγαλύτερο μέρος των κρατικών δαπανών —συνήθως περισσότερο από το 50 τοις εκατό— διατιθόταν για τη χρηματοδότηση του στρατού. Εάν υποτεθεί ότι οι κρατικές δαπάνες ανέρχονταν τότε περίπου στο 5 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος, αυτό αντιστοιχούσε σε στρατιωτικές δαπάνες 2,5 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος. Το υπόλοιπο διατιθόταν για την κρατική διοίκηση. Οι προνοιακές δαπάνες ή η «δημόσια φιλανθρωπία» δεν διαδραμάτιζαν σχεδόν κανέναν ρόλο. Η ασφάλιση θεωρούνταν πεδίο ατομικής ευθύνης και η ανακούφιση της φτώχειας έργο της εθελοντικής φιλανθρωπίας. Αντιθέτως, ως αντανάκλαση του εξισωτισμού που ενυπάρχει στη δημοκρατία, από την αρχή του εκδημοκρατισμού στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα και έπειτα επήλθε η κολεκτιβοποίηση της ατομικής ευθύνης. Οι στρατιωτικές δαπάνες αυξήθηκαν συνήθως στο 5–10 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος κατά τον εικοστό αιώνα. Καθώς, όμως, οι δημόσιες δαπάνες ανέρχονται σήμερα στο 50 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος, οι στρατιωτικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν πλέον μόνο το 10–20 τοις εκατό των συνολικών κρατικών δαπανών. Το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων δαπανών — συνήθως περισσότερο από το 50 τοις εκατό του συνόλου, ή το 25 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος— απορροφάται πλέον από τις δαπάνες δημόσιας πρόνοιας: από την υποχρεωτική κρατική «ασφάλιση» έναντι ασθενειών, εργατικών ατυχημάτων, γήρατος, ανεργίας και ενός διαρκώς διευρυνόμενου καταλόγου άλλων καταστάσεων ανικανότητας.[99]

Κατά συνέπεια, καθώς τα άτομα απαλλάσσονται ολοένα περισσότερο από την ευθύνη να μεριμνούν για την υγεία, την ασφάλεια και τα γηρατειά τους, η εμβέλεια και ο χρονικός ορίζοντας της ιδιωτικής προνοητικής δράσης περιορίζονται συστηματικά. Ειδικότερα, η αξία του γάμου, της οικογένειας και των παιδιών έχει μειωθεί, εφόσον μπορεί κανείς να προσφύγει στη «δημόσια» βοήθεια. Έτσι, από την έναρξη της εποχής της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης, ο αριθμός των παιδιών μειώθηκε και το μέγεθος του γηγενούς πληθυσμού παρέμεινε στάσιμο ή ακόμη και μειώθηκε. Επί αιώνες, έως το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα, ο δείκτης γεννήσεων ήταν σχεδόν σταθερός: μεταξύ 30 και 40 ανά 1.000 κατοίκους —συνήθως κάπως υψηλότερος στις κατά κύριο λόγο καθολικές χώρες και χαμηλότερος στις προτεσταντικές. Σε έντονη αντίθεση, κατά τον εικοστό αιώνα οι δείκτες γεννήσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη και τις ΗΠΑ υπέστησαν δραματική μείωση, φτάνοντας περίπου στις 15 έως 20 γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους.[100] Συγχρόνως, τα ποσοστά διαζυγίων, γεννήσεων εκτός γάμου, μονογονεϊκότητας, αγαμίας και αμβλώσεων αυξάνονταν σταθερά, ενώ τα ποσοστά προσωπικής αποταμίευσης άρχισαν να παραμένουν στάσιμα ή ακόμη και να μειώνονται, αντί να αυξάνονται αναλογικά ή και περισσότερο από αναλογικά με την αύξηση των εισοδημάτων.[101]

Επιπλέον, ως συνέπεια της απαξίωσης του δικαίου που προκύπτει από τη νομοθέτηση και της κολεκτιβοποίησης της ευθύνης που επιτελείται ιδίως μέσω της νομοθεσίας κοινωνικής ασφάλισης, η συχνότητα σοβαρών εγκλημάτων, όπως ο φόνος, η επίθεση, η ληστεία και η κλοπή, εμφανίζει επίσης συστηματική ανοδική τάση.

Στη «φυσιολογική» πορεία των πραγμάτων —δηλαδή με αυξανόμενο βιοτικό επίπεδο— θα αναμενόταν ότι η προστασία έναντι κοινωνικών συμφορών, όπως το έγκλημα, θα βελτιωνόταν συνεχώς, όπως ακριβώς θα αναμενόταν ότι η προστασία έναντι φυσικών καταστροφών, όπως οι πλημμύρες, οι σεισμοί και οι τυφώνες, θα γινόταν σταδιακά καλύτερη. Πράγματι, σε ολόκληρο τον δυτικό κόσμο αυτό φαίνεται να συνέβαινε σε γενικές γραμμές —έως πρόσφατα, κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, όταν οι δείκτες εγκληματικότητας άρχισαν να αυξάνονται σταθερά.[102]

Ασφαλώς, πέρα από την αυξημένη ανευθυνότητα και μυωπία που προκαλούν η νομοθεσία και η κρατική πρόνοια, υπάρχουν αρκετοί άλλοι παράγοντες που μπορεί να συμβάλλουν στο έγκλημα. Οι άνδρες διαπράττουν περισσότερα εγκλήματα από τις γυναίκες, οι νέοι περισσότερα από τους ηλικιωμένους, οι μαύροι περισσότερα από τους λευκούς και οι κάτοικοι των πόλεων περισσότερα από τους χωρικούς.[103] Κατά συνέπεια, θα αναμενόταν ότι οι μεταβολές στη σύνθεση του πληθυσμού κατά φύλο, ηλικιακή ομάδα και φυλή, καθώς και στον βαθμό αστικοποίησης, θα είχαν συστηματική επίδραση στο έγκλημα. Ωστόσο, όλοι αυτοί οι παράγοντες είναι σχετικά σταθεροί και, επομένως, δεν μπορούν να εξηγήσουν οποιαδήποτε συστηματική μεταβολή της μακροχρόνιας καθοδικής τάσης των δεικτών εγκληματικότητας. Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές χώρες, οι πληθυσμοί τους ήταν και είναι συγκριτικά ομοιογενείς· και στις ΗΠΑ η αναλογία των μαύρων παρέμεινε σταθερή. Η σύνθεση κατά φύλο αποτελεί σε μεγάλο βαθμό βιολογική σταθερά· και ως αποτέλεσμα των πολέμων μειωνόταν περιοδικά μόνο η αναλογία των ανδρών, ενισχύοντας έτσι πράγματι τη «φυσιολογική» τάση μείωσης των δεικτών εγκληματικότητας. Ομοίως, η σύνθεση των ηλικιακών ομάδων μεταβαλλόταν μόνο αργά· και, λόγω της μείωσης των γεννήσεων και της αύξησης του προσδόκιμου ζωής, η μέση ηλικία του πληθυσμού στην πραγματικότητα αυξήθηκε, συμβάλλοντας έτσι στην περαιτέρω μείωση των δεικτών εγκληματικότητας. Τέλος, ο βαθμός αστικοποίησης άρχισε να αυξάνεται δραματικά περίπου από το 1800 και έπειτα. Μια περίοδος αυξανόμενων δεικτών εγκληματικότητας στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα μπορεί να αποδοθεί σε αυτή την αρχική

έξαρση της αστικοποίησης.[104] Ωστόσο, έπειτα από μια περίοδο προσαρμογής στο νέο φαινόμενο της αστικοποίησης, από τα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα και έπειτα, η αντίρροπη τάση μείωσης των δεικτών εγκληματικότητας επικράτησε εκ νέου, παρά το γεγονός ότι η διαδικασία ταχείας αστικοποίησης συνεχίστηκε για περίπου εκατό ακόμη χρόνια. Και όταν οι δείκτες εγκληματικότητας άρχισαν να κινούνται συστηματικά ανοδικά, από τα μέσα του εικοστού αιώνα και έπειτα, η διαδικασία αυξανόμενης αστικοποίησης είχε στην πραγματικότητα σταματήσει.

Φαίνεται, επομένως, ότι το φαινόμενο των αυξανόμενων δεικτών εγκληματικότητας δεν μπορεί να εξηγηθεί παρά μόνο με αναφορά στη διαδικασία εκδημοκρατισμού: με την αύξηση του βαθμού κοινωνικής χρονικής προτίμησης, την αυξανόμενη απώλεια ατομικής ευθύνης, διανοητικά και ηθικά, και τον μειωμένο σεβασμό προς κάθε δίκαιο —τον ηθικό σχετικισμό—, που ενθαρρύνονται από έναν αδιάκοπο κατακλυσμό νομοθεσίας.[105] Βεβαίως, η «υψηλή χρονική προτίμηση» δεν ταυτίζεται σε καμία περίπτωση με το «έγκλημα». Μια υψηλή χρονική προτίμηση μπορεί επίσης να εκφράζεται σε απολύτως νόμιμες δραστηριότητες, όπως η απερισκεψία, η αναξιοπιστία, οι κακοί τρόποι, η οκνηρία, η ανοησία ή ο ηδονισμός. Παρά ταύτα, υπάρχει συστηματική σχέση μεταξύ υψηλής χρονικής προτίμησης και εγκλήματος, διότι για να κερδίσει κανείς εισόδημα στην αγορά απαιτείται ένα ελάχιστο επίπεδο σχεδιασμού, υπομονής και θυσίας. Πρέπει πρώτα να εργαστεί για κάποιο διάστημα πριν πληρωθεί. Αντιθέτως, οι περισσότερες σοβαρές εγκληματικές δραστηριότητες, όπως ο φόνος, η επίθεση, ο βιασμός, η ληστεία, η κλοπή και η διάρρηξη, δεν απαιτούν τέτοια πειθαρχία. Η ανταμοιβή του επιτιθέμενου είναι άμεση και απτή, ενώ η θυσία —η ενδεχόμενη τιμωρία— βρίσκεται στο μέλλον και είναι αβέβαιη. Κατά συνέπεια, εάν αυξανόταν ο κοινωνικός βαθμός χρονικής προτίμησης, θα αναμενόταν ότι θα αυξανόταν ιδίως η συχνότητα αυτών των μορφών επιθετικής συμπεριφοράς —όπως πράγματι συνέβη.[106]

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΜΟΝΑΡΧΙΑ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Από την οπτική της στοιχειώδους οικονομικής θεωρίας και υπό το φως των ιστορικών στοιχείων προκύπτει, λοιπόν, μια αναθεωρητική θεώρηση της νεότερης ιστορίας. Η ουιγική θεωρία της ιστορίας, σύμφωνα με την οποία η ανθρωπότητα πορεύεται συνεχώς προς ολοένα υψηλότερα επίπεδα προόδου, είναι εσφαλμένη. Από την οπτική όσων προτιμούν λιγότερη αντί περισσότερη εκμετάλλευση και αποτιμούν την προνοητικότητα και την ατομική ευθύνη υψηλότερα από τη μυωπία και την ανευθυνότητα, η ιστορική μετάβαση από τη μοναρχία στη δημοκρατία δεν αντιπροσωπεύει πρόοδο αλλά πολιτισμική παρακμή. Ούτε αλλάζει αυτή η κρίση εάν συμπεριληφθούν περισσότεροι ή διαφορετικοί δείκτες. Ακριβώς το αντίθετο. Αναμφίβολα, ο σημαντικότερος δείκτης εκμετάλλευσης και προσανατολισμού στο παρόν που δεν εξετάστηκε παραπάνω είναι ο πόλεμος. Εάν, όμως, συμπεριλαμβανόταν αυτός ο δείκτης, η σχετική επίδοση της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης θα εμφανιζόταν ακόμη χειρότερη, όχι καλύτερη. Πέρα από την αυξημένη εκμετάλλευση και την κοινωνική αποσύνθεση, η μετάβαση από τη μοναρχία στη δημοκρατία επέφερε μετάβαση από τον περιορισμένο στον ολοκληρωτικό πόλεμο, και ο εικοστός αιώνας, η εποχή της δημοκρατίας, πρέπει να καταταχθεί επίσης μεταξύ των φονικότερων περιόδων ολόκληρης της ιστορίας.[107]

Έτσι, ανακύπτουν αναπόφευκτα δύο τελικά ερωτήματα. Η σημερινή κατάσταση πραγμάτων δύσκολα μπορεί να είναι «το τέλος της ιστορίας». Τι μπορούμε να περιμένουμε; Και τι μπορούμε να κάνουμε; Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, η απάντηση είναι σύντομη. Στο τέλος του εικοστού αιώνα, η δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση στις ΗΠΑ και σε ολόκληρο τον δυτικό κόσμο φαίνεται να έχει εξαντλήσει το απόθεμα που κληρονόμησε από το παρελθόν. Επί δεκαετίες, έως την οικονομική άνθηση της δεκαετίας του 1990, τα πραγματικά εισοδήματα παρέμεναν στάσιμα ή ακόμη και μειώνονταν.[108] Το δημόσιο χρέος και το κόστος των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης έχουν δημιουργήσει την προοπτική μιας επικείμενης οικονομικής κατάρρευσης. Συγχρόνως, η κοινωνική αποσύνθεση και η κοινωνική σύγκρουση έχουν φτάσει σε επικίνδυνα επίπεδα. Εάν η τάση αυξανόμενης εκμετάλλευσης και προσανατολισμού στο παρόν συνεχίσει την τρέχουσα πορεία της, τα δυτικά δημοκρατικά κράτη πρόνοιας (παροχών) θα καταρρεύσουν όπως οι σοσιαλιστικές λαϊκές δημοκρατίες της Ανατολικής Ευρώπης στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Απομένει, επομένως, το δεύτερο ερώτημα: Τι μπορούμε να κάνουμε τώρα για να εμποδίσουμε τη διαδικασία πολιτισμικής παρακμής να ολοκληρώσει την πορεία της προς μια οικονομική και κοινωνική καταστροφή;

Πάνω απ' όλα, πρέπει να απονομιμοποιηθεί η ιδέα της δημοκρατίας και της εξουσίας της πλειοψηφίας. Σε τελευταία ανάλυση, η πορεία της ιστορίας καθορίζεται από ιδέες, είτε αληθείς είτε ψευδείς. Όπως οι βασιλείς δεν μπορούσαν να ασκήσουν την εξουσία τους εάν η πλειονότητα της κοινής γνώμης δεν την αποδεχόταν ως νομιμοποιημένη, έτσι και οι δημοκρατικοί άρχοντες δεν θα διατηρηθούν χωρίς ιδεολογική υποστήριξη στην κοινή γνώμη.[109] Ομοίως, η μετάβαση από τη μοναρχική στη δημοκρατική εξουσία πρέπει να εξηγηθεί ως, κατά βάση, τίποτε άλλο παρά μεταβολή της κοινής γνώμης. Πράγματι, έως το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η συντριπτική πλειονότητα του κοινού στην Ευρώπη αποδεχόταν τη μοναρχική εξουσία ως νομιμοποιημένη.[110] Σήμερα, σχεδόν κανείς δεν θα το έκανε. Αντιθέτως, η ιδέα της μοναρχικής διακυβέρνησης θεωρείται γελοία. Κατά συνέπεια, η επιστροφή στο Παλαιό Καθεστώς πρέπει να θεωρείται αδύνατη. Η νομιμοποίηση της μοναρχικής εξουσίας φαίνεται να έχει χαθεί ανεπιστρεπτί. Ούτε θα αποτελούσε μια τέτοια επιστροφή γνήσια λύση. Διότι οι μοναρχίες, όποια κι αν είναι τα σχετικά πλεονεκτήματά τους, πράγματι εκμεταλλεύονται και επίσης συμβάλλουν στον προσανατολισμό προς το παρόν. Αντιθέτως, η ιδέα της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης πρέπει να καταστεί εξίσου, αν όχι περισσότερο, γελοία, ιδίως με την ανάδειξή της ως πηγής της συνεχιζόμενης διαδικασίας αποπολιτισμού.

Συγχρόνως, όμως, και ακόμη σημαντικότερο, πρέπει να σκιαγραφηθεί και να γίνει κατανοητή μια θετική εναλλακτική στη μοναρχία και τη δημοκρατία: η ιδέα μιας φυσικής τάξης. Αφενός, αυτό προϋποθέτει την αναγνώριση ότι οι απώτατες πηγές του ανθρώπινου πολιτισμού δεν είναι η εκμετάλλευση, μοναρχική ή δημοκρατική, αλλά η ιδιωτική ιδιοκτησία, η παραγωγή και η εκούσια ανταλλαγή. Αφετέρου, προϋποθέτει την αναγνώριση μιας θεμελιώδους κοινωνιολογικής διαπίστωσης —η οποία, παρεμπιπτόντως, βοηθά επίσης να προσδιοριστεί επακριβώς πού έσφαλε η ιστορική αντίθεση στη μοναρχία —: ότι η διατήρηση και διαφύλαξη μιας ανταλλακτικής οικονομίας που βασίζεται στην ιδιωτική ιδιοκτησία απαιτεί, ως κοινωνιολογική προϋπόθεσή της, την ύπαρξη μιας εκουσίως αναγνωρισμένης φυσικής ελίτ, μιας *nobilitas naturalis*.[111]

Το φυσικό αποτέλεσμα των εκούσιων συναλλαγών μεταξύ διαφόρων ιδιωτών ιδιοκτητών είναι σαφώς μη εξισωτικό, ιεραρχικό και ελιτιστικό. Ως αποτέλεσμα της μεγάλης ποικιλίας των ανθρώπινων χαρισμάτων, σε κάθε κοινωνία με οποιονδήποτε βαθμό πολυπλοκότητας λίγα άτομα αποκτούν γρήγορα θέση ελίτ. Χάρη σε υπέρτερα επιτεύγματα πλούτου, σοφίας, ανδρείας ή

συνδυασμού τους, ορισμένα άτομα αποκτούν «φυσικό κύρος» και οι γνώμες και κρίσεις τους απολαμβάνουν ευρύ σεβασμό. Επιπλέον, λόγω της επιλεκτικής σύζευξης και του γάμου, καθώς και των νόμων της περιουσιακής και γενετικής κληρονομικότητας, οι θέσεις φυσικού κύρους τείνουν να μεταβιβάζονται εντός λίγων ευγενών οικογενειών. Στους επικεφαλής αυτών των οικογενειών, με τη μακρά παράδοση υπέρτερων επιτευγμάτων, προνοητικότητας και υποδειγματικής προσωπικής συμπεριφοράς, στρέφονται οι άνθρωποι με τις συγκρούσεις και τις μεταξύ τους αιτιάσεις· και αυτοί ακριβώς οι ηγέτες της φυσικής ελίτ ενεργούν συνήθως ως δικαστές και ειρηνοποιοί, συχνά χωρίς αμοιβή, από αίσθηση του καθήκοντος που απαιτείται και αναμένεται από ένα πρόσωπο κύρους ή ακόμη και από προσήλωση στην αρχή της δικαιοσύνης στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, ως ιδιωτικά παραγόμενου «δημόσιου αγαθού».[112]

Πράγματι, η ενδογενής προέλευση μιας μοναρχίας —σε αντίθεση με την εξωγενή προέλευσή της μέσω κατάκτησης[113]— μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο στο πλαίσιο μιας προϋπάρχουσας τάξης φυσικών ελίτ. Το μικρό αλλά αποφασιστικό βήμα στη μετάβαση προς τη μοναρχική εξουσία —το προπατορικό αμάρτημα— συνίστατο ακριβώς στη μονοπώληση του λειτουργήματος του δικαστή και του ειρηνοποιού. Το βήμα έγινε όταν ένα μόνο μέλος της εκουσίως αναγνωρισμένης φυσικής ελίτ —ο βασιλιάς— επέμεινε, παρά την αντίθεση άλλων μελών της κοινωνικής ελίτ, ότι όλες οι συγκρούσεις εντός μιας ορισμένης επικράτειας έπρεπε να φέρονται ενώπιόν του και ότι τα αντιμαχόμενα μέρη δεν μπορούσαν πλέον να επιλέγουν κανέναν άλλον δικαστή ή ειρηνοποιό εκτός από τον ίδιο. Από εκείνη τη στιγμή, το δίκαιο και η επιβολή του έγιναν ακριβότερα: αντί να προσφέρονται δωρεάν ή έναντι εκούσιας πληρωμής, χρηματοδοτούνταν με τη βοήθεια ενός υποχρεωτικού φόρου. Συγχρόνως, η ποιότητα του δικαίου επιδεινώθηκε: αντί να διαφυλάσσει το προϋφιστάμενο δίκαιο και να εφαρμόζει καθολικές και αμετάβλητες αρχές δικαιοσύνης, ένας μονοπωλιακός δικαστής, που δεν χρειαζόταν να φοβάται ότι θα έχανε πελάτες επειδή δεν ήταν πλήρως αμερόληπτος στις κρίσεις του, μπορούσε να μεταβάλλει διαδοχικά το υφιστάμενο δίκαιο προς ίδιον όφελος.

Σε μεγάλο βαθμό, η διογκωμένη τιμή της δικαιοσύνης και οι διαστρεβλώσεις του παλαιού δικαίου από τους βασιλείς ήταν εκείνες που υποκίνησαν την ιστορική αντίθεση στη μοναρχία. Ωστόσο, επικρατούσε σύγχυση ως προς τις αιτίες αυτού του φαινομένου. Υπήρχαν εκείνοι που αναγνώριζαν ορθά ότι το πρόβλημα βρισκόταν στο μονοπώλιο, όχι στις ελίτ ή στην αριστοκρατία.[114] Ήταν, όμως, πολύ λιγότεροι από εκείνους που απέδιδαν εσφαλμένα την ευθύνη στον ελιτιστικό χαρακτήρα των αρχόντων και οι οποίοι, κατά συνέπεια, επιδίωκαν να διατηρήσουν το μονοπώλιο του δικαίου και της επιβολής του, αντικαθιστώντας απλώς τον βασιλιά και την έκδηλη βασιλική μεγαλοπρέπεια με τον «λαό» και την υποτιθέμενη σεμνότητα και εντιμότητα του «κοινού ανθρώπου». Εξού και η ιστορική επιτυχία της δημοκρατίας.

Κατά ειρωνεία της ιστορίας, η μοναρχία καταστράφηκε κατόπιν από τις ίδιες κοινωνικές δυνάμεις τις οποίες οι βασιλείς είχαν πρώτοι υποκινήσει όταν άρχισαν να αποκλείουν ανταγωνιστικούς φορείς φυσικού κύρους από την άσκηση δικαστικών καθηκόντων. Για να υπερνικήσουν την αντίστασή τους, οι βασιλείς συντάσσονταν συνήθως με τον λαό, με τον κοινό άνθρωπο.[115] Απευθυνόμενοι στο πάντοτε δημοφιλές συναίσθημα του φθόνου, οι βασιλείς υπόσχονταν στον λαό φθηνότερη και καλύτερη δικαιοσύνη, με αντάλλαγμα και με χρηματοδότηση από τη φορολόγηση —την ταπείνωση— εκείνων που υπερείχαν του λαού, δηλαδή των ανταγωνιστών των βασιλέων. Όταν οι βασιλικές υποσχέσεις αποδείχθηκαν κενές, όπως ήταν αναμενόμενο, τα ίδια εξισωτικά αισθήματα που οι βασιλείς είχαν προηγουμένως κολακεύσει εστιάστηκαν πλέον στους ίδιους και στράφηκαν

εναντίον τους. Άλλωστε, ο ίδιος ο βασιλιάς ήταν μέλος της αριστοκρατίας και, ως αποτέλεσμα του αποκλεισμού όλων των άλλων δικαστών, η θέση του είχε γίνει ακόμη πιο υψηλή και ελιτιστική και η συμπεριφορά του ακόμη πιο αλαζονική. Κατά συνέπεια, φαινόταν πλέον απολύτως λογικό να ανατραπούν και οι βασιλείς και οι εξισωτικές πολιτικές που είχαν εγκαινιάσει οι μονάρχες να οδηγηθούν έως την τελική τους κατάληξη: τον μονοπωλιακό έλεγχο της δικαιοσύνης από τον κοινό άνθρωπο.

Ωστόσο, όπως ήταν αναμενόμενο και όπως εξηγήθηκε και καταδείχθηκε λεπτομερώς παραπάνω, ο εκδημοκρατισμός του δικαίου και της επιβολής του —η αντικατάσταση του βασιλιά από τον λαό— έκανε τα πράγματα μόνο χειρότερα. Η τιμή της δικαιοσύνης και της ειρήνης αυξήθηκε αστρονομικά και, συγχρόνως, η ποιότητα του δικαίου επιδεινωνόταν σταθερά, σε σημείο ώστε η ιδέα του δικαίου ως συνόλου καθολικών και αμετάβλητων αρχών δικαιοσύνης να έχει σχεδόν εξαφανιστεί από την κοινή γνώμη και να έχει αντικατασταθεί από την ιδέα του δικαίου ως νομοθεσίας —δικαίου κατασκευασμένου από το κράτος. Συγχρόνως, η δημοκρατία πέτυχε εκεί όπου η μοναρχία είχε κάνει μόνο μια περιορισμένη αρχή: στην ολοκληρωτική καταστροφή των φυσικών ελίτ. Οι περιουσίες των μεγάλων οικογενειών διασκορπίστηκαν και η παράδοσή τους της πνευματικής καλλιέργειας και οικονομικής ανεξαρτησίας, της διανοητικής προνοητικότητας και της ηθικής και πνευματικής ηγεσίας λησμονήθηκε. Πλούσιοι εξακολουθούν να υπάρχουν σήμερα, αλλά συχνότερα απ' ό,τι όχι οφείλουν πλέον την περιουσία τους άμεσα ή έμμεσα στο κράτος. Επομένως, συχνά εξαρτώνται από τη συνεχιζόμενη κρατική εύνοια περισσότερο από ανθρώπους με πολύ μικρότερη περιουσία. Συνήθως δεν είναι πλέον επικεφαλής παλαιών ηγετικών οικογενειών, αλλά νεόπλουτοι. Η συμπεριφορά τους δεν χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη αρετή, αξιοπρέπεια ή καλαισθησία, αλλά αντανακλά την ίδια προλεταριακή μαζική κουλτούρα προσανατολισμού στο παρόν, καιροσκοπισμού και ηδονισμού που οι πλούσιοι μοιράζονται πλέον με όλους τους άλλους· κατά συνέπεια, οι γνώμες τους δεν έχουν μεγαλύτερο βάρος στην κοινή γνώμη από εκείνες οποιουδήποτε άλλου.

Επομένως, όταν η δημοκρατική εξουσία εξαντλήσει τελικά τη νομιμοποίησή της, το πρόβλημα που θα αντιμετωπιστεί θα είναι σημαντικά δυσκολότερο από ό,τι όταν οι βασιλείς έχασαν τη δική τους. Τότε θα αρκούσε να καταργηθεί το βασιλικό μονοπώλιο του δικαίου και της επιβολής του και να αντικατασταθεί από μια φυσική τάξη ανταγωνιστικών δικαιοδοσιών, επειδή εξακολουθούσαν να υπάρχουν κατάλοιπα φυσικών ελίτ που θα μπορούσαν να αναλάβουν αυτό το έργο. Τώρα αυτό δεν θα αρκεί πλέον. Εάν διαλυθεί το μονοπώλιο του δικαίου και της επιβολής του που κατέχουν οι δημοκρατικές κυβερνήσεις, φαίνεται να μην υπάρχει άλλος φορέας κύρους στον οποίο θα μπορούσε κανείς να προσφύγει για δικαιοσύνη, και το χάος θα φαινόταν αναπόφευκτο. Έτσι, πέρα από την υποστήριξη της παραίτησης της δημοκρατίας από την εξουσία, έχει πλέον κεντρική στρατηγική σημασία να παρέχεται συγχρόνως ιδεολογική υποστήριξη σε όλες τις αποκεντρωτικές ή ακόμη και αποσχιστικές κοινωνικές δυνάμεις. Με άλλα λόγια, η τάση πολιτικής συγκεντροποίησης που χαρακτηρίζει τον δυτικό κόσμο εδώ και πολλούς αιώνες, πρώτα υπό μοναρχική εξουσία και κατόπιν υπό δημοκρατική αιγίδα, πρέπει να αντιστραφεί συστηματικά.[116] Ακόμη και εάν, ως αποτέλεσμα μιας αποσχιστικής τάσης, προέκυπτε ένα νέο κράτος, δημοκρατικό ή μη, τα εδαφικά μικρότερα κράτη και ο αυξημένος πολιτικός ανταγωνισμός θα έτειναν να ενθαρρύνουν την αυτοσυγκράτηση ως προς την εκμετάλλευση. Σε κάθε περίπτωση, μόνο σε μικρές περιφέρειες, κοινότητες ή περιοχές θα καταστεί και πάλι δυνατόν λίγα άτομα, στηριζόμενα στη λαϊκή αναγνώριση της οικονομικής ανεξαρτησίας τους, των εξαιρετικών επαγγελματικών επιτευγμάτων τους, της ηθικά άμεμπτης προσωπικής ζωής τους και της υπέρτερης κρίσης και καλαισθησίας τους, να αναδειχθούν σε

φυσικούς, εκουσίως αναγνωρισμένους φορείς κύρους και να προσδώσουν νομιμοποίηση στην ιδέα μιας φυσικής τάξης[117] ανταγωνιστικών δικαστών και επικαλυπτόμενων δικαιοδοσιών —μιας «αναρχικής» κοινωνίας ιδιωτικού δικαίου— ως απάντησης στη μοναρχία και τη δημοκρατία.

3. Περί μοναρχίας, δημοκρατίας, κοινής γνώμης και απονομιμοποίησης

I

Είναι σκόπιμο να αρχίσουμε με μερικές παρατηρήσεις για τον Ludwig von Mises και την ιδέα του για μια ελεύθερη κοινωνία.

«Το πρόγραμμα του φιλελευθερισμού», έγραφε ο Mises,

> *εάν συμπυκνωνόταν σε μία μόνο λέξη, αυτή θα έπρεπε να είναι: ιδιοκτησία, δηλαδή ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής —διότι, όσον αφορά τα αγαθά που είναι έτοιμα προς κατανάλωση, η ιδιωτική ιδιοκτησία θεωρείται αυτονόητη και δεν αμφισβητείται ούτε από τους σοσιαλιστές και τους κομμουνιστές. Όλα τα άλλα αιτήματα του φιλελευθερισμού απορρέουν από αυτό το θεμελιώδες αίτημα.*[118]

Με βάση την ιδιωτική ιδιοκτησία, εξηγούσε ο Mises, η εμφάνιση της κοινωνίας —της ανθρώπινης συνεργασίας— ήταν αποτέλεσμα της φυσικής ποικιλομορφίας των ανθρώπων και των περιουσιακών τους στοιχείων και της αναγνώρισης ότι η εργασία που εκτελείται υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας είναι περισσότερο παραγωγική από εκείνη που εκτελείται σε αυτάρκη απομόνωση. Εξηγούσε:

> *Εάν και στον βαθμό που η εργασία υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας είναι περισσότερο παραγωγική από τη μεμονωμένη εργασία, και εάν και στον βαθμό που ο άνθρωπος είναι ικανός να αντιληφθεί αυτό το γεγονός, η ίδια η ανθρώπινη δράση τείνει προς τη συνεργασία και τη συνένωση· ... Η εμπειρία διδάσκει ότι αυτή η προϋπόθεση —η υψηλότερη παραγωγικότητα που επιτυγχάνεται υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας— υφίσταται, επειδή η αιτία της —η έμφυτη ανισότητα των ανθρώπων και η ανισότητα στη γεωγραφική κατανομή των φυσικών συντελεστών παραγωγής— είναι πραγματική. Έτσι, είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε την πορεία της κοινωνικής εξέλιξης.*[119]

Εάν η εμφάνιση της κοινωνίας —της ανθρώπινης συνεργασίας υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας— μπορεί να εξηγηθεί ως αποτέλεσμα δράσης που αποβλέπει στο ίδιον συμφέρον, είναι επίσης αληθές ότι, δεδομένης της ανθρώπινης φύσης, δολοφόνοι, ληστές, κλέφτες, τραμπούκοι και απατεώνες θα υπάρχουν πάντοτε και ότι η ζωή στην κοινωνία θα είναι αφόρητη εάν δεν τους επισείεται η απειλή σωματικής τιμωρίας. «Ο φιλελεύθερος κατανοεί πολύ καλά», έγραφε ο Mises,

> *ότι, χωρίς προσφυγή στον καταναγκασμό, η ύπαρξη της κοινωνίας θα κινδύνευε και ότι πίσω από τους κανόνες συμπεριφοράς, η τήρηση των οποίων είναι αναγκαία για να εξασφαλίζεται η ειρηνική ανθρώπινη συνεργασία, πρέπει να υπάρχει η απειλή βίας, εάν δεν θέλουμε ολόκληρο το κοινωνικό οικοδόμημα να βρίσκεται διαρκώς στο έλεος οποιουδήποτε μέλους του. Πρέπει να είναι δυνατόν να εξαναγκάζεται το πρόσωπο που δεν σέβεται τη ζωή, την υγεία, την προσωπική ελευθερία ή την ιδιωτική ιδιοκτησία των άλλων να συμμορφώνεται με τους κανόνες της κοινωνικής ζωής. Αυτή είναι η λειτουργία που το φιλελεύθερο δόγμα αναθέτει στο κράτος: η προστασία της ιδιοκτησίας, της ελευθερίας και της ειρήνης.*[120]

Εάν αυτό γίνει αποδεκτό, πώς πρέπει να οργανωθεί ένα κράτος ώστε να διασφαλίζεται ότι θα κάνει πράγματι εκείνο που οφείλει να κάνει: να προστατεύει τα προϋφιστάμενα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας; Εν όψει όσων θα πω αργότερα υπέρ του θεσμού της μοναρχίας, αξίζει να σημειωθεί εδώ η φιλελεύθερη αντίθεση του Mises προς το Παλαιό Καθεστώς των απόλυτων βασιλέων και ηγεμόνων. Οι βασιλείς και οι ηγεμόνες ήταν προνομιούχα πρόσωπα. Σχεδόν εξ ορισμού, βρίσκονταν σε αντίθεση με τη φιλελεύθερη ιδέα της ενότητας και της καθολικότητας του δικαίου. Επομένως, δήλωνε ο Mises, η φιλελεύθερη θεωρία του κράτους είναι εχθρική προς τους ηγεμόνες.

> *Το ηγεμονικό κράτος δεν έχει φυσικά σύνορα. Το ιδανικό του ηγεμόνα είναι να αυξάνει την οικογενειακή του περιουσία· επιδιώκει να αφήσει στον διάδοχό του περισσότερα εδάφη από όσα κληρονόμησε από τον πατέρα του. Να συνεχίζει να αποκτά νέες κτήσεις ώσπου να συναντήσει έναν εξίσου ισχυρό ή ισχυρότερο αντίπαλο —αυτή είναι η επιδίωξη των βασιλέων. ... Οι ηγεμόνες δεν αντιμετωπίζουν τις χώρες διαφορετικά από ό,τι ένας κτηματίας τα δάση, τα λιβάδια και τους αγρούς του. Τις πωλούν, τις ανταλλάσσουν —για παράδειγμα, για να «εξομαλύνουν» τα σύνορα— και κάθε φορά μεταβιβάζεται μαζί και η εξουσία επί των κατοίκων. ... Οι γαίες και οι λαοί, στα μάτια των ηγεμόνων,*

> *δεν είναι παρά αντικείμενα ηγεμονικής ιδιοκτησίας· οι πρώτες αποτελούν τη βάση της κυριαρχίας, οι δεύτεροι τα παρακολουθήματα της έγγειας ιδιοκτησίας. Από τους ανθρώπους που ζουν στη «δική του» χώρα, ο ηγεμόνας απαιτεί υπακοή και αφοσίωση· τους θεωρεί σχεδόν ιδιοκτησία του.*[121]

Εφόσον ο Mises απέρριπτε το ηγεμονικό κράτος ως ασύμβατο με την προστασία των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας, τι θα έπρεπε να το αντικαταστήσει; Η απάντησή του ήταν η δημοκρατία και η δημοκρατική διακυβέρνηση. Ωστόσο, ο ορισμός της δημοκρατικής διακυβέρνησης από τον Mises διαφέρει θεμελιωδώς από την τρέχουσα σημασία του όρου. Ο Mises μεγάλωσε σε ένα πολυεθνικό κράτος και είχε οδυνηρή επίγνωση των αντιφιλελεύθερων αποτελεσμάτων της εξουσίας της πλειοψηφίας σε εθνοτικά μικτές επικράτειες.[122] Αντί για εξουσία της πλειοψηφίας, η δημοκρατία σήμαινε για τον Mises κυριολεκτικά «αυτοδιάθεση, αυτοδιοίκηση, αυτοκυβέρνηση»[123] και, κατά συνέπεια, το δημοκρατικό κράτος ήταν ουσιαστικά μια οργάνωση εκούσιας συμμετοχής, στον βαθμό που αναγνώριζε το απεριόριστο δικαίωμα απόσχισης καθενός από τα μέλη του. «Ο φιλελευθερισμός», εξηγούσε ο Mises,

> *δεν εξαναγκάζει κανέναν να ενταχθεί στην κρατική δομή παρά τη θέλησή του. Όποιος θέλει να μεταναστεύσει δεν εμποδίζεται. Όταν ένα μέρος του λαού ενός κράτους θέλει να αποχωρήσει από την ένωση, ο φιλελευθερισμός δεν το εμποδίζει να το πράξει. Οι αποικίες που θέλουν να γίνουν ανεξάρτητες δεν έχουν παρά να το κάνουν. Το έθνος, ως οργανική οντότητα, δεν μπορεί ούτε να αυξηθεί ούτε να μειωθεί από μεταβολές των κρατών· ο κόσμος ως σύνολο δεν μπορεί ούτε να κερδίσει ούτε να χάσει από αυτές.*[124]
> *Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης ως προς το ζήτημα της υπαγωγής σε ένα κράτος σημαίνει, επομένως, το εξής: όποτε οι κάτοικοι μιας συγκεκριμένης επικράτειας, είτε πρόκειται για ένα μόνο χωριό, για μια ολόκληρη περιφέρεια ή για μια σειρά γειτονικών περιφερειών, γνωστοποιούν, μέσω ενός ελεύθερα διεξαγόμενου δημοψηφίσματος, ότι δεν επιθυμούν πλέον να παραμένουν ενωμένοι με το κράτος στο οποίο ανήκουν εκείνη τη στιγμή, οι επιθυμίες τους πρέπει να γίνονται σεβαστές και να ικανοποιούνται. Αυτός είναι ο μόνος εφικτός και αποτελεσματικός τρόπος αποτροπής επαναστάσεων και διεθνών πολέμων. ... Εάν ήταν με οποιονδήποτε τρόπο δυνατόν να παραχωρηθεί αυτό το δικαίωμα αυτοδιάθεσης σε κάθε μεμονωμένο άτομο, θα έπρεπε να*

> *γίνει.*[125]

Επομένως, η απάντηση του Mises στο πώς μπορεί να διασφαλιστεί ότι ένα κράτος θα προστατεύει τα δικαιώματα ιδιοκτησίας είναι: μέσω της απειλής απεριόριστης απόσχισης και του ίδιου του χαρακτήρα του ως οργάνωσης εκούσιας συμμετοχής.

II

Δεν επιθυμώ να εξετάσω περαιτέρω εδώ την ιδέα του Mises για τη δημοκρατική διακυβέρνηση, αλλά να στραφώ στον σύγχρονο ορισμό της δημοκρατίας και στο ζήτημα της συμβατότητάς της με το θεμέλιο του φιλελευθερισμού: την ιδιωτική ιδιοκτησία και την προστασία της.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο ορισμός της δημοκρατικής διακυβέρνησης από τον Mises ίσχυε για τις ΗΠΑ έως το 1861. Μέχρι τότε, επικρατούσε γενικώς η αντίληψη ότι υπήρχε δικαίωμα απόσχισης και ότι η Ένωση δεν ήταν παρά μια εκούσια ένωση ανεξάρτητων πολιτειών. Ωστόσο, μετά τη συντριπτική ήττα και την καταστροφή της αποσχιστικής Συνομοσπονδίας από τον Lincoln και την Ένωση, ήταν σαφές ότι το δικαίωμα απόσχισης δεν υπήρχε πλέον και ότι δημοκρατία σήμαινε απόλυτη και απεριόριστη εξουσία της πλειοψηφίας. Ούτε φαίνεται ότι οποιοδήποτε κράτος έκτοτε ανταποκρίθηκε στον ορισμό της δημοκρατικής διακυβέρνησης από τον Mises. Αντιθέτως, όπως και το αμερικανικό τους πρότυπο, όλες οι σύγχρονες δημοκρατίες είναι οργανώσεις υποχρεωτικής συμμετοχής.

Είναι, επομένως, ακόμη πιο αξιοπερίεργο ότι ο Mises δεν υπέβαλε ποτέ αυτό το σύγχρονο πρότυπο δημοκρατίας στην ίδια συστηματική ανάλυση που είχε εφαρμόσει στην ηγεμονική διακυβέρνηση. Ασφαλώς, κανείς δεν υπήρξε περισσότερο προνοητικός από τον Mises ως προς τις καταστρεπτικές επιδράσεις των κοινωνικών και οικονομικών πολιτικών των σύγχρονων κυβερνήσεων και κανείς δεν αναγνώρισε σαφέστερα τη δραματική αύξηση της κρατικής εξουσίας κατά τον εικοστό αιώνα· ο Mises, όμως, δεν συνέδεσε ποτέ συστηματικά αυτά τα φαινόμενα με τη σύγχρονη καταναγκαστική δημοκρατία. Πουθενά δεν υπέδειξε ότι η παρακμή του φιλελευθερισμού και η κυριαρχία αντικαπιταλιστικών πολιτικών ιδεολογιών σε αυτόν τον αιώνα του σοσιαλισμού, της σοσιαλδημοκρατίας, του δημοκρατικού καπιταλισμού, της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς ή οποιασδήποτε άλλης ονομασίας έχει δοθεί σε διάφορα αντιφιλελεύθερα προγράμματα και πολιτικές βρίσκουν τη συστηματική εξήγησή τους στην ίδια την πλειοψηφική δημοκρατία.

Εκείνο που προτείνω να κάνω εδώ είναι να καλύψω το κενό που άφησε ο Mises και να αναλύσω τη λογική της πλειοψηφικής δημοκρατίας, καθιστώντας έτσι τη νεότερη ιστορία —την εποχή μας— κατανοητή και προβλέψιμη.

III

Χωρίς δικαίωμα απόσχισης, ένα δημοκρατικό κράτος είναι, από οικονομική άποψη, καταναγκαστικός εδαφικός μονοπωλητής της προστασίας και της λήψης τελικών αποφάσεων —της δικαιοδοσίας— και από αυτή την άποψη δεν διακρίνεται από το ηγεμονικό κράτος. Όπως οι ηγεμόνες δεν επέτρεπαν την απόσχιση, έτσι και υπό τη δημοκρατία αυτή απαγορεύεται. Επιπλέον, όπως συνεπάγεται η θέση του καταναγκαστικού μονοπωλητή, τόσο το δημοκρατικό κράτος όσο και

οι ηγεμόνες διαθέτουν δικαίωμα φορολόγησης. Δηλαδή, και στους δύο επιτρέπεται να καθορίζουν μονομερώς, χωρίς τη συγκατάθεση των προστατευομένων, το ποσό που οι τελευταίοι πρέπει να πληρώνουν για την ίδια τους την προστασία.

Από αυτή την κοινή κατάταξή τους ως καταναγκαστικών μονοπωλίων μπορεί να συναχθεί μια θεμελιώδης ομοιότητα μεταξύ ηγεμονικής και δημοκρατικής διακυβέρνησης:[126] υπό μονοπωλιακό καθεστώς, η τιμή της δικαιοσύνης και της προστασίας θα αυξάνεται συνεχώς, ενώ η ποσότητα και η ποιότητά τους θα μειώνονται. Ως προστάτης της ιδιοκτησίας που την απαλλοτριώνει, ένας φορέας προστασίας χρηματοδοτούμενος από φόρους αποτελεί αντίφαση εν τοις όροις και θα οδηγεί αναπόφευκτα σε περισσότερους φόρους και λιγότερη προστασία. Ακόμη και εάν, όπως υποστηρίζουν οι φιλελεύθεροι, ένα κράτος περιόριζε τις δραστηριότητές του αποκλειστικά στην προστασία των προϋφιστάμενων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, θα ανέκυπτε το περαιτέρω ερώτημα πόση προστασία πρέπει να παράγεται. Παρακινούμενο —όπως ο καθένας— από το ίδιον συμφέρον και τη δυσαρέσκεια που συνεπάγεται η εργασία, αλλά διαθέτοντας τη μοναδική εξουσία φορολόγησης, το κρατικό όργανο θα δίνει πάντοτε την ίδια απάντηση: να μεγιστοποιεί τις δαπάνες προστασίας —και είναι νοητό να απορροφηθεί σχεδόν ολόκληρος ο πλούτος ενός έθνους από το κόστος προστασίας— και συγχρόνως να ελαχιστοποιεί την πραγματική παραγωγή προστασίας. Όσο περισσότερα χρήματα μπορεί κανείς να δαπανά και όσο λιγότερο χρειάζεται να εργάζεται για να παράγει, τόσο καλύτερη θα είναι η θέση του.

Επιπλέον, ένα μονοπώλιο δικαιοδοσίας θα οδηγεί αναπόφευκτα σε σταθερή επιδείνωση της ποιότητας της προστασίας. Εάν μπορεί κανείς να προσφύγει αποκλειστικά στο κράτος για δικαιοσύνη, η δικαιοσύνη θα διαστρεβλώνεται προς όφελος του κράτους, παρά την ύπαρξη συνταγμάτων και εφετείων. Τα συντάγματα και τα εφετεία είναι κρατικά συντάγματα και κρατικοί θεσμοί, και οι όποιοι περιορισμοί της κρατικής δράσης ενδέχεται να προβλέπουν καθορίζονται πάντοτε από όργανα του ίδιου ακριβώς θεσμού. Όπως είναι αναμενόμενο, ο ορισμός της ιδιοκτησίας και της προστασίας θα μεταβάλλεται συνεχώς και το πεδίο δικαιοδοσίας θα διευρύνεται προς όφελος του κράτους.

IV

Μολονότι τόσο η ηγεμονική όσο και η δημοκρατική διακυβέρνηση είναι ασύμβατες με την προστασία της ζωής και της ιδιοκτησίας, διαφέρουν επίσης σε ένα θεμελιώδες σημείο. Η αποφασιστική διαφορά έγκειται στο ότι η πρόσβαση στην ηγεμονική εξουσία περιορίζεται συστηματικά από την προσωπική διακριτική ευχέρεια του ηγεμόνα, ενώ υπό τη δημοκρατία η πρόσβαση στην κρατική εξουσία και η συμμετοχή σε αυτήν είναι ανοικτές σε όλους επί ίσοις όροις. Ο καθένας —όχι μόνο μια κληρονομική τάξη ευγενών— επιτρέπεται να γίνει κρατικός αξιωματούχος και να ασκήσει οποιαδήποτε κρατική λειτουργία, μέχρι και εκείνη του πρωθυπουργού ή του προέδρου.

Συνήθως, αυτή η διάκριση μεταξύ περιορισμένης και ελεύθερης πρόσβασης στην κρατική εξουσία, καθώς και η μετάβαση από την ηγεμονική στη δημοκρατική διακυβέρνηση, έχουν ερμηνευτεί ως πρόοδος προς τον φιλελευθερισμό: από μια κοινωνία κοινωνικών καθεστώτων και προνομίων σε μια

κοινωνία ισότητας ενώπιον του νόμου. Αυτή η ερμηνεία, όμως, στηρίζεται σε θεμελιώδη παρανόηση. Από την οπτική του κλασικού φιλελευθερισμού, η δημοκρατική διακυβέρνηση πρέπει να θεωρείται χειρότερη από την ηγεμονική και οπισθοδρόμηση σε σχέση με αυτήν.

Η ελεύθερη και ίση πρόσβαση στην κρατική εξουσία —η δημοκρατική ισότητα— είναι κάτι εντελώς διαφορετικό από την κλασική φιλελεύθερη έννοια ενός καθολικού δικαίου, εξίσου εφαρμοστέου σε όλους, παντού και πάντοτε, και ασύμβατο με αυτήν. Ο φιλελευθερισμός, σημείωνε ο Mises, «επιδιώκει τη μεγαλύτερη δυνατή ενοποίηση του δικαίου, σε τελευταία ανάλυση την παγκόσμια ενότητα του δικαίου».[127] Ωστόσο, η ελεύθερη πρόσβαση στην κρατική εξουσία δεν επιτυγχάνει αυτόν τον σκοπό. Αντιθέτως, η απαράδεκτη ανισότητα μεταξύ του ανώτερου δικαίου των ηγεμόνων και του υποδεέστερου δικαίου των κοινών υπηκόων διατηρείται υπό τη δημοκρατία, με τον διαχωρισμό δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου και την υπεροχή του πρώτου έναντι του δεύτερου. Υπό τη δημοκρατία, όλοι είναι ίσοι στον βαθμό που η πρόσβαση στην κρατική εξουσία είναι ανοικτή σε όλους με τους ίδιους όρους. Σε μια δημοκρατία δεν υπάρχουν προσωπικά προνόμια ή προνομιούχα πρόσωπα. Υπάρχουν, όμως, λειτουργικά προνόμια και προνομιούχες λειτουργίες. Όσο ενεργούν υπό την επίσημη ιδιότητά τους, τα όργανα της δημοκρατικής κρατικής εξουσίας διέπονται και προστατεύονται από το δημόσιο δίκαιο και κατέχουν έτσι προνομιακή θέση έναντι προσώπων που ενεργούν αποκλειστικά υπό το καθεστώς του ιδιωτικού δικαίου —θεμελιωδέστατα, επειδή τους επιτρέπεται να χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους με φόρους που επιβάλλονται σε υποκείμενα ιδιωτικού δικαίου. Τα προνόμια, οι διακρίσεις και ο προστατευτισμός δεν εξαφανίζονται. Ακριβώς το αντίθετο. Αντί να περιορίζονται στους ηγεμόνες και στους ευγενείς, τα προνόμια, οι διακρίσεις και ο προστατευτισμός μπορούν να ασκούνται από όλους και να παρέχονται σε όλους.

Όπως είναι αναμενόμενο, υπό δημοκρατικές συνθήκες ενισχύεται η τάση κάθε καταναγκαστικού μονοπωλίου να αυξάνει τις τιμές και να μειώνει την ποιότητα. Ως κληρονομικός μονοπωλητής, ο ηγεμόνας θεωρεί την επικράτεια και τους ανθρώπους που υπάγονται στη δικαιοδοσία του προσωπική του ιδιοκτησία και επιδίδεται στη μονοπωλιακή εκμετάλλευση της «ιδιοκτησίας» του. Υπό τη δημοκρατία, η εκμετάλλευση δεν εξαφανίζεται. Μολονότι επιτρέπεται σε όλους να εισέλθουν στην κρατική εξουσία, αυτό δεν καταργεί τη διάκριση μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων. Η κυβέρνηση και οι κυβερνώμενοι δεν είναι ένα και το αυτό πρόσωπο. Αντί για έναν ηγεμόνα που θεωρεί τη χώρα ιδιωτική του περιουσία, τίθεται επικεφαλής του μονοπωλίου ένας προσωρινός και αντικαταστάσιμος διαχειριστής. Η χώρα δεν ανήκει στον διαχειριστή, αλλά όσο αυτός βρίσκεται στο αξίωμα επιτρέπεται να τη χρησιμοποιεί προς όφελος δικό του και των προστατευομένων του. Του ανήκει η τρέχουσα χρήση της, η επικαρπία, όχι όμως το κεφαλαιακό της απόθεμα. Αυτό δεν καταργεί την εκμετάλλευση. Αντιθέτως, την καθιστά λιγότερο υπολογιστική και ασκούμενη με ελάχιστη ή καμία μέριμνα για το κεφαλαιακό απόθεμα. Με άλλα λόγια, είναι κοντόφθαλμη.[128]

Τόσο οι κληρονομικοί ηγεμόνες όσο και οι δημοκρατικοί διαχειριστές μπορούν να αυξάνουν τις τρέχουσες δαπάνες τους μέσω υψηλότερων φόρων. Ωστόσο, ο ηγεμόνας τείνει να αποφεύγει την αύξηση των φόρων εάν αυτή οδηγεί σε ανάλωση κεφαλαίου —σε μείωση της παρούσας προεξοφλημένης αξίας του κεφαλαιακού αποθέματος του οποίου είναι ιδιοκτήτης. Αντιθέτως, ο διαχειριστής δεν επιδεικνύει τέτοιο δισταγμό. Ενώ του ανήκουν τα παρόντα φορολογικά έσοδα, δεν του ανήκει το κεφαλαιακό απόθεμα από το οποίο προέρχονται· αυτό ανήκει σε άλλους. Κατά συνέπεια, υπό δημοκρατικές συνθήκες η φορολογία αυξάνεται πολύ πέρα από το επίπεδό της υπό ηγεμονική εξουσία.

Επιπλέον, τόσο οι ηγεμόνες όσο και οι διαχειριστές μπορούν να αυξάνουν τις τρέχουσες δαπάνες τους μέσω δανεισμού και, έχοντας την εξουσία να φορολογούν, τείνουν και οι δύο να αναλαμβάνουν περισσότερο χρέος από ό,τι οι ιδιώτες. Ωστόσο, ενώ ο ηγεμόνας αναλαμβάνει μια υποχρέωση που βαρύνει την προσωπική του περιουσία όποτε δανείζεται από τον πληθυσμό εκτός κράτους — πωλώντας του ομόλογα, με συνέπεια να μειώνεται η παρούσα αξία της περιουσίας του —, ο δημοκρατικός διαχειριστής δεν δεσμεύεται από καμία τέτοια μέριμνα. Μπορεί να απολαμβάνει όλα τα οφέλη των υψηλότερων τρεχουσών δαπανών, ενώ η υποχρέωση και η συνακόλουθη μείωση των περιουσιακών αξιών βαρύνουν άλλους. Κατά συνέπεια, το κρατικό χρέος είναι υψηλότερο και αυξάνεται ταχύτερα υπό δημοκρατικές συνθήκες παρά υπό ηγεμονική εξουσία.

Τέλος, τόσο οι ηγεμόνες όσο και οι διαχειριστές μπορούν να χρησιμοποιούν την καταναγκαστική μονοπωλιακή εξουσία τους για να αποκτούν τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος και, επομένως, μπορούν επίσης να αυξάνουν τις παρούσες δαπάνες τους διογκώνοντας την προσφορά χρήματος. Ωστόσο, ο ηγεμόνας που διογκώνει την προσφορά χρήματος θα σταθμίσει δύο παράγοντες: τον άμεσο πλουτισμό του και το γεγονός ότι, ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα της μεγαλύτερης προσφοράς χρήματος, η μελλοντική αγοραστική δύναμη του χρήματος και των δικών του μελλοντικών φορολογικών εσόδων θα είναι χαμηλότερη. Σε αντίθεση με τον ηγεμόνα, ο δημοκρατικός διαχειριστής ενδιαφέρεται μόνο για τον άμεσο πλουτισμό του, διότι δεν του ανήκουν και τα τρέχοντα και τα μελλοντικά φορολογικά έσοδα. Του ανήκουν μόνο τα παρόντα φορολογικά έσοδα και, επομένως, ενδιαφέρεται αποκλειστικά για την παρούσα αγοραστική δύναμη του χρήματος. Αυξάνοντας την προσφορά χρήματος, μπορεί να αυξήσει την παρούσα αγοραστική του δύναμη, ενώ τη συνακόλουθη μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος και των φορολογικών εισπράξεων θα πρέπει να την υποστούν άλλοι στο μέλλον. Κατά συνέπεια, ο νομισματικός πληθωρισμός θα είναι επίσης περισσότερο διαδεδομένος υπό δημοκρατικές συνθήκες παρά υπό ηγεμονική εξουσία.

V

Επιπλέον, με την ελεύθερη πρόσβαση στην κρατική εξουσία και τη συμμετοχή σε αυτήν, η διαστρέβλωση της δικαιοσύνης και της προστασίας —του δικαίου και της τάξης— θα προχωρεί ακόμη ταχύτερα. Η έννοια των καθολικών και αμετάβλητων ανθρώπινων δικαιωμάτων, και ειδικότερα των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, ουσιαστικά εξαφανίζεται και αντικαθίσταται από την αντίληψη του δικαίου ως κρατικά θεσπιζόμενης νομοθεσίας και των δικαιωμάτων ως κρατικών παραχωρήσεων.[129]

Αντί να αναδιανέμουν απλώς εισόδημα και πλούτο από την κοινωνία των ιδιωτών προς το κράτος μέσω φορολογίας, ελλειμματικής χρηματοδότησης και νομισματικού πληθωρισμού, τόσο οι κληρονομικοί ηγεμόνες όσο και οι δημοκρατικοί διαχειριστές μπορούν επίσης να χρησιμοποιούν το μονοπώλιο δικαιοδοσίας τους για την αναδιανομή εισοδήματος και πλούτου εντός της κοινωνίας των ιδιωτών. Ωστόσο, τα κίνητρα που αντιμετωπίζουν ως προς αυτό οι ηγεμόνες και οι διαχειριστές είναι σαφώς διαφορετικά.

Είναι διαφωτιστικό να εξετάσουμε εκ νέου την ηγεμονική διακυβέρνηση. Όσον αφορά την αναδιανομή, οι ηγεμόνες αντιμετωπίζουν δύο αντικίνητρα. Το πρώτο είναι λογικό. Μολονότι ο ηγεμόνας βρίσκεται πάνω από όλους τους άλλους, τα δικαιώματά του είναι επίσης ιδιωτικά δικαιώματα, έστω κάπως ανώτερης τάξεως. Εάν ο ηγεμόνας αφαιρεί την περιουσία ενός προσώπου

και τη διανέμει σε άλλο, υπονομεύει την αρχή στην οποία στηρίζονται η δική του θέση και η ασφάλειά του έναντι των άλλων ηγεμόνων.[130] Δεύτερον, από οικονομική άποψη, κάθε γενική αναδιανομή εισοδήματος και πλούτου από τους «έχοντες» κάτι προς τους «μη έχοντες» είναι αντιπαραγωγική και μειώνει τη συνολική αξία της επικράτειας. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ηγεμόνες απέχουν εντελώς από τις αναδιανεμητικές πολιτικές, αλλά οι πολιτικές τους λαμβάνουν σαφώς διαφορετική μορφή. Αφενός, πρέπει να φαίνονται σύμφωνες με την ιδέα των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας· αφετέρου, πρέπει να αυξάνουν τη μελλοντική παραγωγικότητα και, επομένως, την παρούσα αξία της χώρας. Κατά συνέπεια, οι ηγεμόνες παραχωρούν συνήθως προσωπικά και όχι ομαδικά προνόμια· απονέμουν προνόμια στους έχοντες αντί στους μη έχοντες και αντιμετωπίζουν τα λεγόμενα «κοινωνικά προβλήματα» μέσω ανακατανομής της εργασίας —με πολιτικές καλλιέργειας, πολιτισμικής αφομοίωσης και εποικισμού— και όχι μέσω αναδιανομής εισοδήματος και πλούτου.

Αντιθέτως, ο δημοκρατικός διαχειριστής δεν αντιμετωπίζει κανένα λογικό εμπόδιο στην αναδιανομή της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Αντί να ασχολείται με τη διατήρηση και τη βελτίωση των κεφαλαιακών αξιών, θα ενδιαφέρεται πρωτίστως για την προστασία και την προαγωγή της δικής του θέσης έναντι του ανταγωνισμού των νεοεισερχομένων στην κρατική εξουσία.

Η νομιμοποίηση αυτού του τύπου διαχειριστή δεν στηρίζεται στη νομιμοποίηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Στηρίζεται στη νομιμοποίηση της «κοινωνικής» ή «δημόσιας» ιδιοκτησίας. Επομένως, εάν αφαιρεί περιουσία από ένα πρόσωπο και τη δίνει σε άλλο, δεν αντιφάσκει, ως διαχειριστής, προς το δικό του ιδεολογικό θεμέλιο. Αντιθέτως, επιβεβαιώνει την υπεροχή της διαφορετικής αρχής της κοινωνικής ιδιοκτησίας. Κατά συνέπεια, υπό δημοκρατικές συνθήκες το ιδιωτικό δίκαιο —το δίκαιο της ιδιοκτησίας και των συμβάσεων που θεμελιώνει την κοινωνία των ιδιωτών— εξαφανίζεται ως αυτοτελές πεδίο δικαίου και απορροφάται από ένα καθολικό δημόσιο, κρατικά κατασκευασμένο δίκαιο —τη νομοθεσία. Όπως σημείωνε ο Γερμανός σοσιαλιστής θεωρητικός του δικαίου Gustav Radbruch, από την οπτική ενός δημοκρατικού διαχειριστή «το ιδιωτικό δίκαιο πρέπει να θεωρείται μόνο ένα προσωρινό και διαρκώς συρρικνούμενο πεδίο ιδιωτικής πρωτοβουλίας, το οποίο διατηρείται προσωρινά άθικτο μέσα στην καθολική σφαίρα του δημοσίου δικαίου».[131] Σε τελευταία ανάλυση, κάθε ιδιοκτησία είναι δημόσια ιδιοκτησία. Κάθε κατοχυρωμένο δικαίωμα ιδιωτικής ιδιοκτησίας ισχύει μόνο προσωρινά και μπορεί να μεταβληθεί σύμφωνα με τον μονομερή καθορισμό, από τον διαχειριστή, των απαιτήσεων της «δημόσιας ασφάλειας» και της «κοινωνικής ασφάλειας».

Δεύτερον και ειδικότερα, επειδή οι διαχειριστές δεν κατέχουν το κεφαλαιακό απόθεμα της χώρας, οι αντιπαραγωγικές επιδράσεις της αναδιανομής εισοδήματος και πλούτου τούς απασχολούν ελάχιστα ή καθόλου. Ωστόσο, ενώ οι μακροπρόθεσμες συνέπειες των αναδιανεμητικών μέτρων είναι ασήμαντες γι' αυτούς, οι άμεσες και βραχυπρόθεσμες επιδράσεις τους δεν είναι. Ο διαχειριστής βρίσκεται πάντοτε υπό την πίεση του πολιτικού ανταγωνισμού άλλων που επιδιώκουν να τον αντικαταστήσουν. Δεδομένων των κανόνων της δημοκρατικής διακυβέρνησης —ένας άνθρωπος, μία ψήφος και εξουσία της πλειοψηφίας—, ο διαχειριστής, είτε για να διασφαλίσει την παρούσα θέση του είτε για να ανέλθει σε άλλη, πρέπει να απονέμει ή να υπόσχεται ότι θα απονείμει προνόμια σε ομάδες και όχι σε συγκεκριμένα άτομα· και, δεδομένου ότι για οτιδήποτε αξίζει να κατέχει κανείς υπάρχουν πάντοτε περισσότεροι μη έχοντες από έχοντες, η αναδιανομή του θα είναι εξισωτική και όχι ελιτιστική. Κατά συνέπεια, ως αποτέλεσμα του δημοκρατικού ανταγωνισμού, η δομή του χαρακτήρα της κοινωνίας θα παραμορφώνεται σταδιακά.

Καταρχάς, ανεξαρτήτως των κριτηρίων στα οποία βασίζεται, κάθε αναδιανομή συνεπάγεται «αφαίρεση» από έναν αρχικό ιδιοκτήτη ή/και παραγωγό —τον «έχοντα» κάτι— και «παροχή» σε κάποιον άλλο, μη ιδιοκτήτη ή/και μη παραγωγό —τον «μη έχοντα» αυτό το πράγμα. Το κίνητρο να είναι κανείς αρχικός ιδιοκτήτης ή παραγωγός του εν λόγω πράγματος μειώνεται, ενώ το κίνητρο να είναι μη ιδιοκτήτης και μη παραγωγός αυξάνεται. Κατά συνέπεια, ο αριθμός των εχόντων και των παραγωγών μειώνεται και εκείνος των μη εχόντων και των μη παραγωγών αυξάνεται. Και εφόσον αυτό που αναδιανέμεται είναι κατά τεκμήριο κάτι καλό —από το οποίο οι έχοντες-παραγωγοί διαθέτουν υπερβολικά πολύ και οι μη έχοντες-μη παραγωγοί υπερβολικά λίγο—, αυτή η μεταβολή συνεπάγεται κυριολεκτικά ότι ο σχετικός αριθμός των κακών ή όχι και τόσο καλών ανθρώπων, καθώς και των κακών ή όχι και τόσο καλών προσωπικών χαρακτηριστικών και συνηθειών, θα αυξάνεται συνεχώς και η ζωή στην κοινωνία θα γίνεται ολοένα λιγότερο ευχάριστη. Αντί για εποικισμό, καλλιέργεια και πολιτισμική αφομοίωση, η δημοκρατία θα επιφέρει κοινωνικό εκφυλισμό, διαφθορά και παρακμή.

Επιπλέον, ο ελεύθερος ανταγωνισμός δεν είναι πάντοτε καλός. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός στην παραγωγή αγαθών είναι καλός, αλλά ο ελεύθερος ανταγωνισμός στην παραγωγή κακών δεν είναι. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός στον βασανισμό και στη θανάτωση αθώων ή ο ελεύθερος ανταγωνισμός στην παραχάραξη ή στην εξαπάτηση, για παράδειγμα, δεν είναι καλός· είναι χειρότερος από κακός. Έχει ήδη εξηγηθεί γιατί το κράτος, ως οργάνωση υποχρεωτικής συμμετοχής προικισμένη με την εξουσία λήψης τελικών αποφάσεων και φορολόγησης, πρέπει να θεωρείται κακό, τουλάχιστον από φιλελεύθερη σκοπιά. Χρειάζεται μια δεύτερη ματιά για να γίνει αντιληπτό ότι ο δημοκρατικός ανταγωνισμός είναι πράγματι χειρότερος από κακός.

Σε κάθε κοινωνία, όσο η ανθρώπινη φύση παραμένει αυτή που είναι, θα υπάρχουν άνθρωποι που εποφθαλμιούν την περιουσία των άλλων.[132] Ορισμένοι προσβάλλονται από αυτό το συναίσθημα περισσότερο από άλλους. Συνήθως, όμως, οι άνθρωποι μαθαίνουν να μην ενεργούν βάσει τέτοιων αισθημάτων ή ακόμη και να ντρέπονται που τα τρέφουν. Γενικώς, μόνο λίγα άτομα αδυνατούν να καταστείλουν επιτυχώς την επιθυμία τους για την περιουσία των άλλων, και οι συνάνθρωποί τους τα αντιμετωπίζουν ως εγκληματίες και τα καταστέλλουν μέσω σωματικής τιμωρίας. Υπό ηγεμονική εξουσία, μόνο ένα πρόσωπο —ο ηγεμόνας— μπορεί να ενεργεί βάσει της επιθυμίας για την περιουσία των άλλων, και αυτό ακριβώς τον καθιστά δυνητικό κίνδυνο και «κακό». Πέρα, όμως, από τα λογικά και οικονομικά αντικίνητρα που έχουν ήδη επισημανθεί, οι αναδιανεμητικές επιθυμίες του ηγεμόνα περιορίζονται περαιτέρω από το γεγονός ότι όλα τα μέλη της κοινωνίας έχουν μάθει να θεωρούν την αφαίρεση και αναδιανομή της περιουσίας άλλων επαίσχυντη και ανήθικη και, κατά συνέπεια, παρακολουθούν κάθε ενέργειά του με τη μεγαλύτερη καχυποψία. Σε σαφή αντίθεση, με την απελευθέρωση της πρόσβασης στην κρατική εξουσία επιτρέπεται στον καθένα να εκφράζει ανοικτά την επιθυμία του για την περιουσία των άλλων. Εκείνο που προηγουμένως θεωρούνταν ανήθικο και, κατά συνέπεια, καταστελλόταν, θεωρείται πλέον θεμιτό συναίσθημα. Ο καθένας μπορεί να εποφθαλμιά ανοικτά την περιουσία οποιουδήποτε άλλου, αρκεί να επικαλείται τη δημοκρατία· και ο καθένας μπορεί να ενεργεί βάσει της επιθυμίας του για την περιουσία των άλλων, υπό την προϋπόθεση ότι αποκτά πρόσβαση στην κρατική εξουσία. Επομένως, υπό τη δημοκρατία ο καθένας γίνεται απειλή.

Κατά συνέπεια, υπό δημοκρατικές συνθήκες ενισχύεται συστηματικά η δημοφιλής, αν και ανήθικη και αντικοινωνική, επιθυμία για την περιουσία των άλλων. Κάθε απαίτηση είναι θεμιτή, εφόσον διακηρύσσεται δημοσίως υπό την ειδική προστασία της «ελευθερίας του λόγου». Τα πάντα μπορούν

να ειπωθούν και να διεκδικηθούν και τα πάντα είναι διαθέσιμα προς αρπαγή. Ούτε καν το φαινομενικά ασφαλέστερο δικαίωμα ιδιωτικής ιδιοκτησίας εξαιρείται από αναδιανεμητικές απαιτήσεις. Ακόμη χειρότερα, υπό καθεστώς μαζικών εκλογών, εκείνα τα μέλη της κοινωνίας που έχουν ελάχιστες ή καθόλου ηθικές αναστολές απέναντι στην αφαίρεση της περιουσίας των άλλων —καθ' έξιν αμοραλιστές, οι πλέον ταλαντούχοι στη συγκρότηση πλειοψηφιών από ένα πλήθος λαϊκών απαιτήσεων χωρίς ηθικές αναστολές και αμοιβαίως ασύμβατων, αποτελεσματικοί δημαγωγοί— θα τείνουν να εισέρχονται στην κρατική εξουσία και να ανέρχονται στην κορυφή της. Έτσι, μια κακή κατάσταση γίνεται ακόμη χειρότερη.[133]

Ιστορικά, η επιλογή του ηγεμόνα γινόταν μέσω της συγκυρίας της ευγενούς καταγωγής του και το μόνο προσωπικό του προσόν ήταν συνήθως η ανατροφή του ως μελλοντικού ηγεμόνα και διαφυλακτή της δυναστείας, της θέσης και των κτήσεών της. Αυτό, βεβαίως, δεν διασφάλιζε ότι ο ηγεμόνας δεν θα ήταν κακός και επικίνδυνος. Ωστόσο, αξίζει να θυμόμαστε ότι κάθε ηγεμόνας που αποτύγχανε στο πρωταρχικό καθήκον της διαφύλαξης της δυναστείας —που κατέστρεφε ή κατέστρεφε οικονομικά τη χώρα, προκαλούσε κοινωνική αναταραχή, ταραχές και συγκρούσεις ή έθετε με άλλον τρόπο σε κίνδυνο τη θέση της δυναστείας— αντιμετώπιζε τον άμεσο κίνδυνο να εξουδετερωθεί ή να δολοφονηθεί από άλλο μέλος της ίδιας του της οικογένειας. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ακόμη και αν η συγκυρία της γέννησης και η ανατροφή του δεν μπορούσαν να αποκλείσουν το ενδεχόμενο να είναι ο ηγεμόνας κακός και επικίνδυνος, συγχρόνως η συγκυρία της ευγενούς καταγωγής και της ηγεμονικής εκπαίδευσης δεν απέκλειε επίσης το ενδεχόμενο να είναι ένας ακίνδυνος ερασιτέχνης ή ακόμη και ένας καλός και ηθικός άνθρωπος. Αντιθέτως, η επιλογή των κυβερνώντων μέσω λαϊκών εκλογών καθιστά πρακτικά αδύνατο να ανέλθει ποτέ στην κορυφή οποιοδήποτε καλό ή ακίνδυνο πρόσωπο. Οι πρωθυπουργοί και οι πρόεδροι επιλέγονται για την αποδεδειγμένη αποτελεσματικότητά τους ως δημαγωγών χωρίς ηθικές αναστολές. Έτσι, η δημοκρατία ουσιαστικά διασφαλίζει ότι μόνο κακοί και επικίνδυνοι άνθρωποι θα ανέρχονται ποτέ στην κορυφή της κρατικής εξουσίας·[134] πράγματι, ως αποτέλεσμα του ελεύθερου πολιτικού ανταγωνισμού και της επιλογής, εκείνοι που ανέρχονται θα γίνονται ολοένα χειρότεροι και πιο επικίνδυνοι, αλλά, ως προσωρινοί και αντικαταστάσιμοι διαχειριστές, μόνο σπανίως θα δολοφονούνται.

VI

Έπειτα από περισσότερο από έναν αιώνα καταναγκαστικής δημοκρατίας, τα προβλέψιμα αποτελέσματα βρίσκονται μπροστά στα μάτια μας. Το φορολογικό βάρος που επιβάλλεται στους ιδιοκτήτες και στους παραγωγούς κάνει το οικονομικό βάρος ακόμη και των δούλων και των δουλοπαροίκων να φαίνεται συγκριτικά μέτριο. Το κρατικό χρέος έχει φτάσει σε ιλιγγιώδη ύψη. Ο χρυσός έχει αντικατασταθεί ως χρήμα από κρατικά κατασκευασμένο χαρτί, του οποίου η αξία μειώνεται συνεχώς. Κάθε λεπτομέρεια της ιδιωτικής ζωής, της ιδιοκτησίας, του εμπορίου και των συμβάσεων ρυθμίζεται από ολοένα ψηλότερα βουνά χάρτινων νόμων —νομοθεσίας. Στο όνομα της κοινωνικής, δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας, οι διαχειριστές μας μάς «προστατεύουν» από την παγκόσμια υπερθέρμανση και ψύξη και από την εξαφάνιση ζώων και φυτών, από συζύγους, γονείς και εργοδότες, από τη φτώχεια, την ασθένεια, την καταστροφή, την άγνοια, την προκατάληψη, τον ρατσισμό, τον σεξισμό, την ομοφοβία και αμέτρητους άλλους δημόσιους εχθρούς και κινδύνους. Και

με τεράστια αποθέματα επιθετικών όπλων και όπλων μαζικής καταστροφής μάς «υπερασπίζονται», ακόμη και εκτός των ΗΠΑ, από διαρκώς νέους Hitler και από όλους όσοι θεωρούνται ύποπτοι ότι συμπαθούν τον Hitler.

Ωστόσο, το μόνο καθήκον που υποτίθεται ότι έπρεπε ποτέ να αναλάβει ένα κράτος —την προστασία της ζωής και της ιδιοκτησίας μας — οι διαχειριστές μας δεν το εκτελούν. Αντιθέτως, όσο περισσότερο αυξάνονταν οι δαπάνες για κοινωνική, δημόσια και εθνική ασφάλεια, τόσο περισσότερο διαβρώνονταν τα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας μας, τόσο περισσότερο η περιουσία μας απαλλοτριωνόταν, δημευόταν, καταστρεφόταν και απαξιωνόταν και τόσο περισσότερο στερούμασταν το ίδιο το θεμέλιο κάθε προστασίας: την προσωπική ανεξαρτησία, την οικονομική ισχύ και τον ιδιωτικό πλούτο. Όσο περισσότεροι χάρτινοι νόμοι παράγονταν, τόσο περισσότερη νομική αβεβαιότητα και ηθικός κίνδυνος δημιουργούνταν, και η ανομία εκτόπιζε το δίκαιο και την τάξη. Και ενώ εμείς γινόμασταν ολοένα πιο ανήμποροι, φτωχοί, απειλούμενοι και ανασφαλείς, οι άρχοντές μας γίνονταν ολοένα πιο διεφθαρμένοι, επικίνδυνα οπλισμένοι και αλαζόνες.

Στο σημείο αυτό ανακύπτει το ερώτημα του μέλλοντος του φιλελευθερισμού. Είναι σκόπιμο να επιστρέψω στην αφετηρία μου: στον Ludwig von Mises και στην ιδέα μιας φιλελεύθερης κοινωνικής τάξης. Όπως ο Etienne de la Boétie και ο David Hume πριν από αυτόν, ο Mises αναγνώριζε ότι η ισχύς κάθε κρατικής εξουσίας, είτε ηγεμόνων είτε διαχειριστών, είτε καλοπροαίρετων ανθρώπων είτε τυράννων, στηρίζεται τελικά στη γνώμη και όχι στη φυσική βία. Τα κρατικά όργανα αποτελούν πάντοτε μόνο ένα μικρό ποσοστό του συνολικού πληθυσμού που βρίσκεται υπό τον έλεγχό τους, είτε υπό ηγεμονική είτε υπό δημοκρατική εξουσία. Ακόμη μικρότερο είναι το ποσοστό των οργάνων της κεντρικής κυβέρνησης. Αυτό, όμως, συνεπάγεται ότι μια κυβέρνηση, και ιδίως μια κεντρική κυβέρνηση, δεν είναι δυνατόν να επιβάλει τη θέλησή της σε ολόκληρο τον πληθυσμό εάν δεν βρίσκει ευρεία υποστήριξη και εκούσια συνεργασία στον πληθυσμό εκτός κράτους. Όπως το διατύπωσε ο La Boétie:

> *Εκείνος που σας καταδυναστεύει έτσι ... δεν διαθέτει πράγματι τίποτε περισσότερο από τη δύναμη που του παραχωρείτε για να σας καταστρέψει. Από πού απέκτησε τόσα μάτια για να σας κατασκοπεύει, εάν δεν του τα δίνετε εσείς οι ίδιοι; Πώς μπορεί να έχει τόσα χέρια για να σας χτυπά, εάν δεν τα δανείζεται από εσάς; Τα πόδια που ποδοπατούν τις πόλεις σας, από πού τα βρίσκει, εάν δεν είναι τα δικά σας; Πώς έχει οποιαδήποτε εξουσία επάνω σας, αν όχι μέσω εσάς; Πώς θα τολμούσε να σας επιτεθεί, εάν δεν συνεργαζόσασταν μαζί του; Τι θα μπορούσε να σας κάνει, εάν εσείς οι ίδιοι δεν συμπράττατε με τον κλέφτη που σας λεηλατεί, εάν δεν ήσασταν συνένοχοι του δολοφόνου που σας σκοτώνει, εάν δεν προδίδατε τον εαυτό σας; Σπέρνετε τα χωράφια σας για να μπορεί εκείνος να τα ρημάζει, εγκαθιστάτε και επιπλώνετε τα σπίτια σας για να του δίνετε αγαθά προς λεηλασία· ανατρέφετε τις*

> *κόρες σας για να μπορεί εκείνος να ικανοποιεί τη λαγνεία του· μεγαλώνετε τα παιδιά σας για να μπορεί να τους απονέμει το μεγαλύτερο προνόμιο που γνωρίζει: να οδηγούνται στις μάχες του, να παραδίδονται στη σφαγή, να γίνονται υπηρέτες της απληστίας του και όργανα της εκδίκησής του· παραδίδετε τα σώματά σας στη σκληρή εργασία για να μπορεί εκείνος να εντρυφά στις απολαύσεις του και να κυλιέται στις βρόμικες ηδονές του· αποδυναμώνετε τον εαυτό σας για να τον κάνετε ισχυρότερο και δυνατότερο, ώστε να σας κρατά υποταγμένους.*[135]

Εάν, όμως, η ισχύς κάθε κρατικής εξουσίας στηρίζεται μόνο στη γνώμη και στη συναινετική συνεργασία, τότε, όπως εξηγούσε ο επιφανέστερος μαθητής του Mises και ο άλλος πνευματικός μας δάσκαλος, ο Murray N. Rothbard, στην εισαγωγή του στην πραγματεία του La Boétie του δέκατου έκτου αιώνα, προκύπτει επίσης ότι κάθε κυβέρνηση μπορεί να ανατραπεί με μια απλή μεταβολή της γνώμης και με μόνη την άσκηση της δύναμης της θέλησης. «Διότι, εάν η τυραννία στηρίζεται πράγματι στη μαζική συναίνεση, τότε το προφανές μέσο ανατροπής της είναι απλώς η μαζική απόσυρση αυτής της συναίνεσης».[136] Δηλαδή, για να απογυμνωθεί το κράτος από τις εξουσίες του και να επανέλθει στο καθεστώς μιας οργάνωσης εκούσιας συμμετοχής —όπως πριν από το 1861—, δεν είναι αναγκαίο να καταληφθεί, να διεξαχθεί βίαιη μάχη εναντίον του ή ακόμη και να αγγίξει κανείς τους άρχοντές του. Πράγματι, κάτι τέτοιο θα επιβεβαίωνε απλώς την αρχή του καταναγκασμού και της επιθετικής βίας που θεμελιώνει το σημερινό σύστημα και θα οδηγούσε αναπόφευκτα στην αντικατάσταση μιας κυβέρνησης ή ενός τυράννου από άλλον. Αντιθέτως, αρκεί να αποφασίσει κανείς να αποχωρήσει από την καταναγκαστική ένωση και να αναλάβει εκ νέου το δικαίωμα προστασίας του εαυτού του. Πράγματι, είναι ουσιώδες να προχωρήσει κανείς αποκλειστικά μέσω ειρηνικής απόσχισης και μη συνεργασίας.[137]

Εάν αυτή η συμβουλή φαίνεται αρχικά αφελής —τι διαφορά έχει εάν εσείς ή εγώ αποφασίσουμε να αποσχιστούμε από την Ένωση;—, ο χαρακτήρας της ως γνήσιας στρατηγικής κοινωνικής επανάστασης γίνεται φανερός μόλις εκτεθούν πλήρως οι συνέπειες μιας πράξης προσωπικής απόσχισης. Η απόφαση απόσχισης συνεπάγεται ότι θεωρεί κανείς την κεντρική κυβέρνηση μη νομιμοποιημένη και ότι, κατά συνέπεια, αντιμετωπίζει την ίδια και τα όργανά της ως παράνομη οργάνωση και ως «ξένες» δυνάμεις κατοχής. Δηλαδή, εάν εξαναγκάζεται από αυτές, συμμορφώνεται από σύνεση και για κανέναν άλλο λόγο παρά την αυτοσυντήρηση, αλλά δεν κάνει τίποτε για να υποστηρίξει ή να διευκολύνει τη δράση τους. Προσπαθεί να διατηρεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας του και να παραδίδει όσο το δυνατόν λιγότερα χρήματα ως φόρους. Θεωρεί κάθε ομοσπονδιακό νόμο, νομοθετική πράξη και ρύθμιση άκυρα και ανίσχυρα και τα αγνοεί όποτε είναι δυνατόν. Δεν εργάζεται ούτε προσφέρει εθελοντικές υπηρεσίες στην κεντρική κυβέρνηση, είτε στον εκτελεστικό είτε στον νομοθετικό είτε στον δικαστικό κλάδο της, και δεν συναναστρέφεται όσους το κάνουν —ιδίως εκείνους που βρίσκονται ψηλά στην ιεραρχία των διαχειριστών. Δεν συμμετέχει στην πολιτική της κεντρικής κυβέρνησης και δεν συνεισφέρει τίποτε στη λειτουργία του ομοσπονδιακού πολιτικού μηχανισμού. Δεν συνεισφέρει σε κανένα πολιτικό κόμμα ή προεκλογική εκστρατεία εθνικής εμβέλειας ούτε σε οποιαδήποτε οργάνωση, φορέα, ίδρυμα, ινστιτούτο ή

δεξαμενή σκέψης που συνεργάζεται με ή χρηματοδοτείται από οποιονδήποτε κλάδο του ομοσπονδιακού Λεβιάθαν, ούτε σε οποιονδήποτε ζει ή εργάζεται στην Ουάσιγκτον, D.C., ή κοντά σε αυτήν.

Αντιθέτως, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας του μπορεί να διασώσει από τα χέρια του κράτους, αρχίζει να μεριμνά για τη δική του προστασία και υιοθετεί μια νέα, συστηματική, διττή επενδυτική στρατηγική. Αφενός, όπως η ύπαρξη ιδιωτικού εγκλήματος απαιτεί κατάλληλη άμυνα, όπως κλειδαριές, όπλα, πύλες, φύλακες και ασφάλιση, έτσι και η ύπαρξη του κράτους απαιτεί ειδικά αμυντικά μέτρα: να επενδύει κανείς σε μορφές και τόπους που αποσύρουν, απομακρύνουν, κρύβουν ή αποκρύπτουν τον πλούτο του όσο το δυνατόν περισσότερο από τα μάτια και τα χέρια του κράτους. Τα αμυντικά μέτρα, όμως, δεν αρκούν. Για να εξασφαλιστεί πλήρης προστασία της περιουσίας από την εμβέλεια του κράτους, είναι αναγκαίο να μη μείνει κανείς απομονωμένος στην απόφασή του να αποσχιστεί. Βεβαίως, δεν χρειάζεται να ακολουθήσουν όλοι το παράδειγμά του. Πράγματι, δεν είναι καν αναγκαίο να το κάνει η πλειονότητα του συνολικού πληθυσμού. Είναι αναγκαίο, ωστόσο, να το κάνει τουλάχιστον η πλειονότητα του πληθυσμού σε πολλές χωριστές τοπικές κοινότητες· και για να επιτευχθεί αυτό το κρίσιμο επίπεδο μαζικής αποχώρησης, είναι ουσιώδες να συμπληρώσει κανείς τα αμυντικά του μέτρα με μια επιθετική στρατηγική: να επενδύσει σε μια ιδεολογική εκστρατεία απονομιμοποίησης της ιδέας και του θεσμού της δημοκρατικής διακυβέρνησης στο κοινό.

Η μάζα των ανθρώπων, όπως αναγνώριζαν ο La Boétie και ο Mises, αποτελείται πάντοτε και παντού από «κτήνη», «βραδύνοες» και «ανόητους», που εξαπατώνται εύκολα και βυθίζονται στη συνήθεια της υποταγής. Έτσι, σήμερα, κατακλυζόμενοι από την πρώιμη παιδική ηλικία από κρατική προπαγάνδα στα δημόσια σχολεία και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, μέσω στρατιών διανοουμένων με κρατική πιστοποίηση, οι περισσότεροι άνθρωποι αποδέχονται και επαναλαμβάνουν άκριτα ανοησίες, όπως ότι η δημοκρατία είναι αυτοκυβέρνηση και ότι η κυβέρνηση ανήκει στον λαό, ασκείται από τον λαό και υπηρετεί τον λαό. Ακόμη και εάν μπορούν να διακρίνουν αυτή την εξαπάτηση, οι περισσότεροι εξακολουθούν να αποδέχονται χωρίς αμφισβήτηση τη δημοκρατική κυβέρνηση επειδή τους παρέχει πλήθος αγαθών και ωφελημάτων. Τέτοιοι «ανόητοι», παρατηρούσε ο La Boétie, δεν αντιλαμβάνονται ότι «απλώς ανακτούν ένα μέρος της δικής τους περιουσίας και ότι ο άρχοντάς τους δεν θα μπορούσε να τους δώσει όσα λάμβαναν χωρίς πρώτα να τους τα έχει αφαιρέσει».[138] Επομένως, κάθε κοινωνική επανάσταση θα πρέπει αναγκαστικά να αρχίζει από λίγους ξεχωριστούς ανθρώπους: τη φυσική ελίτ.

Έτσι περιγράφει ο La Boétie αυτή την ελίτ και τον ρόλο της:

> *Υπάρχουν πάντοτε λίγοι, περισσότερο προικισμένοι από τους άλλους, που αισθάνονται το βάρος του ζυγού και δεν μπορούν να συγκρατηθούν από την προσπάθεια να τον αποτινάξουν: αυτοί είναι οι άνθρωποι που δεν εξημερώνονται ποτέ υπό την υποταγή και που πάντοτε, όπως ο Ulysses σε στεριά και θάλασσα αναζητούσε αδιάκοπα τον καπνό της εστίας του, δεν μπορούν να πάψουν να αναζητούν τα φυσικά τους προνόμια και να θυμούνται τους προγόνους τους και τους παλαιούς τρόπους ζωής τους. Αυτοί*

> *είναι πράγματι οι άνθρωποι που, διαθέτοντας καθαρό νου και διορατικό πνεύμα, δεν αρκούνται, όπως η κτηνώδης μάζα, να βλέπουν μόνο ό,τι βρίσκεται στα πόδια τους, αλλά κοιτάζουν γύρω τους, πίσω και μπροστά, και ανακαλούν ακόμη και τα πράγματα του παρελθόντος για να κρίνουν εκείνα του μέλλοντος και να συγκρίνουν και τα δύο με την παρούσα κατάστασή τους. Αυτοί είναι εκείνοι που, έχοντας από μόνοι τους οξύ νου, τον έχουν καλλιεργήσει περαιτέρω με τη μελέτη και τη μάθηση. Ακόμη και εάν η ελευθερία είχε χαθεί εντελώς από τη γη, τέτοιοι άνθρωποι θα την επινοούσαν. Γι' αυτούς, η δουλεία δεν προσφέρει καμία ικανοποίηση, όσο καλά κι αν είναι μεταμφιεσμένη.*[139]

Όπως, όμως, δεν μπορεί να υπάρξει επανάσταση χωρίς μια φιλελεύθερη-ελευθεριστική ελίτ, έτσι δεν μπορεί να υπάρξει επανάσταση χωρίς κάποια μορφή μαζικής συμμετοχής. Δηλαδή, η ελίτ δεν μπορεί να επιτύχει τον δικό της σκοπό, την αποκατάσταση των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας και του δικαίου και της τάξης, εάν δεν κατορθώσει να μεταδώσει τις ιδέες της στο κοινό, ανοικτά εάν είναι δυνατόν και κρυφά εάν είναι αναγκαίο, και να αφυπνίσει τις μάζες από τον λήθαργο της υποτέλειας, διεγείροντας, έστω προσωρινά, το φυσικό τους ένστικτο να θέλουν να είναι ελεύθερες. Όπως το διατύπωσε ο Mises: «Η άνθηση της ανθρώπινης κοινωνίας εξαρτάται από δύο παράγοντες: τη διανοητική δύναμη εξαιρετικών ανθρώπων να συλλαμβάνουν ορθές κοινωνικές και οικονομικές θεωρίες και την ικανότητα αυτών ή άλλων ανθρώπων να καθιστούν αυτές τις ιδεολογίες αποδεκτές στην πλειονότητα».[140]

Επομένως, η απόφαση των μελών της ελίτ να αποσχιστούν από το κράτος και να μη συνεργάζονται μαζί του πρέπει πάντοτε να περιλαμβάνει την αποφασιστικότητα να συμμετέχουν σε έναν συνεχή ιδεολογικό αγώνα ή να συμβάλλουν σε αυτόν· διότι, εάν η κρατική ισχύς στηρίζεται στην ευρεία αποδοχή ψευδών —και μάλιστα παράλογων και ανόητων— ιδεών, τότε η μόνη γνήσια προστασία είναι η συστηματική επίθεση σε αυτές τις ιδέες και η διάδοση και εξάπλωση αληθών ιδεών. Όπως, όμως, πρέπει κανείς να είναι πάντοτε προσεκτικός και επιφυλακτικός ως προς τις υλικές επενδύσεις του, είναι εξίσου σημαντικό να παραμένει διαρκώς σε εγρήγορση και επιλεκτικός ως προς τις ιδεολογικές επενδύσεις του.

Ειδικότερα, σε αυτή την προσπάθεια δεν αρκεί απλώς να επικρίνει κανείς συγκεκριμένες κρατικές πολιτικές ή πρόσωπα ή να υποστηρίζει τους επικριτές και τις επικρίσεις τους· διότι, ακόμη και εάν είναι ορθή και δημοφιλής, μια τέτοια κριτική δεν φτάνει στη ρίζα του προβλήματος. Στην ορολογία της «Νέας Αριστεράς», είναι «ενδοσυστημική» και, επομένως, ακίνδυνη από την οπτική της κρατικής εξουσίας. Κατά συνέπεια, κάθε υποστήριξη που παρέχεται σε τέτοιες προσπάθειες, όσο καλοπροαίρετη κι αν είναι, αποτελεί στην καλύτερη περίπτωση σπατάλη και, στη χειρότερη, αυξάνει περαιτέρω την κρατική ισχύ. Αντιθέτως, μολονότι οι κριτικές και οι επικριτές της κρατικής εξουσίας μπορεί να ξεκινούν από συγκεκριμένες πολιτικές ή πρόσωπα, ή ακόμη και εάν πρέπει να το κάνουν για να προσελκύσουν τη μαζική προσοχή, κάθε προσπάθεια και κάθε πρόσωπο που αξίζει υποστήριξη θα πρέπει να προχωρεί παραπέρα. Κάθε επικριτής και κάθε κριτική που αξίζουν υποστήριξη πρέπει να προχωρούν στην εξήγηση κάθε επιμέρους κρατικής αποτυχίας ως

συμπτώματος ενός υποκείμενου ελαττώματος στην ίδια την ιδέα του κράτους —και ιδίως του δημοκρατικού κράτους. Με άλλα λόγια, κανένας επικριτής και καμία κριτική δεν αξίζουν την υποστήριξη κανενός εάν δεν αποκαλύπτουν ως διανοητική απάτη τους δύο πυλώνες στους οποίους στηρίζεται όλη η κρατική ισχύς: την πεποίθηση ότι η προστασία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, κατ' εξαίρεση από όλα τα άλλα αγαθά, απαιτεί ένα καταναγκαστικό μονοπώλιο —μια οργάνωση μη εκούσιας συμμετοχής— και ότι η ιδιωτική ιδιοκτησία και η προστασία διασφαλίζονται καλύτερα εάν η πρόσβαση σε αυτό το μονοπώλιο του δικαίου και της τάξης είναι ελεύθερη και οι επικεφαλής του εκλέγονται δημοκρατικά.

Πράγματι, δεν πρέπει ποτέ να υπάρχει ούτε ο παραμικρός δισταγμός στην προσήλωση στον αδιάλλακτο ιδεολογικό ριζοσπαστισμό —τον «εξτρεμισμό». Όχι μόνο οτιδήποτε λιγότερο θα ήταν αντιπαραγωγικό, αλλά, σημαντικότερο, μόνο ριζοσπαστικές —και μάλιστα ριζικά απλές— ιδέες μπορούν να συγκινήσουν τις αμβλείες και νωθρές μάζες. Και τίποτε δεν είναι αποτελεσματικότερο στο να πείσει τις μάζες να πάψουν να συνεργάζονται με το κράτος από τη διαρκή και αμείλικτη αποκάλυψη, αποϊεροποίηση και γελοιοποίηση του κράτους και των εκπροσώπων του ως ηθικών και οικονομικών απατεώνων και αγυρτών: ως γυμνών αυτοκρατόρων, άξιων περιφρόνησης και στόχων κάθε αστεϊσμού.

Εάν και μόνο εάν τα μέλη της φυσικής φιλελεύθερης-ελευθεριστικής ελίτ κατανοήσουν πλήρως αυτό το δίδαγμα και αρχίσουν να ενεργούν αναλόγως, ο φιλελευθερισμός θα έχει μέλλον. Μόνο τότε θα έχουν κάνει εκείνο που ο La Boétie συμβούλευε όλους μας να κάνουμε:

> *Αποφασίστε να μην υπηρετείτε πια και αμέσως είστε ελεύθεροι. Δεν σας ζητώ να απλώσετε χέρι στον τύραννο για να τον ανατρέψετε, αλλά απλώς να πάψετε να τον στηρίζετε· τότε θα τον δείτε, σαν έναν μεγάλο Κολοσσό από τον οποίο αφαιρέθηκε το βάθρο, να πέφτει από το ίδιο του το βάρος και να συντρίβεται.*[141]

4. Περί δημοκρατίας, αναδιανομής και καταστροφής της ιδιοκτησίας

Φανταστείτε μια παγκόσμια κυβέρνηση, εκλεγμένη δημοκρατικά σύμφωνα με την αρχή «ένας άνθρωπος, μία ψήφος» σε παγκόσμια κλίμακα. Ποιο θα ήταν το πιθανό αποτέλεσμα μιας εκλογής; Πιθανότατα, θα προέκυπτε μια κινεζοϊνδική κυβέρνηση συνασπισμού. Και τι θα αποφάσιζε πιθανότατα να κάνει αυτή η κυβέρνηση για να ικανοποιήσει τους υποστηρικτές της και να επανεκλεγεί; Η κυβέρνηση θα διαπίστωνε πιθανώς ότι ο λεγόμενος δυτικός κόσμος διέθετε υπερβολικά πολύ πλούτο και ο υπόλοιπος κόσμος, ιδίως η Κίνα και η Ινδία, υπερβολικά λίγο, και ότι θα ήταν αναγκαία μια συστηματική αναδιανομή πλούτου και εισοδήματος.[142] Ή φανταστείτε ότι στη δική σας χώρα το δικαίωμα ψήφου επεκτεινόταν στα επτάχρονα παιδιά. Μολονότι η κυβέρνηση πιθανότατα δεν θα στελεχωνόταν από παιδιά, οι πολιτικές της θα αντανακλούσαν οπωσδήποτε τις «θεμιτές ανησυχίες» των παιδιών για «επαρκή» και «ίση» πρόσβαση σε «δωρεάν» τηγανητές πατάτες, λεμονάδα και βίντεο.[143]

Έχοντας κατά νου αυτά τα «νοητικά πειράματα», δεν μπορεί να υπάρχει αμφιβολία για τις συνέπειες της διαδικασίας εκδημοκρατισμού που άρχισε στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ κατά το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα και ολοκληρώθηκε μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Η διαδοχική επέκταση του δικαιώματος ψήφου και, τελικά, η καθιέρωση της καθολικής ψηφοφορίας των ενηλίκων έκαναν στο εσωτερικό κάθε χώρας ό,τι θα έκανε μια παγκόσμια δημοκρατία σε ολόκληρη την υφήλιο: έθεσαν σε κίνηση μια φαινομενικά μόνιμη τάση αναδιανομής πλούτου και εισοδήματος.[144]

Η αρχή «ένας άνθρωπος, μία ψήφος», σε συνδυασμό με την «ελεύθερη πρόσβαση» στην κρατική εξουσία —η δημοκρατία— συνεπάγεται ότι κάθε πρόσωπο και η προσωπική του περιουσία τίθενται στη διάθεση και προσφέρονται προς αρπαγή σε όλους τους άλλους. Δημιουργείται μια «τραγωδία των κοινών».[145] Αναμένεται ότι οι πλειοψηφίες των «μη εχόντων» θα προσπαθούν ακατάπαυστα να πλουτίζουν εις βάρος των μειοψηφιών των «εχόντων». Αυτό δεν σημαίνει ότι θα υπάρχει μόνο μία τάξη μη εχόντων και μία τάξη εχόντων και ότι η αναδιανομή θα γίνεται ομοιόμορφα από τους πλούσιους προς τους φτωχούς. Ακριβώς το αντίθετο. Μολονότι η αναδιανομή από τους πλούσιους προς τους φτωχούς θα διαδραματίζει πάντοτε σημαντικό ρόλο, θα αποτελούσε κοινωνιολογικό ολίσθημα να υποτεθεί ότι θα είναι η μοναδική ή ακόμη και η κυρίαρχη μορφή αναδιανομής.[146] Άλλωστε, οι «μονίμως» πλούσιοι και οι «μονίμως» φτωχοί είναι συνήθως πλούσιοι ή φτωχοί για κάποιον λόγο. Οι πλούσιοι χαρακτηρίζονται από ευφυΐα και εργατικότητα, ενώ οι φτωχοί είναι συνήθως βραδύνοες, οκνηροί ή και τα δύο.[147] Δεν είναι πολύ πιθανό οι βραδύνοες, ακόμη και αν αποτελούν πλειοψηφία, να υπερκεράζουν συστηματικά σε ευστροφία μια μειοψηφία ευφυών και δραστήριων ατόμων και να πλουτίζουν εις βάρος της. Αντιθέτως, το μεγαλύτερο μέρος της αναδιανομής θα πραγματοποιείται εντός της ομάδας των «μη φτωχών» και συχνά θα είναι πράγματι οι ευπορότεροι εκείνοι που θα κατορθώνουν να επιδοτούνται από τους λιγότερο εύπορους. Σκεφτείτε, για παράδειγμα, τη σχεδόν καθολική πρακτική της παροχής «δωρεάν» πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, μέσω της οποίας η εργατική τάξη, τα παιδιά της οποίας σπανίως φοιτούν στα πανεπιστήμια, πληρώνει μέσω της φορολογίας για την εκπαίδευση των παιδιών της μεσαίας

τάξης![148] Επιπλέον, αναμένεται ότι θα υπάρχουν πολλές ανταγωνιζόμενες ομάδες και συμμαχίες που θα προσπαθούν να ωφεληθούν εις βάρος άλλων. Θα υπάρχουν διάφορα μεταβαλλόμενα κριτήρια που θα ορίζουν τι καθιστά ένα πρόσωπο «έχοντα» —άξιο λεηλασίας— και ένα άλλο «μη έχοντα» —άξιο να λάβει τη λεία. Συγχρόνως, τα άτομα θα είναι μέλη ενός πλήθους ομάδων «εχόντων» ή/και «μη εχόντων», χάνοντας εξαιτίας ενός χαρακτηριστικού τους και κερδίζοντας εξαιτίας κάποιου άλλου, με ορισμένα άτομα να καταλήγουν καθαροί ζημιωμένοι και άλλα καθαροί ωφελημένοι της αναδιανομής.

Η αναγνώριση της δημοκρατίας ως μηχανισμού λαϊκής αναδιανομής πλούτου και εισοδήματος, σε συνδυασμό με μία από τις θεμελιωδέστερες αρχές ολόκληρης της οικονομικής επιστήμης —ότι τελικά θα υπάρξει περισσότερο από οτιδήποτε επιδοτείται—, παρέχει το κλειδί για την κατανόηση της σημερινής εποχής.[149]

Κάθε αναδιανομή, ανεξαρτήτως του κριτηρίου στο οποίο βασίζεται, συνεπάγεται «αφαίρεση» από τους αρχικούς ιδιοκτήτες ή/και παραγωγούς —τους «έχοντες» κάτι— και «παροχή» σε μη ιδιοκτήτες και μη παραγωγούς —τους «μη έχοντες» κάτι. Το κίνητρο να είναι κανείς αρχικός ιδιοκτήτης ή παραγωγός του εν λόγω πράγματος μειώνεται και το κίνητρο να είναι μη ιδιοκτήτης και μη παραγωγός αυξάνεται. Κατά συνέπεια, ως αποτέλεσμα της επιδότησης ατόμων επειδή είναι φτωχά, θα υπάρξει περισσότερη φτώχεια. Με την επιδότηση ανθρώπων επειδή είναι άνεργοι, θα δημιουργηθεί περισσότερη ανεργία. Η στήριξη μητέρων που μεγαλώνουν μόνες τα παιδιά τους με φορολογικά έσοδα θα οδηγήσει σε αύξηση της μονογονεϊκής μητρότητας, των γεννήσεων «εκτός γάμου» και των διαζυγίων.[150] Με την απαγόρευση της παιδικής εργασίας, εισόδημα μεταφέρεται από οικογένειες με παιδιά προς άτεκνα πρόσωπα —ως αποτέλεσμα του νομικού περιορισμού της προσφοράς εργασίας, οι μισθοί θα αυξηθούν. Κατά συνέπεια, ο δείκτης γεννήσεων θα μειωθεί. Από την άλλη πλευρά, με την επιδότηση της εκπαίδευσης των παιδιών δημιουργείται το αντίθετο αποτέλεσμα. Εισόδημα μεταφέρεται από τους άτεκνους και όσους έχουν λίγα παιδιά προς εκείνους που έχουν πολλά. Ως αποτέλεσμα, ο δείκτης γεννήσεων θα αυξηθεί. Στη συνέχεια, όμως, η αξία των παιδιών θα μειωθεί και πάλι και οι δείκτες γεννήσεων θα υποχωρήσουν ως αποτέλεσμα του λεγόμενου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης· διότι, με την επιδότηση των συνταξιούχων —των ηλικιωμένων— από φόρους που επιβάλλονται στους σημερινούς αποκτώντες εισόδημα —στους νέους—, ο θεσμός της οικογένειας, ο διαγενεακός δεσμός μεταξύ γονέων, παππούδων και παιδιών, αποδυναμώνεται συστηματικά. Οι ηλικιωμένοι δεν χρειάζεται πλέον να στηρίζονται στη βοήθεια των παιδιών τους εάν δεν έχουν προνοήσει για τα γηρατειά τους, και οι νέοι —με συνήθως λιγότερο συσσωρευμένο πλούτο— πρέπει να συντηρούν τους ηλικιωμένους —με συνήθως περισσότερο συσσωρευμένο πλούτο— αντί να συμβαίνει το αντίστροφο, όπως συνήθως συμβαίνει στις οικογένειες. Η επιθυμία των γονέων να έχουν παιδιά και των παιδιών να έχουν γονείς θα μειωθεί, οι οικογενειακές διαλύσεις και οι δυσλειτουργικές οικογένειες θα αυξηθούν και η προνοητική δράση — η αποταμίευση και ο σχηματισμός κεφαλαίου — θα περιοριστεί, ενώ η κατανάλωση θα αυξάνεται.[151]

Ως αποτέλεσμα της επιδότησης όσων προσποιούνται ασθένεια, των νευρωτικών, των απρόσεκτων, των αλκοολικών, των τοξικομανών, όσων έχουν προσβληθεί από AIDS και των σωματικά και νοητικά «μειονεκτούντων», μέσω της ρύθμισης της ασφάλισης και της υποχρεωτικής ασφάλισης υγείας, θα υπάρξουν περισσότερες ασθένειες, προσποίηση ασθένειας, νευρωτισμός, απροσεξία, αλκοολισμός, τοξικομανία, προσβολή από AIDS και σωματική και νοητική καθυστέρηση.[152] Με τον εξαναγκασμό των μη εγκληματιών, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων εγκλήματος, να πληρώνουν

για τη φυλάκιση των εγκληματιών —αντί να υποχρεώνονται οι εγκληματίες να αποζημιώνουν τα θύματά τους και να πληρώνουν ολόκληρο το κόστος της σύλληψης και του εγκλεισμού τους—, το έγκλημα θα αυξηθεί.[153] Με τον εξαναγκασμό των επιχειρηματιών, μέσω προγραμμάτων «θετικής δράσης» —«μη διάκρισης»—, να απασχολούν περισσότερες γυναίκες, ομοφυλόφιλους, μαύρους ή άλλες «μειονότητες» από όσους θα επιθυμούσαν, θα υπάρξουν περισσότεροι απασχολούμενοι από μειονότητες και λιγότεροι εργοδότες, καθώς και λιγότερη απασχόληση ανδρών, ετεροφυλόφιλων και λευκών.[154] Με τον εξαναγκασμό των ιδιωτών γαιοκτημόνων να επιδοτούν —να «προστατεύουν»— τα «απειλούμενα είδη» που διαβιούν στη γη τους μέσω της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, θα υπάρξουν περισσότερα ζώα σε καλύτερη κατάσταση και λιγότεροι άνθρωποι σε χειρότερη κατάσταση.[155]

Το σημαντικότερο είναι ότι, με τον εξαναγκασμό των ιδιωτών ιδιοκτητών ή/και όσων αποκτούν εισόδημα στην αγορά —των παραγωγών— να επιδοτούν «πολιτικούς», «πολιτικά κόμματα» και «δημόσιους υπαλλήλους» —οι πολιτικοί και οι κρατικοί υπάλληλοι δεν πληρώνουν φόρους, αλλά πληρώνονται από φόρους—,[156] θα υπάρχει λιγότερη δημιουργία πλούτου, λιγότεροι παραγωγοί και χαμηλότερη παραγωγικότητα, και ολοένα περισσότερη σπατάλη, «παράσιτα» και παρασιτισμός.

Οι επιχειρηματίες —οι καπιταλιστές— και οι υπάλληλοί τους δεν μπορούν να κερδίσουν εισόδημα εάν δεν παράγουν αγαθά ή υπηρεσίες που πωλούνται στις αγορές. Οι αγορές των αγοραστών είναι εκούσιες. Αγοράζοντας ένα αγαθό ή μια υπηρεσία, οι αγοραστές —οι καταναλωτές— εκδηλώνουν ότι προτιμούν αυτό το αγαθό ή την υπηρεσία από το χρηματικό ποσό που πρέπει να παραχωρήσουν για να το αποκτήσουν. Αντιθέτως, οι πολιτικοί, τα κόμματα και οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν παράγουν τίποτε που να πωλείται στις αγορές. Κανείς δεν αγοράζει κρατικά «αγαθά» ή «υπηρεσίες». Παράγονται και η παραγωγή τους συνεπάγεται κόστος, αλλά δεν πωλούνται και δεν αγοράζονται. Αφενός, αυτό συνεπάγεται ότι είναι αδύνατον να προσδιοριστεί η αξία τους και να διαπιστωθεί αν αυτή η αξία δικαιολογεί ή όχι το κόστος τους. Επειδή κανείς δεν τα αγοράζει, κανείς δεν εκδηλώνει πράγματι ότι θεωρεί τα κρατικά αγαθά και τις υπηρεσίες αντάξια του κόστους τους ή, ακόμη, ότι τους αποδίδει οποιαδήποτε αξία. Από την οπτική της οικονομικής θεωρίας, είναι επομένως εντελώς αδικαιολόγητο να υποτίθεται, όπως γίνεται πάντοτε στη λογιστική του εθνικού εισοδήματος, ότι τα κρατικά αγαθά και οι υπηρεσίες αξίζουν όσο κοστίζει η παραγωγή τους και κατόπιν να προστίθεται απλώς αυτή η αξία στην αξία των «κανονικών», ιδιωτικά παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών —που αγοράζονται και πωλούνται—, ώστε να προκύψει, για παράδειγμα, το ακαθάριστο εγχώριο ή εθνικό προϊόν. Θα μπορούσε εξίσου να υποτεθεί ότι τα κρατικά αγαθά και οι υπηρεσίες δεν αξίζουν τίποτε ή ακόμη ότι δεν είναι καθόλου «αγαθά» αλλά «κακά» και, επομένως, ότι το κόστος των πολιτικών και ολόκληρου του σώματος των δημόσιων υπαλλήλων θα έπρεπε να αφαιρείται από τη συνολική αξία των ιδιωτικά παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών. Πράγματι, αυτή η υπόθεση θα ήταν πολύ περισσότερο δικαιολογημένη. Διότι, αφετέρου, ως προς τις πρακτικές της συνέπειες, η επιδότηση των πολιτικών και των δημόσιων υπαλλήλων ισοδυναμεί με επιδότηση της «παραγωγής» με ελάχιστη ή καμία μέριμνα για την ευημερία των υποτιθέμενων καταναλωτών τους και, αντιθέτως, με μεγάλη ή αποκλειστική μέριμνα για την ευημερία των «παραγωγών», δηλαδή των πολιτικών και των δημόσιων υπαλλήλων. Οι μισθοί τους παραμένουν ίδιοι είτε το προϊόν τους ικανοποιεί τους καταναλωτές είτε όχι. Κατά συνέπεια, ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης της απασχόλησης στον «δημόσιο» τομέα, θα αυξάνονται η οκνηρία, η αμέλεια, η ανικανότητα, η κακή εξυπηρέτηση, η κακομεταχείριση, η σπατάλη και ακόμη η καταστροφή —και συγχρόνως η αλαζονεία, η δημαγωγία και τα ψεύδη: «εργαζόμαστε για το δημόσιο καλό».[157]

Έπειτα από λιγότερα από εκατό χρόνια δημοκρατίας και αναδιανομής, τα προβλέψιμα αποτελέσματα είναι πλέον ορατά. Το «αποθεματικό» που κληρονομήθηκε από το παρελθόν φαίνεται να έχει εξαντληθεί. Επί αρκετές δεκαετίες —από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 ή τις αρχές της δεκαετίας του 1970—, το πραγματικό βιοτικό επίπεδο στη Δύση παραμένει στάσιμο ή ακόμη και υποχωρεί.[158] Το «δημόσιο» χρέος και το κόστος του υφιστάμενου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και υγειονομικής περίθαλψης έχουν δημιουργήσει την προοπτική μιας επικείμενης οικονομικής κατάρρευσης.[159] Συγχρόνως, σχεδόν κάθε μορφή ανεπιθύμητης συμπεριφοράς — ανεργία, εξάρτηση από προνοιακές παροχές, αμέλεια, απερισκεψία, αγένεια, ψυχοπάθεια, ηδονισμός και έγκλημα— έχει αυξηθεί, και η κοινωνική σύγκρουση και η κοινωνική αποσύνθεση έχουν φτάσει σε επικίνδυνα επίπεδα.[160] Εάν συνεχιστούν οι σημερινές τάσεις, μπορεί να ειπωθεί με ασφάλεια ότι το δυτικό κράτος πρόνοιας (παροχών) —η σοσιαλδημοκρατία— θα καταρρεύσει όπως ακριβώς κατέρρευσε ο ανατολικός σοσιαλισμός, ρωσικού τύπου, στα τέλη της δεκαετίας του 1980.

Ωστόσο, η οικονομική κατάρρευση δεν οδηγεί αυτομάτως σε βελτίωση. Τα πράγματα μπορεί να χειροτερέψουν αντί να βελτιωθούν. Εκείνο που απαιτείται, πέρα από μια κρίση, είναι ιδέες —ορθές ιδέες— και άνθρωποι ικανοί να τις κατανοήσουν και να τις εφαρμόσουν μόλις παρουσιαστεί η ευκαιρία. Σε τελευταία ανάλυση, η πορεία της ιστορίας καθορίζεται από ιδέες, είτε αληθείς είτε ψευδείς, και από ανθρώπους που ενεργούν βάσει αληθών ή ψευδών ιδεών και εμπνέονται από αυτές. Η σημερινή κατάσταση χάους είναι επίσης αποτέλεσμα ιδεών. Είναι αποτέλεσμα της συντριπτικής αποδοχής της ιδέας της δημοκρατίας από την κοινή γνώμη. Όσο επικρατεί αυτή η αποδοχή, η καταστροφή είναι αναπόφευκτη και δεν μπορεί να υπάρξει ελπίδα βελτίωσης ακόμη και μετά την έλευσή της. Από την άλλη πλευρά, μόλις η ιδέα της δημοκρατίας αναγνωριστεί ως ψευδής και φαύλη —και οι ιδέες μπορούν, καταρχήν, να αλλάξουν σχεδόν ακαριαία—, η καταστροφή μπορεί να αποφευχθεί.

Το κεντρικό καθήκον όσων επιθυμούν να αντιστρέψουν την πορεία και να αποτρέψουν την πλήρη κατάρρευση είναι η «απονομιμοποίηση» της ιδέας της δημοκρατίας ως πρωταρχικής αιτίας της σημερινής κατάστασης προϊούσας «αποπολιτιστικής» εξέλιξης. Προς τον σκοπό αυτό, πρέπει πρώτα να επισημανθεί ότι είναι δύσκολο να βρει κανείς πολλούς υποστηρικτές της δημοκρατίας στην ιστορία της πολιτικής θεωρίας. Σχεδόν όλοι οι μεγάλοι στοχαστές δεν έτρεφαν παρά περιφρόνηση για τη δημοκρατία. Ακόμη και οι Ιδρυτές των ΗΠΑ, οι οποίες θεωρούνται σήμερα πρότυπο δημοκρατίας, ήταν κατηγορηματικά αντίθετοι προς αυτήν. Χωρίς καμία εξαίρεση, θεωρούσαν τη δημοκρατία τίποτε άλλο παρά οχλοκρατία. Θεωρούσαν τους εαυτούς τους μέλη μιας «φυσικής αριστοκρατίας» και, αντί για δημοκρατία, υποστήριζαν μια αριστοκρατική αβασίλευτη πολιτεία.[161] Επιπλέον, ακόμη και μεταξύ των λίγων θεωρητικών υπερασπιστών της δημοκρατίας, όπως ο Rousseau, για παράδειγμα, είναι σχεδόν αδύνατον να βρεθεί κάποιος που να την υποστήριζε για οτιδήποτε πέρα από εξαιρετικά μικρές κοινότητες — χωριά ή πόλεις. Πράγματι, σε μικρές κοινότητες όπου όλοι γνωρίζονται προσωπικά, οι περισσότεροι άνθρωποι είναι αναγκασμένοι να αναγνωρίζουν ότι η θέση των «εχόντων» βασίζεται συνήθως στα υπέρτερα προσωπικά τους επιτεύγματα, όπως ακριβώς η θέση των «μη εχόντων» εξηγείται συνήθως από τις προσωπικές τους ανεπάρκειες και την κατωτερότητά τους. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι πολύ δυσκολότερο να επιχειρεί κανείς να λεηλατήσει άλλους ανθρώπους και την προσωπική τους περιουσία προς ίδιον όφελος χωρίς να υποστεί συνέπειες. Σε σαφή αντίθεση, σε μεγάλες επικράτειες που περιλαμβάνουν εκατομμύρια ή ακόμη και εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους, όπου οι δυνητικοί λεηλάτες δεν γνωρίζουν τα θύματά τους και αντιστρόφως, η ανθρώπινη επιθυμία πλουτισμού εις βάρος άλλων υπόκειται σε ελάχιστους ή καθόλου περιορισμούς.[162]

Ακόμη σημαντικότερο είναι να καταστεί εκ νέου σαφές ότι η ιδέα της δημοκρατίας είναι τόσο ανήθικη όσο και αντιοικονομική. Ως προς την ηθική υπόσταση της εξουσίας της πλειοψηφίας, πρέπει να επισημανθεί ότι επιτρέπει στους Α και Β να συμπράττουν για να απογυμνώσουν τον C, στους C και Α να ενώνονται κατόπιν για να απογυμνώσουν τον Β και, στη συνέχεια, στους Β και C να συνωμοτούν εναντίον του Α, και ούτω καθεξής. Αυτό δεν είναι δικαιοσύνη αλλά ηθικό αίσχος· και, αντί η δημοκρατία και οι δημοκράτες να αντιμετωπίζονται με σεβασμό, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με απροκάλυπτη περιφρόνηση και να γελοιοποιούνται ως ηθικοί απατεώνες.[163]

Από την άλλη πλευρά, ως προς την οικονομική ποιότητα της δημοκρατίας, πρέπει να τονίζεται ακατάπαυστα ότι οι απώτατες πηγές του ανθρώπινου πολιτισμού και της ευημερίας δεν είναι η δημοκρατία αλλά η ιδιωτική ιδιοκτησία, η παραγωγή και η εκούσια ανταλλαγή. Ειδικότερα, σε αντίθεση με διαδεδομένους μύθους, πρέπει να τονιστεί ότι η έλλειψη δημοκρατίας δεν είχε ουσιαστικά καμία σχέση με τη χρεοκοπία του σοσιαλισμού ρωσικού τύπου. Το πρόβλημα του σοσιαλισμού δεν ήταν η αρχή επιλογής των πολιτικών. Ήταν η πολιτική και η πολιτική λήψη αποφάσεων καθαυτές. Αντί κάθε ιδιώτης παραγωγός να αποφασίζει ανεξάρτητα τι θα κάνει με συγκεκριμένους πόρους, όπως συμβαίνει υπό ένα καθεστώς ιδιωτικής ιδιοκτησίας και συμβατικών σχέσεων, με πλήρως ή μερικώς κοινωνικοποιημένους συντελεστές παραγωγής κάθε απόφαση απαιτεί την άδεια κάποιου άλλου. Για τον παραγωγό δεν έχει σημασία πώς επιλέγονται εκείνοι που χορηγούν την άδεια. Εκείνο που έχει σημασία γι' αυτόν είναι ότι χρειάζεται καν να ζητηθεί άδεια. Όσο συμβαίνει αυτό, το κίνητρο των παραγωγών να παράγουν μειώνεται και θα ακολουθεί εξαθλίωση. Η ιδιωτική ιδιοκτησία είναι εξίσου ασύμβατη με τη δημοκρατία όσο και με οποιαδήποτε άλλη μορφή πολιτικής εξουσίας.[164] Αντί για δημοκρατία, τόσο η δικαιοσύνη όσο και η οικονομική αποτελεσματικότητα απαιτούν μια αμιγή και ανεμπόδιστη κοινωνία ιδιωτικής ιδιοκτησίας, μια «αναρχία της παραγωγής», στην οποία κανείς δεν κυβερνά κανέναν και όλες οι σχέσεις των παραγωγών είναι εκούσιες και, επομένως, αμοιβαίως επωφελείς.[165]

Τέλος, όσον αφορά τις στρατηγικές παραμέτρους, για να προσεγγιστεί ο σκοπός μιας μη εκμεταλλευτικής κοινωνικής τάξης, δηλαδή της αναρχίας της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, η ιδέα της πλειοψηφικής αρχής πρέπει να στραφεί εναντίον της ίδιας της δημοκρατικής εξουσίας. Υπό οποιαδήποτε μορφή κρατικής εξουσίας, συμπεριλαμβανομένης της δημοκρατίας, η «άρχουσα τάξη» —οι πολιτικοί και οι δημόσιοι υπάλληλοι — αντιπροσωπεύει μόνο ένα μικρό ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Ενώ είναι δυνατόν εκατό παράσιτα να ζουν άνετα από τα προϊόντα χιλίων ξενιστών, χίλια παράσιτα δεν μπορούν να ζουν από εκατό ξενιστές. Με βάση την αναγνώριση αυτού του γεγονότος, θα φαινόταν δυνατόν να πειστεί η πλειονότητα των ψηφοφόρων ότι αποτελεί προσβολή που προστίθεται στη βλάβη το να επιτρέπεται σε όσους ζουν από τους φόρους άλλων να έχουν λόγο για το ύψος αυτών των φόρων και, επομένως, να αποφασίσει δημοκρατικά την αφαίρεση του δικαιώματος ψήφου από όλους τους κρατικούς υπαλλήλους και από όλους όσοι λαμβάνουν κρατικά ωφελήματα, είτε είναι αποδέκτες προνοιακών παροχών είτε συμβεβλημένοι ανάδοχοι του κράτους.

Επιπλέον, σε συνδυασμό με αυτή τη στρατηγική, είναι αναγκαίο να αναγνωριστεί η τεράστια σημασία της απόσχισης και των αποσχιστικών κινημάτων. Εάν οι αποφάσεις της πλειοψηφίας είναι «ορθές», τότε η μεγαλύτερη από όλες τις δυνατές πλειοψηφίες, μια παγκόσμια πλειοψηφία και μια δημοκρατική παγκόσμια κυβέρνηση, πρέπει τελικά να θεωρούνται «ορθές»,[166] με τις συνέπειες που προβλέφθηκαν στην αρχή αυτού του κεφαλαίου. Αντιθέτως, η απόσχιση περιλαμβάνει πάντοτε την αποχώρηση μικρότερων πληθυσμών από μεγαλύτερους. Αποτελεί, επομένως, ψήφο κατά της αρχής της δημοκρατίας και της εξουσίας της πλειοψηφίας. Όσο περισσότερο προχωρεί η διαδικασία

απόσχισης στο επίπεδο μικρών περιφερειών, πόλεων, αστικών συνοικιών, κωμοπόλεων, χωριών και, τελικά, μεμονωμένων νοικοκυριών και εκούσιων ενώσεων ιδιωτικών νοικοκυριών και επιχειρήσεων, τόσο δυσκολότερη θα γίνεται η διατήρηση του σημερινού επιπέδου αναδιανεμητικών πολιτικών. Συγχρόνως, όσο μικρότερες είναι οι εδαφικές ενότητες, τόσο πιθανότερο θα είναι να αναδειχθούν λίγα άτομα —με βάση τη λαϊκή αναγνώριση της οικονομικής ανεξαρτησίας τους, των εξαιρετικών επαγγελματικών επιτευγμάτων τους, της ηθικά άμεμπτης προσωπικής ζωής τους, της υπέρτερης κρίσης, του θάρρους και της καλαισθησίας τους— σε φυσικές, εκουσίως αναγνωρισμένες ελίτ και να προσδώσουν νομιμοποίηση στην ιδέα μιας φυσικής τάξης ανταγωνιστικών —μη μονοπωλιακών— και ελεύθερα —εκουσίως— χρηματοδοτούμενων ειρηνοποιών, δικαστών και επικαλυπτόμενων δικαιοδοσιών, όπως υπάρχει ακόμη και σήμερα στο πεδίο του διεθνούς εμπορίου και των ταξιδιών. Μια αμιγής κοινωνία ιδιωτικού δικαίου —ως απάντηση στη δημοκρατία και σε κάθε άλλη μορφή πολιτικής, καταναγκαστικής εξουσίας.[167]

5. Περί συγκεντροποίησης και απόσχισης

Το κράτος είναι εδαφικός μονοπωλητής του καταναγκασμού: ένας φορέας που μπορεί να επιδίδεται σε συνεχείς, θεσμοποιημένες παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και στην εκμετάλλευση των ιδιωτών ιδιοκτητών μέσω απαλλοτρίωσης, φορολόγησης και ρύθμισης.[168] Εάν υποθέσουμε απλώς ότι τα κρατικά όργανα επιδιώκουν το ίδιον συμφέρον, αναμένεται ότι όλα τα κράτη —οι κυβερνήσεις— θα χρησιμοποιούν αυτό το μονοπώλιο και, επομένως, θα εμφανίζουν τάση αυξανόμενης εκμετάλλευσης. Αφενός, αυτό σημαίνει αυξανόμενη εκμετάλλευση στο εσωτερικό — και εσωτερική φορολόγηση. Αφετέρου, και αυτή ειδικότερα η πτυχή θα μας απασχολήσει στη συνέχεια, σημαίνει εδαφικό επεκτατισμό. Τα κράτη θα προσπαθούν πάντοτε να διευρύνουν τη βάση εκμετάλλευσης και φορολόγησής τους. Πράττοντας έτσι, όμως, θα συγκρούονται με άλλα, ανταγωνιστικά κράτη. Ο ανταγωνισμός μεταξύ κρατών, ως εδαφικών μονοπωλητών του καταναγκασμού, είναι από τη φύση του ανταγωνισμός εξάλειψης. Δηλαδή, σε κάθε δεδομένη περιοχή μπορεί να υπάρχει μόνο ένας μονοπωλητής εκμετάλλευσης και φορολόγησης· επομένως, αναμένεται ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ διαφορετικών κρατών θα προάγει μια τάση αυξανόμενης πολιτικής συγκεντροποίησης και, τελικά, ένα και μοναδικό παγκόσμιο κράτος.

Μια ματιά στη δυτική ιστορία αρκεί για να καταδείξει την εγκυρότητα αυτού του συμπεράσματος. Στην αρχή αυτής της χιλιετίας, για παράδειγμα, η Ευρώπη αποτελούνταν από χιλιάδες ανεξάρτητες πολιτικές ενότητες. Τώρα απομένουν μόνο μερικές δεκάδες. Ασφαλώς, υπήρχαν και αποκεντρωτικές δυνάμεις. Υπήρξε η σταδιακή διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τον δέκατο έκτο αιώνα έως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και την ίδρυση της σύγχρονης Τουρκίας. Η εδαφικά ασυνεχής Αυτοκρατορία των Habsburgs διαμελιζόταν σταδιακά από την εποχή της μεγαλύτερης επέκτασής της υπό τον Charles V έως την εξαφάνισή της και την ίδρυση της σύγχρονης Αυστρίας το 1918. Και μόλις πρόσφατα, μπροστά στα μάτια μας, διαλύθηκε η πρώην σοβιετική αυτοκρατορία. Στο έδαφος της πρώην Σοβιετικής Ένωσης υπάρχουν τώρα περισσότερα από δώδεκα ανεξάρτητα κράτη. Η πρώην Γιουγκοσλαβία αποτελείται τώρα από τη Σλοβενία, την Κροατία, τη Σερβία, τη Μακεδονία και τη Βοσνία. Και οι Τσέχοι και οι Σλοβάκοι διαχωρίστηκαν και σχημάτισαν ανεξάρτητες χώρες. Ωστόσο, η κυρίαρχη τάση ήταν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Για παράδειγμα, κατά το δεύτερο μισό του δέκατου έβδομου αιώνα, η Γερμανία αποτελούνταν από περίπου 234 χώρες, 51 ελεύθερες πόλεις και 1.500 ανεξάρτητες ιπποτικές κτήσεις. Έως τις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα, ο συνολικός αριθμός και των τριών είχε μειωθεί κάτω από 50, και έως το 1871 είχε επιτευχθεί η ενοποίηση. Η εξέλιξη στην Ιταλία ήταν παρόμοια. Ακόμη και μικρά κράτη έχουν ιστορία επέκτασης και συγκεντροποίησης. Η Ελβετία ξεκίνησε το 1291 ως συνομοσπονδία τριών ανεξάρτητων καντονιακών κρατών. Έως το 1848 ήταν ένα ενιαίο, ομοσπονδιακό κράτος με περίπου δύο δωδεκάδες καντονιακές επαρχίες.

Επιπλέον, από παγκόσμια οπτική, η ανθρωπότητα έχει πλησιάσει περισσότερο από ποτέ στην εγκαθίδρυση μιας παγκόσμιας κυβέρνησης. Ακόμη και πριν από τη διάλυση της σοβιετικής αυτοκρατορίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν αποκτήσει ηγεμονική θέση έναντι της Δυτικής Ευρώπης —ιδίως της Δυτικής Γερμανίας— και των χωρών της περιφέρειας του Ειρηνικού —ιδίως της Ιαπωνίας—, όπως καταδεικνύουν η παρουσία αμερικανικών στρατευμάτων και στρατιωτικών βάσεων, τα σύμφωνα του NATO και του SEATO, ο ρόλος του αμερικανικού δολαρίου ως έσχατου

διεθνούς αποθεματικού νομίσματος και του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού Συστήματος των ΗΠΑ ως «δανειστή» ή «παρόχου ρευστότητας» ύστατης προσφυγής για ολόκληρο το δυτικό τραπεζικό σύστημα, καθώς και θεσμοί όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο —ΔΝΤ—, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο πρόσφατα ιδρυθείς Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου —ΠΟΕ.[169] Επιπροσθέτως, υπό αμερικανική ηγεμονία, η πολιτική ολοκλήρωση της Δυτικής Ευρώπης προχωρούσε σταθερά. Με την πρόσφατη ίδρυση μιας Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και τη θέσπιση ενός ευρωπαϊκού νομίσματος —του ευρώ—, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα πλησιάζει στην ολοκλήρωσή της. Συγχρόνως, με τη Βορειοαμερικανική Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών —NAFTA— έγινε ένα σημαντικό βήμα προς την πολιτική ολοκλήρωση της αμερικανικής ηπείρου. Με την απουσία της σοβιετικής αυτοκρατορίας και της στρατιωτικής απειλής της, οι Ηνωμένες Πολιτείες αναδείχθηκαν στη μοναδική και αδιαμφισβήτητη στρατιωτική υπερδύναμη του κόσμου και στον «αρχιχωροφύλακά» του.

Σύμφωνα με την ορθόδοξη άποψη, η συγκεντροποίηση είναι γενικώς μια «καλή» και προοδευτική κίνηση, ενώ η διάσπαση και η απόσχιση, ακόμη και αν είναι ορισμένες φορές αναπόφευκτες, αποτελούν αναχρονισμό. Υποτίθεται ότι οι μεγαλύτερες πολιτικές ενότητες —και, τελικά, μία και μοναδική παγκόσμια κυβέρνηση— συνεπάγονται ευρύτερες αγορές και, επομένως, αυξημένο πλούτο. Ως τεκμήριο επισημαίνεται ότι η οικονομική ευημερία αυξήθηκε δραματικά μαζί με τη συγκεντροποίηση. Ωστόσο, αντί να αντανακλά κάποια αλήθεια, αυτή η ορθόδοξη άποψη καταδεικνύει μάλλον το γεγονός ότι η ιστορία γράφεται συνήθως από τους νικητές της. Η συσχέτιση ή η χρονική σύμπτωση δεν αποδεικνύουν αιτιότητα. Στην πραγματικότητα, η σχέση μεταξύ οικονομικής ευημερίας και συγκεντροποίησης είναι πολύ διαφορετική και μάλιστα σχεδόν αντίθετη από εκείνη που ισχυρίζεται η ορθόδοξη άποψη.[170]

Η πολιτική ολοκλήρωση —η συγκεντροποίηση— και η οικονομική ολοκλήρωση —η ολοκλήρωση της αγοράς— είναι δύο εντελώς διαφορετικά φαινόμενα. Η πολιτική ολοκλήρωση περιλαμβάνει την εδαφική επέκταση της κρατικής εξουσίας φορολόγησης και ρύθμισης της ιδιοκτησίας — απαλλοτρίωσης. Η οικονομική ολοκλήρωση είναι η επέκταση του καταμερισμού της εργασίας μεταξύ προσώπων και περιφερειών και της συμμετοχής στην αγορά.[171] Καταρχήν, φορολογώντας και ρυθμίζοντας τους ιδιώτες ιδιοκτήτες και όσους αποκτούν εισόδημα στην αγορά, όλες οι κυβερνήσεις είναι αντιπαραγωγικές. Μειώνουν τη συμμετοχή στην αγορά και τη δημιουργία οικονομικού πλούτου.[172] Εφόσον, όμως, υποτεθεί η ύπαρξη ενός κράτους, δεν υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ εδαφικού μεγέθους και οικονομικής ολοκλήρωσης. Η Ελβετία και η Αλβανία είναι και οι δύο μικρές χώρες, αλλά η Ελβετία εμφανίζει υψηλό βαθμό οικονομικής ολοκλήρωσης, ενώ η Αλβανία όχι. Τόσο οι ΗΠΑ όσο και η πρώην Σοβιετική Ένωση είναι μεγάλες. Ωστόσο, ενώ στις ΗΠΑ υπάρχει εκτεταμένος καταμερισμός εργασίας και συμμετοχή στην αγορά, στη Σοβιετική Ένωση δεν υπήρχε σχεδόν καμία οικονομική ολοκλήρωση, καθώς ουσιαστικά δεν υπήρχε ιδιωτική ιδιοκτησία κεφαλαίου.[173] Η συγκεντροποίηση, επομένως, μπορεί να συμβαδίζει είτε με οικονομική πρόοδο είτε με οπισθοδρόμηση. Πρόοδος προκύπτει όποτε μια κυβέρνηση που φορολογεί και ρυθμίζει λιγότερο επεκτείνει την επικράτειά της εις βάρος μιας περισσότερο εκμεταλλευτικής κυβέρνησης. Εάν συμβεί το αντίστροφο, η συγκεντροποίηση συνεπάγεται οικονομική αποδιάρθρωση και οπισθοδρόμηση.

Ωστόσο, υπάρχει μια εξαιρετικά σημαντική έμμεση σχέση μεταξύ μεγέθους και οικονομικής ολοκλήρωσης. Μια κεντρική κυβέρνηση που κυβερνά εκτεταμένες επικράτειες —και ακόμη λιγότερο μία και μοναδική παγκόσμια κυβέρνηση— δεν μπορεί να υπάρξει εξαρχής. Αντιθέτως, όλοι οι θεσμοί που διαθέτουν την εξουσία να φορολογούν και να ρυθμίζουν τους ιδιώτες ιδιοκτήτες πρέπει να

ξεκινούν σε μικρή κλίμακα. Το μικρό μέγεθος, όμως, συμβάλλει στην αυτοσυγκράτηση. Ένα μικρό κράτος έχει πολλούς κοντινούς ανταγωνιστές και, εάν φορολογεί και ρυθμίζει τους υπηκόους του αισθητά περισσότερο από αυτούς, είναι βέβαιο ότι θα υποστεί εκροή εργασίας και κεφαλαίου και αντίστοιχη απώλεια μελλοντικών φορολογικών εσόδων. Σκεφτείτε, για παράδειγμα, ένα μεμονωμένο νοικοκυριό ή ένα χωριό ως ανεξάρτητη επικράτεια. Θα μπορούσε ένας πατέρας να κάνει στον γιο του, ή ένας δήμαρχος στο χωριό του, ό,τι έκανε η κυβέρνηση της Σοβιετικής Ένωσης στους υπηκόους της —δηλαδή να τους αρνηθεί κάθε δικαίωμα ιδιωτικής ιδιοκτησίας κεφαλαίου— ή ό,τι κάνουν στους πολίτες τους οι κυβερνήσεις σε ολόκληρη τη Δυτική Ευρώπη και τις ΗΠΑ — δηλαδή να απαλλοτριώνουν έως και το 50 τοις εκατό της παραγωγής τους; Προφανώς όχι. Είτε θα σημειωνόταν άμεση εξέγερση και η εξουσία θα ανατρεπόταν είτε θα ακολουθούσε μετανάστευση σε άλλο κοντινό νοικοκυριό ή χωριό.[174]

Σε αντίθεση, λοιπόν, με την ορθόδοξη άποψη, ακριβώς το γεγονός ότι η Ευρώπη διέθετε μια εξαιρετικά αποκεντρωμένη δομή εξουσίας, αποτελούμενη από αναρίθμητες ανεξάρτητες πολιτικές ενότητες, εξηγεί τη γένεση του καπιταλισμού —τη διεύρυνση της συμμετοχής στην αγορά και την οικονομική ανάπτυξη— στον δυτικό κόσμο.[175] Δεν είναι τυχαίο ότι ο καπιταλισμός άνθησε για πρώτη φορά υπό συνθήκες ακραίας πολιτικής αποκέντρωσης: στις πόλεις-κράτη της βόρειας Ιταλίας, στη νότια Γερμανία και στις αποσχιστικές Κάτω Χώρες — Ολλανδία.

Ο ανταγωνισμός των μικρών κρατών για φορολογήσιμους υπηκόους τα φέρνει σε σύγκρουση μεταξύ τους. Ως αποτέλεσμα διακρατικών συγκρούσεων, οι οποίες ιστορικά εκτείνονταν σε διάστημα αιώνων, λίγα κράτη κατορθώνουν να επεκτείνουν τις επικράτειές τους, ενώ άλλα εξαλείφονται ή ενσωματώνονται. Το ποια κράτη νικούν σε αυτή τη διαδικασία ανταγωνισμού εξάλειψης εξαρτάται, βεβαίως, από πολλούς παράγοντες· μακροπρόθεσμα, όμως, ο αποφασιστικός παράγοντας είναι η σχετική ποσότητα οικονομικών πόρων που έχει στη διάθεσή της μια κυβέρνηση.[176] Μέσω της φορολογίας και της ρύθμισης, οι κυβερνήσεις δεν συμβάλλουν θετικά στη δημιουργία οικονομικού πλούτου. Αντιθέτως, αντλούν παρασιτικά από τον υφιστάμενο πλούτο. Μπορούν, όμως, να επηρεάζουν αρνητικά το μέγεθός του. Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, όσο χαμηλότερο είναι το φορολογικό και ρυθμιστικό βάρος που επιβάλλει μια κυβέρνηση στην εγχώρια οικονομία της, τόσο περισσότερο τείνει να αυξάνεται ο πληθυσμός της —τόσο για εσωτερικούς λόγους όσο και λόγω της εισροής μεταναστών— και τόσο μεγαλύτερος είναι ο εγχωρίως παραγόμενος πλούτος στον οποίο μπορεί να στηριχθεί στις συγκρούσεις της με γειτονικούς ανταγωνιστές. Για τον λόγο αυτό, η συγκεντροποίηση είναι συχνά προοδευτική. Τα κράτη που φορολογούν και ρυθμίζουν λίγο τις εγχώριες οικονομίες τους —τα φιλελεύθερα κράτη — τείνουν να νικούν και να επεκτείνουν τις επικράτειές τους εις βάρος των μη φιλελεύθερων.[177] Αυτό εξηγεί την έναρξη της «Βιομηχανικής Επανάστασης» στη συγκεντροποιημένη Αγγλία και Γαλλία. Εξηγεί γιατί κατά τον δέκατο ένατο αιώνα η Δυτική Ευρώπη έφτασε να κυριαρχεί στον υπόλοιπο κόσμο —και όχι το αντίστροφο— και γιατί αυτή η αποικιοκρατία ήταν γενικώς προοδευτική. Επιπλέον, εξηγεί την άνοδο των ΗΠΑ στη θέση της υπερδύναμης κατά τον εικοστό αιώνα.

Ωστόσο, όσο περισσότερο προχωρεί η διαδικασία κατά την οποία οι περισσότερο φιλελεύθερες κυβερνήσεις νικούν τις λιγότερο φιλελεύθερες —δηλαδή όσο μεγαλύτερες είναι οι επικράτειες, όσο λιγότεροι και πιο απομακρυσμένοι οι εναπομείναντες ανταγωνιστές και, επομένως, όσο πιο δαπανηρή η διεθνής μετανάστευση—, τόσο μικρότερο θα είναι το κίνητρο μιας κυβέρνησης να συνεχίσει τον εσωτερικό φιλελευθερισμό της. Καθώς προσεγγίζεται το όριο ενός ενιαίου παγκόσμιου κράτους, εξαφανίζεται κάθε δυνατότητα καταψήφισης μιας κυβέρνησης μέσω της

μετεγκατάστασης. Όπου κι αν πάει κανείς, ισχύει η ίδια φορολογική και ρυθμιστική δομή. Με την απαλλαγή από το πρόβλημα της μετανάστευσης στο εξωτερικό, εκλείπει έτσι ένας θεμελιώδης φραγμός στην επέκταση της κρατικής εξουσίας. Αυτό εξηγεί τις εξελίξεις του εικοστού αιώνα: με τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, και ακόμη περισσότερο με τον Δεύτερο, οι ΗΠΑ απέκτησαν ηγεμονία επί της Δυτικής Ευρώπης και έγιναν κληρονόμος των τεράστιων αποικιακών αυτοκρατοριών της. Με την εγκαθίδρυση μιας *pax Americana* έγινε ένα αποφασιστικό βήμα προς την παγκόσμια ενοποίηση. Και πράγματι, καθ' όλη αυτή την περίοδο, οι ΗΠΑ, η Δυτική Ευρώπη και το μεγαλύτερο μέρος του υπόλοιπου κόσμου υπέστησαν σταθερή και δραματική αύξηση της κρατικής εξουσίας, της φορολόγησης και της απαλλοτρίωσης μέσω ρυθμίσεων.[178]

Υπό το φως, λοιπόν, της κοινωνικής και οικονομικής θεωρίας και της ιστορίας, μπορεί να θεμελιωθεί επιχείρημα υπέρ της απόσχισης.[179]

Αρχικά, η απόσχιση δεν είναι τίποτε περισσότερο από μεταφορά του ελέγχου του κρατικοποιημένου πλούτου από μια μεγαλύτερη, κεντρική κυβέρνηση σε μια μικρότερη, περιφερειακή. Το αν αυτό οδηγεί σε περισσότερη ή λιγότερη οικονομική ολοκλήρωση και ευημερία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις πολιτικές της νέας περιφερειακής κυβέρνησης. Ωστόσο, η ίδια η πράξη της απόσχισης έχει θετική επίδραση στην παραγωγή, διότι ένας από τους σημαντικότερους λόγους απόσχισης είναι συνήθως η πεποίθηση των αποσχιστών ότι οι ίδιοι και η επικράτειά τους υφίστανται εκμετάλλευση από άλλους. Οι Σλοβένοι αισθάνονταν, και δικαίως, ότι ληστεύονταν συστηματικά από τους Σέρβους και τη σερβοκρατούμενη κεντρική γιουγκοσλαβική κυβέρνηση· οι λαοί της Βαλτικής αγανακτούσαν επειδή ήταν υποχρεωμένοι να πληρώνουν φόρο υποτελείας στους Ρώσους και στη ρωσοκρατούμενη κυβέρνηση της Σοβιετικής Ένωσης.[180] Μέσω της απόσχισης, οι ηγεμονικές εσωτερικές σχέσεις αντικαθίστανται από συμβατικές —αμοιβαίως επωφελείς— εξωτερικές σχέσεις. Αντί για αναγκαστική ενσωμάτωση, υπάρχει εκούσιος διαχωρισμός. Η αναγκαστική ενσωμάτωση, όπως καταδεικνύουν επίσης μέτρα όπως οι σχολικές μεταφορές για τη φυλετική ανάμειξη, οι έλεγχοι ενοικίων, η θετική δράση, οι νόμοι κατά των διακρίσεων και, όπως θα εξηγηθεί σύντομα, η «ελεύθερη μετανάστευση», δημιουργεί πάντοτε ένταση, μίσος και σύγκρουση. Αντιθέτως, ο εκούσιος διαχωρισμός οδηγεί σε αρμονία και ειρήνη.[181] Υπό καθεστώς αναγκαστικής ενσωμάτωσης, κάθε σφάλμα μπορεί να αποδίδεται σε μια «ξένη» ομάδα ή κουλτούρα και κάθε επιτυχία να διεκδικείται ως ίδια· επομένως, κάθε κουλτούρα έχει ελάχιστους λόγους να διδαχθεί από κάποια άλλη. Υπό ένα καθεστώς «χωριστών αλλά ίσων», πρέπει κανείς να αντιμετωπίζει την πραγματικότητα όχι μόνο της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, αλλά ιδίως των εμφανώς διαφορετικών επιπέδων πολιτισμικής προόδου. Εάν ένας αποσχιζόμενος λαός επιθυμεί να βελτιώσει ή να διατηρήσει τη θέση του έναντι ενός ανταγωνιστικού λαού, μόνο η επιλεκτική μάθηση μπορεί να βοηθήσει. Πρέπει να μιμηθεί, να αφομοιώσει και, εάν είναι δυνατόν, να βελτιώσει τις δεξιότητες, τα γνωρίσματα, τις πρακτικές και τους κανόνες που χαρακτηρίζουν περισσότερο προηγμένες κοινωνίες και να αποφύγει όσα χαρακτηρίζουν λιγότερο προηγμένες κοινωνίες. Αντί να προάγει την προς τα κάτω εξίσωση των πολιτισμών, όπως συμβαίνει υπό αναγκαστική ενσωμάτωση, η απόσχιση ενθαρρύνει μια συνεργατική διαδικασία πολιτισμικής επιλογής και προόδου.[182]

Επιπλέον, ενώ όλα τα άλλα εξαρτώνται από τις εσωτερικές πολιτικές της νέας περιφερειακής κυβέρνησης και δεν υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ μεγέθους και οικονομικής ολοκλήρωσης, υπάρχει μια σημαντική έμμεση σύνδεση. Όπως η πολιτική συγκεντροποίηση τείνει τελικά να προάγει την οικονομική αποδιάρθρωση, έτσι η απόσχιση τείνει να προάγει την ολοκλήρωση και την οικονομική ανάπτυξη. Πρώτον, η απόσχιση περιλαμβάνει πάντοτε την αποχώρηση ενός μικρότερου πληθυσμού

από έναν μεγαλύτερο και, επομένως, αποτελεί ψήφο κατά της αρχής της δημοκρατίας και της εξουσίας της πλειοψηφίας, υπέρ της ιδιωτικής, αποκεντρωμένης ιδιοκτησίας. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι η απόσχιση συνεπάγεται πάντοτε αυξημένες δυνατότητες μετανάστευσης μεταξύ περιφερειών και ότι η κυβέρνηση ενός αποσχιζόμενου κράτους βρίσκεται αμέσως αντιμέτωπη με την απειλή της μετανάστευσης στο εξωτερικό. Για να αποφύγει την απώλεια ιδίως των παραγωγικότερων υπηκόων της, υφίσταται αυξημένη πίεση να υιοθετήσει συγκριτικά φιλελεύθερες εσωτερικές πολιτικές, επιτρέποντας περισσότερη ιδιωτική ιδιοκτησία και επιβάλλοντας χαμηλότερο φορολογικό και ρυθμιστικό βάρος από τους γείτονές της.[183] Τελικά, με τόσες επικράτειες όσα και τα χωριστά νοικοκυριά, χωριά ή πόλεις, οι δυνατότητες μετανάστευσης για οικονομικούς λόγους μεγιστοποιούνται και η κρατική εξουσία επί της εγχώριας οικονομίας ελαχιστοποιείται.

Ειδικότερα, όσο μικρότερη είναι η χώρα, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η πίεση να επιλέξει το ελεύθερο εμπόριο αντί του προστατευτισμού. Κάθε κρατική παρέμβαση στο εξωτερικό εμπόριο περιορίζει καταναγκαστικά το εύρος των αμοιβαίως επωφελών ανταλλαγών μεταξύ επικρατειών και οδηγεί έτσι σε σχετική φτωχοποίηση, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.[184] Όσο μικρότερη, όμως, είναι μια επικράτεια και οι εσωτερικές αγορές της, τόσο δραματικότερη θα είναι αυτή η επίδραση. Μια χώρα του μεγέθους των ΗΠΑ, για παράδειγμα, θα μπορούσε να επιτύχει συγκριτικά υψηλό βιοτικό επίπεδο ακόμη και εάν εγκατέλειπε κάθε εξωτερικό εμπόριο, υπό την προϋπόθεση ότι διέθετε μια ανεμπόδιστη εσωτερική αγορά κεφαλαιουχικών και καταναλωτικών αγαθών. Αντιθέτως, εάν πόλεις ή επαρχίες με κατά κύριο λόγο σερβικό πληθυσμό αποσχίζονταν από την περιβάλλουσα Κροατία και ακολουθούσαν τον ίδιο προστατευτισμό, αυτό πιθανότατα θα σήμαινε καταστροφή. Σκεφτείτε ένα μεμονωμένο νοικοκυριό ως τη μικρότερη νοητή μονάδα απόσχισης. Με την άσκηση απεριόριστου ελεύθερου εμπορίου, ακόμη και η μικρότερη επικράτεια μπορεί να ενσωματωθεί πλήρως στην παγκόσμια αγορά και να απολαύσει κάθε πλεονέκτημα του καταμερισμού της εργασίας, ενώ οι ιδιοκτήτες της μπορεί να γίνουν οι πλουσιότεροι άνθρωποι στη γη. Η ύπαρξη ενός και μόνο πλούσιου ατόμου οπουδήποτε αποτελεί ζωντανή απόδειξη αυτού. Από την άλλη πλευρά, εάν οι ίδιοι ιδιοκτήτες νοικοκυριών αποφάσιζαν να παραιτηθούν από κάθε εμπόριο μεταξύ επικρατειών, θα προέκυπταν έσχατη φτώχεια ή θάνατος. Κατά συνέπεια, όσο μικρότερη είναι μια επικράτεια και οι εσωτερικές αγορές της, τόσο πιθανότερο είναι να επιλέξει το ελεύθερο εμπόριο.

Επιπλέον, η απόσχιση προάγει και τη νομισματική ολοκλήρωση. Η διαδικασία συγκεντροποίησης έχει επιφέρει επίσης νομισματική αποδιάρθρωση: την καταστροφή του παλαιού διεθνούς κανόνα εμπορευματικού χρήματος —χρυσού— και την αντικατάστασή του από ένα σύστημα κρατικών χαρτονομισμάτων με ελεύθερα κυμαινόμενες ισοτιμίες, κυριαρχούμενο από το δολάριο, δηλαδή ένα παγκόσμιο καρτέλ κρατικής παραχάραξης υπό την ηγεσία των ΗΠΑ. Ωστόσο, ένα σύστημα χαρτονομισμάτων με ελεύθερα κυμαινόμενες ισοτιμίες —το ιδανικό του μονεταρισμού του Friedman— δεν είναι, αυστηρά μιλώντας, καθόλου νομισματικό σύστημα.[185] Είναι ένα σύστημα μερικού αντιπραγματισμού, ασύμβατο με τον ίδιο τον σκοπό του χρήματος, που είναι να διευκολύνει και όχι να περιπλέκει τις ανταλλαγές. Αυτό γίνεται προφανές μόλις αναγνωριστεί ότι, από την οπτική της οικονομικής θεωρίας, δεν αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στον τρόπο χάραξης των εθνικών συνόρων. Εάν, όμως, φανταστεί κανείς στη συνέχεια έναν πολλαπλασιασμό ολοένα μικρότερων εθνικών επικρατειών, μέχρι του σημείου όπου κάθε νοικοκυριό σχηματίζει τη δική του χώρα, η πρόταση του Friedman αποκαλύπτεται γι’ αυτό που είναι: ένας απόλυτος παραλογισμός. Διότι, εάν κάθε νοικοκυριό εξέδιδε το δικό του χαρτονόμισμα, ο κόσμος θα επέστρεφε αμέσως στον αντιπραγματισμό. Κανείς δεν θα δεχόταν το χαρτί κανενός άλλου, ο οικονομικός υπολογισμός θα

ήταν αδύνατος και το εμπόριο θα σταματούσε σχεδόν εντελώς.[186] Μόνο χάρη σε αιώνες πολιτικής συγκεντροποίησης και στο γεγονός ότι απομένει σχετικά μικρός αριθμός χωρών και εθνικών νομισμάτων —και, επομένως, οι αποδιαρθρωτικές συνέπειες και οι δυσχέρειες υπολογισμού είναι πολύ λιγότερο σοβαρές— κατέστη δυνατόν να παραβλεφθεί αυτό. Από αυτή τη θεωρητική διαπίστωση προκύπτει ότι η απόσχιση, υπό την προϋπόθεση ότι θα προχωρήσει αρκετά, θα προάγει πράγματι τη νομισματική ολοκλήρωση. Σε έναν κόσμο εκατοντάδων χιλιάδων ανεξάρτητων πολιτικών ενοτήτων, κάθε χώρα θα έπρεπε να εγκαταλείψει το σημερινό σύστημα χρήματος αναγκαστικής κυκλοφορίας, που ευθύνεται για τον μεγαλύτερο παγκόσμιο πληθωρισμό ολόκληρης της ανθρώπινης ιστορίας, και να υιοθετήσει εκ νέου ένα διεθνές σύστημα εμπορευματικού χρήματος, όπως ο κανόνας χρυσού.

Η αποσχιστική τάση και η ανάπτυξη αποσχιστικών και περιφερειακών κινημάτων σε ολόκληρο τον κόσμο δεν αποτελούν αναχρονισμό, αλλά δυνητικά τις πιο προοδευτικές ιστορικές δυνάμεις, ιδίως υπό το φως του γεγονότος ότι, με την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, πλησιάσαμε περισσότερο από ποτέ στην εγκαθίδρυση μιας «νέας παγκόσμιας τάξης». Η απόσχιση αυξάνει την εθνοτική, γλωσσική, θρησκευτική και πολιτισμική ποικιλομορφία, ενώ αιώνες συγκεντροποίησης εξάλειψαν εκατοντάδες διακριτούς πολιτισμούς.[187] Η απόσχιση θα τερματίσει την αναγκαστική ενσωμάτωση που επέφερε η συγκεντροποίηση και, αντί να ενθαρρύνει την κοινωνική σύγκρουση και την πολιτισμική ισοπέδωση, θα προάγει τον ειρηνικό, συνεργατικό ανταγωνισμό διαφορετικών, εδαφικά χωριστών πολιτισμών. Ειδικότερα, εξαλείφει το μεταναστευτικό πρόβλημα που ταλαιπωρεί ολοένα περισσότερο τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και τις ΗΠΑ. Σήμερα, όποτε η κεντρική κυβέρνηση επιτρέπει τη μετανάστευση, επιτρέπει στους αλλοδαπούς να φτάνουν —κυριολεκτικά μέσω κρατικά κατεχόμενων δρόμων— έως το κατώφλι οποιουδήποτε κατοίκου της χώρας, ανεξαρτήτως του αν αυτοί οι κάτοικοι επιθυμούν ή όχι τέτοια εγγύτητα με αλλοδαπούς. Έτσι, σε μεγάλο βαθμό η «ελεύθερη μετανάστευση» είναι αναγκαστική ενσωμάτωση. Η απόσχιση επιλύει αυτό το πρόβλημα επιτρέποντας στις μικρότερες επικράτειες να έχουν καθεμία τα δικά της κριτήρια εισδοχής και να καθορίζουν ανεξάρτητα με ποιους θα συνυπάρχουν στη δική τους επικράτεια και με ποιους προτιμούν να συνεργάζονται από απόσταση.[188]

Τέλος, η απόσχιση προάγει την οικονομική ολοκλήρωση και ανάπτυξη. Η διαδικασία συγκεντροποίησης έχει οδηγήσει στη συγκρότηση ενός διεθνούς, κυριαρχούμενου από τις ΗΠΑ καρτέλ κυβερνήσεων για τη διαχείριση της μετανάστευσης, του εμπορίου και του χρήματος αναγκαστικής κυκλοφορίας, σε ολοένα πιο παρεμβατικές και επαχθείς κυβερνήσεις, σε παγκοσμιοποιημένο προνοιακό και πολεμικό κρατισμό και σε οικονομική στασιμότητα ή ακόμη και υποχώρηση του βιοτικού επιπέδου. Η απόσχιση, εάν λάβει αρκετά μεγάλη έκταση, θα μπορούσε να τα αλλάξει όλα αυτά. Ο κόσμος θα αποτελούνταν από δεκάδες χιλιάδες διακριτές χώρες, περιφέρειες και καντόνια και από εκατοντάδες χιλιάδες ανεξάρτητες ελεύθερες πόλεις, όπως οι σημερινές «ιδιομορφίες» του Μονακό, της Ανδόρας, του Σαν Μαρίνο, του Λίχτενσταϊν, του Χονγκ Κονγκ και της Σιγκαπούρης. Θα προέκυπταν πολύ αυξημένες δυνατότητες μετανάστευσης για οικονομικούς λόγους και ο κόσμος θα ήταν ένας κόσμος μικρών φιλελεύθερων κρατών, οικονομικά ενοποιημένων μέσω του ελεύθερου εμπορίου και ενός διεθνούς εμπορευματικού χρήματος, όπως ο χρυσός. Θα ήταν ένας κόσμος πρωτοφανούς ευημερίας, οικονομικής ανάπτυξης και πολιτισμικής προόδου.[189]

6. Περί σοσιαλισμού και αποσοσιαλιστικοποίησης

I

Ο πλούτος μπορεί να δημιουργηθεί ή να αυξηθεί με τρεις και μόνο τρεις τρόπους: με την αναγνώριση ορισμένων πραγμάτων που παρέχει η φύση ως σπάνιων και την ενεργό υπαγωγή τους στην κατοχή κάποιου προτού το πράξει οποιοσδήποτε άλλος —αρχική ιδιοποίηση—· με την παραγωγή αγαθών μέσω της εργασίας του και τέτοιων προηγουμένως ιδιοποιημένων πόρων· ή με την απόκτηση ενός αγαθού μέσω εκούσιας, συμβατικής μεταβίβασης από εκείνον που το είχε προηγουμένως ιδιοποιηθεί ή παραγάγει. Οι πράξεις αρχικής ιδιοποίησης μετατρέπουν κάτι που κανείς δεν είχε προηγουμένως αντιληφθεί ως σπάνιο σε περιουσιακό στοιχείο που αποφέρει εισόδημα· οι πράξεις παραγωγής αποβλέπουν εκ φύσεως στον μετασχηματισμό ενός περιουσιακού στοιχείου μικρότερης αξίας σε ένα μεγαλύτερης αξίας· και κάθε συμβατική ανταλλαγή αφορά την ανταλλαγή και μεταφορά συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων από τα χέρια εκείνων που αποτιμούν χαμηλότερα την κατοχή τους στα χέρια εκείνων που την αποτιμούν υψηλότερα.[190]

Από αυτό προκύπτει ότι ο σοσιαλισμός δεν μπορεί παρά να οδηγεί σε φτωχοποίηση.

Πρώτον, υπό τον σοσιαλισμό, η ιδιοκτησία των παραγωγικών περιουσιακών στοιχείων αποδίδεται σε μια συλλογικότητα ατόμων, ανεξαρτήτως της προηγούμενης δράσης ή αδράνειας κάθε μέλους σε σχέση με τα κατεχόμενα περιουσιακά στοιχεία. Στην πράξη, η σοσιαλιστική ιδιοκτησία ευνοεί όσους δεν προβαίνουν σε αρχική ιδιοποίηση, δεν παράγουν και δεν συνάπτουν συμβάσεις, ενώ θέτει σε μειονεκτική θέση όσους ιδιοποιούνται αρχικά, παράγουν και συναλλάσσονται συμβατικά. Κατά συνέπεια, θα υπάρχει λιγότερη αρχική ιδιοποίηση φυσικών πόρων των οποίων αναγνωρίζεται η σπανιότητα, λιγότερη παραγωγή νέων και λιγότερη συντήρηση παλαιών συντελεστών παραγωγής και λιγότερες συμβατικές συναλλαγές, διότι όλες αυτές οι δραστηριότητες συνεπάγονται κόστος. Υπό ένα καθεστώς συλλογικής ιδιοκτησίας, το κόστος της άσκησής τους αυξάνεται και εκείνο της μη άσκησής τους μειώνεται.[191]

Δεύτερον, εφόσον τα μέσα παραγωγής δεν μπορούν να πωλούνται υπό τον σοσιαλισμό, δεν υπάρχουν αγοραίες τιμές για τους συντελεστές παραγωγής. Χωρίς τέτοιες τιμές, η κοστολόγηση είναι αδύνατη. Οι εισροές δεν μπορούν να συγκριθούν με τις εκροές και είναι αδύνατον να κριθεί εάν η χρησιμοποίησή τους για έναν δεδομένο σκοπό αξίζει τον κόπο ή οδηγεί σε κατασπατάληση σπάνιων πόρων για την υλοποίηση εγχειρημάτων σχετικά μικρής ή μηδενικής σημασίας για τους καταναλωτές. Επειδή δεν επιτρέπεται να δέχεται προσφορές από ιδιώτες που ενδέχεται να διακρίνουν έναν εναλλακτικό τρόπο χρησιμοποίησης ενός δεδομένου μέσου παραγωγής, ο σοσιαλιστικός διαχειριστής κεφαλαιουχικών αγαθών δεν γνωρίζει ποιες ευκαιρίες θυσιάζει. Επομένως, αναπόφευκτα προκύπτουν μόνιμες εσφαλμένες κατανομές των συντελεστών παραγωγής.[192]

Τρίτον, ακόμη και με δεδομένη κάποια αρχική κατανομή, εφόσον οι εισροές και το παραγόμενο προϊόν αποτελούν συλλογική ιδιοκτησία, το κίνητρο κάθε μεμονωμένου παραγωγού να αυξάνει την ποσότητα ή/και την ποιότητα του ατομικού του προϊόντος περιορίζεται συστηματικά, ενώ μειώνεται και το κίνητρό του να χρησιμοποιεί τις εισροές κατά τρόπο που να αποφεύγεται η υπερβολική ή ανεπαρκής αξιοποίησή τους. Αντιθέτως, καθώς τα κέρδη και οι ζημίες στους λογαριασμούς κεφαλαίου και πωλήσεων της σοσιαλιστικής επιχείρησης κοινωνικοποιούνται αντί να αποδίδονται σε συγκεκριμένους, μεμονωμένους παραγωγούς, η ροπή του καθενός προς την οκνηρία και την αμέλεια ενθαρρύνεται συστηματικά. Επομένως, θα παράγονται αγαθά κατώτερης ποιότητας ή/και σε μικρότερη ποσότητα και θα επακολουθεί διαρκής ανάλωση κεφαλαίου.[193]

Τέταρτον, υπό ένα καθεστώς ιδιωτικής ιδιοκτησίας, το πρόσωπο στο οποίο ανήκει ένας πόρος μπορεί να καθορίζει ανεξάρτητα από τους άλλους τι θα κάνει με αυτόν. Εάν θέλει να αυξήσει τον πλούτο του ή/και να ανέλθει κοινωνικά, μπορεί να το επιτύχει μόνο εξυπηρετώντας καλύτερα, μέσω της χρήσης της περιουσίας του, τις πιο επείγουσες ανάγκες καταναλωτών που συναλλάσσονται εκουσίως. Με συλλογικά κατεχόμενους συντελεστές παραγωγής απαιτούνται μηχανισμοί συλλογικής λήψης αποφάσεων. Κάθε απόφαση σχετικά με το τι, πώς και για ποιον θα παραχθεί, πόσο θα πληρωθεί ή θα χρεωθεί και ποιος θα προαχθεί ή θα υποβιβαστεί είναι πολιτική υπόθεση. Κάθε διαφωνία πρέπει να επιλύεται με την επιβολή της βούλησης ενός προσώπου επί της άποψης ενός άλλου, και αυτό δημιουργεί πάντοτε νικητές και ηττημένους. Επομένως, εάν κανείς θέλει να ανέλθει στην ιεραρχία υπό τον σοσιαλισμό, πρέπει να καταφύγει στα πολιτικά του χαρίσματα. Δεν είναι η ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών, εργασίας και ανταπόκρισης στις ανάγκες των καταναλωτών εκείνη που εξασφαλίζει την επιτυχία. Αντιθέτως, ανεβαίνει κανείς στην κορυφή με την πειθώ, τη δημαγωγία και τη μηχανορραφία, μέσω υποσχέσεων, δωροδοκιών και απειλών. Περιττό να λεχθεί ότι αυτή η πολιτικοποίηση της κοινωνίας, την οποία συνεπάγεται κάθε σύστημα συλλογικής ιδιοκτησίας, συμβάλλει ακόμη περισσότερο στη φτωχοποίηση.[194]

II

Η πρόδηλη χρεοκοπία του σοσιαλισμού σε ολόκληρη την Ανατολική Ευρώπη από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, έπειτα από περίπου εβδομήντα χρόνια «κοινωνικού πειραματισμού», αποτελεί θλιβερή επιβεβαίωση της εγκυρότητας της οικονομικής θεωρίας. Τι συνεπάγεται τώρα η θεωρία που είχε προ πολλού προβλέψει αυτό το αποτέλεσμα ως αναπόφευκτο[195] για το πώς η Ανατολική Ευρώπη μπορεί να ανακάμψει το ταχύτερο δυνατόν από τα ερείπια του σοσιαλισμού; Εφόσον η απώτατη αιτία της οικονομικής της εξαθλίωσης είναι η συλλογική ιδιοκτησία των συντελεστών παραγωγής, η λύση και το κλειδί για ένα ευημερούν μέλλον είναι η ιδιωτικοποίηση. Πώς, όμως, πρέπει να ιδιωτικοποιηθεί η κοινωνικοποιημένη ιδιοκτησία;[196]

Μια στοιχειώδης αλλά θεμελιώδης ηθική παρατήρηση πρέπει να προηγηθεί της απάντησης σε αυτό το ερώτημα.[197] Εφόσον ο σοσιαλισμός δεν μπορεί να προκύψει χωρίς την απαλλοτρίωση περιουσιακών στοιχείων που αρχικά «δημιουργήθηκαν» και ανήκαν σε μεμονωμένα πρόσωπα που τα ιδιοποιήθηκαν αρχικά, τα παρήγαγαν ή/ και τα απέκτησαν συμβατικά, όλη η σοσιαλιστική περιουσία, ως εξαρχής παρανόμως αποκτηθείσα, πρέπει να αφαιρεθεί από τους κατόχους της. Καμία κυβέρνηση, ακόμη και εάν έχει εκλεγεί ελεύθερα, δεν μπορεί να θεωρείται ιδιοκτήτης οποιασδήποτε σοσιαλιστικής περιουσίας, διότι ο κληρονόμος ενός εγκληματία, ακόμη και εάν είναι ο ίδιος αθώος, δεν γίνεται δικαιωματικός ιδιοκτήτης παρανόμως αποκτημένων περιουσιακών

στοιχείων. Λόγω της προσωπικής του αθωότητας δεν υπόκειται σε δίωξη, αλλά όλα τα «κληρονομημένα» οφέλη του πρέπει να επιστρέψουν αμέσως στα αρχικά θύματα, και η ανάκτηση της σοσιαλιστικής περιουσίας από αυτά πρέπει να γίνει χωρίς να τους ζητηθεί οποιαδήποτε πληρωμή. Πράγματι, η απαίτηση καταβολής τιμήματος από έναν θυματοποιημένο πληθυσμό για την εκ νέου απόκτηση εκείνου που αρχικά του ανήκε θα συνιστούσε η ίδια έγκλημα και θα στερούσε οριστικά από μια κυβέρνηση οποιαδήποτε αθωότητα ενδεχομένως διέθετε προηγουμένως.[198]

Ειδικότερα, όλοι οι αρχικοί τίτλοι ιδιοκτησίας πρέπει να αναγνωριστούν αμέσως, ανεξαρτήτως του ποιος τους κατέχει σήμερα. Στον βαθμό που οι αξιώσεις των αρχικών ιδιωτών ιδιοκτητών ή των κληρονόμων τους συγκρούονται με εκείνες των σημερινών χρηστών των περιουσιακών στοιχείων, οι πρώτες πρέπει να υπερισχύουν των δεύτερων. Μόνο εάν ένας σημερινός χρήστης μπορεί να αποδείξει ότι η αξίωση ενός αρχικού ιδιοκτήτη ή κληρονόμου είναι αθέμιτη —ότι ο τίτλος της εν λόγω ιδιοκτησίας είχε αρχικά αποκτηθεί με καταναγκαστικά ή δόλια μέσα— πρέπει να υπερισχύει η αξίωση του χρήστη και να αναγνωρίζεται ο ίδιος ως δικαιωματικός ιδιοκτήτης.[199]

Όσον αφορά τη σοσιαλιστική περιουσία που δεν διεκδικείται κατ' αυτόν τον τρόπο, πρέπει να εφαρμοστούν συνδικαλιστικές ιδέες· δηλαδή, η κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων πρέπει να μεταβιβαστεί αμέσως σε όσους τα χρησιμοποιούν: η αγροτική γη στους αγρότες, τα εργοστάσια στους εργάτες, οι δρόμοι στους εργαζομένους που τους κατασκευάζουν και τους συντηρούν ή στους κατοίκους, τα σχολεία στους εκπαιδευτικούς, τα γραφεία στους γραφειοκράτες, και ούτω καθεξής.[200] Για να διασπαστούν οι ως επί το πλείστον υπερμεγέθεις σοσιαλιστικοί παραγωγικοί όμιλοι, η συνδικαλιστική αρχή πρέπει να εφαρμοστεί στις παραγωγικές μονάδες όπου εκτελείται πράγματι η εργασία κάθε ατόμου, δηλαδή σε επιμέρους κτίρια γραφείων, σχολεία, δρόμους ή ομάδες δρόμων, εργοστάσια και αγροκτήματα. Σε αντίθεση με τον συνδικαλισμό, όμως, και αυτό είναι ύψιστης σημασίας, τα μερίδια ιδιοκτησίας που αποκτώνται έτσι πρέπει να είναι ελεύθερα μεταβιβάσιμα και να δημιουργηθεί χρηματιστηριακή αγορά, ώστε να επιτρέπονται ο διαχωρισμός των λειτουργιών των ιδιοκτητών-καπιταλιστών από εκείνες των μη ιδιοκτητών εργαζομένων και η ομαλή και συνεχής μεταφορά περιουσιακών στοιχείων από χέρια που παράγουν λιγότερη αξία σε χέρια που παράγουν περισσότερη.[201]

Με αυτή τη στρατηγική ιδιωτικοποίησης συνδέονται δύο προβλήματα. Πρώτον, τι πρέπει να γίνει στην περίπτωση νεόδμητων κατασκευών —οι οποίες, σύμφωνα με το προτεινόμενο σχέδιο, θα ανήκαν στους σημερινούς χρήστες τους που τις χρησιμοποιούν παραγωγικά—, χτισμένων σε γη που πρέπει να επιστραφεί σε διαφορετικό αρχικό ιδιοκτήτη; Ενώ η απονομή ίσου μεριδίου ιδιοκτησίας σε κάθε σημερινό παραγωγό μπορεί να φαίνεται αρκετά απλή,[202] πόσα μερίδια πρέπει να δοθούν στον ιδιοκτήτη της γης; Οι κατασκευές και η γη δεν μπορούν να διαχωριστούν φυσικά. Με όρους οικονομικής θεωρίας, είναι απολύτως ειδικοί συμπληρωματικοί συντελεστές παραγωγής, των οποίων η σχετική συμβολή στην από κοινού παραγόμενη αξία δεν μπορεί να διαχωριστεί. Σε αυτή την περίπτωση δεν υπάρχει άλλη επιλογή παρά η διαπραγμάτευση.[203] Αυτό —αντίθετα προς την αρχική εντύπωση ότι μπορεί να οδηγήσει σε μόνιμη, ανεπίλυτη σύγκρουση— δύσκολα θα δημιουργούσε πολλά προβλήματα, διότι σε κάθε τέτοια διαφορά εμπλέκονται πάντοτε μόνο δύο μέρη και αυστηρά περιορισμένοι πόροι. Επιπλέον, η ταχεία εξεύρεση ενός αμοιβαίως αποδεκτού συμβιβασμού είναι προς το συμφέρον και των δύο μερών και, εάν κάποιο από αυτά έχει ασθενέστερη διαπραγματευτική θέση, αυτό είναι σαφώς ο γαιοκτήμονας —επειδή δεν μπορεί να πωλήσει τη γη χωρίς τη συγκατάθεση των ιδιοκτητών της κατασκευής, ενώ εκείνοι θα μπορούσαν να αποσυναρμολογήσουν την κατασκευή χωρίς να χρειάζονται την άδειά του.

Δεύτερον, η συνδικαλιστική στρατηγική ιδιωτικοποίησης συνεπάγεται ότι οι παραγωγοί σε κλάδους έντασης κεφαλαίου θα έχουν σχετικό πλεονέκτημα έναντι εκείνων σε κλάδους έντασης εργασίας. Η αξία των μεριδίων ιδιοκτησίας που θα λάβουν οι πρώτοι θα υπερβαίνει τον πλούτο που θα απονεμηθεί στους δεύτερους και αυτή η άνιση κατανομή πλούτου θα απαιτούσε δικαιολόγηση, ή τουλάχιστον έτσι φαίνεται. Στην πραγματικότητα, μια τέτοια δικαιολόγηση είναι άμεσα διαθέσιμη. Αντίθετα προς διαδεδομένες «φιλελεύθερες» —δηλαδή σοσιαλδημοκρατικές— αντιλήψεις, δεν υπάρχει τίποτε ηθικά μεμπτό στην ανισότητα.[204] Πράγματι, το πρόβλημα της ιδιωτικοποίησης πρώην κοινωνικοποιημένης περιουσίας είναι σχεδόν απολύτως ανάλογο με εκείνο της εγκαθίδρυσης ιδιωτικής ιδιοκτησίας σε μια «φυσική κατάσταση», δηλαδή όταν οι πόροι ήταν προηγουμένως αδέσποτοι. Σε αυτή την κατάσταση, σύμφωνα με την κεντρική ιδέα περί φυσικών δικαιωμάτων του Locke, η οποία συμπίπτει με το φυσικό αίσθημα δικαιοσύνης των περισσότερων ανθρώπων, η ιδιωτική ιδιοκτησία θεμελιώνεται μέσω πράξεων αρχικής ιδιοποίησης: με την ανάμειξη της εργασίας κάποιου με πόρους που παρέχει η φύση προτού το πράξει οποιοσδήποτε άλλος.[205] Στον βαθμό που υπάρχουν διαφορές στην ποιότητα των φυσικών πόρων, όπως ασφαλώς θα συμβαίνει, το αποτέλεσμα που παράγει η ηθική της αρχικής ιδιοποίησης θα είναι η ανισότητα και όχι η ισότητα. Η συνδικαλιστική προσέγγιση της ιδιωτικοποίησης αποτελεί απλώς εφαρμογή αυτής της αρχής της αρχικής ιδιοποίησης σε ελαφρώς διαφορετικές περιστάσεις. Οι κοινωνικοποιημένοι συντελεστές παραγωγής έχουν ήδη ιδιοποιηθεί αρχικά από συγκεκριμένα άτομα. Μόνο το δικαίωμα ιδιοκτησίας τους επί συγκεκριμένων συντελεστών παραγωγής έχει μέχρι τώρα αγνοηθεί, και το μόνο που θα συνέβαινε βάσει του προτεινόμενου σχεδίου είναι ότι αυτή η αδικαιολόγητη κατάσταση θα επανορθωνόταν επιτέλους. Εάν αυτή η επανόρθωση οδηγεί σε ανισότητες, αυτό δεν είναι περισσότερο άδικο από τις ανισότητες που θα προέκυπταν υπό ένα καθεστώς πρωτογενούς, ανόθευτης αρχικής ιδιοποίησης.[206]

Επιπλέον, η συνδικαλιστική μας πρόταση είναι οικονομικά αποτελεσματικότερη από τη μόνη νοητή εναλλακτική ιδιωτικοποίησης που συνάδει με τη βασική απαίτηση της δικαιοσύνης —την αναγνώριση ότι η κοινωνικοποιημένη οικονομία δεν ανήκει δικαιωματικά στο κράτος και, επομένως, η πώληση ή η εκποίησή της με πλειστηριασμό πρέπει να αποκλείονται. Σύμφωνα με αυτή την εναλλακτική, ολόκληρος ο πληθυσμός θα λάμβανε ίσα μερίδια σε όλα τα περιουσιακά στοιχεία της χώρας που δεν διεκδικούνται από έναν αρχικό ιδιοκτήτη ο οποίος τα στερήθηκε μέσω απαλλοτρίωσης. Πέρα από την αμφίβολη ηθική υπόσταση αυτής της πολιτικής,[207] θα ήταν εξαιρετικά αναποτελεσματική. Καταρχάς, για να καταστούν τα μερίδια που διανέμονται σε ολόκληρη τη χώρα μεταβιβάσιμοι τίτλοι ιδιοκτησίας, πρέπει να προσδιορίζουν τον συγκεκριμένο πόρο στον οποίο αναφέρονται. Επομένως, για την εφαρμογή αυτής της πρότασης θα απαιτούνταν πρώτα πλήρης απογραφή όλων των περιουσιακών στοιχείων της χώρας ή, τουλάχιστον, απογραφή όλων των σαφώς διαχωρίσιμων παραγωγικών μονάδων της. Δεύτερον, ακόμη και εάν μια τέτοια απογραφή καταρτιζόταν τελικά, οι ιδιοκτήτες θα αποτελούνταν ως επί το πλείστον από άτομα που θα γνώριζαν σχεδόν τίποτε για τα περιουσιακά στοιχεία που τους ανήκαν. Αντιθέτως, υπό το μη εξισωτικό σχέδιο συνδικαλιστικής ιδιωτικοποίησης δεν απαιτείται απογραφή. Επιπλέον, η αρχική ιδιοκτησία περιέρχεται αποκλειστικά σε άτομα που, λόγω της παραγωγικής τους ενασχόλησης με τα περιουσιακά στοιχεία που τους ανήκουν, διαθέτουν κατά κανόνα την καλύτερη πληροφόρηση για να προβούν σε μια πρώτη ρεαλιστική αποτίμησή τους.

Σε συνδυασμό με την ιδιωτικοποίηση όλων των περιουσιακών στοιχείων σύμφωνα με τις αρχές που εκτέθηκαν, η κυβέρνηση πρέπει να υιοθετήσει ένα σύνταγμα ιδιωτικής ιδιοκτησίας και να το διακηρύξει ως αμετάβλητο θεμελιώδη νόμο για ολόκληρη τη χώρα. Αυτό το σύνταγμα πρέπει να

είναι εξαιρετικά σύντομο και να θεσπίζει τις ακόλουθες αρχές με όσο το δυνατόν σαφέστερους όρους: Κάθε πρόσωπο, πέρα από το ότι είναι ο αποκλειστικός ιδιοκτήτης του σώματός του, έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί την ιδιωτική του περιουσία με όποιον τρόπο κρίνει κατάλληλο, εφόσον πράττοντας έτσι δεν μεταβάλλει χωρίς συναίνεση τη φυσική ακεραιότητα του σώματος ή της περιουσίας κάποιου άλλου. Όλες οι διαπροσωπικές ανταλλαγές και όλες οι ανταλλαγές τίτλων ιδιοκτησίας μεταξύ ιδιωτών ιδιοκτητών πρέπει να είναι εκούσιες — συμβατικές. Αυτά τα δικαιώματα του προσώπου είναι απόλυτα. Κάθε παραβίασή τους από οποιοδήποτε πρόσωπο υπόκειται σε νόμιμη δίωξη από το θύμα της παραβίασης ή τον αντιπρόσωπό του και είναι δικαστικώς επιδιώξιμη σύμφωνα με τις αρχές της αναλογικότητας της ποινής και της αντικειμενικής ευθύνης.[208]

Όπως συνεπάγεται, λοιπόν, αυτό το σύνταγμα, όλοι οι υφιστάμενοι έλεγχοι μισθών και τιμών, όλες οι ρυθμίσεις της ιδιοκτησίας και οι απαιτήσεις αδειοδότησης και όλοι οι περιορισμοί εισαγωγών και εξαγωγών πρέπει να καταργηθούν αμέσως και να καθιερωθεί πλήρης ελευθερία συμβάσεων, επαγγέλματος, εμπορίου και μετανάστευσης. Στη συνέχεια, η κυβέρνηση, πλέον χωρίς περιουσία, πρέπει να κηρύξει αντισυνταγματική τη συνέχιση της ίδιας της ύπαρξής της —στον βαθμό που εξαρτάται από μη συμβατικές αποκτήσεις περιουσίας, δηλαδή από τη φορολογία— και να παραιτηθεί από την εξουσία.[209]

III

Το αποτέλεσμα αυτής της πλήρους κατάργησης του σοσιαλισμού και της εγκαθίδρυσης μιας αμιγούς κοινωνίας ιδιωτικής ιδιοκτησίας —μιας αναρχίας ιδιωτών ιδιοκτητών, ρυθμιζόμενης αποκλειστικά από το δίκαιο της ιδιωτικής ιδιοκτησίας— θα ήταν η ταχύτερη οδός οικονομικής ανάκαμψης για την Ανατολική Ευρώπη. Εξαρχής, ο πληθυσμός θα ήταν, σε γενικές γραμμές, εκπληκτικά πλούσιος, διότι, μολονότι οι οικονομίες της Ανατολικής Ευρώπης βρίσκονται σε άθλια κατάσταση, οι χώρες δεν έχουν καταστραφεί. Οι αξίες των ακινήτων είναι υψηλές και, παρά όλη την ανάλωση κεφαλαίου του παρελθόντος, εξακολουθούν να υπάρχουν τεράστιες ποσότητες κεφαλαιουχικών αγαθών. Χωρίς εναπομείναντα κρατικό τομέα και με ολόκληρο τον εθνικό πλούτο σε ιδιωτικά χέρια, οι λαοί της Ανατολικής Ευρώπης θα μπορούσαν σύντομα να προκαλούν τον φθόνο των Δυτικοευρωπαίων.

Επιπλέον, η απελευθέρωση των συντελεστών παραγωγής από τον πολιτικό έλεγχο και η παράδοσή τους σε ιδιώτες, στους οποίους επιτρέπεται να τους χρησιμοποιούν όπως κρίνουν κατάλληλο εφόσον δεν προκαλούν υλική βλάβη στους πόρους που ανήκουν σε άλλους, παρέχει το μέγιστο κίνητρο για μελλοντική παραγωγή. Με μια ανεμπόδιστη αγορά κεφαλαιουχικών αγαθών, η ορθολογική κοστολόγηση καθίσταται δυνατή. Με τα κέρδη και τις ζημίες να εξατομικεύονται και να αντανακλώνται στους λογαριασμούς κεφαλαίου και πωλήσεων του ιδιοκτήτη, μεγιστοποιείται το κίνητρο κάθε μεμονωμένου παραγωγού να αυξάνει την ποσότητα ή/και την ποιότητα του προϊόντος του και να αποφεύγει κάθε υπερβολική ή ανεπαρκή αξιοποίηση του κεφαλαίου του. Ειδικότερα, η συνταγματική διάταξη που προστατεύει μόνο τη φυσική ακεραιότητα της ιδιοκτησίας —όχι τις περιουσιακές αξίες— εγγυάται ότι κάθε ιδιοκτήτης θα καταβάλλει τις μεγαλύτερες δυνατές προσπάθειες παραγωγής αξίας: προσπάθειες να προάγει ευνοϊκές μεταβολές των περιουσιακών αξιών και να αποτρέπει και να αντισταθμίζει κάθε δυσμενή μεταβολή —όπως εκείνη που μπορεί να προκύπτει από τις ενέργειες κάποιου άλλου σε σχέση με τη δική του περιουσία.

Συγκεκριμένα, η κατάργηση όλων των ελέγχων τιμών θα εξάλειφε σχεδόν ακαριαία όλες τις σημερινές ελλείψεις και η παραγωγή θα άρχιζε να αυξάνεται αμέσως, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Η ανεργία θα αυξανόταν προσωρινά δραστικά, αλλά, με ευέλικτους μισθούς, χωρίς συλλογικές διαπραγματεύσεις και χωρίς επιδόματα ανεργίας, θα εξαφανιζόταν γρήγορα. Αρχικά, οι μέσοι μισθοί θα παρέμεναν αισθητά χαμηλότεροι από τους δυτικούς, αλλά και αυτό θα άλλαζε σύντομα. Προσελκυόμενοι από τους συγκριτικά χαμηλούς μισθούς, από το γεγονός ότι οι Ανατολικοευρωπαίοι αναμένεται να έχουν μεγάλη ανάγκη να μετατρέψουν σε μετρητά —να ρευστοποιήσουν— τα νεοαποκτηθέντα κεφαλαιακά περιουσιακά στοιχεία τους για να χρηματοδοτήσουν την τρέχουσα κατανάλωσή τους και, πάνω απ' όλα, από το γεγονός ότι η Ανατολική Ευρώπη θα αποτελούσε έναν αφορολόγητο παράδεισο ελεύθερου εμπορίου, μεγάλος αριθμός επενδυτών και τεράστια ποσά κεφαλαίου θα άρχιζαν να εισρέουν αμέσως.

Η παραγωγή ασφάλειας —αστυνομικής προστασίας και δικαστικού συστήματος—, η οποία συνήθως θεωρείται ότι βρίσκεται εκτός του πεδίου των ελεύθερων αγορών και αποτελεί την προσήκουσα λειτουργία του κράτους, πιθανότατα θα αναλαμβανόταν από μεγάλες δυτικές ασφαλιστικές εταιρείες.[210] Για έναν κλάδο που παρέχει ασφάλιση προσωπικής περιουσίας, η αστυνομική δράση — η πρόληψη και εξιχνίαση του εγκλήματος, καθώς και η επιδίωξη αποζημίωσης— αποτελεί στην πραγματικότητα μέρος της «φυσικής» δραστηριότητάς του, εάν δεν υπήρχαν οι κυβερνήσεις που εμποδίζουν τις ασφαλιστικές εταιρείες να την ασκούν και οικειοποιούνται αυτό το έργο, με όλες τις συνήθεις και γνωστές ανεπάρκειες που προκύπτουν από μια τέτοια μονοπώληση. Ομοίως, καθώς οι ασφαλιστικές εταιρείες ασχολούνται ήδη με τη διαιτητική επίλυση διαφορών μεταξύ προσώπων που προβάλλουν αξιώσεις έναντι ανταγωνιστικών ασφαλιστών, θα αναλάμβαναν φυσικά τη λειτουργία ενός δικαστικού συστήματος.

Ωστόσο, σημαντικότερη από την είσοδο μεγάλων επιχειρήσεων, όπως οι ασφαλιστικές εταιρείες, στο πεδίο της παραγωγής ασφάλειας θα ήταν η εισροή μεγάλου αριθμού μικρών επιχειρηματιών, ιδίως από τη Δυτική Ευρώπη. Καθώς αντιμετωπίζουν βαρύ φορολογικό φορτίο στα κράτη πρόνοιας (παροχών) της Δυτικής Ευρώπης και συγχρόνως ασφυκτιούν εκεί υπό αναρίθμητες ρυθμίσεις — απαιτήσεις αδειοδότησης, νόμους προστασίας της εργασίας, υποχρεωτικά ωράρια εργασίας και λειτουργίας καταστημάτων—, μια οικονομία ιδιωτικής ιδιοκτησίας χωρίς ρυθμιστικούς περιορισμούς στην Ανατολική Ευρώπη θα αποτελούσε σχεδόν ακαταμάχητο πόλο έλξης. Σύντομα, η μεγάλης κλίμακας εισροή επιχειρηματικών ταλέντων και κεφαλαίου θα άρχιζε να αυξάνει τους πραγματικούς μισθούς, να ενθαρρύνει την εγχώρια αποταμίευση και να οδηγεί σε μια ταχέως επιταχυνόμενη διαδικασία συσσώρευσης κεφαλαίου. Αντί να κατευθύνεται έξω από την Ανατολή, η μετανάστευση θα κινούνταν γρήγορα προς την αντίθετη κατεύθυνση, με αυξανόμενους αριθμούς Δυτικοευρωπαίων να εγκαταλείπουν τον προνοιακό σοσιαλισμό για τις απεριόριστες ευκαιρίες που θα προσέφερε η Ανατολή. Τέλος, αντιμέτωπες με αυξανόμενες απώλειες παραγωγικών ατόμων, οι οποίες θα ασκούσαν ακόμη μεγαλύτερη πίεση στους προϋπολογισμούς πρόνοιας, οι ελίτ εξουσίας της Δυτικής Ευρώπης θα αναγκάζονταν να αρχίσουν την αποσοσιαλιστικοποίηση και της Δυτικής Ευρώπης.[211]

IV

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ: ΠΕΡΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΠΡΟΝΟΙΑΣ (ΠΑΡΟΧΩΝ)

Μολονότι από τις προηγούμενες σκέψεις θα πρέπει να είναι σαφές γιατί, τόσο από ηθική όσο και από οικονομική άποψη, τα δυτικά κράτη πρόνοιας χρειάζονται εξίσου ριζική μεταρρύθμιση με τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η μέθοδος ιδιωτικοποίησης πρέπει να διαφέρει στις δύο περιπτώσεις. Η συνδικαλιστική στρατηγική ιδιωτικοποίησης που προτάθηκε για τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες εφαρμοζόταν, όπως θα θυμάται ο αναγνώστης, μόνο σε περιπτώσεις όπου δεν υπήρχε ταυτοποιήσιμος ιδιώτης ιδιοκτήτης, ή κληρονόμος του, από τον οποίο είχαν προηγουμένως απαλλοτριωθεί οι κοινωνικοποιημένοι συντελεστές παραγωγής. Εάν μπορούσε να ταυτοποιηθεί ένας τέτοιος ιδιοκτήτης ή κληρονόμος, τότε έπρεπε να αποκατασταθεί ως ιδιώτης ιδιοκτήτης. Εάν και μόνο εάν δεν υπήρχε τέτοιος ιδιοκτήτης ή κληρονόμος, θα μπορούσε να θεωρηθεί δίκαιο να καταστούν οι σημερινοί ή/και οι παλαιότεροι χρήστες των κοινωνικοποιημένων συντελεστών παραγωγής ιδιώτες ιδιοκτήτες τους, επειδή τότε αυτοί και μόνο αυτοί έχουν έναν αντικειμενικά τεκμηριώσιμο, δηλαδή διυποκειμενικά εξακριβώσιμο, δεσμό με αυτούς τους πόρους. Μόνο αυτοί, από όλους τους ανθρώπους, έχουν πράγματι προβεί στην αρχική ιδιοποίηση των εν λόγω συντελεστών παραγωγής. Επομένως, μόνο η δική τους ιδιοκτησιακή αξίωση μπορεί να λεχθεί ότι έχει κάποια «πραγματική» —αντικειμενική— θεμελίωση.

Για τον ίδιο λόγο, θα στερούνταν οποιασδήποτε «πραγματικής» θεμελίωσης —και, επομένως, θα ήταν απολύτως ανυπεράσπιστο από ηθική άποψη— να αποδοθεί η ιδιωτική ιδιοκτησία των «δημόσια» κατεχόμενων συντελεστών παραγωγής των μικτών οικονομιών —των κρατών πρόνοιας— του δυτικού κόσμου στους εργαζομένους του δημόσιου τομέα, δηλαδή στους λεγόμενους δημόσιους υπαλλήλους, σύμφωνα με το συνδικαλιστικό σύνθημα «τα δημόσια σχολεία στους εκπαιδευτικούς, τα πανεπιστήμια στους καθηγητές, τα ταχυδρομεία στους ταχυδρομικούς, η δημόσια γη στους γραφειοκράτες της Υπηρεσίας Διαχείρισης Γης, τα δικαστικά μέγαρα και τα αστυνομικά τμήματα στους δικαστές και στους αστυνομικούς κ.ο.κ.». Πράγματι, κάτι τέτοιο δεν θα συνιστούσε τίποτε λιγότερο από ηθικό αίσχος, ακόμη και στην αρκετά συνήθη περίπτωση όπου η εν λόγω «δημόσια» περιουσία δεν είναι αποτέλεσμα προηγούμενης απαλλοτρίωσης από κάποιον πρώην ιδιώτη ιδιοκτήτη μέσω της κρατικής εξουσίας «αναγκαστικής απαλλοτρίωσης» —οπότε η περιουσία πρέπει απλώς να επιστραφεί στον αρχικό ιδιοκτήτη ή κληρονόμο. Ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, όλη η «δημόσια» περιουσία εξακολουθεί να αποτελεί αποτέλεσμα κάποιας μορφής απαλλοτρίωσης και, μολονότι η ορθή ταυτοποίηση των θυμάτων της είναι δυσκολότερη από ό,τι στη σαφή περίπτωση της «αναγκαστικής απαλλοτρίωσης», δεν είναι σε καμία περίπτωση αδύνατη. Σε κάθε περίπτωση, είναι προφανές ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι συνήθως δεν συγκαταλέγονται στα θύματα. Επομένως, από όλους τους ανθρώπους, αυτοί έχουν τη λιγότερο βάσιμη αξίωση ιδιωτικής ιδιοκτησίας επί αυτής της περιουσίας.

Όλα τα δημόσια κτίρια και οι κατασκευές χρηματοδοτήθηκαν από φόρους· όσο για την αναξιοποίητη δημόσια γη, αυτή είναι αποτέλεσμα μιας δημόσιας πολιτικής —δηλαδή πολιτικής χρηματοδοτούμενης και επιβαλλόμενης με φορολογικούς πόρους— που απαγορεύει την ιδιωτική

ιδιοποίηση και αξιοποίηση της φύσης και των φυσικών πόρων. Επομένως, φαίνεται ότι οι φορολογούμενοι, αναλόγως του ύψους των φόρων που έχουν καταβάλει, είναι εκείνοι στους οποίους πρέπει να αποδοθούν τίτλοι ιδιοκτησίας επί των δημόσιων κτιρίων και κατασκευών, ενώ η αναξιοποίητη δημόσια γη πρέπει απλώς να καταστεί διαθέσιμη για ιδιωτική αρχική ιδιοποίηση. Ας μην ξεχνάμε ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν είναι φορολογούμενοι —μολονότι στον δημόσιο λόγο συχνά φαντάζονται ότι είναι. Αντιθέτως, το καθαρό εισόδημά τους καταβάλλεται συνήθως από φόρους που πληρώνουν άλλα άτομα, εργαζόμενα στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι καταναλωτές φόρων —όπως και οι αποδέκτες δημόσιων προνοιακών παροχών είναι καταναλωτές φόρων και όχι φορολογούμενοι —·[212] επομένως, τόσο οι δημόσιοι υπάλληλοι όσο και οι αποδέκτες προνοιακών παροχών πρέπει να αποκλειστούν από την ιδιωτική ιδιοκτησία των πρώην δημόσιων κτιρίων και κατασκευών. Και οι δύο ζουν από τις φορολογικές καταβολές άλλων ανθρώπων, και θα ήταν προσβολή που προστίθεται στη βλάβη να απονεμηθεί η ιδιοκτησία αυτών των κτιρίων και κατασκευών σε αυτούς αντί σε εκείνους που πλήρωναν τους μισθούς και τα επιδόματά τους, καθώς και τα δημόσια κτίρια και τις κατασκευές που καταλαμβάνουν και ελέγχουν.[213] Όσον αφορά την αναξιοποίητη δημόσια γη που διατίθεται για ιδιωτική αρχική ιδιοποίηση, κάθε διαχειριστής δημόσιας γης, δασοφύλακας κ.λπ. πρέπει, για παρόμοιο λόγο, να αποκλείεται από την αρχική ιδιοποίηση γης την οποία κατέχει σήμερα και την οποία προηγουμένως φύλασσε έναντι δυνητικών ιδιωτών που επιθυμούσαν να την αξιοποιήσουν. Μπορεί να του επιτραπεί να ιδιοποιηθεί αρχικά άλλη δημόσια γη, την οποία κατέχουν σήμερα άλλα κρατικά όργανα και την οποία προηγουμένως φύλασσαν έναντι της ιδιωτικής αξιοποίησης. Το να του επιτραπεί, όμως, να ιδιοποιηθεί αρχικά τη γη που κατέχει σήμερα θα του έδινε ένα προφανώς άδικο πλεονέκτημα έναντι άλλων δυνητικών αρχικών ιδιοποιητών, δεδομένου ότι αυτός ήταν εκείνος που, αμειβόμενος γι' αυτό από τους φορολογουμένους, τους κρατούσε προηγουμένως εκτός και μακριά από αυτή τη γη.

7. Περί ελεύθερης μετανάστευσης και αναγκαστικής ενσωμάτωσης

I

Το κλασικό επιχείρημα υπέρ της ελεύθερης μετανάστευσης έχει ως εξής: Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, οι επιχειρήσεις κατευθύνονται προς περιοχές χαμηλών μισθών και η εργασία μετακινείται προς περιοχές υψηλών μισθών, δημιουργώντας έτσι μια τάση εξίσωσης των μισθών — για το ίδιο είδος εργασίας— καθώς και βέλτιστης χωροθέτησης του κεφαλαίου. Η εισροή μεταναστών σε μια περιοχή δεδομένου μεγέθους με υψηλούς μισθούς θα μειώσει τους ονομαστικούς μισθούς. Ωστόσο, δεν θα μειώσει τους πραγματικούς μισθούς εάν ο πληθυσμός βρίσκεται κάτω από το βέλτιστο μέγεθός του. Αντιθέτως, εάν συμβαίνει αυτό, το παραγόμενο προϊόν θα αυξηθεί περισσότερο από αναλογικά και τα πραγματικά εισοδήματα θα αυξηθούν πράγματι. Επομένως, οι περιορισμοί στη μετανάστευση θα βλάψουν τους προστατευόμενους εγχώριους εργαζομένους ως καταναλωτές περισσότερο από όσο θα τους ωφελήσουν ως παραγωγούς. Επιπλέον, οι περιορισμοί στη μετανάστευση θα αυξήσουν τη «φυγή» κεφαλαίου στο εξωτερικό —την εξαγωγή κεφαλαίου που διαφορετικά θα μπορούσε να είχε παραμείνει στη χώρα—, εξακολουθώντας να προκαλούν εξίσωση των μισθών, αν και κάπως βραδύτερα, αλλά οδηγώντας σε μη βέλτιστη κατανομή του κεφαλαίου και βλάπτοντας έτσι συνολικά το παγκόσμιο βιοτικό επίπεδο.[214]

Επιπροσθέτως, παραδοσιακά τα εργατικά συνδικάτα, και σήμερα οι περιβαλλοντιστές, αντιτίθενται στην ελεύθερη μετανάστευση, και αυτό θα πρέπει εκ πρώτης όψεως να θεωρείται ένα ακόμη επιχείρημα υπέρ μιας πολιτικής ελεύθερης μετανάστευσης.[215]

II

Όπως διατυπώνεται, το παραπάνω επιχείρημα υπέρ της ελεύθερης μετανάστευσης είναι αδιάσειστο. Θα ήταν ανόητο να το προσβάλει κανείς, όπως θα ήταν ανόητο να αρνηθεί ότι το ελεύθερο εμπόριο οδηγεί σε υψηλότερο βιοτικό επίπεδο από ό,τι ο προστατευτισμός.[216]

Θα ήταν επίσης εσφαλμένο να προσβάλει κανείς το παραπάνω επιχείρημα υπέρ της ελεύθερης μετανάστευσης επισημαίνοντας ότι, λόγω της ύπαρξης κράτους πρόνοιας (παροχών), η μετανάστευση έχει μετατραπεί σε σημαντικό βαθμό σε μετανάστευση αργόσχολων που ζουν από προνοιακές παροχές, οι οποίοι δεν αυξάνουν αλλά μειώνουν το μέσο βιοτικό επίπεδο, ακόμη και εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες, για παράδειγμα, βρίσκονται κάτω από το βέλτιστο πληθυσμιακό τους επίπεδο. Διότι αυτό δεν είναι επιχείρημα κατά της μετανάστευσης αλλά κατά του κράτους πρόνοιας. Ασφαλώς, το κράτος πρόνοιας πρέπει να καταργηθεί ολοκληρωτικά. Ωστόσο, τα προβλήματα της μετανάστευσης και της κρατικής πρόνοιας είναι αναλυτικά διακριτά και πρέπει να αντιμετωπίζονται αναλόγως.

Το πρόβλημα του παραπάνω επιχειρήματος είναι ότι πάσχει από δύο αλληλένδετες ελλείψεις, οι οποίες ακυρώνουν το άνευ όρων συμπέρασμά του υπέρ της μετανάστευσης ή/και καθιστούν το επιχείρημα εφαρμόσιμο μόνο σε μια εξαιρετικά μη ρεαλιστική —και προ πολλού παρελθούσα— κατάσταση της ανθρώπινης ιστορίας.

Η πρώτη έλλειψη θα θιγεί μόνο ακροθιγώς. Για τους ελευθεριστές της Αυστριακής Σχολής θα πρέπει να είναι σαφές ότι το τι συνιστά «πλούτο» και «ευημερία» είναι υποκειμενικό. Ο υλικός πλούτος δεν είναι το μόνο πράγμα που έχει αξία. Επομένως, ακόμη και εάν τα πραγματικά εισοδήματα αυξάνονται λόγω της μετανάστευσης, δεν προκύπτει ότι η μετανάστευση πρέπει να θεωρείται «καλή», διότι κάποιος μπορεί να προτιμά χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο και μεγαλύτερη απόσταση από άλλους ανθρώπους αντί για υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και μικρότερη απόσταση από αυτούς.[217]

Αντιθέτως, το επίκεντρο εδώ θα είναι μια δεύτερη, συναφής έλλειψη. Όσον αφορά μια δεδομένη επικράτεια στην οποία εισέρχονται μετανάστες, δεν αναλύεται ποιος, εάν υπάρχει κάποιος, την κατέχει — την ελέγχει. Στην πραγματικότητα, για να καταστεί εφαρμόσιμο το παραπάνω επιχείρημα, υποτίθεται σιωπηρά ότι η εν λόγω επικράτεια είναι αδέσποτη και ότι οι μετανάστες εισέρχονται σε παρθένα εδάφη — σε ανοικτή μεθόριο. Προφανώς, σήμερα αυτό δεν μπορεί πλέον να θεωρείται δεδομένο. Εάν, όμως, εγκαταλειφθεί αυτή η παραδοχή, το πρόβλημα της μετανάστευσης αποκτά εντελώς νέο νόημα και απαιτεί θεμελιώδη επανεξέταση.

III

Για λόγους παραστατικότητας, ας υποθέσουμε αρχικά μια αναρχοκαπιταλιστική κοινωνία. Μολονότι είμαι πεπεισμένος ότι μια τέτοια κοινωνία αποτελεί τη μόνη κοινωνική τάξη που μπορεί να υποστηριχθεί ως δίκαιη, δεν επιθυμώ να εξηγήσω εδώ γιατί συμβαίνει αυτό.[218] Αντιθέτως, θα τη χρησιμοποιήσω ως εννοιολογικό σημείο αναφοράς, διότι αυτό θα βοηθήσει να εξηγηθεί η θεμελιώδης παρανόηση των περισσότερων σύγχρονων υποστηρικτών της ελεύθερης μετανάστευσης.

Όλη η γη αποτελεί ιδιωτική ιδιοκτησία, συμπεριλαμβανομένων όλων των δρόμων, ποταμών, αεροδρομίων, λιμανιών και ούτω καθεξής. Ως προς ορισμένα τμήματα γης, ο τίτλος ιδιοκτησίας μπορεί να είναι απεριόριστος· δηλαδή, ο ιδιοκτήτης επιτρέπεται να κάνει με την περιουσία του ό,τι επιθυμεί, εφόσον δεν προκαλεί υλική βλάβη στην ιδιοκτησία άλλων. Ως προς άλλες εκτάσεις, ο τίτλος ιδιοκτησίας μπορεί να υπόκειται σε περισσότερο ή λιγότερο αυστηρούς περιορισμούς. Όπως συμβαίνει σήμερα σε ορισμένα οικιστικά συγκροτήματα, ο ιδιοκτήτης μπορεί να δεσμεύεται από συμβατικούς περιορισμούς ως προς το τι μπορεί να κάνει με την περιουσία του —εκούσιος καθορισμός χρήσεων γης—, οι οποίοι μπορεί να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, οικιστική αντί εμπορικής χρήσης, απαγόρευση κτιρίων άνω των τεσσάρων ορόφων, απαγόρευση πώλησης ή εκμίσθωσης σε Εβραίους, Γερμανούς, καθολικούς, ομοφυλόφιλους, Αϊτινούς, οικογένειες με ή χωρίς παιδιά ή καπνιστές.

Είναι σαφές ότι, υπό αυτό το σενάριο, δεν υφίσταται ελευθερία μετανάστευσης. Αντιθέτως, πολλοί ανεξάρτητοι ιδιώτες ιδιοκτήτες έχουν την ελευθερία να επιτρέπουν ή να αποκλείουν την είσοδο άλλων στην ιδιοκτησία τους, σύμφωνα με τους δικούς τους απεριόριστους ή περιορισμένους τίτλους ιδιοκτησίας. Η είσοδος σε ορισμένες επικράτειες μπορεί να είναι εύκολη, ενώ σε άλλες σχεδόν

αδύνατη. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η είσοδος στην ιδιοκτησία του προσώπου που την επιτρέπει δεν συνεπάγεται «ελευθερία μετακίνησης», εάν δεν συναινούν σε αυτή τη μετακίνηση και άλλοι ιδιοκτήτες. Θα υπάρχει τόση μετανάστευση ή μη μετανάστευση, συμπερίληψη ή αποκλεισμός, άρση διαχωρισμών ή διαχωρισμός, απουσία διακρίσεων ή διακρίσεις με φυλετικά, εθνοτικά, γλωσσικά, θρησκευτικά, πολιτισμικά ή οποιαδήποτε άλλα κριτήρια, όση επιτρέπουν οι μεμονωμένοι ιδιοκτήτες ή οι ενώσεις τους.

Σημειώστε ότι τίποτε από αυτά, ούτε καν η πιο αποκλειστική μορφή διαχωρισμού, δεν έχει οποιαδήποτε σχέση με την απόρριψη του ελεύθερου εμπορίου και την υιοθέτηση του προστατευτισμού. Από το γεγονός ότι κάποιος δεν θέλει να συναναστρέφεται ή να ζει κοντά σε μαύρους, Τούρκους, καθολικούς ή ινδουιστές κ.λπ. δεν προκύπτει ότι δεν θέλει να συναλλάσσεται μαζί τους από απόσταση.[219] Αντιθέτως, ακριβώς ο απολύτως εκούσιος χαρακτήρας της ανθρώπινης συνύπαρξης και του διαχωρισμού —η απουσία κάθε μορφής αναγκαστικής ενσωμάτωσης— καθιστά δυνατές τις ειρηνικές σχέσεις —το ελεύθερο εμπόριο— μεταξύ πολιτισμικά, φυλετικά, εθνοτικά ή θρησκευτικά διακριτών ανθρώπων.[220]

IV

Σε μια αναρχοκαπιταλιστική κοινωνία δεν υπάρχει κράτος και, κατά συνέπεια, δεν υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ «ημεδαπών» —πολιτών της χώρας— και αλλοδαπών. Αυτή η διάκριση προκύπτει μόνο με την εγκαθίδρυση ενός κράτους, δηλαδή ενός θεσμού που διαθέτει εδαφικό μονοπώλιο επιθετικής βίας —φορολόγησης. Η επικράτεια στην οποία εκτείνεται η φορολογική εξουσία ενός κράτους γίνεται «ημεδαπή» και όποιος διαμένει εκτός αυτής γίνεται αλλοδαπός. Τα κρατικά σύνορα — και τα διαβατήρια— αποτελούν «μη φυσικό», καταναγκαστικό θεσμό. Πράγματι, η ύπαρξή τους —και η ύπαρξη ενός εγχώριου κράτους— συνεπάγεται διττή στρέβλωση της φυσικής ροπής των ανθρώπων να συνδέονται με άλλους. Πρώτον, οι ημεδαποί δεν μπορούν να αποκλείσουν το κράτος —τον φοροεισπράκτορα— από την ιδιοκτησία τους και υπόκεινται σε αυτό που θα μπορούσε κανείς να αποκαλέσει «αναγκαστική ενσωμάτωση» από κρατικά όργανα. Δεύτερον, για να μπορεί να εισβάλλει στην ιδιωτική ιδιοκτησία των υπηκόων του ώστε να τους φορολογεί, ένα κράτος πρέπει πάντοτε να ελέγχει τους υφιστάμενους δρόμους και θα χρησιμοποιεί τα φορολογικά του έσοδα για να κατασκευάζει ακόμη περισσότερους, ώστε να αποκτά ακόμη καλύτερη πρόσβαση σε κάθε ιδιωτική ιδιοκτησία ως δυνητική πηγή φορολογικών εσόδων. Αυτή η υπερπαραγωγή δρόμων δεν οδηγεί απλώς στην αθώα διευκόλυνση του διαπεριφερειακού εμπορίου —στη μείωση του κόστους συναλλαγών—, όπως θα ήθελαν να μας κάνουν να πιστέψουμε οι αιθεροβάμονες οικονομολόγοι, αλλά οδηγεί σε αναγκαστική εσωτερική ενσωμάτωση —τεχνητή άρση του διαχωρισμού χωριστών τοπικών κοινοτήτων.[221]

Επιπλέον, με την εγκαθίδρυση κράτους και κρατικών συνόρων, η μετανάστευση αποκτά εντελώς νέο νόημα. Γίνεται μετανάστευση αλλοδαπών διαμέσου κρατικών συνόρων και η απόφαση για το αν πρέπει να επιτραπεί ή όχι η είσοδος ενός προσώπου δεν ανήκει πλέον στους ιδιώτες ιδιοκτήτες ή στις ενώσεις τους, αλλά στο κράτος ως έσχατο κυρίαρχο όλων των κατοίκων της χώρας και ως έσχατο υπεριδιοκτήτη όλων των περιουσιών τους. Εάν, τώρα, το κράτος αποκλείει ένα πρόσωπο ενώ έστω και ένας κάτοικος της χώρας θέλει να επιτρέψει την είσοδο αυτού ακριβώς του προσώπου στην ιδιοκτησία του, το αποτέλεσμα είναι αναγκαστικός αποκλεισμός —φαινόμενο που δεν υπάρχει υπό την αναρχία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, εάν το κράτος επιτρέπει την είσοδο ενός

προσώπου ενώ δεν υπάρχει ούτε ένας κάτοικος της χώρας που να θέλει να το δεχθεί στην ιδιοκτησία του, το αποτέλεσμα είναι αναγκαστική ενσωμάτωση —επίσης ανύπαρκτη υπό την αναρχία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας.

V

Είναι καιρός να εμπλουτίσουμε την ανάλυση εισάγοντας ορισμένες «ρεαλιστικές» εμπειρικές παραδοχές. Ας υποθέσουμε ότι το κράτος αποτελεί ιδιωτική ιδιοκτησία. Ο άρχοντας κατέχει ολόκληρη τη χώρα εντός των κρατικών συνόρων. Κατέχει πλήρως ένα μέρος της επικράτειας —ο τίτλος ιδιοκτησίας του είναι απεριόριστος— και είναι εν μέρει ιδιοκτήτης του υπολοίπου —ως εκμισθωτής ή τελικός δικαιούχος υπολειμματικών αξιώσεων επί όλων των ακινήτων των πολιτών-μισθωτών του, αν και περιορίζεται από ορισμένες προϋφιστάμενες συμβάσεις μίσθωσης. Μπορεί να πωλεί και να κληροδοτεί την περιουσία του και μπορεί να υπολογίζει και να καρπώνεται τη χρηματική αξία του κεφαλαίου του —της χώρας του. Οι παραδοσιακές μοναρχίες —και οι βασιλείς— αποτελούν τα πλησιέστερα ιστορικά παραδείγματα αυτής της μορφής κρατικής εξουσίας.[222]

Ποια θα είναι η συνήθης πολιτική ενός βασιλιά ως προς την είσοδο μεταναστών και τη μετανάστευση στο εξωτερικό; Επειδή κατέχει την κεφαλαιακή αξία ολόκληρης της χώρας, θα τείνει να επιλέγει μεταναστευτικές πολιτικές που διατηρούν ή αυξάνουν, αντί να μειώνουν, την αξία του βασιλείου του, εάν υποθέσουμε απλώς ότι επιδιώκει το ίδιον συμφέρον.

Όσον αφορά τη μετανάστευση στο εξωτερικό, ο βασιλιάς θα ήθελε να εμποδίζει την αποχώρηση παραγωγικών υπηκόων, ιδίως των καλύτερων και παραγωγικότερων, επειδή η απώλειά τους θα μείωνε την αξία του βασιλείου. Έτσι, για παράδειγμα, από το 1782 έως το 1824 ένας νόμος απαγόρευε τη μετανάστευση ειδικευμένων εργατών από τη Βρετανία.[223] Από την άλλη πλευρά, ο βασιλιάς θα ήθελε να εκδιώκει τους μη παραγωγικούς και καταστρεπτικούς υπηκόους του —εγκληματίες, αργόσχολους, ζητιάνους, τσιγγάνους, περιπλανώμενους κ.λπ.—, διότι η απομάκρυνσή τους από την επικράτειά του θα αύξανε την αξία της. Για τον λόγο αυτό, η Βρετανία απέλασε δεκάδες χιλιάδες κοινούς εγκληματίες στη Βόρεια Αμερική και στην Αυστραλία.[224]

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά την πολιτική εισόδου μεταναστών, ο βασιλιάς θα ήθελε να κρατά έξω τον όχλο, καθώς και όλους όσοι έχουν κατώτερες παραγωγικές ικανότητες. Στα πρόσωπα της δεύτερης κατηγορίας θα επιτρεπόταν μόνο προσωρινή είσοδος ως εποχικών εργατών χωρίς ιθαγένεια, ενώ θα τους απαγορευόταν η μόνιμη κατοχή ιδιοκτησίας. Έτσι, για παράδειγμα, μετά το 1880 προσλήφθηκαν στη Γερμανία μεγάλοι αριθμοί Πολωνών ως εποχικοί εργάτες.[225] Ο βασιλιάς θα επέτρεπε τη μόνιμη εγκατάσταση μόνο ανώτερων ή τουλάχιστον άνω του μέσου όρου ανθρώπων, δηλαδή εκείνων των οποίων η διαμονή στο βασίλειό του θα αύξανε την αξία της δικής του περιουσίας. Έτσι, για παράδειγμα, μετά το 1685 —με την ανάκληση του Διατάγματος της Νάντης— επετράπη σε δεκάδες χιλιάδες Ουγενότους να εγκατασταθούν στην Πρωσία· και ομοίως, οι Peter the Great, Frederick the Great και Maria Theresa προώθησαν αργότερα τη μετανάστευση και εγκατάσταση μεγάλων αριθμών Γερμανών στη Ρωσία, στην Πρωσία και στις ανατολικές επαρχίες της Αυστροουγγαρίας.[226]

Εν ολίγοις, μολονότι οι μεταναστευτικές πολιτικές ενός βασιλιά ενδέχεται να μην απέφευγαν εντελώς κάθε περίπτωση αναγκαστικού αποκλεισμού ή αναγκαστικής ενσωμάτωσης, θα έκαναν σε γενικές γραμμές ό,τι θα έκαναν οι ιδιώτες ιδιοκτήτες εάν μπορούσαν να αποφασίζουν ποιους θα

δέχονταν και ποιους θα απέκλειαν. Δηλαδή, ο βασιλιάς θα ήταν εξαιρετικά επιλεκτικός και θα ενδιαφερόταν έντονα να βελτιώνει την ποιότητα του εγκατεστημένου ανθρώπινου κεφαλαίου, ώστε να αυξάνει και όχι να μειώνει τις περιουσιακές αξίες.

VI

Οι μεταναστευτικές πολιτικές μεταβάλλονται κατά προβλέψιμο τρόπο όταν το κράτος αποτελεί δημόσια ιδιοκτησία. Ο άρχοντας δεν κατέχει πλέον την κεφαλαιακή αξία της χώρας, αλλά διαθέτει μόνο την τρέχουσα χρήση της. Δεν μπορεί να πωλήσει ή να κληροδοτήσει τη θέση του ως άρχοντα· είναι απλώς προσωρινός διαχειριστής. Επιπλέον, υπάρχει «ελεύθερη πρόσβαση» στη θέση του διαχειριστή της κρατικής εξουσίας. Καταρχήν, οποιοσδήποτε μπορεί να γίνει άρχοντας της χώρας.

Οι δημοκρατίες, όπως εμφανίστηκαν σε παγκόσμια κλίμακα μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, παρέχουν ιστορικά παραδείγματα κράτους υπό δημόσια ιδιοκτησία.[227]

Ποιες είναι οι μεταναστευτικές πολιτικές μιας δημοκρατίας; Εάν υποθέσουμε και πάλι απλώς την επιδίωξη του ιδίου συμφέροντος —τη μεγιστοποίηση του χρηματικού και ψυχικού εισοδήματος: χρήματος και εξουσίας—, οι δημοκρατικοί άρχοντες τείνουν να μεγιστοποιούν το τρέχον εισόδημα, το οποίο μπορούν να ιδιοποιηθούν προσωπικά, εις βάρος των κεφαλαιακών αξιών, τις οποίες δεν μπορούν να ιδιοποιηθούν προσωπικά. Επομένως, σύμφωνα με τον εξισωτισμό που ενυπάρχει στη δημοκρατική αρχή «ένας άνθρωπος, μία ψήφος», τείνουν να ακολουθούν σαφώς εξισωτική —χωρίς διακρίσεις— πολιτική ως προς τη μετανάστευση από και προς τη χώρα.

Όσον αφορά τη μετανάστευση στο εξωτερικό, αυτό συνεπάγεται ότι για έναν δημοκρατικό άρχοντα έχει μικρή, αν όχι μηδενική, σημασία εάν εγκαταλείπουν τη χώρα παραγωγικοί ή μη παραγωγικοί άνθρωποι, ιδιοφυΐες ή αργόσχολοι. Όλοι διαθέτουν μία ισότιμη ψήφο. Πράγματι, οι δημοκρατικοί άρχοντες μπορεί κάλλιστα να ανησυχούν περισσότερο για την απώλεια ενός αργόσχολου παρά μιας παραγωγικής ιδιοφυΐας. Μολονότι η απώλεια της δεύτερης θα μείωνε προφανώς την κεφαλαιακή αξία της χώρας και η απώλεια του πρώτου θα μπορούσε πράγματι να την αυξήσει, η χώρα δεν ανήκει στον δημοκρατικό άρχοντα. Βραχυπρόθεσμα, πράγμα που ενδιαφέρει περισσότερο έναν δημοκρατικό άρχοντα, ο αργόσχολος, ο οποίος πιθανότατα ψηφίζει υπέρ εξισωτικών μέτρων, μπορεί να είναι πολυτιμότερος από την παραγωγική ιδιοφυΐα, η οποία, ως κύριο θύμα του εξισωτισμού, πιθανότατα θα ψηφίσει εναντίον του δημοκρατικού άρχοντα.[228] Για τον ίδιο λόγο, σε μεγάλη αντίθεση με έναν βασιλιά, ο δημοκρατικός άρχοντας κάνει ελάχιστα για να εκδιώξει ενεργά εκείνους των οποίων η παρουσία στη χώρα συνιστά αρνητική εξωτερικότητα —ανθρώπινα αποβράσματα που μειώνουν τις ατομικές περιουσιακές αξίες. Πράγματι, τέτοιες αρνητικές εξωτερικότητες —μη παραγωγικά παράσιτα, αργόσχολοι και εγκληματίες— είναι πιθανό να αποτελούν τους πιο αξιόπιστους υποστηρικτές του.

Όσον αφορά τις πολιτικές εισόδου μεταναστών, τα κίνητρα και τα αντικίνητρα είναι ομοίως στρεβλωμένα και τα αποτελέσματα εξίσου διεστραμμένα. Για έναν δημοκρατικό άρχοντα έχει επίσης μικρή σημασία εάν μεταναστεύουν στη χώρα αργόσχολοι ή ιδιοφυΐες, άνθρωποι με πολιτισμικό και παραγωγικό επίπεδο κάτω ή πάνω από τον μέσο όρο. Ούτε τον απασχολεί ιδιαίτερα η διάκριση μεταξύ προσωρινών εργατών —κατόχων αδειών εργασίας— και μόνιμων μεταναστών που κατέχουν ιδιοκτησία —πολιτογραφημένων πολιτών.[229] Πράγματι, οι αργόσχολοι και οι μη παραγωγικοί άνθρωποι μπορεί κάλλιστα να προτιμώνται ως κάτοικοι και πολίτες, επειδή

δημιουργούν περισσότερα λεγόμενα «κοινωνικά προβλήματα», και οι δημοκρατικοί άρχοντες ευδοκιμούν χάρη στην ύπαρξη τέτοιων προβλημάτων. Επιπλέον, οι αργόσχολοι και οι κατώτεροι άνθρωποι πιθανότατα θα υποστηρίζουν τις εξισωτικές πολιτικές τους, ενώ οι ιδιοφυΐες και οι ανώτεροι άνθρωποι όχι. Το αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής μη διάκρισης είναι η αναγκαστική ενσωμάτωση: η επιβολή μαζών κατώτερων μεταναστών στους εγχώριους ιδιοκτήτες, οι οποίοι, εάν η απόφαση αφηνόταν στους ίδιους, θα προέβαιναν σε αυστηρές διακρίσεις και θα επέλεγαν πολύ διαφορετικούς γείτονες. Έτσι, ως το καλύτερο διαθέσιμο παράδειγμα της δημοκρατίας στην πράξη, οι μεταναστευτικοί νόμοι των Ηνωμένων Πολιτειών του 1965 εξάλειψαν όλες τις προηγούμενες μέριμνες για την «ποιότητα» και τη ρητή προτίμηση για Ευρωπαίους μετανάστες, αντικαθιστώντας τες με μια πολιτική σχεδόν πλήρους μη διάκρισης — πολυπολιτισμικότητας.[230]

Πράγματι, η μεταναστευτική πολιτική μιας δημοκρατίας αποτελεί κατοπτρική εικόνα της πολιτικής της έναντι των εσωτερικών πληθυσμιακών μετακινήσεων: της εκούσιας συνύπαρξης και απομάκρυνσης, του διαχωρισμού και της άρσης του, της φυσικής απομάκρυνσης και προσέγγισης διαφόρων ιδιωτών ιδιοκτητών. Όπως ο βασιλιάς, έτσι και ο δημοκρατικός άρχοντας προάγει την υπερβολική χωρική ενσωμάτωση μέσω της υπερπαραγωγής του «δημόσιου αγαθού» των δρόμων. Για έναν δημοκρατικό άρχοντα, όμως, σε αντίθεση με έναν βασιλιά, δεν αρκεί το ότι ο καθένας μπορεί να εγκατασταθεί δίπλα σε οποιονδήποτε άλλο μέσω κρατικών δρόμων. Ενδιαφερόμενος για το τρέχον εισόδημα και την εξουσία του αντί για τις κεφαλαιακές αξίες και δεσμευόμενος από εξισωτικά αισθήματα, ο δημοκρατικός άρχοντας θα τείνει να προχωρεί ακόμη περισσότερο. Μέσω νόμων μη διάκρισης — δεν επιτρέπονται διακρίσεις εις βάρος Γερμανών, Εβραίων, μαύρων, καθολικών, ινδουιστών, ομοφυλόφιλων κ.λπ.—, το κράτος θα επιδιώκει να διευρύνει τη φυσική πρόσβαση και είσοδο όλων στην ιδιοκτησία οποιουδήποτε άλλου. Επομένως, δεν προκαλεί ιδιαίτερη έκπληξη ότι η λεγόμενη νομοθεσία περί «ατομικών δικαιωμάτων» στις Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία απαγόρευσε τις διακρίσεις στο εσωτερικό με βάση το χρώμα, τη φυλή, την εθνική καταγωγή, τη θρησκεία, το φύλο, την ηλικία, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την αναπηρία κ.λπ. και, συνεπώς, επέβαλε στην πράξη την αναγκαστική ενσωμάτωση,[231] συνέπεσε με την υιοθέτηση μεταναστευτικής πολιτικής χωρίς διακρίσεις, δηλαδή επιβεβλημένης διεθνούς άρσης των διαχωρισμών — αναγκαστικής ενσωμάτωσης.

VII

Η σημερινή κατάσταση στις Ηνωμένες Πολιτείες και στη Δυτική Ευρώπη δεν έχει απολύτως καμία σχέση με την «ελεύθερη» μετανάστευση. Πρόκειται, απλούστατα, για αναγκαστική ενσωμάτωση, και η αναγκαστική ενσωμάτωση είναι το προβλέψιμο αποτέλεσμα της δημοκρατικής εξουσίας με βάση την αρχή «ένας άνθρωπος, μία ψήφος». Η κατάργηση της αναγκαστικής ενσωμάτωσης απαιτεί την αποδημοκρατικοποίηση της κοινωνίας και, τελικά, την κατάργηση της δημοκρατίας. Ειδικότερα, η εξουσία εισδοχής ή αποκλεισμού πρέπει να αφαιρεθεί από την κεντρική κυβέρνηση[232] και να μεταφερθεί στις πολιτείες, στις επαρχίες, στις πόλεις, στις κωμοπόλεις, στα χωριά, στις οικιστικές περιοχές και, τελικά, στους ιδιώτες ιδιοκτήτες και στις εκούσιες ενώσεις τους. Τα μέσα επίτευξης αυτού του σκοπού είναι η αποκέντρωση και η απόσχιση —και οι δύο εγγενώς μη δημοκρατικές και αντίθετες προς την εξουσία της πλειοψηφίας.[233] Θα είχε διανυθεί μεγάλο μέρος της πορείας προς την αποκατάσταση της ελευθερίας συνύπαρξης και αποκλεισμού, την οποία συνεπάγονται η ιδέα και ο θεσμός της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, και μεγάλο μέρος των κοινωνικών συγκρούσεων που προκαλεί σήμερα η αναγκαστική ενσωμάτωση θα εξαφανιζόταν, εάν μόνο οι

κωμοπόλεις και τα χωριά μπορούσαν και ήταν διατεθειμένα να κάνουν ό,τι έκαναν αυτονόητα έως και μεγάλο μέρος του δέκατου ένατου αιώνα στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες: να αναρτούν πινακίδες με τις προϋποθέσεις εισόδου στην κωμόπολη και, εντός αυτής, σε συγκεκριμένες ιδιοκτησίες —απαγορεύονται οι ζητιάνοι, οι αργόσχολοι ή οι άστεγοι, αλλά και οι μουσουλμάνοι, οι ινδουιστές, οι Εβραίοι, οι καθολικοί κ.λπ.· να αποβάλλουν ως παράνομους εισερχομένους όσους δεν πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις· και να επιλύουν το ζήτημα της «πολιτογράφησης» περίπου κατά το ελβετικό πρότυπο, όπου οι τοπικές συνελεύσεις, όχι η κεντρική κυβέρνηση, καθορίζουν ποιος μπορεί και ποιος δεν μπορεί να γίνει Ελβετός πολίτης.

Ποια, όμως, θα πρέπει να υποστηρίζεται ως η συγκριτικά ορθή μεταναστευτική πολιτική όσο το δημοκρατικό κεντρικό κράτος εξακολουθεί να υφίσταται και οικειοποιείται επιτυχώς την εξουσία καθορισμού μιας ενιαίας εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής; Το καλύτερο στο οποίο μπορεί κανείς να ελπίζει, ακόμη και εάν αντιβαίνει στη «φύση» της δημοκρατίας και, επομένως, είναι μάλλον απίθανο να συμβεί, είναι να ενεργούν οι δημοκρατικοί άρχοντες σαν να ήταν προσωπικοί ιδιοκτήτες της χώρας και σαν να έπρεπε να αποφασίσουν ποιους θα δεχθούν και ποιους θα αποκλείσουν από τη δική τους προσωπική περιουσία —από τα ίδια τους τα σπίτια. Αυτό σημαίνει την εφαρμογή πολιτικής αυστηρότατης διάκρισης υπέρ των ανθρώπινων γνωρισμάτων της δεξιότητας, του χαρακτήρα και της πολιτισμικής συμβατότητας.

Ειδικότερα, σημαίνει αυστηρή διάκριση μεταξύ «πολιτών» — πολιτογραφημένων μεταναστών— και «αλλοδαπών κατοίκων» και αποκλεισμό των δεύτερων από κάθε δικαίωμα προνοιακών παροχών. Σημαίνει ότι, τόσο για την απόκτηση καθεστώτος αλλοδαπού κατοίκου όσο και για την ιθαγένεια, θα απαιτείται προσωπική εγγύηση από έναν πολίτη που κατοικεί στη χώρα και ανάληψη από αυτόν ευθύνης για κάθε υλική ζημία που προκαλεί ο μετανάστης. Συνεπάγεται την απαίτηση ύπαρξης σύμβασης εργασίας με πολίτη που κατοικεί στη χώρα· επιπλέον, και για τις δύο κατηγορίες αλλά ιδίως για την ιθαγένεια, συνεπάγεται ότι όλοι οι μετανάστες πρέπει να αποδεικνύουν μέσω εξετάσεων όχι μόνο επάρκεια στην αγγλική γλώσσα, αλλά και συνολικά ανώτερες —άνω του μέσου όρου— διανοητικές επιδόσεις και δομή χαρακτήρα, καθώς και συμβατό σύστημα αξιών, με προβλέψιμο αποτέλεσμα μια συστηματική μεταναστευτική προτίμηση υπέρ των Ευρωπαίων.[234]

8. Περί ελεύθερου εμπορίου και περιορισμένης μετανάστευσης

I

Υποστηρίζεται συχνά ότι το «ελεύθερο εμπόριο» συνδέεται με την «ελεύθερη μετανάστευση», όπως ο «προστατευτισμός» με την «περιορισμένη μετανάστευση». Δηλαδή, προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι, μολονότι δεν είναι αδύνατον να συνδυάζει κάποιος τον προστατευτισμό με την ελεύθερη μετανάστευση ή το ελεύθερο εμπόριο με την περιορισμένη μετανάστευση, οι θέσεις αυτές είναι διανοητικά ασυνεπείς και, επομένως, εσφαλμένες. Συνεπώς, στον βαθμό που οι άνθρωποι επιδιώκουν να αποφεύγουν τα σφάλματα, αυτές θα πρέπει να αποτελούν εξαίρεση και όχι κανόνα. Τα γεγονότα, στον βαθμό που σχετίζονται με το ζήτημα, φαίνεται να συμφωνούν με αυτόν τον ισχυρισμό. Όπως έδειξαν, για παράδειγμα, οι τελευταίες προκριματικές εκλογές του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος για την προεδρική υποψηφιότητα, οι περισσότεροι δηλωμένοι υπέρμαχοι του ελεύθερου εμπορίου υποστηρίζουν σχετικά ελεύθερες μεταναστευτικές πολιτικές χωρίς διακρίσεις, ενώ οι περισσότεροι προστατευτιστές υποστηρίζουν ιδιαίτερα περιοριστικές και επιλεκτικές μεταναστευτικές πολιτικές.

Παρά τις αντίθετες εντυπώσεις, θα υποστηρίξω ότι αυτή η θέση και ο ισχυρισμός που συνεπάγεται είναι θεμελιωδώς εσφαλμένοι. Ειδικότερα, θα καταδείξω ότι το ελεύθερο εμπόριο και η περιορισμένη μετανάστευση δεν είναι μόνο απολύτως συμβατές αλλά και αλληλοενισχυόμενες πολιτικές. Δηλαδή, δεν σφάλλουν οι υποστηρικτές του ελεύθερου εμπορίου και της περιορισμένης μετανάστευσης, αλλά οι υποστηρικτές του ελεύθερου εμπορίου και της ελεύθερης μετανάστευσης. Απαλλάσσοντας τη θέση υπέρ του ελεύθερου εμπορίου και της περιορισμένης μετανάστευσης από τη «διανοητική ενοχή» και αποδίδοντάς την εκεί όπου πράγματι ανήκει, ελπίζω να προαγάγω μια μεταβολή της σημερινής κοινής γνώμης και να διευκολύνω ουσιαστικές πολιτικές αναδιατάξεις.

II

Από την εποχή του Ricardo, το επιχείρημα υπέρ του ελεύθερου εμπορίου είναι λογικά απρόσβλητο. Για λόγους πληρότητας της επιχειρηματολογίας, θα ήταν χρήσιμο να συνοψιστεί σύντομα. Η αναδιατύπωση θα λάβει τη μορφή αναγωγής στο άτοπο της προστατευτικής θέσης, όπως αυτή προτάθηκε πιο πρόσφατα από τον Patrick Buchanan.[235]

Το κεντρικό επιχείρημα υπέρ του προστατευτισμού αφορά την προστασία των εγχώριων θέσεων εργασίας. Πώς είναι δυνατόν Αμερικανοί παραγωγοί που πληρώνουν τους εργαζομένους τους 10 USD την ώρα να ανταγωνίζονται Μεξικανούς παραγωγούς που πληρώνουν 1 USD ή λιγότερο την ώρα; Δεν μπορούν, και αμερικανικές θέσεις εργασίας θα χαθούν εάν δεν επιβληθούν εισαγωγικοί δασμοί που θα απομονώνουν τους αμερικανικούς μισθούς από τον μεξικανικό ανταγωνισμό. Το ελεύθερο εμπόριο είναι δυνατόν μόνο μεταξύ χωρών που έχουν ίδιους μισθούς και, επομένως, ανταγωνίζονται «επί ίσοις όροις». Όσο αυτό δεν συμβαίνει, όπως στην περίπτωση των ΗΠΑ και του

Μεξικού, οι όροι ανταγωνισμού πρέπει να εξισωθούν μέσω δασμών. Όσον αφορά τις συνέπειες μιας τέτοιας πολιτικής προστασίας των εγχώριων θέσεων εργασίας, ο Buchanan και οι άλλοι προστατευτιστές ισχυρίζονται ότι θα οδηγήσει σε εγχώρια ισχύ και ευημερία. Προς υποστήριξη αυτού του ισχυρισμού παρατίθενται παραδείγματα χωρών ελεύθερου εμπορίου που έχασαν την άλλοτε κυρίαρχη διεθνή οικονομική θέση τους, όπως η Αγγλία του δέκατου ένατου αιώνα, και προστατευτικών χωρών που απέκτησαν τέτοια πρωτοκαθεδρία, όπως η Αμερική του δέκατου ένατου αιώνα.

Αυτή ή οποιαδήποτε άλλη υποτιθέμενη «εμπειρική απόδειξη» της προστατευτικής θέσης πρέπει να απορρίπτεται εξαρχής ως περιέχουσα την πλάνη *post hoc, ergo propter hoc*. Το συμπέρασμα που συνάγεται από τα ιστορικά δεδομένα δεν είναι πειστικότερο από το να συμπέραινε κανείς, παρατηρώντας ότι οι πλούσιοι καταναλώνουν περισσότερο από τους φτωχούς, πως η κατανάλωση πρέπει να είναι εκείνη που κάνει έναν άνθρωπο πλούσιο. Πράγματι, οι προστατευτιστές όπως ο Buchanan κατά κανόνα αδυνατούν να κατανοήσουν τι πραγματικά συνεπάγεται η υπεράσπιση της θέσης τους. Κάθε επιχείρημα υπέρ του διεθνούς προστατευτισμού αντί του ελεύθερου εμπορίου είναι συγχρόνως επιχείρημα υπέρ του προστατευτισμού μεταξύ περιφερειών και τοπικών περιοχών. Όπως υπάρχουν διαφορετικοί μισθοί μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και του Μεξικού, της Αϊτής ή της Κίνας, για παράδειγμα, τέτοιες διαφορές υπάρχουν επίσης μεταξύ της Νέας Υόρκης και της Αλαμπάμα ή μεταξύ του Μανχάταν, του Μπρονξ και του Χάρλεμ. Επομένως, εάν ήταν αληθές ότι ο διεθνής προστατευτισμός μπορούσε να καταστήσει ολόκληρο ένα έθνος εύπορο και ισχυρό, θα έπρεπε επίσης να είναι αληθές ότι ο διαπεριφερειακός και διατοπικός προστατευτισμός μπορούσε να καταστήσει εύπορες και ισχυρές τις περιφέρειες και τις τοπικές περιοχές. Πράγματι, μπορεί κανείς να προχωρήσει ακόμη ένα βήμα. Εάν το προστατευτικό επιχείρημα ήταν ορθό, θα ισοδυναμούσε με καταδίκη κάθε εμπορίου και υπεράσπιση της θέσης ότι ο καθένας θα ήταν όσο το δυνατόν ευπορότερος και ισχυρότερος εάν δεν συναλλασσόταν ποτέ με κανέναν άλλο και παρέμενε σε αυτάρκη απομόνωση. Ασφαλώς, σε αυτή την περίπτωση κανείς δεν θα έχανε ποτέ τη δουλειά του και η ανεργία λόγω «αθέμιτου» ανταγωνισμού θα μηδενιζόταν. Συνάγοντας έτσι την έσχατη συνέπεια του προστατευτικού επιχειρήματος, αποκαλύπτεται ο πλήρης παραλογισμός του· διότι μια τέτοια «κοινωνία πλήρους απασχόλησης» δεν θα ήταν εύπορη και ισχυρή, αλλά θα αποτελούνταν από ανθρώπους που, παρά την εργασία από την αυγή έως το σούρουπο, θα ήταν καταδικασμένοι στη φτώχεια και στην εξαθλίωση ή στον θάνατο από ασιτία.[236]

Ο διεθνής προστατευτισμός, μολονότι προφανώς λιγότερο καταστρεπτικός από μια πολιτική προστατευτισμού μεταξύ προσώπων ή περιφερειών, θα είχε ακριβώς την ίδια επίδραση και θα αποτελούσε συνταγή περαιτέρω οικονομικής παρακμής της Αμερικής. Ασφαλώς, ορισμένες αμερικανικές θέσεις εργασίας και βιομηχανίες θα διασώζονταν, αλλά μια τέτοια «διάσωση» θα είχε τίμημα. Το βιοτικό επίπεδο και το πραγματικό εισόδημα των Αμερικανών καταναλωτών ξένων προϊόντων θα μειώνονταν καταναγκαστικά. Το κόστος όλων των Αμερικανών παραγωγών που χρησιμοποιούν τα προϊόντα του προστατευόμενου κλάδου ως δικές τους εισροές θα αυξανόταν και αυτοί θα καθίσταντο λιγότερο ανταγωνιστικοί διεθνώς. Επιπλέον, τι θα μπορούσαν να κάνουν οι ξένοι με τα χρήματα που κέρδιζαν από τις εισαγωγές των προϊόντων τους στις ΗΠΑ; Θα μπορούσαν είτε να αγοράζουν αμερικανικά αγαθά είτε να αφήνουν τα χρήματα στις ΗΠΑ και να τα επενδύουν· και εάν αυτές οι εισαγωγές διακόπτονταν ή μειώνονταν, θα αγόραζαν λιγότερα αμερικανικά αγαθά ή θα επένδυαν μικρότερα ποσά. Επομένως, ως αποτέλεσμα της διάσωσης λίγων μη αποδοτικών αμερικανικών θέσεων εργασίας, πολύ μεγαλύτερος αριθμός αποδοτικών αμερικανικών θέσεων εργασίας θα καταστρεφόταν ή δεν θα δημιουργούνταν ποτέ.[237]

Είναι, επομένως, ανοησία να υποστηρίζεται ότι η Αγγλία έχασε την προηγούμενη πρωτοκαθεδρία της εξαιτίας των πολιτικών ελεύθερου εμπορίου. Έχασε τη θέση της παρά την πολιτική ελεύθερου εμπορίου και εξαιτίας των σοσιαλιστικών πολιτικών που εδραιώθηκαν στην Αγγλία κατά το τελευταίο τρίτο του δέκατου ένατου αιώνα.[238] Ομοίως, είναι ανοησία να υποστηρίζεται ότι η άνοδος των Ηνωμένων Πολιτειών στην οικονομική πρωτοκαθεδρία κατά τον δέκατο ένατο αιώνα οφειλόταν στις προστατευτικές πολιτικές τους. Οι Ηνωμένες Πολιτείες κατέκτησαν αυτή τη θέση παρά τον προστατευτισμό τους και χάρη στις απαράμιλλες εσωτερικές πολιτικές *laissez-faire*. Πράγματι, η σημερινή οικονομική παρακμή της Αμερικής, την οποία ο Buchanan θα ήθελε να ανακόψει και να αντιστρέψει, δεν είναι αποτέλεσμα των υποτιθέμενων πολιτικών ελεύθερου εμπορίου της, αλλά του γεγονότος ότι η Αμερική, κατά τον εικοστό αιώνα, υιοθέτησε σταδιακά τις ίδιες σοσιαλιστικές πολιτικές που είχαν καταστρέψει προηγουμένως την Αγγλία.[239]

III

Με δεδομένο το επιχείρημα υπέρ του ελεύθερου εμπορίου, θα αναπτύξουμε τώρα το επιχείρημα υπέρ περιορισμών στη μετανάστευση, οι οποίοι θα συνδυάζονται με πολιτικές ελεύθερου εμπορίου. Ειδικότερα, θα συγκροτήσουμε ένα προοδευτικά ισχυρότερο επιχείρημα υπέρ των μεταναστευτικών περιορισμών: από τον αρχικό, ασθενή ισχυρισμό ότι το ελεύθερο εμπόριο και οι περιορισμοί στη μετανάστευση μπορούν να συνδυαστούν και δεν αλληλοαποκλείονται έως τον τελικό, ισχυρό ισχυρισμό ότι η αρχή στην οποία στηρίζεται το ελεύθερο εμπόριο απαιτεί πράγματι τέτοιους περιορισμούς.

Εξαρχής πρέπει να τονιστεί ότι ούτε η πιο περιοριστική μεταναστευτική πολιτική ούτε η πιο αποκλειστική μορφή διαχωρισμού έχουν οποιαδήποτε σχέση με την απόρριψη του ελεύθερου εμπορίου και την υιοθέτηση του προστατευτισμού. Από το γεγονός ότι κάποιος δεν θέλει να συναναστρέφεται ή να ζει σε γειτονιά Γερμανών, Αϊτινών, Κινέζων, Κορεατών, Μεξικανών, μουσουλμάνων, ινδουιστών, καθολικών κ.λπ. δεν προκύπτει ότι δεν θέλει να συναλλάσσεται μαζί τους από απόσταση. Επιπλέον, ακόμη και εάν το πραγματικό του εισόδημα αυξανόταν ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης, δεν προκύπτει ότι η μετανάστευση πρέπει να θεωρείται «καλή», διότι ο υλικός πλούτος δεν είναι το μόνο πράγμα που έχει σημασία. Αντιθέτως, το τι συνιστά «ευημερία» και «πλούτο» είναι υποκειμενικό και κάποιος μπορεί να προτιμά χαμηλότερο υλικό βιοτικό επίπεδο και μεγαλύτερη απόσταση από ορισμένους άλλους ανθρώπους αντί για υψηλότερο υλικό βιοτικό επίπεδο και μικρότερη απόσταση. Ακριβώς ο απολύτως εκούσιος χαρακτήρας της ανθρώπινης συνύπαρξης και του διαχωρισμού —η απουσία κάθε μορφής αναγκαστικής ενσωμάτωσης— καθιστά δυνατές τις ειρηνικές σχέσεις —το ελεύθερο εμπόριο— μεταξύ φυλετικά, εθνοτικά, γλωσσικά, θρησκευτικά ή πολιτισμικά διακριτών ανθρώπων.

Η σχέση μεταξύ εμπορίου και μετανάστευσης είναι σχέση ελαστικής υποκαταστασιμότητας —και όχι άκαμπτου αμοιβαίου αποκλεισμού—: όσο περισσότερο ή λιγότερο υπάρχει από το ένα, τόσο λιγότερο ή περισσότερο χρειάζεται από το άλλο. Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, οι επιχειρήσεις μετακινούνται προς περιοχές χαμηλών μισθών και η εργασία προς περιοχές υψηλών μισθών, δημιουργώντας έτσι τάση εξίσωσης των μισθών —για το ίδιο είδος εργασίας— καθώς και βέλτιστης χωροθέτησης του κεφαλαίου. Με πολιτικά σύνορα που χωρίζουν τις περιοχές υψηλών από τις περιοχές χαμηλών μισθών και με εθνικές —πανεθνικές— εμπορικές και μεταναστευτικές πολιτικές σε ισχύ, αυτές οι φυσιολογικές τάσεις —εισροής μεταναστών και εξαγωγής κεφαλαίου—

αποδυναμώνονται με το ελεύθερο εμπόριο και ενισχύονται με τον προστατευτισμό. Όσο τα μεξικανικά προϊόντα —τα προϊόντα μιας περιοχής χαμηλών μισθών— μπορούν να εισέρχονται ελεύθερα σε μια περιοχή υψηλών μισθών όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, μειώνεται το κίνητρο των Μεξικανών να μετακινηθούν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αντιθέτως, εάν τα μεξικανικά προϊόντα εμποδίζονται να εισέλθουν στην αμερικανική αγορά, αυξάνεται η ελκυστικότητα της μετακίνησης στις Ηνωμένες Πολιτείες για τους Μεξικανούς εργαζομένους. Ομοίως, όταν οι Αμερικανοί παραγωγοί είναι ελεύθεροι να αγοράζουν από Μεξικανούς παραγωγούς και καταναλωτές και να πωλούν σε αυτούς, οι εξαγωγές κεφαλαίου από τις Ηνωμένες Πολιτείες προς το Μεξικό θα μειώνονται· όταν, όμως, οι Αμερικανοί παραγωγοί εμποδίζονται να το κάνουν, αυξάνεται η ελκυστικότητα της μεταφοράς της παραγωγής από τις Ηνωμένες Πολιτείες στο Μεξικό.[240]

Ομοίως, όπως η εξωτερική εμπορική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών επηρεάζει τη μετανάστευση, έτσι την επηρεάζει και η εσωτερική εμπορική πολιτική τους. Το ελεύθερο εμπόριο στο εσωτερικό είναι αυτό που συνήθως αποκαλείται καπιταλισμός του *laissez-faire*. Με άλλα λόγια, η εθνική κυβέρνηση ακολουθεί πολιτική μη παρέμβασης στις εκούσιες συναλλαγές μεταξύ ημεδαπών μερών —πολιτών— σχετικά με την ιδιωτική τους περιουσία. Η πολιτική της κυβέρνησης συνίσταται στη συνδρομή για την προστασία των πολιτών και της ιδιωτικής ιδιοκτησίας τους από εγχώρια επιθετική βία, ζημία ή απάτη —ακριβώς όπως στην περίπτωση του εξωτερικού εμπορίου και της εξωτερικής επίθεσης. Εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες ακολουθούσαν αυστηρές πολιτικές ελεύθερου εμπορίου στο εσωτερικό, η μετανάστευση από περιοχές χαμηλών μισθών όπως το Μεξικό θα μειωνόταν, ενώ όταν ακολουθούν πολιτικές «κοινωνικής πρόνοιας», η μετανάστευση από περιοχές χαμηλών μισθών γίνεται περισσότερο ελκυστική.

IV

Στον βαθμό που μια περιοχή υψηλών μισθών όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες ασκεί απεριόριστο ελεύθερο εμπόριο, τόσο διεθνώς όσο και στο εσωτερικό, η μεταναστευτική πίεση από χώρες χαμηλών μισθών θα παραμένει χαμηλή ή θα μειώνεται και, επομένως, το ερώτημα της αντιμετώπισης της μετανάστευσης θα είναι λιγότερο επείγον. Από την άλλη πλευρά, στον βαθμό που οι Ηνωμένες Πολιτείες ασκούν προστατευτικές πολιτικές έναντι των προϊόντων περιοχών χαμηλών μισθών και προνοιακές πολιτικές στο εσωτερικό, η μεταναστευτική πίεση θα παραμένει υψηλή ή ακόμη και θα αυξάνεται και το μεταναστευτικό ζήτημα θα αποκτά μεγάλη σημασία στη δημόσια συζήτηση.

Προφανώς, οι κυριότερες περιοχές υψηλών μισθών στον κόσμο —η Βόρεια Αμερική και η Δυτική Ευρώπη— βρίσκονται σήμερα στη δεύτερη αυτή κατάσταση, στην οποία η μετανάστευση έχει καταστεί ολοένα πιο επείγον δημόσιο ζήτημα.[241] Ενόψει της διαρκώς αυξανόμενης μεταναστευτικής πίεσης από τις περιοχές χαμηλών μισθών του κόσμου, έχουν προταθεί τρεις γενικές στρατηγικές αντιμετώπισης της μετανάστευσης: άνευ όρων ελεύθερη μετανάστευση, υπό όρους ελεύθερη μετανάστευση και περιορισμένη μετανάστευση. Μολονότι το κύριο ενδιαφέρον μας θα αφορά τις δύο τελευταίες εναλλακτικές, είναι σκόπιμες μερικές παρατηρήσεις για τη θέση της άνευ όρων ελεύθερης μετανάστευσης, έστω και μόνο για να καταδειχθεί η έκταση της διανοητικής χρεοκοπίας και ανευθυνότητάς της.

Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της άνευ όρων ελεύθερης μετανάστευσης, οι Ηνωμένες Πολιτείες, ως περιοχή υψηλών μισθών, θα ωφελούνταν πάντοτε από την ελεύθερη μετανάστευση· επομένως, πρέπει να θεσπίσουν πολιτική ανοικτών συνόρων ανεξαρτήτως των σημερινών συνθηκών, δηλαδή ακόμη και εάν είναι παγιδευμένες στον προστατευτισμό και στην κρατική πρόνοια στο εσωτερικό.[242] Ασφαλώς, μια τέτοια πρόταση δεν μπορεί παρά να φαίνεται εξωπραγματική σε έναν λογικό άνθρωπο. Ας υποθέσουμε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ή, ακόμη καλύτερα, η Ελβετία δήλωναν ότι δεν θα υπήρχαν πλέον συνοριακοί έλεγχοι, ότι οποιοσδήποτε μπορούσε να πληρώσει το εισιτήριο θα μπορούσε να εισέλθει στη χώρα και, ως κάτοικος, θα δικαιούνταν κατόπιν κάθε «κανονική» εγχώρια προνοιακή παροχή. Υπάρχει οποιαδήποτε αμφιβολία για την καταστρεπτική έκβαση ενός τέτοιου πειράματος στον σημερινό κόσμο; Οι Ηνωμένες Πολιτείες, και ακόμη ταχύτερα η Ελβετία, ήδη αποδυναμωμένες από τον προστατευτισμό και την κρατική πρόνοια, θα κατακλύζονταν από εκατομμύρια τριτοκοσμικούς μετανάστες.[243] Οι προνοιακές δαπάνες θα εκτινάσσονταν γρήγορα και η ασφυκτιούσα οικονομία θα αποδιαρθρωνόταν και θα κατέρρεε, καθώς θα λεηλατούνταν το απόθεμα συντήρησης —το κεφαλαιακό απόθεμα που συσσωρεύτηκε στο παρελθόν και κληρονομήθηκε από αυτό, από πατέρες και προπάτορες. Ο πολιτισμός θα εξαφανιζόταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ελβετία, όπως κάποτε από την Ελλάδα και τη Ρώμη.[244]

Εφόσον η άνευ όρων ελεύθερη μετανάστευση πρέπει να θεωρείται συνταγή κοινωνικής αυτοκτονίας, η συνήθης θέση μεταξύ των υπερμάχων του ελεύθερου εμπορίου είναι η εναλλακτική της υπό όρους ελεύθερης μετανάστευσης. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ελβετία θα έπρεπε πρώτα να επιστρέψουν στο απεριόριστο ελεύθερο εμπόριο και να καταργήσουν όλα τα προνοιακά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από φόρους· μόνο τότε θα μπορούσαν να ανοίξουν τα σύνορά τους σε οποιονδήποτε ήθελε να έρθει. Στο μεταξύ, όσο το κράτος πρόνοιας (παροχών) εξακολουθεί να υφίσταται, η μετανάστευση θα επιτρεπόταν υπό τον όρο ότι οι μετανάστες αποκλείονται από τα δικαιώματα εγχώριων προνοιακών παροχών.

Μολονότι το σφάλμα αυτής της άποψης είναι λιγότερο προφανές και οι συνέπειές της λιγότερο δραματικές από εκείνες της θέσης υπέρ της άνευ όρων ελεύθερης μετανάστευσης, η άποψη παραμένει εσφαλμένη και επιζήμια. Ασφαλώς, η μεταναστευτική πίεση στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ελβετία θα μειωνόταν εάν ακολουθούνταν αυτή η πρόταση, αλλά δεν θα εξαφανιζόταν. Πράγματι, με πολιτικές ελεύθερου εμπορίου στο εξωτερικό και στο εσωτερικό, οι μισθοί στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ελβετία θα μπορούσαν να αυξηθούν περαιτέρω σε σχέση με εκείνους άλλων τόπων, με λιγότερο πεφωτισμένες οικονομικές πολιτικές. Επομένως, η ελκυστικότητα των δύο χωρών θα μπορούσε ακόμη και να αυξηθεί. Σε κάθε περίπτωση, κάποια μεταναστευτική πίεση θα παρέμενε, άρα θα έπρεπε να υπάρχει κάποια μορφή μεταναστευτικής πολιτικής. Συνεπάγονται οι αρχές του ελεύθερου εμπορίου ότι αυτή η πολιτική πρέπει να είναι πολιτική υπό όρους «ελεύθερης μετανάστευσης»; Όχι. Δεν υπάρχει αναλογία μεταξύ ελεύθερου εμπορίου και ελεύθερης μετανάστευσης ούτε μεταξύ περιορισμένου εμπορίου και περιορισμένης μετανάστευσης. Τα φαινόμενα του εμπορίου και της μετανάστευσης διαφέρουν σε ένα θεμελιώδες σημείο και η σημασία των όρων «ελεύθερο» και «περιορισμένο», όταν συνδέονται με αυτά, είναι κατηγορηματικά διαφορετική. Οι άνθρωποι μπορούν να μετακινούνται και να μεταναστεύουν· τα αγαθά και οι υπηρεσίες δεν μπορούν να το κάνουν από μόνα τους.

Με άλλα λόγια, ενώ κάποιος μπορεί να μεταναστεύσει από έναν τόπο σε άλλον χωρίς κανείς άλλος να το επιθυμεί, τα αγαθά και οι υπηρεσίες δεν μπορούν να αποστέλλονται από τόπο σε τόπο χωρίς να συμφωνούν και ο αποστολέας και ο παραλήπτης. Όσο τετριμμένη κι αν φαίνεται αυτή η

διάκριση, έχει βαρυσήμαντες συνέπειες· διότι το «ελεύθερο», όταν συνδέεται με το εμπόριο, σημαίνει εμπόριο μόνο κατόπιν πρόσκλησης ιδιωτικών νοικοκυριών και επιχειρήσεων· και το περιορισμένο εμπόριο δεν σημαίνει προστασία των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων από απρόσκλητα αγαθά ή υπηρεσίες, αλλά προσβολή και κατάργηση του δικαιώματός τους να απευθύνουν ή να αρνούνται προσκλήσεις στην ιδιοκτησία τους. Αντιθέτως, το «ελεύθερη», όταν συνδέεται με τη μετανάστευση, δεν σημαίνει μετανάστευση κατόπιν πρόσκλησης μεμονωμένων νοικοκυριών και επιχειρήσεων, αλλά ανεπιθύμητη εισβολή ή αναγκαστική ενσωμάτωση· και η περιορισμένη μετανάστευση σημαίνει πράγματι, ή τουλάχιστον μπορεί να σημαίνει, την προστασία ιδιωτικών νοικοκυριών και επιχειρήσεων από ανεπιθύμητη εισβολή και αναγκαστική ενσωμάτωση. Επομένως, υποστηρίζοντας το ελεύθερο εμπόριο και την περιορισμένη μετανάστευση, ακολουθεί κανείς την ίδια αρχή: την απαίτηση πρόσκλησης τόσο για τους ανθρώπους όσο και για τα αγαθά και τις υπηρεσίες.

Ο υποστηρικτής του ελεύθερου εμπορίου και της ελεύθερης αγοράς που υιοθετεί τη θέση της υπό όρους ελεύθερης μετανάστευσης περιπίπτει σε διανοητική ασυνέπεια. Το ελεύθερο εμπόριο και οι ελεύθερες αγορές σημαίνουν ότι οι ιδιώτες ιδιοκτήτες μπορούν να παραλαμβάνουν ή να αποστέλλουν αγαθά από και προς άλλους ιδιοκτήτες χωρίς κρατική παρέμβαση. Το κράτος παραμένει αδρανές έναντι της διαδικασίας του εξωτερικού και εσωτερικού εμπορίου, επειδή για κάθε αποστελλόμενο αγαθό ή υπηρεσία υπάρχει παραλήπτης που πληρώνει· επομένως, κάθε αλλαγή τόπου, ως αποτέλεσμα συμφωνίας μεταξύ αποστολέα και παραλήπτη, πρέπει να θεωρείται αμοιβαίως επωφελής. Η μόνη λειτουργία του κράτους είναι η διατήρηση της ίδιας της εμπορικής διαδικασίας μέσω της προστασίας των πολιτών και της εγχώριας ιδιοκτησίας. Ωστόσο, ως προς τη μετακίνηση ανθρώπων, το ίδιο κράτος θα πρέπει να κάνει περισσότερα από το να αφήνει απλώς τα γεγονότα να ακολουθούν την πορεία τους, προκειμένου να εκπληρώνει την προστατευτική του λειτουργία, επειδή οι άνθρωποι, σε αντίθεση με τα προϊόντα, διαθέτουν βούληση και μπορούν να μεταναστεύουν. Κατά συνέπεια, οι πληθυσμιακές μετακινήσεις, σε αντίθεση με τις αποστολές προϊόντων, δεν είναι καθαυτές αμοιβαίως επωφελή γεγονότα, επειδή δεν αποτελούν πάντοτε —κατ' ανάγκην και ανεξαιρέτως— αποτέλεσμα συμφωνίας μεταξύ συγκεκριμένου παραλήπτη και αποστολέα. Μπορεί να υπάρχουν αποστολές —μετανάστες— χωρίς πρόθυμους εγχώριους παραλήπτες. Σε αυτή την περίπτωση, οι μετανάστες είναι ξένοι εισβολείς και η μετανάστευση αποτελεί πράξη εισβολής. Ασφαλώς, η βασική προστατευτική λειτουργία ενός κράτους θα περιλάμβανε την αποτροπή ξένων εισβολών και την εκδίωξη ξένων εισβολέων. Εξίσου ασφαλώς, λοιπόν, για να το πράξει αυτό και να υποβάλει τους μετανάστες στην ίδια απαίτηση με τις εισαγωγές —να έχουν προσκληθεί από κατοίκους της χώρας—, το κράτος δεν μπορεί δικαιωματικά να επιτρέψει το είδος ελεύθερης μετανάστευσης που υποστηρίζουν οι περισσότεροι υπέρμαχοι του ελεύθερου εμπορίου.

Ας φανταστούμε και πάλι ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ελβετία άνοιγαν διάπλατα τα σύνορά τους σε οποιονδήποτε ήθελε να έρθει, υπό τον μόνο όρο ότι οι μετανάστες θα αποκλείονταν από κάθε δικαίωμα προνοιακών παροχών —οι οποίες θα προορίζονταν αποκλειστικά για τους Αμερικανούς και τους Ελβετούς πολίτες, αντιστοίχως. Πέρα από το κοινωνιολογικό πρόβλημα της δημιουργίας δύο διακριτών κατηγοριών κατοίκων στο εσωτερικό και, συνεπώς, σοβαρών κοινωνικών εντάσεων, δεν υπάρχει μεγάλη αμφιβολία για την έκβαση αυτού του πειράματος στον σημερινό κόσμο.[245] Το αποτέλεσμα θα ήταν λιγότερο δραστικό και λιγότερο άμεσο από ό,τι υπό το σενάριο της άνευ όρων ελεύθερης μετανάστευσης, αλλά θα ισοδυναμούσε επίσης με μαζική ξένη εισβολή και τελικά θα οδηγούσε στην καταστροφή του αμερικανικού και του ελβετικού πολιτισμού. Ακόμη και

εάν δεν υπήρχαν διαθέσιμα προνοιακά επιδόματα για τους μετανάστες, αυτό δεν σημαίνει ότι θα ήταν πράγματι υποχρεωμένοι να εργάζονται, εφόσον ακόμη και η ζωή πάνω στους δημόσιους δρόμους και στα πάρκα των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ελβετίας, και από όσα μπορεί κανείς να αντλεί από αυτά, είναι άνετη σε σύγκριση με την «πραγματική» ζωή σε πολλές άλλες περιοχές του κόσμου. Επομένως, για να εκπληρώνει την πρωταρχική της λειτουργία ως προστάτη των πολιτών και της εγχώριας περιουσίας τους, μια κυβέρνηση περιοχής υψηλών μισθών δεν μπορεί να ακολουθεί μεταναστευτική πολιτική *laissez-passer*, αλλά πρέπει να λαμβάνει περιοριστικά μέτρα.[246]

V

Από την αναγνώριση ότι οι υποστηρικτές του ελεύθερου εμπορίου και των ελεύθερων αγορών δεν μπορούν να υποστηρίζουν την ελεύθερη μετανάστευση χωρίς να είναι ασυνεπείς και να αντιφάσκουν προς τον εαυτό τους, και ότι επομένως η μετανάστευση πρέπει λογικά να περιορίζεται, απομένει μόνο ένα μικρό βήμα έως την περαιτέρω αναγνώριση του τρόπου με τον οποίο πρέπει να περιορίζεται. Πράγματι, όλες οι κυβερνήσεις περιοχών υψηλών μισθών περιορίζουν σήμερα τη μετανάστευση με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Πουθενά η μετανάστευση δεν είναι «ελεύθερη», άνευ όρων ή υπό όρους. Ωστόσο, οι περιορισμοί που επιβάλλουν στη μετανάστευση οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ελβετία, για παράδειγμα, διαφέρουν σημαντικά. Ποιοι περιορισμοί θα έπρεπε να υπάρχουν; Ακριβέστερα, ποιους μεταναστευτικούς περιορισμούς είναι λογικά υποχρεωμένος να υπερασπίζεται και να προάγει ένας υπέρμαχος του ελεύθερου εμπορίου και της ελεύθερης αγοράς;

Η κατευθυντήρια αρχή της μεταναστευτικής πολιτικής μιας χώρας υψηλών μισθών απορρέει από τη διαπίστωση ότι, για να είναι ελεύθερη με την ίδια έννοια με την οποία είναι ελεύθερο το εμπόριο, η μετανάστευση πρέπει να πραγματοποιείται κατόπιν πρόσκλησης. Οι λεπτομέρειες προκύπτουν από την περαιτέρω αποσαφήνιση και παραδειγματική ανάπτυξη των εννοιών της πρόσκλησης, σε αντιδιαστολή προς την εισβολή και την αναγκαστική ενσωμάτωση.

Για τον σκοπό αυτό, είναι αναγκαίο να υποτεθεί, ως εννοιολογικό σημείο αναφοράς, η ύπαρξη εκείνου που οι πολιτικοί φιλόσοφοι έχουν περιγράψει ως αναρχία ιδιωτικής ιδιοκτησίας, αναρχοκαπιταλισμό ή εύτακτη αναρχία.[247] Όλη η γη αποτελεί ιδιωτική ιδιοκτησία, συμπεριλαμβανομένων όλων των δρόμων, ποταμών, αεροδρομίων και λιμανιών. Ως προς ορισμένα τμήματα γης, ο τίτλος ιδιοκτησίας μπορεί να είναι απεριόριστος· δηλαδή, ο ιδιοκτήτης επιτρέπεται να κάνει ό,τι επιθυμεί με την περιουσία του, εφόσον δεν προκαλεί υλική βλάβη στην περιουσία των άλλων. Ως προς άλλες εκτάσεις, ο τίτλος ιδιοκτησίας μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο περιορισμένος. Όπως συμβαίνει σήμερα σε ορισμένα οικιστικά συγκροτήματα, ο ιδιοκτήτης μπορεί να δεσμεύεται από συμβατικούς περιορισμούς ως προς το τι μπορεί να κάνει με την περιουσία του — περιοριστικές συμβατικές ρήτρες, εκούσιος καθορισμός χρήσεων γης—, οι οποίοι μπορεί να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, οικιστική αντί εμπορικής χρήσης, απαγόρευση κτιρίων άνω των τεσσάρων ορόφων ή απαγόρευση πώλησης ή εκμίσθωσης σε ανύπαντρα ζευγάρια, καπνιστές ή Γερμανούς.

Είναι σαφές ότι σε αυτού του είδους την κοινωνία δεν υπάρχει ελευθερία μετανάστευσης ούτε δικαίωμα διέλευσης του μετανάστη. Αντιθέτως, υπάρχει η ελευθερία πολλών ανεξάρτητων ιδιωτών ιδιοκτητών να επιτρέπουν ή να αποκλείουν την είσοδο άλλων στην ιδιοκτησία τους, σύμφωνα με τους δικούς τους περιορισμένους ή απεριόριστους τίτλους ιδιοκτησίας. Η είσοδος σε ορισμένες

επικράτειες μπορεί να είναι εύκολη, ενώ σε άλλες σχεδόν αδύνατη. Επιπλέον, η είσοδος στην ιδιοκτησία ενός μέρους δεν συνεπάγεται «ελευθερία μετακίνησης», εάν δεν έχουν συμφωνήσει σε αυτές τις μετακινήσεις και άλλοι ιδιοκτήτες. Θα υπάρχει τόση μετανάστευση ή μη μετανάστευση, συμπερίληψη ή αποκλεισμός, άρση διαχωρισμών ή διαχωρισμός, απουσία διακρίσεων ή διακρίσεις, όση επιθυμούν οι μεμονωμένοι ιδιοκτήτες ή οι ενώσεις τους.[248]

Ο λόγος επίκλησης του προτύπου της αναρχοκαπιταλιστικής κοινωνίας είναι ότι στο πλαίσιό του δεν είναι δυνατή —δεν επιτρέπεται — καμία αναγκαστική ενσωμάτωση, δηλαδή απρόσκλητη μετανάστευση. Υπό αυτό το σενάριο δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ της φυσικής μετακίνησης αγαθών και της μετανάστευσης ανθρώπων. Όπως κάθε μετακίνηση προϊόντος αντανακλά μια υποκείμενη συμφωνία μεταξύ αποστολέα και παραλήπτη, έτσι και όλες οι μετακινήσεις μεταναστών προς και εντός μιας αναρχοκαπιταλιστικής κοινωνίας αποτελούν αποτέλεσμα συμφωνίας μεταξύ του μετανάστη και ενός ή μιας σειράς εγχώριων ιδιοκτητών που τον υποδέχονται. Επομένως, ακόμη και εάν το αναρχοκαπιταλιστικό πρότυπο τελικά απορριφθεί —και εάν, χάριν «ρεαλισμού», υποτεθεί η ύπαρξη κράτους και «δημόσιων», πέρα από ιδιωτικά, αγαθών και περιουσιακών στοιχείων—, καθιστά απολύτως σαφές ποια θα έπρεπε να είναι η μεταναστευτική πολιτική ενός κράτους, εάν και στον βαθμό που αυτό αντλεί τη νομιμοποίησή του από την κυριαρχία του «λαού» και θεωρείται απόρροια συμφωνίας ή «κοινωνικού συμβολαίου» —όπως υποτίθεται, βεβαίως, ότι συμβαίνει με όλα τα σύγχρονα, μεταμοναρχικά κράτη. Ασφαλώς, ένα τέτοιο «λαϊκό» κράτος, που θα αναλάμβανε ως πρωταρχικό καθήκον την προστασία των πολιτών και της περιουσίας τους —την παραγωγή εσωτερικής ασφάλειας—, θα ήθελε να διατηρήσει και όχι να καταργήσει αυτό το γνώρισμα του αναρχοκαπιταλισμού: την απουσία αναγκαστικής ενσωμάτωσης.

Για να διευκρινιστεί τι συνεπάγεται αυτό, είναι αναγκαίο να εξηγηθεί πώς μεταβάλλεται μια αναρχοκαπιταλιστική κοινωνία με την εισαγωγή κράτους και πώς αυτό επηρεάζει το μεταναστευτικό πρόβλημα. Εφόσον δεν υπάρχει κράτος σε μια αναρχοκαπιταλιστική κοινωνία, δεν υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ ημεδαπών —πολιτών της χώρας— και αλλοδαπών. Αυτή η διάκριση εμφανίζεται μόνο με την εγκαθίδρυση κράτους. Η επικράτεια στην οποία εκτείνεται η κρατική εξουσία γίνεται τότε ημεδαπή και όποιος διαμένει εκτός αυτής γίνεται αλλοδαπός. Εμφανίζονται κρατικά σύνορα —και διαβατήρια—, διακριτά από τα όρια της ιδιωτικής ιδιοκτησίας —και τους τίτλους ιδιοκτησίας—, και η μετανάστευση αποκτά νέο νόημα. Γίνεται μετανάστευση αλλοδαπών διαμέσου κρατικών συνόρων και η απόφαση για το αν πρέπει να επιτραπεί ή όχι η είσοδος ενός προσώπου δεν ανήκει πλέον αποκλειστικά στους ιδιώτες ιδιοκτήτες ή στις ενώσεις τους, αλλά τελικά στο κράτος ως μονοπωλιακό παραγωγό εσωτερικής ασφάλειας. Εάν, τώρα, το κράτος αποκλείει ένα πρόσωπο ενώ υπάρχει κάτοικος της χώρας που θέλει να επιτρέψει την είσοδο αυτού ακριβώς του προσώπου στην ιδιοκτησία του, το αποτέλεσμα είναι αναγκαστικός αποκλεισμός· και εάν το κράτος επιτρέπει την είσοδο ενός προσώπου ενώ δεν υπάρχει κάτοικος της χώρας που θέλει να το δεχθεί στην ιδιοκτησία του, το αποτέλεσμα είναι αναγκαστική ενσωμάτωση.

Επιπλέον, μαζί με τον θεσμό του κράτους εμφανίζεται ο θεσμός της δημόσιας ιδιοκτησίας και των δημόσιων αγαθών· δηλαδή περιουσιακών στοιχείων και αγαθών που ανήκουν συλλογικά σε όλους τους κατοίκους της χώρας και ελέγχονται και διοικούνται από την κυβέρνηση. Όσο μεγαλύτερη ή μικρότερη είναι η έκταση της δημόσιας κρατικής ιδιοκτησίας, τόσο μεγαλύτερο ή μικρότερο θα είναι το δυνητικό πρόβλημα της αναγκαστικής ενσωμάτωσης. Ας εξετάσουμε, για παράδειγμα, μια σοσιαλιστική κοινωνία όπως η πρώην Σοβιετική Ένωση ή η Ανατολική Γερμανία. Όλοι οι συντελεστές παραγωγής —τα κεφαλαιουχικά αγαθά—, συμπεριλαμβανομένης όλης της γης και των

φυσικών πόρων, αποτελούν δημόσια ιδιοκτησία. Κατά συνέπεια, εάν η κυβέρνηση επιτρέπει την είσοδο ενός απρόσκλητου μετανάστη, του επιτρέπει την είσοδο σε οποιονδήποτε τόπο εντός της χώρας· διότι χωρίς ιδιωτική ιδιοκτησία γης δεν υπάρχουν άλλοι περιορισμοί στις εσωτερικές του μετακινήσεις πέρα από όσους θεσπίζει η κυβέρνηση. Υπό τον σοσιαλισμό, επομένως, η αναγκαστική ενσωμάτωση μπορεί να εξαπλωθεί παντού και έτσι να ενταθεί σε τεράστιο βαθμό. Πράγματι, στη Σοβιετική Ένωση και στην Ανατολική Γερμανία, για παράδειγμα, η κυβέρνηση μπορούσε να εγκαταστήσει έναν ξένο στο ιδιωτικό σπίτι ή διαμέρισμα κάποιου άλλου. Αυτό το μέτρο και η προκύπτουσα εξαιρετικά έντονη αναγκαστική ενσωμάτωση δικαιολογούνταν βάσει του «γεγονότος» ότι όλα τα ιδιωτικά σπίτια βρίσκονταν πάνω σε δημόσια γη.[249]

Οι σοσιαλιστικές χώρες δεν είναι, βεβαίως, περιοχές υψηλών μισθών. Ή, εάν είναι, δεν θα παραμείνουν τέτοιες για πολύ. Το πρόβλημά τους δεν είναι η εισροή μεταναστών αλλά η πίεση για μετανάστευση στο εξωτερικό. Η Σοβιετική Ένωση και η Ανατολική Γερμανία απαγόρευαν τη μετανάστευση στο εξωτερικό και σκότωναν ανθρώπους επειδή επιχειρούσαν να εγκαταλείψουν τη χώρα.[250] Ωστόσο, το πρόβλημα της επέκτασης και εντατικοποίησης της αναγκαστικής ενσωμάτωσης παραμένει και εκτός σοσιαλισμού. Ασφαλώς, σε μη σοσιαλιστικές χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ελβετία και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, που αποτελούν δημοφιλείς μεταναστευτικούς προορισμούς, ένας μετανάστης στον οποίο η κυβέρνηση επέτρεψε την είσοδο δεν θα μπορούσε να μετακινηθεί οπουδήποτε. Η ελευθερία μετακίνησής του θα περιοριζόταν αυστηρά από την έκταση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και ιδίως της ιδιωτικής ιδιοκτησίας γης. Ωστόσο, κινούμενος σε δημόσιους δρόμους ή με δημόσια μέσα μεταφοράς και παραμένοντας σε δημόσια γη, πάρκα και κτίρια, ένας μετανάστης μπορεί να βρεθεί στον δρόμο κάθε κατοίκου της χώρας και να εγκατασταθεί σχεδόν σε οποιαδήποτε γειτονιά. Όσο μικρότερη είναι η έκταση της δημόσιας ιδιοκτησίας, τόσο λιγότερο πιθανό είναι να συμβεί αυτό· όσο, όμως, υπάρχει οποιαδήποτε δημόσια ιδιοκτησία, δεν μπορεί να αποφευχθεί εντελώς.

VI

Μια λαϊκή κυβέρνηση που θέλει να προφυλάξει τους πολίτες και την εγχώρια περιουσία τους από αναγκαστική ενσωμάτωση και ξένους εισβολείς διαθέτει δύο μεθόδους: μία διορθωτική και μία προληπτική. Η διορθωτική μέθοδος αποβλέπει στον μετριασμό των επιδράσεων της αναγκαστικής ενσωμάτωσης αφού αυτή έχει ήδη συντελεστεί και οι εισβολείς βρίσκονται ήδη στη χώρα. Όπως επισημάνθηκε, για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, η κυβέρνηση πρέπει να μειώσει όσο το δυνατόν περισσότερο την έκταση της δημόσιας ιδιοκτησίας και να αυξήσει εκείνη της ιδιωτικής· και, όποια κι αν είναι η αναλογία ιδιωτικής προς δημόσια ιδιοκτησία, πρέπει να βοηθά και όχι να εμποδίζει την επιβολή του δικαιώματος του ιδιώτη ιδιοκτήτη να επιτρέπει ή να αποκλείει την είσοδο άλλων στην περιουσία του. Εάν σχεδόν όλη η περιουσία ανήκει σε ιδιώτες και η κυβέρνηση συνδράμει στην επιβολή των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας, οι απρόσκλητοι μετανάστες, ακόμη και εάν κατορθώσουν να διασχίσουν τα σύνορα και να εισέλθουν στη χώρα, πιθανότατα δεν θα μπορέσουν να προχωρήσουν πολύ περισσότερο.

Όσο πληρέστερα εφαρμόζεται αυτό το διορθωτικό μέτρο —όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός ιδιωτικής ιδιοκτησίας—, τόσο μικρότερη θα είναι η ανάγκη προστατευτικών μέτρων, όπως η φύλαξη των συνόρων. Το κόστος προστασίας από ξένους εισβολείς κατά μήκος των συνόρων Ηνωμένων Πολιτειών και Μεξικού, για παράδειγμα, είναι συγκριτικά υψηλό επειδή σε μεγάλα τμήματα δεν

υπάρχει ιδιωτική ιδιοκτησία στην αμερικανική πλευρά. Ωστόσο, ακόμη και εάν το κόστος προστασίας των συνόρων μειωνόταν μέσω ιδιωτικοποίησης, δεν θα εξαφανιζόταν όσο υπάρχουν ουσιώδεις διαφορές εισοδημάτων και μισθών μεταξύ περιοχών υψηλών και χαμηλών μισθών. Επομένως, για να εκπληρώνει τη βασική προστατευτική της λειτουργία, η κυβέρνηση μιας περιοχής υψηλών μισθών πρέπει επίσης να λαμβάνει προληπτικά μέτρα. Σε όλα τα σημεία εισόδου και κατά μήκος των συνόρων της, η κυβέρνηση, ως καταπιστευματοδόχος των πολιτών της, πρέπει να ελέγχει εάν κάθε νεοαφιχθέν πρόσωπο διαθέτει εισιτήριο εισόδου, δηλαδή έγκυρη πρόσκληση από εγχώριο ιδιοκτήτη· και όποιος δεν διαθέτει τέτοιο εισιτήριο πρέπει να απελαύνεται με δικά του έξοδα.

Οι έγκυρες προσκλήσεις είναι συμβάσεις μεταξύ ενός ή περισσότερων ιδιωτών εγχώριων αποδεκτών —νοικοκυριών ή επιχειρήσεων— και του αφικνούμενου προσώπου. Ως συμβατική άδεια εισόδου, η πρόσκληση επιτρέπει στο προσκαλούν μέρος να διαθέτει μόνο τη δική του ιδιωτική ιδιοκτησία. Επομένως, όπως και στο σενάριο της υπό όρους ελεύθερης μετανάστευσης, η εισδοχή συνεπάγεται ότι ο μετανάστης θα αποκλείεται από κάθε δημόσια χρηματοδοτούμενη προνοιακή παροχή. Από την άλλη πλευρά, συνεπάγεται ότι το μέρος που τον υποδέχεται πρέπει να αναλαμβάνει τη νομική ευθύνη για τις πράξεις του προσκεκλημένου καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής του. Ο προσκαλών ευθύνεται με ολόκληρη την περιουσία του για κάθε έγκλημα που διαπράττει ο προσκεκλημένος εις βάρος του προσώπου ή της περιουσίας οποιουδήποτε τρίτου —όπως οι γονείς θεωρούνται υπόλογοι για εγκλήματα που διαπράττουν τα παιδιά τους όσο αυτά είναι μέλη του γονικού νοικοκυριού. Αυτή η υποχρέωση, η οποία συνεπάγεται ότι οι προσκαλούντες θα πρέπει να διαθέτουν ασφάλιση ευθύνης για όλους τους φιλοξενουμένους τους, παύει όταν ο προσκεκλημένος εγκαταλείψει τη χώρα ή όταν κάποιος άλλος εγχώριος ιδιοκτήτης αναλάβει την ευθύνη για το εν λόγω πρόσωπο, επιτρέποντας την είσοδό του στην ιδιοκτησία του.

Η πρόσκληση μπορεί να είναι ιδιωτική —προσωπική— ή εμπορική, προσωρινή ή μόνιμη, να αφορά μόνο στέγαση —φιλοξενία, διαμονή— ή στέγαση και απασχόληση· δεν μπορεί, όμως, να υπάρχει έγκυρη σύμβαση που να αφορά μόνο απασχόληση χωρίς στέγαση.[251] Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, ως συμβατική σχέση, κάθε πρόσκληση μπορεί να ανακληθεί ή να καταγγελθεί από τον οικοδεσπότη· και με τη λήξη της, ο προσκεκλημένος —είτε τουρίστας είτε επισκέπτης επιχειρηματίας είτε αλλοδαπός κάτοικος— θα υποχρεούται να εγκαταλείψει τη χώρα, εκτός εάν άλλος πολίτης που κατοικεί στη χώρα συνάψει μαζί του σύμβαση πρόσκλησης.

Ο προσκεκλημένος, ο οποίος υπόκειται πάντοτε στον δυνητικό κίνδυνο άμεσης απέλασης, μπορεί να παύσει να έχει το νομικό καθεστώς αλλοδαπού μη κατοίκου ή αλλοδαπού κατοίκου μόνο με την απόκτηση ιθαγένειας. Σύμφωνα με τον σκοπό να καταστεί κάθε μετανάστευση — όπως το εμπόριο — προσκεκλημένη και συμβατική, η θεμελιώδης προϋπόθεση για την ιθαγένεια είναι η απόκτηση ιδιοκτησίας ή, ακριβέστερα, η κυριότητα ακινήτου και κατοικίας. Αντιθέτως, θα ήταν ασύμβατο με την ίδια την ιδέα της προσκεκλημένης μετανάστευσης να απονέμεται ιθαγένεια σύμφωνα με την αρχή του εδάφους, όπως στις ΗΠΑ, όπου ένα παιδί που γεννιέται στη χώρα υποδοχής από αλλοδαπό μη κάτοικο ή αλλοδαπό κάτοικο αποκτά αυτομάτως την αμερικανική ιθαγένεια. Πράγματι, όπως αναγνωρίζουν οι περισσότερες άλλες κυβερνήσεις περιοχών υψηλών μισθών, ένα τέτοιο παιδί θα πρέπει να αποκτά την ιθαγένεια των γονέων του. Η απονομή ιθαγένειας σε αυτό το παιδί συνεπάγεται τη μη εκπλήρωση της βασικής προστατευτικής λειτουργίας της κυβέρνησης της χώρας υποδοχής και ισοδυναμεί στην πράξη με πράξη εισβολής που διαπράττει η κυβέρνηση εις βάρος των ίδιων της των πολιτών. Το να γίνεται κανείς πολίτης σημαίνει ότι αποκτά δικαίωμα

μόνιμης παραμονής σε μια χώρα, και μόνιμη πρόσκληση δεν μπορεί να εξασφαλιστεί με κανέναν άλλο τρόπο παρά με την αγορά κατοικίας από πολίτη που κατοικεί στη χώρα. Μόνο πωλώντας ακίνητο σε αλλοδαπό εκδηλώνει ένας πολίτης ότι συναινεί στη μόνιμη παραμονή του φιλοξενουμένου· και μόνο εάν ο μετανάστης έχει αγοράσει και εξοφλήσει ακίνητο και κατοικία στη χώρα υποδοχής θα αποκτήσει μόνιμο συμφέρον για την ευημερία και την προκοπή της νέας του χώρας. Επιπλέον, η εύρεση ενός πολίτη που είναι πρόθυμος να πωλήσει κατοικία και που είναι έτοιμος και ικανός να την πληρώσει, μολονότι αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την απόκτηση ιθαγένειας, ενδέχεται να μην είναι και επαρκής. Εάν και στον βαθμό που η εν λόγω εγχώρια ιδιοκτησία υπόκειται σε περιοριστικές συμβατικές ρήτρες, τα εμπόδια που πρέπει να υπερβεί ένας υποψήφιος πολίτης μπορεί να είναι σημαντικά υψηλότερα.[252] Στην Ελβετία, για παράδειγμα, η ιθαγένεια μπορεί να απαιτεί την επικύρωση της πώλησης κατοικίας σε αλλοδαπούς από την πλειονότητα ή ακόμη και από το σύνολο των άμεσα επηρεαζόμενων τοπικών ιδιοκτητών.

VII

Εάν κριθεί με βάση τη μεταναστευτική πολιτική που συνεπάγεται ο σκοπός της προστασίας των πολιτών από ξένη εισβολή και αναγκαστική ενσωμάτωση και της μετατροπής όλων των διεθνών πληθυσμιακών μετακινήσεων σε προσκεκλημένες και συμβατικές μεταναστεύσεις, η ελβετική κυβέρνηση επιτελεί σημαντικά καλύτερο έργο από την αμερικανική. Είναι σχετικά δυσκολότερο να εισέλθει κανείς στην Ελβετία ως απρόσκλητο πρόσωπο και δυσκολότερο να παραμείνει ως απρόσκλητος αλλοδαπός. Ειδικότερα, είναι πολύ δυσκολότερο για έναν αλλοδαπό να αποκτήσει ιθαγένεια και η νομική διάκριση μεταξύ πολιτών κατοίκων και αλλοδαπών κατοίκων διατηρείται σαφέστερα. Παρά τις διαφορές αυτές, τόσο η ελβετική όσο και η αμερικανική κυβέρνηση ακολουθούν μεταναστευτικές πολιτικές που πρέπει να θεωρηθούν υπερβολικά επιτρεπτικές.

Επιπλέον, η υπερβολική επιτρεπτικότητα των μεταναστευτικών πολιτικών τους και η συνακόλουθη έκθεση του ελβετικού και του αμερικανικού πληθυσμού σε αναγκαστική ενσωμάτωση με αλλοδαπούς επιδεινώνονται περαιτέρω από το γεγονός ότι η έκταση της δημόσιας ιδιοκτησίας και στις δύο χώρες —και σε άλλες περιοχές υψηλών μισθών — είναι σημαντική· ότι οι προνοιακές παροχές που χρηματοδοτούνται από φόρους είναι υψηλές και αυξανόμενες και οι αλλοδαποί δεν αποκλείονται από αυτές· και ότι, αντίθετα προς τις επίσημες διακηρύξεις, ακόμη και η προσήλωση σε πολιτικές ελεύθερου εμπορίου κάθε άλλο παρά πλήρης είναι. Κατά συνέπεια, στην Ελβετία, στις ΗΠΑ και στις περισσότερες άλλες περιοχές υψηλών μισθών, οι λαϊκές διαμαρτυρίες κατά των μεταναστευτικών πολιτικών έχουν γίνει ολοένα εντονότερες. Σκοπός αυτού του κεφαλαίου ήταν να θεμελιώσει όχι μόνο το επιχείρημα υπέρ της ιδιωτικοποίησης της δημόσιας περιουσίας, του εσωτερικού *laissez-faire* και του διεθνούς ελεύθερου εμπορίου, αλλά ιδίως το επιχείρημα υπέρ της υιοθέτησης περιοριστικής μεταναστευτικής πολιτικής. Καταδεικνύοντας ότι το ελεύθερο εμπόριο είναι ασύμβατο τόσο με την άνευ όρων όσο και με την υπό όρους ελεύθερη μετανάστευση και απαιτεί, αντιθέτως, η μετανάστευση να υπόκειται στον όρο ότι είναι προσκεκλημένη και συμβατική, ελπίζουμε να συμβάλουμε σε περισσότερο πεφωτισμένες μελλοντικές πολιτικές σε αυτό το πεδίο.

9. Περί συνεργασίας, φυλής, πόλης και κράτους

I

Ο Ludwig von Mises εξήγησε την εξέλιξη της κοινωνίας —της ανθρώπινης συνεργασίας υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας— ως συνδυασμένο αποτέλεσμα δύο παραγόντων. Αυτοί είναι, πρώτον, το γεγονός των διαφορών μεταξύ των ανθρώπων —της εργασίας— ή/και των ανισοτήτων στη γεωγραφική κατανομή των συντελεστών παραγωγής που παρέχει η φύση —της γης— και, δεύτερον, η αναγνώριση ότι η εργασία που εκτελείται υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας είναι περισσότερο παραγωγική από εκείνη που εκτελείται σε αυτάρκη απομόνωση. Γράφει:

> *Εάν και στον βαθμό που η εργασία υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας είναι περισσότερο παραγωγική από τη μεμονωμένη εργασία, και εάν και στον βαθμό που ο άνθρωπος είναι ικανός να αντιληφθεί αυτό το γεγονός, η ίδια η ανθρώπινη δράση τείνει προς τη συνεργασία και τη συνένωση· ο άνθρωπος γίνεται κοινωνικό ον όχι θυσιάζοντας τα προσωπικά του συμφέροντα χάριν ενός μυθικού Moloch, της κοινωνίας, αλλά αποβλέποντας στη βελτίωση της δικής του ευημερίας. Η εμπειρία διδάσκει ότι αυτή η προϋπόθεση —η υψηλότερη παραγωγικότητα που επιτυγχάνεται υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας— υφίσταται, επειδή η αιτία της —η έμφυτη ανισότητα των ανθρώπων και η ανισότητα στη γεωγραφική κατανομή των φυσικών συντελεστών παραγωγής — είναι πραγματική. Έτσι, είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε την πορεία της κοινωνικής εξέλιξης.*[253]

Αξίζει να τονιστούν εδώ αρκετά σημεία, ώστε να κατανοηθεί ορθά αυτή η θεμελιώδης διαπίστωση του Mises για τη φύση της κοινωνίας· σημεία που θα μας βοηθήσουν επίσης να συναγάγουμε ορισμένα πρώτα, προκαταρκτικά συμπεράσματα για τον ρόλο του φύλου και της φυλετικής καταγωγής στην κοινωνική εξέλιξη. Πρώτον, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι οι ανισότητες ως προς την εργασία ή/και τη γη αποτελούν αναγκαία, αλλά σε καμία περίπτωση επαρκή, συνθήκη για την εμφάνιση της ανθρώπινης συνεργασίας. Εάν όλοι οι άνθρωποι ήταν πανομοιότυποι και ο καθένας διέθετε πανομοιότυπους φυσικούς πόρους, όλοι θα παρήγαν αγαθά της ίδιας ποιότητας και ποσότητας και η ιδέα της ανταλλαγής και της συνεργασίας δεν θα περνούσε ποτέ από τον νου κανενός. Ωστόσο, η ύπαρξη ανισοτήτων δεν αρκεί για να προκύψει συνεργασία. Διαφορές υπάρχουν και στο ζωικό βασίλειο —ιδίως η διαφορά φύλου μεταξύ μελών του ίδιου ζωικού είδους, καθώς και οι

διαφορές μεταξύ των διαφόρων ειδών και υποειδών —φυλών—, αλλά δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ ζώων. Ασφαλώς, υπάρχουν μέλισσες και μυρμήγκια που αναφέρονται ως «ζωικές κοινωνίες». Σχηματίζουν, όμως, κοινωνίες μόνο με μεταφορική έννοια.[254] Η συνεργασία μεταξύ μελισσών και μυρμηγκιών εξασφαλίζεται αμιγώς από βιολογικούς παράγοντες, από έμφυτα ένστικτα. Δεν μπορούν να μη συνεργάζονται όπως συνεργάζονται και, χωρίς ορισμένες θεμελιώδεις μεταβολές στη βιολογική τους συγκρότηση, ο καταμερισμός της εργασίας μεταξύ τους δεν κινδυνεύει να καταρρεύσει. Σε σαφή αντίθεση, η συνεργασία μεταξύ ανθρώπων είναι αποτέλεσμα σκόπιμων ατομικών ενεργειών, της συνειδητής επιδίωξης ατομικών σκοπών. Κατά συνέπεια, ο καταμερισμός της εργασίας μεταξύ ανθρώπων απειλείται διαρκώς από το ενδεχόμενο αποδιάρθρωσης.

Στο ζωικό βασίλειο, λοιπόν, η διαφορά μεταξύ των φύλων μπορεί να χαρακτηριστεί μόνο παράγοντας έλξης —αναπαραγωγής και πολλαπλασιασμού—, ενώ οι διαφορές μεταξύ ειδών και υποειδών μπορούν να χαρακτηριστούν παράγοντας απώθησης —διαχωρισμού ή ακόμη και θανάσιμου ανταγωνισμού, αποφυγής, πάλης και εξόντωσης. Επιπλέον, στο ζωικό βασίλειο δεν έχει νόημα να περιγράφεται η συμπεριφορά που προκύπτει από τη σεξουαλική έλξη ως συναινετική — αγάπη— ή μη συναινετική —βιασμός· ούτε έχει νόημα να γίνεται λόγος για τη σχέση μεταξύ μελών διαφορετικών ειδών ή υποειδών ως σχέση εχθρότητας και μίσους ή εγκληματία και θύματος. Στο ζωικό βασίλειο υπάρχει μόνο αλληλεπίδραση, η οποία δεν αποτελεί ούτε συνεργατική — κοινωνική — ούτε εγκληματική —αντικοινωνική— συμπεριφορά. Όπως γράφει ο Mises:

> *Υπάρχει αλληλεπίδραση —αμοιβαία επίδραση— μεταξύ όλων των μερών του σύμπαντος: μεταξύ του λύκου και του προβάτου που καταβροχθίζει· μεταξύ του μικροβίου και του ανθρώπου που σκοτώνει· μεταξύ της πέτρας που πέφτει και του πράγματος επάνω στο οποίο πέφτει. Η κοινωνία, αντιθέτως, περιλαμβάνει πάντοτε ανθρώπους που ενεργούν σε συνεργασία με άλλους ανθρώπους, ώστε όλοι οι συμμετέχοντες να επιτυγχάνουν τους δικούς τους σκοπούς.*[255]

Πέρα από την ανισότητα της εργασίας ή/και της γης, πρέπει να εκπληρωθεί και μια δεύτερη προϋπόθεση για να εξελιχθεί η ανθρώπινη συνεργασία. Οι άνθρωποι —τουλάχιστον δύο— πρέπει να μπορούν να αναγνωρίζουν την υψηλότερη παραγωγικότητα ενός καταμερισμού της εργασίας βασισμένου στην αμοιβαία αναγνώριση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας —του αποκλειστικού ελέγχου κάθε ανθρώπου επί του σώματός του και επί των υλικών πραγμάτων που έχει ιδιοποιηθεί και κατέχει— σε σύγκριση είτε με την αυτάρκη απομόνωση είτε με την επιθετική βία, τη λεηλασία και την κυριαρχία. Δηλαδή, πρέπει να υπάρχει ένα ελάχιστο επίπεδο νοημοσύνης ή ορθολογικότητας· και οι άνθρωποι —τουλάχιστον δύο— πρέπει να διαθέτουν επαρκή ηθική δύναμη για να ενεργούν βάσει αυτής της διαπίστωσης και να είναι πρόθυμοι να στερηθούν την άμεση ικανοποίηση χάριν μιας ακόμη μεγαλύτερης μελλοντικής ικανοποίησης. Χωρίς νοημοσύνη και συνειδητή βούληση, γράφει ο Mises,

> *οι άνθρωποι θα είχαν παραμείνει για πάντα θανάσιμοι εχθροί μεταξύ τους, ασυμφιλίωτοι αντίπαλοι στις προσπάθειές τους να*

> *εξασφαλίσουν ένα μέρος από τη σπάνια προσφορά μέσων συντήρησης που παρέχει η φύση. Κάθε άνθρωπος θα ήταν υποχρεωμένος να θεωρεί όλους τους άλλους εχθρούς του· η λαχτάρα του να ικανοποιήσει τις ορέξεις του θα τον οδηγούσε σε αμείλικτη σύγκρουση με όλους τους γείτονές του. Καμία συμπάθεια δεν θα μπορούσε να αναπτυχθεί υπό τέτοιες συνθήκες.*[256]

Ένα μέλος του ανθρώπινου είδους που είναι απολύτως ανίκανο να κατανοήσει την υψηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας βασισμένου στην ιδιωτική ιδιοκτησία δεν είναι, αυστηρά μιλώντας, πρόσωπο —*persona*—, αλλά εμπίπτει στην ίδια ηθική κατηγορία με ένα ζώο: είτε του αβλαβούς είδους —που μπορεί να εξημερωθεί και να χρησιμοποιηθεί ως παραγωγικό ή καταναλωτικό αγαθό ή να αποτελέσει αντικείμενο απόλαυσης ως «ελεύθερο αγαθό»— είτε του άγριου και επικίνδυνου — που πρέπει να καταπολεμηθεί ως επιβλαβές ζώο. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν μέλη του ανθρώπινου είδους που μπορούν να κατανοήσουν αυτή τη διαπίστωση, αλλά στερούνται της ηθικής δύναμης να ενεργήσουν αναλόγως. Τέτοια πρόσωπα είναι είτε αβλαβή κτήνη που ζουν εκτός και χωριστά από την ανθρώπινη κοινωνία είτε περισσότερο ή λιγότερο επικίνδυνοι εγκληματίες. Είναι πρόσωπα που ενεργούν εν γνώσει τους εσφαλμένα και τα οποία, πέρα από το ότι πρέπει να δαμαστούν ή ακόμη και να κατανικηθούν με φυσικά μέσα, πρέπει επίσης να τιμωρηθούν αναλόγως της σοβαρότητας του εγκλήματός τους, ώστε να κατανοήσουν τη φύση των αδικημάτων τους και, ελπίζουμε, να διδαχθούν για το μέλλον. Η ανθρώπινη συνεργασία —η κοινωνία— μπορεί να επικρατεί και να προοδεύει μόνο όσο ο άνθρωπος είναι ικανός να υποτάσσει, να δαμάζει, να ιδιοποιείται και να καλλιεργεί το φυσικό και ζωώδες περιβάλλον του και όσο κατορθώνει να καταστέλλει το έγκλημα, καθιστώντας το σπάνιο μέσω αυτοάμυνας, προστασίας της ιδιοκτησίας και τιμωρίας.[257]

II

Μόλις, όμως, εκπληρωθούν αυτές οι προϋποθέσεις και όσο ο άνθρωπος, παρακινούμενος από τη γνώση της υψηλότερης υλικής παραγωγικότητας ενός καταμερισμού της εργασίας βασισμένου στην ιδιωτική ιδιοκτησία, επιδίδεται σε αμοιβαίως επωφελείς ανταλλαγές, οι «φυσικές» δυνάμεις έλξης που προκύπτουν από τις διαφορές μεταξύ των φύλων και οι «φυσικές» δυνάμεις απώθησης ή εχθρότητας που προκύπτουν από τις διαφορές μεταξύ, αλλά ακόμη και εντός, των φυλετικών ομάδων μπορούν να μετατραπούν σε γνήσια «κοινωνικές» σχέσεις. Η σεξουαλική έλξη μπορεί να μετασχηματιστεί από συνουσία σε συναινετικές σχέσεις, αμοιβαίους δεσμούς, νοικοκυριά, οικογένειες, αγάπη και στοργή.[258] Το γεγονός ότι κανένας άλλος θεσμός δεν αποδείχθηκε ανθεκτικότερος ή ικανότερος να παράγει τέτοια συναισθήματα μαρτυρεί την τεράστια παραγωγικότητα του οικογενειακού νοικοκυριού! Και η απώθηση μεταξύ και εντός φυλετικών ομάδων μπορεί να μετασχηματιστεί από αισθήματα εχθρότητας ή αντιπάθειας σε προτίμηση συνεργασίας —συναλλαγής— μόνο εμμέσως, από μακριά, με φυσική απόσταση και χωρικό διαχωρισμό, αντί αμέσως, ως γείτονες και συνεργάτες.[259]

Η ανθρώπινη συνεργασία —ο καταμερισμός της εργασίας—, βασισμένη αφενός σε ενιαία οικογενειακά νοικοκυριά και αφετέρου σε χωριστά νοικοκυριά, χωριά, φυλές, έθνη, φυλετικές ομάδες κ.λπ., μέσα στην οποία οι φυσικές βιολογικές έλξεις και απώσεις των ανθρώπων μεταξύ τους μετατρέπονται σε αμοιβαίως αναγνωρισμένο σύστημα χωρικής —γεωγραφικής— κατανομής, δηλαδή φυσικής προσέγγισης και ενσωμάτωσης ή απομάκρυνσης και διαχωρισμού, άμεσης ή έμμεσης επαφής, ανταλλαγής και εμπορίου, οδηγεί σε βελτιωμένο βιοτικό επίπεδο, αυξανόμενο πληθυσμό, περαιτέρω επέκταση και εμβάθυνση του καταμερισμού της εργασίας και αυξανόμενη ποικιλομορφία και διαφοροποίηση.[260]

Ως αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης και μιας ολοένα ταχύτερης αύξησης των αγαθών και των επιθυμιών που μπορούν να αποκτηθούν και να ικανοποιηθούν μόνο εμμέσως, θα εμφανιστούν επαγγελματίες συναλλασσόμενοι, έμποροι και εμπορικά κέντρα. Οι έμποροι και οι πόλεις λειτουργούν ως μεσολαβητές των έμμεσων ανταλλαγών μεταξύ εδαφικά χωριστών νοικοκυριών και κοινοτικών ενώσεων και καθίστανται έτσι ο κοινωνιολογικός και γεωγραφικός τόπος και πυρήνας διαφυλετικών σχέσεων, μεταξύ τόσο φυλών όσο και φυλετικών ομάδων. Στην εμπορική τάξη θα είναι σχετικά συχνότεροι οι γάμοι μεταξύ ατόμων διαφορετικής φυλετικής, εθνοτικής ή φυλετοκοινοτικής καταγωγής· και, εφόσον οι περισσότεροι άνθρωποι και των δύο ομάδων αναφοράς συνήθως αποδοκιμάζουν τέτοιες ενώσεις, θα είναι τα πλουσιότερα μέλη της εμπορικής τάξης εκείνα που μπορούν να αντέξουν τέτοιες υπερβολές. Ωστόσο, ακόμη και τα μέλη των πλουσιότερων εμπορικών οικογενειών θα είναι εξαιρετικά προσεκτικά σε τέτοια εγχειρήματα. Για να μη θέτουν σε κίνδυνο τη θέση τους ως εμπόρων, πρέπει να καταβάλλεται μεγάλη φροντίδα ώστε κάθε μικτός γάμος να είναι, ή τουλάχιστον να φαίνεται στις αντίστοιχες εθνοτικές ομάδες, γάμος μεταξύ «ίσων». Κατά συνέπεια, η φυλετική επιμειξία που προκύπτει από την εμπορική τάξη θα τείνει πιθανότερα να συμβάλλει σε γενετική «άνθηση» παρά σε γενετική «πτωχοποίηση».[261] Επομένως, στις μεγάλες πόλεις, ως κέντρα του διεθνούς εμπορίου και των συναλλαγών, όπου συνήθως διαμένουν τα μικτά ζευγάρια και οι απόγονοί τους, τα μέλη διαφορετικών εθνοτικών ομάδων, φυλών και φυλετικών ομάδων, ακόμη και εάν δεν συνάπτουν μεταξύ τους γάμους, θα έρχονται τακτικά σε άμεση προσωπική επαφή —πράγματι, αυτό απαιτείται ακριβώς ώστε οι ομόφυλοί τους στον τόπο καταγωγής τους να μη χρειάζεται να συναλλάσσονται απευθείας με περισσότερο ή λιγότερο αντιπαθείς ξένους— και εκεί θα αναπτυχθεί το πιο περίτεχνο και εξελιγμένο σύστημα φυσικής και λειτουργικής ενσωμάτωσης και διαχωρισμού.[262] Στις μεγάλες πόλεις επίσης, ως υποκειμενική αντανάκλαση αυτού του περίπλοκου συστήματος χωρικής και λειτουργικής κατανομής, οι πολίτες θα αναπτύσσουν τις πιο εκλεπτυσμένες μορφές προσωπικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς, εθιμοτυπίας και ύφους. Η πόλη είναι εκείνη που γεννά τον πολιτισμό και την πολιτισμένη ζωή.

Για τη διατήρηση του δικαίου και της τάξης σε μια μεγάλη πόλη, με το περίπλοκο πρότυπο φυσικής και λειτουργικής ενσωμάτωσης και διαχωρισμού της, θα εμφανιστεί μεγάλη ποικιλία δικαιοδοσιών, δικαστών, διαιτητών και φορέων επιβολής, πέρα από την αυτοάμυνα και την ιδιωτική προστασία. Θα υπάρχει αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί διακυβέρνηση της πόλης, αλλά δεν θα υπάρχει κυβέρνηση — κράτος.[263] Για να προκύψει κράτος, είναι αναγκαίο ένας από αυτούς τους δικαστές, διαιτητές ή φορείς επιβολής να κατορθώσει να εγκαθιδρυθεί ως μονοπωλητής. Δηλαδή, πρέπει να μπορεί να επιβάλλει ότι κανένας πολίτης δεν θα επιλέγει οποιονδήποτε άλλον ως δικαστή ή διαιτητή τελευταίου βαθμού και να εμποδίζει αποτελεσματικά κάθε άλλον δικαστή ή διαιτητή να επιχειρήσει να αναλάβει τον ίδιο ρόλο —και έτσι να τον ανταγωνιστεί. Ωστόσο, ενδιαφέρον μεγαλύτερο από το ερώτημα τι είναι ένα κράτος παρουσιάζουν τα εξής: Πώς είναι δυνατόν ένας δικαστής να αποκτήσει δικαστικό μονοπώλιο, δεδομένου ότι οι άλλοι δικαστές φυσικά θα

αντιταχθούν σε κάθε τέτοια απόπειρα; Και τι συγκεκριμένα καθιστά δυνατή, και τι συνεπάγεται, την εγκαθίδρυση μονοπωλίου του δικαίου και της τάξης σε μια μεγάλη πόλη, δηλαδή σε μια επικράτεια με εθνοτικά, φυλετοκοινοτικά ή/και φυλετικά μικτούς πληθυσμούς;

Πρώτον, σχεδόν εξ ορισμού προκύπτει ότι, με την εγκαθίδρυση κρατικής εξουσίας σε μια πόλη, οι εντάσεις μεταξύ φυλετικών ομάδων, φυλών, εθνοτήτων και γενών ή οικογενειών θα αυξηθούν, επειδή ο μονοπωλητής, όποιος κι αν είναι, πρέπει να έχει μία εθνοτική καταγωγή και όχι κάποια άλλη· επομένως, η μονοπωλιακή του θέση θα θεωρηθεί από πολίτες άλλης εθνοτικής καταγωγής προσβλητική υποβάθμιση, δηλαδή πράξη αυθαίρετης διάκρισης εις βάρος ανθρώπων άλλης φυλετικής ομάδας, φυλής ή γένους. Η λεπτή ισορροπία ειρηνικής συνεργασίας μεταξύ φυλετικών ομάδων, εθνοτήτων και οικογενειών, η οποία επιτεύχθηκε μέσω ενός περίπλοκου συστήματος χωρικής και λειτουργικής ενσωμάτωσης —σύνδεσης— και απομάκρυνσης — διαχωρισμού—, θα διαταραχθεί. Δεύτερον, αυτή η διαπίστωση οδηγεί ευθέως στην απάντηση στο πώς ένας μόνο δικαστής μπορεί να υπερκεράσει όλους τους άλλους. Εν συντομία, για να υπερνικήσει την αντίσταση ανταγωνιστικών δικαστών, ο επίδοξος μονοπωλητής πρέπει να εξασφαλίσει πρόσθετη υποστήριξη στην κοινή γνώμη. Σε ένα εθνοτικά μικτό περιβάλλον, αυτό συνήθως σημαίνει να παίξει το «φυλετικό χαρτί». Ο μελλοντικός μονοπωλητής πρέπει να ενισχύσει τη φυλετική, φυλετοκοινοτική ή γενεαλογική συνείδηση των πολιτών της δικής του φυλετικής ομάδας, φυλής, γένους κ.λπ. και να υποσχεθεί, ως αντάλλαγμα για την υποστήριξή τους, ότι θα είναι κάτι περισσότερο από αμερόληπτος δικαστής σε υποθέσεις που αφορούν τη δική τους φυλετική ομάδα, φυλή ή γένος — δηλαδή ακριβώς εκείνο που φοβούνται οι πολίτες άλλης εθνοτικής καταγωγής: ότι δεν θα αντιμετωπίζονται αμερόληπτα.[264]

Σε αυτό το στάδιο της κοινωνιολογικής ανασυγκρότησης, ας εισαγάγουμε σύντομα, χωρίς περαιτέρω εξήγηση, μερικά πρόσθετα βήματα που απαιτούνται για να φτάσουμε σε ένα ρεαλιστικό σύγχρονο σενάριο σχετικά με τη φυλετική καταγωγή, το φύλο, την κοινωνία και το κράτος. Φυσικά, ένας μονοπωλητής θα προσπαθήσει να διατηρήσει τη θέση του και ενδεχομένως ακόμη και να τη μετατρέψει σε κληρονομικό τίτλο —δηλαδή να γίνει βασιλιάς. Ωστόσο, η επίτευξη αυτού του σκοπού σε μια εθνοτικά ή φυλετοκοινοτικά μικτή πόλη είναι πολύ δυσκολότερη από ό,τι σε μια ομοιογενή αγροτική κοινότητα. Αντιθέτως, στις μεγάλες πόλεις οι κρατικές εξουσίες είναι πολύ πιθανότερο να λάβουν τη μορφή δημοκρατικού αβασίλευτου πολιτεύματος, με «ανοικτή πρόσβαση» στη θέση του ανώτατου άρχοντα, ανταγωνιζόμενα πολιτικά κόμματα και λαϊκές εκλογές.[265] Κατά τη διαδικασία πολιτικής συγκεντροποίησης[266] —εδαφικής επέκτασης ενός κράτους εις βάρος άλλου—, αυτό το πρότυπο διακυβέρνησης της μεγάλης πόλης θα καταστεί, επομένως, ουσιαστικά η μοναδική μορφή κρατικής εξουσίας: ένα δημοκρατικό κράτος που ασκεί δικαστικό μονοπώλιο σε μια επικράτεια με πληθυσμούς μεγάλης φυλετικής ή/και εθνοτικής ποικιλομορφίας.

III

Μολονότι το δικαστικό μονοπώλιο των κρατών εκτείνεται σήμερα συνήθως πολύ πέρα από μία πόλη και, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε σχεδόν ολόκληρη ήπειρο, οι συνέπειες του κράτους —του μονοπωλίου— για τις σχέσεις μεταξύ φυλετικών ομάδων και φύλων και για τη χωρική προσέγγιση και τον διαχωρισμό εξακολουθούν να παρατηρούνται καλύτερα στις μεγάλες πόλεις και στην παρακμή τους από κέντρα πολιτισμού σε κέντρα εκφυλισμού και αποσύνθεσης.

Με μια κεντρική κυβέρνηση που εκτείνεται σε πόλεις και ύπαιθρο δημιουργούνται χώρες, ημεδαποί και αλλοδαποί. Αυτό δεν έχει άμεση επίδραση στην ύπαιθρο, όπου δεν υπάρχουν ξένοι —μέλη διαφορετικών εθνοτήτων, φυλετικών ομάδων κ.λπ. Στα μεγάλα εμπορικά κέντρα, όμως, όπου υπάρχουν μικτοί πληθυσμοί, η νομική διάκριση μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού —αντί μεταξύ εθνοτικά ή φυλετικά διακριτών ιδιωτών ιδιοκτητών— θα οδηγεί σχεδόν πάντοτε σε κάποια μορφή αναγκαστικού αποκλεισμού και σε μειωμένο επίπεδο διεθνοτικής συνεργασίας. Επιπλέον, με την εγκαθίδρυση κεντρικού κράτους, ο φυσικός διαχωρισμός και η απόσταση πόλης και υπαίθρου θα μειώνονται συστηματικά. Για να ασκεί το δικαστικό της μονοπώλιο, η κεντρική κυβέρνηση πρέπει να μπορεί να έχει πρόσβαση στην ιδιωτική ιδιοκτησία κάθε ημεδαπού και, για να το επιτύχει, πρέπει να αναλάβει τον έλεγχο όλων των υφιστάμενων δρόμων και ακόμη να επεκτείνει το υφιστάμενο οδικό δίκτυο. Διαφορετικά νοικοκυριά και χωριά έρχονται έτσι σε στενότερη επαφή από όση ενδεχομένως θα προτιμούσαν, και η φυσική απόσταση και ο διαχωρισμός πόλης και υπαίθρου θα μειωθούν σημαντικά. Έτσι, στο εσωτερικό θα προάγεται η αναγκαστική ενσωμάτωση.

Φυσικά, αυτή η τάση αναγκαστικής ενσωμάτωσης λόγω της μονοπώλησης των οδών και των δρόμων θα είναι εντονότερη στις πόλεις. Η τάση αυτή θα ενισχύεται περαιτέρω εάν, όπως συνήθως συμβαίνει, η κυβέρνηση εγκαθίσταται σε πόλη. Μια κυβέρνηση εκλεγμένη από τον λαό δεν μπορεί παρά να χρησιμοποιεί το δικαστικό της μονοπώλιο για να ασκεί αναδιανεμητικές πολιτικές υπέρ της εθνοτικής ή φυλετικής εκλογικής της βάσης, πράγμα που πάντοτε θα προσελκύει ακόμη περισσότερα μέλη της δικής της φυλής· και με τις κυβερνητικές αλλαγές, περισσότερα μέλη ακόμη περισσότερων και διαφορετικών φυλών θα προσελκύονται από την ύπαιθρο στην πρωτεύουσα για να λάβουν είτε κρατικές θέσεις εργασίας είτε επιδόματα. Ως αποτέλεσμα, όχι μόνο η πρωτεύουσα θα γίνει σχετικά «υπερμεγέθης» —καθώς άλλες πόλεις θα συρρικνώνονται—, αλλά συγχρόνως, λόγω της μονοπώλησης των «δημόσιων» δρόμων, στους οποίους ο καθένας μπορεί να κινείται όπου θέλει, θα ενθαρρύνονται όλες οι μορφές εθνοτικών, φυλετοκοινοτικών ή φυλετικών εντάσεων και εχθροτήτων.

Επιπλέον, ενώ οι γάμοι μεταξύ διαφορετικών φυλετικών ομάδων, φυλών και εθνοτήτων ήταν προηγουμένως σπάνιοι και περιορίζονταν στα ανώτερα στρώματα της εμπορικής τάξης, με την άφιξη στην πρωτεύουσα γραφειοκρατών και αργόσχολων διαφορετικής φυλετικής, φυλετοκοινοτικής και εθνοτικής καταγωγής, η συχνότητα των διεθνοτικών γάμων θα αυξηθεί και το επίκεντρο των διεθνοτικών σεξουαλικών σχέσεων —ακόμη και χωρίς γάμο— θα μετατοπίζεται ολοένα περισσότερο από την ανώτερη εμπορική τάξη προς τις κατώτερες τάξεις, ακόμη και προς την κατώτατη τάξη των αποδεκτών προνοιακών παροχών. Αντί για γενετική άνθηση, η συνέπεια είναι αυξανόμενη γενετική πτωχοποίηση, τάση που ενισχύεται από το γεγονός ότι η κρατική προνοιακή στήριξη θα οδηγήσει φυσικά σε αύξηση του δείκτη γεννήσεων των αποδεκτών προνοιακών παροχών σε σχέση με τον δείκτη γεννήσεων των άλλων μελών, ιδίως των μελών της ανώτερης τάξης της φυλής ή της φυλετικής τους ομάδας. Ως αποτέλεσμα αυτής της περισσότερο από αναλογικής αύξησης των ανθρώπων κατώτερων και ακόμη περιθωριακών κοινωνικών στρωμάτων και του αυξανόμενου αριθμού απογόνων μικτής εθνοτικής, φυλετοκοινοτικής και φυλετικής καταγωγής, ιδίως στα κατώτερα και κατώτατα κοινωνικά στρώματα, θα μεταβάλλεται σταδιακά και ο χαρακτήρας της δημοκρατικής —λαϊκής— κυβέρνησης. Αντί το «φυλετικό χαρτί» να αποτελεί ουσιαστικά το μοναδικό εργαλείο της πολιτικής, η πολιτική γίνεται ολοένα περισσότερο «ταξική πολιτική». Οι κυβερνώντες δεν μπορούν και δεν θα στηρίζονται πλέον αποκλειστικά στην εθνοτική, φυλετοκοινοτική ή φυλετική απήχηση και υποστήριξή τους, αλλά θα πρέπει ολοένα περισσότερο να προσπαθούν να εξασφαλίσουν υποστήριξη πέρα από τα όρια φυλών ή φυλετικών

ομάδων, απευθυνόμενοι στο καθολικό —όχι ιδιαίτερο μιας φυλής ή φυλετικής ομάδας— συναίσθημα του φθόνου και του εξισωτισμού, δηλαδή στην κοινωνική τάξη —τους ανέγγιχτους ή τους δούλους έναντι των κυρίων, τους εργάτες έναντι των καπιταλιστών, τους φτωχούς έναντι των πλουσίων κ.λπ.[267,268]

Η αυξανόμενη ανάμειξη εξισωτικής ταξικής πολιτικής στις προϋφιστάμενες φυλετοκοινοτικές πολιτικές οδηγεί σε ακόμη περισσότερη —φυλετική και κοινωνική— ένταση και εχθρότητα και σε ακόμη μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού των κατώτερων και περιθωριακών στρωμάτων. Πέρα από ορισμένες εθνοτικές ή φυλετοκοινοτικές ομάδες που εκτοπίζονται από τις πόλεις λόγω φυλετοκοινοτικών πολιτικών, ολοένα περισσότερα μέλη των ανώτερων τάξεων όλων των εθνοτικών ή φυλετοκοινοτικών ομάδων θα εγκαταλείπουν επίσης την πόλη για τα προάστια —μόνο και μόνο για να ακολουθηθούν, μέσω δημόσιων, κρατικών μεταφορών, από τους ίδιους ακριβώς ανθρώπους από τις συμπεριφορές των οποίων είχαν επιχειρήσει να διαφύγουν.[269] Με την αποχώρηση, όμως, της ανώτερης τάξης και των εμπόρων σε μεγαλύτερους αριθμούς, θα αποδυναμώνεται μία από τις τελευταίες εναπομείνασες εκπολιτιστικές δυνάμεις, και ό,τι απομένει στις πόλεις θα αντιπροσωπεύει μια ολοένα αρνητικότερη επιλογή πληθυσμού: κρατικούς γραφειοκράτες που εργάζονται αλλά δεν ζουν πλέον εκεί, και εξαχρειωμένους και κοινωνικά απόβλητους κάθε φυλής και φυλετικής ομάδας που ζουν εκεί αλλά ολοένα περισσότερο δεν εργάζονται και επιβιώνουν από την πρόνοια. Αρκεί να σκεφτεί κανείς την Ουάσιγκτον, D.C.

Εκεί που θα νόμιζε κανείς ότι τα πράγματα δεν μπορούν να γίνουν χειρότερα, γίνονται. Αφού παιχτούν το φυλετικό και το ταξικό χαρτί και επιτελέσουν το καταστρεπτικό τους έργο, η κυβέρνηση στρέφεται στο χαρτί του βιολογικού και κοινωνικού φύλου, και η «φυλετική δικαιοσύνη» και η «κοινωνική δικαιοσύνη» συμπληρώνονται από την «έμφυλη δικαιοσύνη».[270] Η εγκαθίδρυση κράτους —δικαστικού μονοπωλίου— δεν συνεπάγεται μόνο ότι προηγουμένως χωριστές δικαιοδοσίες, όπως εκείνες εθνοτικά ή φυλετικά διαχωρισμένων συνοικιών, ενσωματώνονται καταναγκαστικά· συνεπάγεται συγχρόνως ότι προηγουμένως πλήρως ενιαίες δικαιοδοσίες, όπως εκείνες των νοικοκυριών και των οικογενειών, θα κατακερματιστούν καταναγκαστικά ή ακόμη και θα διαλυθούν. Αντί οι ενδοοικογενειακές ή οικιακές υποθέσεις —συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων όπως, για παράδειγμα, η άμβλωση— να θεωρούνται υποθέσεις που δεν αφορούν κανέναν άλλο και πρέπει να κρίνονται και να επιλύονται διαιτητικά εντός της οικογένειας από τον επικεφαλής του νοικοκυριού ή τα μέλη της οικογένειας,[271] μόλις εγκαθιδρυθεί δικαστικό μονοπώλιο, τα όργανά του —η κυβέρνηση— γίνονται επίσης δικαστές και διαιτητές τελευταίου βαθμού σε όλες τις οικογενειακές υποθέσεις και φυσικά θα επιδιώκουν να διευρύνουν αυτόν τον ρόλο. Για να εξασφαλίσει λαϊκή υποστήριξη γι' αυτόν, η κυβέρνηση, πέρα από το να στρέφει τη μία φυλή, φυλετική ομάδα ή κοινωνική τάξη εναντίον της άλλης, θα προάγει ομοίως τη διχόνοια μέσα στην οικογένεια: μεταξύ των φύλων —συζύγων— και μεταξύ των γενεών —γονέων και παιδιών.[272] Και πάλι, αυτό θα είναι ιδιαίτερα εμφανές στις μεγάλες πόλεις.

Κάθε μορφή κρατικής πρόνοιας —η υποχρεωτική μεταφορά πλούτου ή εισοδήματος από τους «έχοντες» στους «μη έχοντες»— μειώνει την αξία της συμμετοχής ενός προσώπου σε ένα εκτεταμένο οικογενειακό-οικιακό σύστημα ως κοινωνικό σύστημα αμοιβαίας συνεργασίας, βοήθειας και υποστήριξης. Ο γάμος χάνει την αξία του. Για τους γονείς μειώνονται η αξία και η σημασία της «καλής» ανατροφής — εκπαίδευσης— των παιδιών τους. Αντιστοίχως, τα παιδιά θα αποδίδουν μικρότερη αξία και θα επιδεικνύουν λιγότερο σεβασμό στους γονείς τους. Λόγω της υψηλής συγκέντρωσης αποδεκτών προνοιακών παροχών, η οικογενειακή αποσύνθεση είναι ήδη πολύ

προχωρημένη στις μεγάλες πόλεις. Με την επίκληση του φύλου και της γενιάς —της ηλικίας— ως πηγών πολιτικής υποστήριξης και με την προώθηση και θέσπιση νομοθεσίας για το βιολογικό ή κοινωνικό φύλο και την οικογένεια, αποδυναμώνονται πάντοτε η εξουσία των επικεφαλής οικογενειών και νοικοκυριών και η «φυσική» διαγενεακή ιεραρχία μέσα στις οικογένειες, ενώ μειώνεται η αξία της πολυγενεακής οικογένειας ως βασικής μονάδας της ανθρώπινης κοινωνίας. Πράγματι, όπως θα έπρεπε να είναι σαφές, μόλις το κρατικό δίκαιο και η κρατική νομοθεσία υπερισχύσουν του οικογενειακού δικαίου και των οικογενειακών κανόνων — συμπεριλαμβανομένων των διαοικογενειακών διευθετήσεων σχετικά με γάμους, κοινούς απογόνους οικογενειών, κληρονομιές κ.λπ.—, η αξία και η σημασία του θεσμού της οικογένειας δεν μπορούν παρά να διαβρώνονται συστηματικά. Διότι τι είναι μια οικογένεια εάν δεν μπορεί καν να προσδιορίσει και να εξασφαλίσει το δικό της εσωτερικό δίκαιο και τη δική της τάξη; Συγχρόνως, όπως θα έπρεπε επίσης να είναι σαφές αλλά δεν έχει επισημανθεί επαρκώς, από την οπτική των κυβερνώντων η δυνατότητα παρέμβασης στις εσωτερικές οικογενειακές υποθέσεις πρέπει να θεωρείται το υπέρτατο έπαθλο και το αποκορύφωμα της εξουσίας τους. Άλλο πράγμα είναι να εκμεταλλεύεται κανείς φυλετοκοινοτικές ή φυλετικές μνησικακίες ή τον ταξικό φθόνο προς προσωπικό του όφελος. Εντελώς διαφορετικό επίτευγμα είναι να χρησιμοποιεί τις διαμάχες που ανακύπτουν μέσα στις οικογένειες για να διαλύσει ολόκληρο το —γενικώς αρμονικό— σύστημα αυτόνομων οικογενειών: να ξεριζώνει τα άτομα από τις οικογένειές τους, να τα απομονώνει και να τα εξατομικεύει, αυξάνοντας έτσι την κρατική εξουσία επάνω τους. Κατά συνέπεια, καθώς εφαρμόζεται η κρατική οικογενειακή πολιτική, αυξάνονται επίσης τα διαζύγια, η αγαμία, η μονογονεϊκότητα και οι γεννήσεις εκτός γάμου, τα περιστατικά παραμέλησης ή κακοποίησης γονέων, συζύγων και παιδιών και η ποικιλία και συχνότητα «μη παραδοσιακών» τρόπων ζωής — ομοφυλοφιλία, λεσβιασμός, κομμουνισμός και αποκρυφισμός.[273]

Παράλληλα με αυτή την εξέλιξη θα σημειώνεται μια σταδιακή αλλά σταθερή έξαρση του εγκλήματος και της εγκληματικής συμπεριφοράς. Υπό μονοπωλιακό καθεστώς, το δίκαιο θα μετατρέπεται πάντοτε σε νομοθεσία. Ως αποτέλεσμα μιας ατέρμονης διαδικασίας αναδιανομής εισοδήματος και πλούτου στο όνομα της φυλετικής, κοινωνικής ή/και έμφυλης δικαιοσύνης, η ίδια η ιδέα της δικαιοσύνης ως καθολικών και αμετάβλητων αρχών συμπεριφοράς και συνεργασίας θα διαβρωθεί και τελικά θα καταστραφεί. Αντί να νοείται ως κάτι προϋφιστάμενο —και προς ανακάλυψη—, το δίκαιο θεωρείται ολοένα περισσότερο κρατικά κατασκευασμένο δίκαιο — νομοθεσία. Κατά συνέπεια, όχι μόνο θα αυξάνεται η νομική αβεβαιότητα, αλλά ως αντίδραση θα αυξάνεται και το κοινωνικό ποσοστό χρονικής προτίμησης —δηλαδή οι άνθρωποι γενικώς θα προσανατολίζονται περισσότερο στο παρόν και θα έχουν ολοένα βραχύτερο ορίζοντα σχεδιασμού. Θα προάγεται επίσης ο ηθικός σχετικισμός. Διότι, εάν δεν υπάρχει κάτι τελεσίδικα ορθό, δεν υπάρχει ούτε κάτι απολύτως εσφαλμένο. Πράγματι, ό,τι είναι ορθό σήμερα μπορεί να είναι εσφαλμένο αύριο, και αντιστρόφως. Οι αυξανόμενες χρονικές προτιμήσεις, σε συνδυασμό με τον ηθικό σχετικισμό, παρέχουν επομένως το ιδανικό έδαφος εκκόλαψης εγκληματιών και εγκλημάτων —μια τάση ιδιαίτερα εμφανή στις μεγάλες πόλεις. Εκεί έχει προχωρήσει περισσότερο η διάλυση των οικογενειών, εκεί υπάρχει η μεγαλύτερη συγκέντρωση αποδεκτών προνοιακών παροχών, εκεί έχει προχωρήσει περισσότερο η διαδικασία γενετικής πτωχοποίησης και εκεί είναι οξύτερες οι φυλετοκοινοτικές και φυλετικές εντάσεις που προκύπτουν από την αναγκαστική ενσωμάτωση. Αντί για κέντρα πολιτισμού, οι πόλεις έχουν γίνει κέντρα κοινωνικής αποσύνθεσης και βόθροι σωματικής και ηθικής παρακμής, διαφθοράς, κτηνωδίας και εγκλήματος.[274]

IV

Τι προκύπτει από όλα αυτά; Είναι σαφές ότι ο δυτικός πολιτισμός βρίσκεται εδώ και αρκετό καιρό σε πορεία αυτοκαταστροφής. Μπορεί να ανακοπεί αυτή η πορεία και, εάν ναι, πώς; Μακάρι να μπορούσα να είμαι αισιόδοξος, αλλά δεν είμαι τόσο βέβαιος ότι υπάρχουν επαρκείς λόγοι αισιοδοξίας. Ασφαλώς, η ιστορία καθορίζεται τελικά από ιδέες και οι ιδέες μπορούν, τουλάχιστον καταρχήν, να αλλάξουν σχεδόν ακαριαία. Για να αλλάξουν, όμως, οι ιδέες, δεν αρκεί να βλέπουν οι άνθρωποι ότι κάτι δεν πάει καλά. Τουλάχιστον ένας σημαντικός αριθμός πρέπει επίσης να διαθέτει αρκετή νοημοσύνη ώστε να αναγνωρίζει τι ακριβώς δεν πάει καλά. Δηλαδή, πρέπει να κατανοεί τις βασικές αρχές στις οποίες στηρίζεται η κοινωνία —η ανθρώπινη συνεργασία—, τις ίδιες ακριβώς αρχές που εξηγήθηκαν εδώ. Και πρέπει να διαθέτει επαρκή δύναμη θέλησης ώστε να ενεργεί σύμφωνα με αυτή τη γνώση. Αλλά ακριβώς αυτό είναι που πρέπει κανείς να αμφισβητεί ολοένα περισσότερο. Ο πολιτισμός και η κουλτούρα έχουν πράγματι γενετική — βιολογική— βάση. Ωστόσο, ως αποτέλεσμα του κρατισμού —της αναγκαστικής ενσωμάτωσης, του εξισωτισμού, των προνοιακών πολιτικών και της καταστροφής της οικογένειας—, η γενετική ποιότητα του πληθυσμού έχει ασφαλώς υποβαθμιστεί.[275] Πράγματι, πώς θα μπορούσε να μη συμβαίνει αυτό, όταν η επιτυχία τιμωρείται συστηματικά και η αποτυχία ανταμείβεται; Εσκεμμένα ή όχι, το κράτος πρόνοιας (παροχών) προάγει τον πολλαπλασιασμό διανοητικά και ηθικά κατώτερων ανθρώπων, και τα αποτελέσματα θα ήταν ακόμη χειρότερα εάν δεν συνέβαινε οι δείκτες εγκληματικότητας να είναι ιδιαίτερα υψηλοί μεταξύ αυτών των ανθρώπων και οι ίδιοι να τείνουν να αλληλοεξοντώνονται συχνότερα.

Ωστόσο, ακόμη και εάν όλα αυτά δεν αφήνουν πολλές ελπίδες για το μέλλον, δεν έχουν χαθεί τα πάντα. Εξακολουθούν να απομένουν ορισμένες εστίες πολιτισμού και κουλτούρας. Όχι στις πόλεις και στις μητροπολιτικές περιοχές, αλλά στην ενδοχώρα —στην ύπαιθρο. Για να διατηρηθούν, πρέπει να εκπληρωθούν αρκετές προϋποθέσεις: Το κράτος —το δικαστικό μονοπώλιο— πρέπει να αναγνωριστεί ως πηγή αποπολιτισμού· τα κράτη δεν δημιουργούν δίκαιο και τάξη, τα καταστρέφουν. Οι οικογένειες και τα νοικοκυριά πρέπει να αναγνωριστούν ως πηγή πολιτισμού. Είναι ουσιώδες οι επικεφαλής οικογενειών και νοικοκυριών να επαναβεβαιώσουν την τελική τους εξουσία ως δικαστών σε όλες τις εσωτερικές οικογενειακές υποθέσεις. Τα νοικοκυριά πρέπει να ανακηρυχθούν εδάφη με καθεστώς ετεροδικίας, όπως οι ξένες πρεσβείες. Ο εκούσιος χωρικός διαχωρισμός και οι διακρίσεις πρέπει να αναγνωριστούν όχι ως κακά αλλά ως καλά πράγματα, που διευκολύνουν την ειρηνική συνεργασία μεταξύ διαφορετικών εθνοτικών και φυλετικών ομάδων. Η πρόνοια πρέπει να αναγνωριστεί ως αποκλειστική υπόθεση των οικογενειών και της εθελοντικής φιλανθρωπίας και η κρατική πρόνοια ως τίποτε άλλο παρά επιδότηση της ανευθυνότητας.

10. Περί συντηρητισμού και ελευθερισμού

Ας αρχίσω εξετάζοντας δύο δυνατές σημασίες του όρου «συντηρητικός». Η πρώτη σημασία είναι να χαρακτηρίζεται συντηρητικός εκείνος που γενικώς υποστηρίζει την καθεστηκυία τάξη· δηλαδή, το πρόσωπο που επιθυμεί να διατηρήσει οποιουσδήποτε νόμους, κανόνες, ρυθμίσεις, ηθικούς κώδικες και κώδικες συμπεριφοράς τυχαίνει να υπάρχουν σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Επειδή διαφορετικοί νόμοι, κανόνες και πολιτικοί θεσμοί ισχύουν σε διαφορετικές εποχές ή/και διαφορετικούς τόπους, εκείνο που υποστηρίζει ένας συντηρητικός εξαρτάται από τον τόπο και τον χρόνο και μεταβάλλεται μαζί τους. Το να είναι κανείς συντηρητικός δεν σημαίνει απολύτως τίποτε συγκεκριμένο, εκτός από το να του αρέσει η υφιστάμενη τάξη, όποια κι αν είναι αυτή.

Η πρώτη σημασία μπορεί, επομένως, να απορριφθεί.[276] Ο όρος «συντηρητικός» πρέπει να έχει διαφορετική σημασία. Εκείνο που σημαίνει, και ενδεχομένως το μόνο που μπορεί να σημαίνει, είναι το εξής: συντηρητικός είναι εκείνος που πιστεύει στην ύπαρξη φυσικής τάξης, μιας φυσικής κατάστασης πραγμάτων που αντιστοιχεί στη φύση των πραγμάτων —της φύσης και του ανθρώπου. Αυτή η φυσική τάξη διαταράσσεται και μπορεί να διαταραχθεί από τυχαία συμβάντα και ανωμαλίες: από σεισμούς και τυφώνες, ασθένειες, παράσιτα, τέρατα και θηρία, από δικέφαλα άλογα ή τετράποδους ανθρώπους, σακάτηδες και ηλίθιους, και από πόλεμο, κατάκτηση και τυραννία. Δεν είναι, όμως, δύσκολο να διακρίνει κανείς το φυσιολογικό από την ανωμαλία, το ουσιώδες από το τυχαίο. Λίγη αφαίρεση απομακρύνει όλη τη σύγχυση και επιτρέπει σχεδόν στον καθένα να «δει» τι είναι και τι δεν είναι φυσικό και σύμφωνο με τη φύση των πραγμάτων. Επιπλέον, το φυσικό είναι συγχρόνως η ανθεκτικότερη κατάσταση πραγμάτων. Η φυσική τάξη είναι αρχαία και παραμένει πάντοτε ίδια —μόνο οι ανωμαλίες και τα τυχαία συμβάντα μεταβάλλονται— και, επομένως, μπορούμε να την αναγνωρίζουμε παντού και πάντοτε.

Συντηρητικός είναι εκείνος που αναγνωρίζει το παλαιό και φυσικό μέσα από τον «θόρυβο» των ανωμαλιών και των τυχαίων συμβάντων και το υπερασπίζεται, το υποστηρίζει και συμβάλλει στη διατήρησή του έναντι του προσωρινού και του ανώμαλου. Στο πεδίο των ανθρωπιστικών επιστημών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών επιστημών, ο συντηρητικός αναγνωρίζει τις οικογένειες —πατέρες, μητέρες, παιδιά, εγγόνια— και τα νοικοκυριά που βασίζονται στην ιδιωτική ιδιοκτησία και συνεργάζονται με μια κοινότητα άλλων νοικοκυριών ως τις θεμελιωδέστερες, φυσικές, ουσιώδεις, αρχαίες και απαραίτητες κοινωνικές μονάδες. Επιπλέον, το οικογενειακό νοικοκυριό αποτελεί και το πρότυπο της ευρύτερης κοινωνικής τάξης. Όπως υπάρχει ιεραρχική τάξη σε μια οικογένεια, έτσι υπάρχει και ιεραρχική τάξη μέσα σε μια κοινότητα οικογενειών —μαθητευομένων, υπηρετών και κυρίων, υποτελών, ιπποτών, αρχόντων, επικυριάρχων και ακόμη βασιλέων— που συνδέονται με ένα περίτεχνο και σύνθετο σύστημα συγγενικών σχέσεων· καθώς και παιδιών, γονέων, ιερέων, επισκόπων, καρδιναλίων, πατριαρχών ή παπών και, τελικά, του υπερβατικού Θεού. Από τα δύο επίπεδα εξουσίας, η επίγεια φυσική ισχύς γονέων, αρχόντων και βασιλέων είναι φυσικά υποδεέστερη και υπόκειται στον έλεγχο του ύστατου πνευματικού-διανοητικού κύρους πατέρων, ιερέων, επισκόπων και, τελικά, του Θεού.

Οι συντηρητικοί —ή, ειδικότερα, οι δυτικοί συντηρητικοί της ελληνοχριστιανικής παράδοσης—, εάν υποστηρίζουν οτιδήποτε, υποστηρίζουν και επιθυμούν να διατηρήσουν την οικογένεια και τις κοινωνικές ιεραρχίες και βαθμίδες τόσο υλικής εξουσίας όσο και πνευματικού-διανοητικού κύρους που βασίζονται στους οικογενειακούς δεσμούς και στις συγγενικές σχέσεις και αναπτύσσονται από αυτές.[277]

II

Ας περάσω τώρα σε μια αξιολόγηση του σύγχρονου συντηρητισμού και, στη συνέχεια, στην εξήγηση του γιατί οι συντηρητικοί σήμερα πρέπει να είναι αντικρατιστές ελευθεριστές και, εξίσου σημαντικό, γιατί οι ελευθεριστές πρέπει να είναι συντηρητικοί.

Ο σύγχρονος συντηρητισμός στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ευρώπη είναι συγκεχυμένος και διαστρεβλωμένος. Αυτή η σύγχυση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη δημοκρατία. Υπό την επίδραση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και με τη μετατροπή των ΗΠΑ και της Ευρώπης σε μαζικές δημοκρατίες από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο συντηρητισμός μεταμορφώθηκε από αντιεξισωτική, αριστοκρατική, αντικρατική ιδεολογική δύναμη σε κίνημα πολιτισμικά συντηρητικών κρατιστών: στη δεξιά πτέρυγα των σοσιαλιστών και των σοσιαλδημοκρατών. Οι περισσότεροι αυτοαποκαλούμενοι σύγχρονοι συντηρητικοί ανησυχούν, όπως θα έπρεπε, για την παρακμή των οικογενειών, τα διαζύγια, τις γεννήσεις εκτός γάμου, την απώλεια κύρους, την πολυπολιτισμικότητα, τους εναλλακτικούς τρόπους ζωής, την κοινωνική αποσύνθεση, το σεξ και το έγκλημα. Όλα αυτά τα φαινόμενα αποτελούν ανωμαλίες και σκανδαλώδεις αποκλίσεις από τη φυσική τάξη. Ο συντηρητικός πρέπει πράγματι να αντιτίθεται σε όλες αυτές τις εξελίξεις και να προσπαθεί να αποκαταστήσει την κανονικότητα. Ωστόσο, οι περισσότεροι σύγχρονοι συντηρητικοί — τουλάχιστον οι περισσότεροι εκπρόσωποι του συντηρητικού κατεστημένου— είτε δεν αναγνωρίζουν ότι ο σκοπός τους, η αποκατάσταση της κανονικότητας, απαιτεί τις δραστικότερες, ακόμη και επαναστατικές, αντικρατικές κοινωνικές αλλαγές είτε, εάν το γνωρίζουν, είναι μέλη «πέμπτης φάλαγγας» που εργάζεται για την καταστροφή του συντηρητισμού εκ των έσω και, επομένως, πρέπει να θεωρούνται κακόβουλοι.

Το ότι αυτό ισχύει σε μεγάλο βαθμό για τους λεγόμενους νεοσυντηρητικούς δεν χρειάζεται περαιτέρω εξήγηση εδώ. Πράγματι, όσον αφορά τους ηγέτες τους, υποψιάζεται κανείς ότι οι περισσότεροι ανήκουν στη δεύτερη, κακόβουλη κατηγορία. Δεν ενδιαφέρονται πραγματικά για πολιτισμικά ζητήματα, αλλά αναγνωρίζουν ότι πρέπει να παίζουν το χαρτί του πολιτισμικού συντηρητισμού ώστε να μη χάσουν την εξουσία και να προωθούν τον εντελώς διαφορετικό σκοπό τους, την παγκόσμια σοσιαλδημοκρατία.[278] Αυτό, όμως, ισχύει επίσης για πολλούς συντηρητικούς που ανησυχούν ειλικρινά για την οικογενειακή αποσύνθεση ή δυσλειτουργία και την πολιτισμική σήψη. Έχω κατά νου ιδίως τον συντηρητισμό που εκπροσωπούν ο Patrick Buchanan και το κίνημά του.[279] Ο συντηρητισμός του Buchanan δεν διαφέρει καθόλου τόσο πολύ από εκείνον του συντηρητικού κατεστημένου του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος όσο φαντάζονται ο ίδιος και οι οπαδοί του. Σε ένα αποφασιστικό σημείο, ο δικός τους συντηρητισμός συμφωνεί πλήρως με εκείνον του συντηρητικού κατεστημένου: και οι δύο είναι κρατιστικοί. Διαφωνούν για το τι ακριβώς πρέπει να γίνει ώστε να αποκατασταθεί η κανονικότητα στις ΗΠΑ, αλλά συμφωνούν ότι πρέπει να το κάνει το κράτος. Σε κανέναν από τους δύο δεν υπάρχει ίχνος αντικρατισμού αρχών.

Ας το καταδείξω παραθέτοντας τον Samuel Francis, έναν από τους κορυφαίους θεωρητικούς και στρατηγικούς διαμορφωτές του κινήματος του Buchanan. Αφού καταδικάζει την «αντιλευκή» και «αντιδυτική» προπαγάνδα, τη «μαχητική κοσμικότητα, τον κτητικό εγωισμό, τον οικονομικό και πολιτικό παγκοσμισμό, τη δημογραφική πλημμυρίδα και τον ανεξέλεγκτο κρατικό συγκεντρωτισμό», αναπτύσσει ένα νέο πνεύμα «Πρώτα η Αμερική», που «συνεπάγεται όχι μόνο την τοποθέτηση των εθνικών συμφερόντων πάνω από εκείνα άλλων εθνών και από αφηρημένες έννοιες όπως η "παγκόσμια ηγεσία", η "παγκόσμια αρμονία" και η "Νέα Παγκόσμια Τάξη", αλλά και την προτεραιότητα του έθνους έναντι της ικανοποίησης ατομικών και υποεθνικών συμφερόντων». Ως εδώ, καλώς. Πώς, όμως, προτείνει να διορθωθεί το πρόβλημα της ηθικής εκφυλίσεως και της πολιτισμικής σήψης; Τα τμήματα του ομοσπονδιακού Λεβιάθαν που ευθύνονται για την εξάπλωση της ηθικής και πολιτισμικής μόλυνσης, όπως το Υπουργείο Παιδείας, το Εθνικό Ίδρυμα Τεχνών, η Επιτροπή Ίσων Ευκαιριών Απασχόλησης και η ομοσπονδιακή δικαιοσύνη, πρέπει να κλείσουν ή να περιοριστούν δραστικά. Δεν υπάρχει, όμως, αντίθεση στην κρατική εμπλοκή στα εκπαιδευτικά ζητήματα. Δεν αναγνωρίζεται ότι η φυσική τάξη στην εκπαίδευση σημαίνει πως το κράτος δεν έχει καμία θέση σε αυτήν. Η εκπαίδευση είναι εξ ολοκλήρου οικογενειακή υπόθεση.[280]

Επιπλέον, δεν αναγνωρίζεται ότι ο ηθικός εκφυλισμός και η πολιτισμική σήψη έχουν βαθύτερες αιτίες και δεν μπορούν απλώς να θεραπευθούν με κρατικά επιβαλλόμενες αλλαγές στα προγράμματα σπουδών ή με παραινέσεις και διακηρύξεις. Αντιθέτως, ο Francis προτείνει ότι η πολιτισμική μεταστροφή —η αποκατάσταση της κανονικότητας— μπορεί να επιτευχθεί χωρίς θεμελιώδη αλλαγή στη δομή του σύγχρονου κράτους πρόνοιας (παροχών). Πράγματι, ο Buchanan και οι ιδεολόγοι του υπερασπίζονται ρητά τους τρεις βασικούς θεσμούς του κράτους πρόνοιας: την κοινωνική ασφάλιση, το Medicare και τα επιδόματα ανεργίας. Θέλουν μάλιστα να επεκτείνουν τις «κοινωνικές» ευθύνες του κράτους, αναθέτοντάς του το έργο να «προστατεύει», μέσω εθνικών περιορισμών εισαγωγών και εξαγωγών, τις αμερικανικές θέσεις εργασίας, ιδίως σε κλάδους εθνικού ενδιαφέροντος, και να «απομονώνει τους μισθούς των Αμερικανών εργαζομένων από ξένους εργάτες που είναι υποχρεωμένοι να εργάζονται για 1 USD την ώρα ή λιγότερο».

Πράγματι, οι οπαδοί του Buchanan παραδέχονται απερίφραστα ότι είναι κρατιστές. Απεχθάνονται και γελοιοποιούν τον καπιταλισμό, το *laissez-faire*, τις ελεύθερες αγορές και το εμπόριο, τον πλούτο, τις ελίτ και την αριστοκρατία· και υποστηρίζουν έναν νέο λαϊκιστικό —και μάλιστα προλεταριακό— συντηρητισμό, που συγχωνεύει τον κοινωνικό και πολιτισμικό συντηρητισμό με την κοινωνική ή σοσιαλιστική οικονομική. Έτσι, συνεχίζει ο Francis,

> *ενώ η Αριστερά μπορούσε να κερδίσει τους Αμερικανούς των μεσαίων στρωμάτων μέσω των οικονομικών μέτρων της, τους έχανε εξαιτίας του κοινωνικού και πολιτισμικού ριζοσπαστισμού της· και ενώ η Δεξιά μπορούσε να προσελκύσει τους Αμερικανούς των μεσαίων στρωμάτων μέσω εκκλήσεων για νόμο και τάξη και υπεράσπιση της σεξουαλικής κανονικότητας, της συμβατικής ηθικής και θρησκείας, των παραδοσιακών κοινωνικών θεσμών και επικλήσεων του εθνικισμού και του πατριωτισμού, τους έχανε όταν επαναλάμβανε τις παλιές αστικές οικονομικές συνταγές*

> *της.*[281]

Επομένως, είναι αναγκαίο να συνδυαστούν οι οικονομικές πολιτικές της Αριστεράς με τον εθνικισμό και τον πολιτισμικό συντηρητισμό της Δεξιάς, ώστε να δημιουργηθεί «μια νέα ταυτότητα που συνθέτει τόσο τα οικονομικά συμφέροντα όσο και τις πολιτισμικές-εθνικές αφοσιώσεις της προλεταριοποιημένης μεσαίας τάξης σε ένα χωριστό και ενιαίο πολιτικό κίνημα».[282] Για προφανείς λόγους, το δόγμα αυτό δεν ονομάζεται έτσι, αλλά υπάρχει όρος γι' αυτόν τον τύπο συντηρητισμού: ονομάζεται κοινωνικός εθνικισμός ή εθνικοσοσιαλισμός.

Δεν θα ασχοληθώ εδώ με το εάν ο συντηρητισμός του Buchanan έχει μαζική απήχηση ή εάν η διάγνωσή του για την αμερικανική πολιτική είναι κοινωνιολογικά ορθή. Αμφιβάλλω ότι ισχύει κάτι τέτοιο και ασφαλώς η τύχη του Buchanan στις ρεπουμπλικανικές προκριματικές εκλογές για την προεδρία το 1995 και το 2000 δεν υποδηλώνει το αντίθετο. Αντιθέτως, θέλω να εξετάσω τα θεμελιωδέστερα ερωτήματα: Ας υποθέσουμε ότι πράγματι έχει τέτοια απήχηση· δηλαδή ότι ο πολιτισμικός συντηρητισμός και η κοινωνική-σοσιαλιστική οικονομική μπορούν να συνδυαστούν ψυχολογικά —ότι οι άνθρωποι μπορούν να υποστηρίζουν και τις δύο αυτές απόψεις συγχρόνως χωρίς γνωστική ασυμφωνία. Μπορούν να συνδυαστούν και αποτελεσματικά, στην πράξη — οικονομικά και πραξεολογικά; Είναι δυνατόν να διατηρηθεί το σημερινό επίπεδο οικονομικού σοσιαλισμού —κοινωνική ασφάλιση κ.λπ. — και να επιτευχθεί ο σκοπός της αποκατάστασης της πολιτισμικής κανονικότητας —φυσικών οικογενειών και φυσιολογικών κανόνων συμπεριφοράς;

Ο Buchanan και οι θεωρητικοί του δεν αισθάνονται την ανάγκη να θέσουν αυτό το ερώτημα, επειδή θεωρούν την πολιτική αποκλειστικά ζήτημα βούλησης και ισχύος. Δεν πιστεύουν ότι υπάρχουν οικονομικοί νόμοι. Αρκεί οι άνθρωποι να θέλουν κάτι και να τους δοθεί η εξουσία να πραγματοποιήσουν τη βούλησή τους, και τα πάντα μπορούν να επιτευχθούν. Ο «νεκρός Αυστριακός οικονομολόγος» Ludwig von Mises, στον οποίο αναφέρθηκε περιφρονητικά ο Buchanan κατά την προεκλογική του εκστρατεία, χαρακτήριζε αυτή την πεποίθηση «ιστορικισμό», τη διανοητική στάση των Γερμανών *Kathedersozialisten*, των ακαδημαϊκών σοσιαλιστών της έδρας, που δικαιολογούσαν οποιοδήποτε κρατιστικό μέτρο.

Η ιστορικιστική περιφρόνηση και άγνοια της οικονομικής επιστήμης, όμως, δεν αλλάζουν το γεγονός ότι υπάρχουν αμείλικτοι οικονομικοί νόμοι. Δεν μπορείς, για παράδειγμα, και να φας την πίτα και να την έχεις ολόκληρη. Ή ό,τι καταναλώνεις τώρα δεν μπορεί να καταναλωθεί ξανά στο μέλλον. Ή η παραγωγή περισσότερου από ένα αγαθό απαιτεί την παραγωγή λιγότερου από κάποιο άλλο. Καμία ευσεβής επιθυμία δεν μπορεί να εξαφανίσει τέτοιους νόμους. Η αντίθετη πεποίθηση μπορεί μόνο να οδηγήσει σε πρακτική αποτυχία. «Πράγματι», σημείωνε ο Mises, «η οικονομική ιστορία είναι μια μακρά καταγραφή κρατικών πολιτικών που απέτυχαν επειδή σχεδιάστηκαν με θρασεία αδιαφορία για τους νόμους της οικονομικής επιστήμης».[283] Υπό το φως στοιχειωδών και αμετάβλητων οικονομικών νόμων, το πρόγραμμα κοινωνικού εθνικισμού του Buchanan δεν είναι παρά ακόμη ένα τολμηρό αλλά ανέφικτο όνειρο. Καμία ευσεβής επιθυμία δεν μπορεί να αλλάξει το γεγονός ότι η διατήρηση των βασικών θεσμών του σημερινού κράτους πρόνοιας και η επιδίωξη επιστροφής στις παραδοσιακές οικογένειες, κανόνες, συμπεριφορές και κουλτούρα αποτελούν ασύμβατους σκοπούς. Μπορεί κανείς να έχει το ένα —σοσιαλισμό, κρατική πρόνοια— ή το άλλο — παραδοσιακή ηθική—, αλλά όχι και τα δύο· διότι η οικονομική του κοινωνικού εθνικισμού, ο πυλώνας του σημερινού συστήματος κράτους πρόνοιας που ο Buchanan θέλει να αφήσει άθικτο, είναι η ίδια η αιτία των πολιτισμικών και κοινωνικών ανωμαλιών.

Για να καταστεί αυτό σαφές, αρκεί να θυμηθούμε έναν από τους θεμελιωδέστερους οικονομικούς νόμους: κάθε υποχρεωτική αναδιανομή πλούτου ή εισοδήματος, ανεξαρτήτως των κριτηρίων στα οποία βασίζεται, συνεπάγεται αφαίρεση από ορισμένους —τους έχοντες κάτι— και παροχή σε άλλους —τους μη έχοντες κάτι. Κατά συνέπεια, το κίνητρο να είναι κανείς έχων μειώνεται και το κίνητρο να είναι μη έχων αυξάνεται. Εκείνο που έχει ο έχων είναι χαρακτηριστικά κάτι που θεωρείται «καλό», ενώ εκείνο που λείπει από τον μη έχοντα αποτελεί κάτι «κακό» ή μια ανεπάρκεια. Πράγματι, αυτή είναι η ίδια η ιδέα στην οποία στηρίζεται κάθε αναδιανομή: ορισμένοι διαθέτουν υπερβολικά πολλά καλά πράγματα και άλλοι όχι αρκετά. Αποτέλεσμα κάθε αναδιανομής είναι ότι θα παράγεται λιγότερο καλό και ολοένα περισσότερο κακό, λιγότερη τελειότητα και περισσότερες ανεπάρκειες. Επιδοτώντας με φορολογικούς πόρους —με πόρους που αφαιρούνται από άλλους— ανθρώπους που είναι φτωχοί —κακό—, θα δημιουργηθεί περισσότερη φτώχεια. Επιδοτώντας ανθρώπους επειδή είναι άνεργοι — κακό—, θα δημιουργηθεί περισσότερη ανεργία. Επιδοτώντας ανύπαντρες μητέρες —κακό—, θα υπάρξουν περισσότερες ανύπαντρες μητέρες και περισσότερες γεννήσεις εκτός γάμου, και ούτω καθεξής.[284]

Προφανώς, αυτή η βασική διαπίστωση ισχύει για ολόκληρο το σύστημα της λεγόμενης κοινωνικής ασφάλισης που εφαρμόστηκε στη Δυτική Ευρώπη —από τη δεκαετία του 1880 και έπειτα— και στις ΗΠΑ —από τη δεκαετία του 1930—: της υποχρεωτικής κρατικής «ασφάλισης» έναντι γήρατος, ασθένειας, εργατικών ατυχημάτων, ανεργίας, ένδειας κ.λπ. Σε συνδυασμό με το ακόμη παλαιότερο υποχρεωτικό σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης, αυτοί οι θεσμοί και πρακτικές συνιστούν μαζική επίθεση στον θεσμό της οικογένειας και στην προσωπική ευθύνη. Απαλλάσσοντας τα άτομα από την υποχρέωση να μεριμνούν για το εισόδημα, την υγεία, την ασφάλεια, τα γηρατειά τους και την εκπαίδευση των παιδιών τους, περιορίζονται η εμβέλεια και ο χρονικός ορίζοντας της ιδιωτικής πρόνοιας και μειώνεται η αξία του γάμου, της οικογένειας, των παιδιών και των συγγενικών σχέσεων. Προάγονται η ανευθυνότητα, η μυωπία, η αμέλεια, η ασθένεια και ακόμη ο καταστροφισμός —κακά— και τιμωρούνται η ευθύνη, η προνοητικότητα, η επιμέλεια, η υγεία και ο συντηρητισμός —αγαθά. Ιδίως το σύστημα υποχρεωτικής ασφάλισης γήρατος, με το οποίο οι συνταξιούχοι —οι ηλικιωμένοι— επιδοτούνται από φόρους που επιβάλλονται στους σημερινούς αποκτώντες εισόδημα —στους νέους—, αποδυνάμωσε συστηματικά τον φυσικό διαγενεακό δεσμό μεταξύ γονέων, παππούδων και παιδιών. Οι ηλικιωμένοι δεν χρειάζεται πλέον να στηρίζονται στη βοήθεια των παιδιών τους εάν δεν έχουν προνοήσει για τα γηρατειά τους· και οι νέοι —με συνήθως λιγότερο συσσωρευμένο πλούτο— πρέπει να συντηρούν τους ηλικιωμένους —με συνήθως περισσότερο συσσωρευμένο πλούτο— αντί να συμβαίνει το αντίστροφο, όπως συνήθως συμβαίνει στις οικογένειες. Κατά συνέπεια, όχι μόνο οι άνθρωποι θέλουν να έχουν λιγότερα παιδιά —και πράγματι οι δείκτες γεννήσεων έχουν μειωθεί στο μισό από την έναρξη των σύγχρονων πολιτικών κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας—, αλλά μειώνεται επίσης ο σεβασμός που οι νέοι παραδοσιακά έτρεφαν προς τους μεγαλύτερους και έχουν αυξηθεί όλοι οι δείκτες οικογενειακής αποσύνθεσης και δυσλειτουργίας, όπως τα ποσοστά διαζυγίων, γεννήσεων εκτός γάμου, κακοποίησης παιδιών, γονέων και συζύγων, μονογονεϊκότητας, αγαμίας, εναλλακτικών τρόπων ζωής και αμβλώσεων.[285]

Επιπλέον, με την κοινωνικοποίηση του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης μέσω θεσμών όπως το Medicaid και το Medicare και με τη ρύθμιση του ασφαλιστικού κλάδου —μέσω περιορισμού του δικαιώματος άρνησης του ασφαλιστή: να αποκλείει κάθε ατομικό κίνδυνο ως μη ασφαλίσιμο και να διακρίνει ελεύθερα, σύμφωνα με αναλογιστικές μεθόδους, μεταξύ διαφορετικών ομαδικών κινδύνων —, τέθηκε σε κίνηση ένας τερατώδης μηχανισμός αναδιανομής πλούτου και εισοδήματος εις βάρος υπεύθυνων ατόμων και ομάδων χαμηλού κινδύνου, υπέρ ανεύθυνων δρώντων και ομάδων υψηλού

κινδύνου. Οι επιδοτήσεις προς τους ασθενείς, τους μη υγιείς και τους αναπήρους γεννούν ασθένεια, νόσο και αναπηρία και αποδυναμώνουν την επιθυμία εργασίας για την εξασφάλιση των προς το ζην και για έναν υγιεινό τρόπο ζωής. Δεν θα μπορούσε κανείς να κάνει τίποτε καλύτερο από το να παραθέσει άλλη μία φορά τον «νεκρό Αυστριακό οικονομολόγο» Ludwig von Mises:

> *Η ασθένεια δεν είναι φαινόμενο ανεξάρτητο από τη συνειδητή βούληση. ... Η αποδοτικότητα ενός ανθρώπου δεν είναι απλώς αποτέλεσμα της σωματικής του κατάστασης· εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον νου και τη θέλησή του. ... Η καταστροφική όψη της ασφάλισης ατυχημάτων και υγείας έγκειται πάνω απ' όλα στο ότι τέτοιοι θεσμοί προάγουν τα ατυχήματα και την ασθένεια, εμποδίζουν την ανάρρωση και πολύ συχνά δημιουργούν ή, τουλάχιστον, εντείνουν και παρατείνουν τις λειτουργικές διαταραχές που ακολουθούν την ασθένεια ή το ατύχημα. ... Το να αισθάνεται κανείς υγιής είναι πολύ διαφορετικό από το να είναι υγιής με την ιατρική έννοια. ... Αποδυναμώνοντας ή καταστρέφοντας εντελώς τη θέληση να είναι κανείς υγιής και ικανός να εργαστεί, η κοινωνική ασφάλιση δημιουργεί ασθένεια και ανικανότητα προς εργασία· παράγει τη συνήθεια της διαμαρτυρίας —που αποτελεί αφ' εαυτής νεύρωση — και άλλες μορφές νεύρωσης. ... Ως κοινωνικός θεσμός καθιστά έναν λαό άρρωστο σωματικά και ψυχικά ή, τουλάχιστον, συμβάλλει στον πολλαπλασιασμό, στην παράταση και στην επιδείνωση των ασθενειών. ... Η κοινωνική ασφάλιση κατέστησε έτσι τη νεύρωση του ασφαλισμένου επικίνδυνη δημόσια νόσο. Εάν ο θεσμός επεκταθεί και αναπτυχθεί, η νόσος θα εξαπλωθεί. Καμία μεταρρύθμιση δεν μπορεί να βοηθήσει. Δεν μπορούμε να αποδυναμώνουμε ή να καταστρέφουμε τη θέληση για υγεία χωρίς να παράγουμε ασθένεια.*[286]

Δεν επιθυμώ να εξηγήσω εδώ τον οικονομικό παραλογισμό της ακόμη πιο εκτεταμένης ιδέας του Buchanan και των θεωρητικών του περί προστατευτικών πολιτικών —προστασίας των αμερικανικών μισθών. Εάν είχαν δίκιο, το επιχείρημά τους υπέρ της οικονομικής προστασίας θα ισοδυναμούσε με καταδίκη κάθε εμπορίου και υπεράσπιση της θέσης ότι ο καθένας —κάθε οικογένεια— θα βρισκόταν σε καλύτερη θέση εάν δεν συναλλασσόταν ποτέ με κανέναν άλλο. Ασφαλώς, σε αυτή την περίπτωση κανείς δεν θα μπορούσε ποτέ να χάσει τη δουλειά του και η ανεργία λόγω «αθέμιτου» ανταγωνισμού θα μηδενιζόταν. Ωστόσο, μια τέτοια κοινωνία πλήρους

απασχόλησης δεν θα ήταν εύπορη και ισχυρή· θα αποτελούνταν από ανθρώπους — οικογένειες— που, παρά την εργασία από την αυγή έως το σούρουπο, θα ήταν καταδικασμένοι στη φτώχεια και στην πείνα. Ο διεθνής προστατευτισμός του Buchanan, μολονότι λιγότερο καταστρεπτικός από μια πολιτική προστατευτισμού μεταξύ προσώπων ή περιφερειών, θα είχε ακριβώς την ίδια επίδραση. Αυτό δεν είναι συντηρητισμός —οι συντηρητικοί θέλουν οι οικογένειες να είναι εύπορες και ισχυρές. Είναι οικονομικός καταστροφισμός.[287]

Σε κάθε περίπτωση, θα έπρεπε πλέον να είναι σαφές ότι το μεγαλύτερο μέρος, αν όχι το σύνολο, του ηθικού εκφυλισμού και της πολιτισμικής σήψης γύρω μας —των σημείων αποπολιτισμού— αποτελεί αναπόδραστο και αναπόφευκτο αποτέλεσμα του κράτους πρόνοιας και των βασικών θεσμών του. Οι κλασικοί συντηρητικοί παλαιού τύπου το γνώριζαν αυτό και αντιτίθεντο σθεναρά στη δημόσια εκπαίδευση και στην κοινωνική ασφάλιση. Γνώριζαν ότι τα κράτη παντού αποσκοπούσαν στη διάσπαση και τελικά στην καταστροφή των οικογενειών και των θεσμών, βαθμίδων και ιεραρχιών κύρους που αναπτύσσονται φυσικά από κοινότητες βασισμένες στην οικογένεια, προκειμένου να αυξήσουν και να ενισχύσουν τη δική τους εξουσία.[288] Γνώριζαν ότι για να το επιτύχουν αυτό τα κράτη θα έπρεπε να εκμεταλλευτούν τη φυσική εξέγερση του εφήβου —του ανηλίκου— κατά της γονικής εξουσίας. Και γνώριζαν ότι η κοινωνικοποιημένη εκπαίδευση και η κοινωνικοποιημένη ευθύνη ήταν τα μέσα επίτευξης αυτού του σκοπού. Η κοινωνική εκπαίδευση και η κοινωνική ασφάλιση παρέχουν διέξοδο στον εξεγερμένο νέο ώστε να διαφύγει από τη γονική εξουσία —να συνεχίζει την κακή συμπεριφορά του χωρίς συνέπειες. Οι παλαιοί συντηρητικοί γνώριζαν ότι αυτές οι πολιτικές θα χειραφετούσαν το άτομο από την πειθαρχία της οικογενειακής και κοινοτικής ζωής μόνο και μόνο για να το υποτάξουν στον άμεσο και αδιαμεσολάβητο έλεγχο του κράτους.[289] Επιπλέον, γνώριζαν, ή τουλάχιστον διαισθάνονταν, ότι αυτό θα οδηγούσε σε συστηματική νηπιοποίηση της κοινωνίας: σε συναισθηματική και διανοητική παλινδρόμηση από την ενηλικίωση στην εφηβεία ή στην παιδική ηλικία.

Αντιθέτως, ο λαϊκιστικός-προλεταριακός συντηρητισμός του Buchanan —ο κοινωνικός εθνικισμός— επιδεικνύει πλήρη άγνοια όλων αυτών. Ο συνδυασμός πολιτισμικού συντηρητισμού και προνοιακού κρατισμού είναι αδύνατος και, επομένως, οικονομικός παραλογισμός. Ο προνοιακός κρατισμός —η κοινωνική ασφάλιση με οποιονδήποτε τρόπο, σχήμα ή μορφή— γεννά ηθική και πολιτισμική σήψη και εκφυλισμό. Επομένως, εάν κάποιος ενδιαφέρεται πράγματι για την ηθική παρακμή της Αμερικής και επιθυμεί να αποκαταστήσει την κανονικότητα στην κοινωνία και στον πολιτισμό, πρέπει να αντιτίθεται σε όλες τις πτυχές του σύγχρονου κράτους κοινωνικής πρόνοιας. Η επιστροφή στην κανονικότητα απαιτεί τίποτε λιγότερο από την πλήρη κατάργηση του σημερινού συστήματος κοινωνικής ασφάλειας: της ασφάλισης ανεργίας, της κοινωνικής ασφάλισης, του Medicare, του Medicaid, της δημόσιας εκπαίδευσης κ.λπ. —και, επομένως, τη σχεδόν πλήρη διάλυση και αποδόμηση του σημερινού κρατικού μηχανισμού και της κρατικής εξουσίας. Για να αποκατασταθεί ποτέ η κανονικότητα, οι κρατικοί πόροι και η κρατική εξουσία πρέπει να συρρικνωθούν στα επίπεδα του δέκατου ένατου αιώνα ή ακόμη και χαμηλότερα. Συνεπώς, οι αληθινοί συντηρητικοί πρέπει να είναι αδιάλλακτοι ελευθεριστές —αντικρατιστές. Ο συντηρητισμός του Buchanan είναι ψευδής: επιθυμεί επιστροφή στην παραδοσιακή ηθική, αλλά συγχρόνως υποστηρίζει τη διατήρηση ακριβώς των θεσμών που ευθύνονται για τη διαστρέβλωση και την καταστροφή της.

III

Οι περισσότεροι σύγχρονοι συντηρητικοί, επομένως, ιδίως μεταξύ των αγαπημένων των μέσων ενημέρωσης, δεν είναι συντηρητικοί αλλά σοσιαλιστές: είτε διεθνιστικού τύπου —οι νέοι συντηρητικοί και νεοσυντηρητικοί υποστηρικτές του πολεμικού-προνοιακού κρατισμού και οι παγκόσμιοι σοσιαλδημοκράτες— είτε εθνικιστικής εκδοχής —οι λαϊκιστές του Buchanan. Οι γνήσιοι συντηρητικοί πρέπει να αντιτίθενται και στους δύο. Για να αποκαταστήσουν την κοινωνική και πολιτισμική κανονικότητα, οι αληθινοί συντηρητικοί δεν μπορούν παρά να είναι ριζοσπάστες ελευθεριστές και πρέπει να απαιτούν την κατεδάφιση ολόκληρου του οικοδομήματος της κοινωνικής ασφάλειας ως ηθικής και οικονομικής διαστροφής. Εάν οι συντηρητικοί πρέπει να είναι ελευθεριστές, γιατί πρέπει οι ελευθεριστές να είναι συντηρητικοί; Εάν οι συντηρητικοί πρέπει να διδαχθούν από τους ελευθεριστές, πρέπει και οι ελευθεριστές να διδαχθούν από τους συντηρητικούς;

Καταρχάς, απαιτούνται μερικές ορολογικές διευκρινίσεις. Ο ελευθερισμός, όπως χρησιμοποιείται εδώ ο όρος, είναι φαινόμενο του εικοστού αιώνα ή, ακριβέστερα, φαινόμενο της περιόδου μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, με διανοητικές ρίζες τόσο στον κλασικό φιλελευθερισμό του δέκατου όγδοου και του δέκατου ένατου αιώνα όσο και στην ακόμη παλαιότερη φιλοσοφία του φυσικού δικαίου. Είναι προϊόν του νεότερου ορθολογισμού —του Διαφωτισμού.[290] Με κορύφωση το έργο του Murray N. Rothbard, της πηγής του σύγχρονου ελευθεριστικού κινήματος, και ιδίως το *The Ethics of Liberty*, ο ελευθερισμός είναι ορθολογικό σύστημα ηθικής —δικαίου.[291] Εργαζόμενος εντός της παράδοσης της κλασικής πολιτικής φιλοσοφίας —των Hobbes, Grotius, Pufendorf, Locke και Spencer— και χρησιμοποιώντας τα ίδια παλαιά αναλυτικά —εννοιολογικά— εργαλεία και τον ίδιο λογικό μηχανισμό, ο ελευθερισμός —στην εκδοχή του Rothbard— είναι συστηματικός κώδικας δικαίου, συναγόμενος με λογική παραγωγή από μία και μοναδική αρχή. Η εγκυρότητα αυτής της αρχής —και αυτό είναι που την καθιστά έσχατη αρχή, δηλαδή ηθικό αξίωμα, και τον ελευθεριστικό κώδικα δικαίου αξιωματική-παραγωγική θεωρία δικαιοσύνης— δεν μπορεί να αμφισβητηθεί χωρίς λογικοπρακτικές —πραξεολογικές— ή επιτελεστικές αντιφάσεις, δηλαδή χωρίς σιωπηρή επιβεβαίωση εκείνου που ρητώς αρνείται κανείς. Αυτό το αξίωμα είναι η αρχαία αρχή της αρχικής ιδιοποίησης: η ιδιοκτησία σπάνιων πόρων —το δικαίωμα αποκλειστικού ελέγχου επί σπάνιων πόρων, δηλαδή η ιδιωτική ιδιοκτησία— αποκτάται μέσω πράξης αρχικής ιδιοποίησης, με την οποία οι πόροι αποσπώνται από τη φυσική κατάσταση και περιέρχονται σε κατάσταση πολιτισμού. Εάν δεν συνέβαινε αυτό, κανείς δεν θα μπορούσε ποτέ να αρχίσει να δρα —να κάνει ή να προτείνει οτιδήποτε· επομένως, κάθε άλλη αρχή είναι πραξεολογικά αδύνατη και επιχειρηματολογικά ανυπεράσπιστη. Από την αρχή της αρχικής ιδιοποίησης —την αρχή «πρώτος στη χρήση, πρώτος στην ιδιοκτησία»— συνάγονται κανόνες για τον μετασχηματισμό και τη μεταβίβαση —ανταλλαγή— αρχικά ιδιοποιημένων πόρων, και κατόπιν ολόκληρη η ηθική —το δίκαιο—, συμπεριλαμβανομένων των αρχών της τιμωρίας, ανασυγκροτείται ως θεωρία δικαιωμάτων ιδιοκτησίας: όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι δικαιώματα ιδιοκτησίας και όλες οι παραβιάσεις ανθρώπινων δικαιωμάτων είναι παραβιάσεις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Το συμπέρασμα αυτής της ελευθεριστικής θεωρίας δικαιοσύνης είναι γνωστό σε αυτούς τους κύκλους: το κράτος, σύμφωνα με την επιδραστικότερη κατεύθυνση της ελευθεριστικής θεωρίας, εκείνη του Rothbard, είναι παράνομη οργάνωση και η μόνη δίκαιη κοινωνική τάξη είναι ένα σύστημα αναρχίας ιδιωτικής ιδιοκτησίας.

Δεν επιθυμώ να αναλύσω ή να υπερασπιστώ περαιτέρω εδώ την ελευθεριστική θεωρία δικαιοσύνης. Επιτρέψτε μου μόνο να ομολογήσω ότι τη θεωρώ αληθή, και μάλιστα αδιαμφισβήτητα αληθή.[292] Αντιθέτως, θέλω να στραφώ στο ζήτημα της σχέσης μεταξύ ελευθερισμού και συντηρητισμού —της πίστης σε μια φυσική κοινωνική τάξη βασισμένη και επικεντρωμένη στις οικογένειες. Ορισμένοι επιφανειακοί σχολιαστές, κυρίως από τη συντηρητική πλευρά, όπως ο Russell Kirk, χαρακτήρισαν τον ελευθερισμό και τον συντηρητισμό ασύμβατες, εχθρικές ή ακόμη και ανταγωνιστικές ιδεολογίες.[293] Στην πραγματικότητα, αυτή η άποψη είναι εντελώς εσφαλμένη. Η σχέση μεταξύ ελευθερισμού και συντηρητισμού είναι σχέση πραξεολογικής συμβατότητας, κοινωνιολογικής συμπληρωματικότητας και αμοιβαίας ενίσχυσης.

Για να το εξηγήσω, ας επισημάνω πρώτα ότι οι περισσότεροι, αν και όχι όλοι, κορυφαίοι ελευθεριστές στοχαστές ήταν, ως εμπειρικό γεγονός, κοινωνικοπολιτισμικοί συντηρητικοί: υπερασπιστές της παραδοσιακής αστικής ηθικής και των αστικών τρόπων. Ιδίως ο Murray Rothbard, ο σημαντικότερος και επιδραστικότερος ελευθεριστής στοχαστής, ήταν απερίφραστα πολιτισμικά συντηρητικός. Το ίδιο και ο σημαντικότερος δάσκαλός του, ο Ludwig von Mises. Η Ayn Rand, μια άλλη σημαντική επιρροή στον σύγχρονο ελευθερισμό, αποτελεί, βεβαίως, διαφορετική περίπτωση.[294] Μολονότι αυτό δεν αποδεικνύει πολλά —αποδεικνύει μόνο ότι ελευθερισμός και συντηρητισμός μπορούν να συμφιλιωθούν ψυχολογικά—, είναι ενδεικτικό μιας ουσιαστικής συγγένειας μεταξύ των δύο δογμάτων. Δεν είναι δύσκολο να αναγνωρίσουμε ότι η συντηρητική και η ελευθεριστική θεώρηση της κοινωνίας είναι απολύτως συμβατές —σύμφωνες. Ασφαλώς, οι μέθοδοί τους διαφέρουν σαφώς. Η μία είναι, ή φαίνεται να είναι, εμπειριστική, κοινωνιολογική και περιγραφική, ενώ η άλλη ορθολογιστική, φιλοσοφική, λογική και κονστρουκτιβιστική. Παρά τη διαφορά αυτή, όμως, συμφωνούν σε ένα θεμελιώδες σημείο. Οι συντηρητικοί είναι πεπεισμένοι ότι το «φυσικό» και «φυσιολογικό» είναι παλαιό και διαδεδομένο και, επομένως, μπορεί να διακρίνεται πάντοτε και παντού. Ομοίως, οι ελευθεριστές είναι πεπεισμένοι ότι οι αρχές της δικαιοσύνης ισχύουν αιωνίως και καθολικά και, επομένως, πρέπει να ήταν ουσιαστικά γνωστές στην ανθρωπότητα από την απαρχή της. Δηλαδή, η ελευθεριστική ηθική δεν είναι νέα και επαναστατική, αλλά παλαιά και συντηρητική. Ακόμη και πρωτόγονοι άνθρωποι και παιδιά μπορούν να κατανοήσουν την εγκυρότητα της αρχής της αρχικής ιδιοποίησης, και οι περισσότεροι άνθρωποι συνήθως την αναγνωρίζουν ως αδιαμφισβήτητο δεδομένο.

Επιπλέον, όσον αφορά το αντικείμενο στο οποίο εστιάζουν συντηρητικοί και ελευθεριστές —αφενός τις οικογένειες, τις συγγενικές σχέσεις, τις κοινότητες, το κύρος και την κοινωνική ιεραρχία και αφετέρου την ιδιοκτησία και την ιδιοποίηση, τον μετασχηματισμό και τη μεταβίβασή της—, θα πρέπει να είναι σαφές ότι, μολονότι δεν αναφέρονται σε ταυτόσημες οντότητες, μιλούν για διαφορετικές όψεις ενός και του αυτού αντικειμένου: των ανθρώπινων δρώντων υποκειμένων και της κοινωνικής συνεργασίας. Ως προς την έκταση, δηλαδή, το πεδίο έρευνάς τους —το πλαίσιο αναφοράς— είναι ταυτόσημο. Οι οικογένειες, το κύρος, οι κοινότητες και οι κοινωνικές βαθμίδες αποτελούν την εμπειρική-κοινωνιολογική συγκεκριμενοποίηση των αφηρημένων φιλοσοφικών-πραξεολογικών κατηγοριών και εννοιών της ιδιοκτησίας, της παραγωγής, της ανταλλαγής και της σύμβασης. Η ιδιοκτησία και οι σχέσεις ιδιοκτησίας δεν υπάρχουν χωριστά από τις οικογένειες και τις συγγενικές σχέσεις. Οι δεύτερες διαμορφώνουν και καθορίζουν τη συγκεκριμένη μορφή και διάταξη της ιδιοκτησίας και των σχέσεων ιδιοκτησίας, ενώ συγχρόνως περιορίζονται από τους καθολικούς και αιώνιους νόμους της σπανιότητας και της ιδιοκτησίας. Πράγματι, όπως ήδη είδαμε, οι οικογένειες που θεωρούνται φυσιολογικές βάσει συντηρητικών κριτηρίων είναι οικογένειες συγκροτημένες σε νοικοκυριά, και η οικογενειακή αποσύνθεση και η ηθική και πολιτισμική παρακμή

που καταδικάζουν οι σύγχρονοι συντηρητικοί οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στη διάβρωση και καταστροφή των νοικοκυριών —των οικογενειακών περιουσιών— ως οικονομικής βάσης των οικογενειών από το σύγχρονο κράτος πρόνοιας. Επομένως, η ελευθεριστική θεωρία δικαιοσύνης μπορεί πράγματι να προσφέρει στον συντηρητισμό ακριβέστερο ορισμό και αυστηρότερη ηθική υπεράσπιση του δικού του σκοπού —της επιστροφής στον πολιτισμό υπό τη μορφή ηθικής και πολιτισμικής κανονικότητας— από ό,τι θα μπορούσε ποτέ να προσφέρει ο ίδιος ο συντηρητισμός. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μπορεί να οξύνει και να ενισχύσει περαιτέρω την παραδοσιακή αντικρατική αντίληψη του συντηρητισμού.[295]

IV

Μολονότι οι διανοητικοί δημιουργοί του σύγχρονου ελευθερισμού ήταν πολιτισμικά συντηρητικοί και μολονότι το ελευθεριστικό δόγμα είναι πλήρως συμβατό και σύμφωνο με τη συντηρητική κοσμοθεωρία —και δεν συνεπάγεται, όπως ισχυρίζονται ορισμένοι συντηρητικοί επικριτές, «ατομιστικό ατομικισμό» και «κτητικό εγωισμό»—, το ελευθεριστικό κίνημα, διαφθαρέν από το σύγχρονο κράτος πρόνοιας, υπέστη σημαντικό μετασχηματισμό. Σε μεγάλο βαθμό —και πλήρως στα μάτια των μέσων ενημέρωσης και του κοινού— έγινε κίνημα που συνδυάζει ριζοσπαστικό αντικρατισμό και οικονομική της αγοράς με πολιτισμικό αριστερισμό, αντικουλτούρα και πολυπολιτισμικότητα και προσωπικό ηδονισμό· δηλαδή, είναι το ακριβώς αντίθετο του προγράμματος πολιτισμικά συντηρητικού σοσιαλισμού του Buchanan: αντικουλτουρικός καπιταλισμός.

Νωρίτερα σημειώθηκε ότι το πρόγραμμα κοινωνικού ή σοσιαλιστικού εθνικισμού του Buchanan δεν φαίνεται να έχει μεγάλη μαζική απήχηση, τουλάχιστον στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτό ισχύει σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό για την ελευθεριστική απόπειρα σύνθεσης της οικονομικής της αγοράς με την αντικουλτούρα και την πολυπολιτισμικότητα. Όπως, όμως, συνέβαινε προηγουμένως με τον συντηρητισμό, και εδώ το κύριο ενδιαφέρον μου δεν αφορά τη μαζική απήχηση και το εάν ορισμένες ιδέες μπορούν να συνδυαστούν και να ενοποιηθούν ψυχολογικά, αλλά το εάν μπορούν να συνδυαστούν στην πράξη και αποτελεσματικά. Σκοπεύω να δείξω ότι δεν μπορούν και ότι μεγάλο μέρος του σύγχρονου ελευθερισμού είναι ψευδής, αντιπαραγωγικός ελευθερισμός —όπως ακριβώς ο συντηρητισμός του Buchanan είναι ψευδής και αντιπαραγωγικός.

Το ότι μεγάλο μέρος του σύγχρονου ελευθερισμού είναι πολιτισμικά αριστερό δεν οφείλεται σε αντίστοιχες τάσεις των σημαντικότερων ελευθεριστών θεωρητικών. Όπως σημειώθηκε, αυτοί ήταν ως επί το πλείστον πολιτισμικά συντηρητικοί. Αντιθέτως, ήταν αποτέλεσμα επιφανειακής κατανόησης του ελευθεριστικού δόγματος από πολλούς θαυμαστές και οπαδούς του· και αυτή η άγνοια εξηγείται από μια ιστορική συγκυρία και από την προαναφερθείσα τάση του σοσιαλδημοκρατικού κράτους πρόνοιας να προάγει μια διαδικασία διανοητικής και συναισθηματικής νηπιοποίησης —αποπολιτισμού της κοινωνίας.

Οι απαρχές του σύγχρονου ελευθεριστικού κινήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες ανάγονται στα μέσα της δεκαετίας του 1960. Το 1971 ιδρύθηκε το Ελευθεριστικό Κόμμα και το 1972 ο φιλόσοφος John Hospers ορίστηκε πρώτος προεδρικός υποψήφιός του. Ήταν η εποχή του Πολέμου του Βιετνάμ. Συγχρόνως, ενθαρρυμένο από τις μεγάλες «προόδους» στη διόγκωση του κράτους πρόνοιας από τις αρχές και τα μέσα της δεκαετίας του 1960 στις Ηνωμένες Πολιτείες και ομοίως στη Δυτική Ευρώπη

—τη λεγόμενη νομοθεσία περί ατομικών δικαιωμάτων και τον πόλεμο κατά της φτώχειας—, εμφανίστηκε ένα νέο μαζικό φαινόμενο. Αναδύθηκε ένα νέο «λούμπεν προλεταριάτο» διανοουμένων και διανοουμενιζόντων νέων —προϊόντα ενός διαρκώς διευρυνόμενου συστήματος σοσιαλιστικής, δημόσιας εκπαίδευσης—, «αποξενωμένων» από την κυρίαρχη «αστική» ηθική και κουλτούρα, ενώ ζούσαν πολύ πιο άνετα από το παλαιό λούμπεν προλεταριάτο χάρη στον πλούτο που δημιουργούσε αυτή η κυρίαρχη κουλτούρα. Η πολυπολιτισμικότητα και ο πολιτισμικός σχετικισμός —ζήσε και άσε τους άλλους να ζήσουν— και ο εξισωτικός αντιαυταρχισμός —μη σέβεσαι καμία αυθεντία— ανυψώθηκαν από προσωρινές και μεταβατικές φάσεις της διανοητικής ανάπτυξης —εφηβεία— σε μόνιμες στάσεις ενήλικων διανοουμένων και των μαθητών τους.

Η αντίθεση αρχών των ελευθεριστών στον Πόλεμο του Βιετνάμ συνέπεσε με την κάπως διάχυτη αντιπολεμική αντίθεση της Νέας Αριστεράς. Επιπλέον, η αναρχική κατάληξη του ελευθεριστικού δόγματος προσέλκυε την αντικουλτουρική Αριστερά.[296] Διότι δεν συνεπάγονταν άραγε η μη νομιμοποίηση του κράτους και το αξίωμα της μη επίθεσης —ότι κανείς δεν πρέπει να αρχίζει ή να απειλεί ότι θα αρχίσει τη χρήση σωματικής βίας κατά άλλων και της περιουσίας τους— ότι ο καθένας ήταν ελεύθερος να επιλέγει τον δικό του μη επιθετικό τρόπο ζωής; Δεν συνεπαγόταν αυτό ότι η χυδαιότητα, η αισχρολογία, η βλασφημία, η χρήση ναρκωτικών, η σεξουαλική ασυδοσία, η πορνογραφία, η πορνεία, η ομοφυλοφιλία, η πολυγαμία, η παιδοφιλία ή οποιαδήποτε άλλη νοητή διαστροφή ή ανωμαλία, στον βαθμό που αποτελούσαν εγκλήματα χωρίς θύματα, δεν ήταν καθόλου αδικήματα αλλά απολύτως φυσιολογικές και θεμιτές δραστηριότητες και τρόποι ζωής; Δεν προκαλεί, επομένως, έκπληξη ότι εξαρχής το ελευθεριστικό κίνημα προσέλκυσε ασυνήθιστα μεγάλο αριθμό ανώμαλων και διεστραμμένων οπαδών. Στη συνέχεια, η αντικουλτουρική ατμόσφαιρα και η πολυπολιτισμική-σχετικιστική «ανεκτικότητα» του κινήματος προσέλκυσαν ακόμη περισσότερους απροσάρμοστους, προσωπικά ή επαγγελματικά αποτυχημένους ή απλώς χαμένους. Ο Murray Rothbard, αηδιασμένος, τους αποκαλούσε «μηδενιστές ελευθεριστές» και τους προσδιόριζε ως τους «επικρατέστερους» —τυπικούς και αντιπροσωπευτικούς— ελευθεριστές. Φαντασιώνονταν μια κοινωνία όπου ο καθένας θα ήταν ελεύθερος να επιλέγει και να καλλιεργεί οποιονδήποτε μη επιθετικό τρόπο ζωής, σταδιοδρομία ή χαρακτήρα επιθυμούσε και όπου, ως αποτέλεσμα της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς, όλοι θα μπορούσαν να το κάνουν σε υψηλό επίπεδο γενικής ευημερίας. Κατά ειρωνεία, το κίνημα που είχε ξεκινήσει για να διαλύσει το κράτος και να αποκαταστήσει την ιδιωτική ιδιοκτησία και την οικονομία της αγοράς οικειοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό, και απέκτησε τη φυσιογνωμία του, από τα διανοητικά και συναισθηματικά προϊόντα του κράτους πρόνοιας: τη νέα τάξη μόνιμων εφήβων.[297]

V

Αυτός ο διανοητικός συνδυασμός δύσκολα θα μπορούσε να έχει ευτυχή κατάληξη. Ο καπιταλισμός της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και η εξισωτική πολυπολιτισμικότητα είναι εξίσου απίθανος συνδυασμός όσο ο σοσιαλισμός και ο πολιτισμικός συντηρητισμός. Και προσπαθώντας να συνδυάσει όσα δεν μπορούν να συνδυαστούν, μεγάλο μέρος του σύγχρονου ελευθεριστικού κινήματος συνέβαλε πράγματι στην περαιτέρω διάβρωση των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας —όπως μεγάλο μέρος του σύγχρονου συντηρητισμού συνέβαλε στη διάβρωση των οικογενειών και της παραδοσιακής ηθικής. Εκείνο που οι αντικουλτουρικοί ελευθεριστές απέτυχαν να αναγνωρίσουν, και που οι αληθινοί ελευθεριστές δεν μπορούν να τονίζουν αρκετά, είναι ότι η αποκατάσταση των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας και της οικονομίας του *laissez-faire* συνεπάγεται απότομη και

δραστική αύξηση των κοινωνικών «διακρίσεων» και θα εξαλείψει γρήγορα τα περισσότερα, αν όχι όλα, τα πολυπολιτισμικά-εξισωτικά πειράματα τρόπου ζωής που είναι τόσο αγαπητά στους αριστερούς ελευθεριστές. Με άλλα λόγια, οι ελευθεριστές πρέπει να είναι ριζοσπάστες και αδιάλλακτοι συντηρητικοί.

Σε αντίθεση με τους αριστερούς ελευθεριστές που συγκεντρώνονται γύρω από θεσμούς όπως, για παράδειγμα, το Cato Institute και το Institute for Justice, οι οποίοι ζητούν τη συνδρομή της κεντρικής κυβέρνησης για την επιβολή διαφόρων πολιτικών μη διάκρισης και απαιτούν μεταναστευτική πολιτική χωρίς διακρίσεις ή «ελεύθερη» μετανάστευση,[298] οι αληθινοί ελευθεριστές πρέπει να αποδέχονται τις διακρίσεις, είτε εσωτερικές —εγχώριες— είτε εξωτερικές —έναντι αλλοδαπών. Πράγματι, ιδιωτική ιδιοκτησία σημαίνει διάκριση. Εγώ, όχι εσύ, κατέχω το ένα ή το άλλο. Δικαιούμαι να σε αποκλείσω από την ιδιοκτησία μου. Μπορώ να θέσω όρους για τη χρήση της από εσένα και μπορώ να σε αποβάλω από αυτήν. Επιπλέον, εσύ κι εγώ, ως ιδιώτες ιδιοκτήτες, μπορούμε να συνάψουμε ένα περιοριστικό ή προστατευτικό σύμφωνο και να υπαγάγουμε σε αυτό την περιουσία μας. Εμείς και άλλοι μπορούμε, εάν και οι δύο το θεωρούμε επωφελές, να επιβάλουμε περιορισμούς στη μελλοντική χρήση που επιτρέπεται να κάνει καθένας μας της ιδιοκτησίας του.

Το σύγχρονο κράτος πρόνοιας έχει σε μεγάλο βαθμό στερήσει από τους ιδιώτες ιδιοκτήτες το δικαίωμα αποκλεισμού που ενυπάρχει στην έννοια της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Οι διακρίσεις απαγορεύονται. Οι εργοδότες δεν μπορούν να προσλαμβάνουν όποιον θέλουν. Οι εκμισθωτές δεν μπορούν να εκμισθώνουν σε όποιον θέλουν. Οι πωλητές δεν μπορούν να πωλούν σε όποιον επιθυμούν· οι αγοραστές δεν μπορούν να αγοράζουν από όποιον επιθυμούν. Και οι ομάδες ιδιωτών ιδιοκτητών δεν επιτρέπεται να συνάπτουν οποιοδήποτε περιοριστικό σύμφωνο θεωρούν αμοιβαίως επωφελές. Το κράτος έχει έτσι στερήσει από τους ανθρώπους μεγάλο μέρος της προσωπικής και φυσικής τους προστασίας. Το να μην μπορεί κανείς να αποκλείει άλλους σημαίνει ότι δεν μπορεί να προστατεύει τον εαυτό του. Αποτέλεσμα αυτής της διάβρωσης των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας υπό το δημοκρατικό κράτος πρόνοιας είναι η αναγκαστική ενσωμάτωση. Η αναγκαστική ενσωμάτωση βρίσκεται παντού. Οι Αμερικανοί πρέπει να δέχονται μετανάστες που δεν θέλουν. Οι εκπαιδευτικοί δεν μπορούν να απαλλαγούν από κακούς ή κακομαθημένους μαθητές, οι εργοδότες είναι εγκλωβισμένοι με ανεπαρκείς ή καταστρεπτικούς υπαλλήλους, οι εκμισθωτές εξαναγκάζονται να ανέχονται κακούς ενοικιαστές, οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες δεν επιτρέπεται να αποφεύγουν κακούς κινδύνους, τα εστιατόρια και τα μπαρ πρέπει να εξυπηρετούν ανεπιθύμητους πελάτες και οι ιδιωτικές λέσχες και συμβατικές κοινότητες υποχρεώνονται να αποδέχονται μέλη και ενέργειες που παραβιάζουν τους ίδιους τους κανόνες και περιορισμούς τους. Επιπλέον, ιδίως στη δημόσια, δηλαδή κρατική, ιδιοκτησία, η αναγκαστική ενσωμάτωση έχει λάβει επικίνδυνη μορφή: απουσίας κανόνων και ανομίας.[299]

Ο αποκλεισμός άλλων ανθρώπων από την ιδιοκτησία κάποιου είναι ακριβώς το μέσο με το οποίο ο ιδιοκτήτης μπορεί να αποφεύγει την εμφάνιση «κακών»: γεγονότων που θα μειώσουν την αξία της περιουσίας του. Εάν δεν του επιτρέπεται να αποκλείει ελεύθερα, η συχνότητα των κακών — κακομαθημένοι, οκνηροί, αναξιόπιστοι, φαύλοι μαθητές, υπάλληλοι, πελάτες— θα αυξάνεται και οι περιουσιακές αξίες θα μειώνονται. Πράγματι, η αναγκαστική ενσωμάτωση —αποτέλεσμα όλων των πολιτικών μη διάκρισης— γεννά κακή συμπεριφορά και κακό χαρακτήρα. Σε μια πολιτισμένη κοινωνία, το έσχατο τίμημα της κακής συμπεριφοράς είναι η αποβολή· και οι παντού κακοσυμπεριφερόμενοι ή φαύλοι χαρακτήρες, ακόμη και εάν δεν διαπράττουν ποινικό αδίκημα, θα βρεθούν γρήγορα αποβεβλημένοι από παντού και από όλους και θα γίνουν απόβλητοι, φυσικά

απομακρυσμένοι από τον πολιτισμό. Αυτό είναι βαρύ τίμημα· επομένως, η συχνότητα τέτοιας συμπεριφοράς μειώνεται. Αντιθέτως, εάν εμποδίζεται κανείς να αποβάλλει άλλους από την ιδιοκτησία του όποτε θεωρεί ανεπιθύμητη την παρουσία τους, ενθαρρύνονται η κακή συμπεριφορά, η απρεπής διαγωγή και οι απροκάλυπτα φαύλοι χαρακτήρες —το κόστος τους μειώνεται. Αντί να απομονώνονται και τελικά να απομακρύνονται πλήρως από την κοινωνία, οι «αχαΐρευτοι», σε κάθε νοητό πεδίο ανικανότητας, επιτρέπεται να προκαλούν παντού τις δυσάρεστες συνέπειές τους· επομένως, η συμπεριφορά τους και οι ίδιοι θα πολλαπλασιάζονται. Τα αποτελέσματα της αναγκαστικής ενσωμάτωσης είναι υπερβολικά εμφανή. Όλες οι κοινωνικές σχέσεις, είτε στην ιδιωτική είτε στην επαγγελματική ζωή, έχουν γίνει ολοένα πιο εξισωτικές —όλοι απευθύνονται σε όλους με το μικρό τους όνομα— και απολίτιστες.

Σε σαφή αντίθεση, μια κοινωνία στην οποία το δικαίωμα αποκλεισμού αποκαθίσταται πλήρως στους ιδιώτες ιδιοκτήτες θα ήταν βαθιά μη εξισωτική, μη ανεκτική και διακριτική. Θα υπήρχε ελάχιστη ή καθόλου «ανεκτικότητα» και «ευρύτητα πνεύματος», τόσο αγαπητές στους αριστερούς ελευθεριστές. Αντιθέτως, θα βρισκόταν κανείς στον ορθό δρόμο προς την αποκατάσταση της ελευθερίας συνύπαρξης και αποκλεισμού που ενυπάρχει στον θεσμό της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, εάν μόνο οι κωμοπόλεις και τα χωριά μπορούσαν και ήταν διατεθειμένα να κάνουν ό,τι έκαναν αυτονόητα έως και μεγάλο μέρος του δέκατου ένατου αιώνα στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Θα υπήρχαν πινακίδες για τις προϋποθέσεις εισόδου στην κωμόπολη και, εντός αυτής, προϋποθέσεις εισόδου σε συγκεκριμένες ιδιοκτησίες —για παράδειγμα, απαγορεύονται οι ζητιάνοι, οι αργόσχολοι ή οι άστεγοι, αλλά και οι ομοφυλόφιλοι, οι χρήστες ναρκωτικών, οι Εβραίοι, οι μουσουλμάνοι, οι Γερμανοί ή οι Ζουλού— και όσοι δεν πληρούσαν αυτές τις προϋποθέσεις θα αποβάλλονταν ως παράνομοι εισερχόμενοι. Σχεδόν αμέσως, η πολιτισμική και ηθική κανονικότητα θα επανεπιβεβαιωνόταν.

Οι αριστεροί ελευθεριστές και όσοι πειραματίζονται με πολυπολιτισμικούς ή αντικουλτουρικούς τρόπους ζωής, ακόμη και εάν δεν εμπλέκονταν σε κανένα έγκλημα, θα έπρεπε και πάλι να πληρώνουν τίμημα για τη συμπεριφορά τους. Εάν συνέχιζαν τη συμπεριφορά ή τον τρόπο ζωής τους, θα αποκλείονταν από την πολιτισμένη κοινωνία και θα ζούσαν φυσικά χωριστά από αυτήν, σε γκέτο ή στο περιθώριό της, ενώ πολλές θέσεις ή επαγγέλματα θα τους ήταν απρόσιτα. Αντιθέτως, εάν επιθυμούσαν να ζήσουν και να προοδεύσουν μέσα στην κοινωνία, θα έπρεπε να προσαρμοστούν και να αφομοιωθούν στους ηθικούς και πολιτισμικούς κανόνες της κοινωνίας στην οποία ήθελαν να εισέλθουν. Μια τέτοια αφομοίωση δεν θα σήμαινε αναγκαστικά ότι θα έπρεπε να εγκαταλείψουν εντελώς την υποβαθμισμένη ή ανώμαλη συμπεριφορά ή τον τρόπο ζωής τους. Θα σήμαινε, όμως, ότι δεν θα μπορούσαν πλέον να «βγουν από την ντουλάπα» και να επιδεικνύουν δημοσίως την εναλλακτική συμπεριφορά ή τον τρόπο ζωής τους. Τέτοια συμπεριφορά θα έπρεπε να παραμένει στην ντουλάπα, κρυμμένη από το δημόσιο βλέμμα και φυσικά περιορισμένη στην απόλυτη ιδιωτικότητα των τεσσάρων τοίχων τους. Η δημόσια διαφήμιση ή επίδειξή της θα οδηγούσε σε αποβολή.[300]

Επιπλέον, οι αληθινοί συντηρητικοί ελευθεριστές, σε αντίθεση με τους αριστερούς ελευθεριστές, δεν πρέπει μόνο να αναγνωρίζουν και να τονίζουν ότι θα υπάρξει απότομη αύξηση των διακρίσεων —αποκλεισμών, αποβολών— σε μια ελευθεριστική κοινωνία όπου τα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας θα έχουν αποκατασταθεί πλήρως στους ιδιοκτήτες ιδιωτικών νοικοκυριών και κτημάτων· σημαντικότερο είναι να αναγνωρίσουν —και οι συντηρητικοί και οι συντηρητικές διαπιστώσεις μπορούν να βοηθήσουν σε αυτό— ότι έτσι πρέπει να είναι: ότι πρέπει να υπάρχουν

αυστηρές διακρίσεις εάν θέλει κανείς να επιτύχει τον σκοπό της αναρχίας ιδιωτικής ιδιοκτησίας ή της αμιγούς κοινωνίας ιδιωτικού δικαίου. Χωρίς συνεχή και αδιάκοπη άσκηση διακρίσεων, μια ελευθεριστική κοινωνία θα διαβρωνόταν γρήγορα και θα εκφυλιζόταν σε σοσιαλισμό του κράτους πρόνοιας. Κάθε κοινωνική τάξη, συμπεριλαμβανομένης μιας ελευθεριστικής ή συντηρητικής, απαιτεί μηχανισμό αυτοεπιβολής. Ακριβέστερα, οι κοινωνικές τάξεις, σε αντίθεση με μηχανικά ή βιολογικά συστήματα, δεν διατηρούνται αυτομάτως· απαιτούν συνειδητή προσπάθεια και σκόπιμη δράση των μελών της κοινωνίας για να αποτραπεί η αποσύνθεσή τους.[301]

VI

Το τυπικό ελευθεριστικό πρότυπο κοινότητας είναι εκείνο ατόμων που, αντί να ζουν φυσικά χωρισμένα και απομονωμένα μεταξύ τους, συνδέονται ως γείτονες που κατοικούν σε όμορα αλλά χωριστά κατεχόμενα τμήματα γης. Ωστόσο, αυτό το πρότυπο είναι υπερβολικά απλουστευτικό. Κατά τεκμήριο, ο λόγος επιλογής της γειτνίασης αντί της απομόνωσης είναι ότι, για άτομα που συμμετέχουν στον καταμερισμό της εργασίας και απολαμβάνουν τα οφέλη του, μια γειτονιά προσφέρει το πρόσθετο πλεονέκτημα χαμηλότερου κόστους συναλλαγών· δηλαδή, διευκολύνει την ανταλλαγή. Κατά συνέπεια, η αξία ενός ατομικά κατεχόμενου τμήματος γης θα ενισχύεται από την ύπαρξη γειτονικών τμημάτων γης που ανήκουν σε άλλους. Ωστόσο, μολονότι αυτό μπορεί πράγματι να ισχύει και να αποτελεί βάσιμο λόγο επιλογής της γειτνίασης αντί της φυσικής απομόνωσης, δεν ισχύει σε καμία περίπτωση πάντοτε. Η γειτνίαση συνεπάγεται επίσης κινδύνους και μπορεί να οδηγήσει σε μείωση αντί αύξησης των περιουσιακών αξιών. Διότι, ακόμη και εάν υποτεθεί, σύμφωνα με το εξεταζόμενο πρότυπο, ότι η αρχική εγκαθίδρυση γειτονικών ιδιοκτησιών ήταν αμοιβαίως επωφελής και ακόμη και εάν υποτεθεί επιπλέον ότι όλα τα μέλη μιας κοινότητας απέχουν από εγκληματικές δραστηριότητες, μπορεί και πάλι ένας προηγουμένως «καλός» γείτονας να γίνει ανυπόφορος, να μη φροντίζει την ιδιοκτησία του ή να την αλλάζει κατά τρόπο που επηρεάζει αρνητικά τις περιουσιακές αξίες των άλλων μελών της κοινότητας ή απλώς να αρνείται να συμμετάσχει σε κάθε συνεργατική προσπάθεια βελτίωσης της αξίας της κοινότητας ως συνόλου.[302] Επομένως, για να υπερνικηθούν οι δυσκολίες που ενυπάρχουν στην κοινοτική ανάπτυξη όταν η γη κατέχεται υπό κατακερματισμένη ιδιοκτησία, ο σχηματισμός γειτονιών και κοινοτήτων ακολούθησε πράγματι διαφορετικές κατευθύνσεις από εκείνες που υποδεικνύει το παραπάνω πρότυπο.

Αντί, λοιπόν, να αποτελούνται από όμορα τμήματα γης υπό χωριστή κυριότητα, οι γειτονιές ήταν συνήθως ιδιοκτησιακές ή συμβατικές κοινότητες, ιδρυμένες και κατεχόμενες από έναν μόνο ιδιοκτήτη, ο οποίος «εκμίσθωνε» χωριστά τμήματα γης υπό καθορισμένους όρους σε επιλεγμένα άτομα.[303] Αρχικά, τέτοια σύμφωνα βασίζονταν σε συγγενικές σχέσεις, με τον ρόλο του ιδιοκτήτη να ασκείται από τον επικεφαλής μιας οικογένειας ή ενός γένους. Με άλλα λόγια, όπως οι ενέργειες των άμεσων μελών της οικογένειας συντονίζονται από τον επικεφαλής και ιδιοκτήτη του νοικοκυριού μέσα σε ένα οικογενειακό νοικοκυριό, έτσι και η λειτουργία διεύθυνσης και συντονισμού των χρήσεων γης ομάδων γειτονικών νοικοκυριών εκπληρωνόταν παραδοσιακά από τον επικεφαλής μιας εκτεταμένης συγγενικής ομάδας.[304] Στη σύγχρονη εποχή, που χαρακτηρίζεται από μαζική πληθυσμιακή αύξηση και σημαντική υποχώρηση της σημασίας των συγγενικών σχέσεων, αυτό το αρχικό ελευθεριστικό πρότυπο ιδιοκτησιακής κοινότητας αντικαταστάθηκε από νέες και οικείες μορφές, όπως τα εμπορικά κέντρα και οι «περιφραγμένες κοινότητες». Τόσο τα εμπορικά κέντρα όσο και οι περιφραγμένες οικιστικές κοινότητες ανήκουν σε μία και μοναδική οντότητα, είτε άτομο είτε ιδιωτική εταιρεία, και η σχέση του ιδιοκτήτη της κοινότητας με τους μισθωτές και κατοίκους του

είναι αμιγώς συμβατική. Ο ιδιοκτήτης είναι επιχειρηματίας που επιδιώκει κέρδη από την ανάπτυξη και διαχείριση οικιστικών ή/και επιχειρηματικών κοινοτήτων, οι οποίες προσελκύουν ανθρώπους ως τόποι όπου επιθυμούν να κατοικούν ή/και να ασκούν τις επιχειρηματικές δραστηριότητές τους. «Ο ιδιοκτήτης», αναπτύσσει ο Spencer MacCallum,

> *δημιουργεί αξία στο απόθεμα γης της κοινότητας κυρίως ικανοποιώντας τρεις λειτουργικές απαιτήσεις της κοινότητας, τις οποίες μόνο αυτός, ως ιδιοκτήτης, μπορεί να εκπληρώνει επαρκώς: επιλογή μελών, σχεδιασμό χρήσεων γης και ηγεσία. ... Οι δύο πρώτες λειτουργίες, η επιλογή μελών και ο σχεδιασμός χρήσεων γης, επιτελούνται αυτομάτως από αυτόν καθώς καθορίζει σε ποιον και για ποιον σκοπό θα παραχωρήσει τη χρήση της γης. Η τρίτη λειτουργία, η ηγεσία, αποτελεί φυσική του ευθύνη και επίσης ιδιαίτερη ευκαιρία του, επειδή μόνο το δικό του συμφέρον είναι η επιτυχία ολόκληρης της κοινότητας και όχι κάποιου επιμέρους συμφέροντος εντός αυτής. Η κατανομή της γης καθορίζει αυτομάτως τα είδη των μισθωτών και τη χωρική τους διάταξη μεταξύ τους και, επομένως, την οικονομική δομή της κοινότητας. ... Η ηγεσία περιλαμβάνει επίσης τη διαιτησία διαφορών μεταξύ μισθωτών, καθώς και την καθοδήγηση και συμμετοχή σε κοινές προσπάθειες. ... υπό μια θεμελιώδη έννοια, η ασφάλεια της κοινότητας αποτελεί μέρος της λειτουργίας του ιδιοκτήτη ως διαχειριστή ακινήτων. Στο πλαίσιο του σχεδιασμού χρήσεων γης, επιβλέπει τον σχεδιασμό κάθε κατασκευής από την άποψη της ασφάλειας. Επιλέγει επίσης μισθωτές με γνώμονα τη συμβατότητα και συμπληρωματικότητά τους με άλλα μέλη της κοινότητας και μαθαίνει να προλαμβάνει μέσω των μισθώσεων και να αποτρέπει με άλλους τρόπους την ανάπτυξη διαφορών μεταξύ μισθωτών. Με την άτυπη ειρηνευτική και διαιτητική του δράση επιλύει διαφορές που διαφορετικά θα μπορούσαν να γίνουν σοβαρές. Με αυτούς τους πολλούς τρόπους εξασφαλίζει στους μισθωτές του «ανενόχλητη κατοχή», όπως τόσο εύστοχα διατυπωνόταν στη γλώσσα του κοινού δικαίου.*[305]

Είναι, επομένως, σαφές ότι το έργο διατήρησης του συμφώνου που διέπει μια ελευθεριστική —ιδιοκτησιακή— κοινότητα ανήκει πρωτίστως στον ιδιοκτήτη. Είναι, όμως, ένας μόνο άνθρωπος και δεν μπορεί να επιτύχει σε αυτό το έργο εάν δεν υποστηρίζεται στην προσπάθειά του από την πλειονότητα των μελών της εν λόγω κοινότητας. Ιδίως χρειάζεται την υποστήριξη της κοινοτικής ελίτ, δηλαδή των επικεφαλής νοικοκυριών και επιχειρήσεων που έχουν επενδύσει περισσότερο στην κοινότητα. Για να προστατεύσουν και ενδεχομένως να αυξήσουν την αξία της περιουσίας και των επενδύσεών τους, τόσο ο ιδιοκτήτης όσο και η κοινοτική ελίτ πρέπει να είναι πρόθυμοι και έτοιμοι να λάβουν δύο μορφές προστατευτικών μέτρων. Πρώτον, πρέπει να είναι πρόθυμοι να υπερασπιστούν τον εαυτό τους με φυσική βία και τιμωρία έναντι εξωτερικών εισβολέων και εσωτερικών εγκληματιών. Δεύτερον, όμως, και εξίσου σημαντικό, πρέπει επίσης να είναι πρόθυμοι να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, μέσω κοινωνικής αποπομπής, αποκλεισμού και τελικά αποβολής, έναντι εκείνων των μελών της κοινότητας που υποστηρίζουν, διαφημίζουν ή προπαγανδίζουν ενέργειες ασύμβατες με τον ίδιο τον σκοπό του συμφώνου: την προστασία της ιδιοκτησίας και της οικογένειας.[306]

Ως προς αυτό, μια κοινότητα αντιμετωπίζει πάντοτε τη διπλή και αλληλένδετη απειλή του εξισωτισμού και του πολιτισμικού σχετικισμού. Ο εξισωτισμός, με κάθε μορφή και σχήμα, είναι ασύμβατος με την ιδέα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Η ιδιωτική ιδιοκτησία συνεπάγεται αποκλειστικότητα, ανισότητα και διαφορά. Και ο πολιτισμικός σχετικισμός είναι ασύμβατος με το θεμελιώδες —και μάλιστα θεμελιωτικό— γεγονός των οικογενειών και των διαγενεακών συγγενικών σχέσεων. Οι οικογένειες και οι συγγενικές σχέσεις συνεπάγονται πολιτισμικό απολυτισμό. Ως κοινωνικοψυχολογικό γεγονός, τόσο τα εξισωτικά όσο και τα σχετικιστικά αισθήματα βρίσκουν σταθερή υποστήριξη σε διαρκώς νέες γενιές εφήβων. Λόγω της ακόμη ατελούς διανοητικής τους ανάπτυξης, οι ανήλικοι, ιδίως οι άρρενες, είναι πάντοτε επιρρεπείς και στις δύο ιδέες. Η εφηβεία χαρακτηρίζεται από τακτικά —και φυσιολογικά για αυτό το στάδιο— ξεσπάσματα εξέγερσης των νέων κατά της πειθαρχίας που τους επιβάλλουν η οικογενειακή ζωή και η γονική εξουσία.[307] Ο πολιτισμικός σχετικισμός και η πολυπολιτισμικότητα παρέχουν το ιδεολογικό εργαλείο χειραφέτησης από αυτούς τους περιορισμούς. Και ο εξισωτισμός —βασισμένος στην παιδική αντίληψη ότι η ιδιοκτησία είναι «δεδομένη» και, επομένως, αυθαίρετα κατανεμημένη, αντί να ιδιοποιείται και να παράγεται ατομικά και, επομένως, να κατανέμεται δίκαια, δηλαδή σύμφωνα με την προσωπική παραγωγικότητα— παρέχει το διανοητικό μέσο με το οποίο οι εξεγερμένοι νέοι μπορούν να διεκδικούν τους οικονομικούς πόρους που απαιτούνται για μια ζωή ελεύθερη από και εκτός του πειθαρχικού πλαισίου των οικογενειών.[308]

Η επιβολή ενός συμφώνου είναι, βεβαίως, σε μεγάλο βαθμό ζήτημα σύνεσης. Το πώς και πότε θα αντιδράσει κανείς και ποια προστατευτικά μέτρα θα λάβει απαιτεί κρίση από τα μέλη της κοινότητας και ιδίως από τον ιδιοκτήτη και την κοινοτική ελίτ. Έτσι, για παράδειγμα, όσο η απειλή του ηθικού σχετικισμού και του εξισωτισμού περιορίζεται σε μικρό ποσοστό ανηλίκων και νεαρών ενηλίκων για μια σύντομη μόνο περίοδο της ζωής τους —μέχρι να επανενταχθούν στην ενηλικίωση υπό τους περιορισμούς της οικογένειας—, μπορεί κάλλιστα να αρκεί να μη γίνει απολύτως τίποτε. Οι υποστηρικτές του πολιτισμικού σχετικισμού και του εξισωτισμού θα αποτελούσαν ελάχιστα περισσότερο από προσωρινές αμηχανίες ή ενοχλήσεις, και η τιμωρία υπό τη μορφή κοινωνικής αποπομπής μπορεί να είναι αρκετά ήπια και επιεικής. Μια μικρή δόση γελοιοποίησης και περιφρόνησης μπορεί να είναι το μόνο που απαιτείται για να περιοριστεί η σχετικιστική και εξισωτική απειλή. Η κατάσταση, όμως, είναι πολύ διαφορετική και μπορεί να απαιτούνται πολύ

δραστικότερα μέτρα όταν το πνεύμα του ηθικού σχετικισμού και του εξισωτισμού έχει εδραιωθεί μεταξύ ενήλικων μελών της κοινωνίας: μητέρων, πατέρων και επικεφαλής νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

Μόλις ώριμα μέλη της κοινωνίας εκφράζουν κατά συνήθεια αποδοχή εξισωτικών αισθημάτων ή ακόμη τα υποστηρίζουν ενεργά, είτε με τη μορφή της δημοκρατίας —εξουσίας της πλειοψηφίας— είτε με τη μορφή του κομμουνισμού, καθίσταται ουσιώδες τα άλλα μέλη, και ιδίως οι φυσικές κοινωνικές ελίτ, να είναι έτοιμα να ενεργήσουν αποφασιστικά και, σε περίπτωση συνεχιζόμενης μη συμμόρφωσης, να αποκλείσουν και τελικά να αποβάλουν αυτά τα μέλη από την κοινωνία. Σε ένα σύμφωνο που συνάπτεται μεταξύ ιδιοκτήτη και μισθωτών της κοινότητας για την προστασία της ιδιωτικής τους περιουσίας δεν υπάρχει δικαίωμα ελεύθερου —απεριόριστου— λόγου, ούτε καν απεριόριστου λόγου στη μισθωμένη ιδιοκτησία του καθενός. Μπορεί κανείς να λέει αναρίθμητα πράγματα και να προωθεί σχεδόν κάθε ιδέα υπό τον ήλιο, αλλά φυσικά κανείς δεν επιτρέπεται να υποστηρίζει ιδέες αντίθετες προς τον ίδιο τον σκοπό του συμφώνου, τη διατήρηση και προστασία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, όπως η δημοκρατία και ο κομμουνισμός. Δεν μπορεί να υπάρχει ανοχή προς δημοκράτες και κομμουνιστές σε μια ελευθεριστική κοινωνική τάξη. Θα πρέπει να διαχωριστούν φυσικά και να αποβληθούν από την κοινωνία. Ομοίως, σε ένα σύμφωνο που θεμελιώνεται με σκοπό την προστασία της οικογένειας και της συγγένειας δεν μπορεί να υπάρχει ανοχή προς εκείνους που προωθούν κατά συνήθεια τρόπους ζωής ασύμβατους με αυτόν τον σκοπό. Αυτοί —οι υποστηρικτές εναλλακτικών τρόπων ζωής μη επικεντρωμένων στην οικογένεια και στη συγγένεια, όπως, για παράδειγμα, ο ατομικός ηδονισμός, ο παρασιτισμός, η λατρεία της φύσης και του περιβάλλοντος, η ομοφυλοφιλία ή ο κομμουνισμός— θα πρέπει επίσης να απομακρυνθούν φυσικά από την κοινωνία, εάν πρόκειται να διατηρηθεί μια ελευθεριστική τάξη.

VII

Θα πρέπει, επομένως, να είναι προφανές ότι οι ελευθεριστές πρέπει να είναι ηθικοί και πολιτισμικοί συντηρητικοί του πλέον αδιάλλακτου είδους, καθώς και γιατί. Η σημερινή κατάσταση ηθικού εκφυλισμού, κοινωνικής αποσύνθεσης και πολιτισμικής σήψης είναι ακριβώς αποτέλεσμα υπερβολικής —και πάνω απ' όλα εσφαλμένης και παρανοημένης— ανεκτικότητας. Αντί όλοι οι κατά συνήθεια δημοκράτες, κομμουνιστές και θιασώτες εναλλακτικών τρόπων ζωής να απομονώνονται, να αποκλείονται και να αποβάλλονται γρήγορα από τον πολιτισμό σύμφωνα με τις αρχές του συμφώνου, έγιναν ανεκτοί από την κοινωνία. Αυτή η ανοχή, όμως, απλώς ενθάρρυνε και προήγαγε ακόμη περισσότερα εξισωτικά και σχετικιστικά αισθήματα και στάσεις, μέχρι που τελικά φτάσαμε στο σημείο η εξουσία αποκλεισμού οποιουδήποτε για οτιδήποτε να έχει ουσιαστικά εξαφανιστεί —ενώ η κρατική ισχύς, όπως εκδηλώνεται στις κρατικά υποστηριζόμενες πολιτικές αναγκαστικής ενσωμάτωσης, είχε αυξηθεί αντιστοίχως.

Οι ελευθεριστές, στην προσπάθειά τους να εγκαθιδρύσουν μια ελεύθερη φυσική κοινωνική τάξη, πρέπει να αγωνίζονται για να ανακτήσουν από το κράτος το δικαίωμα αποκλεισμού που ενυπάρχει στην ιδιωτική ιδιοκτησία. Ωστόσο, ακόμη και πριν το επιτύχουν, και για να καταστήσουν καν δυνατή μια τέτοια επίτευξη, πρέπει να αρχίσουν το ταχύτερο δυνατόν να επαναβεβαιώνουν και να ασκούν στην καθημερινή ζωή το δικαίωμα αποκλεισμού, στον βαθμό που η κατάσταση εξακολουθεί να τους το επιτρέπει. Οι ελευθεριστές πρέπει να διακρίνονται από τους άλλους εφαρμόζοντας, καθώς και υποστηρίζοντας, την πιο ακραία μορφή μη ανοχής και διακριτικής μεταχείρισης έναντι εξισωτιστών,

δημοκρατών, σοσιαλιστών, κομμουνιστών, πολυπολιτισμιστών, περιβαλλοντιστών, κακών τρόπων, απρεπούς διαγωγής, ανικανότητας, αγένειας, χυδαιότητας και αισχρολογίας. Όπως οι αληθινοί συντηρητικοί θα πρέπει να αποστασιοποιηθούν από τον ψευδή κοινωνικό ή σοσιαλιστικό συντηρητισμό των οπαδών του Buchanan και των νεοσυντηρητικών, έτσι και οι αληθινοί ελευθεριστές πρέπει να αποστασιοποιηθούν ορατά και επιδεικτικά από τους ψευδεπίγραφους πολυπολιτισμικούς-αντικουλτουρικούς και αντιαυταρχικούς εξισωτικούς αριστερούς ελευθεριστές απατεώνες.

11. Περί των σφαλμάτων του κλασικού φιλελευθερισμού και του μέλλοντος της ελευθερίας

I

Ο κλασικός φιλελευθερισμός βρίσκεται σε παρακμή εδώ και περισσότερο από έναν αιώνα. Από το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στη Δυτική Ευρώπη, οι δημόσιες υποθέσεις διαμορφώνονται ολοένα περισσότερο από σοσιαλιστικές ιδέες. Πράγματι, ο εικοστός αιώνας μπορεί κάλλιστα να περιγραφεί ως ο κατεξοχήν αιώνας του σοσιαλισμού: του κομμουνισμού, του φασισμού, του εθνικοσοσιαλισμού και, με τη μεγαλύτερη διάρκεια, της σοσιαλδημοκρατίας — του σύγχρονου αμερικανικού φιλελευθερισμού και νεοσυντηρητισμού.[309]

Ασφαλώς, αυτή η παρακμή δεν υπήρξε αδιάλειπτη. Τα πράγματα δεν χειροτέρευαν πάντοτε από φιλελεύθερη σκοπιά. Υπήρξαν και ορισμένες ανάπαυλες. Ως αποτέλεσμα του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, για παράδειγμα, η Δυτική Γερμανία και η Ιταλία γνώρισαν σημαντική φιλελευθεροποίηση σε σύγκριση με την προηγούμενη κατάσταση υπό τον εθνικοσοσιαλισμό και τον φασισμό. Ομοίως, η κατάρρευση της κομμουνιστικής σοβιετικής αυτοκρατορίας στα τέλη της δεκαετίας του 1980 οδήγησε σε αξιοσημείωτη φιλελευθεροποίηση σε ολόκληρη την Ανατολική Ευρώπη. Ωστόσο, όσο κι αν οι φιλελεύθεροι καλωσόρισαν αυτά τα γεγονότα, δεν αποτελούσαν ένδειξη αναγέννησης του φιλελευθερισμού. Αντιθέτως, η φιλελευθεροποίηση της Γερμανίας και της Ιταλίας μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και η σημερινή μετακομμουνιστική φιλελευθεροποίηση της Ανατολικής Ευρώπης ήταν αποτέλεσμα εξωτερικών και συγκυριακών γεγονότων: στρατιωτικής ήττας ή/και πλήρους οικονομικής χρεοκοπίας. Σε κάθε περίπτωση επρόκειτο για φιλελευθεροποίηση λόγω αποτυχίας του παλαιού συστήματος, και η εναλλακτική που υιοθετήθηκε στη συνέχεια ήταν απλώς μια παραλλαγή του σοσιαλισμού: η σοσιαλδημοκρατία, με υπόδειγμα τις ΗΠΑ ως τη μοναδική επιζώσα υπερδύναμη —που δεν είχε ακόμη ηττηθεί στρατιωτικά ή χρεοκοπήσει οικονομικά.

Έτσι, ακόμη και εάν οι φιλελεύθεροι γνώρισαν μερικές περιόδους ανάπαυλας, η εκτόπιση του φιλελευθερισμού από τον σοσιαλισμό υπήρξε τελικά πλήρης. Πράγματι, τόσο ολοκληρωτική ήταν η σοσιαλιστική νίκη ώστε σήμερα, στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα, ορισμένοι νεοσυντηρητικοί θριαμβολογούν για το «Τέλος της Ιστορίας» και την έλευση του «Τελευταίου Ανθρώπου», δηλαδή της έσχατης χιλιετίας μιας παγκόσμιας σοσιαλδημοκρατίας υπό αμερικανική εποπτεία και ενός νέου *homo socio-democraticus*.[310]

II

Ακόμη και εάν κανείς θεωρεί παράλογες τις εγελιανές αξιώσεις αυτής της ερμηνείας, σύμφωνα με την οποία ο φιλελευθερισμός αποτελεί απλώς μεταβατικό στάδιο στην εξέλιξη του πλήρως ανεπτυγμένου σοσιαλδημοκρατικού ανθρώπου,[311] οι φιλελεύθεροι δεν μπορούν παρά να οδύρονται

ακόμη και για την επίφαση αλήθειας του νεοσυντηρητικού φιλοσοφείν. Ούτε μπορούν να παρηγορούνται με τη γνώση ότι και η σοσιαλδημοκρατία είναι καταδικασμένη να καταρρεύσει οικονομικά. Γνώριζαν ότι ο κομμουνισμός έπρεπε να καταρρεύσει, αλλά όταν αυτό συνέβη δεν εγκαινιάστηκε φιλελεύθερη αναγέννηση. Δεν υπάρχει εκ των προτέρων λόγος να υποτεθεί ότι η μελλοντική κατάρρευση της σοσιαλδημοκρατίας θα επιφέρει ευνοϊκότερα αποτελέσματα.

Εάν υποθέσουμε ότι η πορεία της ανθρώπινης ιστορίας καθορίζεται από ιδέες και όχι από «τυφλές δυνάμεις» και ότι οι ιστορικές μεταβολές είναι αποτέλεσμα ιδεολογικών μετατοπίσεων της κοινής γνώμης, προκύπτει ότι ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός των τελευταίων εκατό ετών πρέπει να κατανοηθεί ως αποτέλεσμα της διανοητικής — φιλοσοφικής και θεωρητικής— ήττας του φιλελευθερισμού, δηλαδή της αυξανόμενης απόρριψης του φιλελεύθερου δόγματος από την κοινή γνώμη ως εσφαλμένου.[312] Σε αυτή την κατάσταση, οι φιλελεύθεροι μπορούν να αντιδράσουν με δύο τρόπους. Αφενός, μπορεί να εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι ο φιλελευθερισμός είναι ορθό δόγμα και ότι το κοινό τον απορρίπτει παρά την αλήθεια του. Σε αυτή την περίπτωση πρέπει να εξηγηθεί γιατί οι άνθρωποι προσκολλώνται σε ψευδείς πεποιθήσεις, ακόμη και εάν γνωρίζουν τις ορθές φιλελεύθερες ιδέες.[313] Δεν έχει πάντοτε η αλήθεια τη δική της έλξη και τις δικές της ανταμοιβές; Επιπλέον, πρέπει να εξηγηθεί γιατί η φιλελεύθερη αλήθεια απορρίπτεται ολοένα περισσότερο υπέρ σοσιαλιστικών ψευδών. Έγινε ο πληθυσμός περισσότερο νωθρός ή εκφυλισμένος; Εάν ναι, πώς μπορεί να εξηγηθεί αυτό;[314] Αφετέρου, μπορεί κανείς να θεωρήσει την απόρριψη ένδειξη σφάλματος στο δόγμα του. Σε αυτή την περίπτωση πρέπει να επανεξετάσει τα θεωρητικά του θεμέλια και να εντοπίσει το σφάλμα που μπορεί να εξηγήσει όχι μόνο την απόρριψη του δόγματος ως ψευδούς αλλά, σημαντικότερο, την πραγματική πορεία των γεγονότων. Με άλλα λόγια, ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός πρέπει να εξηγηθεί ως κατανοητή και συστηματικά προβλέψιμη προϊούσα αποδόμηση και εκφύλιση της φιλελεύθερης πολιτικής θεωρίας, που εκκινεί από αυτό το σφάλμα και απορρέει λογικά από αυτό ως την απώτατη πηγή κάθε μεταγενέστερης σοσιαλιστικής σύγχυσης.

Το κεντρικό και βαρυσήμαντο σφάλμα του φιλελευθερισμού έγκειται στη θεωρία του περί κράτους.[315]

Η πολιτική φιλοσοφία του κλασικού φιλελευθερισμού —όπως ενσαρκώνεται στον Locke και εκφράζεται με τον πλέον εξέχοντα τρόπο στη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας του Jefferson— ήταν πρωτίστως ηθικό δόγμα. Αντλώντας από τη φιλοσοφία των Στωικών και των ύστερων Σχολαστικών, επικεντρωνόταν στις έννοιες της αυτοκυριότητας, της αρχικής ιδιοποίησης φυσικών, αδέσποτων πόρων, της ιδιοκτησίας και της σύμβασης ως καθολικών ανθρώπινων δικαιωμάτων που ενυπάρχουν στη φύση του ανθρώπου ως έλλογου ζώου.[316] Σε ένα περιβάλλον ηγεμονικών και βασιλικών αρχόντων, αυτή η έμφαση στην καθολικότητα των ανθρώπινων δικαιωμάτων έθετε φυσικά τη φιλελεύθερη φιλοσοφία σε ριζική αντίθεση προς κάθε εγκαθιδρυμένη κρατική εξουσία.[317] Για έναν φιλελεύθερο, κάθε άνθρωπος, είτε βασιλιάς είτε αγρότης, υπαγόταν στις ίδιες καθολικές και αιώνιες αρχές δικαιοσύνης, και ένα κράτος είτε μπορούσε να αντλήσει τη δικαιολόγησή του από μια σύμβαση μεταξύ ιδιωτών ιδιοκτητών είτε δεν μπορούσε να δικαιολογηθεί καθόλου.[318] Μπορούσε, όμως, οποιοδήποτε κράτος να δικαιολογηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο;

Η καταφατική φιλελεύθερη απάντηση είναι γνωστή. Ξεκινούσε από την αναμφισβήτητα αληθή πρόταση ότι, δεδομένης της ανθρώπινης φύσης, δολοφόνοι, ληστές, κλέφτες, τραμπούκοι και απατεώνες θα υπάρχουν πάντοτε και ότι η ζωή στην κοινωνία θα είναι αδύνατη εάν δεν τους επισείεται η απειλή σωματικής τιμωρίας. Για να διατηρηθεί μια φιλελεύθερη κοινωνική τάξη,

επέμεναν οι φιλελεύθεροι, είναι αναγκαίο τα μέλη της να μπορούν να εξαναγκάζουν —με την απειλή ή την άσκηση βίας— όποιον δεν σέβεται τη ζωή και την ιδιοκτησία των άλλων να συμμορφώνεται με τους κανόνες της κοινωνίας. Από αυτή την ορθή προκείμενη, οι φιλελεύθεροι συμπέραιναν ότι το απαραίτητο αυτό έργο της διατήρησης του δικαίου και της τάξης αποτελεί αποκλειστική λειτουργία του κράτους.[319]

Το εάν αυτό το συμπέρασμα είναι ορθό ή όχι εξαρτάται από τον ορισμό του κράτους. Είναι ορθό εάν κράτος σημαίνει απλώς οποιοδήποτε άτομο ή επιχείρηση που παρέχει υπηρεσίες προστασίας και ασφάλειας σε πελατεία ιδιωτών ιδιοκτητών οι οποίοι πληρώνουν εκουσίως. Ωστόσο, δεν ήταν αυτός ο ορισμός του κράτους που υιοθέτησαν οι φιλελεύθεροι. Για έναν φιλελεύθερο, το κράτος δεν είναι απλώς εξειδικευμένη επιχείρηση. Αντιθέτως, διαθέτει δύο μοναδικά χαρακτηριστικά. Σε αντίθεση με μια συνήθη επιχείρηση, κατέχει καταναγκαστικό εδαφικό μονοπώλιο δικαιοδοσίας —λήψης τελικών αποφάσεων— και δικαίωμα φορολόγησης. Εάν, όμως, γίνει δεκτός αυτός ο ορισμός του κράτους, τότε το φιλελεύθερο συμπέρασμα είναι εσφαλμένο. Από το δικαίωμα και την ανάγκη προστασίας του προσώπου και της περιουσίας δεν προκύπτει ότι η προστασία πρέπει δικαιωματικά ή μπορεί αποτελεσματικά να παρέχεται από μονοπωλητή δικαιοδοσίας και φορολόγησης. Αντιθέτως, μπορεί να καταδειχθεί ότι κάθε τέτοιος θεσμός είναι ασύμβατος με τη δικαιωματικά θεμιτή και αποτελεσματική προστασία της ιδιοκτησίας.

Σύμφωνα με το φιλελεύθερο δόγμα, τα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας προηγούνται λογικά και χρονικά κάθε κράτους. Είναι αποτέλεσμα πράξεων αρχικής ιδιοποίησης, παραγωγής ή/και ανταλλαγής από προηγούμενο σε μεταγενέστερο ιδιοκτήτη και αφορούν το δικαίωμα του ιδιοκτήτη σε αποκλειστική δικαιοδοσία επί συγκεκριμένων υλικών πόρων. Πράγματι, ο ίδιος ο σκοπός της ιδιωτικής ιδιοκτησίας είναι να καθορίζει φυσικά χωριστές σφαίρες αποκλειστικής δικαιοδοσίας, ώστε να αποφεύγονται πιθανές συγκρούσεις σχετικά με τη χρήση σπάνιων πόρων.[320] Κανένας ιδιώτης ιδιοκτήτης δεν μπορεί να παραχωρήσει σε άλλον το δικαίωμά του στην τελική δικαιοδοσία και στη φυσική προστασία της περιουσίας του, εκτός εάν πωλήσει ή μεταβιβάσει με άλλον τρόπο την περιουσία του —οπότε κάποιος άλλος αποκτά αποκλειστική δικαιοδοσία επ' αυτής. Κάθε ιδιοκτήτης μπορεί, ωστόσο, να επωφελείται από τα πλεονεκτήματα του καταμερισμού της εργασίας και να επιδιώκει περισσότερη ή καλύτερη προστασία της περιουσίας του μέσω συνεργασίας με άλλους ιδιοκτήτες και τις περιουσίες τους. Κάθε ιδιοκτήτης μπορεί να αγοράζει από, να πωλεί σε ή να συμβάλλεται με οποιονδήποτε άλλον σχετικά με περισσότερη ή καλύτερη προστασία της ιδιοκτησίας και μπορεί ανά πάσα στιγμή να διακόπτει μονομερώς οποιαδήποτε τέτοια συνεργασία ή να αλλάζει τις αντίστοιχες συνεργασίες του. Έτσι, για να ικανοποιηθεί η ζήτηση προστασίας, θα ήταν δικαιωματικά δυνατόν και είναι οικονομικά πιθανό να εμφανιστούν εξειδικευμένα άτομα ή φορείς που θα παρείχαν υπηρεσίες προστασίας, ασφάλισης και διαιτησίας σε εκούσιους πελάτες έναντι αμοιβής.[321]

Ενώ είναι εύκολο να συλλάβει κανείς τη συμβατική προέλευση ενός συστήματος ανταγωνιστικών παρόχων ασφάλειας, είναι αδιανόητο πώς θα μπορούσαν οι ιδιώτες ιδιοκτήτες να συνάψουν σύμβαση που θα παρείχε σε άλλον φορέα το δικαίωμα να εξαναγκάζει οποιονδήποτε εντός μιας δεδομένης επικράτειας να προσφεύγει αποκλειστικά σε αυτόν για προστασία και δικαστική κρίση, αποκλείοντας κάθε άλλον φορέα από την παροχή υπηρεσιών προστασίας. Μια τέτοια σύμβαση μονοπωλίου θα συνεπαγόταν ότι κάθε ιδιώτης ιδιοκτήτης είχε παραχωρήσει μονίμως σε κάποιον άλλον το δικαίωμά του στην τελική λήψη αποφάσεων και στην προστασία του προσώπου και της περιουσίας του. Στην πράξη, μεταβιβάζοντας αυτό το δικαίωμα σε άλλον, ένα πρόσωπο θα

υποτασσόταν σε μόνιμη δουλεία. Σύμφωνα με το φιλελεύθερο δόγμα, κάθε τέτοια σύμβαση υποταγής είναι εξαρχής ανεπίτρεπτη —και συνεπώς άκυρη και ανίσχυρη—, επειδή αντιφάσκει προς την πραξεολογική βάση όλων των συμβάσεων, δηλαδή την ιδιωτική ιδιοκτησία και την ατομική αυτοκυριότητα.[322] Κανείς δεν μπορεί δικαιωματικά, ούτε είναι πιθανό να συμφωνήσει, να καταστήσει το πρόσωπο και την περιουσία του μονίμως ανυπεράσπιστα έναντι των ενεργειών κάποιου άλλου. Εξίσου αδιανόητη είναι η ιδέα ότι κάποιος θα παραχωρούσε στον μονοπωλιακό προστάτη του μόνιμο δικαίωμα φορολόγησης. Κανείς δεν μπορεί ούτε πρόκειται να συνάψει σύμβαση που θα επέτρεπε σε έναν προστάτη να καθορίζει μονομερώς, χωρίς τη συγκατάθεση του προστατευομένου, το ποσό που ο τελευταίος πρέπει να πληρώνει για την προστασία του.

Από τον Locke και έπειτα, οι φιλελεύθεροι προσπάθησαν να επιλύσουν αυτή την εσωτερική αντίφαση με το πρόχειρο τέχνασμα «σιωπηρών», «έμμεσων» ή «εννοιολογικών» συμφωνιών, συμβάσεων ή συνταγμάτων. Όλες, όμως, αυτές οι χαρακτηριστικά δαιδαλώδεις και συγκεχυμένες απόπειρες συνέβαλαν μόνο στο ίδιο αναπόφευκτο συμπέρασμα: ότι είναι αδύνατον να συναχθεί δικαιολόγηση του κράτους από ρητές συμβάσεις μεταξύ ιδιωτών ιδιοκτητών.[323]

IV

Η εσφαλμένη αποδοχή του θεσμού του κράτους από τον φιλελευθερισμό ως συμβατού με τις βασικές φιλελεύθερες αρχές της αυτοκυριότητας, της αρχικής ιδιοποίησης, της ιδιοκτησίας και της σύμβασης οδήγησε, κατά συνέπεια, στην ίδια του την καταστροφή.

Πρώτα και κύρια, από το αρχικό σφάλμα σχετικά με την ηθική υπόσταση του κράτους προκύπτει ότι η φιλελεύθερη λύση στο διαχρονικό ανθρώπινο πρόβλημα της ασφάλειας —ένα συνταγματικά περιορισμένο κράτος— αποτελεί αντιφατικό, πραξεολογικά αδύνατο ιδεώδες. Αντίθετα προς την αρχική φιλελεύθερη πρόθεση διαφύλαξης της ελευθερίας και της ιδιοκτησίας, κάθε ελάχιστο κράτος έχει εγγενή τάση να γίνεται μέγιστο κράτος.

Μόλις η αρχή του κράτους —το δικαστικό μονοπώλιο και η εξουσία φορολόγησης— γίνει εσφαλμένα αποδεκτή ως δίκαιη, κάθε ιδέα περιορισμού της κρατικής εξουσίας και διαφύλαξης της ατομικής ελευθερίας και ιδιοκτησίας είναι απατηλή. Όπως είναι αναμενόμενο, υπό μονοπωλιακό καθεστώς η τιμή της δικαιοσύνης και της προστασίας θα αυξάνεται συνεχώς και η ποιότητά τους θα υποβαθμίζεται. Ένας φορέας προστασίας χρηματοδοτούμενος από φόρους αποτελεί αντίφαση εν τοις όροις, διότι είναι προστάτης της ιδιοκτησίας που την απαλλοτριώνει και θα οδηγεί αναπόφευκτα σε περισσότερους φόρους και λιγότερη προστασία. Ακόμη και εάν, όπως πρότειναν οι φιλελεύθεροι, ένα κράτος περιόριζε τις δραστηριότητές του αποκλειστικά στην προστασία προϋφιστάμενων δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας, θα ανέκυπτε το περαιτέρω ερώτημα πόση ασφάλεια πρέπει να παράγεται. Παρακινούμενο —όπως ο καθένας— από το ίδιον συμφέρον και τη δυσαρέσκεια που συνεπάγεται η εργασία, αλλά εξοπλισμένο με τη μοναδική εξουσία φορολόγησης, το κρατικό όργανο θα έχει πάντοτε ως σκοπό να μεγιστοποιεί τις δαπάνες προστασίας —και είναι νοητό να απορροφηθεί σχεδόν ολόκληρος ο πλούτος ενός έθνους από το κόστος προστασίας— και συγχρόνως να ελαχιστοποιεί την παραγωγή προστασίας. Όσο περισσότερα χρήματα μπορεί κανείς να δαπανά και όσο λιγότερο χρειάζεται να εργάζεται για να παράγει, τόσο καλύτερη θα είναι η θέση του.[324]

Επιπλέον, το δικαστικό μονοπώλιο θα οδηγεί αναπόφευκτα σε σταθερή επιδείνωση της ποιότητας της προστασίας. Εάν κανείς δεν μπορεί να προσφύγει για δικαιοσύνη παρά μόνο στο κράτος, η δικαιοσύνη θα διαστρεβλώνεται προς όφελος του κράτους, παρά την ύπαρξη συνταγμάτων και ανώτατων δικαστηρίων. Τα συντάγματα και τα ανώτατα δικαστήρια είναι κρατικά συντάγματα και κρατικοί θεσμοί, και όποιους περιορισμούς της κρατικής δράσης ενδέχεται να περιέχουν ή να διαπιστώνουν, αυτοί καθορίζονται πάντοτε από όργανα του ίδιου του υπό εξέταση θεσμού. Όπως είναι αναμενόμενο, ο ορισμός της ιδιοκτησίας και της προστασίας θα μεταβάλλεται συνεχώς και το πεδίο δικαιοδοσίας θα διευρύνεται προς όφελος του κράτους.[325]

Δεύτερον, από το σφάλμα σχετικά με την ηθική υπόσταση του κράτους προκύπτει επίσης ότι η παραδοσιακή φιλελεύθερη προτίμηση και προσήλωση στην τοπική —αποκεντρωμένη και εδαφικά μικρή— κρατική εξουσία είναι ασυνεπής και αντιφατική.[326] Αντίθετα προς την αρχική φιλελεύθερη πρόθεση, κάθε κρατική εξουσία, συμπεριλαμβανομένης της τοπικής, έχει εγγενή τάση συγκεντροποίησης και τελικής μετατροπής της σε παγκόσμια κυβέρνηση.

Μόλις γίνει εσφαλμένα αποδεκτό ότι, για την προστασία και επιβολή ειρηνικής συνεργασίας μεταξύ δύο ατόμων A και B, είναι δικαιολογημένη και αναγκαία η ύπαρξη ενός δικαστικού μονοπωλητή X, ακολουθεί ένα διττό συμπέρασμα. Εάν υπάρχουν περισσότεροι του ενός εδαφικοί μονοπωλητές, X, Y και Z, τότε, όπως υποτίθεται ότι δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη μεταξύ των A και B χωρίς τον X, έτσι δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη μεταξύ των μονοπωλητών X, Y και Z όσο αυτοί παραμένουν σε «κατάσταση αναρχίας» μεταξύ τους. Επομένως, για να εκπληρωθεί το φιλελεύθερο αίτημα καθολικής και αιώνιας ειρήνης, κάθε πολιτική συγκεντροποίηση και ενοποίηση και, τελικά, η εγκαθίδρυση μίας και μοναδικής παγκόσμιας κυβέρνησης είναι δικαιολογημένες και αναγκαίες.[327]

Τέλος, από το σφάλμα της αποδοχής του κράτους ως δίκαιου προκύπτει ότι η αρχαία ιδέα της καθολικότητας των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της ενότητας του δικαίου συγχέεται και, υπό την επικεφαλίδα «ισότητα ενώπιον του νόμου», μετατρέπεται σε όχημα εξισωτισμού. Σε αντίθεση με το αντιεξισωτικό ή ακόμη και αριστοκρατικό πνεύμα των παλαιών φιλελευθέρων,[328] μόλις η ιδέα των καθολικών ανθρώπινων δικαιωμάτων συνδυαστεί με το κράτος, το αποτέλεσμα θα είναι ο εξισωτισμός και η καταστροφή των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Μόλις το κράτος θεωρηθεί εσφαλμένα δίκαιο και οι κληρονομικοί ηγεμόνες και βασιλείς αποκλειστούν ως ασύμβατοι με την ιδέα των καθολικών ανθρώπινων δικαιωμάτων, ανακύπτει το ερώτημα πώς μπορεί να συμφιλιωθεί το κράτος με την ιδέα της καθολικότητας και ισότητας των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η φιλελεύθερη απάντηση είναι να ανοίξουν η συμμετοχή και η πρόσβαση στην κρατική εξουσία σε όλους επί ίσοις όροις μέσω της δημοκρατίας. Ο καθένας —όχι μόνο η κληρονομική τάξη των ευγενών— επιτρέπεται να γίνει κρατικός αξιωματούχος και να ασκεί κάθε κρατική λειτουργία. Ωστόσο, αυτή η δημοκρατική ισότητα ενώπιον του νόμου είναι κάτι εντελώς διαφορετικό από την ιδέα ενός καθολικού δικαίου, εξίσου εφαρμοστέου σε όλους, παντού και πάντοτε, και ασύμβατο με αυτήν. Πράγματι, το προηγούμενο απαράδεκτο χάσμα και η ανισότητα μεταξύ του ανώτερου δικαίου των βασιλέων και του υποδεέστερου δικαίου των κοινών υπηκόων διατηρούνται πλήρως υπό τη δημοκρατία, με τον διαχωρισμό δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου και την υπεροχή του πρώτου έναντι του δεύτερου.[329] Υπό τη δημοκρατία, όλοι είναι ίσοι στον βαθμό που η πρόσβαση στην κρατική εξουσία είναι ανοικτή σε όλους επί ίσοις όροις. Σε μια δημοκρατία δεν υπάρχουν προσωπικά προνόμια ή προνομιούχα πρόσωπα. Υπάρχουν, όμως, λειτουργικά προνόμια και προνομιούχες λειτουργίες. Όσο ενεργούν υπό την επίσημη ιδιότητά τους, οι δημόσιοι αξιωματούχοι διέπονται και προστατεύονται από το δημόσιο δίκαιο και κατέχουν έτσι

προνομιακή θέση έναντι προσώπων που ενεργούν αποκλειστικά υπό το καθεστώς του ιδιωτικού δικαίου —θεμελιωδέστατα, επειδή τους επιτρέπεται να χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους με φόρους που επιβάλλονται σε υποκείμενα ιδιωτικού δικαίου.[330] Τα προνόμια και οι νομικές διακρίσεις δεν θα εξαφανιστούν. Ακριβώς το αντίθετο. Αντί να περιορίζονται στους ηγεμόνες και στους ευγενείς, τα προνόμια, ο προστατευτισμός και οι νομικές διακρίσεις θα είναι διαθέσιμα σε όλους και θα μπορούν να ασκούνται από τον καθένα.

Όπως είναι αναμενόμενο, υπό δημοκρατικές συνθήκες η τάση κάθε μονοπωλίου να αυξάνει τις τιμές και να μειώνει την ποιότητα θα είναι ακόμη ισχυρότερη και εντονότερη. Ως κληρονομικός μονοπωλητής, ο βασιλιάς ή ο ηγεμόνας θεωρούσε την επικράτεια και τους ανθρώπους που υπάγονταν στη δικαιοδοσία του προσωπική του ιδιοκτησία και επιδιδόταν στη μονοπωλιακή εκμετάλλευση της «ιδιοκτησίας» του. Υπό τη δημοκρατία, το μονοπώλιο και η μονοπωλιακή εκμετάλλευση δεν εξαφανίζονται. Ακόμη και εάν επιτρέπεται σε όλους να εισέλθουν στην κρατική εξουσία, αυτό δεν καταργεί τη διάκριση μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων. Η κυβέρνηση και οι κυβερνώμενοι δεν είναι ένα και το αυτό πρόσωπο. Αντί για έναν ηγεμόνα που θεωρεί τη χώρα ιδιωτική του περιουσία, τίθεται επικεφαλής του μονοπωλιακού ελέγχου της χώρας ένας προσωρινός και αντικαταστάσιμος διαχειριστής. Η χώρα δεν ανήκει στον διαχειριστή, αλλά όσο βρίσκεται στο αξίωμα επιτρέπεται να τη χρησιμοποιεί προς όφελος δικό του και των προστατευομένων του. Του ανήκει η τρέχουσα χρήση της —η επικαρπία—, όχι όμως το κεφαλαιακό της απόθεμα. Αυτό δεν θα καταργήσει την εκμετάλλευση. Αντιθέτως, θα την καταστήσει λιγότερο υπολογιστική και πιθανότερο να ασκείται με ελάχιστη ή καμία μέριμνα για το κεφαλαιακό απόθεμα. Με άλλα λόγια, η εκμετάλλευση θα είναι κοντόφθαλμη.[331] Επιπλέον, με την ελεύθερη πρόσβαση και τη δημόσια συμμετοχή στην κρατική εξουσία, η διαστρέβλωση της δικαιοσύνης θα προχωρεί ακόμη ταχύτερα. Αντί να προστατεύει τα προϋφιστάμενα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας, το δημοκρατικό κράτος θα γίνεται μηχανισμός συνεχούς αναδιανομής τους στο όνομα μιας απατηλής «κοινωνικής ασφάλειας», έως ότου η ιδέα των καθολικών και αμετάβλητων ανθρώπινων δικαιωμάτων εξαφανιστεί και αντικατασταθεί από την αντίληψη του δικαίου ως θετικής, κρατικά θεσπιζόμενης νομοθεσίας.

V

Υπό αυτό το πρίσμα μπορεί να αναζητηθεί απάντηση στο ερώτημα του μέλλοντος του φιλελευθερισμού.

Λόγω του δικού του θεμελιώδους σφάλματος σχετικά με την ηθική υπόσταση του κράτους, ο φιλελευθερισμός συνέβαλε πράγματι στην καταστροφή όλων όσων είχε αρχικά επιδιώξει να διατηρήσει και να προστατεύσει: της ελευθερίας και της ιδιοκτησίας. Μόλις η αρχή του κράτους έγινε εσφαλμένα αποδεκτή, ο τελικός θρίαμβος του σοσιαλισμού επί του φιλελευθερισμού ήταν απλώς ζήτημα χρόνου. Το σημερινό νεοσυντηρητικό «Τέλος της Ιστορίας», μιας παγκόσμιας σοσιαλδημοκρατίας επιβαλλόμενης από τις ΗΠΑ, είναι αποτέλεσμα δύο αιώνων φιλελεύθερης σύγχυσης. Επομένως, ο φιλελευθερισμός υπό τη σημερινή μορφή του δεν έχει μέλλον. Αντιθέτως, το μέλλον του είναι η σοσιαλδημοκρατία, και το μέλλον έχει ήδη φτάσει —και γνωρίζουμε ότι δεν λειτουργεί.

Μόλις γίνει αποδεκτή η προκείμενη του κράτους, οι φιλελεύθεροι μένουν χωρίς επιχείρημα όταν οι σοσιαλιστές την οδηγούν στη λογική της κατάληξη. Εάν το μονοπώλιο είναι δίκαιο, τότε και η συγκεντροποίηση είναι δίκαιη. Εάν η φορολογία είναι δίκαιη, τότε και η περισσότερη φορολογία είναι δίκαιη. Και εάν η δημοκρατική ισότητα είναι δίκαιη, τότε και η απαλλοτρίωση των ιδιωτών ιδιοκτητών είναι δίκαιη —ενώ η ιδιωτική ιδιοκτησία δεν είναι. Πράγματι, τι μπορεί να πει ένας φιλελεύθερος υπέρ λιγότερης φορολογίας και αναδιανομής; Εάν γίνει δεκτό ότι η φορολογία και το μονοπώλιο είναι δίκαια, τότε ο φιλελεύθερος δεν διαθέτει ηθικό επιχείρημα αρχής.[332] Η μείωση των φόρων δεν είναι ηθική επιταγή. Αντιθέτως, το φιλελεύθερο επιχείρημα είναι αποκλειστικά οικονομικό. Για παράδειγμα, οι χαμηλότεροι φόροι θα αποφέρουν ορισμένα μακροπρόθεσμα οικονομικά οφέλη. Ωστόσο, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα και για ορισμένους ανθρώπους —τους σημερινούς αποδέκτες φορολογικών εσόδων—, οι χαμηλότεροι φόροι συνεπάγονται επίσης οικονομικό κόστος. Χωρίς ηθικό επιχείρημα στη διάθεσή του, ο φιλελεύθερος απομένει μόνο με το εργαλείο της ανάλυσης κόστους-οφέλους· κάθε τέτοια ανάλυση, όμως, πρέπει να περιλαμβάνει διαπροσωπική σύγκριση χρησιμότητας, και μια τέτοια σύγκριση είναι αδύνατη —επιστημονικά ανεπίτρεπτη.[333] Επομένως, το αποτέλεσμα των αναλύσεων κόστους-οφέλους είναι αυθαίρετο και κάθε πρόταση που δικαιολογείται με αναφορά σε αυτές είναι απλή γνώμη. Σε αυτή την κατάσταση, οι δημοκρατικοί σοσιαλιστές εμφανίζονται απλώς πιο ευθείς, συνεπείς και πιστοί στις συνέπειες των θέσεών τους, ενώ οι φιλελεύθεροι φαίνονται αιθεροβάμονες, συγκεχυμένοι και χωρίς αρχές ή ακόμη και καιροσκόποι. Αποδέχονται τη βασική προκείμενη της σημερινής τάξης —τη δημοκρατική κρατική εξουσία—, αλλά κατόπιν θρηνούν συνεχώς για το αντιφιλελεύθερο αποτέλεσμά της.

Για να έχει ο φιλελευθερισμός οποιοδήποτε μέλλον, πρέπει να διορθώσει το θεμελιώδες σφάλμα του. Οι φιλελεύθεροι θα πρέπει να αναγνωρίσουν ότι κανένα κράτος δεν μπορεί να δικαιολογηθεί συμβατικά, ότι κάθε κράτος καταστρέφει εκείνο που θέλουν να διατηρήσουν και ότι η προστασία και η παραγωγή ασφάλειας μπορούν να αναληφθούν δικαιωματικά και αποτελεσματικά μόνο από ένα σύστημα ανταγωνιστικών παρόχων ασφάλειας. Δηλαδή, ο φιλελευθερισμός θα πρέπει να μετασχηματιστεί στη θεωρία της αναρχίας της ιδιωτικής ιδιοκτησίας —ή της κοινωνίας ιδιωτικού δικαίου —, όπως σκιαγραφήθηκε για πρώτη φορά πριν από σχεδόν εκατόν πενήντα χρόνια από τον Gustave de Molinari και αναπτύχθηκε πλήρως στη δική μας εποχή από τον Murray Rothbard.[334]

Ένας τέτοιος θεωρητικός μετασχηματισμός θα είχε άμεση διττή επίδραση. Αφενός, θα οδηγούσε σε εξυγίανση του σύγχρονου φιλελεύθερου κινήματος. Σοσιαλδημοκράτες με φιλελεύθερο μανδύα και πολλοί υψηλόβαθμοι φιλελεύθεροι κρατικοί λειτουργοί θα αποστασιοποιούνταν γρήγορα από αυτό το νέο φιλελεύθερο κίνημα. Αφετέρου, ο μετασχηματισμός θα οδηγούσε στη συστηματική ριζοσπαστικοποίησή του. Για εκείνα τα μέλη του κινήματος που εξακολουθούν να προσχωρούν στην κλασική έννοια των καθολικών ανθρώπινων δικαιωμάτων και στην ιδέα ότι η αυτοκυριότητα και τα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας προηγούνται κάθε κράτους και νομοθεσίας, η μετάβαση από τον φιλελευθερισμό στην αναρχία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας είναι μόνο ένα μικρό διανοητικό βήμα, ιδίως υπό το φως της προφανούς αποτυχίας του δημοκρατικού κράτους να παρέχει τη μοναδική υπηρεσία για την οποία προοριζόταν ποτέ —την προστασία. Η αναρχία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας είναι απλώς συνεπής φιλελευθερισμός· φιλελευθερισμός συλλογισμένος έως την έσχατη συνέπειά του ή φιλελευθερισμός αποκατεστημένος στην αρχική του πρόθεση.[335] Ωστόσο, αυτό το μικρό θεωρητικό βήμα έχει βαρυσήμαντες πρακτικές συνέπειες.

Κάνοντας αυτό το βήμα, οι φιλελεύθεροι θα αποκήρυσσαν την αφοσίωσή τους στο σημερινό σύστημα, θα κατήγγελλαν τη δημοκρατική κρατική εξουσία ως μη νομιμοποιημένη και θα διεκδικούσαν εκ νέου το δικαίωμά τους στην αυτοπροστασία. Πολιτικά, με αυτό το βήμα θα επέστρεφαν στις ίδιες τις απαρχές του φιλελευθερισμού ως επαναστατικού δόγματος. Αρνούμενοι την εγκυρότητα όλων των κληρονομικών προνομίων, οι κλασικοί φιλελεύθεροι τέθηκαν σε θεμελιώδη αντίθεση προς όλες τις εγκαθιδρυμένες κρατικές εξουσίες. Χαρακτηριστικά, ο μεγαλύτερος πολιτικός θρίαμβος του φιλελευθερισμού —η Αμερικανική Επανάσταση— ήταν αποτέλεσμα αποσχιστικού πολέμου.[336] Και στη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, δικαιολογώντας τις ενέργειες των Αμερικανών αποίκων, ο Jefferson επιβεβαίωνε ότι «οι κυβερνήσεις θεσπίζονται μεταξύ των ανθρώπων, αντλώντας τις δίκαιες εξουσίες τους από τη συναίνεση των κυβερνωμένων», για να διασφαλίζουν το δικαίωμα στη «ζωή, την ελευθερία και την επιδίωξη της ευτυχίας»· και

> *ότι, όποτε οποιαδήποτε μορφή κυβέρνησης καθίσταται*
> *καταστρεπτική για αυτούς τους σκοπούς, ο λαός έχει το δικαίωμα*
> *να την αλλάζει ή να την καταργεί και να θεσπίζει νέα κυβέρνηση,*
> *θεμελιώνοντάς την σε τέτοιες αρχές και οργανώνοντας τις εξουσίες*
> *της με τέτοια μορφή ώστε, κατά την κρίση του, να είναι*
> *πιθανότερο να εξασφαλίσουν την ασφάλεια και την ευτυχία του.*

Οι αναρχικοί της ιδιωτικής ιδιοκτησίας θα επαναβεβαίωναν απλώς το κλασικό φιλελεύθερο δικαίωμα «να αποτινάξουν μια τέτοια κυβέρνηση και να εξασφαλίσουν νέους φύλακες για τη μελλοντική τους ασφάλεια».

Βεβαίως, από μόνος του ο ανανεωμένος ριζοσπαστισμός του φιλελεύθερου κινήματος θα είχε μικρή σημασία —μολονότι, όπως διδάσκει η Αμερικανική Επανάσταση, ο ριζοσπαστισμός μπορεί κάλλιστα να είναι δημοφιλής. Αντιθέτως, εκείνο που τελικά θα συντρίψει τον σοσιαλδημοκρατικό μηχανισμό είναι το εμπνευσμένο όραμα μιας θεμελιώδους εναλλακτικής στο σημερινό σύστημα, το οποίο απορρέει από αυτόν τον νέο ριζοσπαστισμό. Αντί για υπερεθνική πολιτική ολοκλήρωση, παγκόσμια κυβέρνηση, συντάγματα, δικαστήρια, τράπεζες και χρήμα, παγκόσμια σοσιαλδημοκρατία και καθολική και πανταχού παρούσα πολυπολιτισμικότητα, οι αναρχικοί φιλελεύθεροι προτείνουν τη διάσπαση του έθνους-κράτους στα ετερογενή συστατικά του μέρη. Όπως οι κλασικοί πρόδρομοί τους, οι νέοι φιλελεύθεροι δεν επιδιώκουν να καταλάβουν καμία κυβέρνηση. Αγνοούν το κράτος. Θέλουν μόνο να τους αφήσει ήσυχους και να αποσχιστούν από τη δικαιοδοσία του για να οργανώσουν τη δική τους προστασία. Σε αντίθεση, όμως, με τους προκατόχους τους, που επιδίωκαν απλώς να αντικαταστήσουν ένα μεγαλύτερο κράτος με ένα μικρότερο, οι νέοι φιλελεύθεροι ακολουθούν τη λογική της απόσχισης έως το τέλος. Προτείνουν απεριόριστη απόσχιση, δηλαδή απεριόριστο πολλαπλασιασμό ανεξάρτητων ελεύθερων επικρατειών, έως ότου το πεδίο δικαιοδοσίας του κράτους μαραθεί τελικά και εξαφανιστεί.[337] Προς τον σκοπό αυτό —και σε πλήρη αντίθεση με τα κρατιστικά εγχειρήματα της «Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης» και μιας «Νέας Παγκόσμιας Τάξης»—, προάγουν το όραμα ενός κόσμου δεκάδων χιλιάδων ελεύθερων χωρών, περιφερειών και καντονιών, εκατοντάδων χιλιάδων ανεξάρτητων ελεύθερων πόλεων —όπως οι σημερινές ιδιομορφίες του Μονακό, της Ανδόρας, του Σαν Μαρίνο, του Λίχτενσταϊν, του πρώην Χονγκ Κονγκ και της Σιγκαπούρης— και ακόμη περισσότερων ελεύθερων περιοχών και γειτονιών,

οικονομικά ενοποιημένων μέσω του ελεύθερου εμπορίου — όσο μικρότερη η επικράτεια, τόσο μεγαλύτερη η οικονομική πίεση υπέρ της επιλογής του ελεύθερου εμπορίου!— και ενός διεθνούς κανόνα εμπορευματικού χρήματος σε χρυσό.

Εάν και όταν αυτό το εναλλακτικό φιλελεύθερο όραμα αποκτήσει εξέχουσα θέση στην κοινή γνώμη, το τέλος του σοσιαλδημοκρατικού «Τέλους της Ιστορίας» θα γεννήσει μια φιλελεύθερη αναγέννηση.

12. Περί κράτους και ιδιωτικής παραγωγής άμυνας

> *Ο λαός έχει το δικαίωμα να την αλλάζει ή να την καταργεί και να θεσπίζει νέα κυβέρνηση, θεμελιώνοντάς την σε τέτοιες αρχές και οργανώνοντας τις εξουσίες της με τέτοια μορφή ώστε, κατά την κρίση του, να είναι πιθανότερο να εξασφαλίσουν την ασφάλεια και την ευτυχία του.*
>
> — *Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας*

I

Μία από τις δημοφιλέστερες και σημαντικότερες ως προς τις συνέπειές της πεποιθήσεις της εποχής μας είναι η πίστη στη συλλογική ασφάλεια. Σε αυτή την πεποίθηση στηρίζεται κάτι όχι λιγότερο σημαντικό από τη νομιμοποίηση του σύγχρονου κράτους.

Θα καταδείξω ότι η ιδέα της συλλογικής ασφάλειας είναι μύθος που δεν παρέχει καμία δικαιολόγηση για το σύγχρονο κράτος και ότι κάθε ασφάλεια είναι και πρέπει να είναι ιδιωτική. Καταρχάς, θα παρουσιάσω μια ανασυγκρότηση του μύθου της συλλογικής ασφάλειας σε δύο βήματα και, σε κάθε βήμα, θα θέσω μερικούς θεωρητικούς προβληματισμούς.

Ο μύθος της συλλογικής ασφάλειας μπορεί επίσης να ονομαστεί μύθος του Hobbes. Ο Thomas Hobbes και αναρίθμητοι πολιτικοί φιλόσοφοι και οικονομολόγοι μετά από αυτόν υποστήριξαν ότι στη φυσική κατάσταση οι άνθρωποι θα αλληλοσπαράσσονταν διαρκώς. *Homo homini lupus est*. Με τη σύγχρονη ορολογία, στη φυσική κατάσταση θα επικρατούσε μόνιμη «υποπαραγωγή» ασφάλειας. Κάθε άτομο, αφημένο στις δικές του δυνάμεις και πρόνοιες, θα δαπανούσε «υπερβολικά λίγα» για την άμυνά του, με αποτέλεσμα μόνιμο πόλεμο μεταξύ ατόμων. Η λύση αυτής της υποτιθέμενα αφόρητης κατάστασης, σύμφωνα με τον Hobbes και τους οπαδούς του, είναι η εγκαθίδρυση κράτους. Για να θεμελιώσουν ειρηνική συνεργασία μεταξύ τους, δύο άτομα, A και B, χρειάζονται ένα τρίτο ανεξάρτητο μέρος, S, ως τελικό δικαστή και ειρηνοποιό. Ωστόσο, αυτό το τρίτο μέρος, S, δεν είναι απλώς ακόμη ένα άτομο, και το αγαθό που παρέχει, η ασφάλεια, δεν είναι απλώς ακόμη ένα «ιδιωτικό» αγαθό. Αντιθέτως, ο S είναι κυρίαρχος και διαθέτει ως τέτοιος δύο μοναδικές εξουσίες. Αφενός, μπορεί να απαιτεί από τους υπηκόους του, A και B, να μη ζητούν προστασία από κανέναν άλλο παρά μόνο από αυτόν· δηλαδή, ο S είναι καταναγκαστικός εδαφικός μονοπωλητής της προστασίας. Αφετέρου, μπορεί να καθορίζει μονομερώς πόσα πρέπει να δαπανούν οι A και B για την ασφάλειά τους· δηλαδή, διαθέτει την εξουσία επιβολής φόρων για τη «συλλογική» παροχή ασφάλειας.

Δεν έχει μεγάλη χρησιμότητα η διαμάχη για το εάν ο άνθρωπος είναι τόσο κακός και λυκώδης όσο υποθέτει ο Hobbes, πέρα από την παρατήρηση ότι η θέση του προφανώς δεν μπορεί να σημαίνει πως ο άνθρωπος καθοδηγείται μόνο και αποκλειστικά από επιθετικά ένστικτα. Εάν συνέβαινε αυτό, η ανθρωπότητα θα είχε αφανιστεί προ πολλού. Το γεγονός ότι δεν συνέβη καταδεικνύει ότι ο άνθρωπος διαθέτει επίσης λόγο και μπορεί να περιορίζει τις φυσικές του παρορμήσεις. Η διαφωνία αφορά μόνο τη λύση του Hobbes. Δεδομένης της ανθρώπινης φύσης ως έλλογου ζώου, αποτελεί βελτίωση η προτεινόμενη λύση στο πρόβλημα της ανασφάλειας; Μπορεί ο θεσμός του κράτους να μειώσει την επιθετική συμπεριφορά και να προαγάγει την ειρηνική συνεργασία, παρέχοντας έτσι καλύτερη ιδιωτική ασφάλεια και προστασία; Οι δυσκολίες του επιχειρήματος του Hobbes είναι προφανείς. Πρώτον, όσο κακοί κι αν είναι οι άνθρωποι, ο S —είτε βασιλιάς είτε δικτάτορας είτε εκλεγμένος πρόεδρος— παραμένει ένας από αυτούς. Η ανθρώπινη φύση δεν μεταμορφώνεται όταν κάποιος γίνεται S. Πώς, όμως, μπορούν οι A και B να έχουν καλύτερη προστασία εάν ο S πρέπει να τους φορολογεί για να την παρέχει; Δεν υπάρχει αντίφαση στην ίδια τη συγκρότηση του S ως προστάτη της ιδιοκτησίας που την απαλλοτριώνει; Πράγματι, δεν είναι αυτό ακριβώς που επίσης, και καταλληλότερα, αποκαλείται κύκλωμα εκβιαστικής «προστασίας»; Ασφαλώς, ο S θα επιβάλει ειρήνη μεταξύ των A και B, αλλά μόνο ώστε να μπορεί ο ίδιος να ληστεύει και τους δύο αποδοτικότερα. Ο S ασφαλώς προστατεύεται καλύτερα, αλλά όσο περισσότερο προστατεύεται αυτός, τόσο λιγότερο προστατεύονται οι A και B από τις επιθέσεις του. Η συλλογική ασφάλεια, όπως φαίνεται, δεν είναι καλύτερη ιδιωτική ασφάλεια. Είναι μάλλον η ιδιωτική ασφάλεια του κράτους, S, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της απαλλοτρίωσης, δηλαδή του οικονομικού αφοπλισμού, των υπηκόων του. Επιπλέον, κρατιστές από τον Thomas Hobbes έως τον James Buchanan υποστήριξαν ότι ένα προστατευτικό κράτος S θα προέκυπτε ως αποτέλεσμα κάποιου είδους «συνταγματικής» σύμβασης.[338] Ποιος, όμως, σώφρων άνθρωπος θα συμφωνούσε σε σύμβαση που θα επέτρεπε στον προστάτη του να καθορίζει μονομερώς —και αμετάκλητα— το ποσό που ο προστατευόμενος πρέπει να πληρώνει για την προστασία του; Το γεγονός είναι ότι κανείς δεν το έκανε ποτέ![339]

Ας διακόψω τη συζήτηση και ας επιστρέψω στην ανασυγκρότηση του μύθου του Hobbes. Μόλις υποτεθεί ότι, για να θεμελιωθεί ειρηνική συνεργασία μεταξύ των A και B, απαιτείται ένα κράτος S, ακολουθεί διττό συμπέρασμα. Εάν υπάρχουν περισσότερα του ενός κράτη, S1, S2 και S3, τότε, όπως υποτίθεται ότι δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη μεταξύ των A και B χωρίς το S, έτσι δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη μεταξύ των κρατών S1, S2 και S3 όσο αυτά παραμένουν σε φυσική κατάσταση —δηλαδή κατάσταση αναρχίας— μεταξύ τους. Κατά συνέπεια, για την επίτευξη καθολικής ειρήνης απαιτούνται πολιτική συγκεντροποίηση, ενοποίηση και, τελικά, εγκαθίδρυση μίας και μοναδικής παγκόσμιας κυβέρνησης.

Είναι χρήσιμο να επισημανθεί τι μπορεί να θεωρηθεί αδιαμφισβήτητο. Καταρχάς, το επιχείρημα είναι ορθό μέχρι εκεί που φτάνει. Εάν η προκείμενη είναι ορθή, τότε πράγματι ακολουθεί η συνέπεια που εκτέθηκε. Επίσης, οι εμπειρικές παραδοχές της περιγραφής του Hobbes φαίνονται εκ πρώτης όψεως να επιβεβαιώνονται από τα γεγονότα. Είναι αλήθεια ότι τα κράτη βρίσκονται διαρκώς σε πόλεμο μεταξύ τους και ότι πράγματι φαίνεται να εκδηλώνεται ιστορική τάση πολιτικής συγκεντροποίησης και παγκόσμιας διακυβέρνησης. Η διαφωνία ανακύπτει μόνο ως προς την εξήγηση αυτού του γεγονότος και της τάσης, καθώς και ως προς τον χαρακτηρισμό ενός ενιαίου παγκόσμιου κράτους ως βελτίωσης στην παροχή ιδιωτικής ασφάλειας και προστασίας. Φαίνεται να υπάρχει μια εμπειρική ανωμαλία που το επιχείρημα του Hobbes δεν μπορεί να εξηγήσει. Σύμφωνα με τον Hobbes, ο λόγος των πολέμων μεταξύ διαφορετικών κρατών S1, S2 και S3 είναι ότι

βρίσκονται σε κατάσταση αναρχίας μεταξύ τους. Ωστόσο, πριν από την έλευση ενός ενιαίου παγκόσμιου κράτους, όχι μόνο τα S1, S2 και S3 βρίσκονται σε κατάσταση αναρχίας μεταξύ τους, αλλά στην πραγματικότητα κάθε υπήκοος ενός κράτους βρίσκεται σε κατάσταση αναρχίας έναντι κάθε υπηκόου οποιουδήποτε άλλου κράτους. Κατά συνέπεια, θα έπρεπε να υπάρχει εξίσου πολύς πόλεμος και επιθετικότητα μεταξύ ιδιωτών πολιτών διαφορετικών κρατών όσο και μεταξύ διαφορετικών κρατών. Εμπειρικά, όμως, αυτό δεν συμβαίνει. Οι ιδιωτικές συναλλαγές μεταξύ αλλοδαπών φαίνονται σημαντικά λιγότερο πολεμοχαρείς από τις σχέσεις μεταξύ διαφορετικών κυβερνήσεων. Ούτε αυτό φαίνεται παράξενο. Άλλωστε, ένα κρατικό όργανο S, σε αντίθεση με κάθε υπήκοό του, μπορεί να στηρίζεται στην εσωτερική φορολογία για τη διαχείριση των «εξωτερικών υποθέσεών» του. Δεδομένης της φυσικής ανθρώπινης επιθετικότητάς του, δεν είναι προφανές ότι ο S θα είναι περισσότερο θρασύς και επιθετικός έναντι των ξένων εάν μπορεί να μετακυλίει το κόστος αυτής της συμπεριφοράς σε άλλους; Ασφαλώς, θα ήμουν πρόθυμος να αναλάβω μεγαλύτερους κινδύνους και να επιδοθώ σε περισσότερες προκλήσεις και επιθέσεις εάν μπορούσα να υποχρεώνω άλλους να πληρώνουν γι' αυτές. Και ασφαλώς θα υπήρχε τάση ενός κράτους —ενός κυκλώματος εκβιαστικής «προστασίας»— να επιδιώκει την επέκταση του εδαφικού μονοπωλίου προστασίας του εις βάρος άλλων κρατών, επιφέροντας έτσι παγκόσμια κυβέρνηση ως τελικό αποτέλεσμα του διακρατικού ανταγωνισμού.[340] Πώς, όμως, συνιστά αυτό βελτίωση στην παροχή ιδιωτικής ασφάλειας και προστασίας; Το αντίθετο φαίνεται να συμβαίνει. Το παγκόσμιο κράτος είναι ο νικητής όλων των πολέμων και το τελευταίο επιζών κύκλωμα εκβιαστικής «προστασίας». Δεν το καθιστά αυτό ιδιαίτερα επικίνδυνο; Δεν θα είναι συντριπτική η φυσική ισχύς οποιασδήποτε ενιαίας παγκόσμιας κυβέρνησης σε σύγκριση με εκείνη οποιουδήποτε μεμονωμένου υπηκόου της;

II

Ας διακόψω τις αφηρημένες θεωρητικές σκέψεις μου για να εξετάσω σύντομα τα εμπειρικά στοιχεία που αφορούν το υπό συζήτηση ζήτημα. Όπως σημειώθηκε στην αρχή, ο μύθος της συλλογικής ασφάλειας είναι τόσο διαδεδομένος όσο και σημαντικός στις συνέπειές του. Δεν γνωρίζω κάποια σχετική έρευνα, αλλά θα τολμούσα να προβλέψω ότι ο μύθος του Hobbes γίνεται περισσότερο ή λιγότερο αδιαμφισβήτητα αποδεκτός από πολύ περισσότερο από το 90 τοις εκατό του ενήλικου πληθυσμού: ότι το κράτος είναι απαραίτητο για την προστασία και την άμυνα. Ωστόσο, το να πιστεύει κανείς κάτι δεν το καθιστά αληθές. Αντιθέτως, εάν αυτό που πιστεύει είναι ψευδές, οι ενέργειές του θα οδηγήσουν σε αποτυχία. Τι δείχνουν τα στοιχεία; Υποστηρίζουν τον Hobbes και τους οπαδούς του ή επιβεβαιώνουν τους αντίθετους αναρχικούς φόβους και ισχυρισμούς;

Οι ΗΠΑ ιδρύθηκαν ρητά ως «προστατευτικό» κράτος κατά το πρότυπο του Hobbes. Ας παραθέσω σχετικά τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας του Jefferson:

> *Θεωρούμε αυτές τις αλήθειες αυτονόητες: ότι όλοι οι άνθρωποι δημιουργούνται ίσοι· ότι είναι προικισμένοι από τον Δημιουργό τους με αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα· ότι μεταξύ αυτών είναι η ζωή, η ελευθερία και η επιδίωξη της ευτυχίας· ότι, για τη διασφάλιση αυτών των δικαιωμάτων, θεσπίζονται κυβερνήσεις μεταξύ των ανθρώπων, οι οποίες αντλούν τις δίκαιες εξουσίες*

> *τους από τη συναίνεση των κυβερνωμένων.*

Ιδού: η αμερικανική κυβέρνηση θεσπίστηκε για να εκπληρώνει ένα και μόνο έργο, την προστασία της ζωής και της ιδιοκτησίας. Θα έπρεπε, επομένως, να παρέχει το ιδανικό παράδειγμα για την αξιολόγηση της εγκυρότητας του ισχυρισμού του Hobbes περί της ιδιότητας των κρατών ως προστατών. Έπειτα από περισσότερους από δύο αιώνες προστατευτικού κρατισμού, ποια είναι η κατάσταση της προστασίας μας και της ειρηνικής ανθρώπινης συνεργασίας; Υπήρξε επιτυχές το αμερικανικό πείραμα προστατευτικού κρατισμού;

Σύμφωνα με τις διακηρύξεις των κρατικών αρχόντων μας και των διανοητικών σωματοφυλάκων τους —που είναι περισσότεροι από ποτέ —, είμαστε καλύτερα προστατευμένοι και ασφαλέστεροι από ποτέ. Υποτίθεται ότι προστατευόμαστε από την παγκόσμια υπερθέρμανση και ψύξη, από την εξαφάνιση ζώων και φυτών, από τις καταχρήσεις συζύγων, γονέων και εργοδοτών, από τη φτώχεια, την ασθένεια, την καταστροφή, την άγνοια, την προκατάληψη, τον ρατσισμό, τον σεξισμό, την ομοφοβία και αμέτρητους άλλους δημόσιους εχθρούς και κινδύνους. Στην πραγματικότητα, όμως, τα πράγματα είναι εντυπωσιακά διαφορετικά. Για να μας παρέχουν όλη αυτή την «προστασία», οι διαχειριστές του κράτους απαλλοτριώνουν περισσότερο από το 40 τοις εκατό των εισοδημάτων των ιδιωτών παραγωγών χρόνο με τον χρόνο. Το κρατικό χρέος και οι κρατικές υποχρεώσεις αυξάνονται αδιάκοπα, εντείνοντας έτσι την ανάγκη μελλοντικών απαλλοτριώσεων. Λόγω της αντικατάστασης του χρυσού από κρατικό χαρτονόμισμα, η χρηματοοικονομική ανασφάλεια αυξήθηκε απότομα και υφιστάμεθα συνεχή αφαίμαξη μέσω της υποτίμησης του νομίσματος. Κάθε λεπτομέρεια της ιδιωτικής ζωής, της ιδιοκτησίας, του εμπορίου και των συμβάσεων ρυθμίζεται από ολοένα ψηλότερα βουνά νόμων — νομοθεσίας—, δημιουργώντας μόνιμη νομική αβεβαιότητα και ηθικό κίνδυνο. Ειδικότερα, έχουμε σταδιακά απογυμνωθεί από το δικαίωμα αποκλεισμού που ενυπάρχει στην ίδια την έννοια της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Ως πωλητές δεν μπορούμε να πωλούμε σε όποιον επιθυμούμε και ως αγοραστές δεν μπορούμε να αγοράζουμε από όποιον επιθυμούμε. Και ως μέλη ενώσεων δεν μας επιτρέπεται να συνάπτουμε οποιοδήποτε περιοριστικό σύμφωνο θεωρούμε αμοιβαίως επωφελές. Ως Αμερικανοί, πρέπει να δεχόμαστε μετανάστες που δεν θέλουμε ως γείτονες. Ως εκπαιδευτικοί, δεν μπορούμε να απαλλαγούμε από κακομαθημένους μαθητές. Ως εργοδότες, είμαστε εγκλωβισμένοι με ανίκανους ή καταστρεπτικούς υπαλλήλους. Ως εκμισθωτές, είμαστε υποχρεωμένοι να ανεχόμαστε κακούς ενοικιαστές. Ως τραπεζίτες και ασφαλιστές, δεν μας επιτρέπεται να αποφεύγουμε κακούς κινδύνους. Ως ιδιοκτήτες εστιατορίων ή μπαρ, πρέπει να εξυπηρετούμε ανεπιθύμητους πελάτες. Και ως μέλη ιδιωτικών ενώσεων, υποχρεωνόμαστε να αποδεχόμαστε άτομα και ενέργειες που παραβιάζουν τους δικούς μας κανόνες και περιορισμούς. Εν ολίγοις, όσο το κράτος αυξάνει τις δαπάνες του για «κοινωνική» ασφάλεια και «δημόσια» προστασία, τόσο περισσότερο διαβρώνονται τα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας μας, τόσο περισσότερο η περιουσία μας απαλλοτριώνεται, δημεύεται, καταστρέφεται ή απαξιώνεται και τόσο περισσότερο στερούμαστε το ίδιο το θεμέλιο κάθε προστασίας: την οικονομική ανεξαρτησία, τη χρηματοοικονομική ισχύ και τον προσωπικό πλούτο.[341] Η πορεία κάθε προέδρου και σχεδόν κάθε μέλους του Κογκρέσου είναι στρωμένη με εκατοντάδες χιλιάδες ανώνυμα θύματα προσωπικής οικονομικής καταστροφής, χρηματοοικονομικής χρεοκοπίας, έκτακτης ανάγκης, φτωχοποίησης, απόγνωσης, στερήσεων και ματαίωσης.

Η εικόνα εμφανίζεται ακόμη ζοφερότερη όταν εξετάζουμε τις εξωτερικές υποθέσεις. Σπανίως σε ολόκληρη την ιστορία τους οι ηπειρωτικές ΗΠΑ δέχθηκαν επίθεση στο έδαφός τους από ξένο στρατό. Το Pearl Harbor ήταν αποτέλεσμα προηγούμενης αμερικανικής πρόκλησης. Ωστόσο, οι

ΗΠΑ διακρίνονται επειδή είχαν κυβέρνηση που κήρυξε πόλεμο εναντίον μεγάλου μέρους του ίδιου της του πληθυσμού και επιδόθηκε στην ασύδοτη δολοφονία εκατοντάδων χιλιάδων δικών της πολιτών. Επιπλέον, μολονότι οι σχέσεις μεταξύ Αμερικανών πολιτών και αλλοδαπών δεν φαίνονται ασυνήθιστα συγκρουσιακές, σχεδόν από την ίδρυσή της η αμερικανική κυβέρνηση επιδίωκε ακατάπαυστα επιθετικό επεκτατισμό. Με αφετηρία τον Ισπανοαμερικανικό Πόλεμο, κορύφωση τον Πρώτο και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και συνέχεια έως σήμερα, η αμερικανική κυβέρνηση ενεπλάκη σε εκατοντάδες εξωτερικές συγκρούσεις και ανήλθε στη θέση της κυρίαρχης ιμπεριαλιστικής δύναμης του κόσμου. Έτσι, σχεδόν κάθε πρόεδρος από την αρχή αυτού του αιώνα ευθύνεται επίσης για τη δολοφονία, τη θανάτωση ή τη λιμοκτονία αναρίθμητων αθώων αλλοδαπών σε ολόκληρο τον κόσμο. Εν ολίγοις, ενώ εμείς γινόμασταν πιο ανήμποροι, φτωχοί, απειλούμενοι και ανασφαλείς, η αμερικανική κυβέρνηση γινόταν ολοένα πιο θρασεία και επιθετική. Στο όνομα της «εθνικής» ασφάλειας, εξοπλισμένη με τεράστια αποθέματα επιθετικών όπλων και όπλων μαζικής καταστροφής, μας «υπερασπίζεται» εκφοβίζοντας διαρκώς νέους «Hitler», μεγάλους ή μικρούς, και όλους όσοι θεωρούνται ύποπτοι ότι τους συμπαθούν, οπουδήποτε και παντού εκτός της επικράτειας των ΗΠΑ.[342]

Τα εμπειρικά στοιχεία φαίνονται, επομένως, σαφή. Η πίστη σε ένα προστατευτικό κράτος εμφανίζεται ως πρόδηλο σφάλμα και το αμερικανικό πείραμα προστατευτικού κρατισμού ως πλήρης αποτυχία. Η αμερικανική κυβέρνηση δεν μας προστατεύει. Αντιθέτως, δεν υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος για τη ζωή, την ιδιοκτησία και την ευημερία μας από την αμερικανική κυβέρνηση, και ο Αμερικανός πρόεδρος ειδικότερα είναι ο πλέον απειλητικός και οπλισμένος μεμονωμένος κίνδυνος στον κόσμο, ικανός να καταστρέψει οποιονδήποτε του αντιτίθεται και να αφανίσει ολόκληρη την υφήλιο.

Οι κρατιστές αντιδρούν περίπου όπως οι σοσιαλιστές όταν έρχονται αντιμέτωποι με τις θλιβερές οικονομικές επιδόσεις της Σοβιετικής Ένωσης και των δορυφόρων της. Δεν αρνούνται κατ' ανάγκην τα απογοητευτικά γεγονότα, αλλά προσπαθούν να τα εξουδετερώσουν επιχειρηματολογικά, ισχυριζόμενοι ότι είναι αποτέλεσμα συστηματικής απόκλισης μεταξύ «πραγματικού» και «ιδανικού» ή «αληθινού» κρατισμού —και αντιστοίχως σοσιαλισμού. Μέχρι σήμερα, οι σοσιαλιστές ισχυρίζονται ότι ο «αληθινός» σοσιαλισμός δεν έχει διαψευστεί από τα εμπειρικά στοιχεία και ότι όλα θα είχαν εξελιχθεί καλά και θα είχε προκύψει απαράμιλλη ευημερία εάν είχε εφαρμοστεί ο σοσιαλισμός του Trotsky ή του Bukharin ή, ακόμη καλύτερα, η δική τους εκδοχή, αντί εκείνης του Stalin. Ομοίως, οι κρατιστές ερμηνεύουν όλα τα φαινομενικά αντίθετα στοιχεία ως απλώς συγκυριακά. Εάν μόνο κάποιος άλλος πρόεδρος είχε αναλάβει την εξουσία στην τάδε ή τη δείνα καμπή της ιστορίας ή εάν είχε υιοθετηθεί η τάδε ή η δείνα συνταγματική αλλαγή ή τροπολογία, όλα θα είχαν εξελιχθεί θαυμάσια και θα είχε προκύψει απαράμιλλη ασφάλεια και ειρήνη. Πράγματι, αυτό μπορεί ακόμη να συμβεί στο μέλλον, εάν εφαρμοστούν οι δικές τους πολιτικές.

Από τον Ludwig von Mises μάθαμε πώς να απαντούμε στη στρατηγική υπεκφυγής —θωράκισης έναντι της διάψευσης— των σοσιαλιστών.[343] Όσο παραμένει το καθοριστικό γνώρισμα —η ουσία— του σοσιαλισμού, δηλαδή η απουσία ιδιωτικής ιδιοκτησίας των συντελεστών παραγωγής, καμία μεταρρύθμιση δεν θα βοηθήσει. Η ιδέα σοσιαλιστικής οικονομίας είναι αντίφαση εν τοις όροις και ο ισχυρισμός ότι ο σοσιαλισμός αποτελεί «ανώτερο», αποτελεσματικότερο τρόπο κοινωνικής παραγωγής είναι παράλογος. Για να επιτυγχάνει κανείς τους σκοπούς του αποτελεσματικά και χωρίς σπατάλη στο πλαίσιο μιας ανταλλακτικής οικονομίας βασισμένης στον καταμερισμό της εργασίας, είναι αναγκαίο να προβαίνει σε χρηματικό υπολογισμό —κοστολόγηση. Παντού εκτός του

συστήματος μιας πρωτόγονης, αυτάρκους οικονομίας ενός μόνο νοικοκυριού, ο χρηματικός υπολογισμός είναι το μοναδικό εργαλείο ορθολογικής και αποτελεσματικής δράσης. Μόνο συγκρίνοντας αριθμητικά τις εισροές και τις εκροές σε όρους κοινού μέσου ανταλλαγής —χρήματος — μπορεί ένα πρόσωπο να προσδιορίσει εάν οι ενέργειές του είναι επιτυχείς ή όχι. Σε σαφή αντίθεση, ο σοσιαλισμός σημαίνει απουσία οικονομίας και εξοικονόμησης γενικώς, επειδή υπό αυτές τις συνθήκες ο χρηματικός υπολογισμός και η κοστολόγηση είναι εξ ορισμού αδύνατοι. Εάν δεν υπάρχει ιδιωτική ιδιοκτησία των συντελεστών παραγωγής, τότε δεν υπάρχουν τιμές για κανέναν συντελεστή παραγωγής· επομένως, είναι αδύνατον να προσδιοριστεί εάν χρησιμοποιούνται οικονομικά ή όχι. Κατά συνέπεια, ο σοσιαλισμός δεν είναι ανώτερος τρόπος παραγωγής, αλλά οικονομικό χάος και επιστροφή στον πρωτογονισμό.

Ο Murray N. Rothbard εξήγησε πώς πρέπει να απαντά κανείς στη στρατηγική υπεκφυγής των κρατιστών.[344] Το δίδαγμα του Rothbard, όμως, μολονότι εξίσου απλό και σαφές και με ακόμη βαρυσήμαντες συνέπειες, παραμένει μέχρι σήμερα πολύ λιγότερο γνωστό και εκτιμημένο. Όσο παραμένει το καθοριστικό γνώρισμα —η ουσία— του κράτους, εξηγούσε, καμία μεταρρύθμιση, είτε προσωπικού είτε συνταγματική, δεν θα ωφελήσει. Δεδομένης της αρχής του κράτους — δικαστικού μονοπωλίου και εξουσίας φορολόγησης—, κάθε ιδέα περιορισμού της εξουσίας του και διαφύλαξης της ατομικής ζωής και ιδιοκτησίας είναι απατηλή. Υπό μονοπωλιακό καθεστώς, η τιμή της δικαιοσύνης και της προστασίας πρέπει να αυξάνεται και η ποιότητά τους να μειώνεται. Ένας φορέας προστασίας χρηματοδοτούμενος από φόρους είναι αντίφαση εν τοις όροις και θα οδηγεί σε ολοένα περισσότερους φόρους και λιγότερη προστασία. Ακόμη και εάν μια κυβέρνηση περιόριζε τις δραστηριότητές της αποκλειστικά στην προστασία προϋφιστάμενων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας — όπως υποτίθεται ότι πρέπει να κάνει κάθε «προστατευτικό» κράτος—, θα ανέκυπτε το περαιτέρω ερώτημα πόση ασφάλεια πρέπει να παρέχεται. Παρακινούμενη, όπως όλοι οι άλλοι, από το ίδιον συμφέρον και τη δυσαρέσκεια που συνεπάγεται η εργασία, αλλά διαθέτοντας τη μοναδική εξουσία φορολόγησης, η κυβέρνηση θα δίνει πάντοτε την ίδια απάντηση: να μεγιστοποιεί τις δαπάνες προστασίας —και είναι νοητό να απορροφηθεί σχεδόν ολόκληρος ο πλούτος ενός έθνους από το κόστος προστασίας— και συγχρόνως να ελαχιστοποιεί την παραγωγή προστασίας. Επιπλέον, το δικαστικό μονοπώλιο πρέπει να οδηγεί σε επιδείνωση της ποιότητας της δικαιοσύνης και της προστασίας. Εάν μπορεί κανείς να προσφεύγει μόνο στο κράτος για δικαιοσύνη και προστασία, αυτές θα διαστρεβλώνονται προς όφελος του κράτους, παρά την ύπαρξη συνταγμάτων και ανώτατων δικαστηρίων. Άλλωστε, τα συντάγματα και τα ανώτατα δικαστήρια είναι κρατικά συντάγματα και κρατικά δικαστήρια, και οποιοιδήποτε περιορισμοί της κρατικής δράσης ενδέχεται να περιέχουν καθορίζονται από όργανα του ίδιου του υπό εξέταση θεσμού. Κατά συνέπεια, ο ορισμός της ιδιοκτησίας και της προστασίας θα μεταβάλλεται συνεχώς και το πεδίο δικαιοδοσίας θα διευρύνεται προς όφελος του κράτους.

Επομένως, επισήμαινε ο Rothbard, όπως ο σοσιαλισμός δεν μπορεί να μεταρρυθμιστεί αλλά πρέπει να καταργηθεί για να επιτευχθεί ευημερία, έτσι και ο θεσμός του κράτους δεν μπορεί να μεταρρυθμιστεί αλλά πρέπει να καταργηθεί για να επιτευχθούν δικαιοσύνη και προστασία. «Η άμυνα στην ελεύθερη κοινωνία —συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών άμυνας του προσώπου και της περιουσίας, όπως η αστυνομική προστασία και οι δικαστικές κρίσεις—», κατέληγε ο Rothbard,

> *θα έπρεπε, επομένως, να παρέχεται από ανθρώπους ή*
>
> *επιχειρήσεις που (α) αποκτούν τα έσοδά τους εκουσίως και όχι*
>
> *μέσω καταναγκασμού και (β) δεν οικειοποιούνται, όπως κάνει το*

> *κράτος, καταναγκαστικό μονοπώλιο αστυνομικής ή δικαστικής προστασίας. ... Οι επιχειρήσεις άμυνας θα έπρεπε να είναι εξίσου ελεύθερα ανταγωνιστικές και εξίσου μη καταναγκαστικές έναντι όσων δεν εισβάλλουν όσο όλοι οι άλλοι προμηθευτές αγαθών και υπηρεσιών στην ελεύθερη αγορά. Οι υπηρεσίες άμυνας, όπως όλες οι άλλες υπηρεσίες, θα διατίθεντο στην αγορά και μόνο στην αγορά.*[345]

Δηλαδή, κάθε ιδιώτης ιδιοκτήτης θα μπορούσε να επωφελείται από τα πλεονεκτήματα του καταμερισμού της εργασίας και να επιδιώκει καλύτερη προστασία της περιουσίας του από εκείνη που προσφέρει η αυτοάμυνα, μέσω συνεργασίας με άλλους ιδιοκτήτες και τις περιουσίες τους. Ο καθένας θα μπορούσε να αγοράζει από, να πωλεί σε ή να συμβάλλεται με οποιονδήποτε άλλον σχετικά με υπηρεσίες προστασίας και δικαιοσύνης και θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να διακόπτει μονομερώς οποιαδήποτε τέτοια συνεργασία, να επιστρέφει στην αυτοδύναμη άμυνα ή να αλλάζει τους συνεργάτες προστασίας του.

IV

Έχοντας ανασυγκροτήσει τον μύθο της συλλογικής ασφάλειας —τον μύθο του κράτους— και έχοντας ασκήσει κριτική σε αυτόν σε θεωρητική και εμπειρική βάση, πρέπει τώρα να αναλάβω το έργο της θετικής θεμελίωσης της ιδιωτικής ασφάλειας και προστασίας. Για να διαλυθεί ο μύθος της συλλογικής ασφάλειας, δεν αρκεί απλώς να κατανοηθεί το σφάλμα που ενυπάρχει στην ιδέα του προστατευτικού κράτους. Είναι εξίσου σημαντικό, αν όχι σημαντικότερο, να αποκτήσουμε σαφή κατανόηση του πώς θα λειτουργούσε αποτελεσματικά η μη κρατική εναλλακτική ασφάλειας. Ο Rothbard, βασιζόμενος στην πρωτοποριακή ανάλυση του Γαλλοβέλγου οικονομολόγου Gustave de Molinari,[346] μας έδωσε ένα περίγραμμα της λειτουργίας ενός συστήματος προστασίας και άμυνας ελεύθερης αγοράς.[347] Οφείλουμε επίσης στους Morris και Linda Tannehill λαμπρές διαπιστώσεις και αναλύσεις σχετικά με αυτό.[348] Ακολουθώντας το παράδειγμά τους, θα προχωρήσω στην ανάλυσή μου και θα προσφέρω πληρέστερη εικόνα του εναλλακτικού — μη κρατικού— συστήματος παραγωγής ασφάλειας και της ικανότητάς του να αντιμετωπίζει επιθέσεις όχι μόνο από άτομα ή συμμορίες αλλά, ιδίως, και από κράτη.

Υπάρχει ευρεία συμφωνία μεταξύ φιλελευθέρων-ελευθεριστών όπως οι Molinari, Rothbard και οι Tannehill, καθώς και των περισσότερων άλλων σχολιαστών του ζητήματος, ότι η άμυνα είναι μορφή ασφάλισης και οι αμυντικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν ένα είδος ασφαλίστρου — τιμής. Κατά συνέπεια, όπως τόνιζαν ιδίως ο Rothbard και οι Tannehill, στο πλαίσιο μιας σύνθετης σύγχρονης οικονομίας βασισμένης στον παγκόσμιο καταμερισμό της εργασίας, οι πιθανότεροι υποψήφιοι πάροχοι υπηρεσιών προστασίας και άμυνας είναι οι ασφαλιστικές εταιρείες. Όσο καλύτερη είναι η προστασία της ασφαλισμένης περιουσίας, τόσο χαμηλότερες είναι οι αξιώσεις αποζημίωσης και, επομένως, το κόστος του ασφαλιστή. Συνεπώς, η παροχή αποτελεσματικής προστασίας φαίνεται να εξυπηρετεί το οικονομικό συμφέρον κάθε ασφαλιστή. Πράγματι, μολονότι περιορίζονται και παρεμποδίζονται από το κράτος, ακόμη και σήμερα οι ασφαλιστικές εταιρείες παρέχουν ευρύ φάσμα υπηρεσιών προστασίας και αποζημίωσης σε ζημιωθέντες ιδιώτες. Οι

ασφαλιστικές εταιρείες πληρούν και μια δεύτερη ουσιώδη προϋπόθεση. Προφανώς, όποιος προσφέρει υπηρεσίες προστασίας πρέπει να φαίνεται ικανός να εκπληρώνει τις υποσχέσεις του, προκειμένου να βρει πελάτες. Δηλαδή, πρέπει να διαθέτει τα οικονομικά μέσα —τόσο το ανθρώπινο δυναμικό όσο και τους υλικούς πόρους— που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των πραγματικών ή νομιζόμενων κινδύνων του κόσμου. Και από αυτή την άποψη οι ασφαλιστικές εταιρείες φαίνονται ιδανικοί υποψήφιοι. Λειτουργούν σε εθνική και ακόμη διεθνή κλίμακα και κατέχουν μεγάλες περιουσίες διάσπαρτες σε ευρείες επικράτειες και πέρα από τα σύνορα ενός μόνο κράτους. Κατά συνέπεια, έχουν πρόδηλο ίδιον συμφέρον για αποτελεσματική προστασία και είναι «μεγάλες» και οικονομικά ισχυρές. Επιπλέον, όλες οι ασφαλιστικές εταιρείες συνδέονται μέσω δικτύου συμβατικών συμφωνιών αμοιβαίας συνδρομής και διαιτησίας, καθώς και ενός συστήματος διεθνών αντασφαλιστικών εταιρειών, αντιπροσωπεύοντας συνδυασμένη οικονομική ισχύ που κάνει εκείνη των περισσότερων υφιστάμενων κυβερνήσεων να φαίνεται μικρή.

Ας αναλύσω περαιτέρω και ας αποσαφηνίσω συστηματικά αυτή την πρόταση: ότι η προστασία και η άμυνα είναι «ασφάλιση» και μπορούν να παρέχονται από ασφαλιστικές εταιρείες. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να εξεταστούν δύο ζητήματα. Πρώτον, δεν είναι δυνατόν να ασφαλιστεί κανείς έναντι κάθε κινδύνου της ζωής. Δεν μπορώ, για παράδειγμα, να ασφαλιστώ έναντι της αυτοκτονίας μου ή του να κάψω το σπίτι μου, να μείνω άνεργος, να μη θέλω να σηκωθώ από το κρεβάτι το πρωί ή να μην υποστώ επιχειρηματικές ζημίες, επειδή σε καθεμία από αυτές τις περιπτώσεις έχω πλήρη ή μερικό έλεγχο της πιθανότητας του αντίστοιχου αποτελέσματος. Τέτοιοι κίνδυνοι πρέπει να αναλαμβάνονται ατομικά. Κανείς άλλος εκτός από εμένα δεν μπορεί να τους αντιμετωπίσει. Επομένως, το πρώτο ερώτημα πρέπει να είναι τι καθιστά την προστασία και την άμυνα ασφαλίσιμο και όχι μη ασφαλίσιμο κίνδυνο. Άλλωστε, όπως μόλις είδαμε, αυτό δεν είναι αυτονόητο. Πράγματι, δεν έχει ο καθένας σημαντικό έλεγχο της πιθανότητας επίθεσης και εισβολής στο πρόσωπο και στην περιουσία του; Δεν προκαλώ σκόπιμα μια επίθεση όταν, για παράδειγμα, επιτίθεμαι ή προκαλώ κάποιον άλλο; Και δεν είναι τότε η προστασία μη ασφαλίσιμος κίνδυνος, όπως η αυτοκτονία ή η ανεργία, για τον οποίο κάθε πρόσωπο πρέπει να αναλαμβάνει αποκλειστική ευθύνη;

Η απάντηση είναι ένα υπό όρους ναι και όχι. Ναι, στον βαθμό που κανείς δεν μπορεί να προσφέρει άνευ όρων προστασία, δηλαδή ασφάλιση έναντι οποιασδήποτε εισβολής. Με άλλα λόγια, άνευ όρων προστασία μπορεί να παρέχεται, εάν μπορεί καθόλου, μόνο από κάθε άτομο μόνο του και για τον εαυτό του. Η απάντηση, όμως, είναι όχι όσον αφορά την υπό όρους προστασία. Μόνο οι επιθέσεις και εισβολές που προκαλούνται από το θύμα δεν μπορούν να ασφαλιστούν. Αντιθέτως, οι απρόκλητες και, επομένως, «τυχαίες» επιθέσεις μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ασφάλισης.[349] Δηλαδή, η προστασία καθίσταται ασφαλίσιμο αγαθό μόνο εάν και στον βαθμό που ο ασφαλιστής περιορίζει συμβατικά τις ενέργειες των ασφαλισμένων ώστε να αποκλείει κάθε δυνατή «πρόκληση» εκ μέρους τους. Οι διάφορες ασφαλιστικές εταιρείες μπορεί να διαφέρουν ως προς τον συγκεκριμένο ορισμό της πρόκλησης, αλλά δεν μπορεί να υπάρχει διαφορά μεταξύ ασφαλιστών ως προς την αρχή ότι καθένας τους πρέπει να αποκλείει συστηματικά —να απαγορεύει— κάθε προκλητική και επιθετική ενέργεια των πελατών του.

Όσο στοιχειώδης κι αν φαίνεται αυτή η πρώτη διαπίστωση για τον ουσιαστικά αμυντικό —μη επιθετικό και μη προκλητικό— χαρακτήρα της ασφάλισης προστασίας, έχει θεμελιώδη σημασία. Αφενός, συνεπάγεται ότι κάθε γνωστός επιτιθέμενος και προβοκάτορας θα αδυνατούσε να βρει ασφαλιστή και, επομένως, θα ήταν οικονομικά απομονωμένος, αδύναμος και ευάλωτος. Αφετέρου,

συνεπάγεται ότι όποιος επιθυμεί περισσότερη προστασία από εκείνη που προσφέρει η αυτοδύναμη αυτοάμυνα θα μπορούσε να την αποκτήσει μόνο εάν και στον βαθμό που υπαγόταν σε συγκεκριμένους κανόνες μη επιθετικής, πολιτισμένης συμπεριφοράς. Επιπλέον, όσο μεγαλύτερος ο αριθμός των ασφαλισμένων —και σε μια σύγχρονη ανταλλακτική οικονομία οι περισσότεροι άνθρωποι επιθυμούν για την προστασία τους κάτι περισσότερο από απλή αυτοάμυνα—, τόσο μεγαλύτερη θα ήταν η οικονομική πίεση στους εναπομείναντες ανασφάλιστους να υιοθετήσουν τα ίδια ή παρόμοια πρότυπα μη επιθετικής κοινωνικής συμπεριφοράς. Επιπροσθέτως, ως αποτέλεσμα του ανταγωνισμού μεταξύ ασφαλιστών για πελάτες που πληρώνουν εκουσίως, θα προέκυπτε τάση μείωσης των τιμών ανά μονάδα ασφαλισμένης περιουσιακής αξίας.

Συγχρόνως, ένα σύστημα ανταγωνιστικών ασφαλιστών θα είχε διττή επίδραση στην ανάπτυξη του δικαίου και θα συνέβαλλε έτσι περαιτέρω στη μείωση των συγκρούσεων. Αφενός, θα επέτρεπε συστηματικά αυξανόμενη ποικιλία και ευελιξία του δικαίου. Αντί να επιβάλλουν ενιαίο σύνολο κανόνων σε όλους, όπως υπό κρατιστικές συνθήκες, οι ασφαλιστικές εταιρείες θα μπορούσαν και θα ανταγωνίζονταν μεταξύ τους όχι μόνο μέσω της τιμής αλλά ιδίως μέσω διαφοροποίησης και ανάπτυξης του προϊόντος. Οι ασφαλιστές θα μπορούσαν και θα διέφεραν και θα διαφοροποιούνταν ως προς τον κώδικα συμπεριφοράς που επιβάλλουν και αναμένουν από τους πελάτες τους, τους κανόνες απόδειξης και διαδικασίας ή/και το είδος και την κατανομή των επιδικαζόμενων παροχών και ποινών. Θα μπορούσαν και θα συνυπήρχαν, για παράδειγμα, καθολικοί ασφαλιστές που εφαρμόζουν το κανονικό δίκαιο, Εβραίοι ασφαλιστές που εφαρμόζουν το μωσαϊκό δίκαιο, μουσουλμάνοι που εφαρμόζουν το ισλαμικό δίκαιο και μη πιστοί που εφαρμόζουν τη μία ή την άλλη εκδοχή κοσμικού δικαίου, όλοι συντηρούμενοι από και ανταγωνιζόμενοι για πελατεία που πληρώνει εκουσίως. Οι καταναλωτές θα μπορούσαν και θα επέλεγαν, και μερικές φορές θα άλλαζαν, το δίκαιο που εφαρμόζεται στους ίδιους και στην περιουσία τους. Δηλαδή, κανείς δεν θα εξαναγκαζόταν να ζει υπό «ξένο» δίκαιο· και, επομένως, μια εξέχουσα πηγή σύγκρουσης θα εξαλειφόταν.

Αφετέρου, ένα σύστημα ασφαλιστών που προσφέρουν ανταγωνιστικούς κώδικες δικαίου θα προήγε τάση ενοποίησης του δικαίου. Το «εσωτερικό» —καθολικό, εβραϊκό, ρωμαϊκό, γερμανικό κ.λπ. — δίκαιο θα εφαρμοζόταν και θα δέσμευε μόνο τα πρόσωπα και τις περιουσίες του ασφαλισμένου, του ασφαλιστή και όλων των άλλων που ασφαλίζονται από τον ίδιο ασφαλιστή υπό το ίδιο δίκαιο. Το κανονικό δίκαιο, για παράδειγμα, θα εφαρμοζόταν μόνο σε δηλωμένους καθολικούς και θα αφορούσε αποκλειστικά ενδοκαθολικές συγκρούσεις και την επίλυσή τους. Θα ήταν, όμως, επίσης δυνατόν ένας καθολικός να αλληλεπιδράσει, να συγκρουστεί και να επιθυμεί προστασία έναντι προσώπων που υπάγονται σε άλλους κώδικες δικαίου, για παράδειγμα ενός μουσουλμάνου. Από αυτό δεν θα προέκυπτε δυσκολία όσο το καθολικό και το ισλαμικό δίκαιο κατέληγαν στο ίδιο ή παρόμοιο συμπέρασμα για την υπό εξέταση υπόθεση και τους διαδίκους. Εάν, όμως, οι ανταγωνιστικοί κώδικες δικαίου κατέληγαν σε σαφώς διαφορετικά συμπεράσματα —όπως θα συνέβαινε σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις ακριβώς επειδή αποτελούν διαφορετικούς κώδικες —, θα ανέκυπτε πρόβλημα. Οι ασφαλισμένοι θα ήθελαν να προστατεύονται και έναντι του ενδεχομένου διαομαδικής σύγκρουσης, αλλά το «εσωτερικό» —ενδοομαδικό— δίκαιο δεν θα επαρκούσε γι' αυτό. Πράγματι, θα εμπλέκονταν τουλάχιστον δύο διακριτοί «εσωτερικοί» κώδικες δικαίου και θα κατέληγαν σε διαφορετικά συμπεράσματα. Σε τέτοια κατάσταση δεν θα μπορούσε να αναμένεται ότι ένας ασφαλιστής και όσοι υπάγονται στον κώδικά του, λόγου χάρη οι καθολικοί, θα υπέτασσαν απλώς την κρίση τους σε εκείνη άλλου ασφαλιστή και του δικαίου του, λόγου χάρη των μουσουλμάνων, ή αντιστρόφως. Αντιθέτως, κάθε ασφαλιστής —καθολικός και μουσουλμάνος εξίσου — θα έπρεπε να συμβάλλει στην ανάπτυξη διαομαδικού δικαίου, δηλαδή δικαίου εφαρμοστέου σε

περιπτώσεις διαφωνίας μεταξύ ανταγωνιστικών ασφαλιστών και κωδίκων δικαίου. Και επειδή οι διατάξεις διαομαδικού δικαίου που προσφέρει ένας ασφαλιστής στους πελάτες του θα μπορούσαν να τους φαίνονται αξιόπιστες και, επομένως, αγαθό μόνο εάν και στον βαθμό που οι ίδιες διατάξεις γίνονταν αποδεκτές και από άλλους ασφαλιστές —και όσο περισσότερους, τόσο το καλύτερο—, ο ανταγωνισμός θα προήγε την ανάπτυξη και τελειοποίηση ενός σώματος δικαίου που θα ενσωμάτωνε την ευρύτερη νομικοηθική συναίνεση και συμφωνία —διαομαδική, διαπολιτισμική κ.λπ. — και θα αντιπροσώπευε έτσι τον μέγιστο κοινό παρονομαστή μεταξύ διαφορετικών ανταγωνιστικών κωδίκων δικαίου.[350]

Ειδικότερα, επειδή οι ανταγωνιστικοί ασφαλιστές και κώδικες δικαίου θα μπορούσαν και θα διαφωνούσαν ως προς την ουσία ορισμένων τουλάχιστον υποθέσεων που θα υποβάλλονταν από κοινού ενώπιόν τους, κάθε ασφαλιστής θα ήταν υποχρεωμένος να υπάγει εξαρχής τον εαυτό του και τους πελάτες του, σε αυτές τις περιπτώσεις, στη διαιτησία ανεξάρτητου τρίτου. Αυτό το τρίτο μέρος, όμως, δεν θα ήταν απλώς ανεξάρτητο από τα δύο διαφωνούντα μέρη. Θα αποτελούσε συγχρόνως ομόφωνη επιλογή και των δύο. Και ως αντικείμενα ομόφωνης επιλογής, οι διαιτητές θα αντιπροσώπευαν ή ακόμη θα προσωποποιούσαν τη «συναίνεση» και την «κοινή αποδοχή». Θα επιλέγονταν με συμφωνία λόγω της από κοινού αναγνωριζόμενης ικανότητάς τους να βρίσκουν και να διατυπώνουν αμοιβαίως αποδεκτές, δηλαδή «δίκαιες», λύσεις σε περιπτώσεις διαομαδικής διαφωνίας. Επιπλέον, εάν ένας διαιτητής αποτύγχανε σε αυτό το έργο και κατέληγε σε συμπεράσματα που θεωρούνταν «άδικα» ή «μεροληπτικά» από οποιονδήποτε από τους ασφαλιστές ή/και τους πελάτες τους, το πρόσωπο αυτό πιθανότατα δεν θα επιλεγόταν ξανά ως διαιτητής στο μέλλον.

Κατά συνέπεια, ως πρώτο θεμελιώδες αποτέλεσμα του ανταγωνισμού μεταξύ ασφαλιστών για πελατεία που πληρώνει εκουσίως, θα εμφανίζονταν συμβάσεις προστασίας και ασφάλειας. Οι ασφαλιστές, σε αντίθεση με τα κράτη, θα προσέφεραν στους πελάτες τους συμβάσεις με ακριβείς περιγραφές περιουσίας και προϊόντος και σαφώς προσδιορισμένα και οριοθετημένα καθήκοντα και υποχρεώσεις. Ομοίως, η σχέση μεταξύ ασφαλιστών και διαιτητών θα οριζόταν και θα διεπόταν από σύμβαση. Κάθε συμβαλλόμενο μέρος, για τη διάρκεια ή έως την εκπλήρωση της σύμβασης, θα δεσμευόταν από τους όρους της· και κάθε μεταβολή των όρων θα απαιτούσε την ομόφωνη συγκατάθεση όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Δηλαδή, υπό ανταγωνισμό, σε αντίθεση με τις κρατιστικές συνθήκες, δεν θα υπήρχε ούτε θα μπορούσε να υπάρξει «νομοθέτηση». Κανένας ασφαλιστής δεν θα μπορούσε, όπως μπορεί ένα κράτος, να «υπόσχεται» στους πελάτες του «προστασία» χωρίς να τους γνωστοποιεί πώς ή σε ποια τιμή και να επιμένει ότι θα μπορούσε, εάν το επιθυμούσε, να αλλάξει μονομερώς τους όρους της σχέσης προστάτη και πελάτη. Οι ασφαλισμένοι πελάτες θα απαιτούσαν κάτι σημαντικά «καλύτερο» και οι ασφαλιστές θα ανταποκρίνονταν, παρέχοντας συμβάσεις και σταθερό δίκαιο αντί υποσχέσεων και διαρκώς μεταβαλλόμενης νομοθεσίας. Επιπλέον, ως αποτέλεσμα της συνεχούς συνεργασίας διαφορετικών ασφαλιστών και διαιτητών, θα τίθετο σε κίνηση τάση ενοποίησης του δικαίου της ιδιοκτησίας και των συμβάσεων και εναρμόνισης των κανόνων διαδικασίας, απόδειξης και επίλυσης συγκρούσεων — συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων όπως η ευθύνη, η αδικοπραξία, η αποζημίωση και η τιμωρία. Αγοράζοντας ασφάλιση προστασίας, ο καθένας θα συνδεόταν με ένα παγκόσμιο ανταγωνιστικό εγχείρημα μείωσης των συγκρούσεων και ενίσχυσης της ασφάλειας. Επιπλέον, κάθε μεμονωμένη σύγκρουση και αξίωση αποζημίωσης, ανεξαρτήτως τόπου και προσώπου που την εγείρει ή κατά του οποίου εγείρεται, θα υπαγόταν στη δικαιοδοσία μίας ή περισσότερων συγκεκριμένων ασφαλιστικών εταιρειών και θα αντιμετωπιζόταν είτε βάσει του «εσωτερικού» δικαίου ενός μεμονωμένου

ασφαλιστή είτε βάσει των διατάξεων και διαδικασιών «διεθνούς» δικαίου που θα είχαν συμφωνηθεί εκ των προτέρων από ομάδα ασφαλιστών, εξασφαλίζοντας έτσι εκ των προτέρων πλήρη και τέλεια νομική σταθερότητα και βεβαιότητα.

V

Τώρα πρέπει να εξεταστεί ένα δεύτερο ερώτημα. Ακόμη και εάν γίνει δεκτό ότι η αμυντική προστασία είναι ασφαλίσιμο αγαθό, υπάρχουν σαφώς διαφορετικές μορφές ασφάλισης. Ας εξετάσουμε μόνο δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα: ασφάλιση έναντι φυσικών καταστροφών, όπως σεισμοί, πλημμύρες και τυφώνες, και ασφάλιση έναντι βιομηχανικών ατυχημάτων ή καταστροφών, όπως δυσλειτουργίες, εκρήξεις και ελαττωματικά προϊόντα. Η πρώτη μπορεί να χρησιμεύσει ως παράδειγμα ομαδικής ασφάλισης ή αλληλασφάλισης. Ορισμένες επικράτειες είναι περισσότερο επιρρεπείς σε φυσικές καταστροφές από άλλες· επομένως, η ζήτηση και η τιμή της ασφάλισης θα είναι υψηλότερες σε ορισμένες περιοχές από ό,τι σε άλλες. Ωστόσο, κάθε θέση εντός ορισμένων εδαφικών ορίων θεωρείται από τον ασφαλιστή ομοιογενής ως προς τον συγκεκριμένο κίνδυνο. Ο ασφαλιστής κατά τεκμήριο γνωρίζει τη συχνότητα και την έκταση του εν λόγω συμβάντος για την περιοχή ως σύνολο, αλλά δεν γνωρίζει τίποτε για τον ιδιαίτερο κίνδυνο οποιασδήποτε συγκεκριμένης θέσης εντός της επικράτειας. Σε αυτή την περίπτωση, κάθε ασφαλισμένος θα πληρώνει το ίδιο ασφάλιστρο ανά μονάδα ασφαλισμένης αξίας και τα ασφάλιστρα που εισπράττονται σε μία χρονική περίοδο θα επαρκούν κατά τεκμήριο για την κάλυψη όλων των αξιώσεων αποζημίωσης της ίδιας περιόδου — διαφορετικά ο ασφαλιστικός κλάδος θα υφίσταται ζημίες. Έτσι, οι επιμέρους ατομικοί κίνδυνοι συγκεντρώνονται και ασφαλίζονται από κοινού.

Αντιθέτως, η βιομηχανική ασφάλιση μπορεί να χρησιμεύσει ως παράδειγμα ατομικής ασφάλισης. Σε αντίθεση με τις φυσικές καταστροφές, ο ασφαλισμένος κίνδυνος είναι αποτέλεσμα ανθρώπινης δράσης, δηλαδή παραγωγικών προσπαθειών. Κάθε παραγωγική διαδικασία βρίσκεται υπό τον έλεγχο ενός μεμονωμένου παραγωγού. Κανένας παραγωγός δεν σκοπεύει να αποτύχει ή να υποστεί καταστροφή και, όπως είδαμε, ασφαλίσιμες είναι μόνο οι τυχαίες —μη σκοπούμενες— καταστροφές. Ωστόσο, ακόμη και εάν η παραγωγή ελέγχεται σε μεγάλο βαθμό και είναι γενικώς επιτυχής, κάθε παραγωγός και παραγωγική τεχνολογία υπόκεινται σε περιστασιακές ατυχίες και ατυχήματα πέρα από τον έλεγχό του —σε ένα περιθώριο σφάλματος. Επειδή, όμως, είναι αποτέλεσμα, σκόπιμο ή μη, ατομικών παραγωγικών προσπαθειών και τεχνικών, αυτός ο κίνδυνος βιομηχανικών ατυχημάτων διαφέρει ουσιωδώς από παραγωγό σε παραγωγό και από διαδικασία σε διαδικασία. Κατά συνέπεια, οι κίνδυνοι διαφορετικών παραγωγών και παραγωγικών τεχνολογιών δεν μπορούν να συνενωθούν και κάθε παραγωγός πρέπει να ασφαλίζεται ατομικά. Σε αυτή την περίπτωση, ο ασφαλιστής πρέπει να γνωρίζει τη συχνότητα του εν λόγω συμβάντος διαχρονικά, αλλά δεν μπορεί να γνωρίζει την πιθανότητά του σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη χρονική στιγμή, πέρα από το ότι σε κάθε χρονική στιγμή λειτουργούν ο ίδιος παραγωγός και η ίδια παραγωγική τεχνολογία. Δεν υπάρχει τεκμήριο ότι τα ασφάλιστρα που εισπράττονται σε οποιαδήποτε δεδομένη περίοδο θα επαρκούν για την κάλυψη όλων των αξιώσεων αποζημίωσης που προκύπτουν σε αυτή την περίοδο. Αντιθέτως, η παραδοχή που στηρίζει την προσδοκία κέρδους είναι ότι όλα τα ασφάλιστρα που εισπράττονται σε πολλές χρονικές περιόδους θα επαρκούν για την κάλυψη όλων των αξιώσεων κατά το ίδιο πολυπερίοδο χρονικό διάστημα. Κατά συνέπεια, σε αυτή την περίπτωση ο ασφαλιστής πρέπει να διατηρεί

κεφαλαιακά αποθεματικά για να εκπληρώνει τη συμβατική του υποχρέωση και, κατά τον υπολογισμό των ασφαλίστρων, πρέπει να λαμβάνει υπόψη την παρούσα αξία αυτών των αποθεματικών.

Το δεύτερο ερώτημα είναι ποιο είδος ασφάλισης μπορεί να προστατεύει από επιθετική βία και εισβολή άλλων δρώντων υποκειμένων. Μπορεί να παρέχεται ως ομαδική ασφάλιση, όπως για τις φυσικές καταστροφές, ή πρέπει να προσφέρεται ως ατομική ασφάλιση, όπως στην περίπτωση των βιομηχανικών ατυχημάτων;

Σημειώστε ότι οι δύο μορφές ασφάλισης αντιπροσωπεύουν απλώς τα δύο δυνατά άκρα ενός συνεχούς και ότι η θέση οποιουδήποτε συγκεκριμένου κινδύνου σε αυτό το συνεχές δεν είναι οριστικά παγιωμένη. Λόγω επιστημονικών και τεχνολογικών προόδων στη μετεωρολογία, στη γεωλογία ή στη μηχανική, για παράδειγμα, κίνδυνοι που προηγουμένως θεωρούνταν ομοιογενείς — επιτρέποντας αλληλασφάλιση— μπορούν να γίνονται ολοένα πιο ανομοιογενείς. Αυτή η τάση είναι αξιοσημείωτη στο πεδίο της ιατρικής ασφάλισης και της ασφάλισης υγείας. Με τις προόδους της γενετικής και της γενετικής μηχανικής —της γενετικής ταυτοποίησης—, ιατρικοί κίνδυνοι και κίνδυνοι υγείας που προηγουμένως θεωρούνταν ομοιογενείς —μη ειδικοί — για μεγάλους αριθμούς ανθρώπων γίνονται ολοένα πιο ειδικοί και ετερογενείς.

Έχοντας αυτό κατά νου, μπορεί να ειπωθεί κάτι συγκεκριμένο για την ασφάλιση προστασίας ειδικότερα; Θα έλεγα πως ναι. Άλλωστε, ενώ κάθε ασφάλιση απαιτεί ο κίνδυνος να είναι τυχαίος από την οπτική ασφαλιστή και ασφαλισμένου, το τυχαίο συμβάν μιας επιθετικής εισβολής διαφέρει σαφώς από εκείνο των φυσικών ή βιομηχανικών καταστροφών. Ενώ οι φυσικές καταστροφές και τα βιομηχανικά ατυχήματα είναι αποτέλεσμα φυσικών δυνάμεων και της λειτουργίας των νόμων της φύσης, η επιθετική βία είναι αποτέλεσμα ανθρώπινων ενεργειών· και ενώ η φύση είναι «τυφλή» και δεν διακρίνει μεταξύ ατόμων, είτε στην ίδια χρονική στιγμή είτε διαχρονικά, ο επιτιθέμενος μπορεί να διακρίνει, να στοχεύει σκόπιμα συγκεκριμένα θύματα και να επιλέγει τον χρόνο της επίθεσής του.

VI

Ας αντιπαραβάλω πρώτα την ασφάλιση αμυντικής προστασίας με την ασφάλιση έναντι φυσικών καταστροφών. Συχνά διατυπώνεται αναλογία μεταξύ τους και είναι διαφωτιστικό να εξεταστεί εάν και σε ποιον βαθμό ισχύει. Η αναλογία είναι ότι, όπως κάθε άτομο εντός ορισμένων γεωγραφικών περιοχών απειλείται από τον ίδιο κίνδυνο σεισμών, πλημμυρών ή τυφώνων, έτσι και κάθε κάτοικος εντός της επικράτειας των ΗΠΑ ή της Γερμανίας, για παράδειγμα, αντιμετωπίζει τον ίδιο κίνδυνο να πέσει θύμα ξένης επίθεσης. Παρά κάποια επιφανειακή ομοιότητα, στην οποία θα επανέλθω σύντομα, είναι εύκολο να αναγνωριστούν δύο θεμελιώδεις αδυναμίες αυτής της αναλογίας. Πρώτον, τα όρια σεισμογενών περιοχών ή περιοχών πλημμυρών και τυφώνων καθορίζονται σύμφωνα με αντικειμενικά φυσικά κριτήρια και μπορούν, επομένως, να χαρακτηριστούν «φυσικά». Σε σαφή αντίθεση, τα πολιτικά σύνορα είναι «τεχνητά» όρια. Τα σύνορα των ΗΠΑ μεταβάλλονταν καθ' όλον τον δέκατο ένατο αιώνα, ενώ η Γερμανία δεν υπήρχε ως τέτοια έως το 1871 και αποτελούνταν από τριάντα οκτώ χωριστές χώρες. Ασφαλώς, κανείς δεν θα ήθελε να ισχυριστεί ότι αυτή η επαναχάραξη των αμερικανικών ή γερμανικών συνόρων ήταν αποτέλεσμα της ανακάλυψης πως ο κίνδυνος ασφάλειας κάθε Αμερικανού ή Γερμανού εντός των διευρυμένων ΗΠΑ ή της Γερμανίας ήταν, αντίθετα προς την προηγούμενη αντίληψη, ομοιογενής — ταυτόσημος.

Υπάρχει και δεύτερη προφανής αδυναμία. Η φύση —σεισμοί, πλημμύρες, τυφώνες— καταστρέφει τυφλά. Δεν διακρίνει μεταξύ περισσότερο και λιγότερο πολύτιμων θέσεων και αντικειμένων, αλλά «επιτίθεται» αδιακρίτως. Σε σαφή αντίθεση, ο επιτιθέμενος-εισβολέας μπορεί και πράγματι προβαίνει σε διακρίσεις. Δεν επιτίθεται σε ούτε εισβάλλει σε άνευ αξίας τόπους και πράγματα, όπως η έρημος Σαχάρα, αλλά στοχεύει τόπους και πράγματα που έχουν αξία. Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, όσο πολυτιμότερη είναι μια θέση και ένα αντικείμενο, τόσο πιθανότερο είναι να αποτελέσουν στόχο εισβολής.

Αυτό εγείρει το επόμενο κρίσιμο ερώτημα. Εάν τα πολιτικά σύνορα είναι αυθαίρετα και οι επιθέσεις δεν είναι ποτέ αδιάκριτες αλλά στρέφονται συγκεκριμένα προς πολύτιμους τόπους και πράγματα, υπάρχουν μη αυθαίρετα όρια που διαχωρίζουν διαφορετικές ζώνες κινδύνου ασφάλειας —επίθεσης; Η απάντηση είναι ναι. Τέτοια μη αυθαίρετα όρια είναι εκείνα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Η ιδιωτική ιδιοκτησία είναι αποτέλεσμα ιδιοποίησης ή/και παραγωγής συγκεκριμένων υλικών αντικειμένων ή αποτελεσμάτων από συγκεκριμένα άτομα σε συγκεκριμένες θέσεις. Κάθε ιδιοποιητής-παραγωγός —ιδιοκτήτης— εκδηλώνει με τις πράξεις του ότι θεωρεί πολύτιμα τα πράγματα που ιδιοποιείται και παράγει —αγαθά—, διαφορετικά δεν θα τα είχε ιδιοποιηθεί ή παραγάγει. Τα όρια της ιδιοκτησίας του καθενός είναι αντικειμενικά και διυποκειμενικά εξακριβώσιμα. Καθορίζονται απλώς από την έκταση και τις διαστάσεις των πραγμάτων που έχει ιδιοποιηθεί ή/και παραγάγει κάθε συγκεκριμένο άτομο. Και τα όρια όλων των πολύτιμων τόπων και πραγμάτων συμπίπτουν με τα όρια όλης της ιδιοκτησίας. Σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή, κάθε πολύτιμος τόπος και πράγμα ανήκει σε κάποιον· μόνο τόποι και πράγματα χωρίς αξία δεν ανήκουν σε κανέναν.

Περιβαλλόμενος από άλλους ανθρώπους, κάθε ιδιοποιητής και παραγωγός μπορεί επίσης να γίνει αντικείμενο επίθεσης ή εισβολής. Κάθε ιδιοκτησία —σε αντίθεση με τα πράγματα, την ύλη— έχει κατ' ανάγκην αξία· επομένως, κάθε ιδιοκτήτης γίνεται πιθανός στόχος των επιθετικών επιθυμιών άλλων ανθρώπων. Κατά συνέπεια, η επιλογή κάθε ιδιοκτήτη ως προς τη θέση και τη μορφή της περιουσίας του θα επηρεάζεται, μεταξύ αναρίθμητων άλλων παραμέτρων, και από ζητήματα ασφάλειας. Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, ο καθένας θα προτιμά ασφαλέστερες θέσεις και μορφές ιδιοκτησίας από λιγότερο ασφαλείς. Ωστόσο, ανεξαρτήτως του πού βρίσκονται ο ιδιοκτήτης και η περιουσία του και όποια κι αν είναι η υλική μορφή της, κάθε ιδιοκτήτης, επειδή δεν εγκαταλείπει την περιουσία του ακόμη και ενόψει ενδεχόμενης επίθεσης, εκδηλώνει την προσωπική του προθυμία να προστατεύσει και να υπερασπιστεί αυτά τα υπάρχοντα.

Εάν, όμως, τα όρια της ιδιωτικής ιδιοκτησίας είναι τα μόνα μη αυθαίρετα όρια που συνδέονται συστηματικά με τον κίνδυνο επιθετικής βίας, τότε προκύπτει ότι υπάρχουν τόσες διαφορετικές ζώνες ασφάλειας όσες και οι χωριστές ιδιοκτησίες και ότι αυτές οι ζώνες δεν είναι μεγαλύτερες από την έκταση των αντίστοιχων ιδιοκτησιών. Δηλαδή, ακόμη περισσότερο από ό,τι στην περίπτωση των βιομηχανικών ατυχημάτων, η ασφάλιση της περιουσίας έναντι επιθετικής βίας φαίνεται να αποτελεί παράδειγμα ατομικής και όχι ομαδικής —αμοιβαίας— προστασίας.

Ενώ ο κίνδυνος ατυχήματος μιας μεμονωμένης παραγωγικής διαδικασίας είναι συνήθως ανεξάρτητος από τη θέση της —ώστε, εάν η διαδικασία επαναλαμβανόταν από τον ίδιο παραγωγό σε διαφορετικές θέσεις, το περιθώριο σφάλματός του θα παρέμενε ίδιο—, ο κίνδυνος επίθεσης κατά της ιδιωτικής ιδιοκτησίας —της παραγωγικής εγκατάστασης— διαφέρει από θέση σε θέση. Από την ίδια της τη φύση ως ιδιωτικά ιδιοποιημένων και παραγόμενων αγαθών, η ιδιοκτησία είναι πάντοτε χωριστή και διακριτή. Κάθε ιδιοκτησία βρίσκεται σε διαφορετικό τόπο και υπό τον έλεγχο διαφορετικού ατόμου και κάθε θέση αντιμετωπίζει μοναδικό κίνδυνο ασφάλειας. Μπορεί να έχει

σημασία για την ασφάλειά μου, για παράδειγμα, εάν κατοικώ στην ύπαιθρο ή στην πόλη, σε λόφο ή σε κοιλάδα, κοντά ή μακριά από ποταμό, θάλασσα, λιμάνι, σιδηρόδρομο ή δρόμο. Πράγματι, ακόμη και όμορες θέσεις δεν αντιμετωπίζουν τον ίδιο κίνδυνο. Μπορεί να έχει σημασία, για παράδειγμα, εάν κατοικώ ψηλότερα ή χαμηλότερα στο βουνό από τον γείτονά μου, ανάντη ή κατάντη, πιο κοντά ή πιο μακριά από τη θάλασσα ή απλώς βόρεια, νότια, δυτικά ή ανατολικά του. Επιπλέον, κάθε ιδιοκτησία, οπουδήποτε κι αν βρίσκεται, μπορεί να διαμορφωθεί και να μετασχηματιστεί από τον ιδιοκτήτη της ώστε να αυξηθεί η ασφάλειά της και να μειωθεί η πιθανότητα επίθεσης. Μπορώ, για παράδειγμα, να αποκτήσω όπλο ή τραπεζική θυρίδα ή μπορεί να είμαι ικανός να καταρρίψω ένα επιτιθέμενο αεροπλάνο από την αυλή μου ή να κατέχω όπλο λέιζερ που μπορεί να σκοτώσει έναν επιτιθέμενο χιλιάδες μίλια μακριά. Επομένως, καμία θέση και καμία ιδιοκτησία δεν είναι όμοια με άλλη. Κάθε ιδιοκτήτης θα πρέπει να ασφαλίζεται ατομικά και, για να το πράττει αυτό, κάθε ασφαλιστής έναντι επιθετικής βίας πρέπει να διατηρεί επαρκή κεφαλαιακά αποθεματικά.

VII

Η συνήθης αναλογία μεταξύ ασφάλισης έναντι φυσικών καταστροφών και εξωτερικής επιθετικής βίας είναι θεμελιωδώς εσφαλμένη. Όπως η επίθεση δεν είναι ποτέ αδιάκριτη αλλά επιλεκτική και στοχευμένη, έτσι είναι και η άμυνα. Ο καθένας έχει διαφορετικούς τόπους και πράγματα να υπερασπιστεί και ο κίνδυνος ασφάλειας κανενός δεν είναι ίδιος με οποιουδήποτε άλλου· παρ' όλα αυτά, η αναλογία περιέχει έναν πυρήνα αλήθειας. Κάθε ομοιότητα, όμως, μεταξύ φυσικών καταστροφών και εξωτερικής επίθεσης δεν οφείλεται στη φύση της επίθεσης και της άμυνας αλλά στην ιδιαίτερη φύση της κρατικής επίθεσης και άμυνας — του διακρατικού πολέμου. Όπως εξηγήθηκε παραπάνω, το κράτος είναι φορέας που ασκεί καταναγκαστικό εδαφικό μονοπώλιο προστασίας και εξουσία φορολόγησης, και κάθε τέτοιος φορέας θα είναι συγκριτικά περισσότερο επιθετικός επειδή μπορεί να μετακυλίει το κόστος αυτής της συμπεριφοράς στους υπηκόους του. Ωστόσο, η ύπαρξη κράτους δεν αυξάνει απλώς τη συχνότητα της επιθετικής βίας· αλλάζει ολόκληρο τον χαρακτήρα της. Η ύπαρξη κρατών —και ιδίως δημοκρατικών κρατών— συνεπάγεται ότι η επίθεση και η άμυνα, ο πόλεμος, θα τείνουν να μετατρέπονται σε ολοκληρωτικό —αδιάκριτο— πόλεμο.[351]

Ας εξετάσουμε για λίγο έναν κόσμο εντελώς χωρίς κράτη. Ενώ οι περισσότεροι ιδιοκτήτες θα ήταν ατομικά ασφαλισμένοι από μεγάλες, συχνά πολυεθνικές ασφαλιστικές εταιρείες με τεράστια κεφαλαιακά αποθεματικά, οι περισσότεροι, αν όχι όλοι, επιτιθέμενοι, ως κακοί ασφαλιστικοί κίνδυνοι, δεν θα διέθεταν καμία ασφάλιση. Σε αυτή την κατάσταση, κάθε επιτιθέμενος ή ομάδα επιτιθεμένων θα ήθελε να περιορίζει τους στόχους του, κατά προτίμηση σε ανασφάλιστη περιουσία, και να αποφεύγει κάθε «παράπλευρη ζημία», διότι διαφορετικά θα βρισκόταν αντιμέτωπος με έναν ή περισσότερους οικονομικά ισχυρούς επαγγελματικούς φορείς άμυνας. Ομοίως, κάθε αμυντική βία θα ήταν εξαιρετικά επιλεκτική και στοχευμένη. Όλοι οι επιτιθέμενοι θα ήταν συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες, εγκατεστημένα σε συγκεκριμένους τόπους και εξοπλισμένα με συγκεκριμένους πόρους. Ανταποκρινόμενες σε επιθέσεις κατά των πελατών τους, οι ασφαλιστικές εταιρείες θα στόχευαν ειδικά αυτούς τους τόπους και πόρους για αντίποινα και θα απέφευγαν κάθε παράπλευρη ζημία, διότι διαφορετικά θα εμπλέκονταν σε διαφορές με άλλους ασφαλιστές και θα υπείχαν ευθύνη έναντί τους.

Όλα αυτά αλλάζουν θεμελιωδώς σε έναν κρατιστικό κόσμο με διακρατικούς πολέμους. Εάν ένα κράτος, οι ΗΠΑ, επιτεθεί σε άλλο, για παράδειγμα στο Ιράκ, αυτό δεν είναι απλώς επίθεση περιορισμένου αριθμού ανθρώπων, εξοπλισμένων με περιορισμένους πόρους και εγκατεστημένων σε σαφώς αναγνωρίσιμο τόπο. Αντιθέτως, είναι επίθεση όλων των Αμερικανών με όλους τους πόρους τους. Υποτίθεται ότι κάθε Αμερικανός πληρώνει φόρους στην αμερικανική κυβέρνηση και, επομένως, εμπλέκεται de facto, είτε το θέλει είτε όχι, σε κάθε κυβερνητική επίθεση. Συνεπώς, μολονότι είναι προφανώς εσφαλμένο να υποστηρίζεται ότι κάθε Αμερικανός αντιμετωπίζει ίσο κίνδυνο επίθεσης από το Ιράκ —όσο χαμηλός ή ανύπαρκτος κι αν είναι αυτός ο κίνδυνος, είναι ασφαλώς υψηλότερος στη Νέα Υόρκη από ό,τι στη Γουίτσιτα του Κάνσας, για παράδειγμα—, κάθε Αμερικανός εξισώνεται ως προς τη δική του ενεργή, αν και όχι πάντοτε εκούσια, συμμετοχή σε καθεμία από τις επιθέσεις της κυβέρνησής του.

Δεύτερον, όπως ο επιτιθέμενος είναι κράτος, έτσι είναι και ο αμυνόμενος, το Ιράκ. Όπως η αμερικανική ομόλογός της, η ιρακινή κυβέρνηση έχει την εξουσία να φορολογεί τον πληθυσμό της ή να τον στρατολογεί στις ένοπλες δυνάμεις της. Ως φορολογούμενος ή στρατεύσιμος, κάθε Ιρακινός εμπλέκεται στην άμυνα της κυβέρνησής του, όπως κάθε Αμερικανός εμπλέκεται στην επίθεση της αμερικανικής κυβέρνησης. Έτσι, ο πόλεμος γίνεται πόλεμος όλων των Αμερικανών εναντίον όλων των Ιρακινών, δηλαδή ολοκληρωτικός πόλεμος. Η στρατηγική τόσο του επιτιθέμενου όσο και του αμυνόμενου κράτους θα μεταβληθεί αναλόγως. Μολονότι ο επιτιθέμενος πρέπει ακόμη να είναι επιλεκτικός ως προς τους στόχους του, έστω και μόνο επειδή ακόμη και οι φορολογικοί φορείς —τα κράτη— περιορίζονται τελικά από τη σπανιότητα, έχει ελάχιστο ή κανένα κίνητρο να αποφεύγει ή να ελαχιστοποιεί τις παράπλευρες ζημίες. Αντιθέτως, εφόσον ολόκληρος ο πληθυσμός και ο εθνικός πλούτος συμμετέχουν στην αμυντική προσπάθεια, οι παράπλευρες απώλειες, είτε ζωών είτε περιουσίας, είναι ακόμη και επιθυμητές. Δεν υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ μαχητών και αμάχων. Ο καθένας είναι εχθρός και κάθε περιουσία στηρίζει την κυβέρνηση που δέχεται επίθεση. Επομένως, οι πάντες και τα πάντα γίνονται θεμιτοί στόχοι. Ομοίως, το αμυνόμενο κράτος θα ενδιαφέρεται ελάχιστα για τις παράπλευρες ζημίες που προκύπτουν από τα δικά του αντίποινα κατά του επιτιθεμένου. Κάθε πολίτης του επιτιθέμενου κράτους και όλη η περιουσία του αποτελούν εχθρό και εχθρική περιουσία και, επομένως, γίνονται δυνητικός στόχος αντιποίνων. Επιπλέον, κάθε κράτος, σύμφωνα με αυτόν τον χαρακτήρα του διακρατικού πολέμου, θα αναπτύσσει και θα χρησιμοποιεί περισσότερα όπλα μαζικής καταστροφής, όπως ατομικές βόμβες, αντί για όπλα ακριβείας μεγάλου βεληνεκούς, όπως θα μπορούσε να φανταστεί κανείς ένα όπλο λέιζερ.

Έτσι, η ομοιότητα μεταξύ πολέμου και φυσικών καταστροφών —η φαινομενικά αδιάκριτη καταστροφή και ερήμωση— αποτελεί αποκλειστικά γνώρισμα ενός κρατιστικού κόσμου.

VIII

Αυτό μας οδηγεί στο τελευταίο πρόβλημα. Είδαμε ότι, όπως κάθε ιδιοκτησία είναι ιδιωτική, έτσι και κάθε άμυνα είναι και πρέπει να ασφαλίζεται ατομικά από ασφαλιστικές εταιρείες με κεφαλαιακά αποθέματα, κατά τρόπο πολύ παρόμοιο με την ασφάλιση βιομηχανικών ατυχημάτων. Είδαμε επίσης ότι οι δύο μορφές ασφάλισης διαφέρουν σε ένα θεμελιώδες σημείο. Στην περίπτωση της ασφάλισης άμυνας, η θέση της ασφαλισμένης περιουσίας έχει σημασία. Το ασφάλιστρο ανά μονάδα ασφαλισμένης αξίας θα διαφέρει μεταξύ διαφορετικών θέσεων. Επιπλέον, οι επιτιθέμενοι μπορούν να μετακινούνται, το οπλοστάσιό τους μπορεί να αλλάζει και ολόκληρος ο χαρακτήρας της

επιθετικής βίας μπορεί να μεταβάλλεται με την παρουσία κρατών. Επομένως, ακόμη και με δεδομένη μια αρχική θέση της περιουσίας, η τιμή ανά μονάδα ασφαλισμένης αξίας μπορεί να αλλάζει με τις μεταβολές του κοινωνικού περιβάλλοντος αυτής της θέσης. Πώς θα ανταποκρινόταν σε αυτή την πρόκληση ένα σύστημα ανταγωνιστικών ασφαλιστικών εταιρειών; Ειδικότερα, πώς θα αντιμετώπιζε την ύπαρξη κρατών και την κρατική επιθετική βία;

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα, είναι ουσιώδες να θυμηθούμε ορισμένες στοιχειώδεις οικονομικές διαπιστώσεις. Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, οι ιδιώτες ιδιοκτήτες γενικώς και οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων ειδικότερα προτιμούν θέσεις με χαμηλό κόστος προστασίας —ασφάλιστρα — και αυξανόμενες περιουσιακές αξίες από θέσεις με υψηλό κόστος προστασίας και μειούμενες περιουσιακές αξίες. Κατά συνέπεια, υπάρχει τάση μετακίνησης ανθρώπων και αγαθών από περιοχές υψηλού κινδύνου και μειούμενων περιουσιακών αξιών προς περιοχές χαμηλού κινδύνου και αυξανόμενων περιουσιακών αξιών. Επιπλέον, το κόστος προστασίας και οι περιουσιακές αξίες συνδέονται άμεσα. Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, υψηλότερο κόστος προστασίας — μεγαλύτεροι κίνδυνοι επίθεσης— συνεπάγεται χαμηλότερες ή μειούμενες περιουσιακές αξίες, ενώ χαμηλότερο κόστος προστασίας συνεπάγεται υψηλότερες ή αυξανόμενες περιουσιακές αξίες. Αυτοί οι νόμοι και οι τάσεις διαμορφώνουν τη λειτουργία ενός ανταγωνιστικού συστήματος φορέων ασφάλισης και προστασίας.

Ενώ ένας μονοπωλητής χρηματοδοτούμενος από φόρους θα εμφανίζει τάση αύξησης του κόστους και της τιμής της προστασίας, οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες που υπόκεινται σε κέρδη και ζημίες επιδιώκουν να μειώνουν το κόστος προστασίας και να επιφέρουν έτσι πτώση των τιμών. Συγχρόνως, οι ασφαλιστικές εταιρείες ενδιαφέρονται περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο για την αύξηση των περιουσιακών αξιών, επειδή αυτό συνεπάγεται όχι μόνο ανατίμηση των δικών τους περιουσιακών στοιχείων, αλλά και περισσότερη περιουσία άλλων προς ασφάλιση. Αντιθέτως, εάν ο κίνδυνος επίθεσης αυξάνεται και οι περιουσιακές αξίες μειώνονται, υπάρχει λιγότερη αξία προς ασφάλιση, ενώ το κόστος προστασίας και η τιμή της ασφάλισης αυξάνονται, πράγμα που συνεπάγεται δυσμενείς επιχειρηματικές συνθήκες για τον ασφαλιστή. Κατά συνέπεια, οι ασφαλιστικές εταιρείες θα υφίσταντο μόνιμη οικονομική πίεση να προάγουν την πρώτη, ευνοϊκή κατάσταση και να αποτρέπουν τη δεύτερη, δυσμενή.

Αυτή η δομή κινήτρων έχει θεμελιώδη επίδραση στη λειτουργία των ασφαλιστών. Πρώτον, όσον αφορά τη φαινομενικά ευκολότερη περίπτωση προστασίας έναντι κοινού εγκλήματος και εγκληματιών, ένα σύστημα ανταγωνιστικών ασφαλιστών θα οδηγούσε σε δραματική αλλαγή της σημερινής πολιτικής αντιμετώπισης του εγκλήματος. Για να γίνει αντιληπτή η έκταση αυτής της αλλαγής, είναι διαφωτιστικό να εξεταστεί πρώτα η σημερινή, οικεία κρατιστική πολιτική. Μολονότι είναι προς το συμφέρον των κρατικών οργάνων να καταπολεμούν το κοινό ιδιωτικό έγκλημα —έστω και μόνο για να απομένει περισσότερη περιουσία προς φορολόγηση—, ως φορείς χρηματοδοτούμενοι από φόρους έχουν ελάχιστο ή κανένα συμφέρον να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικοί στην πρόληψή του ή, εάν έχει ήδη συμβεί, στην αποζημίωση των θυμάτων και στη σύλληψη και τιμωρία των δραστών. Επιπλέον, υπό δημοκρατικές συνθήκες, η προσβολή προστίθεται στη βλάβη· διότι, εάν όλοι —επιτιθέμενοι και μη, κάτοικοι περιοχών υψηλής και χαμηλής εγκληματικότητας— μπορούν να ψηφίζουν και να εκλέγονται σε κρατικά αξιώματα, τίθεται σε εφαρμογή συστηματική αναδιανομή δικαιωμάτων ιδιοκτησίας από τους μη επιτιθεμένους προς τους επιτιθεμένους και από τους κατοίκους περιοχών χαμηλής εγκληματικότητας προς εκείνους περιοχών υψηλής εγκληματικότητας, και το έγκλημα πράγματι προάγεται. Κατά συνέπεια, το έγκλημα και η

ζήτηση ιδιωτικών υπηρεσιών ασφάλειας κάθε είδους βρίσκονται σήμερα σε ιστορικά υψηλά επίπεδα. Ακόμη πιο σκανδαλωδώς, αντί να αποζημιώνει τα θύματα εγκλημάτων που δεν απέτρεψε, όπως όφειλε, το κράτος εξαναγκάζει τα θύματα να πληρώνουν ξανά ως φορολογούμενοι το κόστος σύλληψης, φυλάκισης, επανένταξης ή/και ψυχαγωγίας των επιτιθεμένων τους. Και αντί να απαιτεί υψηλότερες τιμές προστασίας στις περιοχές υψηλής εγκληματικότητας και χαμηλότερες στις περιοχές χαμηλής, όπως θα έκαναν οι ασφαλιστές, πράττει το ακριβώς αντίθετο. Φορολογεί περισσότερο τις περιοχές χαμηλής εγκληματικότητας και υψηλών περιουσιακών αξιών από εκείνες υψηλής εγκληματικότητας και χαμηλών αξιών ή ακόμη επιδοτεί τους κατοίκους των δεύτερων — των εξαθλιωμένων συνοικιών— εις βάρος των πρώτων, διαβρώνοντας τις κοινωνικές συνθήκες που δεν ευνοούν το έγκλημα και προάγοντας εκείνες που το ευνοούν.[352]

Η λειτουργία ανταγωνιστικών ασφαλιστών θα παρουσίαζε εντυπωσιακή αντίθεση. Πρώτον, εάν ένας ασφαλιστής δεν μπορούσε να αποτρέψει ένα έγκλημα, θα έπρεπε να αποζημιώσει το θύμα. Επομένως, οι ασφαλιστές θα ήθελαν πάνω απ' όλα να είναι αποτελεσματικοί στην πρόληψη του εγκλήματος. Εάν και πάλι δεν μπορούσαν να το αποτρέψουν, θα ήθελαν να είναι αποδοτικοί στον εντοπισμό, στη σύλληψη και στην τιμωρία των εγκληματιών, επειδή, βρίσκοντας και συλλαμβάνοντας έναν δράστη, ο ασφαλιστής θα μπορούσε να υποχρεώσει τον εγκληματία —και όχι το θύμα και τον ασφαλιστή του— να πληρώσει για τις ζημίες και το κόστος της αποζημίωσης.

Ειδικότερα, όπως οι ασφαλιστικές εταιρείες σήμερα διατηρούν και ενημερώνουν συνεχώς λεπτομερή τοπική απογραφή περιουσιακών αξιών, έτσι θα διατηρούσαν και θα ενημέρωναν λεπτομερή τοπική απογραφή εγκλημάτων και εγκληματιών. Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, ο κίνδυνος επίθεσης κατά οποιασδήποτε ιδιωτικής ιδιοκτησίας αυξάνεται με την εγγύτητα, τον αριθμό και τους πόρους των δυνητικών επιτιθεμένων. Επομένως, οι ασφαλιστές θα ενδιαφέρονταν να συγκεντρώνουν πληροφορίες για πραγματικά εγκλήματα, γνωστούς εγκληματίες και τις θέσεις τους, και θα ήταν προς το αμοιβαίο συμφέρον τους για ελαχιστοποίηση των περιουσιακών ζημιών να ανταλλάσσουν αυτές τις πληροφορίες, όπως σήμερα οι τράπεζες ανταλλάσσουν πληροφορίες για κακούς πιστωτικούς κινδύνους. Επιπλέον, οι ασφαλιστές θα ενδιαφέρονταν ιδιαίτερα να συγκεντρώνουν πληροφορίες και για δυνητικά εγκλήματα και επιτιθεμένους —εγκλήματα που δεν έχουν ακόμη διαπραχθεί και δράστες που δεν έχουν ακόμη γίνει γνωστοί —, και αυτό θα οδηγούσε σε θεμελιώδη αναμόρφωση και βελτίωση των σημερινών κρατιστικών στατιστικών εγκληματικότητας. Για να προβλέπουν τη μελλοντική συχνότητα εγκλημάτων και έτσι να υπολογίζουν τη σημερινή τιμή της ασφάλισής τους —το ασφάλιστρο—, οι ασφαλιστές θα συσχέτιζαν τη συχνότητα, την περιγραφή και τον χαρακτήρα εγκλημάτων και εγκληματιών με το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο εμφανίζονται και δρουν. Και, πάντοτε υπό ανταγωνιστική πίεση, θα ανέπτυσσαν και θα τελειοποιούσαν συνεχώς ένα σύνθετο σύστημα δημογραφικών και κοινωνιολογικών δεικτών εγκληματικότητας.[353] Δηλαδή, κάθε γειτονιά θα περιγραφόταν και ο κίνδυνός της θα εκτιμούνταν βάσει πλήθους δεικτών εγκληματικότητας, όπως η σύνθεση των κατοίκων της κατά φύλο, ηλικιακή ομάδα, φυλετική ομάδα, εθνικότητα, εθνοτική καταγωγή, θρησκεία, γλώσσα, επάγγελμα και εισόδημα.

Κατά συνέπεια, και σε σαφή αντίθεση με τη σημερινή κατάσταση, κάθε αναδιανομή εισοδήματος και πλούτου μεταξύ τοπικών περιοχών, περιφερειών, φυλετικών ομάδων, εθνών, εθνοτήτων, θρησκειών και γλωσσικών ομάδων θα εξαφανιζόταν και μια διαρκής πηγή κοινωνικής σύγκρουσης θα απομακρυνόταν μόνιμα. Αντιθέτως, η αναδυόμενη δομή τιμών —ασφαλίστρων— θα έτεινε να αντανακλά με ακρίβεια τον κίνδυνο κάθε θέσης και του ιδιαίτερου κοινωνικού της περιβάλλοντος,

ώστε από τον καθένα να ζητείται να πληρώνει μόνο για τον δικό του ασφαλιστικό κίνδυνο και για εκείνον που συνδέεται με τη συγκεκριμένη γειτονιά του. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι, βασισμένο στο διαρκώς ενημερούμενο και τελειοποιούμενο σύστημα στατιστικών του για το έγκλημα και τις περιουσιακές αξίες και παρακινούμενο περαιτέρω από την προαναφερθείσα τάση μετανάστευσης από θέσεις υψηλού κινδύνου και χαμηλής αξίας —εφεξής «κακές»— προς θέσεις χαμηλού κινδύνου και υψηλής αξίας —εφεξής «καλές»—, ένα σύστημα ανταγωνιστικών ασφαλιστών έναντι επιθετικής βίας θα προήγε τάση εκπολιτιστικής προόδου αντί αποπολιτισμού.

Οι κυβερνήσεις —και ιδίως οι δημοκρατικές— διαβρώνουν τις «καλές» γειτονιές και προάγουν τις «κακές» μέσω της φορολογικής και μεταβιβαστικής πολιτικής τους. Το πράττουν επίσης, και ενδεχομένως με ακόμη πιο επιζήμια αποτελέσματα, μέσω της πολιτικής αναγκαστικής ενσωμάτωσης. Αυτή η πολιτική έχει δύο όψεις. Αφενός, για τους ιδιοκτήτες και κατοίκους «καλών» περιοχών και γειτονιών που αντιμετωπίζουν πρόβλημα εισροής μεταναστών, αναγκαστική ενσωμάτωση σημαίνει ότι πρέπει να δέχονται, χωρίς διακρίσεις, κάθε εσωτερικό μετανάστη, ως διερχόμενο ή τουρίστα σε δημόσιους δρόμους, ως πελάτη, κάτοικο ή γείτονα. Το κράτος τούς απαγορεύει να αποκλείουν οποιονδήποτε από τη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένου όποιου θεωρούν ανεπιθύμητο δυνητικό κίνδυνο. Αφετέρου, για τους ιδιοκτήτες και κατοίκους «κακών» περιοχών και γειτονιών —που γνωρίζουν αποχώρηση αντί εισροής μεταναστών—, αναγκαστική ενσωμάτωση σημαίνει ότι εμποδίζονται να προστατεύσουν αποτελεσματικά τον εαυτό τους. Αντί να τους επιτρέπεται να απαλλάσσονται από το έγκλημα αποβάλλοντας γνωστούς εγκληματίες από τη γειτονιά τους, εξαναγκάζονται από το κράτος να ζουν σε μόνιμη συνύπαρξη με τους επιτιθεμένους τους.[354]

Τα αποτελέσματα ενός συστήματος ιδιωτικών ασφαλιστών προστασίας θα έρχονταν σε εντυπωσιακή αντίθεση με αυτές τις απολύτως οικείες αποπολιτιστικές επιδράσεις και τάσεις της κρατιστικής προστασίας από το έγκλημα. Ασφαλώς, οι ασφαλιστές δεν θα μπορούσαν να εξαλείψουν τις διαφορές μεταξύ «καλών» και «κακών» γειτονιών. Πράγματι, αυτές οι διαφορές θα μπορούσαν ακόμη και να γίνουν εντονότερες. Ωστόσο, παρακινούμενοι από το συμφέρον τους για αυξανόμενες περιουσιακές αξίες και μειούμενο κόστος προστασίας, θα προήγαν τάση βελτίωσης μέσω αναβάθμισης και καλλιέργειας τόσο των «καλών» όσο και των «κακών» γειτονιών. Έτσι, στις «καλές» γειτονιές οι ασφαλιστές θα υιοθετούσαν πολιτική επιλεκτικής μετανάστευσης. Σε αντίθεση με τα κράτη, δεν θα μπορούσαν ούτε θα ήθελαν να αγνοούν τις προτιμήσεις των ασφαλισμένων για διακριτική μεταχείριση των μεταναστών. Αντιθέτως, ακόμη περισσότερο από οποιονδήποτε πελάτη τους, θα ενδιαφέρονταν για διακρίσεις, δηλαδή για την εισδοχή μόνο εκείνων των μεταναστών των οποίων η παρουσία συμβάλλει σε χαμηλότερο κίνδυνο εγκληματικότητας και υψηλότερες περιουσιακές αξίες και για τον αποκλεισμό εκείνων των οποίων η παρουσία οδηγεί σε υψηλότερο κίνδυνο και χαμηλότερες αξίες. Δηλαδή, αντί να καταργούν τις διακρίσεις, οι ασφαλιστές θα εξορθολογούσαν και θα τελειοποιούσαν την πρακτική τους. Βασισμένοι στις στατιστικές τους για το έγκλημα και τις περιουσιακές αξίες, και προκειμένου να μειώνουν το κόστος προστασίας και να αυξάνουν τις περιουσιακές αξίες, θα διατύπωναν και θα βελτίωναν συνεχώς διάφορους περιοριστικούς —αποκλειστικούς— κανόνες και διαδικασίες σχετικά με τη μετανάστευση και τους μετανάστες, προσδίδοντας έτσι ποσοτική ακρίβεια, υπό τη μορφή τιμών και διαφορών τιμών, στην αξία της διάκρισης —και στο κόστος της μη διάκρισης— μεταξύ δυνητικών μεταναστών, ανάλογα με το υψηλό ή χαμηλό επίπεδο κινδύνου και τη συμβολή τους στην παραγωγή αξίας.

Ομοίως, στις «κακές» γειτονιές τα συμφέροντα ασφαλιστών και ασφαλισμένων θα συνέπιπταν. Οι ασφαλιστές δεν θα ήθελαν να καταστέλλουν την επιθυμία των ασφαλισμένων να αποβάλλουν γνωστούς εγκληματίες. Θα εξορθολογούσαν τέτοιες τάσεις προσφέροντας επιλεκτικές μειώσεις τιμών, εξαρτώμενες από συγκεκριμένες επιχειρήσεις εξυγίανσης. Πράγματι, συνεργαζόμενοι μεταξύ τους, οι ασφαλιστές θα ήθελαν να αποβάλλουν γνωστούς εγκληματίες όχι μόνο από την άμεση γειτονιά τους αλλά από τον πολιτισμό συνολικά, προς την άγρια φύση ή την ανοικτή μεθόριο της ζούγκλας του Αμαζονίου, της Σαχάρας ή των πολικών περιοχών.

IX

Τι συμβαίνει με την άμυνα έναντι κράτους; Πώς θα μας προστάτευαν οι ασφαλιστές από την κρατική επιθετική βία;

Καταρχάς, είναι ουσιώδες να θυμόμαστε ότι οι κυβερνήσεις, ως καταναγκαστικά μονοπώλια χρηματοδοτούμενα από φόρους, είναι εγγενώς σπάταλες και αναποτελεσματικές σε οτιδήποτε κάνουν. Αυτό ισχύει επίσης για την τεχνολογία και παραγωγή όπλων, τις στρατιωτικές πληροφορίες και τη στρατηγική, ιδίως στην εποχή μας της υψηλής τεχνολογίας. Κατά συνέπεια, τα κράτη δεν θα μπορούσαν να ανταγωνιστούν εντός της ίδιας επικράτειας ασφαλιστικές εταιρείες χρηματοδοτούμενες εκουσίως. Επιπλέον, ο σημαντικότερος και γενικότερος από τους περιοριστικούς κανόνες μετανάστευσης που θα σχεδίαζαν οι ασφαλιστές για να μειώνουν το κόστος προστασίας και να αυξάνουν τις περιουσιακές αξίες θα ήταν ένας κανόνας για τα κρατικά όργανα. Τα κράτη είναι εγγενώς επιθετικά και αποτελούν μόνιμο κίνδυνο για κάθε ασφαλιστή και ασφαλισμένο. Επομένως, ιδίως οι ασφαλιστές θα ήθελαν να αποκλείουν ή να περιορίζουν αυστηρά, ως δυνητικό κίνδυνο ασφάλειας, τη μετανάστευση —την είσοδο στην επικράτεια— όλων των γνωστών κρατικών οργάνων και θα παρακινούσαν τους ασφαλισμένους, είτε ως όρο ασφάλισης είτε ως όρο χαμηλότερου ασφαλίστρου, να αποκλείουν ή να περιορίζουν αυστηρά κάθε άμεση επαφή με οποιοδήποτε γνωστό κρατικό όργανο, είτε ως επισκέπτη είτε ως πελάτη, κάτοικο ή γείτονα. Δηλαδή, οπουδήποτε λειτουργούσαν ασφαλιστικές εταιρείες —σε όλες τις ελεύθερες επικράτειες—, τα κρατικά όργανα θα αντιμετωπίζονταν ως ανεπιθύμητοι απόβλητοι, δυνητικά πιο επικίνδυνοι από οποιονδήποτε κοινό εγκληματία. Κατά συνέπεια, τα κράτη και το προσωπικό τους θα μπορούσαν να λειτουργούν και να κατοικούν μόνο σε εδαφικό διαχωρισμό από τις ελεύθερες επικράτειες και στις παρυφές τους. Επιπλέον, λόγω της συγκριτικά χαμηλότερης οικονομικής παραγωγικότητας των κρατιστικών επικρατειών, οι κυβερνήσεις θα αποδυναμώνονταν συνεχώς από την αποχώρηση των κατοίκων τους που παράγουν τη μεγαλύτερη αξία.

Τι θα συνέβαινε, τώρα, εάν μια τέτοια κυβέρνηση αποφάσιζε να επιτεθεί ή να εισβάλει σε ελεύθερη επικράτεια; Αυτό θα ήταν ευκολότερο στα λόγια παρά στην πράξη. Σε ποιον και σε τι θα επιτιθόταν; Δεν θα υπήρχε κρατικός αντίπαλος. Θα υπήρχαν μόνο ιδιώτες ιδιοκτήτες και οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες τους. Κατά τεκμήριο, κανείς, και λιγότερο απ' όλους οι ασφαλιστές, δεν θα είχε επιδοθεί σε επιθετική ενέργεια ή ακόμη και πρόκληση. Εάν υπήρχε οποιαδήποτε επίθεση ή πρόκληση κατά του κράτους, θα ήταν πράξη συγκεκριμένου προσώπου και, σε αυτή την περίπτωση, τα συμφέροντα του κράτους και των ασφαλιστικών εταιρειών θα συνέπιπταν πλήρως. Και οι δύο θα ήθελαν να τιμωρηθεί ο επιτιθέμενος και να λογοδοτήσει για όλες τις ζημίες. Χωρίς, όμως, επιτιθέμενο εχθρό, πώς θα μπορούσε το κράτος να δικαιολογήσει επίθεση, πόσο μάλλον αδιάκριτη επίθεση; Και ασφαλώς θα έπρεπε να τη δικαιολογήσει, διότι η ισχύς κάθε κυβέρνησης, ακόμη και

της πιο δεσποτικής, στηρίζεται τελικά στη γνώμη και στη συναίνεση, όπως εξήγησαν οι La Boétie, Hume, Mises και Rothbard.[355] Οι βασιλείς και οι πρόεδροι μπορούν, βεβαίως, να διατάξουν επίθεση, αλλά πρέπει να υπάρχουν πολλοί άνθρωποι πρόθυμοι να εκτελέσουν τη διαταγή για να πραγματοποιηθεί. Πρέπει να υπάρχουν στρατηγοί που λαμβάνουν και ακολουθούν τη διαταγή, στρατιώτες πρόθυμοι να προελάσουν, να σκοτώσουν και να σκοτωθούν και εγχώριοι παραγωγοί πρόθυμοι να συνεχίσουν να παράγουν για τη χρηματοδότηση του πολέμου. Εάν αυτή η συναινετική προθυμία απουσίαζε επειδή οι διαταγές των κρατικών αρχόντων θεωρούνταν μη νομιμοποιημένες, ακόμη και η φαινομενικά ισχυρότερη κυβέρνηση θα καθίστατο ανίσχυρη και θα κατέρρεε, όπως κατέδειξαν τα πρόσφατα παραδείγματα του Σάχη του Ιράν και της Σοβιετικής Ένωσης. Επομένως, από την οπτική των ηγετών του κράτους, μια επίθεση σε ελεύθερες επικράτειες θα θεωρούνταν εξαιρετικά επικίνδυνη. Καμία προπαγανδιστική προσπάθεια, όσο περίτεχνη κι αν ήταν, δεν θα μπορούσε να πείσει το κοινό ότι η επίθεση ήταν οτιδήποτε άλλο παρά επιθετική ενέργεια εναντίον αθώων θυμάτων. Σε αυτή την κατάσταση, οι κρατικοί άρχοντες θα προτιμούσαν να διατηρούν τον μονοπωλιακό έλεγχο της σημερινής τους επικράτειας παρά να διακινδυνεύσουν την απώλεια της νομιμοποίησης και ολόκληρης της εξουσίας τους σε μια απόπειρα εδαφικής επέκτασης.

Όσο απίθανο κι αν είναι αυτό, τι θα συνέβαινε εάν ένα κράτος παρ' όλα αυτά επιτιθόταν ή/και εισέβαλλε σε γειτονική ελεύθερη επικράτεια; Σε αυτή την περίπτωση ο επιτιθέμενος δεν θα συναντούσε άοπλο πληθυσμό. Μόνο στις κρατιστικές επικράτειες ο άμαχος πληθυσμός είναι χαρακτηριστικά άοπλος. Τα κράτη παντού αποσκοπούν στον αφοπλισμό των πολιτών τους, ώστε να μπορούν ευκολότερα να τους φορολογούν και να απαλλοτριώνουν την περιουσία τους. Αντιθέτως, οι ασφαλιστές στις ελεύθερες επικράτειες δεν θα ήθελαν να αφοπλίσουν τους ασφαλισμένους. Ούτε θα μπορούσαν. Διότι ποιος θα ήθελε να προστατεύεται από κάποιον που θα απαιτούσε ως πρώτο βήμα να παραδώσει το έσχατο μέσο αυτοάμυνάς του; Αντιθέτως, οι ασφαλιστικές εταιρείες θα ενθάρρυναν την οπλοκατοχή των ασφαλισμένων μέσω επιλεκτικών μειώσεων τιμών.

Πέρα από την αντίσταση ένοπλων ιδιωτών πολιτών, το επιτιθέμενο κράτος θα συναντούσε την αντίσταση όχι μίας αλλά, κατά πάσα πιθανότητα, αρκετών ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών εταιρειών. Σε περίπτωση επιτυχούς επίθεσης και εισβολής, αυτοί οι ασφαλιστές θα αντιμετώπιζαν τεράστιες καταβολές αποζημιώσεων. Σε αντίθεση, όμως, με το επιτιθέμενο κράτος, θα ήταν αποδοτικές και ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Υπό ίσους τους λοιπούς όρους, ο κίνδυνος επίθεσης — και, επομένως, η τιμή της ασφάλισης άμυνας— θα ήταν υψηλότερος σε θέσεις κοντά σε κρατικές επικράτειες από ό,τι σε τόπους μακριά από οποιοδήποτε κράτος. Για να δικαιολογούν αυτή την υψηλότερη τιμή, οι ασφαλιστές θα έπρεπε να επιδεικνύουν στους πελάτες τους αμυντική ετοιμότητα έναντι κάθε πιθανής κρατικής επίθεσης, υπό τη μορφή υπηρεσιών πληροφοριών, κατοχής κατάλληλων όπλων και υλικού, στρατιωτικού προσωπικού και εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, θα ήταν αποτελεσματικά εξοπλισμένοι και εκπαιδευμένοι για το ενδεχόμενο κρατικής επίθεσης και έτοιμοι να ανταποκριθούν με διττή αμυντική στρατηγική. Αφενός, όσον αφορά τις επιχειρήσεις τους σε ελεύθερες επικράτειες, θα ήταν έτοιμοι να εκδιώξουν, να συλλάβουν ή να σκοτώσουν κάθε εισβολέα, προσπαθώντας να αποφύγουν ή να ελαχιστοποιήσουν όλες τις παράπλευρες ζημίες. Αφετέρου, όσον αφορά τις επιχειρήσεις τους σε κρατική επικράτεια, θα ήταν έτοιμοι να στοχεύσουν τον επιτιθέμενο —το κράτος— για αντίποινα. Δηλαδή, θα ήταν έτοιμοι να αντεπιτεθούν και να σκοτώσουν, είτε με όπλα ακριβείας μεγάλου βεληνεκούς είτε με καταδρομείς επιφορτισμένους με δολοφονίες, κρατικά όργανα από την κορυφή της κυβερνητικής ιεραρχίας —βασιλιά, πρόεδρο ή πρωθυπουργό— και προς τα κάτω, επιδιώκοντας συγχρόνως να αποφύγουν ή να ελαχιστοποιήσουν κάθε παράπλευρη ζημία στην περιουσία αθώων αμάχων —μη κρατικών οργάνων. Έτσι θα

ενθάρρυναν την εσωτερική αντίσταση κατά της επιτιθέμενης κυβέρνησης, θα προήγαν την απονομιμοποίησή της και ενδεχομένως θα υποκινούσαν την απελευθέρωση και μετατροπή της κρατικής επικράτειας σε ελεύθερη χώρα.

X

Η επιχειρηματολογία μου ολοκλήρωσε τον κύκλο της. Πρώτον, κατέδειξα ότι η ιδέα του προστατευτικού κράτους και της κρατικής προστασίας της ιδιωτικής ιδιοκτησίας βασίζεται σε θεμελιώδες θεωρητικό σφάλμα και ότι αυτό το σφάλμα είχε καταστρεπτικές συνέπειες: καταστροφή και ανασφάλεια όλης της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και αδιάκοπο πόλεμο. Δεύτερον, κατέδειξα ότι η ορθή απάντηση στο ερώτημα ποιος πρέπει να υπερασπίζεται τους ιδιώτες ιδιοκτήτες έναντι επιθετικής βίας είναι η ίδια όπως για την παραγωγή οποιουδήποτε άλλου αγαθού ή υπηρεσίας: οι ιδιώτες ιδιοκτήτες, η συνεργασία που βασίζεται στον καταμερισμό της εργασίας και ο ανταγωνισμός της αγοράς. Τρίτον, εξήγησα πώς ένα σύστημα ιδιωτών ασφαλιστών που υπόκεινται σε κέρδη και ζημίες θα ελαχιστοποιούσε αποτελεσματικά την επιθετική βία, είτε από ιδιώτες εγκληματίες είτε από κράτη, και θα προήγε τάση προς τον πολιτισμό και την αιώνια ειρήνη. Το μόνο έργο που απομένει είναι η εφαρμογή αυτών των διαπιστώσεων: η απόσυρση της συναίνεσης και της εκούσιας συνεργασίας από το κράτος και η προώθηση της απονομιμοποίησής του στην κοινή γνώμη, ώστε να πειστούν και άλλοι να κάνουν το ίδιο. Χωρίς την εσφαλμένη δημόσια αντίληψη και κρίση ότι το κράτος είναι δίκαιο και αναγκαίο και χωρίς την εκούσια συνεργασία του κοινού, ακόμη και η φαινομενικά ισχυρότερη κυβέρνηση θα κατέρρεε εκ των έσω και οι εξουσίες της θα εξανεμίζονταν. Έτσι απελευθερωμένοι, θα ανακτούσαμε το δικαίωμά μας στην αυτοάμυνα και θα μπορούσαμε να προσφύγουμε σε απελευθερωμένες από περιορισμούς και ρυθμίσεις ασφαλιστικές εταιρείες για αποτελεσματική επαγγελματική συνδρομή σε όλα τα ζητήματα προστασίας και επίλυσης συγκρούσεων.

13. Περί της αδυνατότητας περιορισμένου κράτους και της προοπτικής επανάστασης

Σε μια πρόσφατη έρευνα, άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων ρωτήθηκαν πόσο υπερήφανοι ήταν που ήταν Αμερικανοί, Γερμανοί, Γάλλοι κ.λπ. και εάν πίστευαν ότι ο κόσμος θα ήταν καλύτερος εάν οι άλλες χώρες ήταν ακριβώς όπως η δική τους. Οι χώρες που κατατάχθηκαν υψηλότερα ως προς την εθνική υπερηφάνεια ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Αυστρία. Όσο ενδιαφέρον κι αν θα είχε η εξέταση της αυστριακής περίπτωσης, εδώ θα επικεντρωθώ στις ΗΠΑ και στο ερώτημα εάν και σε ποιον βαθμό μπορεί να δικαιολογηθεί ο αμερικανικός ισχυρισμός.

Στη συνέχεια θα προσδιορίσω τρεις κύριες πηγές της αμερικανικής εθνικής υπερηφάνειας. Θα υποστηρίξω ότι οι δύο πρώτες αποτελούν δικαιολογημένες πηγές υπερηφάνειας, ενώ η τρίτη αντιπροσωπεύει στην πραγματικότητα ένα ολέθριο σφάλμα. Τέλος, θα εξηγήσω πώς θα μπορούσε να διορθωθεί αυτό το σφάλμα.

I

Η πρώτη πηγή εθνικής υπερηφάνειας είναι η μνήμη του όχι και τόσο μακρινού αποικιακού παρελθόντος της Αμερικής ως χώρας πρωτοπόρων εποίκων.

Πράγματι, οι Άγγλοι έποικοι που έφτασαν στη Βόρεια Αμερική αποτέλεσαν το τελευταίο παράδειγμα των λαμπρών επιτευγμάτων εκείνου που ο Adam Smith αποκαλούσε «σύστημα φυσικής ελευθερίας»: της ικανότητας των ανθρώπων να δημιουργούν εκ του μηδενός μια ελεύθερη και ευημερούσα πολιτεία. Σε αντίθεση με την περιγραφή της ανθρώπινης φύσης από τον Hobbes —ο άνθρωπος είναι λύκος για τον άνθρωπο—, οι Άγγλοι έποικοι κατέδειξαν όχι μόνο τη βιωσιμότητα αλλά και τη ζωτικότητα και ελκυστικότητα μιας κοινωνικής τάξης χωρίς κράτος, αναρχοκαπιταλιστικής. Κατέδειξαν πώς, σύμφωνα με τις απόψεις του John Locke, η ιδιωτική ιδιοκτησία προέκυπτε φυσικά μέσω της αρχικής ιδιοποίησης από ένα πρόσωπο —της σκόπιμης χρήσης και μεταμόρφωσης— προηγουμένως αχρησιμοποίητης γης, της άγριας φύσης. Επιπλέον, κατέδειξαν ότι, βάσει της αναγνώρισης της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, του καταμερισμού της εργασίας και της συμβατικής ανταλλαγής, οι άνθρωποι μπορούσαν να προστατεύονται αποτελεσματικά από αντικοινωνικούς επιτιθεμένους: πρώτα και κύρια μέσω αυτοάμυνας —το έγκλημα ήταν λιγότερο τότε από ό,τι σήμερα— και, καθώς η κοινωνία γινόταν ολοένα πιο εύπορη και σύνθετη, μέσω εξειδίκευσης, δηλαδή μέσω θεσμών και φορέων όπως μητρώα ιδιοκτησίας, συμβολαιογράφοι, δικηγόροι, δικαστές, δικαστήρια, σώματα ενόρκων, σερίφηδες, ενώσεις αμοιβαίας άμυνας και λαϊκές πολιτοφυλακές.[356] Επιπλέον, οι Αμερικανοί άποικοι κατέδειξαν τη θεμελιώδη κοινωνιολογική σημασία του θεσμού των συμφώνων: ενώσεων γλωσσικά, εθνοτικά, θρησκευτικά και πολιτισμικά ομοιογενών εποίκων, που καθοδηγούνταν από έναν λαοφιλή ηγέτη-ιδρυτή και υπάγονταν στην εσωτερική δικαιοδοσία του, για τη διασφάλιση της ειρηνικής ανθρώπινης συνεργασίας και τη διατήρηση του δικαίου και της τάξης.[357]

II

Η δεύτερη πηγή εθνικής υπερηφάνειας είναι η Αμερικανική Επανάσταση.

Στην Ευρώπη δεν υπήρχαν ανοικτές μεθόριοι επί αιώνες και η εμπειρία του ενδοευρωπαϊκού εποικισμού ανήκε στο μακρινό παρελθόν. Με την αύξηση του πληθυσμού, οι κοινωνίες είχαν αποκτήσει ολοένα πιο ιεραρχική δομή: ελεύθεροι άνθρωποι —ελεύθεροι γαιοκτήμονες— και υπηρέτες, άρχοντες και υποτελείς, επικυρίαρχοι και βασιλείς. Μολονότι σαφώς περισσότερο διαστρωματωμένες και αριστοκρατικές από την αποικιακή Αμερική, οι λεγόμενες φεουδαρχικές κοινωνίες της μεσαιωνικής Ευρώπης αποτελούσαν επίσης συνήθως κοινωνικές τάξεις χωρίς κράτος. Το κράτος, σύμφωνα με τη γενικώς αποδεκτή ορολογία, ορίζεται ως καταναγκαστικός εδαφικός μονοπωλητής του δικαίου και της τάξης —φορέας τελικής λήψης αποφάσεων. Οι φεουδάρχες και οι βασιλείς συνήθως δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις του κράτους: μπορούσαν να «φορολογούν» μόνο με τη συγκατάθεση των φορολογουμένων και, στη δική του γη, κάθε ελεύθερος άνθρωπος ήταν εξίσου κυρίαρχος —φορέας τελικής λήψης αποφάσεων— όσο ο φεουδαρχικός βασιλιάς στη δική του.[358] Ωστόσο, με την πάροδο πολλών αιώνων, αυτές οι αρχικά άκρατες κοινωνίες είχαν μετατραπεί σταδιακά σε απόλυτες, κρατιστικές μοναρχίες. Ενώ αρχικά αναγνωρίζονταν εκουσίως ως προστάτες και δικαστές, οι Ευρωπαίοι βασιλείς είχαν τελικά κατορθώσει να εγκαθιδρυθούν ως κληρονομικοί αρχηγοί κρατών. Αντιμετωπίζοντας την αντίσταση της αριστοκρατίας αλλά βοηθούμενοι από τον «απλό λαό», είχαν γίνει απόλυτοι μονάρχες με εξουσία να φορολογούν χωρίς συναίνεση και να λαμβάνουν τελικές αποφάσεις για την περιουσία ελεύθερων ανθρώπων.

Αυτές οι ευρωπαϊκές εξελίξεις είχαν διττή επίδραση στην Αμερική. Αφενός, και η Αγγλία κυβερνιόταν από απόλυτο βασιλιά, τουλάχιστον έως το 1688, και όταν οι Άγγλοι έποικοι έφτασαν στη νέα ήπειρο, η βασιλική εξουσία επεκτάθηκε στην Αμερική. Σε αντίθεση, όμως, με τη θεμελίωση ιδιωτικής ιδιοκτησίας από τους εποίκους και με την ιδιωτική —εκούσια και συνεργατική— παραγωγή ασφάλειας και απονομή δικαιοσύνης, η εγκαθίδρυση των βασιλικών αποικιών και διοικήσεων δεν ήταν αποτέλεσμα αρχικής ιδιοποίησης και σύμβασης —πράγματι, κανένας Άγγλος βασιλιάς δεν είχε ποτέ πατήσει το πόδι του στην αμερικανική ήπειρο—, αλλά σφετερισμού μέσω διακήρυξης και επιβολής.

Αφετέρου, οι έποικοι έφεραν μαζί τους από την Ευρώπη και κάτι άλλο. Εκεί, η εξέλιξη από τη φεουδαρχία στη βασιλική απολυταρχία δεν είχε συναντήσει μόνο την αντίσταση της αριστοκρατίας, αλλά είχε επίσης αντιμετωπιστεί θεωρητικά με προσφυγή στη θεωρία των φυσικών δικαιωμάτων, όπως αυτή προήλθε από τη σχολαστική φιλοσοφία. Σύμφωνα με αυτό το δόγμα, η διακυβέρνηση έπρεπε να είναι συμβατική και κάθε κυβερνητικό όργανο, συμπεριλαμβανομένου του βασιλιά, υπαγόταν στα ίδια καθολικά δικαιώματα και στους ίδιους νόμους όπως όλοι οι άλλοι. Μολονότι αυτό μπορεί να ίσχυε σε παλαιότερες εποχές, ασφαλώς δεν ίσχυε πλέον για τους νεότερους απόλυτους βασιλείς. Οι απόλυτοι βασιλείς ήταν σφετεριστές των ανθρώπινων δικαιωμάτων και, επομένως, στερούνταν νομιμοποίησης. Συνεπώς, η εξέγερση όχι μόνο επιτρεπόταν, αλλά γινόταν καθήκον επικυρωμένο από το φυσικό δίκαιο.[359]

Οι Αμερικανοί άποικοι ήταν εξοικειωμένοι με το δόγμα των φυσικών δικαιωμάτων. Πράγματι, υπό το φως της προσωπικής τους εμπειρίας από τα επιτεύγματα και τις επιδράσεις της φυσικής ελευθερίας, και ως θρησκευτικοί διαφωνούντες που είχαν εγκαταλείψει τη μητέρα πατρίδα

διαφωνώντας με τον βασιλιά και την Εκκλησία της Αγγλίας, ήταν ιδιαίτερα δεκτικοί σε αυτό το δόγμα.[360]

Διαποτισμένοι από το δόγμα των φυσικών δικαιωμάτων, ενθαρρυμένοι από την απόσταση του Άγγλου βασιλιά και παρακινούμενοι περαιτέρω από την πουριτανική καταδίκη της βασιλικής αργίας, πολυτέλειας και μεγαλοπρέπειας, οι Αμερικανοί άποικοι εξεγέρθηκαν για να απελευθερωθούν από τη βρετανική κυριαρχία. Όπως έγραφε ο Thomas Jefferson στη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, η κυβέρνηση θεσπίστηκε για να προστατεύει τη ζωή, την ελευθερία και την επιδίωξη της ευτυχίας. Αντλούσε τη νομιμοποίησή της από τη συναίνεση των κυβερνωμένων. Αντιθέτως, η βασιλική βρετανική κυβέρνηση ισχυριζόταν ότι μπορούσε να φορολογεί τους αποίκους χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Εάν μια κυβέρνηση αποτύγχανε να κάνει εκείνο για το οποίο είχε θεσπιστεί, δήλωνε ο Jefferson, «ο λαός έχει το δικαίωμα να την αλλάζει ή να την καταργεί και να θεσπίζει νέα κυβέρνηση, θεμελιώνοντάς την σε τέτοιες αρχές και οργανώνοντας τις εξουσίες της με τέτοια μορφή ώστε, κατά την κρίση του, να είναι πιθανότερο να εξασφαλίσουν την ασφάλεια και την ευτυχία του».

Ποιο, όμως, ήταν το επόμενο βήμα μετά την κατάκτηση της ανεξαρτησίας από τη Βρετανία; Αυτό το ερώτημα οδηγεί στην τρίτη πηγή εθνικής υπερηφάνειας —το αμερικανικό Σύνταγμα— και στην εξήγηση του γιατί αυτό το σύνταγμα, αντί να αποτελεί δικαιολογημένη πηγή υπερηφάνειας, αντιπροσωπεύει ένα ολέθριο σφάλμα.

Χάρη στις μεγάλες προόδους της οικονομικής και πολιτικής θεωρίας από τα τέλη του δέκατου όγδοου αιώνα, ιδίως μέσω του έργου των Ludwig von Mises και Murray N. Rothbard, είμαστε πλέον σε θέση να δώσουμε ακριβή απάντηση σε αυτό το ερώτημα. Σύμφωνα με τους Mises και Rothbard, μόλις παύει να υπάρχει ελεύθερη είσοδος στη δραστηριότητα της παραγωγής προστασίας και της δικαστικής επίλυσης διαφορών, η τιμή της προστασίας και της δικαιοσύνης θα αυξάνεται και η ποιότητά τους θα μειώνεται. Αντί να είναι προστάτης και δικαστής, ένας καταναγκαστικός μονοπωλητής θα μετατραπεί σε εκβιαστή που πωλεί «προστασία»: σε καταστροφέα και εισβολέα εις βάρος των ανθρώπων και της περιουσίας που υποτίθεται ότι προστατεύει, σε υποκινητή πολέμων και ιμπεριαλιστή.[361] Πράγματι, η διογκωμένη τιμή της προστασίας και η διαστρέβλωση του παλαιού δικαίου από τον Άγγλο βασιλιά, οι οποίες είχαν οδηγήσει τους Αμερικανούς αποίκους στην εξέγερση, ήταν αναπόφευκτα αποτελέσματα του καταναγκαστικού μονοπωλίου. Έχοντας αποσχιστεί επιτυχώς και εκδιώξει τους Βρετανούς κατακτητές, οι Αμερικανοί άποικοι δεν χρειαζόταν παρά να αφήσουν τους υφιστάμενους, εγχώρια αναπτυγμένους θεσμούς αυτοάμυνας και ιδιωτικής —εκούσιας και συνεργατικής— προστασίας και δικαστικής επίλυσης διαφορών από εξειδικευμένα πρόσωπα και φορείς να φροντίσουν για το δίκαιο και την τάξη.

Αυτό, όμως, δεν συνέβη. Οι Αμερικανοί όχι μόνο δεν άφησαν τους κληρονομημένους βασιλικούς θεσμούς των αποικιών και των αποικιακών κυβερνήσεων να μαραθούν και να λησμονηθούν· τους ανασυγκρότησαν εντός των παλαιών πολιτικών συνόρων υπό τη μορφή ανεξάρτητων κρατών, καθένα από τα οποία διέθετε τις δικές του καταναγκαστικές — μονομερείς— φορολογικές και νομοθετικές εξουσίες.[362] Και ενώ αυτό θα ήταν ήδη αρκετά κακό, οι νέοι Αμερικανοί χειροτέρεψαν τα πράγματα υιοθετώντας το αμερικανικό Σύνταγμα και αντικαθιστώντας μια χαλαρή συνομοσπονδία ανεξάρτητων κρατών με την κεντρική —ομοσπονδιακή — κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών.

Αυτό το Σύνταγμα προέβλεπε την αντικατάσταση ενός μη εκλεγμένου βασιλιά από ένα κοινοβούλιο και έναν πρόεδρο εκλεγμένους από τον λαό, αλλά δεν άλλαζε τίποτε ως προς την εξουσία τους να φορολογούν και να νομοθετούν. Αντιθέτως, ενώ η εξουσία του Άγγλου βασιλιά να φορολογεί χωρίς συναίνεση είχε απλώς θεωρηθεί δεδομένη και δεν είχε παραχωρηθεί ρητά, οπότε παρέμενε αμφισβητούμενη,[363] το Σύνταγμα παραχωρούσε ρητά αυτή ακριβώς την εξουσία στο Κογκρέσο. Επιπλέον, ενώ οι βασιλείς —θεωρητικά ακόμη και οι απόλυτοι— δεν θεωρούνταν δημιουργοί αλλά μόνο ερμηνευτές και εφαρμοστές προϋφιστάμενου και αμετάβλητου δικαίου, δηλαδή δικαστές και όχι νομοθέτες,[364] το Σύνταγμα ανέθετε ρητά στο Κογκρέσο την εξουσία νομοθέτησης και στον πρόεδρο και στο Ανώτατο Δικαστήριο την εξουσία εκτέλεσης και ερμηνείας αυτού του νομοθετημένου δικαίου.[365]

Στην πράξη, το αμερικανικό Σύνταγμα έκανε μόνο το εξής: αντί για έναν βασιλιά που θεωρούσε την αποικιακή Αμερική ιδιωτική του περιουσία και τους αποίκους μισθωτές του, τοποθέτησε προσωρινούς και αντικαταστάσιμους διαχειριστές επικεφαλής του μονοπωλίου δικαιοσύνης και προστασίας της χώρας. Η χώρα δεν ανήκε σε αυτούς τους διαχειριστές, αλλά όσο βρίσκονταν στο αξίωμα μπορούσαν να χρησιμοποιούν την ίδια και τους κατοίκους της προς όφελος δικό τους και των προστατευομένων τους. Ωστόσο, όπως προβλέπει η στοιχειώδης οικονομική θεωρία, αυτή η θεσμική διάταξη δεν θα εξαλείψει την απορρέουσα από το ίδιον συμφέρον τάση ενός μονοπωλητή του δικαίου και της τάξης προς αυξανόμενη εκμετάλλευση. Αντιθέτως, τείνει μόνο να καθιστά την εκμετάλλευσή του λιγότερο υπολογιστική, περισσότερο κοντόφθαλμη και σπάταλη. Όπως εξηγούσε ο Rothbard:

> *Ενώ ένας ιδιώτης ιδιοκτήτης, ασφαλής ως προς την ιδιοκτησία του και κάτοχος της κεφαλαιακής της αξίας, σχεδιάζει τη χρήση του πόρου του για μεγάλο χρονικό διάστημα, ο κρατικός αξιωματούχος πρέπει να απομυζήσει την περιουσία όσο το δυνατόν ταχύτερα, εφόσον δεν έχει ασφάλεια ιδιοκτησίας. ... Στους κρατικούς αξιωματούχους ανήκει η χρήση των πόρων, όχι όμως η κεφαλαιακή τους αξία —εκτός από την περίπτωση της «ιδιωτικής ιδιοκτησίας» ενός κληρονομικού μονάρχη. Όταν μπορεί να κατέχεται μόνο η τρέχουσα χρήση και όχι ο ίδιος ο πόρος, θα επακολουθήσει γρήγορα αντιοικονομική εξάντληση των πόρων, επειδή κανείς δεν θα ωφελείται από τη διατήρησή τους σε βάθος χρόνου, ενώ κάθε κάτοχος θα έχει συμφέρον να τους αναλώσει όσο το δυνατόν ταχύτερα. ... Ο ιδιώτης, ασφαλής ως προς την ιδιοκτησία και τον κεφαλαιακό του πόρο, μπορεί να βλέπει μακροπρόθεσμα, διότι θέλει να διατηρεί την κεφαλαιακή αξία του πόρου του. Ο κρατικός αξιωματούχος είναι εκείνος που πρέπει να αρπάξει και να φύγει, που πρέπει να λεηλατήσει την περιουσία όσο ακόμη ασκεί τον έλεγχο.*[366]

Επιπλέον, επειδή το Σύνταγμα προέβλεπε ρητά «ανοικτή πρόσβαση» στην κρατική εξουσία —ο καθένας μπορούσε να γίνει μέλος του Κογκρέσου, πρόεδρος ή δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου —, η αντίσταση στις κρατικές προσβολές της ιδιοκτησίας μειώθηκε· και ως αποτέλεσμα του «ανοικτού πολιτικού ανταγωνισμού», ολόκληρη η δομή του χαρακτήρα της κοινωνίας παραμορφώθηκε και ολοένα περισσότεροι κακοί χαρακτήρες ανέβαιναν στην κορυφή.[367] Διότι η ελεύθερη είσοδος και ο ανταγωνισμός δεν είναι πάντοτε καλά. Ο ανταγωνισμός στην παραγωγή αγαθών είναι καλός, αλλά ο ανταγωνισμός στην παραγωγή κακών δεν είναι. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός στη θανάτωση, στην κλοπή, στην παραχάραξη ή στην εξαπάτηση, για παράδειγμα, δεν είναι καλός· είναι χειρότερος από κακός. Κι όμως, αυτό ακριβώς θεσπίζεται με τον ανοικτό πολιτικό ανταγωνισμό, δηλαδή τη δημοκρατία.

Σε κάθε κοινωνία υπάρχουν άνθρωποι που εποφθαλμιούν την περιουσία των άλλων, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις μαθαίνουν να μην ενεργούν βάσει αυτής της επιθυμίας ή ακόμη και να ντρέπονται που την τρέφουν.[368] Ειδικότερα, σε μια αναρχοκαπιταλιστική κοινωνία, όποιος ενεργεί βάσει μιας τέτοιας επιθυμίας θεωρείται εγκληματίας και καταστέλλεται με φυσική βία. Αντιθέτως, υπό μοναρχική εξουσία, μόνο ένα πρόσωπο —ο βασιλιάς— μπορεί να ενεργεί βάσει της επιθυμίας του για την περιουσία των άλλων, και αυτό ακριβώς τον καθιστά δυνητική απειλή. Επειδή, όμως, μόνο αυτός μπορεί να απαλλοτριώνει, ενώ σε όλους τους άλλους απαγορεύεται να κάνουν το ίδιο, κάθε πράξη του βασιλιά θα αντιμετωπίζεται με τη μεγαλύτερη καχυποψία.[369] Επιπλέον, η επιλογή του βασιλιά γίνεται λόγω της συγκυρίας της ευγενούς καταγωγής του. Το μόνο χαρακτηριστικό προσόν του είναι η ανατροφή του ως μελλοντικού βασιλιά και διαφυλακτή της δυναστείας και των κτήσεών της. Αυτό, βεβαίως, δεν διασφαλίζει ότι δεν θα είναι κακός. Συγχρόνως, όμως, δεν αποκλείει το ενδεχόμενο ένας βασιλιάς να είναι πράγματι ακίνδυνος ερασιτέχνης ή ακόμη και αξιοπρεπής άνθρωπος.

Σε σαφή αντίθεση, απελευθερώνοντας την πρόσβαση στην κρατική εξουσία, το Σύνταγμα επέτρεψε στον καθένα να εκφράζει ανοικτά την επιθυμία του για την περιουσία των άλλων· πράγματι, χάρη στη συνταγματική εγγύηση της «ελευθερίας του λόγου», ο καθένας προστατεύεται όταν το πράττει. Επιπλέον, επιτρέπεται στον καθένα να ενεργεί βάσει αυτής της επιθυμίας, εφόσον αποκτήσει πρόσβαση στην κρατική εξουσία· επομένως, υπό το Σύνταγμα ο καθένας γίνεται δυνητική απειλή.

Ασφαλώς, υπάρχουν άνθρωποι που δεν επηρεάζονται από την επιθυμία να πλουτίζουν εις βάρος άλλων και να τους εξουσιάζουν· δηλαδή, υπάρχουν άνθρωποι που επιθυμούν μόνο να εργάζονται, να παράγουν και να απολαμβάνουν τους καρπούς της εργασίας τους. Εάν, όμως, επιτρέπεται η πολιτική —η απόκτηση αγαθών με πολιτικά μέσα, μέσω φορολογίας και νομοθεσίας—, ακόμη και αυτοί οι ακίνδυνοι άνθρωποι θα επηρεαστούν βαθιά. Για να αμυνθούν έναντι επιθέσεων στην ελευθερία και στην περιουσία τους από όσους έχουν λιγότερους ηθικούς ενδοιασμούς, ακόμη και αυτοί οι έντιμοι και εργατικοί άνθρωποι πρέπει να γίνουν «πολιτικά ζώα» και να αφιερώνουν ολοένα περισσότερο χρόνο και ενέργεια στην ανάπτυξη των πολιτικών τους δεξιοτήτων. Δεδομένου ότι τα χαρακτηριστικά και τα χαρίσματα που απαιτούνται για πολιτική επιτυχία —η καλή εμφάνιση, η κοινωνικότητα, η ρητορική δεινότητα, το χάρισμα κ.λπ.— κατανέμονται άνισα μεταξύ των ανθρώπων, όσοι διαθέτουν αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και δεξιότητες θα έχουν ισχυρό πλεονέκτημα στον ανταγωνισμό για σπάνιους πόρους —στην οικονομική επιτυχία— έναντι εκείνων που δεν τα διαθέτουν.

Ακόμη χειρότερα, δεδομένου ότι σε κάθε κοινωνία υπάρχουν περισσότεροι «μη έχοντες» παρά «έχοντες» οτιδήποτε αξίζει να κατέχει κανείς, οι πολιτικά ταλαντούχοι που έχουν ελάχιστους ή καθόλου ενδοιασμούς ως προς την αφαίρεση της περιουσίας άλλων και την επιβολή της εξουσίας τους επάνω τους θα έχουν σαφές πλεονέκτημα έναντι εκείνων που έχουν τέτοιους ενδοιασμούς. Δηλαδή, ο ανοικτός πολιτικός ανταγωνισμός ευνοεί τα επιθετικά —και επομένως επικίνδυνα — αντί των αμυντικών —και επομένως ακίνδυνων— πολιτικών ταλέντων και θα οδηγήσει έτσι στην καλλιέργεια και τελειοποίηση των ιδιαίτερων δεξιοτήτων της δημαγωγίας, της εξαπάτησης, του ψεύδους, του καιροσκοπισμού, της διαφθοράς και της δωροδοκίας. Επομένως, η είσοδος στην κρατική εξουσία και η επιτυχία στο εσωτερικό της θα καθίστανται ολοένα περισσότερο αδύνατες για όποιον περιορίζεται από ηθικούς ενδοιασμούς απέναντι στο ψεύδος και στην κλοπή. Σε αντίθεση, λοιπόν, με τους βασιλείς, τα μέλη του Κογκρέσου, οι πρόεδροι και οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου δεν αποκτούν ούτε μπορούν να αποκτήσουν τις θέσεις τους τυχαία. Αντιθέτως, φτάνουν σε αυτές χάρη στη δεξιότητά τους ως δημαγωγών χωρίς ηθικές αναστολές. Επιπλέον, ακόμη και εκτός της σφαίρας του κράτους, μέσα στην κοινωνία των ιδιωτών, τα άτομα θα ανέρχονται ολοένα περισσότερο στην κορυφή της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επιτυχίας όχι χάρη στα παραγωγικά ή επιχειρηματικά τους χαρίσματα, ούτε καν χάρη σε ανώτερα αμυντικά πολιτικά χαρίσματα, αλλά χάρη στις ανώτερες δεξιότητές τους ως αδίστακτων πολιτικών επιχειρηματιών και εκπροσώπων ομάδων πίεσης. Έτσι, το Σύνταγμα ουσιαστικά διασφαλίζει ότι αποκλειστικά επικίνδυνοι άνθρωποι θα ανέρχονται στην κορυφή της κρατικής εξουσίας και ότι η ηθική συμπεριφορά και τα ηθικά πρότυπα θα τείνουν παντού να υποχωρούν και να επιδεινώνονται.

Επιπλέον, η συνταγματικά προβλεπόμενη «διάκριση των εξουσιών» δεν αλλάζει τίποτε ως προς αυτό. Δύο ή ακόμη και τρία άδικα δεν κάνουν ένα δίκαιο. Αντιθέτως, οδηγούν στον πολλαπλασιασμό, στη συσσώρευση, στην ενίσχυση και στην επιδείνωση του σφάλματος. Οι νομοθέτες δεν μπορούν να επιβάλλουν τη θέλησή τους στους δύσμοιρους υπηκόους τους χωρίς τη συνεργασία του προέδρου ως επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας, και ο πρόεδρος με τη σειρά του θα χρησιμοποιεί τη θέση του και τους πόρους που έχει στη διάθεσή του για να επηρεάζει τους νομοθέτες και τη νομοθεσία. Και μολονότι το Ανώτατο Δικαστήριο μπορεί να διαφωνεί με συγκεκριμένες πράξεις του Κογκρέσου ή του προέδρου, οι δικαστές του προτείνονται από τον πρόεδρο, εγκρίνονται από τη Γερουσία και παραμένουν εξαρτημένοι από αυτούς για τη χρηματοδότησή τους. Ως αναπόσπαστο μέρος του θεσμού του κράτους, δεν έχουν κανένα συμφέρον να περιορίζουν, αλλά κάθε συμφέρον να επεκτείνουν την κρατική εξουσία και, επομένως, τη δική τους.[370]

IV

Έπειτα από περισσότερους από δύο αιώνες «συνταγματικά περιορισμένου κράτους», τα αποτελέσματα είναι σαφή και αδιαμφισβήτητα. Στην αρχή του αμερικανικού «πειράματος», το φορολογικό βάρος που επιβαλλόταν στους Αμερικανούς ήταν ελαφρύ, πράγματι σχεδόν αμελητέο. Το χρήμα συνίστατο σε καθορισμένες ποσότητες χρυσού και αργύρου. Ο ορισμός της ιδιωτικής ιδιοκτησίας ήταν σαφής και φαινομενικά αμετάβλητος και το δικαίωμα αυτοάμυνας θεωρούνταν απαραβίαστο. Δεν υπήρχε μόνιμος στρατός και, όπως εκφραζόταν στον Αποχαιρετιστήριο Λόγο του Washington, φαινόταν να υπάρχει σταθερή προσήλωση στο ελεύθερο εμπόριο και σε μη παρεμβατική εξωτερική πολιτική. Διακόσια χρόνια αργότερα, τα πράγματα έχουν αλλάξει δραματικά.[371] Τώρα, χρόνο με τον χρόνο, η αμερικανική κυβέρνηση απαλλοτριώνει περισσότερο

από το 40 τοις εκατό των εισοδημάτων των ιδιωτών παραγωγών, κάνοντας ακόμη και το οικονομικό βάρος που επιβαλλόταν σε δούλους και δουλοπαροίκους να φαίνεται συγκριτικά μέτριο. Ο χρυσός και ο άργυρος έχουν αντικατασταθεί από κρατικά κατασκευασμένο χαρτονόμισμα και οι Αμερικανοί υφίστανται συνεχή αφαίμαξη μέσω του νομισματικού πληθωρισμού. Το νόημα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, κάποτε φαινομενικά σαφές και σταθερό, έχει γίνει ασαφές, ευμετάβλητο και ρευστό. Πράγματι, κάθε λεπτομέρεια της ιδιωτικής ζωής, της ιδιοκτησίας, του εμπορίου και των συμβάσεων ρυθμίζεται και επαναρρυθμίζεται από ολοένα ψηλότερα βουνά χάρτινων νόμων —νομοθεσίας— και, με την αύξηση της νομοθεσίας, δημιουργούνται ολοένα περισσότερη νομική αβεβαιότητα και ηθικοί κίνδυνοι, ενώ η ανομία έχει αντικαταστήσει το δίκαιο και την τάξη. Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, η προσήλωση στο ελεύθερο εμπόριο και στη μη παρέμβαση έδωσε τη θέση της σε πολιτική προστατευτισμού, μιλιταρισμού και ιμπεριαλισμού. Πράγματι, σχεδόν από την ίδρυσή της η αμερικανική κυβέρνηση επιδίδεται σε αδιάκοπο επιθετικό επεκτατισμό και, με αφετηρία τον Ισπανοαμερικανικό Πόλεμο και συνέχεια πέρα από τον Πρώτο και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο έως σήμερα, οι ΗΠΑ έχουν εμπλακεί σε εκατοντάδες εξωτερικές συγκρούσεις και έχουν ανέλθει στη θέση της κυριότερης πολεμοκάπηλης και ιμπεριαλιστικής δύναμης του κόσμου. Επιπλέον, ενώ οι Αμερικανοί πολίτες γίνονται ολοένα πιο ανυπεράσπιστοι, ανασφαλείς και φτωχοί και οι αλλοδαποί σε ολόκληρη την υφήλιο απειλούνται και εκφοβίζονται ολοένα περισσότερο από την αμερικανική στρατιωτική ισχύ, οι Αμερικανοί πρόεδροι, τα μέλη του Κογκρέσου και οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου γίνονται ολοένα πιο αλαζόνες, ηθικά διεφθαρμένοι και επικίνδυνοι.[372]

Τι μπορεί άραγε να γίνει απέναντι σε αυτή την κατάσταση πραγμάτων; Πρώτον, το αμερικανικό Σύνταγμα πρέπει να αναγνωριστεί γι' αυτό που είναι: ένα σφάλμα. Όπως σημείωνε η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, η κυβέρνηση υποτίθεται ότι προστατεύει τη ζωή, την ιδιοκτησία και την επιδίωξη της ευτυχίας. Παραχωρώντας, όμως, στην κυβέρνηση την εξουσία να φορολογεί και να νομοθετεί χωρίς συναίνεση, το Σύνταγμα δεν μπορεί να διασφαλίσει αυτόν τον σκοπό· αντιθέτως, είναι το ίδιο το όργανο προσβολής και καταστροφής των δικαιωμάτων στη ζωή, στην ελευθερία και στην επιδίωξη της ευτυχίας. Είναι παράλογο να πιστεύει κανείς ότι ένας φορέας που μπορεί να φορολογεί χωρίς συναίνεση είναι δυνατόν να αποτελεί προστάτη της ιδιοκτησίας. Ομοίως, είναι παράλογο να πιστεύει κανείς ότι ένας φορέας με νομοθετικές εξουσίες μπορεί να διαφυλάσσει το δίκαιο και την τάξη. Αντιθέτως, πρέπει να αναγνωριστεί ότι το ίδιο το Σύνταγμα είναι αντισυνταγματικό, δηλαδή ασύμβατο με το ίδιο το δόγμα των φυσικών ανθρώπινων δικαιωμάτων που ενέπνευσε την Αμερικανική Επανάσταση.[373] Πράγματι, κανένας σώφρων άνθρωπος δεν θα συμφωνούσε σε σύμβαση που θα επέτρεπε στον υποτιθέμενο προστάτη του να καθορίζει μονομερώς —χωρίς τη συγκατάθεσή του— και αμετάκλητα —χωρίς δυνατότητα αποχώρησης— πόσο θα χρεώνει για την προστασία· και κανένας σώφρων άνθρωπος δεν θα συμφωνούσε σε αμετάκλητη σύμβαση που θα παραχωρούσε στον υποτιθέμενο προστάτη του το δικαίωμα τελικής λήψης αποφάσεων για το ίδιο του το πρόσωπο και την περιουσία, δηλαδή το δικαίωμα μονομερούς νομοθέτησης.[374]

Δεύτερον, είναι αναγκαίο να προσφερθεί μια θετική και εμπνευσμένη εναλλακτική στο σημερινό σύστημα.

Μολονότι είναι σημαντικό να διατηρείται ζωντανή η μνήμη του παρελθόντος της Αμερικής ως χώρας πρωτοπόρων εποίκων και αποτελεσματικού αναρχοκαπιταλιστικού συστήματος βασισμένου στην αυτοάμυνα και στις λαϊκές πολιτοφυλακές, δεν μπορούμε να επιστρέψουμε στο φεουδαρχικό παρελθόν ή στην εποχή της Αμερικανικής Επανάστασης. Ωστόσο, η κατάσταση δεν είναι απελπιστική. Παρά την αδιάκοπη διόγκωση του κρατισμού κατά τους δύο τελευταίους αιώνες, η

οικονομική ανάπτυξη συνεχίστηκε και το βιοτικό μας επίπεδο έφτασε σε θεαματικά νέα ύψη. Υπό αυτές τις συνθήκες, μια εντελώς νέα επιλογή έχει καταστεί βιώσιμη: η παροχή δικαίου και τάξης από ελεύθερα ανταγωνιζόμενες ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες που υπόκεινται σε κέρδη και ζημίες.[375]

Μολονότι παρεμποδίζονται από το κράτος, ακόμη και σήμερα οι ασφαλιστικές εταιρείες προστατεύουν τους ιδιώτες ιδιοκτήτες, έναντι καταβολής ασφαλίστρου, από πλήθος φυσικών και κοινωνικών καταστροφών, από πλημμύρες και τυφώνες έως κλοπή και απάτη. Φαίνεται, επομένως, ότι η παραγωγή ασφάλειας και προστασίας αποτελεί τον ίδιο τον σκοπό της ασφάλισης. Επιπλέον, οι άνθρωποι δεν θα απευθύνονταν στον οποιονδήποτε για μια υπηρεσία τόσο ουσιώδη όσο η προστασία. Αντιθέτως, όπως σημείωνε ο de Molinari,

> *προτού συνάψουν συμφωνία με έναν παραγωγό ασφάλειας, ... θα ελέγξουν εάν είναι πράγματι αρκετά ισχυρός ώστε να τους προστατεύσει ... και εάν ο χαρακτήρας του είναι τέτοιος ώστε να μη χρειάζεται να ανησυχούν μήπως υποκινήσει τις ίδιες ακριβώς επιθέσεις που υποτίθεται ότι πρέπει να καταστείλει.*[376]

Και από αυτή την άποψη, οι ασφαλιστικές εταιρείες φαίνεται να πληρούν τις προϋποθέσεις. Είναι «μεγάλες» και διαθέτουν τους πόρους —υλικούς και ανθρώπινους— που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των πραγματικών ή νομιζόμενων κινδύνων του πραγματικού κόσμου. Πράγματι, οι ασφαλιστές λειτουργούν σε εθνική ή ακόμη και διεθνή κλίμακα και κατέχουν σημαντικές περιουσίες διάσπαρτες σε ευρείες επικράτειες και πέρα από τα σύνορα μεμονωμένων κρατών· επομένως, έχουν πρόδηλο ίδιον συμφέρον για αποτελεσματική προστασία. Επιπλέον, όλες οι ασφαλιστικές εταιρείες συνδέονται μέσω σύνθετου δικτύου συμβατικών συμφωνιών αμοιβαίας συνδρομής και διαιτησίας, καθώς και ενός συστήματος διεθνών αντασφαλιστικών εταιρειών, που αντιπροσωπεύουν συνδυασμένη οικονομική ισχύ η οποία κάνει εκείνη των περισσότερων, αν όχι όλων, των σύγχρονων κυβερνήσεων να φαίνεται μικρή· και απέκτησαν αυτή τη θέση χάρη στη φήμη τους ως αποτελεσματικών, αξιόπιστων και έντιμων επιχειρήσεων.

Μολονότι αυτά μπορεί να αρκούν για να καταδείξουν ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες αποτελούν δυνατή εναλλακτική στον ρόλο που επιτελούν σήμερα τα κράτη ως πάροχοι δικαίου και τάξης, απαιτείται λεπτομερέστερη εξέταση για να αποδειχθεί η θεμελιώδης υπεροχή μιας τέτοιας εναλλακτικής έναντι της υφιστάμενης κατάστασης. Για να γίνει αυτό, αρκεί να αναγνωριστεί ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες δεν μπορούν ούτε να φορολογούν ούτε να νομοθετούν· δηλαδή, η σχέση μεταξύ ασφαλιστή και ασφαλισμένου είναι συναινετική. Και οι δύο είναι ελεύθεροι να συνεργαστούν ή να μη συνεργαστούν, και αυτό το γεγονός έχει βαρυσήμαντες συνέπειες. Από αυτή την άποψη, οι ασφαλιστικές εταιρείες διαφέρουν κατηγορηματικά από τα κράτη.

Τα πλεονεκτήματα της παροχής ασφάλειας και προστασίας από ασφαλιστικές εταιρείες είναι τα εξής. Πρώτον, ο ανταγωνισμός μεταξύ ασφαλιστών για πελάτες που πληρώνουν θα επιφέρει τάση συνεχούς μείωσης της τιμής της προστασίας —ανά μονάδα ασφαλισμένης αξίας —, καθιστώντας έτσι την προστασία περισσότερο προσιτή. Αντιθέτως, ένας μονοπωλιακός προστάτης που μπορεί να φορολογεί τους προστατευομένους θα χρεώνει ολοένα υψηλότερες τιμές για τις υπηρεσίες του.[377]

Δεύτερον, οι ασφαλιστές θα πρέπει να αποζημιώνουν τους πελάτες τους σε περίπτωση πραγματικής ζημίας· επομένως, πρέπει να λειτουργούν αποδοτικά. Όσον αφορά ειδικότερα τις κοινωνικές συμφορές —το έγκλημα—, αυτό σημαίνει ότι ο ασφαλιστής πρέπει να ενδιαφέρεται πάνω απ' όλα για την αποτελεσματική πρόληψη, διότι, εάν δεν κατορθώσει να αποτρέψει ένα έγκλημα, θα πρέπει να πληρώσει. Επιπλέον, εάν μια εγκληματική πράξη δεν μπορεί να αποτραπεί, ο ασφαλιστής θα εξακολουθεί να επιδιώκει την ανάκτηση της λείας, τη σύλληψη του δράστη και την παραπομπή του στη δικαιοσύνη, επειδή έτσι μπορεί να μειώσει το κόστος του και να υποχρεώσει τον εγκληματία —αντί για το θύμα και τον ασφαλιστή του— να πληρώσει για τις ζημίες και το κόστος της αποζημίωσης. Σε σαφή αντίθεση, επειδή τα κράτη, ως καταναγκαστικά μονοπώλια, δεν αποζημιώνουν τα θύματα και μπορούν να προσφεύγουν στη φορολογία ως πηγή χρηματοδότησης, έχουν ελάχιστο ή κανένα κίνητρο να προλαμβάνουν το έγκλημα ή να ανακτούν τη λεία και να συλλαμβάνουν τους εγκληματίες. Εάν κατορθώσουν να συλλάβουν έναν εγκληματία, συνήθως αναγκάζουν το θύμα να πληρώνει για τη φυλάκισή του, προσθέτοντας έτσι προσβολή στη βλάβη.[378]

Τρίτον και σημαντικότερο, επειδή η σχέση μεταξύ ασφαλιστών και πελατών τους είναι εκούσια, οι ασφαλιστές πρέπει να αποδέχονται την ιδιωτική ιδιοκτησία ως έσχατο «δεδομένο» και τα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας ως αμετάβλητο δίκαιο. Δηλαδή, για να προσελκύουν ή να διατηρούν πελάτες που πληρώνουν, οι ασφαλιστές θα πρέπει να προσφέρουν συμβάσεις με συγκεκριμένες περιγραφές περιουσίας και περιουσιακής ζημίας, κανόνες διαδικασίας, απόδειξης, αποζημίωσης, αποκατάστασης και τιμωρίας, καθώς και διαδικασίες επίλυσης συγκρούσεων και διαιτησίας τόσο εντός όσο και μεταξύ εταιρειών. Επιπλέον, από τη σταθερή συνεργασία διαφορετικών ασφαλιστών σε αμοιβαίες διαδικασίες διαιτησίας μεταξύ εταιρειών θα προκύψει τάση ενοποίησης του δικαίου —ενός πραγματικά καθολικού ή «διεθνούς» δικαίου. Ο καθένας, λόγω της ασφάλισής του, θα συνδεόταν έτσι με μια παγκόσμια ανταγωνιστική προσπάθεια ελαχιστοποίησης των συγκρούσεων και της επιθετικής βίας· και κάθε μεμονωμένη σύγκρουση και αξίωση αποζημίωσης, ανεξαρτήτως τόπου και προσώπου που την εγείρει ή κατά του οποίου εγείρεται, θα υπαγόταν στη δικαιοδοσία μίας ή περισσότερων επακριβώς προσδιορισμένων εταιρειών από το αναρίθμητο πλήθος ασφαλιστικών εταιρειών και στις συμβατικά συμφωνημένες διαδικασίες διαιτησίας τους, δημιουργώντας έτσι «τέλεια» νομική βεβαιότητα. Σε εντυπωσιακή αντίθεση, ως μονοπωλιακοί προστάτες χρηματοδοτούμενοι από φόρους, τα κράτη δεν προσφέρουν στους καταναλωτές προστασίας οτιδήποτε που να μοιάζει έστω αμυδρά με σύμβαση παροχής υπηρεσιών. Αντιθέτως, λειτουργούν σε συμβατικό κενό που τους επιτρέπει να επινοούν και να αλλάζουν τους κανόνες του παιχνιδιού στην πορεία. Το αξιοσημείωτο είναι ότι, ενώ οι ασφαλιστές πρέπει να υπάγονται σε ανεξάρτητους τρίτους διαιτητές και σε διαδικασίες διαιτησίας για να προσελκύουν πελάτες που πληρώνουν εκουσίως, τα κράτη, στον βαθμό που επιτρέπουν καθόλου τη διαιτησία, αναθέτουν αυτό το έργο σε άλλον δικαστή χρηματοδοτούμενο από το κράτος και εξαρτώμενο από αυτό.[379]

Περαιτέρω συνέπειες αυτής της θεμελιώδους αντίθεσης μεταξύ ασφαλιστών ως συμβατικών και κρατών ως μη συμβατικών παρόχων ασφάλειας αξίζουν ιδιαίτερη προσοχή.

Επειδή δεν υπόκεινται σε συμβάσεις ούτε δεσμεύονται από αυτές, τα κράτη συνήθως απαγορεύουν την οπλοκατοχή στους «πελάτες» τους, αυξάνοντας έτσι τη δική τους ασφάλεια με τίμημα την απογύμνωση των υποτιθέμενων πελατών τους από κάθε άμυνα. Αντιθέτως, κανένας εκούσιος αγοραστής ασφάλισης προστασίας δεν θα συμφωνούσε σε σύμβαση που θα απαιτούσε να παραδώσει το δικαίωμά του στην αυτοάμυνα και να παραμείνει άοπλος ή με άλλον τρόπο

ανυπεράσπιστος. Απεναντίας, οι ασφαλιστικές εταιρείες θα ενθάρρυναν την κατοχή όπλων και άλλων προστατευτικών μέσων από τους πελάτες τους μέσω επιλεκτικών μειώσεων τιμών, επειδή όσο καλύτερη είναι η ιδιωτική προστασία των πελατών τους τόσο χαμηλότερο θα είναι το κόστος προστασίας και αποζημίωσης των ασφαλιστών.

Επιπλέον, επειδή λειτουργούν σε συμβατικό κενό και είναι ανεξάρτητα από εκούσιες πληρωμές, τα κράτη ορίζουν και επαναορίζουν αυθαίρετα τι είναι και τι δεν είναι αξιόποινη «επιθετική ενέργεια» και τι απαιτεί ή δεν απαιτεί αποζημίωση. Επιβάλλοντας, για παράδειγμα, αναλογικό ή προοδευτικό φόρο εισοδήματος και αναδιανέμοντας εισόδημα από τους πλούσιους στους φτωχούς, τα κράτη στην πράξη ορίζουν τους πλούσιους ως επιτιθεμένους και τους φτωχούς ως θύματά τους. Διαφορετικά, εάν οι πλούσιοι δεν ήταν επιτιθέμενοι και οι φτωχοί δεν ήταν θύματά τους, πώς θα μπορούσε να δικαιολογηθεί η αφαίρεση κάποιου πράγματος από τους πρώτους και η παροχή του στους δεύτερους; Ή, θεσπίζοντας νόμους θετικής δράσης, τα κράτη ορίζουν ουσιαστικά τους λευκούς και τους άνδρες ως επιτιθεμένους και τους μαύρους και τις γυναίκες ως θύματά τους. Για τις ασφαλιστικές εταιρείες, τέτοια επιχειρηματική συμπεριφορά θα ήταν αδύνατη για δύο θεμελιώδεις λόγους.[380]

Πρώτον, κάθε ασφάλιση περιλαμβάνει τη συνένωση επιμέρους κινδύνων σε κατηγορίες κινδύνου. Συνεπάγεται ότι σε ορισμένους ασφαλισμένους θα καταβληθούν περισσότερα από όσα κατέβαλαν και σε άλλους λιγότερα. Ωστόσο, και αυτό είναι αποφασιστικό, κανείς δεν γνωρίζει εκ των προτέρων ποιοι θα είναι οι «κερδισμένοι» και ποιοι οι «χαμένοι». Οι κερδισμένοι και οι χαμένοι —και κάθε αναδιανομή εισοδήματος μεταξύ τους— θα κατανέμονται τυχαία. Διαφορετικά, εάν μπορούσαν να προβλεφθούν συστηματικά οι κερδισμένοι και οι χαμένοι, οι χαμένοι δεν θα ήθελαν να συνενώσουν τον κίνδυνό τους με εκείνον των κερδισμένων αλλά μόνο με εκείνον άλλων χαμένων, επειδή αυτό θα μείωνε το ασφάλιστρό τους.

Δεύτερον, δεν είναι δυνατόν να ασφαλιστεί κανείς έναντι οποιουδήποτε νοητού «κινδύνου». Αντιθέτως, είναι δυνατόν να ασφαλιστεί μόνο έναντι «τυχαίων συμβάντων», δηλαδή κινδύνων επί της έκβασης των οποίων ο ασφαλισμένος δεν έχει κανέναν απολύτως έλεγχο και στην επέλευση των οποίων δεν συμβάλλει καθόλου. Έτσι, είναι δυνατόν να ασφαλιστεί κανείς έναντι του κινδύνου θανάτου ή πυρκαγιάς, για παράδειγμα, αλλά δεν είναι δυνατόν να ασφαλιστεί έναντι του κινδύνου να αυτοκτονήσει ή να βάλει φωτιά στο ίδιο του το σπίτι. Ομοίως, είναι αδύνατον να ασφαλιστεί κανείς έναντι του κινδύνου επιχειρηματικής αποτυχίας, ανεργίας, μη πλουτισμού, απροθυμίας να σηκωθεί από το κρεβάτι το πρωί ή αντιπάθειας προς τους γείτονες, τους συναδέλφους ή τους ανωτέρους του, επειδή σε καθεμία από αυτές τις περιπτώσεις έχει πλήρη ή μερικό έλεγχο του εν λόγω συμβάντος. Δηλαδή, το άτομο μπορεί να επηρεάσει την πιθανότητα επέλευσης του κινδύνου. Από την ίδια τους τη φύση, η αποφυγή τέτοιων κινδύνων εμπίπτει στο πεδίο της ατομικής ευθύνης και κάθε φορέας που θα αναλάμβανε την ασφάλισή τους θα ήταν καταδικασμένος σε άμεση χρεοκοπία. Το σημαντικότερο για το υπό συζήτηση ζήτημα είναι ότι η μη ασφαλισιμότητα των ατομικών πράξεων και αισθημάτων, σε αντιδιαστολή προς τα τυχαία συμβάντα, συνεπάγεται πως είναι επίσης αδύνατον να ασφαλιστεί κανείς έναντι του κινδύνου ζημιών που προκύπτουν από δική του προηγούμενη επιθετική ενέργεια ή πρόκληση. Αντιθέτως, κάθε ασφαλιστής πρέπει να περιορίζει τις ενέργειες των πελατών του ώστε να αποκλείεται κάθε επιθετική ενέργεια και πρόκληση εκ μέρους τους. Δηλαδή, κάθε ασφάλιση έναντι κοινωνικών συμφορών όπως το έγκλημα πρέπει να εξαρτάται από την υπαγωγή των ασφαλισμένων σε συγκεκριμένους κανόνες μη επιθετικής, πολιτισμένης συμπεριφοράς.

Κατά συνέπεια, ενώ τα κράτη, ως μονοπωλιακοί προστάτες, μπορούν να ασκούν αναδιανεμητικές πολιτικές που ωφελούν μία ομάδα ανθρώπων εις βάρος άλλης και, ως φορείς χρηματοδοτούμενοι από φόρους, μπορούν ακόμη και να «ασφαλίζουν» μη ασφαλίσιμους κινδύνους και να προστατεύουν προβοκάτορες και επιτιθεμένους, οι ασφαλιστές που χρηματοδοτούνται εκουσίως θα εμποδίζονταν συστηματικά να πράττουν οτιδήποτε τέτοιο. Ο ανταγωνισμός μεταξύ ασφαλιστών θα απέκλειε κάθε μορφή αναδιανομής εισοδήματος και πλούτου μεταξύ διαφορετικών ομάδων ασφαλισμένων, διότι μια εταιρεία που θα επιδιδόταν σε τέτοιες πρακτικές θα έχανε πελάτες προς όφελος άλλων που θα απείχαν από αυτές. Αντιθέτως, κάθε πελάτης θα πλήρωνε αποκλειστικά για τον δικό του κίνδυνο ή, αντιστοίχως, για τον κίνδυνο ανθρώπων με την ίδια —ομοιογενή— έκθεση σε κίνδυνο με εκείνον.[381] Ούτε θα μπορούσαν οι εκουσίως χρηματοδοτούμενοι ασφαλιστές να «προστατεύουν» οποιοδήποτε πρόσωπο από τις συνέπειες της δικής του εσφαλμένης, ανόητης, ριψοκίνδυνης ή επιθετικής συμπεριφοράς ή συναισθηματικής στάσης. Αντιθέτως, ο ανταγωνισμός μεταξύ ασφαλιστών θα ενθάρρυνε συστηματικά την ατομική ευθύνη και κάθε γνωστός προβοκάτορας και επιτιθέμενος θα αποκλειόταν, ως κακός ασφαλιστικός κίνδυνος, από οποιαδήποτε ασφαλιστική κάλυψη και θα καθίστατο οικονομικά απομονωμένος, αδύναμος και ευάλωτος απόβλητος.

Τέλος, όσον αφορά τις εξωτερικές σχέσεις, επειδή τα κράτη μπορούν να μετακυλίουν το κόστος των πράξεών τους στους δύσμοιρους φορολογουμένους, έχουν μόνιμη ροπή να γίνονται επιτιθέμενοι και υποκινητές πολέμων. Κατά συνέπεια, τείνουν να χρηματοδοτούν και να αναπτύσσουν επιθετικά όπλα και όπλα μαζικής καταστροφής. Σε σαφή αντίθεση, οι ασφαλιστές θα εμποδίζονταν να επιδίδονται σε οποιαδήποτε μορφή εξωτερικής επίθεσης, επειδή κάθε επίθεση είναι δαπανηρή και απαιτεί υψηλότερα ασφάλιστρα, πράγμα που συνεπάγεται απώλεια πελατών προς όφελος άλλων, μη επιθετικών ανταγωνιστών. Οι ασφαλιστές θα ασκούσαν αποκλειστικά αμυντική βία και, αντί να αποκτούν επιθετικά όπλα και όπλα μαζικής καταστροφής, θα έτειναν να επενδύουν στην ανάπτυξη αμυντικών όπλων και μέσων στοχευμένων αντιποίνων.[382]

V

Ακόμη κι αν όλα αυτά είναι σαφή, πώς μπορούμε ποτέ να κατορθώσουμε να εφαρμόσουμε μια τόσο θεμελιώδη συνταγματική μεταρρύθμιση; Οι ασφαλιστικές εταιρείες περιορίζονται σήμερα από αναρίθμητες ρυθμίσεις που τις εμποδίζουν να κάνουν όσα θα μπορούσαν και φυσικά θα έκαναν. Πώς μπορούν να απελευθερωθούν από αυτές τις ρυθμίσεις;

Ουσιαστικά, η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι η ίδια με εκείνη που έδωσαν οι Αμερικανοί επαναστάτες πριν από περισσότερα από διακόσια χρόνια: μέσω της δημιουργίας ελεύθερων επικρατειών και μέσω απόσχισης.

Πράγματι, σήμερα, υπό δημοκρατικές συνθήκες, αυτή η απάντηση ισχύει ακόμη περισσότερο από ό,τι την εποχή των βασιλέων. Διότι τότε, υπό μοναρχικές συνθήκες, οι υποστηρικτές μιας αντικρατικής φιλελεύθερης-ελευθεριστικής κοινωνικής επανάστασης διέθεταν ακόμη μια επιλογή που έκτοτε χάθηκε. Οι φιλελεύθεροι-ελευθεριστές παλαιότερα μπορούσαν —και συχνά το έκαναν— να πιστεύουν ότι ήταν δυνατόν απλώς να προσηλυτίσουν τον βασιλιά στις απόψεις τους, εγκαινιάζοντας έτσι μια «επανάσταση από τα πάνω». Δεν χρειαζόταν μαζική υποστήριξη γι' αυτό, παρά μόνο η διορατικότητα ενός πεφωτισμένου ηγεμόνα.[383] Όσο ρεαλιστικό κι αν μπορούσε να είναι αυτό τότε, σήμερα μια τέτοια εκ των άνω στρατηγική κοινωνικής επανάστασης θα ήταν αδύνατη.

Όχι μόνο οι πολιτικοί ηγέτες επιλέγονται σήμερα σύμφωνα με τα δημαγωγικά τους χαρίσματα και την αποδεδειγμένη πορεία τους ως καθ' έξιν αμοραλιστών, όπως εξηγήθηκε παραπάνω —οπότε η πιθανότητα μεταστροφής τους σε φιλελεύθερες-ελευθεριστικές απόψεις πρέπει να θεωρείται ακόμη μικρότερη από εκείνη της μεταστροφής ενός βασιλιά που απλώς κληρονόμησε τη θέση του—, αλλά επιπλέον το κρατικό μονοπώλιο προστασίας θεωρείται πλέον δημόσια και όχι ιδιωτική ιδιοκτησία και η κυβερνητική εξουσία δεν συνδέεται πια με συγκεκριμένο άτομο αλλά με καθορισμένες λειτουργίες που ασκούνται από ανώνυμους λειτουργούς. Επομένως, η στρατηγική μεταστροφής ενός ή λίγων ανθρώπων δεν μπορεί πλέον να λειτουργήσει. Δεν έχει σημασία εάν μεταστραφούν μερικοί κορυφαίοι κρατικοί αξιωματούχοι —ο πρόεδρος και ορισμένοι εξέχοντες γερουσιαστές ή δικαστές, για παράδειγμα—, διότι εντός των κανόνων της δημοκρατικής διακυβέρνησης κανένα μεμονωμένο άτομο δεν έχει την εξουσία να παραιτηθεί από το κρατικό μονοπώλιο προστασίας. Οι βασιλείς είχαν αυτή την εξουσία, αλλά οι πρόεδροι όχι. Ο πρόεδρος μπορεί, βεβαίως, να παραιτηθεί από τη θέση του, μόνο όμως για να την καταλάβει κάποιος άλλος. Δεν μπορεί να διαλύσει το κρατικό μονοπώλιο προστασίας επειδή, σύμφωνα με τους κανόνες της δημοκρατίας, «ιδιοκτήτης» του κράτους θεωρείται «ο λαός», όχι οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποί του.

Έτσι, αντί για μεταρρύθμιση από τα πάνω, υπό τις σημερινές συνθήκες η στρατηγική πρέπει να είναι επανάσταση από τα κάτω. Αρχικά, η συνειδητοποίηση αυτής της διαπίστωσης φαίνεται να καθιστά αδύνατο το έργο μιας φιλελεύθερης-ελευθεριστικής κοινωνικής επανάστασης. Διότι δεν συνεπάγεται αυτό ότι θα έπρεπε να πειστεί η πλειονότητα του κοινού να ψηφίσει υπέρ της κατάργησης της δημοκρατίας και του τερματισμού κάθε φορολογίας και νομοθεσίας; Και δεν είναι αυτό καθαρή φαντασίωση, δεδομένου ότι οι μάζες είναι πάντοτε βραδύνοες και νωθρές, και ακόμη περισσότερο δεδομένου ότι η δημοκρατία, όπως εξηγήθηκε παραπάνω, προάγει τον ηθικό και διανοητικό εκφυλισμό; Πώς είναι δυνατόν να αναμένει κανείς ότι η πλειονότητα ενός ολοένα πιο εκφυλισμένου λαού, συνηθισμένου στο «δικαίωμα» ψήφου, θα παραιτηθεί ποτέ εκουσίως από την ευκαιρία λεηλασίας της περιουσίας των άλλων; Διατυπωμένο έτσι, πρέπει να παραδεχτούμε ότι το ενδεχόμενο κοινωνικής επανάστασης πρέπει πράγματι να θεωρείται σχεδόν μηδενικό. Μόνο με μια δεύτερη σκέψη, θεωρώντας την απόσχιση αναπόσπαστο μέρος κάθε στρατηγικής από τα κάτω, το έργο μιας φιλελεύθερης-ελευθεριστικής επανάστασης παύει να φαίνεται αδύνατο, έστω κι αν παραμένει τρομακτικά δύσκολο.

Πώς εντάσσεται η απόσχιση σε μια εκ των κάτω στρατηγική κοινωνικής επανάστασης; Ακόμη σημαντικότερο, πώς μπορεί ένα αποσχιστικό κίνημα να αποφύγει τη μοίρα της Νότιας Συνομοσπονδίας, που συντρίφτηκε από μια τυραννική και επικίνδυνα οπλισμένη κεντρική κυβέρνηση;

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα, είναι πρώτα αναγκαίο να θυμηθούμε ότι ούτε η αρχική Αμερικανική Επανάσταση ούτε το αμερικανικό Σύνταγμα ήταν αποτέλεσμα της βούλησης της πλειονότητας του πληθυσμού. Το ένα τρίτο των Αμερικανών αποίκων ήταν στην πραγματικότητα οπαδοί του Στέμματος και άλλο ένα τρίτο ασχολούνταν με την καθημερινότητά του και δεν ενδιαφερόταν για καμία από τις δύο πλευρές. Δεν ήταν περισσότεροι από το ένα τρίτο οι άποικοι που είχαν πράγματι αφοσιωθεί στην επανάσταση και την υποστήριζαν· κι όμως, επικράτησαν. Και όσον αφορά το Σύνταγμα, η συντριπτική πλειονότητα του αμερικανικού κοινού αντιτιθόταν στην υιοθέτησή του, ενώ η επικύρωσή του αντιπροσώπευε περισσότερο πραξικόπημα μιας μικροσκοπικής μειονότητας παρά τη γενική βούληση. Όλες οι επαναστάσεις, καλές ή κακές, ξεκινούν από

μειονότητες· και η αποσχιστική οδός προς την κοινωνική επανάσταση, η οποία συνεπάγεται αναγκαστικά την αποχώρηση μικρότερου αριθμού ανθρώπων από έναν μεγαλύτερο, λαμβάνει ρητά υπόψη αυτό το σημαντικό γεγονός.

Δεύτερον, είναι αναγκαίο να αναγνωριστεί ότι η τελική ισχύς κάθε κυβέρνησης —είτε βασιλέων είτε διαχειριστών— στηρίζεται αποκλειστικά στη γνώμη και όχι στη φυσική βία. Τα κρατικά όργανα δεν αποτελούν ποτέ παρά μικρό ποσοστό του συνολικού πληθυσμού που βρίσκεται υπό τον έλεγχό τους. Αυτό συνεπάγεται ότι καμία κυβέρνηση δεν μπορεί να επιβάλει τη θέλησή της σε ολόκληρο τον πληθυσμό εάν δεν βρίσκει ευρεία υποστήριξη και εκούσια συνεργασία στον πληθυσμό εκτός κράτους. Συνεπάγεται επίσης ότι κάθε κυβέρνηση μπορεί να ανατραπεί με μια απλή μεταβολή της κοινής γνώμης, δηλαδή με την απόσυρση της συναίνεσης και της συνεργασίας του κοινού.[384] Και μολονότι είναι αναμφισβήτητα αληθές ότι, ύστερα από περισσότερους από δύο αιώνες δημοκρατίας, το αμερικανικό κοινό έχει εκφυλιστεί τόσο πολύ ηθικά και διανοητικά ώστε μια τέτοια απόσυρση πρέπει να θεωρείται αδύνατη σε εθνική κλίμακα, δεν φαίνεται ανυπέρβλητα δύσκολο να εξασφαλιστεί μια πλειονότητα με αποσχιστικό προσανατολισμό σε αρκετά μικρές περιοχές ή περιφέρειες της χώρας. Πράγματι, δεδομένης μιας δραστήριας μειονότητας διανοητικών ελίτ, εμπνευσμένης από το όραμα μιας ελεύθερης κοινωνίας στην οποία το δίκαιο και η τάξη παρέχονται από ανταγωνιστικούς ασφαλιστές, και δεδομένου επιπλέον ότι —ασφαλώς στις ΗΠΑ, που οφείλουν την ίδια τους την ύπαρξη σε μια πράξη απόσχισης— η απόσχιση εξακολουθεί να θεωρείται από σημαντικό αριθμό ανθρώπων νομιμοποιημένη και σύμφωνη με το «αρχικό» δημοκρατικό ιδεώδες της αυτοδιάθεσης αντί της εξουσίας της πλειοψηφίας,[385] δεν φαίνεται να υπάρχει τίποτε μη ρεαλιστικό στην υπόθεση ότι τέτοιες αποσχιστικές πλειονότητες υπάρχουν ή μπορούν να δημιουργηθούν σε εκατοντάδες τόπους σε ολόκληρη τη χώρα. Πράγματι, υπό τη μάλλον ρεαλιστική υπόθεση ότι τόσο η κεντρική κυβέρνηση των ΗΠΑ όσο και γενικότερα τα σοσιαλδημοκρατικά κράτη της Δύσης οδεύουν προς οικονομική χρεοκοπία —όπως περίπου κατέρρευσαν οικονομικά οι σοσιαλιστικές λαϊκές δημοκρατίες της Ανατολής πριν από περίπου δέκα χρόνια—, οι σημερινές τάσεις πολιτικής διάσπασης πιθανότατα θα ενισχυθούν στο μέλλον. Κατά συνέπεια, ο αριθμός των δυνητικά αποσχιστικών περιφερειών θα συνεχίσει να αυξάνεται ακόμη περισσότερο από το σημερινό του επίπεδο.

Τέλος, η κατανόηση του εκτεταμένου και αυξανόμενου αποσχιστικού δυναμικού επιτρέπει επίσης την απάντηση στο τελευταίο ερώτημα σχετικά με τους κινδύνους καταστολής από την κεντρική κυβέρνηση.

Μολονότι είναι σημαντικό από αυτή την άποψη να διατηρείται ζωντανή η μνήμη του αποσχιστικού παρελθόντος των ΗΠΑ, ακόμη σημαντικότερο για την επιτυχία μιας φιλελεύθερης-ελευθεριστικής επανάστασης είναι να αποφευχθούν τα σφάλματα της δεύτερης, αποτυχημένης απόπειρας απόσχισης. Ευτυχώς, το ζήτημα της δουλείας, που περιέπλεξε και συσκότισε την κατάσταση το 1861,[386] έχει επιλυθεί. Ωστόσο, πρέπει να αντληθεί ακόμη ένα σημαντικό δίδαγμα από τη σύγκριση του δεύτερου, αποτυχημένου αμερικανικού πειράματος απόσχισης με το πρώτο, επιτυχημένο.

Η πρώτη αμερικανική απόσχιση διευκολύνθηκε σημαντικά από το γεγονός ότι στο κέντρο της εξουσίας, στη Βρετανία, η κοινή γνώμη σχετικά με τους αποσχιστές κάθε άλλο παρά ενιαία ήταν. Πράγματι, πολλές εξέχουσες βρετανικές προσωπικότητες, όπως οι Edmund Burke και Adam Smith, για παράδειγμα, εξέφραζαν ανοικτά τη συμπάθειά τους προς τους αποσχιστές. Πέρα από αμιγώς ιδεολογικούς λόγους, οι οποίοι σπανίως επηρεάζουν περισσότερα από ελάχιστα φιλοσοφικά πνεύματα, αυτή η απουσία ενιαίας αντίθεσης προς τους Αμερικανούς αποσχιστές στη βρετανική

κοινή γνώμη μπορεί να αποδοθεί σε δύο συμπληρωματικούς παράγοντες. Αφενός, υπήρχε πλήθος περιφερειακών και πολιτισμικών-θρησκευτικών δεσμών, καθώς και προσωπικών και οικογενειακών σχέσεων, μεταξύ Βρετανίας και Αμερικανών αποίκων. Αφετέρου, τα αμερικανικά γεγονότα θεωρούνταν μακρινά και η ενδεχόμενη απώλεια των αποικιών οικονομικά ασήμαντη. Και από τις δύο απόψεις, η κατάσταση το 1861 ήταν σαφώς διαφορετική. Ασφαλώς, στο κέντρο της πολιτικής εξουσίας, που είχε πλέον μετατοπιστεί στις βόρειες πολιτείες των ΗΠΑ, η αντίθεση προς την αποσχιστική Νότια Συνομοσπονδία δεν ήταν ενιαία, και η υπόθεση της Συνομοσπονδίας είχε υποστηρικτές και στον Βορρά. Ωστόσο, μεταξύ του αμερικανικού Βορρά και Νότου υπήρχαν λιγότεροι πολιτισμικοί και συγγενικοί δεσμοί από όσους υπήρχαν μεταξύ Βρετανίας και Αμερικανών αποίκων, και η απόσχιση της Νότιας Συνομοσπονδίας αφορούσε περίπου τη μισή επικράτεια και το ένα τρίτο ολόκληρου του πληθυσμού των ΗΠΑ· επομένως, οι Βόρειοι την αντιλαμβάνονταν ως κοντινό ζήτημα και σημαντική οικονομική απώλεια. Ήταν, συνεπώς, συγκριτικά ευκολότερο για τη βόρεια ελίτ εξουσίας να διαμορφώσει ενιαίο μέτωπο της «προοδευτικής» κουλτούρας των Γιάνκηδων εναντίον ενός πολιτισμικά καθυστερημένου και «αντιδραστικού» Νότου.

Υπό το φως αυτών των σκέψεων, φαίνεται επομένως στρατηγικά σκόπιμο να μην επιχειρηθεί ξανά ό,τι απέτυχε τόσο οδυνηρά το 1861: η απόπειρα όμορων πολιτειών ή ακόμη και ολόκληρου του Νότου να αποσχιστούν από την τυραννία της Ουάσιγκτον, D.C. Αντιθέτως, μια σύγχρονη φιλελεύθερη-ελευθεριστική στρατηγική απόσχισης πρέπει να αντλεί το πρότυπό της από τον ευρωπαϊκό Μεσαίωνα, όταν, περίπου από τον δωδέκατο έως και μεγάλο μέρος του δέκατου έβδομου αιώνα — με την εμφάνιση του σύγχρονου κεντρικού κράτους—, η Ευρώπη χαρακτηριζόταν από την ύπαρξη εκατοντάδων ελεύθερων και ανεξάρτητων πόλεων, διάσπαρτων μέσα σε μια κατά κύριο λόγο φεουδαρχική κοινωνική δομή.[387] Με την επιλογή αυτού του προτύπου και την επιδίωξη δημιουργίας μιας αμερικανικής επικράτειας διάσπαρτης με μεγάλο και αυξανόμενο αριθμό εδαφικά μη συνεχόμενων ελεύθερων πόλεων —πλήθος Χονγκ Κονγκ, Σιγκαπουρών, Μονακό και Λίχτενσταϊν διασκορπισμένων σε ολόκληρη την ήπειρο—, μπορούν να επιτευχθούν δύο κεντρικοί σκοποί που διαφορετικά θα ήταν ανέφικτοι. Πρώτον, πέρα από την αναγνώριση ότι το φιλελεύθερο-ελευθεριστικό δυναμικό κατανέμεται εξαιρετικά άνισα σε ολόκληρη τη χώρα, μια τέτοια στρατηγική τμηματικής αποχώρησης καθιστά την απόσχιση λιγότερο απειλητική πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά. Δεύτερον, με την ταυτόχρονη επιδίωξη αυτής της στρατηγικής σε μεγάλο αριθμό τόπων σε ολόκληρη τη χώρα, γίνεται εξαιρετικά δύσκολο για το κεντρικό κράτος να δημιουργήσει ενιαία αντίθεση της κοινής γνώμης προς τους αποσχιστές, η οποία θα εξασφάλιζε το επίπεδο λαϊκής υποστήριξης και εκούσιας συνεργασίας που απαιτείται για επιτυχή καταστολή.[388]

Εάν και μόνο εάν επιτύχουμε σε αυτό το εγχείρημα, εάν στη συνέχεια προχωρήσουμε στην επιστροφή όλης της δημόσιας περιουσίας στα κατάλληλα ιδιωτικά χέρια και υιοθετήσουμε ένα νέο «σύνταγμα» που θα κηρύσσει στο εξής παράνομη κάθε φορολογία και νομοθέτηση, και εάν τελικά επιτρέψουμε στις ασφαλιστικές εταιρείες να κάνουν εκείνο για το οποίο προορίζονται, θα μπορέσουμε πράγματι να είμαστε ξανά υπερήφανοι και η Αμερική θα δικαιούται να ισχυρίζεται ότι προσφέρει παράδειγμα στον υπόλοιπο κόσμο.

Σημειώσεις

Εισαγωγή

1 Για μια εξαιρετική σύνοψη των αιτίων και των συνεπειών του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, βλ. Ralph Raico, "World War I: The Turning Point", στο John V. Denson, *The Costs of War: America's Pyrrhic Victories* (New Brunswick: Transaction Publishers, 1999). ↩

2 Erik von Kuehnelt-Leddihn, *Leftism Revisited: From de Sade to Pol Pot* (Washington, D.C.: Regnery, 1990), σ. 210· για τον Wilson και τον ουιλσονισμό, βλ. επίσης Murray N. Rothbard, "World War I as Fulfillment: Power and the Intellectuals", *Journal of Libertarian Studies*, τόμ. 9, αρ. 1, 1989· Paul Gottfried, "Wilsonianism: The Legacy that Won't Die", *Journal of Libertarian Studies*, τόμ. 9, αρ. 2, 1990· του ιδίου, "On Liberal and Democratic Nationhood", *Journal of Libertarian Studies*, τόμ. 10, αρ. 1, 1991· Robert A. Nisbet, *The Present Age* (New York: Harper & Row, 1988). ↩

3 Βλ. Murray N. Rothbard, "War Collectivism in World War I", στο Ronald Radosh και Murray N. Rothbard, επιμ., *A New History of Leviathan* (New York: E. P. Dutton & Co., 1972)· Robert Higgs, *Crisis and Leviathan* (New York: Oxford University Press, 1987). ↩

4 Βλ. Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (New York: Avon Books, 1992). ↩

5 Ο κατάλογος περιλαμβάνει τους Ludwig Boltzmann, Franz Brentano, Rudolph Carnap, Edmund Husserl, Ernst Mach, Alexius Meinong, Karl Popper, Moritz Schlick και Ludwig Wittgenstein μεταξύ των φιλοσόφων· τους Kurt Goedel, Hans Hahn, Karl Menger και Richard von Mises μεταξύ των μαθηματικών· τους Eugen von Böhm-Bawerk, Gottfried von Haberler, Friedrich von Hayek, Carl Menger, Fritz Machlup, Ludwig von Mises, Oskar Morgenstern, Joseph Schumpeter και Friedrich von Wieser μεταξύ των οικονομολόγων· τους Rudolph von Jhering, Hans Kelsen, Anton Menger και Lorenz von Stein μεταξύ των νομικών και των θεωρητικών του δικαίου· τους Alfred Adler, Joseph Breuer, Karl Buehler και Sigmund Freud μεταξύ των ψυχολόγων· τους Max Adler, Otto Bauer, Egon Friedell, Heinrich Friedjung, Paul Lazarsfeld, Gustav Ratzenhofer και Alfred Schuetz μεταξύ των ιστορικών και των κοινωνιολόγων· τους Hermann Broch, Franz Grillparzer, Hugo von Hofmannsthal, Karl Kraus, Fritz Mauthner, Robert Musil, Arthur Schnitzler, Georg Trakl, Otto Weininger και Stefan Zweig μεταξύ των συγγραφέων και των κριτικών λογοτεχνίας· τους Gustav Klimt, Oskar Kokoschka, Adolf Loos και Egon Schiele μεταξύ των καλλιτεχνών και των αρχιτεκτόνων· και τους Alban Berg, Johannes Brahms, Anton Bruckner, Franz Lehar, Gustav Mahler, Arnold Schoenberg, Johann Strauss, Anton von Webern και Hugo Wolf μεταξύ των συνθετών. ↩

6 Βλ. Allan Janik και Stephen Toulmin, *Wittgenstein's Vienna* (New York: Simon & Schuster, 1973)· William M. Johnston, *The Austrian Mind: An Intellectual and Social History 1848–1938* (Berkeley: University of California Press, 1972)· Carl E. Schorske, *Fin-de-Siecle Vienna: Politics and Culture* (New York: Random House, 1981). ↩

7 Για μια σύγχρονη συλλογή παραδειγμάτων «αντιπραγματικής ιστορίας», βλ. Niall Ferguson, επιμ., *Virtual History: Alternatives and Counterfactuals* (New York: Basic Books, 1999). ↩

8 Για τη σχέση μεταξύ του κομμουνισμού και της ανόδου του φασισμού και του εθνικοσοσιαλισμού, βλ. Ralph Raico, "Mises on Fascism, Democracy, and Other Questions", *Journal of Libertarian Studies*, τόμ. 12, αρ. 1, 1996· Ernst Nolte, *Der europaeische Buergerkrieg, 1917–1945. Nationalsozialismus und Bolschewismus* (Berlin: Propylaeen, 1987). ↩

9 Ακόμη και ένας τόσο χαρακτηριστικός εκπρόσωπος του κατεστημένου όσο ο George F. Kennan, γράφοντας το 1951, πλησίασε πράγματι στο να παραδεχθεί κάτι τέτοιο: «Και όμως, σήμερα, αν μας προσφερόταν η δυνατότητα να έχουμε ξανά τη Γερμανία του 1913, μια Γερμανία διοικούμενη από συντηρητικούς αλλά σχετικά μετριοπαθείς ανθρώπους, χωρίς Ναζί και χωρίς κομμουνιστές, μια σφριγηλή Γερμανία, ενωμένη και απαλλαγμένη από κατοχή, γεμάτη ενέργεια και αυτοπεποίθηση, ικανή να συμβάλει ξανά στην εξισορρόπηση της ρωσικής ισχύος στην Ευρώπη — λοιπόν, θα υπήρχαν αντιρρήσεις από πολλές πλευρές και δεν θα ήταν όλοι ευχαριστημένοι· αλλά από πολλές απόψεις δεν θα ήταν τόσο άσχημα, σε σύγκριση με το σημερινό μας πρόβλημα. Σκεφτείτε τώρα τι σημαίνει αυτό. Όταν κάνετε τον συνολικό απολογισμό των δύο πολέμων με βάση τους διακηρυγμένους στόχους τους, διαπιστώνετε ότι, αν υπήρξε οποιοδήποτε όφελος, είναι πολύ δύσκολο να το διακρίνει κανείς». *American Diplomacy 1900–1950* (Chicago: University of Chicago Press, 1951), σσ. 55–56. ↩

10 Για το θέμα αυτό, βλ. Ludwig von Mises, *Theory and History: An Interpretation of Social and Economic Evolution* (Auburn, Al.: Ludwig von Mises Institute, 1985)· του ιδίου, *The Ultimate Foundation of Economic Science: An Essay on Method* (Kansas City: Sheed Andrews & McMeel, 1978)· Hans-Hermann Hoppe, *Kritik der kausalwissenschaftlichen Sozialforschung. Untersuchungen zur Grundlegung von Soziologie und Oekonomie* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1983)· του ιδίου, *Economic Science and the Austrian Method* (Auburn, Al.: Ludwig von Mises Institute, 1995). ↩

11 Βλ. Bran Blanshard, *Reason and Analysis* (LaSalle: Open Court, 1964)· επίσης Arthur Pap, *Semantics and Necessary Truth* (New Haven: Yale University Press, 1958)· Saul Kripke, “Naming and Necessity”, στο Donald Davidson και Gilbert Harman, επιμ., *Semantics of Natural Language* (New York: Reidel, 1972)· Paul Lorenzen, *Methodisches Denken* (Frankfurt/ M.: Suhrkamp, 1968). ↩

12 Ακόμη και ένας «καλός εμπειριστής» θα έπρεπε να παραδεχθεί ότι, σύμφωνα με το ίδιο του το δόγμα, δεν μπορεί να γνωρίζει *a priori* αν υπάρχουν ή όχι *a priori* θεωρήματα και αν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επιλογή μεταξύ ασύμβατων εξηγήσεων του ίδιου συνόλου ιστορικών δεδομένων· συνεπώς, και αυτός θα έπρεπε να τηρήσει στάση αναμονής. ↩

13 Για να αποφευχθεί κάθε παρανόηση: το να λέμε ότι κάτι είναι «αναγκαίο» και μπορεί να αναγνωριστεί ως τέτοιο *a priori* δεν σημαίνει ότι διεκδικούμε το αλάθητο. Και οι μαθηματικοί και οι λογικοί ισχυρίζονται ότι ασχολούνται με αναγκαίες σχέσεις, χωρίς ωστόσο να διεκδικούν το αλάθητο. Αντιθέτως, ο ισχυρισμός εδώ είναι μόνο ότι, για να ανασκευαστεί μια θεωρητική πρόταση, σε αντίθεση με μια υποθετική, απαιτείται ένα άλλο, ακόμη πιο θεμελιώδες θεωρητικό επιχείρημα, όπως ακριβώς για να ανασκευαστεί ένα μαθηματικό ή λογικό θεώρημα απαιτείται άλλη μαθηματική ή λογική απόδειξη ή επιχείρημα και όχι «εμπειρικά στοιχεία». ↩

14 Βλ. Murray N. Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith: An Austrian Perspective on the History of Economic Thought* (Aldershot, UK: Edward Elgar, 1995)· του ιδίου, *Classical Economics: An Austrian Perspective on the History of Economic Thought* (Aldershot, UK: Edward Elgar, 1995)· επίσης Randall Holcombe, επιμ., *Fifteen Great Austrian Economists* (Auburn, Al.: Ludwig von Mises Institute, 1999). ↩

15 Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics* (Auburn, Al.: Ludwig von Mises Institute, [1949] 1999)· Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State: A Treatise on Economic Principles* (Auburn, Al.: Ludwig von Mises Institute, [1962] 1993). ↩

1. Περί χρονικής προτίμησης, κρατικής εξουσίας και της διαδικασίας αποπολιτισμού

16 Για όσα ακολουθούν, βλ. ιδίως Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar’s Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), κεφ. 18 και 19· επίσης William Stanley Jevons, *Theory of Political Economy* (New York: Augustus M. Kelley, 1965)· Eugen von Böhm-Bawerk, *Capital and Interest*, 3 τόμ. (South Holland, Ill.: Libertarian Press, 1959)· Richard von Strigl, *Capital and Production* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 2001)· Frank Fetter, *Capital, Interest, and Rent* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977)· Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State*, 2 τόμ. (Los Angeles: Nash, 1970). ↩

17 Mises, *Human Action*, σ. 483 και 491. ↩

18 Ασφαλώς, δεν είναι όλες οι μεγαλύτερης διάρκειας παραγωγικές διαδικασίες περισσότερο παραγωγικές από τις συντομότερες. Εάν όμως υποτεθεί ότι ο άνθρωπος, περιοριζόμενος από τη χρονική προτίμηση, επιλέγει πάντοτε —και σε κάθε χρονική στιγμή— τις συντομότερες νοητές μεθόδους για την παραγωγή μιας δεδομένης εκροής, τότε κάθε αύξηση της εκροής μπορεί —από πραξεολογική άποψη— να επιτευχθεί μόνον εάν επιμηκυνθεί η παραγωγική διαδικασία, με δεδομένη και αμετάβλητη την τεχνολογία. ↩

19 Εάν αναμένεται ότι δεν μπορεί να γίνει απολύτως τίποτε για τις επικείμενες απώλειες μελλοντικών αγαθών, έτσι ώστε να μη φαίνεται δυνατή καμία παρούσα προσπάθεια μετριασμού αυτών των απωλειών μέσω αντισταθμιστικής αποταμίευσης —ή ασφάλισης—, επειδή και τα ίδια τα αποταμιευμένα αγαθά θα καταστρέφονταν, τότε το ποσοστό χρονικής προτίμησης θα αυξηθεί αμέσως και θα παραμείνει υψηλό μετά το γεγονός. ↩

20 Για την υψηλή χρονική προτίμηση των παιδιών, καθώς και για τους βιολογικούς (φυλετικούς) και πολιτισμικούς παράγοντες που την τροποποιούν, βλ. Walter Mischel, «Preference for Delayed Reinforcement: An Experimental Study of a Cultural Observation», *Journal of Abnormal and Social Psychology* 56 (1958)· του ιδίου, «Preference for Delayed Reinforcement and Social Responsibility», *Journal of Abnormal and Social Psychology* 62 (1961)· του ιδίου, «Father-Absence and Delay of Gratification: Cross-Cultural Comparisons», *Journal of Abnormal and Social Psychology* 63 (1961). ↩

21 Σε αντίθεση με την ευρεία αναγνώριση του φαινομένου της χρονικής προτίμησης από τους οικονομολόγους, ιδίως εκείνους της «Αυστριακής Σχολής», οι κοινωνιολόγοι και οι πολιτικοί επιστήμονες του έχουν αφιερώσει εκπληκτικά λίγη προσοχή. Για μια αξιοσημείωτη εξαίρεση, βλ. Edward Banfield, *The Unheavenly City Revisited* (Boston: Little, Brown, 1974), ιδίως κεφ. 3. Ο Banfield εντοπίζει στη χρονική προτίμηση την υποκείμενη αιτία της επίμονης διάκρισης μεταξύ κοινωνικών τάξεων και πολιτισμών, ειδικότερα μεταξύ της «ανώτερης» και της «κατώτερης τάξης». Ενώ τα μέλη της πρώτης χαρακτηρίζονται από προσανατολισμό προς το μέλλον, αυτοπειθαρχία και προθυμία να στερηθούν την παρούσα ικανοποίηση με αντάλλαγμα ένα καλύτερο μέλλον, τα μέλη της «κατώτερης τάξης» χαρακτηρίζονται από προσανατολισμό προς το παρόν και ηδονισμό.

Εάν το άτομο της κατώτερης τάξης έχει κάποια επίγνωση του μέλλοντος, το αντιλαμβάνεται ως κάτι αμετάβλητο, μοιραίο, πέρα από τον έλεγχό του: τα πράγματα του συμβαίνουν, δεν τα κάνει το ίδιο να συμβούν. Η παρόρμηση κυβερνά τη συμπεριφορά του, είτε επειδή δεν μπορεί να πειθαρχήσει τον εαυτό του ώστε να θυσιάσει μια παρούσα για μια μελλοντική ικανοποίηση είτε επειδή δεν έχει αίσθηση του μέλλοντος. Είναι, επομένως, ριζικά απρονόητο. … Εργάζεται μόνο όσο χρειάζεται για να παραμείνει στη ζωή και περιφέρεται από τη μία ανειδίκευτη δουλειά στην άλλη, χωρίς να ενδιαφέρεται για την εργασία του. … Δεν φροντίζει τα πράγματά του … και, ακόμη και όταν είναι σχεδόν καινούργια, είναι πιθανό να έχουν αχρηστευθεί οριστικά επειδή δεν έγιναν μικροεπισκευές. Και το σώμα του είναι ένα πράγμα «που το χρησιμοποιεί κανείς ώσπου να εξαντληθεί, αλλά δεν το επισκευάζει». (Banfield, *The Unheavenly City*, σ. 61–62)

Φαινόμενα που συνδέονται συνήθως με την «κατώτερη τάξη», όπως η διάλυση της οικογένειας, η σεξουαλική ασυδοσία, τα αφροδίσια νοσήματα, ο αλκοολισμός, η τοξικομανία, η βία, το έγκλημα, η υψηλή βρεφική θνησιμότητα και το χαμηλό προσδόκιμο ζωής, έχουν όλα κοινή αιτία την υψηλή χρονική προτίμηση. Αιτία τους δεν είναι η ανεργία ή το χαμηλό εισόδημα. Αντιθέτως, σημειώνει ο Banfield, η αιτιώδης σχέση, αν μη τι άλλο, είναι αντίστροφη: η μακροχρόνια ανεργία και τα επίμονα χαμηλά εισοδήματα αποτελούν επίσης αποτελέσματα μιας υποκείμενης υψηλής χρονικής προτίμησης.

Για μια ακόμη σημαντική εξαίρεση στη γενική παραμέληση του φαινομένου της χρονικής προτίμησης από μη οικονομολόγους, βλ. T. Alexander Smith, *Time and Public Policy* (Knoxville: University of Tennessee Press, 1988). ↩

22 Για μια λεπτομερή εμπειρική, κοινωνικοψυχολογική περιγραφή του φαινομένου της «διαδικασίας εκπολιτισμού», βλ. επίσης Norbert Elias, *Über den Prozess der Zivilisation* (Frankfurt/M., 1968)· αγγλική έκδοση, *The Civilizing Process: A History of Manners* (New York: Urizen Books, 1978). ↩

23 Προς αποφυγή κάθε παρανόησης, πρέπει να διευκρινιστεί ότι το απλό γεγονός της μακροζωίας δεν επηρεάζει τη χρονική προτίμηση. Αντιθέτως, μόνο η προσωπική γνώση του ατόμου —η υποκειμενική προσδοκία— αυτού του γεγονότος οδηγεί σε μείωση του βαθμού χρονικής προτίμησής του. ↩

24 Για όσα ακολουθούν, βλ. Rothbard, *Man, Economy, and State*, σ. 147–59· βλ. επίσης του ιδίου, *Power and Market* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977)· Hans-Hermann Hoppe, *A Theory of Socialism and Capitalism* (Boston: Kluwer, 1989)· του ιδίου, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993). ↩

25 Βλ. επίσης Gordon Tullock, «The Welfare Costs of Tariffs, Monopolies, and Theft», *Western Economic Journal* 5 (1967). ↩

26 Με τους όρους του Σχήματος 1 παραπάνω: τόσο οι κοινωνικές όσο και οι φυσικές καταστροφές συνεπάγονται μετακίνηση προς τα πάνω και αριστερά επάνω σε μια δεδομένη καμπύλη χρονικής προτίμησης, όσον αφορά τα πραγματικά θύματα. Δεν συνεπάγονται, όμως, μεταβολή στη δομή του χαρακτήρα του ατόμου, δηλαδή μετατόπιση από μια χαμηλότερη σε μια υψηλότερη καμπύλη χρονικής προτίμησης. Μια τέτοια μετατόπιση επέρχεται, ωστόσο, όταν υπάρχουν κρατικά προκαλούμενες συμφορές. ↩

27 Για την εξέλιξη και την αποτελεσματικότητα συστημάτων ανταγωνιστικών δικαστηρίων και ιδιωτικά παρεχόμενης άμυνας και επιβολής του νόμου, βλ. Gustave de Molinari, *The Production of Security* (New York: Center for Libertarian Studies, 1977)· William C. Wooldridge, *Uncle Sam the Monopoly Man* (New Rochelle, N.Y.: Arlington House, 1970)· Murray N. Rothbard, *For A New Liberty* (New York: Macmillan, 1978)· Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property*· Morris και Linda Tannehill, *The Market for Liberty* (New York: Laissez Faire Books, 1984)· Terry Anderson και P.J. Hill, «The American Experiment in Anarcho-Capitalism: The Not So Wild, Wild West», *Journal of Libertarian Studies* (1980)· Bruce L. Benson, «Guns for Protection, and other Private Sector Responses to the Government's Failure to Control Crime», *Journal of Libertarian Studies* (1986)· του ιδίου, *The Enterprise of Law: Justice Without the State* (San Francisco: Pacific Research Institute, 1990)· Roger D. McGrath, *Gunfighters, Highwaymen, and Vigilantes: Violence on the Frontier* (Berkeley: University of California Press, 1984)· του ιδίου, «Treat Them to a Good Dose of Lead», *Chronicles* (Ιανουάριος 1994). ↩

28 Για τη θεωρία του κράτους, βλ., εκτός από τα έργα που αναφέρονται στην υποσημείωση 9 παραπάνω, Franz Oppenheimer, *The State* (New York: Vanguard Press, 1914)· του ιδίου, *System der Soziologie*, τόμ. 2, *Der Staat* (Stuttgart: Gustav Fischer, 1964)· Alexander Rüstow, *Freedom and Domination* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1980)· Charles Tilly, «War Making and State Making as Organized Crime», στο *Bringing the State Back In*, επιμ. Peter B. Evans, Dietrich Rueschemeyer και Theda Skocpol (Cambridge: Cambridge University Press, 1985)· Richard Epstein, *Takings: Private Property and the Power of Eminent Domain* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1985). ↩

29 Ο Lysander Spooner, *No Treason: The Constitution of No Authority* (Larkspur, Colo.: Pine Tree Press, 1966), γράφει:

> Το κράτος, πράγματι, δεν παραμονεύει έναν άνθρωπο σε έναν ερημικό τόπο, δεν του ορμά από την άκρη του δρόμου και δεν του αδειάζει τις τσέπες κρατώντας ένα πιστόλι στο κεφάλι του. Αυτό, όμως, δεν κάνει τη ληστεία λιγότερο ληστεία· και είναι πολύ πιο άνανδρη και επαίσχυντη.
>
> Ο ληστής των δρόμων αναλαμβάνει αποκλειστικά ο ίδιος την ευθύνη, τον κίνδυνο και το έγκλημα της πράξης του. Δεν προσποιείται ότι έχει νόμιμη αξίωση στα χρήματά σας ή ότι σκοπεύει να τα χρησιμοποιήσει προς όφελός σας. Δεν προσποιείται ότι είναι οτιδήποτε άλλο παρά ληστής. Δεν έχει αποκτήσει αρκετό θράσος ώστε να διατείνεται πως είναι απλώς «προστάτης» και πως παίρνει τα χρήματα των ανθρώπων παρά τη θέλησή τους μόνο και μόνο για να μπορεί να «προστατεύει» εκείνους τους πλανημένους ταξιδιώτες που αισθάνονται απολύτως ικανοί να προστατεύσουν μόνοι τους τον εαυτό τους ή δεν εκτιμούν το ιδιότυπο σύστημα προστασίας του. Είναι πολύ λογικός άνθρωπος για να προβάλλει τέτοιους ισχυρισμούς. Επιπλέον, αφού πάρει τα χρήματά σας, σας αφήνει, όπως επιθυμείτε. Δεν επιμένει να σας ακολουθεί στον δρόμο παρά τη θέλησή σας, αξιώνοντας να είναι ο δικαιωματικός «κυρίαρχός» σας λόγω της «προστασίας» που σας παρέχει. Δεν συνεχίζει να σας «προστατεύει», διατάζοντάς σας να υποκύπτετε και να τον υπηρετείτε· απαιτώντας να κάνετε το ένα και απαγορεύοντάς σας το άλλο· αρπάζοντάς σας περισσότερα χρήματα όποτε κρίνει ότι αυτό εξυπηρετεί το συμφέρον ή την ευχαρίστησή του· και στιγματίζοντάς σας ως στασιαστή, προδότη και εχθρό της πατρίδας σας και πυροβολώντας σας ανελέητα, εάν αμφισβητήσετε την εξουσία του ή αντισταθείτε στις απαιτήσεις του. Είναι υπερβολικά κύριος για να είναι ένοχος τέτοιων εξαπατήσεων, προσβολών και κακουργημάτων. Εν ολίγοις, δεν επιχειρεί, πέρα από το να σας ληστέψει, να σας κάνει είτε κορόιδο είτε δούλο του. (σ. 17) ↩

30 Για τη θεμελιώδη σημασία της ευνοϊκής κοινής γνώμης στην άσκηση της κρατικής εξουσίας, βλ. την κλασική πραγματεία του Etienne de la Boétie, *The Politics of Obedience: The Discourse of Voluntary Servitude* (New York: Free Life Editions, 1975), με εισαγωγή του Murray N. Rothbard· βλ. επίσης David Hume, «The First Principles of Government», στο *Essays: Moral, Political, and Literary* (Oxford: Oxford University Press, 1971). Έτσι, ο Hume γράφει:

> Τίποτε δεν φαίνεται πιο εκπληκτικό σε όσους εξετάζουν τις ανθρώπινες υποθέσεις με φιλοσοφικό βλέμμα από την ευκολία με την οποία οι πολλοί κυβερνώνται από τους λίγους και από την ανεπιφύλακτη υποταγή με την οποία οι άνθρωποι υπάγουν τα δικά τους αισθήματα και πάθη σε εκείνα των αρχόντων τους. Όταν αναζητήσουμε τα μέσα με
>
> τα οποία συντελείται αυτό το θαύμα, θα διαπιστώσουμε ότι, καθώς η Ισχύς βρίσκεται πάντοτε στην πλευρά των κυβερνωμένων, οι κυβερνώντες δεν έχουν άλλο στήριγμα παρά τη γνώμη. Επομένως, μόνο στη γνώμη θεμελιώνεται η κρατική εξουσία, και το αξίωμα αυτό ισχύει τόσο για τις πιο δεσποτικές και στρατοκρατικές κυβερνήσεις όσο και για τις πιο ελεύθερες και λαϊκές. Ο σουλτάνος της Αιγύπτου ή ο αυτοκράτορας της Ρώμης μπορούσε να σέρνει τους άκακους υπηκόους του σαν άλογα ζώα, ενάντια στα αισθήματα και τις κλίσεις τους. Έπρεπε, όμως, τουλάχιστον να καθοδηγεί τους μαμελούκους ή τις πραιτοριανές του φρουρές ως ανθρώπους, μέσω των αντιλήψεών τους. (*Essays*, σ. 19)

Βλ. επίσης Mises, *Human Action*, σ. 863–64. ↩

31 Για τη μακρά ιστορική διαδικασία απόκτησης κρατικής εξουσίας και την προτεραιότητα της μοναρχικής διακυβέρνησης, βλ. Bertrand de Jouvenel, *Sovereignty: An Inquiry into the Political Good* (Chicago: University of Chicago Press, 1957), ιδίως κεφ. 10· του ιδίου, *On Power: The Natural History of its Growth* (New York: Viking, 1949)· του ιδίου, «The Principate», στο έργο του *The Nature of Politics* (New York: Schocken Books, 1987)· Rüstow, *Freedom and Domination*, ιδίως σ. 101–05. ↩

32 Για την πανταχού παρουσία του φυσικού κύρους, βλ. de Jouvenel, *Sovereignty*, κεφ. 2.

Το μόνο που χρειαζόταν για τον σχηματισμό ενώσεων ήταν να αισθανθεί κάποιος άνθρωπος μέσα του μια φυσική υπεροχή και κατόπιν να εμπνεύσει στους άλλους εμπιστοσύνη προς το πρόσωπό του. … Όταν βλέπουμε καθημερινά να σχηματίζονται ενώσεις ολόγυρά μας, γιατί να φανταζόμαστε ότι στο μακρινό παρελθόν σχηματίζονταν με διαφορετικό τρόπο; Εκείνο που δημιουργεί ηγέτες, τώρα όπως και πάντοτε, είναι η φυσική υπεροχή —το κύρος καθαυτό. Τους βλέπουμε να αναδύονται μπροστά στα μάτια μας όποτε πρέπει να οργανωθεί μια διάσωση ή να σβηστεί μια πυρκαγιά. (σ. 31–32)

Και για τη μετάβαση από το κύρος στην εξουσία, ο de Jouvenel συνεχίζει:

Η εξουσία, ωστόσο, είναι κάτι πολύ διαφορετικό από το κύρος. Το διακριτικό γνώρισμα του τελευταίου είναι ότι ασκείται μόνο επάνω σε όσους το αποδέχονται εκουσίως: εάν οι άρχοντες διαθέτουν κύρος μόνο έναντι μέρους των υπηκόων τους, μπορεί να αντλούν από αυτό το μέρος επαρκή ισχύ ώστε να υποτάσσουν τους υπόλοιπους στην εξουσία τους. … Το κύρος τελειώνει εκεί όπου τελειώνει η εκούσια συγκατάθεση. Σε κάθε κράτος υπάρχει ένα περιθώριο υπακοής που εξασφαλίζεται μόνο με τη χρήση ή την απειλή βίας: αυτό το περιθώριο παραβιάζει την ελευθερία και καταδεικνύει την αποτυχία του κύρους. Στους ελεύθερους λαούς το περιθώριο αυτό είναι πολύ μικρό, επειδή εκεί το κύρος είναι πολύ μεγάλο. (σ. 32–33) ↩

33 Για όσα ακολουθούν, βλ. επίσης τη βιβλιογραφία για την «τραγωδία των κοινών», π.χ. *Managing The Commons*, επιμ. Garrett Hardin και John Baden (San Francisco: W.H. Freeman, 1977). Βλ. επίσης Mancur Olson, «Dictatorship, Democracy, and Development», *American Political Science Review* 87, αρ. 3 (1993). ↩

34 Σύμφωνα με αυτόν τον χαρακτηρισμό της μοναρχίας, οι σημερινές «μοναρχίες», όπως η Μεγάλη Βρετανία, οι Κάτω Χώρες, το Βέλγιο, η Σουηδία, η Νορβηγία, η Δανία ή η Ισπανία, είναι σαφώς μοναρχίες μόνο κατ' όνομα. Στην πραγματικότητα, αποτελούν παραδείγματα αυτού που εδώ και στη συνέχεια αποκαλείται δημοκρατία. Ο όρος «μοναρχία», όπως ορίζεται εδώ, εφαρμόζεται μάλλον με μεγαλύτερη ακρίβεια στη μορφή κρατικής εξουσίας που χαρακτήριζε την Ευρώπη έως το τέλος του δέκατου όγδοου αιώνα: το Παλαιό Καθεστώς —από το οποίο, με ώθηση από την Αμερικανική και ιδίως τη Γαλλική Επανάσταση και μέσα από μια διαδικασία που δεν ολοκληρώθηκε παρά μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι μοναρχίες μετατράπηκαν σταδιακά σε δημοκρατίες.

Πράγματι, η μοναρχία και η δημοκρατία μπορούν να νοηθούν αναλυτικά ως τα δύο άκρα ενός συνεχούς, με διάφορες δυνατές μορφές κρατικής εξουσίας να βρίσκονται σε μεγαλύτερες ή μικρότερες αποστάσεις από το ένα ή το άλλο άκρο. Οι αιρετές μοναρχίες, όπως εκείνες που υπήρξαν κατά περιόδους στην Πολωνία, τη Βοημία και την Ουγγαρία, είναι, για παράδειγμα, προφανώς λιγότερο μοναρχικές από τις κληρονομικές. Ομοίως, οι «συνταγματικές» μοναρχίες είναι λιγότερο μοναρχικές από τις προσυνταγματικές. Και οι «κοινοβουλευτικές» μοναρχίες μπορεί κάλλιστα να πρέπει να τοποθετηθούν εγγύτερα στη δημοκρατία παρά στη μοναρχία ή, με καθολική ψηφοφορία, να μην αποτελούν καθόλου μοναρχίες. Από την άλλη πλευρά, μολονότι ένα αβασίλευτο πολίτευμα συνεπάγεται εξ ορισμού ότι ο κρατικός μηχανισμός δεν ανήκει σε ιδιώτη αλλά στο δημόσιο —στον «λαό»— και, επομένως, έχει εγγενή τάση προς την υιοθέτηση της καθολικής ψηφοφορίας, δηλαδή προς τη δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση, δεν είναι όλα τα αβασίλευτα πολιτεύματα εξίσου κοντά στη δημοκρατία. Για παράδειγμα, μια αριστοκρατική «αβασίλευτη πολιτεία», όπως εκείνη των ολλανδικών Ηνωμένων Επαρχιών πριν από το 1673 —όταν ο William of Orange εξελέγη κληρονομικός στατχάουτερ—, ίσως στην πραγματικότητα πρέπει να ταξινομηθεί ως οιονεί μοναρχία και όχι ως δημοκρατία.

Για τη διάκριση μεταξύ μοναρχίας, αβασίλευτου πολιτεύματος και δημοκρατίας και τις ποικίλες ιστορικές εκδηλώσεις τους, βλ. Erik von Kuehnelt-Leddihn, *Leftism Revisited: From de Sade and Marx to Hitler and Pol Pot* (Washington, D.C.: Regnery Gateway, 1990). ↩

35 Ο Carlo M. Cipolla, *Before the Industrial Revolution: European Society and Economy, 1000–1700* (New York: W.W. Norton, 1980), σ. 48, καταλήγει: «Συνολικά, πρέπει να παραδεχτούμε ότι το μερίδιο του εισοδήματος που αντλούσε ο δημόσιος τομέας ασφαλώς αυξήθηκε από τον ενδέκατο αιώνα και έπειτα σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά είναι δύσκολο να φανταστούμε ότι, εκτός από συγκεκριμένους χρόνους και τόπους, η δημόσια εξουσία κατόρθωσε ποτέ να αντλήσει περισσότερο από το 5 έως 8 τοις εκατό του εθνικού εισοδήματος». Σημειώνει περαιτέρω ότι αυτό το μερίδιο δεν ξεπεράστηκε συστηματικά παρά μόνο κατά το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα. Βλ. επίσης τις δύο επόμενες υποσημειώσεις. ↩

36 Για την αναγνώριση του προϋφιστάμενου δικαίου της ιδιωτικής ιδιοκτησίας από τους μονάρχες, βλ. Bertrand de Jouvenel, *Sovereignty*, ιδίως κεφ. 10 και 11.

Η στάση του ηγεμόνα απέναντι στα δικαιώματα εκφράζεται στον όρκο των πρώτων Γάλλων βασιλέων: «Θα τιμώ και θα προστατεύω τον καθένα σας και θα διατηρώ για τον καθένα το δίκαιο και τη δικαιοσύνη που του αναλογούν». Όταν ο βασιλιάς αποκαλούνταν «οφειλέτης δικαιοσύνης», δεν επρόκειτο για κενή φράση. Εάν καθήκον του ήταν το *suum cuique tribuere*, το *suum* ήταν ένα σταθερό δεδομένο. Δεν επρόκειτο να αποδίδει στον καθένα ό,τι, με την πληρότητα των γνώσεών του, θεωρούσε καλύτερο γι' αυτόν, αλλά ό,τι του ανήκε σύμφωνα με το έθιμο. Τα υποκειμενικά δικαιώματα δεν κατέχονταν υπό επισφαλή παραχώρηση, αλλά ως κτήματα πλήρους κυριότητας. Και το

δικαίωμα του ηγεμόνα ήταν επίσης κτήμα πλήρους κυριότητας. Ήταν υποκειμενικό δικαίωμα όπως και τα άλλα, μολονότι ανώτερης περιωπής, αλλά δεν μπορούσε να αφαιρεί τα υπόλοιπα δικαιώματα. (σ. 172–73)

Ο de Jouvenel συνεχίζει αργότερα:

Το πολυσυζητημένο ανέκδοτο για τον Frederick the Great και τον μυλωνά του Sans-Souci αποδίδει πιστά την παλαιά κατάσταση πραγμάτων. Τα δικαιώματα του βασιλιά έχουν ασύγκριτα μεγαλύτερη έκταση από εκείνα του μυλωνά· στον βαθμό, όμως, που εκτείνεται το δικαίωμα του μυλωνά, είναι εξίσου έγκυρο με εκείνο του βασιλιά· στη δική του γη ο μυλωνάς δικαιούται να κρατά τον βασιλιά μακριά. Υπήρχε πράγματι μια βαθιά ριζωμένη αίσθηση ότι όλα τα θετικά δικαιώματα στέκονταν ή κατέρρεαν μαζί· εάν ο βασιλιάς περιφρονούσε τον τίτλο του μυλωνά στη γη του, θα μπορούσε εξίσου να περιφρονηθεί και ο τίτλος του βασιλιά στον θρόνο του. Η βαθιά, αν και ασαφής, έννοια της νομιμότητας θεμελίωνε την αλληλεγγύη όλων των δικαιωμάτων. (σ. 189)

Και για τη χρηματοδότηση των βασιλέων, ο de Jouvenel σημειώνει:

Οι κρατικές δαπάνες, όπως τις αποκαλούμε σήμερα, θεωρούνταν κατά τη φεουδαρχική εποχή προσωπικές δαπάνες του βασιλιά, τις οποίες πραγματοποιούσε λόγω της θέσης του. Όταν αναλάμβανε αυτή τη θέση, αποκτούσε συγχρόνως μια «περιουσία», με τη σύγχρονη έννοια της λέξης· δηλαδή, προικιζόταν με δικαιώματα ιδιοκτησίας που του εξασφάλιζαν εισόδημα επαρκές για τις «ανάγκες του βασιλιά». Είναι κάπως σαν να αναμενόταν από μια σημερινή κυβέρνηση να καλύπτει τις συνήθεις δαπάνες της από τα έσοδα κρατικών επιχειρήσεων. (σ. 178)

Ωστόσο, αξίζει να τονιστεί ότι κάθε μονοπώληση του δικαίου και της τάξης εξακολουθεί να συνεπάγεται υψηλότερες τιμές ή/και χαμηλότερη ποιότητα προϊόντος από εκείνες που επικρατούν υπό ανταγωνιστικές συνθήκες, και ότι ακόμη και ένας βασιλιάς θα χρησιμοποιεί το μονοπώλιό του στην τιμωρία προς ίδιον όφελος: μετατοπιζόμενος ολοένα περισσότερο από την αρχή της αποκατάστασης και αποζημίωσης του θύματος παραβίασης δικαιωμάτων στην αρχή της αποζημίωσης του ίδιου, του βασιλιά. Βλ. σχετικά Bruce L. Benson, «The Development of Criminal Law and Its Enforcement», *Journal des Economistes et des Etudes Humaines* 3 (1992). ↩

37 Ο Bertrand de Jouvenel γράφει: «Ένας άνθρωπος της εποχής μας δεν μπορεί να συλλάβει την έλλειψη πραγματικής εξουσίας που χαρακτήριζε τον μεσαιωνικό βασιλιά, από την οποία προέκυπτε φυσικά ότι, για να εξασφαλίσει την εκτέλεση μιας απόφασης, χρειαζόταν να επιστρατεύσει άλλους ηγέτες, των οποίων ο λόγος ενίσχυε τον δικό του». Bertrand de Jouvenel, «On the Evolution of Forms of Government», στο έργο του *The Nature of Politics*, σ. 113. Αλλού, ο de Jouvenel σημείωνε:

Ο βασιλιάς δεν μπορούσε να απαιτεί εισφορές· μπορούσε μόνο να ζητά «ενισχύσεις». Τονιζόταν ότι οι πιστοί υπήκοοί του του παρείχαν βοήθεια με την ελεύθερη βούλησή τους και συχνά άδραχναν αυτή την ευκαιρία για να θέσουν όρους. Για παράδειγμα, παραχώρησαν ενισχύσεις στον John the Good της Γαλλίας, υπό τον όρο ότι στο εξής θα απέφευγε να κόβει νομίσματα ελλιπούς βάρους. Για να αναπληρώσει το θησαυροφυλάκιό του, ο βασιλιάς μπορούσε να περιοδεύει ως επαίτης από πόλη σε πόλη, εκθέτοντας τις ανάγκες του και εξασφαλίζοντας τοπικές χορηγίες, όπως συνέβη στις παραμονές του Εκατονταετούς Πολέμου· ή μπορούσε να συγκεντρώνει από όλα τα μέρη της χώρας εκείνους των οποίων τη χρηματοδοτική υποστήριξη επιθυμούσε. Είναι σοβαρό σφάλμα να συγχέεται μια τέτοια συνέλευση με μια σύγχρονη συνεδρίαση κοινοβουλίου, μολονότι η δεύτερη προήλθε από την πρώτη. Το Κοινοβούλιο είναι κυρίαρχο και μπορεί να απαιτεί εισφορές. Οι παλαιότερες συνελεύσεις πρέπει μάλλον να νοούνται ως συγκεντρώσεις σημερινών διευθυντών εταιρειών που συμφωνούν να παραχωρήσουν στο δημόσιο ταμείο μέρος των κερδών τους, με παρόντες ορισμένους συνδικαλιστικούς ηγέτες που συμφωνούν να διαθέσουν μέρος των συνδρομών των συνδικάτων τους για δημόσιους σκοπούς. Από κάθε ομάδα ζητούνταν μια χορηγία και, επομένως, καθεμία βρισκόταν σε καλή θέση για να θέσει όρους. Ένα σύγχρονο κοινοβούλιο δεν θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί κατ' αυτόν τον τρόπο, αλλά θα επέβαλλε τη θέλησή του με πλειοψηφική ψήφο. (*Sovereignty*, σ. 178–79)

Βλ. επίσης Douglass C. North και Robert P. Thomas, *The Rise of the Western World: A New Economic History* (Cambridge: Cambridge University Press, 1973), σ. 96. ↩

38 Για την πολιτική αποκέντρωση —την «πολιτική αναρχία»— ως περιορισμό της κρατικής εξουσίας και θεμελιώδη αιτία της εξέλιξης των αγορών και του καπιταλισμού, καθώς και για την τάση πολιτικής συγκεντροποίησης —εξάλειψης μέσω επέκτασης— και τη συνακόλουθη τάση αύξησης των φορολογικών και ρυθμιστικών εξουσιών των κρατών, βλ. Jean Baechler, *The Origins of Capitalism* (New York: St. Martin's Press, 1976), ιδίως κεφ. 7· Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property*, ιδίως κεφ. 3 και 4· του ιδίου, «Migrazione, centralismo e secessione nell'Europa contemporanea», *Biblioteca della liberta* 118 (1992)· του ιδίου, «Nationalism and Secession», *Chronicles* (Νοέμβριος 1993)· επίσης Nathan Rosenberg και Luther E. Birdzell, *How the West Grew Rich* (New York: Basic Books, 1986). ↩

39 Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του τύπου εξωτερικής πολιτικής μπορεί να αναφερθεί η περίπτωση των Habsburgs της Αυστρίας, των οποίων η συμπεριφορά έχει χαρακτηριστεί με το ρητό «bella gerunt alii; tu, felix Austria, nubes». Ο Maximilian I (1493–1519)

παντρεύτηκε την κληρονόμο των δουκών της Βουργουνδίας, οι οποίοι, κατά τον προηγούμενο αιώνα, είχαν αποκτήσει ορισμένες επαρχίες στα δυτικά άκρα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας —τις Κάτω Χώρες και την Ελεύθερη Κομητεία της Βουργουνδίας, που συνόρευε με τη Γαλλία. Από αυτόν τον γάμο ο Maximilian απέκτησε έναν γιο, τον Philip, τον οποίο πάντρεψε με τη Joanna, κληρονόμο των Ferdinand και Isabella της Ισπανίας. Ο Philip και η Joanna απέκτησαν έναν γιο, τον Charles. Ο Charles συνένωσε τις κληρονομιές των τεσσάρων παππούδων και γιαγιάδων του: την Αυστρία από τον Maximilian, τις Κάτω Χώρες και την Ελεύθερη Κομητεία από τη Mary of Burgundy, την Καστίλη και την Ισπανική Αμερική από την Isabella, την Αραγωνία και τις μεσογειακές και ιταλικές κτήσεις της από τον Ferdinand. Επιπλέον, το 1519 εξελέγη αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και έγινε έτσι ο συμβολικός επικεφαλής ολόκληρης της Γερμανίας. (Robert R. Palmer και Joel Colton, *A History of the Modern World* [New York: Alfred Knopf, 1992], σ. 74)

Για τον περιορισμένο και μετριοπαθή χαρακτήρα των μοναρχικών πολέμων, βλ. παρακάτω τη συζήτηση για τους δημοκρατικούς πολέμους. ↩

40 Για τη φύση της δημόσιας ιδιοκτησίας και τον εγγενή ανορθολογισμό της, βλ. επίσης Rothbard, *Power and Market*, σ. 172–84· Hoppe, *A Theory of Socialism and Capitalism*, κεφ. 9.

Η θεμελιώδης διαφορά μεταξύ ιδιωτικής ιδιοκτησίας του κράτους —και χαμηλής χρονικής προτίμησης— και δημόσιας ιδιοκτησίας του κράτους —και υψηλής χρονικής προτίμησης— μπορεί να καταδειχθεί περαιτέρω με την εξέταση του θεσμού της δουλείας και την αντιπαραβολή της ιδιωτικής ιδιοκτησίας δούλων, όπως υπήρχε, για παράδειγμα, στην Αμερική πριν από τον Εμφύλιο Πόλεμο, με τη δημόσια ιδιοκτησία δούλων, όπως υπήρχε, για παράδειγμα, στην πρώην Σοβιετική Ένωση και την ανατολικοευρωπαϊκή αυτοκρατορία της.

Όπως οι ιδιωτικά κατεχόμενοι δούλοι απειλούνταν με τιμωρία εάν επιχειρούσαν να δραπετεύσουν, έτσι και σε ολόκληρη την πρώην σοβιετική αυτοκρατορία η μετανάστευση στο εξωτερικό απαγορευόταν και τιμωρούνταν ως ποινικό αδίκημα, εάν χρειαζόταν με πυροβολισμούς εναντίον όσων επιχειρούσαν να διαφύγουν. Επιπλέον, παντού υπήρχαν νόμοι κατά της αεργίας, και οι κυβερνήσεις μπορούσαν να αναθέτουν οποιοδήποτε έργο και να επιβάλλουν κάθε είδους ανταμοιβές και τιμωρίες σε οποιονδήποτε πολίτη. Εξού και ο χαρακτηρισμός του σοβιετικού συστήματος ως δουλείας. Σε αντίθεση, όμως, με έναν ιδιώτη δουλοκτήτη, οι δουλοκτήτες της Ανατολικής Ευρώπης —από τον Lenin έως τον Gorbachev— δεν μπορούσαν να πωλούν ή να εκμισθώνουν τους υπηκόους τους σε μια αγορά εργασίας και να ιδιοποιούνται προσωπικά τα έσοδα από την πώληση ή την εκμίσθωση του «ανθρώπινου κεφαλαίου» τους. Εξού και ο χαρακτηρισμός του συστήματος ως δημόσιας ή σοσιαλιστικής δουλείας.

Χωρίς αγορές δούλων και δουλικής εργασίας, τα πράγματα είναι χειρότερα, όχι καλύτερα, για τον δούλο, διότι χωρίς τιμές για τους δούλους και την εργασία τους ο δουλοκτήτης δεν μπορεί πλέον να κατανέμει ορθολογικά το «ανθρώπινο κεφάλαιό» του. Δεν μπορεί να προσδιορίσει την αξία σπανιότητας των ποικίλων, ετερογενών μονάδων ανθρώπινου κεφαλαίου του ούτε να προσδιορίσει το κόστος ευκαιρίας της χρήσης αυτού του κεφαλαίου σε οποιαδήποτε δεδομένη απασχόληση ή να το συγκρίνει με τα αντίστοιχα έσοδα. Κατά συνέπεια, προκύπτουν μόνιμη εσφαλμένη κατανομή, σπατάλη και «ανάλωση» ανθρώπινου κεφαλαίου.

Τα εμπειρικά στοιχεία καταδεικνύουν ακριβώς αυτό. Ενώ συνέβαινε περιστασιακά ένας ιδιώτης δουλοκτήτης να σκοτώσει τον δούλο του, πράγμα που αποτελεί την έσχατη «ανάλωση» ανθρώπινου κεφαλαίου, η σοσιαλιστική δουλεία στην Ανατολική Ευρώπη οδήγησε στη δολοφονία εκατομμυρίων αμάχων. Υπό ιδιωτική ιδιοκτησία δούλων, η υγεία και το προσδόκιμο ζωής των δούλων γενικώς βελτιώνονταν. Στη σοβιετική αυτοκρατορία, τα επίπεδα υγειονομικής περίθαλψης επιδεινώνονταν σταθερά και τα προσδόκιμα ζωής πράγματι μειώθηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Το επίπεδο πρακτικής κατάρτισης και εκπαίδευσης των ιδιωτικών δούλων γενικώς ανέβαινε. Εκείνο των σοσιαλιστικών δούλων έπεφτε. Ο ρυθμός αναπαραγωγής των ιδιωτικά κατεχόμενων δούλων ήταν θετικός. Στους πληθυσμούς δούλων της Ανατολικής Ευρώπης ήταν γενικώς αρνητικός. Τα ποσοστά αυτοκτονίας, αυτοπροκαλούμενης ανικανότητας, οικογενειακής διάλυσης, σεξουαλικής ασυδοσίας, «νόθων» γεννήσεων, συγγενών ανωμαλιών, αφροδίσιων νοσημάτων, αμβλώσεων, αλκοολισμού και αποχαυνωμένης ή κτηνώδους συμπεριφοράς μεταξύ των ιδιωτικών δούλων ήταν υψηλά. Όμως όλα αυτά τα ποσοστά «ανάλωσης ανθρώπινου κεφαλαίου» ήταν ακόμη υψηλότερα για τους σοσιαλιστικούς δούλους της πρώην σοβιετικής αυτοκρατορίας. Ομοίως, ενώ εμφανίστηκε ηθικά ασυλλόγιστη και βίαιη συμπεριφορά μεταξύ των ιδιωτικά κατεχόμενων δούλων μετά την απελευθέρωσή τους, η εκβαρβάρωση της κοινωνικής ζωής μετά την κατάργηση της σοσιαλιστικής δουλείας ήταν πολύ χειρότερη, αποκαλύπτοντας ακόμη μεγαλύτερο βαθμό ηθικής εκφυλίσεως. Βλ. επίσης Hans-Hermann Hoppe, «Note on Socialism and Slavery», *Chronicles* (Αύγουστος 1993): 6. ↩

41 Όπως εξηγεί ο Bertrand de Jouvenel:

> Από τον δωδέκατο έως τον δέκατο όγδοο αιώνα, η κυβερνητική εξουσία αυξανόταν συνεχώς. Η διαδικασία ήταν κατανοητή σε όλους όσοι την έβλεπαν να εξελίσσεται· τους ωθούσε σε αδιάκοπη διαμαρτυρία και βίαιη αντίδραση. Σε μεταγενέστερους χρόνους, η αύξησή της συνεχίστηκε με επιταχυνόμενο ρυθμό και η επέκτασή της επέφερε αντίστοιχη επέκταση του πολέμου. Και τώρα δεν κατανοούμε πλέον τη διαδικασία, δεν διαμαρτυρόμαστε πλέον, δεν αντιδρούμε πλέον. Αυτή η αδράνειά μας είναι κάτι νέο, για το οποίο η Εξουσία οφείλει ευγνωμοσύνη στο προπέτασμα καπνού με το οποίο έχει περιβληθεί. Παλαιότερα ήταν ορατή, ενσαρκωμένη στο πρόσωπο του βασιλιά, ο οποίος δεν αρνούνταν ότι ήταν ο κύριος που πράγματι ήταν και στον οποίο μπορούσε κανείς να διακρίνει ανθρώπινα πάθη. Τώρα, καλυμμένη με την ανωνυμία, ισχυρίζεται ότι δεν έχει δική της ύπαρξη και ότι είναι απλώς το απρόσωπο και απαθές όργανο της γενικής βούλησης —αλλά αυτό είναι σαφώς ένα πλάσμα—· σήμερα, όπως και πάντοτε, η Εξουσία βρίσκεται στα χέρια μιας ομάδας ανθρώπων που ελέγχουν τον μηχανισμό της. Το μόνο που άλλαξε είναι ότι τώρα έγινε εύκολο για τους κυβερνωμένους να αλλάζουν τα πρόσωπα των κυριότερων φορέων της Εξουσίας. Από μία άποψη, αυτό αποδυναμώνει την Εξουσία, επειδή οι βουλήσεις που ελέγχουν τη ζωή μιας κοινωνίας μπορούν, κατά τη βούληση της κοινωνίας, να αντικαθίστανται από άλλες βουλήσεις, στις οποίες αυτή έχει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη. Ανοίγοντας, όμως, την προοπτική της Εξουσίας σε όλα τα φιλόδοξα ταλέντα, αυτή η διευθέτηση κάνει την επέκταση της Εξουσίας πολύ ευκολότερη. Υπό το «Παλαιό Καθεστώς», οι κινητήριες δυνάμεις της κοινωνίας, που γνώριζαν ότι δεν είχαν καμία πιθανότητα συμμετοχής στην Εξουσία, έσπευδαν να καταγγείλουν και την παραμικρή επέμβασή της. Τώρα, αντιθέτως, όταν ο καθένας είναι δυνητικά υπουργός, κανείς δεν ενδιαφέρεται να περιορίσει ένα αξίωμα στο
>
> οποίο φιλοδοξεί να ανέλθει κάποτε ο ίδιος ή να ρίξει άμμο σε μια μηχανή που σκοπεύει να χρησιμοποιήσει όταν έρθει η σειρά του. Εξού και η ευρεία συνενοχή των πολιτικών κύκλων μιας σύγχρονης κοινωνίας στην επέκταση της εξουσίας. (*On Power*, σ. 9–10)

Πράγματι, καθ' όλη τη μοναρχική εποχή έως το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα, που αποτελεί το σημείο καμπής της ιστορικής διαδικασίας απομοναρχοποίησης και εκδημοκρατισμού η οποία άρχισε με τη Γαλλική Επανάσταση και ολοκληρώθηκε με τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, το φορολογικό βάρος σπανίως υπερέβαινε το 5 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος —βλ. επίσης υποσημείωση 20 παραπάνω. Έκτοτε αυξανόταν συνεχώς. Στη Δυτική Ευρώπη ανερχόταν στο 15 έως 20 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και στο μεταξύ έφτασε περίπου στο 50 τοις εκατό. Ομοίως, καθ' όλη τη μοναρχική εποχή, έως το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα, η κρατική απασχόληση σπανίως υπερέβαινε το 2 τοις εκατό του εργατικού δυναμικού. Έκτοτε αυξανόταν σταθερά και σήμερα κυμαίνεται συνήθως στο 15 έως 20 τοις εκατό. Για λεπτομέρειες, βλ. Peter Flora, *State, Economy, and Society in Western Europe 1815–1975: A Data Handbook* (London: Macmillan, 1983), τόμ. 1, κεφ. 5 και 8. ↩

42 Οι δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι μονάρχες στην εξασφάλιση δανείων είναι πασίγνωστες —βλ. επίσης υποσημείωση 22 παραπάνω— και οι βασιλείς έπρεπε συνήθως να πληρώνουν επιτόκια υψηλότερα του μέσου όρου, τα οποία αντανακλούσαν τον συγκριτικά υψηλό κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεών τους. Βλ. σχετικά North και Thomas, *The Rise of the Western World*, σ. 96. Αντιθέτως, οι δημοκρατικές κυβερνήσεις, καθώς αναπτύχθηκαν πλήρως με το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, επέδειξαν πράγματι σταθερή τάση ελλειμματικής χρηματοδότησης και αυξανόμενου χρέους. Σήμερα, τα «εθνικά χρέη» στη Δυτική Ευρώπη και στον «δυτικό κόσμο» σπανίως υπολείπονται του 30 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος και συχνά υπερβαίνουν το 100 τοις εκατό.

Ομοίως, και σε άμεση συνάφεια, ο μοναρχικός κόσμος χαρακτηριζόταν γενικώς από την ύπαρξη εμπορευματικού χρήματος —συνήθως χρυσού ή αργύρου— και, με τη συγκρότηση μιας ενιαίας, ενοποιημένης παγκόσμιας αγοράς κατά τον δέκατο έβδομο και τον δέκατο όγδοο αιώνα, από έναν διεθνή κανόνα χρυσού. Ένας κανόνας εμπορευματικού χρήματος δυσχεραίνει την πληθωριστική διόγκωση της προσφοράς χρήματος από το κράτος. Μονοπωλώντας το νομισματοκοπείο και επιδιδόμενοι στη συστηματική «περικοπή νομισμάτων» — νομισματική υποτίμηση—, οι βασιλείς έκαναν ό,τι μπορούσαν για να πλουτίζουν εις βάρος του κοινού. Όσο κι αν προσπαθούσαν, όμως, δεν κατόρθωσαν να εγκαθιδρύσουν μονοπώλια αμιγώς παραστατικών νομισμάτων: μη εξαργυρώσιμων εθνικών χαρτονομισμάτων που μπορούν να δημιουργούνται ουσιαστικά εκ του μηδενός, με πρακτικά μηδενικό κόστος. Κανένα συγκεκριμένο άτομο, ούτε καν ένας βασιλιάς, δεν μπορούσε να θεωρηθεί άξιο εμπιστοσύνης για ένα τόσο εξαιρετικό μονοπώλιο! Μόνο υπό συνθήκες δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης, μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, καταργήθηκε ο κανόνας χρυσού και τελικά αντικαταστάθηκε, το 1971, από ένα παγκόσμιο σύστημα μη εξαργυρώσιμων εθνικών χαρτονομισμάτων. Έκτοτε, η προσφορά χρήματος και πίστωσης αυξήθηκε δραματικά. Εμφανίστηκε μια φαινομενικά μόνιμη «μακροχρόνια» τάση πληθωρισμού και νομισματικής υποτίμησης. Η χρηματοδότηση των κρατικών ελλειμμάτων μετατράπηκε σε απλή τραπεζική τεχνική διαδικασία, και τα επιτόκια —ως δείκτης του κοινωνικού ποσοστού χρονικής προτίμησης—, τα οποία μειώνονταν συνεχώς επί αιώνες και έως το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα είχαν υποχωρήσει περίπου στο 2 τοις εκατό, έκτοτε εμφανίζουν συστηματική ανοδική τάση.

Βλ. επίσης Murray N. Rothbard, *What Has Government Done to Our Money?* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1992)· του ιδίου, *The Mystery of Banking* (New York: Richardson and Snyder, 1983)· για την ιστορία των επιτοκίων, Sidney Homer και Richard Sylla, *A History of Interest Rates* (New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press, 1991), ιδίως κεφ. 23, σ. 553–58. ↩

43 Πράγματι, μολονότι υπονομεύτηκε από την Αναγέννηση και τις Προτεσταντικές Επαναστάσεις, καθ' όλη τη μοναρχική εποχή επικρατούσε η αντίληψη ότι οι βασιλείς και οι υπήκοοί τους διέπονταν από ένα ενιαίο, καθολικό δίκαιο —«έναν κώδικα κανόνων που προϋπήρχε του ηγεμόνα και συνυπήρχε μαζί του, κανόνων απαραβίαστων και αμετάβλητων»· de Jouvenel, *Sovereignty*, σ. 193. Το δίκαιο θεωρούνταν κάτι που έπρεπε να ανακαλυφθεί και να αναγνωριστεί ως αιωνίως «δεδομένο», όχι κάτι που έπρεπε να «κατασκευαστεί». Επικρατούσε η θέση «ότι το δίκαιο δεν μπορούσε να νομοθετηθεί, αλλά μόνο να εφαρμοστεί ως κάτι που υπήρχε ανέκαθεν»· Bernhard Rehfeld, *Die Wurzeln des Rechts* (Berlin, 1951), σ. 67. Πράγματι, ακόμη και στις αρχές του εικοστού αιώνα, ο Albert V. Dicey, *Lectures on the Relation Between Law and Public Opinion in England During the Nineteenth Century* (London: Macmillan, 1903), μπορούσε ακόμη να υποστηρίζει ότι στη Μεγάλη Βρετανία δεν υπήρχε δημόσιο ή διοικητικό δίκαιο διακριτό από το ιδιωτικό: τα κρατικά όργανα, στις σχέσεις τους με τους ιδιώτες, εξακολουθούσαν να θεωρούνται δεσμευμένα από τους ίδιους κανόνες και υπαγόμενα στους ίδιους νόμους όπως κάθε ιδιώτης. Και πάλι, μόνο μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, υπό δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση, αποκτούν οι δημόσιοι λειτουργοί «ασυλία» έναντι των διατάξεων του ιδιωτικού δικαίου και βρίσκει γενική αποδοχή μια άποψη όπως εκείνη του κορυφαίου σοσιαλιστή θεωρητικού του δικαίου Gustav Radbruch:

> για μια ατομικιστική έννομη τάξη, το δημόσιο δίκαιο, το κράτος, είναι μόνο η στενή προστατευτική ζώνη που περιβάλλει το ιδιωτικό δίκαιο και την ιδιωτική ιδιοκτησία. Αντιθέτως, για μια κοινωνική δημοκρατική αβασίλευτη έννομη τάξη, το ιδιωτικό δίκαιο πρέπει να θεωρείται μόνο ένα προσωρινό και διαρκώς συρρικνούμενο πεδίο ιδιωτικής πρωτοβουλίας, το οποίο διατηρείται προσωρινά άθικτο μέσα στην καθολική σφαίρα του δημοσίου δικαίου. (*Der Mensch im Recht* [Göttingen: Vandenhoeck, 1957], σ. 40)

Στο μεταξύ,

> στις μέρες μας έχουμε συνηθίσει να τροποποιούνται τα δικαιώματά μας με κυρίαρχες αποφάσεις των νομοθετών. Ένας ιδιοκτήτης ακινήτου δεν εκπλήσσεται πλέον όταν εξαναγκάζεται να διατηρήσει έναν ενοικιαστή· ένας εργοδότης είναι εξίσου συνηθισμένος να υποχρεώνεται να αυξάνει τους μισθούς των υπαλλήλων του δυνάμει διαταγμάτων της Εξουσίας. Σήμερα θεωρείται αυτονόητο ότι τα υποκειμενικά μας δικαιώματα είναι επισφαλή και εξαρτώνται από την ευαρέσκεια της εξουσίας. (de Jouvenel, *Sovereignty*, σ. 189)

Για τη διάκριση μεταξύ δικαίου και νομοθεσίας, βλ. επίσης Bruno Leoni, *Freedom and the Law* (Princeton, N.J.: D. Van Nostrand, 1961)· Friedrich A. Hayek, *Law, Legislation, and Liberty* (Chicago: University of Chicago Press, 1973), τόμ. 1, κεφ. 4 και 6. ↩

44 Έως το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα, το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων δαπανών —συχνά περισσότερο από το 50 τοις εκατό— διατιθόταν συνήθως για τη χρηματοδότηση του στρατού· εάν υποτεθεί ότι οι κρατικές δαπάνες ανέρχονταν στο 5 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος, αυτό αντιστοιχούσε σε στρατιωτικές δαπάνες 2,5 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος. Το υπόλοιπο διατιθόταν για την κρατική διοίκηση. Οι προνοιακές δαπάνες ή η «δημόσια φιλανθρωπία» δεν διαδραμάτιζαν σχεδόν κανέναν ρόλο. Αντιθέτως, υπό δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση, οι στρατιωτικές δαπάνες αυξήθηκαν συνήθως στο 5–10 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος. Καθώς, όμως, οι δημόσιες δαπάνες ανέρχονται στο 50 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος, οι στρατιωτικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν πλέον μόνο το 10 έως 20 τοις εκατό των συνολικών κρατικών δαπανών. Το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων δαπανών, συνήθως περισσότερο από το 50 τοις εκατό του συνόλου —και το 25 τοις εκατό του εθνικού προϊόντος—, απορροφάται πλέον από τις δαπάνες δημόσιας πρόνοιας. Βλ. επίσης Cipolla, *Before the Industrial Revolution*, σ. 54–55· Flora, *State, Economy, and Society in Western Europe*, κεφ. 8. ↩

45 Η σημαντικότερη από τις πολιτικές που επηρεάζουν την κοινωνική χρονική προτίμηση είναι η θέσπιση νομοθεσίας «κοινωνικής ασφάλισης», όπως εισήχθη κατά τη δεκαετία του 1880 στη Γερμανία του Bismarck και κατόπιν γενικεύτηκε σε ολόκληρο τον δυτικό κόσμο μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Απαλλάσσοντας το άτομο από το καθήκον να μεριμνά για τα γηρατειά του, περιορίζονται η εμβέλεια και ο χρονικός ορίζοντας της ιδιωτικής προνοητικής δράσης. Ειδικότερα, η αξία του γάμου, της οικογένειας και των παιδιών θα μειώνεται, επειδή χρειάζονται λιγότερο όταν μπορεί κανείς να προσφύγει στη «δημόσια» βοήθεια. Πράγματι, από την έναρξη της εποχής της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης, όλοι οι δείκτες «οικογενειακής δυσλειτουργίας» εμφανίζουν συστηματική ανοδική τάση: ο αριθμός των παιδιών μειώθηκε, το μέγεθος του γηγενούς πληθυσμού παρέμεινε στάσιμο ή ακόμη και μειώθηκε και τα ποσοστά διαζυγίων, γεννήσεων εκτός γάμου, μονογονεϊκότητας, αγαμίας και αμβλώσεων αυξήθηκαν. Επιπλέον, τα ποσοστά προσωπικής αποταμίευσης άρχισαν να παραμένουν στάσιμα ή ακόμη και να μειώνονται, αντί να αυξάνονται αναλογικά ή και περισσότερο από αναλογικά με την αύξηση των εισοδημάτων. Βλ. Allan C. Carlson, *Family Questions: Reflections on the American Social Crises* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1992)· του ιδίου, «What Has Government Done to Our Families?», *Essays in Political Economy* 13 (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1991)· Bryce J. Christensen, «The Family vs. the State», *Essays in Political Economy* 14 (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1992)· επίσης Joseph A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism, and Democracy* (New York: Harper, 1942), κεφ. 14. ↩

46 Για τη σχέση μεταξύ χρονικής προτίμησης και εγκλήματος, βλ. James Q. Wilson και Richard J. Herrnstein, *Crime and Human Nature* (New York: Simon and Schuster, 1985), σ. 49–56 και 416–22· Edward C. Banfield, *The Unheavenly City Revisited*· του ιδίου, «Present-Orientedness and Crime», στο *Assessing the Criminal: Restitution, Retribution, and the Legal Process*, επιμ. Randy E. Barnett και John Hagel (Cambridge, Mass.: Ballinger, 1977). Μολονότι η υψηλή χρονική προτίμηση δεν ταυτίζεται σε καμία περίπτωση με το έγκλημα — μπορεί επίσης να εκφράζεται με απολύτως νόμιμες μορφές, όπως η προσωπική απερισκεψία, η αναισθησία, η αγένεια, η ασυνέπεια ή η αναξιοπιστία—, εξακολουθεί να υπάρχει συστηματική σχέση μεταξύ τους, διότι για να κερδίσει κανείς εισόδημα στην αγορά απαιτείται ένα ελάχιστο επίπεδο σχεδιασμού, υπομονής και θυσίας: πρέπει πρώτα να εργαστεί για κάποιο διάστημα πριν πληρωθεί. Αντιθέτως, συγκεκριμένες εγκληματικές δραστηριότητες, όπως ο φόνος, η επίθεση, ο βιασμός, η ληστεία, η κλοπή και η διάρρηξη, δεν απαιτούν τέτοια πειθαρχία: η ανταμοιβή του επιτιθέμενου είναι απτή και άμεση, ενώ η θυσία —η ενδεχόμενη τιμωρία— βρίσκεται στο μέλλον και είναι αβέβαιη. Επομένως, εάν αυξηθεί ο βαθμός κοινωνικής χρονικής προτίμησης, αναμένεται ότι θα αυξηθεί η συχνότητα επιθετικών δραστηριοτήτων. Όπως εξηγεί ο Banfield:

Η απειλή τιμωρίας από τον νόμο είναι απίθανο να αποτρέψει το πρόσωπο που είναι προσανατολισμένο στο παρόν. Τα οφέλη που προσδοκά από την παράνομη πράξη βρίσκονται πολύ κοντά στο παρόν, ενώ η τιμωρία που θα υφίστατο —στην απίθανη περίπτωση να συλληφθεί και να τιμωρηθεί— βρίσκεται σε ένα μέλλον υπερβολικά μακρινό για να το λάβει υπόψη. Για τον φυσιολογικό άνθρωπο υπάρχουν, βεβαίως, και άλλοι κίνδυνοι πέρα από τη νομική ποινή που λειτουργούν ως ισχυρά αποτρεπτικά: η ατίμωση, η απώλεια της δουλειάς, οι στερήσεις για τη σύζυγο και τα παιδιά εάν οδηγηθεί στη φυλακή κ.ο.κ. Το πρόσωπο που είναι προσανατολισμένο στο παρόν δεν διατρέχει τέτοιους κινδύνους. Στον κύκλο του θεωρείται αυτονόητο ότι κανείς «μπλέκει» πότε πότε με την αστυνομία· δεν χρειάζεται να φοβάται ότι θα χάσει τη δουλειά του, επειδή εργάζεται περιστασιακά ή καθόλου· όσο για τη σύζυγο και τα παιδιά του, συνεισφέρει ελάχιστα ή τίποτε στη συντήρησή τους και μπορεί κάλλιστα να είναι καλύτερα χωρίς αυτόν. (*The Unheavenly City Revisited*, σ. 140–41)

Για το μέγεθος της αύξησης της εγκληματικής δραστηριότητας που προκάλεσε η λειτουργία της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης κατά τα τελευταία εκατό χρόνια, ως συνέπεια της διαρκούς αύξησης της νομοθεσίας και της συνεχούς διεύρυνσης των «κοινωνικών», σε αντιδιαστολή προς τις ιδιωτικές, ευθυνών, βλ. McGrath, *Gunfighters, Highwaymen, and Vigilantes*, ιδίως κεφ. 13. Συγκρίνοντας την εγκληματικότητα σε ορισμένα από τα πιο άγρια μέρη της αμερικανικής «Άγριας Δύσης» —δύο μεθοριακές πόλεις και μεταλλευτικούς οικισμούς στην Καλιφόρνια και τη

Νεβάδα— με εκείνη ορισμένων από τα πιο άγρια μέρη της σημερινής εποχής, ο McGrath, «Treat Them to a Good Dose of Lead», σ. 17–18, συνοψίζει ως εξής:

Οι μεθοριακές πόλεις Bodie και Aurora υπέφεραν στην πραγματικότητα σπανίως από ληστείες … οι σημερινές πόλεις, όπως το Ντιτρόιτ, η Νέα Υόρκη και το Μαϊάμι, έχουν εικοσαπλάσιες κατά κεφαλήν ληστείες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες συνολικά εμφανίζουν κατά μέσο όρο τριπλάσιες κατά κεφαλήν ληστείες από το Bodie και το Aurora. Οι διαρρήξεις και οι κλοπές ήταν επίσης σπάνιες στις μεταλλευτικές πόλεις. Οι περισσότερες αμερικανικές πόλεις σήμερα εμφανίζουν κατά μέσο όρο τριάντα ή σαράντα φορές περισσότερες κατά κεφαλήν διαρρήξεις και κλοπές από το Bodie και το Aurora. Ο εθνικός δείκτης είναι δεκαπλάσιος. … Δεν αναφέρθηκε καμία περίπτωση βιασμού ούτε στο Aurora ούτε στο Bodie. … Σήμερα διαπράττεται ένας βιασμός κάθε πέντε λεπτά. … Περισσότεροι από 4.100 διαπράττονται μόνο στην κομητεία του Λος Άντζελες. … Ο δείκτης βιασμών στις Ηνωμένες Πολιτείες ανά 100.000 κατοίκους είναι 42. […] [Η βία, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωποκτονιών, ήταν συχνή στο Bodie και στο Aurora], αλλά οι άνδρες που εμπλέκονταν ήταν και οι δύο νέοι, υγιείς, οπλισμένοι και πρόθυμοι. … Ναι, οι άνδρες —και ορισμένες γυναίκες— κυκλοφορούσαν οπλισμένοι, και άνδρες αντίπαλοι σκότωναν ο ένας τον άλλο, κυρίως σε συγκρούσεις όπου υπήρχαν κάπως «ίσες πιθανότητες». Από την άλλη πλευρά, οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, οι γυναίκες και όσοι επέλεγαν να μην πίνουν στα σαλούν και να μην επιδεικνύουν απερίσκεπτη παλικαριά σπανίως έπεφταν θύματα εγκλήματος ή βίας. Επιπλέον, οι άθλιοι, ποταποί παλιάνθρωποι έπαιρναν αυτό που τους άξιζε. … Στις αρχές της δεκαετίας του 1950, η πόλη του Λος Άντζελες είχε κατά μέσο όρο περίπου 70 φόνους τον χρόνο. Σήμερα έχει κατά μέσο όρο περισσότερους από 90 φόνους τον μήνα. … Το 1952 αναφέρθηκαν 572 βιασμοί στην Αστυνομία του Λος Άντζελες. Το 1992 αναφέρθηκαν 2.030. Κατά τα ίδια έτη, οι αναφερθείσες ληστείες αυξήθηκαν από 2.566 σε 39.508 και οι κλοπές αυτοκινήτων από 6.241 σε 68.783. ↩

47 Για τη «λογική» του κρατικού παρεμβατισμού —την αντιπαραγωγικότητα, την εγγενή αστάθεια και τον «προοδευτικό» χαρακτήρα του—, βλ. Ludwig von Mises, *Critique of Interventionism* (New Rochelle, N.Y.: Arlington House, 1977)· βλ. επίσης του ιδίου, *Human Action*, μέρος 6: «The Hampered Market Economy».

Για εμπειρικά παραδείγματα των αποπολιτιστικών και ηθικά διαλυτικών επιδράσεων των αναδιανεμητικών πολιτικών, βλ. Banfield, *The Unheavenly City Revisited*· Charles Murray, *Losing Ground* (New York: Basic Books, 1984). ↩

48 Πριν από και για μεγάλο διάστημα μετά την έναρξη του δημοκρατικού αβασίλευτου μετασχηματισμού της Ευρώπης με τη Γαλλική και την Αμερικανική Επανάσταση, οι περισσότεροι διακεκριμένοι κοινωνικοί φιλόσοφοι —από τους Montesquieu, Rousseau, Kant και Say έως τον J.S. Mill— υποστήριζαν ουσιαστικά «ότι μόνο οι άρχουσες τάξεις ο βασιλιάς, οι ευγενείς ήθελαν πόλεμο και ότι "ο λαός", εάν του επιτρεπόταν να μιλήσει για τον εαυτό του, θα επέλεγε με ενθουσιασμό την ειρήνη». Michael Howard, *War and the Liberal Conscience* (New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press, 1978), κεφ. 1 και 2, σ. 45. Πράγματι, ο Immanuel Kant, στο *Perpetual Peace* (1795), υποστήριζε ότι ένα αβασίλευτο σύνταγμα αποτελεί προϋπόθεση της αιώνιας ειρήνης. Διότι υπό ένα αβασίλευτο σύνταγμα,

όταν είναι αναγκαία η συγκατάθεση των πολιτών για να αποφασιστεί εάν θα γίνει πόλεμος ή όχι, τίποτε δεν είναι φυσικότερο από το ότι, εφόσον θα έπρεπε να αποφασίσουν να επιβάλουν στους εαυτούς τους όλες τις κακουχίες του πολέμου, θα διστάζουν πολύ να αρχίσουν μια τόσο ολέθρια περιπέτεια. Αντιθέτως, υπό ένα σύνταγμα στο οποίο ο υπήκοος δεν είναι πολίτης, και το οποίο επομένως δεν είναι αβασίλευτο, αυτό είναι το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο, επειδή ο κυρίαρχος δεν είναι πολίτης του κράτους αλλά ιδιοκτήτης του· τα γεύματα, το κυνήγι, τα ανάκτορα, οι γιορτές του κ.λπ. δεν θα υποφέρουν στο ελάχιστο από τον πόλεμο, και μπορεί έτσι να πολεμήσει για ασήμαντους λόγους, σαν να επρόκειτο για εκδρομή αναψυχής. (*Gesammelte Werke in zwölf Bänden*, επιμ. Wilhelm Weischedel [Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1964], τόμ. 11, σ. 205 κ.ε.)

Στην πραγματικότητα ισχύει το αντίθετο: η αντικατάσταση μιας μοναρχίας από ένα αβασίλευτο πολίτευμα δεν συνεπάγεται λιγότερη κρατική εξουσία ούτε καν αυτοκυβέρνηση. Συνεπάγεται την αντικατάσταση της κακής ιδιωτικής διαχείρισης του κράτους από τη χειρότερη δημόσια διαχείρισή του. Για τον απατηλό χαρακτήρα των αντίθετων απόψεων του Kant και άλλων και τη «θετική» ιστορική συσχέτιση μεταξύ δημοκρατίας και αυξημένης στρατιωτικοποίησης και πολέμου, βλ. Michael Howard, *War in European History* (New York: Oxford University Press, 1976)· John F.C. Fuller, *War and Western Civilization 1832–1932* (Freeport, N.Y.: Books for Libraries, 1969)· του ιδίου, *The Conduct of War, 1789–1961* (New York: Da Capo Press, 1992)· επίσης Ekkehard Krippendorff, *Staat und Krieg* (Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1985). ↩

49 Howard, *War in European History*, σ. 73. Για παρόμοια αποτίμηση, βλ. Fuller, *The Conduct of War*:

Τόσο πλήρως αποκομμένη ήταν η πολιτική ζωή από τον πόλεμο, ώστε, στο έργο του *A Sentimental Journey through France and Italy*, ο Laurence Sterne διηγείται ότι κατά τον Επταετή Πόλεμο 1756–1763 έφυγε από το Λονδίνο για το Παρίσι με τόση βιασύνη ώστε «δεν μου πέρασε ποτέ από τον νου ότι βρισκόμασταν σε πόλεμο με τη Γαλλία» και ότι, όταν έφτασε στο Ντόβερ, συνειδητοποίησε ξαφνικά πως δεν είχε διαβατήριο. Αυτό, ωστόσο, δεν εμπόδισε το ταξίδι του και, όταν έφτασε στις Βερσαλλίες, ο δούκας de Choiseul, υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας, του έστειλε ένα. Στο Παρίσι τον επευφήμησαν οι Γάλλοι θαυμαστές του, ενώ στο Frontignac η αγγλική παροικία τον προσκάλεσε σε θεατρικές παραστάσεις. (σ. 22–23) ↩

50 Βλ. σχετικά επίσης Fuller, *The Conduct of War*, κεφ. 1. Εδώ ο Fuller, σ. 23, παραθέτει τον Daniel Defoe, σύμφωνα με τον οποίο συχνά «στρατοί πενήντα χιλιάδων ανδρών σε κάθε πλευρά στέκονται αντικριστά, ο ένας στη θέα του άλλου, και περνούν μια ολόκληρη εκστρατεία αποφεύγοντας ή, όπως κομψά λέγεται, παρατηρώντας ο ένας τον άλλο, και κατόπιν αποχωρούν στα χειμερινά τους καταλύματα»· ομοίως, παρατίθεται η παρατήρηση του Sir John Fontescue:

Το να αναγκάσεις έναν εχθρό να καταναλώσει τα δικά του εφόδια ήταν σημαντικό· το να τον εξαναγκάσεις να εφοδιάζει τους αντιπάλους του ήταν σημαντικότερο· το να εγκατασταθείς για τον χειμώνα στην επικράτειά του ήταν πολύ σημαντικότερο. Έτσι, το να εισέλθεις στα εδάφη ενός εχθρού και να τον κρατάς σε πορείες μπρος πίσω επί εβδομάδες χωρίς να του δίνεις ευκαιρία να καταφέρει πλήγμα αποτελούσε από μόνο του διόλου ευκαταφρόνητη επιτυχία. (σ. 25) ↩

51 Guglielmo Ferrero, *Peace and War* (Freeport, N.Y.: Books for Libraries Press, 1969), σ. 5–7. Βλ. επίσης Fuller, *The Conduct of War*, σ. 20–25· του ιδίου, *War and Western Civilization*, σ. 26–29· Howard, *War in European History*, κεφ. 4· Palmer και Colton, *A History of the Western World*, σ. 274–75. Τον δέκατο όγδοο αιώνα, σημειώνουν,

> ποτέ ο πόλεμος δεν ήταν τόσο ακίνδυνος, ... Αυτός ήταν ένας λόγος για τον οποίο οι κυβερνήσεις προσέφευγαν τόσο εύκολα στον πόλεμο. Από την άλλη πλευρά, οι κυβερνήσεις αποσύρονταν επίσης από τον πόλεμο πολύ ευκολότερα από ό,τι σε μεταγενέστερες εποχές. Τα θησαυροφυλάκιά τους μπορούσαν να εξαντληθούν, οι εκπαιδευμένοι στρατιώτες τους να αναλωθούν· διακυβεύονταν μόνο πρακτικά και ορθολογικά ζητήματα· δεν υπήρχε πολεμική υστερία ή πίεση της μαζικής κοινής γνώμης· ο σημερινός εχθρός μπορούσε να γίνει ο αυριανός σύμμαχος. Η ειρήνη ήταν σχεδόν εξίσου εύκολο να συναφθεί όσο και ο πόλεμος να αρχίσει. Οι συνθήκες ειρήνης αποτελούσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης, δεν επιβάλλονταν. Έτσι, ο δέκατος όγδοος αιώνας γνώρισε μια ακολουθία πολέμων και συνθηκών, περισσότερων πολέμων, συνθηκών και αναδιατάξεων συμμαχιών, που προέκυπταν όλες από περίπου τα ίδια ζητήματα, με ακριβώς τις ίδιες δυνάμεις παρούσες στο τέλος όπως και στην αρχή. (Στο ίδιο) ↩

52 Ως αποτέλεσμα γάμων, κληροδοτημάτων, κληρονομιών κ.λπ., οι βασιλικές επικράτειες ήταν συχνά εδαφικά ασυνεχείς και οι βασιλείς συχνά κατέληγαν να κυβερνούν γλωσσικά και πολιτισμικά διαφορετικούς πληθυσμούς. Κατά συνέπεια, έκριναν ότι ήταν προς το συμφέρον τους να μιλούν πολλές γλώσσες: καθολικές, όπως τα λατινικά και κατόπιν τα γαλλικά, καθώς και τοπικές, όπως τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα ιταλικά, τα ρωσικά, τα ολλανδικά, τα τσεχικά κ.λπ. Βλ. Malcolm Vale, «Civilization of Courts and Cities in the North, 1200–1500», στο *Oxford History of Medieval Europe*, επιμ. George Holmes (Oxford: Oxford University Press, 1988), σ. 322–23. Ομοίως, οι ολιγάριθμες κοινωνικές και πνευματικές ελίτ γνώριζαν συνήθως καλά πολλές γλώσσες και καταδείκνυαν έτσι τον ταυτόχρονα τοπικό και υπερτοπικό, ή κοσμοπολίτικο-πνευματικό, προσανατολισμό τους. Αυτή η κοσμοπολίτικη αντίληψη εκδηλωνόταν στο γεγονός ότι, καθ' όλη τη μοναρχική εποχή έως το 1914, η Ευρώπη χαρακτηριζόταν από σχεδόν πλήρη ελευθερία μετανάστευσης. «Ένας άνθρωπος μπορούσε να ταξιδέψει απ' άκρου εις άκρον της ηπείρου χωρίς διαβατήριο, ώσπου να φτάσει στα σύνορα της Ρωσίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μπορούσε να εγκατασταθεί σε ξένη χώρα για εργασία ή αναψυχή χωρίς διατυπώσεις, εκτός, περιστασιακά, από ορισμένες υγειονομικές απαιτήσεις. Κάθε νόμισμα ήταν εξίσου καλό με τον χρυσό»· A.J.P. Taylor, *From Sarajevo to Potsdam* (New York: Harcourt, Brace and World, 1966), σ. 7. Αντιθέτως, σήμερα, στην εποχή της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης, έχει καταστεί αδιανόητο να κυβερνάται κανείς από έναν «ξένο» ή τα κράτη να αποτελούν οτιδήποτε άλλο παρά εδαφικά συνεχείς επικράτειες. Τα κράτη ορίζονται από τους πολίτες τους και οι πολίτες, με τη σειρά τους, ορίζονται από τα κρατικά διαβατήριά τους. Η διεθνής μετανάστευση ρυθμίζεται και ελέγχεται αυστηρά. Οι πολιτικοί άρχοντες και η πνευματική ελίτ, πολύ πολυπληθέστεροι πλέον, αγνοούν ολοένα περισσότερο τις ξένες γλώσσες. Δεν είναι σύμπτωση ότι, από όλα τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μόνο ο Otto von Habsburg, ο σημερινός επικεφαλής της οικογένειας των πρώην ηγεμόνων Habsburgs, μιλά όλες τις επίσημες γλώσσες εργασίας του κοινοβουλίου.

Για μια εξέχουσα, έντονα απολογητική ιστορική πραγματεία της μετάβασης από τον κοσμοπολιτισμό στον εθνικισμό στη Γερμανία του δέκατου ένατου αιώνα, βλ. Friedrich Meinecke, *Cosmopolitanism and the National State* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1970). ↩

53 Howard, *War in European Civilization*, σ. 75–76. Βλ. επίσης στρατάρχη Ferdinand Foch, *The Principles of War* (Chapham and Hall, 1918):

> Μια νέα εποχή είχε αρχίσει, η εποχή των εθνικών πολέμων, των πολέμων που επρόκειτο να προσλάβουν φρενήρη ρυθμό· διότι αυτοί οι πόλεμοι ήταν προορισμένοι να ρίξουν στη μάχη όλους τους πόρους του έθνους· θα έθεταν ως σκοπό τους όχι ένα δυναστικό συμφέρον, όχι την κατάκτηση ή κατοχή μιας επαρχίας, αλλά την υπεράσπιση ή διάδοση, καταρχάς, φιλοσοφικών ιδεών και, κατόπιν, αρχών ανεξαρτησίας, ενότητας και ποικίλων άυλων πλεονεκτημάτων. Τέλος, διακύβευαν στην έκβασή τους τα συμφέροντα και την περιουσία κάθε ιδιώτη. Εξού και η ανάδυση παθών, δηλαδή στοιχείων ισχύος, τα οποία έως τότε παρέμεναν σε μεγάλο βαθμό αχρησιμοποίητα. (σ. 30)

Ομοίως καταλήγει ο Fuller, *War and Western Civilization*, σ. 26–27:

> Η επίδραση του εθνικού πνεύματος, δηλαδή της δημοκρατίας, στον πόλεμο ήταν βαθιά, … φόρτισε συναισθηματικά τον πόλεμο και, κατά συνέπεια, τον έκανε πιο βάναυσο· … Τον δέκατο όγδοο αιώνα οι πόλεμοι αποτελούσαν σε μεγάλο βαθμό ενασχόληση βασιλέων, αυλικών και ευγενών. Οι στρατοί συντηρούνταν από τις αποθήκες τους, αναμειγνύονταν όσο το δυνατόν λιγότερο στη ζωή του πληθυσμού και, καθώς οι στρατιώτες πληρώνονταν από το προσωπικό ταμείο του βασιλιά, ήταν υπερβολικά δαπανηροί για να θυσιάζονται ελαφρά τη καρδία σε μαζικές επιθέσεις. Η αλλαγή επήλθε με τη Γαλλική Επανάσταση, ο αβρακωτισμός αντικατέστησε τον αυλισμό και, καθώς οι στρατοί γίνονταν ολοένα περισσότερο όργανα του λαού, αυξάνονταν όχι μόνο σε μέγεθος αλλά και σε αγριότητα. Οι εθνικοί στρατοί πολεμούν έθνη, οι βασιλικοί στρατοί πολεμούν τους ομοίους τους· οι πρώτοι υπακούουν σε έναν όχλο —πάντοτε παράφρονα—, οι δεύτεροι σε έναν βασιλιά —κατά κανόνα σώφρονα. … Όλα αυτά προέκυψαν από τη Γαλλική Επανάσταση, η οποία έδωσε επίσης στον κόσμο την υποχρεωτική στράτευση —τον πόλεμο της αγέλης—, και η αγέλη, συνενούμενη με τη χρηματοδότηση και το εμπόριο, γέννησε νέα πεδία πολέμου. Διότι, μόλις πολεμά ολόκληρο το έθνος, ολόκληρη η εθνική πίστη καθίσταται διαθέσιμη για τους σκοπούς του πολέμου.

Και για τις επιδράσεις της υποχρεωτικής στράτευσης ειδικότερα, ο Fuller σημειώνει, *Conduct of War*, σ. 33 και 35:

> Η υποχρεωτική στράτευση άλλαξε τη βάση του πολέμου. Έως τότε οι στρατιώτες ήταν δαπανηροί, τώρα ήταν φθηνοί· οι μάχες αποφεύγονταν, τώρα επιδιώκονταν, και όσο βαριές κι αν ήταν οι απώλειες, μπορούσαν να αναπληρωθούν γρήγορα μέσω των στρατολογικών καταλόγων. … Από τον Αύγουστο του 1793, όταν το κοινοβούλιο της Γαλλικής Δημοκρατίας θέσπισε καθολική υποχρεωτική στρατιωτική θητεία και έπειτα, ο πόλεμος επρόκειτο να γίνει όχι μόνο ολοένα πιο απεριόριστος αλλά τελικά ολοκληρωτικός. Κατά την τέταρτη δεκαετία του εικοστού αιώνα, η ζωή αποτιμούνταν τόσο φθηνά ώστε η μαζική σφαγή άμαχων πληθυσμών έγινε εξίσου αποδεκτός στρατηγικός στόχος όσο ήταν οι μάχες σε προηγούμενους πολέμους. Μέσα σε 150 χρόνια, η υποχρεωτική στράτευση είχε οδηγήσει τον κόσμο πίσω στη φυλετική βαρβαρότητα. ↩

54 William A. Orton, *The Liberal Tradition: A Study of the Social and Spiritual Conditions of Freedom* (Port Washington, N.Y.: Kennikat Press, 1969), σ. 251–52. ↩

55 Για την ιστορική σημασία και τον επαναστατικό χαρακτήρα αυτού του μετασχηματισμού, βλ. Guglielmo Ferrero, *Peace and War*, ιδίως σ. 155 κ.ε.· του ιδίου, *Macht* (Bern: A. Francke, 1944)· Robert R. Palmer και Joel Colton, *A History of the Modern World*, ιδίως κεφ. 14 και 18· επίσης Reinhard Bendix, *Kings or People* (Berkeley: University of California Press, 1978).

Για τη διανοητική συζήτηση γύρω από την ιδέα της λαϊκής κυριαρχίας και της καθολικής ψηφοφορίας, ιδίως στη Μεγάλη Βρετανία, βλ. Elie Halevy, *The Growth of Philosophical Radicalism* (Boston: Beacon Press, 1955), ιδίως σ. 120–50. ↩

56 Palmer και Colton, *A History of the Modern World*, σ. 606. ↩

57 Για τις λεπτομέρειες αυτής της διαδικασίας, βλ. Flora, *State, Economy, and Society in Western Europe*, κεφ. 3. ↩

58 Για τη συμμετοχή των ΗΠΑ στον πόλεμο, βλ. Fuller, *The Conduct of War*, κεφ. 9· για τον ρόλο του Woodrow Wilson ειδικότερα, βλ. Murray N. Rothbard, «World War I as Fulfillment: Power and the Intellectuals», *Journal of Libertarian Studies* 9, αρ. 1 (1989)· Paul Gottfried, «Wilsonianism: The Legacy that Won't Die», *Journal of Libertarian Studies* 9, αρ. 2 (1990). ↩

59 Αξιοσημείωτο είναι ότι η ελβετική αβασίλευτη πολιτεία, η οποία ήταν η πρώτη χώρα που κατοχύρωσε σταθερά τον θεσμό της καθολικής ψηφοφορίας για άνδρες άνω των 20 ετών, το 1848, ήταν η τελευταία που επέκτεινε το δικαίωμα ψήφου και στις γυναίκες, το 1971. ↩

60 Για την παγκόσμια άνοδο του κρατισμού από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, βλ. Paul Johnson, *Modern Times: The World from the Twenties to the Eighties* (New York: Harper and Row, 1983)· για τη διόγκωση του αμερικανικού κράτους και τη σχέση της με τον πόλεμο, βλ. Robert Higgs, *Crisis and Leviathan: Critical Episodes in the Growth of American Government* (New York: Oxford University Press, 1987). ↩

61 Για τις κοινές ιστορικές ρίζες του σοβιετικού κομμουνισμού, του φασισμού και του εθνικοσοσιαλισμού ως «τυραννιών» —κυριολεκτικά: «αυθαίρετων εξουσιών, των οποίων οι κάτοχοι ισχυρίζονται ότι τις χρησιμοποιούν για τον λαό και πράγματι απευθύνονται στον λαό για υποστήριξη»— στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς και για τον «πρωτογενή» χαρακτήρα του πρώτου και τον «παράγωγο» χαρακτήρα των τελευταίων, βλ. Elie Halevy, *The Era of Tyrannies* (Garden City, N.Y.: Anchor Books, 1965). ↩

2. Περί μοναρχίας, δημοκρατίας και της ιδέας της φυσικής τάξης

62 Για τη θεωρία του κράτους, βλ. Murray N. Rothbard, *For A New Liberty* (New York: Macmillan, 1978)· του ιδίου, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998)· του ιδίου, *Power and Market* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977)· Hans-Hermann Hoppe, *Eigentum, Anarchie und Staat* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987)· του ιδίου, *A Theory of Socialism and Capitalism* (Boston: Kluwer, 1989)· του ιδίου, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993)· επίσης Albert J. Nock, *Our Enemy, the State* (Delevan, Wisc.: Hallberg Publishing, 1983)· Franz Oppenheimer, *The State* (New York: Vanguard Press, 1914)· του ιδίου, *System der Soziologie*, τόμ., *Der Staat* (Stuttgart: Gustav Fischer, 1964). ↩

63 Για όσα ακολουθούν, βλ. επίσης κεφ. 1, 3 και 13. ↩

64 Βλ. επίσης Bertrand de Jouvenel, *On Power: The Natural History of its Growth* (New York: Viking, 1949), ιδίως σ. 9–10. ↩

65 Βλ. Rothbard, *Power and Market*, σ. 188–89· επίσης *Managing the Commons*, επιμ. Garret Hardin και John Baden (San Francisco: W.H. Freeman, 1977)· και Mancur Olson, «Dictatorship, Democracy, and Development», *American Political Science Review* 87, αρ. 3 (1993). ↩

66 Εκτός από τα έργα που παρατίθενται στην υποσημείωση 1 παραπάνω, βλ. Lysander Spooner, *No Treason: The Constitution of No Authority* (Larkspur, Colo.: Pine Tree Press, 1966), σ. 17. ↩

67 Για το φαινόμενο και τη θεωρία της χρονικής προτίμησης, βλ. ιδίως Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), κεφ. 18 και 19· επίσης William Stanley Jevons, *Theory of Political Economy* (New York: Augustus M. Kelley, 1965)· Eugen von Böhm-Bawerk, *Capital and Interest*, 3 τόμ. (South Holland, Ill.: Libertarian Press, 1959)· Frank Fetter, *Capital, Interest, and Rent* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977)· Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State*, 2 τόμ. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1993). ↩

68 Βλ. επίσης κεφ. 1, 3 και 13. ↩

69 Βλ. σχετικά Guglielmo Ferrero, *Peace and War* (Freeport, N.Y.: Books for Libraries Press, 1969), ιδίως κεφ. 3· του ιδίου, *Macht* (Bern: A. Francke, 1944)· Erik von Kuehnelt-Leddihn, *Leftism Revisited* (Washington, D.C.: Henry Regnery, 1990)· Reinhard Bendix, *Kings or People* (Berkeley: University of California Press, 1978). ↩

70 Για λεπτομερή τεκμηρίωση, βλ. Peter Flora, *State, Economy, and Society in Western Europe 1815–1975* (Frankfurt/M.: Campus, 1983), τόμ. 1, κεφ. 3· επίσης Robert R. Palmer και Joel Colton, *A History of the Modern World* (New York: Alfred Knopf, 1992), ιδίως κεφ. 14 και 18. ↩

71 Για τον αριστοκρατικό, μη δημοκρατικό χαρακτήρα των πρώιμων ΗΠΑ, βλ. Lord Acton, «Political Causes of the American Revolution», στο έργο του *The Liberal Interpretation of History* (Chicago: University of Chicago Press, 1967)· επίσης Chris Woltermann, «Federalism, Democracy and the People», *Telos* 26, αρ. 1 (1993). ↩

72 Για τη συμμετοχή των ΗΠΑ στον πόλεμο, βλ. John F.C. Fuller, *The Conduct of War* (New York: Da Capo, 1992), κεφ. 9· για τον ρόλο του Woodrow Wilson και την πολιτική του να «καταστήσει τον κόσμο ασφαλή για τη δημοκρατία», βλ. Murray N. Rothbard, «World War I as Fulfillment: Power and the Intellectuals», *Journal of Libertarian Studies* 9, αρ. 1 (1989)· Paul Gottfried, «Wilsonianism: The Legacy that Won't Die», *Journal of Libertarian Studies* 9, αρ. 2 (1990)· Kuehnelt-Leddihn, *Leftism Revisited*, κεφ. 15. ↩

73 Αξιοσημείωτο είναι ότι η ελβετική αβασίλευτη πολιτεία, η οποία ήταν η πρώτη χώρα που καθιέρωσε την καθολική ανδρική ψηφοφορία, το 1848, ήταν η τελευταία που επέκτεινε το δικαίωμα ψήφου και στις γυναίκες, το 1971. Ομοίως, η Γαλλική Δημοκρατία, όπου η καθολική ανδρική ψηφοφορία υπήρχε από το 1848, επέκτεινε το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες μόλις το 1945. ↩

74 Βλ. Hans Joachim Schoeps, *Preussen. Geschichte eines Staates* (Frankfurt/M.: Ullstein, 1981), σ. 405, για στοιχεία σχετικά με την Αγγλία, την Πρωσία και την Αυστρία. ↩

75 Carlo M. Cipolla, *Before the Industrial Revolution: European Society and Economy, 1000–1700* (New York: W.W. Norton, 1980), σ. 48. ↩

76 Bertrand de Jouvenel, *Sovereignty: An Inquiry into the Political Good* (Chicago: University of Chicago Press, 1957), σ. 178. «Ο βασιλιάς», συνεχίζει να εξηγεί ο de Jouvenel,

> δεν μπορούσε να απαιτεί εισφορές· μπορούσε μόνο να ζητά «ενισχύσεις». Τονιζόταν ότι οι πιστοί υπήκοοί του του παρείχαν βοήθεια με την ελεύθερη βούλησή τους και συχνά άδραχναν αυτή την ευκαιρία για να θέσουν όρους. Για παράδειγμα, παραχώρησαν ενισχύσεις στον John the Good της Γαλλίας, υπό τον όρο ότι στο εξής θα απέφευγε να
>
> κόβει νομίσματα ελλιπούς βάρους. ... Για να αναπληρώσει το θησαυροφυλάκιό του, ο βασιλιάς μπορούσε να περιοδεύει ως επαίτης από πόλη σε πόλη, εκθέτοντας τις ανάγκες του και εξασφαλίζοντας τοπικές χορηγίες, όπως συνέβη στις παραμονές του Εκατονταετούς Πολέμου· ή μπορούσε να συγκεντρώνει από όλα τα μέρη της χώρας εκείνους των οποίων τη χρηματοδοτική υποστήριξη επιθυμούσε. Είναι σοβαρό σφάλμα να συγχέεται μια τέτοια συνέλευση με ένα σύγχρονο κοινοβούλιο εν συνεδριάσει, μολονότι το δεύτερο προήλθε από την πρώτη. Το Κοινοβούλιο είναι κυρίαρχο και μπορεί να απαιτεί εισφορές. Οι παλαιότερες συνελεύσεις πρέπει μάλλον να νοούνται ως συγκεντρώσεις σημερινών διευθυντών εταιρειών που συμφωνούν να παραχωρήσουν στο δημόσιο ταμείο μέρος των κερδών τους, με παρόντες ορισμένους συνδικαλιστικούς ηγέτες που συμφωνούν να διαθέσουν μέρος των συνδρομών των συνδικάτων τους για δημόσιους σκοπούς. Από κάθε ομάδα ζητούνταν μια χορηγία και, επομένως, καθεμία βρισκόταν σε καλή θέση για να θέσει όρους. Ένα σύγχρονο κοινοβούλιο δεν θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί κατ' αυτόν τον τρόπο, αλλά θα επέβαλλε τη θέλησή του με πλειοψηφική ψήφο. (σ. 178–79) ↩

77 Βλ. Flora, *State, Economy, and Society in Western Europe*, τόμ. 1, σ. 258–59. ↩

78 Στο ίδιο, κεφ. 8. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι κρατικές δαπάνες αυξάνονταν συνήθως σε περιόδους πολέμου. Ωστόσο, η εικόνα που περιγράφηκε παραπάνω ισχύει και για τις πολεμικές περιόδους. Στη Μεγάλη Βρετανία, για παράδειγμα, κατά την κορύφωση των Ναπολεόντειων πολέμων, οι κρατικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέβηκαν σχεδόν στο 25 τοις εκατό. Αντιθέτως, κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο έφτασαν σχεδόν στο 50 τοις εκατό και κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αυξήθηκαν αισθητά πάνω από το 60 τοις εκατό. Βλ. στο ίδιο, σ. 440–41. ↩

79 Στο ίδιο, κεφ. 5. Πράγματι, το σημερινό μερίδιο της κρατικής απασχόλησης, περίπου 15 τοις εκατό του εργατικού δυναμικού, πρέπει να θεωρείται συστηματικά υποεκτιμημένο, διότι, πέρα από το σύνολο του στρατιωτικού προσωπικού, εξαιρεί επίσης το προσωπικό νοσοκομείων, προνοιακών ιδρυμάτων, οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης και εθνικοποιημένων επιχειρήσεων. ↩

80 Βλ. επίσης Murray N. Rothbard, *What Has Government Done to Our Money?* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1990)· Henry Hazlitt, *From Bretton Woods to World Inflation* (Chicago: Regnery, 1984)· Hans-Hermann Hoppe, «Banking, Nation States, and International Politics: A Sociological Reconstruction of the Present Economic Order», *Review of Austrian Economics* 4 (1990)· του ιδίου, «How is Fiat Money Possible? or, The Devolution of Money and Credit», *Review of Austrian Economics* 7, αρ. 2 (1994). ↩

81 Βλ. B.R. Mitchell, *Abstract of British Historical Statistics* (Cambridge: Cambridge University Press, 1962), σ. 468 κ.ε. ↩

82 B.R. Mitchell, *European Historical Statistics 1750–1970* (New York: Columbia University Press, 1978), σ. 388 κ.ε. ↩

83 Έτος βάσης 1930: 100· βλ. Ron Paul και Lewis Lehrmann, *The Case for Gold: A Minority Report to the U.S. Gold Commission* (Washington, D.C.: Cato Institute, 1982), σ. 165 κ.ε. ↩

84 Έτος βάσης 1983: 100· βλ. *Economic Report of the President* (Washington, D.C.: Government Printing Office, 1992). ↩

85 Βλ. Mitchell, *Abstract of British Historical Statistics*, σ. 444 κ.ε. ↩

86 Βλ. Milton Friedman και Anna Schwartz, *A Monetary History of the United States, 1867–1960* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1963), σ. 704–22· και *Economic Report of the President*, 1992.

Αξιοσημείωτη διαφορά μεταξύ της μοναρχικής εποχής και της εποχής της δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης υπάρχει επίσης ως προς την ανάπτυξη και την αναγνώριση της νομισματικής θεωρίας. Ο πρώιμος θεωρητικός του χρήματος αναγκαστικής κυκλοφορίας και της πίστωσης John Law, αφού δοκίμασε τις δυνάμεις του στη νομισματική μεταρρύθμιση από το 1711 έως το 1720, εγκατέλειψε κρυφά τη Γαλλία και κατέφυγε στη Βενετία, όπου πέθανε φτωχός και λησμονημένος. Σε σαφή αντίθεση, ο διάδοχος του John Law στον εικοστό αιώνα, ο John Maynard Keynes, ο οποίος έφερε ευθύνη για την κατάρρευση του κλασικού κανόνα χρυσού μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και άφησε πίσω του το σύστημα του Bretton Woods, που κατέρρευσε το 1971, τιμήθηκε όσο ζούσε και εξακολουθεί να τιμάται σήμερα ως ο κορυφαίος οικονομολόγος του κόσμου. Αν μη τι άλλο, η προσωπική φιλοσοφία του Keynes, του ηδονισμού και του προσανατολισμού στο παρόν, η οποία συνοψίζεται στη διάσημη ρήση του ότι «μακροπρόθεσμα είμαστε όλοι νεκροί», συνοψίζει πράγματι το ίδιο το πνεύμα της δημοκρατικής εποχής. Ομοίως, ο Milton Friedman, ο οποίος φέρει μεγάλο μέρος της ευθύνης για τη νομισματική τάξη μετά το 1971 και, επομένως, για

την πληθωριστικότερη ειρηνική περίοδο ολόκληρης της ανθρώπινης ιστορίας, εξυμνείται ως ένας από τους μεγάλους οικονομολόγους. Βλ. περαιτέρω Joseph T. Salerno, «Two Traditions in Modern Monetary Theory: John Law and A.R.J. Turgot», *Journal des Economistes et des Etudes Humaines* 2, αρ. 2/3 (1991). ↩

87 Βλ. Sidney Homer και Richard Sylla, *A History of Interest Rates* (New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press, 1991), σ. 188 και 437. ↩

88 Βλ. Jonathan Hughes, *American Economic History* (Glenview, Ill.: Scott, Foresman, 1990), σ. 432, 498 και 589.

Επιπλέον, περιοριζόμενοι από έναν κανόνα εμπορευματικού χρήματος, οι μονάρχες δεν μπορούσαν να «νομισματοποιούν» το χρέος τους. Όταν ο βασιλιάς πωλούσε ομόλογα σε ιδιώτες χρηματοδότες ή τράπεζες, υπό τον κανόνα χρυσού αυτό δεν επηρέαζε τη συνολική προσφορά χρήματος. Εάν, ως συνέπεια, ο βασιλιάς δαπανούσε περισσότερα, άλλοι θα έπρεπε να δαπανούν λιγότερα. Επομένως, οι δανειστές ενδιαφέρονταν να εκτιμούν ορθά τον κίνδυνο που συνδεόταν με τα δάνειά τους και οι βασιλείς πλήρωναν συνήθως επιτόκια αισθητά υψηλότερα από εκείνα των εμπορικών δανειοληπτών. Βλ. Homer και Sylla, *A History of Interest Rates*, σ. 84 και σ. 5, 99, 106 και 113 κ.ε. Αντιθέτως, υπό τον κανόνα χρυσού συναλλάγματος, με πολύ έμμεση μόνο σύνδεση του χαρτονομίσματος με τον χρυσό, και ιδίως υπό ένα καθεστώς καθαρού χρήματος αναγκαστικής κυκλοφορίας χωρίς καμία σύνδεση με τον χρυσό, η χρηματοδότηση των κρατικών ελλειμμάτων μετατρέπεται σε απλή τραπεζική τεχνική διαδικασία. Σήμερα, πωλώντας το χρέος τους στο τραπεζικό σύστημα, οι κυβερνήσεις μπορούν ουσιαστικά να δημιουργούν νέο χρήμα για να το εξυπηρετούν. Όταν το υπουργείο Οικονομικών πωλεί ομόλογα στο σύστημα εμπορικών τραπεζών, οι τράπεζες δεν τα πληρώνουν από τις υφιστάμενες χρηματικές καταθέσεις τους· με τη συνδρομή αγορών ανοικτής αγοράς από την κρατικά κατεχόμενη κεντρική τράπεζα, δημιουργούν πρόσθετες καταθέσεις όψεως εκ του μηδενός. Το τραπεζικό σύστημα δεν δαπανά λιγότερα ως συνέπεια της αύξησης των κρατικών δαπανών. Αντιθέτως, το κράτος δαπανά περισσότερα και οι τράπεζες δαπανούν —δανείζουν— όσα και πριν. Επιπλέον, αποκομίζουν τόκους από τα νεοαποκτηθέντα ομόλογά τους. Βλ. Murray N. Rothbard, *The Mystery of Banking* (New York: Richardson and Snyder, 1983), ιδίως κεφ. 11. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες διστάζουν ελάχιστα να αγοράζουν κρατικά ομόλογα ακόμη και με επιτόκια χαμηλότερα της αγοράς, και η αύξηση του κρατικού χρέους συμβαδίζει έτσι με την αύξηση του πληθωρισμού. ↩

89 De Jouvenel, *Sovereignty*, σ. 172–73 και 189· βλ. επίσης Fritz Kern, *Kingship and Law in the Middle Ages* (Oxford: Blackwell, 1948), ιδίως σ. 151· Bernhard Rehfeld, *Die Wurzeln des Rechts* (Berlin, 1951), ιδίως σ. 67. ↩

90 Βλ. Bruce L. Benson, «The Development of Criminal Law and Its Enforcement», *Journal des Economistes et des Etudes Humaines* 3, αρ. 1 (1992). ↩

91 Βλ. Albert V. Dicey, *Lectures on the Relation Between Law and Public Opinion in England During the Nineteenth Century* (London: Macmillan, 1903)· επίσης Friedrich A. Hayek, *Law, Legislation, and Liberty* (Chicago: University of Chicago Press, 1973), τόμ. 1, κεφ. 4 και 6. ↩

92 Βλ. Robert Nisbet, *Community and Power* (New York: Oxford University Press, 1962), σ. 110–11. ↩

93 Bertrand de Jouvenel, *Sovereignty*, σ. 189· βλ. επίσης Nisbet, *Community and Power*, κεφ. 5:

Ο βασιλιάς μπορεί κατά καιρούς να κυβερνούσε με έναν βαθμό έλλειψης λογοδοσίας που ελάχιστοι σύγχρονοι κρατικοί αξιωματούχοι μπορούν να απολαμβάνουν, αλλά είναι αμφίβολο εάν, ως προς τις πραγματικές εξουσίες και λειτουργίες, οποιοσδήποτε βασιλιάς ακόμη και των «απόλυτων μοναρχιών» του δέκατου έβδομου αιώνα ασκούσε το είδος εξουσίας που σήμερα ενυπάρχει στο αξίωμα πολλών υψηλόβαθμων αξιωματούχων των δημοκρατιών. (σ. 103) ↩

94 Βλ. Donald Boudreaux, «The World's Biggest Government», *Free Market* (Νοέμβριος 1994). ↩

95 Βλ. επίσης T. Alexander Smith, *Time and Public Policy* (Knoxville: University of Tennessee Press, 1988). ↩

96 Βλ. Homer και Sylla, *A History of Interest Rates*, σ. 557–58. ↩

97 Βλ. στο ίδιο, σ. 554–55. ↩

98 Βλ. Cipolla, *Before the Industrial Revolution*, σ. 39. ↩

99 Βλ. στο ίδιο, σ. 54–55· Flora, *State, Economy, and Society in Western Europe*, κεφ. 8 και σ. 454. ↩

100 Βλ. Mitchell, *European Historical Statistics 1750–1970*, σ. 16 κ.ε. ↩

101 Βλ. Allan C. Carlson, *Family Questions: Reflections on the American Social Crises* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1988)· του ιδίου, *The Swedish Experiment in Family Politics* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1990)· του ιδίου, «What Has Government Done to Our Families?», *Essays in Political Economy* 13 (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1991)· Charles Murray, *Losing Ground* (New York: Basic Books, 1984)· για μια πρώιμη διάγνωση, βλ. Joseph A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism, and Democracy* (New York: Harper, 1942), κεφ. 14. ↩

102 Βλ. James Q. Wilson και Richard J. Herrnstein, *Crime and Human Nature* (New York: Simon and Schuster, 1985), σ. 408–09· για το μέγεθος της αύξησης της εγκληματικής δραστηριότητας που επέφεραν η δημοκρατική αβασίλευτη διακυβέρνηση και ο προνοιακός κρατισμός κατά τα τελευταία εκατό χρόνια, βλ. επίσης Roger D. McGrath, *Gunfighters, Highwaymen, and Vigilantes* (Berkeley: University of California Press, 1984), ιδίως κεφ. 13· του ιδίου, «Treat Them to a Good Dose of Lead», *Chronicles* (Ιανουάριος 1994). ↩

103 Βλ. J. Philippe Rushton, *Race, Evolution, and Behavior* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1995)· Michael Levin, *Why Race Matters* (Westport, Conn.: Praeger, 1998). ↩

104 Βλ. Wilson και Herrnstein, *Crime and Human Nature*, σ. 411. ↩

105 Στο ίδιο ουσιαστικά συμπέρασμα καταλήγει και το ίδιο έργο, σ. 414–15:

> Καθώς μια κοινωνία γίνεται περισσότερο εξισωτική στις αντιλήψεις της, αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό τους ισχυρισμούς ότι οι συνεισφορές ορισμένων προσώπων είναι εγγενώς ανώτερες από εκείνες άλλων και, έτσι, τα μέλη της γίνονται περισσότερο διατεθειμένα να χαρακτηρίζουν τα αποκτήματα των άλλων ως αδίκως κερδισμένα. Δεν μπορεί, νομίζουμε, να υπάρχει μεγάλη αμφιβολία ότι η τάση της σκέψης στα σύγχρονα έθνη ήταν προς περισσότερο
>
> εξισωτικές αντιλήψεις, ενισχυμένες σε ορισμένες περιπτώσεις από την αυξανόμενη πεποίθηση μειονεκτουσών φυλετικών, εθνοτικών και θρησκευτικών μειονοτήτων ότι η υποτακτική στάση που κάποτε τηρούσαν δεν χρειάζεται πλέον να τηρείται· αντιθέτως, τώρα η πλειονοτική ομάδα τούς οφείλει κάτι ως επανόρθωση για παλαιότερες αδικίες. Βεβαίως, οι άνθρωποι μπορούν να υιοθετούν περισσότερο εξισωτικές αντιλήψεις ή ακόμη και αντιλήψεις εντονότερης διεκδίκησης επανορθώσεων χωρίς να γίνονται περισσότερο εγκληματικοί. Στο περιθώριο, όμως, ορισμένα άτομα — ίσως εκείνα τα παρορμητικά άτομα που αποτιμούν υψηλά τα προϊόντα μιας εύπορης κοινωνίας— διαπιστώνουν ότι αυτή η αξία αυξάνεται ξαφνικά όταν επιτρέπουν στον εαυτό τους να πειστεί ότι ο σημερινός ιδιοκτήτης ενός αυτοκινήτου δεν έχει μεγαλύτερη —δηλαδή δικαιότερη— αξίωση επάνω του από όση έχουν τα ίδια. … Στοιχεία για τις μεταβολές των εσωτερικευμένων αναστολών έναντι του εγκλήματος ουσιαστικά δεν υπάρχουν. … ένα ενδιαφέρον αλλά μεμονωμένο γεγονός ίσως υποδηλώνει ότι οι εσωτερικευμένες αναστολές έχουν πράγματι αλλάξει, τουλάχιστον σε ορισμένες κοινωνίες. Ο Wolpin διαπιστώνει ότι στην Αγγλία η αναλογία των δολοφόνων που αυτοκτονούσαν πριν συλληφθούν προς το σύνολο των καταδικασμένων δολοφόνων μειώθηκε, λίγο πολύ σταθερά, από περίπου τρεις στους τέσσερις το 1929 σε περίπου έναν στους τέσσερις το 1967. ↩

106 Για τη σχέση μεταξύ υψηλής χρονικής προτίμησης και εγκλήματος, βλ. επίσης Edward C. Banfield, *The Unheavenly City Revisited* (Boston: Little, Brown, 1974), ιδίως κεφ. 3 και 8· του ιδίου, «Present-Orientedness and Crime», στο *Assessing the Criminal*, επιμ. Randy E. Barnett και John Hagel (Cambridge, Mass.: Ballinger, 1977). Εξηγεί ο Banfield, *The Unheavenly City Revisited*, σ. 140–41:

> Η απειλή τιμωρίας από τον νόμο είναι απίθανο να αποτρέψει το πρόσωπο που είναι προσανατολισμένο στο παρόν. Τα οφέλη που προσδοκά από την παράνομη πράξη βρίσκονται πολύ κοντά στο παρόν, ενώ η τιμωρία που θα υφίστατο —στην απίθανη περίπτωση να συλληφθεί και να τιμωρηθεί— βρίσκεται σε ένα μέλλον υπερβολικά μακρινό για να το λάβει υπόψη. Για τον φυσιολογικό άνθρωπο υπάρχουν, βεβαίως, και άλλοι κίνδυνοι πέρα από τη νομική ποινή που λειτουργούν ως ισχυρά αποτρεπτικά: η ατίμωση, η απώλεια της δουλειάς, οι στερήσεις για τη σύζυγο και τα παιδιά εάν οδηγηθεί στη φυλακή κ.ο.κ. Το πρόσωπο που είναι προσανατολισμένο στο παρόν δεν διατρέχει τέτοιους κινδύνους. … Δεν χρειάζεται να φοβάται ότι θα χάσει τη δουλειά του, επειδή εργάζεται περιστασιακά ή καθόλου· όσο
>
> για τη σύζυγο και τα παιδιά του, συνεισφέρει ελάχιστα ή τίποτε στη συντήρησή τους και μπορεί κάλλιστα να είναι καλύτερα χωρίς αυτόν.

Βλ. επίσης Wilson και Herrnstein, *Crime and Human Nature*, σ. 416–22. Οι Wilson και Herrnstein αναφέρουν ενδείξεις ότι οι νέοι γίνονται ολοένα «περισσότερο προσανατολισμένοι στο παρόν και, επομένως, περισσότερο παρορμητικοί από εκείνους που μεγάλωσαν παλαιότερα». Υπάρχουν ορισμένα στοιχεία ότι αυτό ισχύει. Το 1959, οι Davids, Kidder και Reich υπέβαλαν μια ομάδα εγκλείστων αρρένων και θηλέων παραβατών στο Rhode Island σε διάφορες δοκιμασίες —συμπλήρωση μιας ιστορίας, δήλωση στον συνεντευκτή αν θα αποταμίευαν ή θα ξόδευαν διάφορα χρηματικά ποσά εάν τους δίνονταν—, σχεδιασμένες για τη μέτρηση του χρονικού προσανατολισμού τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ήταν αισθητά περισσότερο προσανατολισμένοι στο παρόν από συγκρίσιμα μη παραβατικά άτομα. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, ουσιαστικά οι ίδιες δοκιμασίες δόθηκαν σε μια νέα ομάδα εγκλείστων παραβατών στην ίδια πολιτεία και της ίδιας ηλικίας. Αυτή η ομάδα ήταν πολύ περισσότερο προσανατολισμένη στο παρόν και, επομένως, πολύ λιγότερο πρόθυμη να αναβάλει την ικανοποίηση —για παράδειγμα, αποταμιεύοντας αντί να ξοδέψει τα χρήματα— από την προηγούμενη ομάδα παραβατών. Επιπλέον, η νεότερη ομάδα ανέφερε συχνά ότι θα ξόδευε τα χρήματα του δώρου σε ναρκωτικά —κανείς δεν το είχε προτείνει το 1959— και ποτέ δεν ανέφερε ότι θα τα έδινε σε κάποιον άλλο —αρκετοί είχαν δηλώσει ότι θα το έκαναν το 1959· σ. 418. ↩

107 Για την αντίθεση μεταξύ μοναρχικών και δημοκρατικών πολέμων, βλ. Fuller, *The Conduct of War*, ιδίως κεφ. 1 και 2· του ιδίου, *War and Western Civilization* (Freeport, N.Y.: Books for Libraries, 1969)· Michael Howard, *War in European History* (Oxford: Oxford University Press, 1978), ιδίως κεφ. 6· του ιδίου, *War and the Liberal Conscience* (New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press, 1978)· de Jouvenel, *On Power*, κεφ. 8· William A. Orton, *The Liberal Tradition* (Port Washington, Wash.: Kennikat Press, 1969), σ. 25 κ.ε.· Ferrero, *Peace and War*, κεφ. 1· βλ. επίσης κεφ. 1 παραπάνω. ↩

108 Για μια αποκαλυπτική ανάλυση των αμερικανικών στοιχείων, βλ. Robert Batemarco, «GNP, PPR, and the Standard of Living», *Review of Austrian Economics* 1 (1987). ↩

109 Για τη σχέση μεταξύ κρατικής εξουσίας και κοινής γνώμης, βλ. τις κλασικές αναλύσεις των Etienne de la Boétie, *The Politics of Obedience: The Discourse of Voluntary Servitude* (New York: Free Life Editions, 1975)· David Hume, *Essays: Moral, Political, and Literary* (Oxford: Oxford University Press, 1963), ιδίως δοκίμιο 4: «Of the First Principles of Government». ↩

110 Ακόμη και το 1871, για παράδειγμα, με καθολική ανδρική ψηφοφορία, η Εθνοσυνέλευση της Γαλλικής Δημοκρατίας περιλάμβανε μόνο περίπου 200 οπαδούς της αβασίλευτης πολιτείας σε σύνολο άνω των 600 βουλευτών. Και η παλινόρθωση της μοναρχίας αποτράπηκε μόνο επειδή οι υποστηρικτές των Bourbons και των Orleans αλληλοεξουδετερώθηκαν. ↩

111 Βλ. επίσης Wilhelm Röpke, *A Humane Economy* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1971), σ. 129–36· de Jouvenel, *On Power*, κεφ. 17. ↩

112 Βλ. επίσης Marvin Harris, *Cannibals and Kings: The Origins of Culture* (New York: Vintage Books, 1977), σ. 104 κ.ε., για την ιδιωτική παροχή δημόσιων αγαθών από «μεγάλους άνδρες». ↩

113 Για συγκριτική αξιολόγηση των θεωριών ενδογενούς έναντι εξωγενούς προέλευσης του κράτους και για ιστορική κριτική των δεύτερων ως εσφαλμένων ή ελλιπών, βλ. Wilhelm Mühlmann, *Rassen, Ethnien, Kulturen* (Neuwied: Luchterhand, 1964), σ. 248–319, ιδίως σ. 291–96.

Για υποστηρικτές θεωριών εξωγενούς προέλευσης του κράτους, βλ. Friedrich Ratzel, *Politische Geographie* (Munich, 1923)· Oppenheimer, *Der Staat*· Alexander Rüstow, *Freedom and Domination* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1976). ↩

114 Βλ., για παράδειγμα, Gustave de Molinari, *The Production of Security* (New York: Center for Libertarian Studies, 1977), που δημοσιεύτηκε αρχικά στα γαλλικά το 1849. ↩

115 Βλ. σχετικά Henri Pirenne, *Medieval Cities* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1974). «Το σαφές συμφέρον της μοναρχίας», γράφει ο Pirenne,

ήταν να υποστηρίζει τους αντιπάλους της ανώτερης φεουδαρχίας. Φυσικά, βοήθεια παρεχόταν όποτε ήταν δυνατόν χωρίς να δημιουργούνται υποχρεώσεις απέναντι σε αυτές τις μεσαίες τάξεις των πόλεων, οι οποίες, εξεγειρόμενες κατά των κυρίων τους, αγωνίζονταν στην ουσία για τα συμφέροντα των βασιλικών προνομίων. Για τα αντιμαχόμενα μέρη, η αποδοχή του βασιλιά ως διαιτητή της διαφοράς τους σήμαινε αναγνώριση της κυριαρχίας του. Η είσοδος των αστών στην πολιτική σκηνή είχε ως συνέπεια την αποδυνάμωση της συμβατικής αρχής του Φεουδαρχικού Κράτους προς όφελος της αρχής της εξουσίας του Μοναρχικού Κράτους. Ήταν αδύνατον η βασιλική εξουσία να μη λάβει υπόψη αυτή την εξέλιξη και να μην αδράξει κάθε ευκαιρία για να εκδηλώσει την εύνοιά της προς τις κοινότητες, οι οποίες, χωρίς να το επιδιώκουν, εργάζονταν τόσο ωφέλιμα προς όφελός της. (σ. 179–80)

Βλ. επίσης στο ίδιο, σ. 227 κ.ε., και de Jouvenel, *On Power*, κεφ. 17. ↩

116 Για την πολιτική οικονομία της πολιτικής συγκεντροποίησης και τη λογική της αποκέντρωσης και της απόσχισης, βλ. Hans-Hermann Hoppe, «The Economic and Political Rational for European Secessionism», στο *Secession, State, and Liberty*, επιμ. David Gordon (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1998)· Jean Baechler, *The Origins of Capitalism* (New York: St. Martin's Press, 1976), ιδίως κεφ. 7· βλ. επίσης κεφ. 5 παρακάτω. ↩

117 «Σε μια υγιή κοινωνία», γράφει ο Wilhelm Röpke,

> η ηγεσία, η ευθύνη και η υποδειγματική υπεράσπιση των κατευθυντήριων κανόνων και αξιών της κοινωνίας πρέπει να αποτελούν το ύψιστο καθήκον και το αναμφισβήτητο δικαίωμα μιας μειονότητας που συγκροτεί την κορυφή μιας κοινωνικής πυραμίδας, ιεραρχικά διαρθρωμένης με βάση τα επιτεύγματα, και αναγνωρίζεται ως τέτοια πρόθυμα και με σεβασμό. Η μαζική κοινωνία ... πρέπει να αντισταθμίζεται από ατομική ηγεσία —όχι από πρωτότυπες ιδιοφυΐες, εκκεντρικούς ή διανοουμένους που παρασύρουν σαν απατηλά φώτα, αλλά, αντιθέτως, από ανθρώπους με το θάρρος να απορρίπτουν την εκκεντρική καινοτομία χάριν των «παλαιών αληθειών», στις οποίες ο Goethe μάς προτρέπει να παραμένουμε προσηλωμένοι, και χάριν ιστορικά δοκιμασμένων, άφθαρτων και απλών ανθρώπινων αξιών. Με άλλα λόγια, χρειαζόμαστε την ηγεσία ... «ασκητών του πολιτισμού», εκκοσμικευμένων αγίων, θα λέγαμε, οι οποίοι στην εποχή μας καταλαμβάνουν μια θέση που σε καμία εποχή και σε καμία κοινωνία δεν πρέπει να παραμένει κενή για πολύ. Αυτό έχουν κατά νου όσοι λένε ότι η «εξέγερση των μαζών» πρέπει να αντιμετωπιστεί με μια άλλη εξέγερση, την «εξέγερση της ελίτ». ... Εκείνο που χρειαζόμαστε είναι αληθινή *nobilitas naturalis*. Καμία εποχή
>
> δεν μπορεί να τη στερηθεί, λιγότερο απ' όλες η δική μας, όταν τόσα πολλά κλονίζονται και καταρρέουν. Χρειαζόμαστε μια φυσική αριστοκρατία, της οποίας το κύρος, ευτυχώς, γίνεται πρόθυμα αποδεκτό από όλους τους ανθρώπους· μια ελίτ που αντλεί τον τίτλο της αποκλειστικά από τα ύψιστα επιτεύγματα και το απαράμιλλο ηθικό παράδειγμα και περιβάλλεται με την ηθική αξιοπρέπεια μιας τέτοιας ζωής. Μόνο λίγοι από κάθε κοινωνικό στρώμα μπορούν να ανέλθουν σε αυτή τη λεπτή στιβάδα φυσικής αριστοκρατίας. Ο δρόμος προς αυτήν είναι μια υποδειγματική και αργά ωριμάζουσα ζωή αφοσιωμένης προσπάθειας προς όφελος όλων, αδιαμφισβήτητης ακεραιότητας, διαρκούς χαλιναγώγησης της κοινής μας απληστίας, αποδεδειγμένης ορθοκρισίας, άμεμπτης ιδιωτικής ζωής, ακατάβλητου θάρρους στην υπεράσπιση της αλήθειας και του δικαίου και, γενικώς, του υψηλότερου παραδείγματος. Με αυτόν τον τρόπο οι λίγοι, ανυψούμενοι από την εμπιστοσύνη του λαού, κατακτούν σταδιακά μια θέση πάνω από τις τάξεις, τα συμφέροντα, τα πάθη, την κακία και την ανοησία των ανθρώπων και γίνονται τελικά η συνείδηση του έθνους. Η συμμετοχή σε αυτή την ομάδα ηθικών αριστοκρατών θα έπρεπε να είναι ο υψηλότερος και επιθυμητότερος σκοπός, δίπλα στον οποίο όλοι οι άλλοι θρίαμβοι της ζωής φαίνονται ωχροί και άνοστοι. ... Καμία ελεύθερη κοινωνία, και λιγότερο απ' όλες η δική μας, που απειλείται με εκφυλισμό σε μαζική κοινωνία, δεν μπορεί να διατηρηθεί χωρίς μια τέτοια τάξη τιμητών. Η συνέχιση της ύπαρξης του ελεύθερου κόσμου μας θα εξαρτηθεί τελικά από το αν η εποχή μας μπορεί να αναδείξει επαρκή αριθμό τέτοιων αριστοκρατών με αίσθημα δημόσιας ευθύνης. (*A Humane Economy*, σ. 130–31) ↩

3. Περί μοναρχίας, δημοκρατίας, κοινής γνώμης και απονομιμοποίησης

118 Ludwig von Mises, *Liberalism: In the Classical Tradition* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1985), σ. 19. ↩

119 Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics* (Chicago: Regnery, 1966), σ. 160–61. ↩

120 Mises, *Liberalism*, σ. 37. ↩

121 Ludwig von Mises, *Nation, State, and Economy: Contributions to the Politics and History of Our Time* (New York: New York University Press, 1983), σ. 32–33. Επιπλέον, ο Mises σημειώνει:

> Το ηγεμονικό κράτος επιδιώκει αδιάκοπα την επέκταση της επικράτειάς του και την αύξηση του αριθμού των υπηκόων του. Αφενός αποβλέπει στην απόκτηση εδαφών και ενθαρρύνει την εισροή μεταναστών· αφετέρου θεσπίζει τις αυστηρότερες ποινές κατά της μετανάστευσης στο εξωτερικό. Όσο περισσότερα τα εδάφη και οι υπήκοοι, τόσο περισσότερα τα έσοδα και οι στρατιώτες. Μόνο στο μέγεθος του κράτους βρίσκεται η διασφάλιση της διατήρησής του. Τα μικρότερα κράτη διατρέχουν πάντοτε τον κίνδυνο να καταποθούν από μεγαλύτερα. (σ. 39) ↩

122 «Στις πολύγλωσσες επικράτειες», γράφει ο Mises, «η εφαρμογή της αρχής της πλειοψηφίας δεν οδηγεί στην ελευθερία όλων αλλά στην κυριαρχία της πλειοψηφίας επί της μειοψηφίας. ... Η εξουσία της πλειοψηφίας σημαίνει ... για ένα μέρος του λαού ... όχι λαϊκή εξουσία αλλά ξένη κυριαρχία»· στο ίδιο, σ. 55 και 50. Υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες της Αυστρίας των Habsburgs, ως πολυεθνικού αλλά θεμελιωδώς γερμανικού κράτους, η εφαρμογή πλειοψηφικών αρχών δεν θα προωθούσε μόνο τη διάλυση της Αυτοκρατορίας. Ειδικότερα, είτε η Αυτοκρατορία διαλυόταν είτε όχι, η δημοκρατία θα λειτουργούσε συστηματικά εναντίον των Γερμανών και τελικά θα οδηγούσε σε γερμανική «εθνική αυτοκτονία»· σ. 117. Αυτή, σύμφωνα με τον Mises, ήταν η «τραγική θέση» των Γερμανών φιλελευθέρων στην Αυστρία· σ. 115. «Ο εκδημοκρατισμός στην Αυστρία ταυτιζόταν με την απογερμανοποίηση»· σ. 126. ↩

123 Στο ίδιο, σ. 46. ↩

124 Στο ίδιο, σ. 39–40. ↩

125 Mises, *Liberalism*, σ. 109–10. Οι ενστάσεις του Mises κατά της απεριόριστης απόσχισης είναι αποκλειστικά τεχνικής φύσεως —οικονομίες κλίμακας κ.λπ. Έτσι, για παράδειγμα, ο Mises παραδέχεται ότι δυσκολεύεται να φανταστεί «τη δημιουργία, σε μια εθνικά μικτή πόλη, δύο αστυνομικών σωμάτων, ενδεχομένως ενός γερμανικού και ενός τσεχικού, καθένα από τα οποία θα μπορούσε να ενεργεί μόνο εναντίον μελών της δικής του εθνότητας»· *Nation, State, and Economy*, σ. 53. Από την άλλη πλευρά, ο Mises σημειώνει ότι

> οι πολιτικές ιδέες της νεότερης εποχής επιτρέπουν στα μικρά κράτη να συνεχίζουν να υπάρχουν με μεγαλύτερη ασφάλεια σήμερα από ό,τι σε παλαιότερους αιώνες. ... Δεν μπορεί να τίθεται ζήτημα ελέγχου οικονομικής αυτάρκειας κατά τη συγκρότηση κρατών, σε μια εποχή κατά την οποία ο καταμερισμός της εργασίας περιλαμβάνει εκτεταμένες περιοχές, ολόκληρες ηπείρους, ακόμη και ολόκληρο τον κόσμο. Δεν έχει σημασία αν οι κάτοικοι ενός κράτους καλύπτουν τις ανάγκες τους άμεσα ή έμμεσα μέσω της εγχώριας παραγωγής· το μόνο που έχει σημασία είναι ότι μπορούν να τις καλύπτουν. ... Ακόμη και όταν η κρατική δομή ήταν ενιαία, αυτοί οι αποσχιζόμενοι κάτοικοι δεν αποκτούσαν τα εισαγόμενα αγαθά τους δωρεάν, αλλά μόνο έναντι αξίας που παρείχαν ως αντάλλαγμα, και αυτή η ανταλλακτική αξία δεν αυξάνεται όταν διαλύεται η πολιτική κοινότητα. ... Το μέγεθος της επικράτειας ενός κράτους, επομένως, δεν έχει σημασία. (σ. 81–82) ↩

126 Για την οικονομική θεωρία του μονοπωλίου, βλ. Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State: A Treatise on Economic Principles*, 2 τόμ. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1993), κεφ. 10· για τη μονοπωλιακή παραγωγή ασφάλειας ειδικότερα, βλ. του ιδίου, *For A New Liberty* (New York: Collier, 1978), κεφ. 12 και 14· Gustave de Molinari, *The Production of Security* (New York: Center for Libertarian Studies, 1977)· Morris και Linda Tannehill, *The Market for Liberty* (New York: Laissez Faire Books, 1984)· και Hans-Hermann Hoppe, *The Private Production of Defense* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998). ↩

127 Mises, *Nation, State, and Economy*, σ. 38. ↩

128 Για αυτό και για όσα ακολουθούν, βλ. Murray N. Rothbard, *Power and Market: Government and the Economy* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977), κεφ. 5· και Hans-Hermann Hoppe, «The Political Economy of Monarchy and Democracy, and the Idea of a Natural Order», *Journal of Libertarian Studies* 11, αρ. 2 (1995). ↩

129 Για τη θεμελιώδη διάκριση μεταξύ δικαίου και νομοθεσίας, βλ. Bruno Leoni, *Freedom and the Law* (Indianapolis: Liberty Fund, 1991)· Friedrich A. Hayek, *Law, Legislation and Liberty*, 2 τόμ. (Chicago: University of Chicago Press, 1973), τόμ. 1: *Rules and Order*· Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998). ↩

130 Βλ. επίσης Bertrand de Jouvenel, *Sovereignty: An Inquiry into the Political Good* (Chicago: University of Chicago Press, 1957), σ. 172–73, 189. ↩

131 Gustav Radbruch, *Der Mensch im Recht* (Göttingen: Vandenhoeck, 1927), σ. 40. ↩

132 Βλ. σχετικά Helmut Schoeck, *Envy: A Theory of Social Behavior* (New York: Harcourt, Brace and World, 1970). ↩

133 Βλ. επίσης Hans-Hermann Hoppe, *Eigentum, Anarchie und Staat. Studien zur Theorie des Kapitalismus* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987), σ. 182 κ.ε. ↩

134 Οι πολιτικοί, σημειώνει ο H.L. Mencken με το χαρακτηριστικό του πνεύμα,

> σπανίως, αν ποτέ, φτάνουν εκεί σε δημόσιο αξίωμα μόνο χάρη στην αξία τους, τουλάχιστον στα δημοκρατικά κράτη. Μερικές φορές, βεβαίως, συμβαίνει, αλλά μόνο κατά κάποιο θαύμα. Κανονικά επιλέγονται για εντελώς
>
> διαφορετικούς λόγους, κυριότερος από τους οποίους είναι απλώς η δύναμή τους να εντυπωσιάζουν και να μαγεύουν τους διανοητικά μη προνομιούχους. … Θα τολμήσει κανείς τους να πει την απλή αλήθεια, όλη την αλήθεια και τίποτε άλλο παρά την αλήθεια για την κατάσταση της χώρας, στο εξωτερικό ή στο εσωτερικό; Θα αποφύγει κανείς τους υποσχέσεις που γνωρίζει ότι δεν μπορεί να εκπληρώσει —που κανένας άνθρωπος δεν θα μπορούσε να εκπληρώσει; Θα ξεστομίσει κανείς τους έστω μία λέξη, όσο προφανής κι αν είναι, που θα ανησυχήσει και θα αποξενώσει οποιονδήποτε από την τεράστια αγέλη ηλιθίων που συνωστίζονται στη δημόσια ταΐστρα, κυλιόμενοι στον χυλό που γίνεται όλο και πιο αραιός, ελπίζοντας ενάντια σε κάθε ελπίδα; Απάντηση: ίσως για λίγες εβδομάδες στην αρχή. Όχι όμως αφού η αναμέτρηση αρχίσει για τα καλά και ο αγώνας διεξάγεται στα σοβαρά. … Όλοι θα υποσχεθούν σε κάθε άνδρα, γυναίκα και παιδί της χώρας οτιδήποτε επιθυμεί. Όλοι θα περιδιαβαίνουν τη χώρα αναζητώντας ευκαιρίες να κάνουν τους πλούσιους φτωχούς, να θεραπεύσουν το αθεράπευτο, να συντρέξουν το ασυνδράμητο, να ξεμπερδέψουν το αξεδιάλυτο, να αποφλογιστοποιήσουν το αναποφλογιστοποίητο. Όλοι θα θεραπεύουν μυρμηγκιές με ξόρκια και θα εξοφλούν το εθνικό χρέος με χρήματα που κανείς δεν θα χρειαστεί να κερδίσει. Όταν ένας τους αποδείξει ότι δύο επί δύο κάνουν πέντε, ένας άλλος θα αποδείξει ότι κάνουν έξι, εξίμισι, δέκα, είκοσι, νι. Εν ολίγοις, θα αποβάλουν την ιδιότητά τους ως λογικών, ειλικρινών και φιλαλήθων ανθρώπων και θα γίνουν απλώς υποψήφιοι για αξιώματα, προσηλωμένοι μόνο στο κυνήγι ψήφων. Όλοι θα γνωρίζουν τότε, ακόμη και αν υποθέσουμε ότι ορισμένοι δεν το γνωρίζουν τώρα, ότι στη δημοκρατία οι ψήφοι εξασφαλίζονται όχι λέγοντας λογικά πράγματα αλλά ανοησίες, και θα ριχτούν στη δουλειά με ένα εύθυμο «βίρα!». Οι περισσότεροι, προτού τελειώσει ο θόρυβος, θα έχουν πράγματι πείσει τον εαυτό τους. Νικητής θα είναι εκείνος που υπόσχεται τα περισσότερα με τη μικρότερη πιθανότητα να εκπληρώσει οτιδήποτε. (*A Mencken Chrestomathy* [New York: Vintage Books, 1982], σ. 148–51) ↩

135 Etienne de la Boétie, *The Politics of Obedience: The Discourse of Voluntary Servitude* (New York: Free Life Editions, 1975), σ. 52. ↩

136 Στο ίδιο, σ. 15. ↩

137 Ο Rothbard εξηγεί στην εισαγωγή του στον La Boétie, στο ίδιο, σ. 17:

> Αποτελούσε μεσαιωνική παράδοση να δικαιολογείται η τυραννοκτονία άδικων αρχόντων που παραβίαζαν τον θείο νόμο, αλλά το δόγμα του La Boétie, μολονότι μη βίαιο, ήταν κατά τη βαθύτερη έννοια πολύ πιο ριζοσπαστικό. Διότι, ενώ η δολοφονία ενός τυράννου είναι απλώς μια μεμονωμένη ατομική πράξη μέσα σε ένα υφιστάμενο πολιτικό σύστημα, η μαζική πολιτική ανυπακοή, ως άμεση πράξη μεγάλων μαζών ανθρώπων, είναι πολύ πιο επαναστατική, καθώς εγκαινιάζει τον μετασχηματισμό του ίδιου του συστήματος. Είναι επίσης θεωρητικά πιο κομψή και βαθύτερη, καθώς απορρέει άμεσα από τη διαπίστωση του La Boétie ότι η εξουσία στηρίζεται κατ' ανάγκην στη λαϊκή συναίνεση· διότι τότε το αντίδοτο στην εξουσία είναι απλώς η απόσυρση αυτής της συναίνεσης. ↩

138 Στο ίδιο, σ. 70. ↩

139 Στο ίδιο, σ. 65. ↩

140 Mises, *Human Action*, σ. 864. ↩

141 La Boétie, *The Politics of Obedience*, σ. 52–53. ↩

4. Περί δημοκρατίας, αναδιανομής και καταστροφής της ιδιοκτησίας

142 Ο συνολικός πληθυσμός της Κίνας και της Ινδίας ανέρχεται περίπου σε 2,2 δισεκατομμύρια —σε σημερινό παγκόσμιο πληθυσμό περίπου 6 δισεκατομμυρίων. Αντιθέτως, ο συνολικός πληθυσμός της Δυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής ανέρχεται περίπου σε 700 εκατομμύρια. ↩

143 Στα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα, το μέσο προσδόκιμο ζωής στη Δυτική Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική ήταν περίπου σαράντα έτη. Εκείνη την εποχή, πέρα από τον αποκλειστικό περιορισμό του στους άνδρες και από σημαντικές ελάχιστες περιουσιακές προϋποθέσεις, το δικαίωμα ψήφου περιοριζόταν από μια κατώτατη ηλικία, συνήθως είκοσι πέντε ετών —σε ορισμένα μέρη, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Σουηδία, το όριο ήταν μόλις είκοσι ένα έτη, ενώ σε άλλα, όπως η Γαλλία και η Δανία, έφτανε τα τριάντα. Σήμερα, ενώ το μέσο προσδόκιμο ζωής στη Δυτική Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική έχει αυξηθεί αισθητά πάνω από τα εβδομήντα έτη, το δικαίωμα ψήφου εκτείνεται παντού σε άνδρες και γυναίκες, όλες οι περιουσιακές προϋποθέσεις έχουν καταργηθεί και η κατώτατη ηλικία ψήφου έχει γενικώς μειωθεί στα δεκαοκτώ έτη. Εάν είχαν διατηρηθεί οι αρχικές προϋποθέσεις «ωριμότητας», η κατώτατη ηλικία θα έπρεπε αντιθέτως να έχει αυξηθεί: από κατά μέσο όρο είκοσι πέντε σε περίπου πενήντα έτη! ↩

144 Ως αδρομερή ένδειξη αυτής της τάσης, μπορεί κανείς να συσχετίσει τις διαδοχικές διευρύνσεις του εκλογικού σώματος κατά τα τέλη του δέκατου ένατου και τις αρχές του εικοστού αιώνα με την αύξηση της εκλογικής δύναμης των σοσιαλιστών και των σοσιαλδημοκρατών —και την παράλληλη υποχώρηση των κλασικών φιλελεύθερων κομμάτων. Μερικά παραδείγματα αρκούν εδώ. (1) Γερμανία: Για τα έτη 1871, 1903 και 1919, ο συνολικός αριθμός των ψήφων ήταν αντιστοίχως 4,1, 9,5 και 30,5 εκατομμύρια· το ποσοστό των σοσιαλιστικών ψήφων ήταν αντιστοίχως 3, 32 και 46 τοις εκατό· το ποσοστό των φιλελεύθερων ψήφων ήταν αντιστοίχως 46, 22 και 23 τοις εκατό. (2) Ιταλία: Για τα έτη 1895, 1913 και 1919, ο συνολικός αριθμός των ψήφων ήταν αντιστοίχως 1,3, 5,1 και 5,8 εκατομμύρια· το ποσοστό των σοσιαλιστικών ψήφων ήταν αντιστοίχως 7, 18 και 32 τοις εκατό· το ποσοστό των φιλελεύθερων ψήφων ήταν αντιστοίχως 80, 56 και 35 τοις εκατό. (3) Ηνωμένο Βασίλειο: Για τα έτη 1906 και 1918, ο συνολικός αριθμός των ψήφων ήταν αντιστοίχως 7,3 και 21,4 εκατομμύρια· το ποσοστό των σοσιαλιστικών ψήφων ήταν αντιστοίχως 5 και 21 τοις εκατό· το ποσοστό των φιλελεύθερων ψήφων ήταν αντιστοίχως 49 και 25 τοις εκατό. (4) Σουηδία: Για τα έτη 1905, 1911 και 1921, ο συνολικός αριθμός των ψήφων ήταν αντιστοίχως 0,2, 0,6 και 1,7 εκατομμύρια· το ποσοστό των σοσιαλιστικών ψήφων ήταν αντιστοίχως 9, 28 και 36 τοις εκατό· το ποσοστό των φιλελεύθερων ψήφων ήταν αντιστοίχως 45, 40 και 19 τοις εκατό. (5) Κάτω Χώρες: Για τα έτη 1888, 1905 και 1922, ο συνολικός αριθμός των ψήφων ήταν αντιστοίχως 0,3, 0,8 και 3,3 εκατομμύρια· το ποσοστό των σοσιαλιστικών ψήφων ήταν αντιστοίχως 3, 17 και 27 τοις εκατό· το ποσοστό των φιλελεύθερων ψήφων ήταν αντιστοίχως 40, 28 και 9 τοις εκατό. ↩

145 Η «τραγωδία των κοινών» αναφέρεται στην υπερχρησιμοποίηση, σπατάλη ή εξάντληση πόρων που κατέχονται από κοινού —ως δημόσια αγαθά. Βλ. *Managing the Commons*, επιμ. Garrett Hardin και John Baden (San Francisco: W.H. Freeman, 1977). ↩

146 Βλ. σχετικά Joseph A. Pechman, «The Rich, the Poor, and the Taxes They Pay», *Public Interest* (φθινόπωρο 1969)· Murray N. Rothbard, *For A New Liberty* (New York: Collier, 1978), σ. 157–62. ↩

147 Βλ. σχετικά Edward C. Banfield, *The Unheavenly City Revisited* (Boston: Little, Brown, 1974), ιδίως κεφ. 3. Συνήθως, εξηγεί ο Banfield, η φτώχεια είναι απλώς μια μεταβατική φάση, περιορισμένη στο αρχικό στάδιο της επαγγελματικής διαδρομής ενός προσώπου. Αντιθέτως, η «μόνιμη» φτώχεια προκαλείται από συγκεκριμένες πολιτισμικές αξίες και στάσεις: τον προσανατολισμό του ατόμου στο παρόν ή, με οικονομικούς όρους, τον υψηλό βαθμό χρονικής προτίμησής του —ο οποίος συσχετίζεται έντονα με τη χαμηλή νοημοσύνη, ενώ και τα δύο φαίνεται να έχουν κοινή γενετική βάση. Ενώ το πρώτο άτομο —προσωρινά φτωχό, αλλά με ανοδική πορεία— χαρακτηρίζεται από προσανατολισμό στο μέλλον, αυτοπειθαρχία και προθυμία να στερηθεί την παρούσα ικανοποίηση με αντάλλαγμα ένα καλύτερο μέλλον, το δεύτερο —μονίμως φτωχό— χαρακτηρίζεται από προσανατολισμό στο παρόν και ηδονισμό. Γράφει ο Banfield:

Εάν το δεύτερο έχει κάποια επίγνωση του μέλλοντος, το αντιλαμβάνεται ως κάτι αμετάβλητο, μοιραίο, πέρα από τον έλεγχό του: τα πράγματα του συμβαίνουν, δεν τα κάνει το ίδιο να συμβούν. Η παρόρμηση κυβερνά τη συμπεριφορά του, είτε επειδή δεν μπορεί να πειθαρχήσει τον εαυτό του ώστε να θυσιάσει μια παρούσα για μια μελλοντική ικανοποίηση είτε επειδή δεν έχει αίσθηση του μέλλοντος. Είναι, επομένως, ριζικά απρονόητο. … Εργάζεται μόνο όσο χρειάζεται για να παραμείνει στη ζωή και περιφέρεται από τη μία ανειδίκευτη δουλειά στην άλλη, χωρίς να ενδιαφέρεται για την εργασία του. … Δεν φροντίζει τα πράγματά του … και, ακόμη και όταν είναι σχεδόν καινούργια, είναι πιθανό να έχουν αχρηστευθεί οριστικά επειδή δεν έγιναν μικροεπισκευές. Και το σώμα του είναι ένα πράγμα «που το χρησιμοποιεί κανείς ώσπου να εξαντληθεί, αλλά δεν το επισκευάζει». (σ. 61–62) ↩

148 Βλ. σχετικά Armen Alchian, «The Economic and Social Impact of Free Tuition», στο έργο του *Economic Forces at Work* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1977)· Rothbard, *For A New Liberty*, κεφ. 7. Άλλα παραδείγματα αυτού του τύπου αναδιανομής είναι οι αγροτικές επιδοτήσεις, που ευνοούν ιδίως τους μεγάλους εύπορους αγρότες, οι κατώτατοι μισθοί, που ευνοούν τους υψηλότερα αμειβόμενους ειδικευμένους και συνδικαλισμένους εργαζομένους εις βάρος των ανειδίκευτων και μη συνδικαλισμένων, και, βεβαίως, όλες οι μορφές νόμων «προστασίας των επιχειρήσεων» — προστατευτικοί δασμοί—, που ευνοούν τους πλούσιους ιδιοκτήτες εταιρειών εις βάρος της μάζας των συγκριτικά φτωχών καταναλωτών. ↩

149 Για την οικονομική της αναδιανομής, βλ. Ludwig von Mises, *Socialism: An Economic and Sociological Analysis* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1981), ιδίως κεφ. 34· Murray N. Rothbard, *Power and Market: Government and the Economy* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977), σ. 169 κ.ε.· του ιδίου, *For A New Liberty*, κεφ. 8. ↩

150 Για λεπτομερή εμπειρική διερεύνηση αυτών και πολυάριθμων συναφών ζητημάτων, βλ. Charles Murray, *Losing Ground* (New York: Basic Books, 1984). ↩

151 Για την επίδραση της «κοινωνικής ασφάλισης», των νόμων υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης και της απαγόρευσης της παιδικής εργασίας στην προϊούσα καταστροφή των οικογενειών, βλ. Allan C. Carlson, *What Has Government Done to Our Families?* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1991)· επίσης Bryce J. Christensen, *The Family vs. the State* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1992). ↩

152 Για μία από τις πρωιμότερες, βαθύτερες και πλέον διορατικές αναλύσεις αυτού του ζητήματος, βλ. Mises, *Socialism*, σ. 429–32 και 438–41. Γράφοντας στις αρχές της δεκαετίας του 1920, ο Mises περιέγραφε τις επιδράσεις της «κοινωνικής ασφάλισης» ως εξής:

> Αποδυναμώνοντας ή καταστρέφοντας εντελώς τη θέληση να είναι κανείς υγιής και ικανός να εργαστεί, η κοινωνική ασφάλιση δημιουργεί ασθένεια και ανικανότητα προς εργασία· παράγει τη συνήθεια της διαμαρτυρίας. ... Εν ολίγοις, είναι ένας θεσμός που τείνει να ενθαρρύνει την ασθένεια, για να μην πούμε και τα ατυχήματα, και να εντείνει σημαντικά τις σωματικές και ψυχικές συνέπειες ατυχημάτων και ασθενειών. Ως κοινωνικός θεσμός καθιστά έναν λαό άρρωστο σωματικά και ψυχικά ή, τουλάχιστον, συμβάλλει στον πολλαπλασιασμό, στην παράταση και στην επιδείνωση των ασθενειών. (σ. 432)

> Επιπλέον, ο Mises προχωρεί στην καρδιά του ζητήματος και εξηγεί γιατί η ασφάλιση έναντι των περισσότερων κινδύνων υγείας και ατυχημάτων, και ιδίως έναντι του κινδύνου ανεργίας, είναι οικονομικά αδύνατη:

> Η αξία της ασφάλισης υγείας και ατυχημάτων καθίσταται προβληματική λόγω της πιθανότητας ο ίδιος ο ασφαλισμένος να προκαλέσει ή, τουλάχιστον, να επιδεινώσει την κατάσταση έναντι της οποίας ασφαλίζεται. Στην περίπτωση, όμως, της ασφάλισης ανεργίας, η κατάσταση έναντι της οποίας παρέχεται ασφάλιση δεν μπορεί ποτέ να προκύψει εάν δεν το θελήσουν οι ασφαλισμένοι. ... Η ανεργία είναι πρόβλημα μισθών, όχι εργασίας. Είναι εξίσου αδύνατον να ασφαλιστεί κανείς έναντι της ανεργίας όσο θα ήταν να ασφαλιστεί, λόγου χάρη, έναντι της αδυναμίας πώλησης εμπορευμάτων. ... Η ασφάλιση ανεργίας είναι ασφαλώς εσφαλμένη ονομασία. Δεν μπορεί ποτέ να υπάρξει στατιστική θεμελίωση για μια τέτοια ασφάλιση. (σ. 439)

> Για τη λογική του κινδύνου και της ασφάλισης, βλ. περαιτέρω Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), κεφ. 6· για τις δυσγονικές συνέπειες της κοινωνικής «ασφάλισης», βλ. Seymour W. Itzkoff, *The Road to Equality: Evolution and Social Reality* (Westport, Conn.: Praeger, 1992)· του ιδίου, *The Decline of Intelligence in America* (Westport, Conn.: Praeger, 1994). ↩

153 Για το έγκλημα και την τιμωρία, βλ. Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998), κεφ. 13· *Assessing the Criminal*, επιμ. Randy E. Barnett και John Hagel (Cambridge, Mass.: Ballinger, 1977)· *Criminal Justice? The Legal System vs. Individual Responsibility*, επιμ. Robert J. Bidinotto (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1994). ↩

154 Για το δίκαιο και την οικονομική της «θετικής δράσης» και των διακρίσεων, βλ. Richard A. Epstein, *Forbidden Grounds* (Chicago: University of Chicago Press, 1992)· *Discrimination, Affirmative Action, and Equal Opportunity*, επιμ. Walter Block και Michael Walker (Vancouver: Fraser Institute, 1982). ↩

155 Για τη διατήρηση των φυσικών πόρων και τον περιβαλλοντισμό, βλ. Murray N. Rothbard, «Conservation in the Free Market», στο έργο του *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays* (Washington, D.C.: Libertarian Review Press, 1974)· του ιδίου, *Power and Market*, σ. 63–70· του ιδίου, «Law, Property Rights, and Air Pollution», στο έργο του *The Logic of Action Two* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1997)· Llewellyn Rockwell, Jr., *The Anti-Environmentalist Manifesto* (Burlingame, Calif.: Center for Libertarian Studies, 1993). ↩

156 Βλ. σχετικά Rothbard, *Power and Market*, κεφ. 2 και σ. 84 κ.ε. Για να αναγνωρίσει κανείς αυτή τη σημαντική αλήθεια, αρκεί να θέσει το ερώτημα: «Τι θα συνέβαινε εάν καταργούνταν όλοι οι φόροι;». Θα σήμαινε αυτό, για παράδειγμα, ότι το εισόδημα όλων θα αυξανόταν από το καθαρό —μετά φόρων— στο ακαθάριστο —προ φόρων— εισόδημα; Η απάντηση είναι σαφώς «όχι». Διότι οι εισπραττόμενοι φόροι χρησιμοποιούνται σήμερα για κάποιους σκοπούς. Χρησιμοποιούνται, για παράδειγμα, για την καταβολή των μισθών των κρατικών υπαλλήλων. Οι μισθοί τους δεν θα μπορούσαν σε καμία περίπτωση να αυξηθούν εάν καταργούνταν οι φόροι. Αντιθέτως, θα μηδενίζονταν, πράγμα που καταδεικνύει ότι δεν πληρώνουν καθόλου φόρους. Όπως εξηγεί ο Rothbard: «Εάν ένας γραφειοκράτης λαμβάνει μισθό 5.000 USD τον χρόνο και πληρώνει 1.000 USD σε "φόρους" στο κράτος, είναι απολύτως προφανές ότι απλώς λαμβάνει μισθό 4.000 USD και δεν πληρώνει καθόλου φόρους. Οι επικεφαλής της κυβέρνησης επέλεξαν απλώς ένα περίπλοκο και παραπλανητικό λογιστικό τέχνασμα για να φαίνεται ότι πληρώνει φόρους με τον ίδιο τρόπο όπως οποιοσδήποτε άλλος αποκτά το ίδιο εισόδημα»· στο ίδιο, σ. 278, επίσης σ. 142. Μόλις γίνει αυτό κατανοητό, γίνεται προφανές γιατί ορισμένες ομάδες, όπως οι εκπαιδευτικοί και οι πανεπιστημιακοί καθηγητές, τάσσονται σχεδόν πάντοτε και ομόφωνα υπέρ υψηλότερων φόρων. Δεν αποδέχονται έτσι γενναιόδωρα ένα μεγαλύτερο βάρος για τους ίδιους. Αντιθέτως, οι υψηλότεροι φόροι είναι το μέσο με το οποίο αυξάνουν τους δικούς τους μισθούς που χρηματοδοτούνται από τη φορολογία. Για το ζήτημα των φορολογουμένων έναντι των καταναλωτών φόρων —ή φοροφάγων—, βλ. επίσης John C. Calhoun, *A Disquisition on Government* (New York: Liberal Arts Press, 1953), σ. 16–18. ↩

157 Για τα θεμελιώδη σφάλματα των συνήθων διαδικασιών λογιστικής του εθνικού εισοδήματος και για μια εποικοδομητική εναλλακτική, βλ. Murray N. Rothbard, *America's Great Depression* (Kansas City: Sheed and Ward, 1975), σ. 296–304· του ιδίου, *Power and Market*, σ. 199–202. ↩

158 Για μια διαφωτιστική μελέτη που χρησιμοποιεί τις προτάσεις του Rothbard για μια εναλλακτική μέθοδο λογιστικής του εθνικού εισοδήματος, βλ. Robert Batemarco, «GNP, PPR, and the Standard of Living», *Review of Austrian Economics* 1 (1987). ↩

159 Για συνοπτική επισκόπηση, βλ. Victoria Curzon Price, «The Mature Welfare State: Can It Be Reformed?», στο *Can The Present Problems of Mature Welfare States Such as Sweden Be Solved?*, επιμ. Nils Karlson (Stockholm: City University Press, 1995), ιδίως σ. 15–19. ↩

160 Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, μεταξύ 1960 και 1990 ο δείκτης φόνων διπλασιάστηκε, οι δείκτες βιασμών τετραπλασιάστηκαν, ο δείκτης ληστειών πενταπλασιάστηκε και η πιθανότητα να πέσει κανείς θύμα διακεκριμένης επίθεσης αυξήθηκε κατά 700 τοις εκατό. Βλ. σχετικά Seymour Itzkoff, *The Decline of Intelligence in America*· Roger D. McGrath, «Treat Them to a Good Dose of Lead», *Chronicles* (Ιανουάριος 1994). ↩

161 Βλ. σχετικά Erik von Kuehnelt-Leddihn, *Leftism Revisited* (Washington, D.C.: Regnery Gateway, 1990), ιδίως κεφ. 6. Από τους Αμερικανούς Ιδρυτές, ο Alexander Hamilton ήταν μοναρχικός. Ομοίως, ο κυβερνήτης της Πενσιλβάνιας, Robert Morris, είχε έντονες μοναρχικές τάσεις. Ο George Washington εξέφρασε τη βαθιά αποστροφή του προς τη δημοκρατία σε επιστολή της 30ής Σεπτεμβρίου 1798 προς τον James McHenry. Ο John Adams ήταν πεπεισμένος ότι κάθε κοινωνία αναδεικνύει αριστοκράτες εξίσου αναπόφευκτα όσο ένα χωράφι καλαμποκιού παράγει μερικά μεγάλα στάχυα και μερικά μικρά. Σε επιστολή προς τον John Taylor επέμενε, όπως ο Plato και ο Aristotle, ότι η δημοκρατία θα εξελισσόταν τελικά σε δεσποτισμό, και σε επιστολή προς τον Jefferson δήλωνε ότι «η δημοκρατία θα φθονεί τους πάντες, θα συγκρούεται με τους πάντες, θα προσπαθεί να γκρεμίσει τους πάντες και, όταν τύχει να επικρατήσει για λίγο, θα είναι εκδικητική, αιμοσταγής και σκληρή». Ο James Madison, σε επιστολή προς τον Jared Parks, παραπονιόταν για τη δυσκολία «να προστατευθούν τα δικαιώματα ιδιοκτησίας από το πνεύμα της δημοκρατίας». Ακόμη και ο Thomas Jefferson, πιθανώς ο πιο «δημοκρατικός» από τους Ιδρυτές, ομολογούσε σε επιστολή προς τον John Adams ότι θεωρούσε

> τη φυσική αριστοκρατία ... ως το πολυτιμότερο δώρο της φύσης για τη διδασκαλία, τις θέσεις εμπιστοσύνης και τη διακυβέρνηση της κοινωνίας. Και πράγματι, θα ήταν ασυνεπές εκ μέρους της δημιουργίας να έχει πλάσει τους ανθρώπους για την κοινωνική κατάσταση και να μην έχει παράσχει αρκετή αρετή και σοφία για τη διαχείριση των κοινωνικών υποθέσεων. Δεν μπορούμε άραγε να πούμε ότι η καλύτερη μορφή διακυβέρνησης είναι εκείνη που μεριμνά αποτελεσματικότερα για την καθαρή επιλογή αυτών των φυσικών αρίστων στα κυβερνητικά αξιώματα;

> Για τον χαρακτηρισμό, λοιπόν, της γενικής στάσης των Ιδρυτών, η καταλληλότερη διατύπωση είναι εκείνη του John Randolph of Roanoke: «Είμαι αριστοκράτης: αγαπώ την ελευθερία, μισώ την ισότητα». ↩

162 Το *Κοινωνικό συμβόλαιο* του Rousseau, που εκδόθηκε το 1762, προοριζόταν στην πραγματικότητα ως θεωρητικό σχόλιο για την πολιτική κατάσταση στη γενέτειρά του, τη Γενεύη, η οποία τότε ήταν ανεξάρτητη πόλη-κράτος με λιγότερους από 30.000 κατοίκους και κυβερνιόταν ουσιαστικά από μια ολιγάριθμη κληρονομική ολιγαρχία των επικεφαλής των ηγετικών αριστοκρατικών οικογενειών της, που ήλεγχαν το Μικρό Συμβούλιο και το Συμβούλιο των Διακοσίων. Η επίκληση του «λαού» και της «λαϊκής κυριαρχίας» από τον Rousseau προοριζόταν ως επίθεση σε αυτή την ολιγαρχία, αλλά σε καμία περίπτωση ως υπεράσπιση της άμεσης δημοκρατίας και της καθολικής πολιτικής συμμετοχής όπως γίνονται σήμερα αντιληπτές. Αντιθέτως, εκείνο που είχε κατά νου ο Rousseau όταν έγραφε υπέρ του «κυρίαρχου λαού» ήταν απλώς τα μέλη του άλλου πολιτικού οργάνου της Γενεύης, του Μεγάλου Συμβουλίου, που αποτελούνταν από περίπου 1.500 μέλη και περιλάμβανε, πέρα από την ανώτερη αριστοκρατική της ελίτ, και την κατώτερη κληρονομική αριστοκρατία της. ↩

163 Ευτυχώς, παρά την ακατάπαυστη προπαγάνδα που διαδίδουν οι κρατικά χρηματοδοτούμενοι και ελεγχόμενοι εκπαιδευτικοί —όπως ότι «δημοκρατία σημαίνει πως όλοι κυβερνάμε τον εαυτό μας»—, καθώς και διάσημοι νομπελίστες όπως ο James Buchanan και η οικονομική σχολή της «δημόσιας επιλογής» —όπως ότι «οι κυβερνήσεις είναι εκούσιοι θεσμοί, όπως ακριβώς οι επιχειρήσεις»· James M. Buchanan και Gordon Tullock, *The Calculus of Consent* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1962), σ. 19—, απομένει αρκετή κοινή λογική, τόσο στον ακαδημαϊκό χώρο όσο και στο ευρύ κοινό, ώστε τέτοιες κριτικές να βρίσκουν ευήκοα ώτα. Όσον αφορά τον ακαδημαϊκό χώρο, ένας τόσο διακεκριμένος οικονομολόγος όσο ο Joseph A. Schumpeter σημείωνε σχετικά με απόψεις όπως εκείνες του Buchanan ότι «η θεωρία που ερμηνεύει τους φόρους κατ' αναλογία προς τις συνδρομές μιας λέσχης ή την αγορά των υπηρεσιών, λόγου χάρη, ενός γιατρού αποδεικνύει μόνο πόσο απομακρυσμένο είναι αυτό το τμήμα των κοινωνικών επιστημών από τον επιστημονικό τρόπο σκέψης»· Joseph A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism, and Democracy* (New York: Harper, 1942), σ. 198. Και όσον αφορά το ευρύ κοινό, μπορεί κανείς να βρει παρηγοριά στις παρατηρήσεις του μεγάλου Αμερικανού δημοσιογράφου και συγγραφέα H.L. Mencken, ο οποίος έγραφε:

> Ο μέσος άνθρωπος, όποια κι αν είναι κατά τα άλλα τα σφάλματά του, τουλάχιστον βλέπει καθαρά ότι το κράτος είναι κάτι που βρίσκεται έξω από αυτόν και έξω από το σύνολο των συνανθρώπων του —ότι είναι μια χωριστή, ανεξάρτητη και εχθρική δύναμη, μόνο εν μέρει υπό τον έλεγχό του και ικανή να του προκαλέσει μεγάλη βλάβη. … Είναι άραγε ασήμαντο το γεγονός ότι η κλοπή εις βάρος του κράτους θεωρείται παντού έγκλημα μικρότερης βαρύτητας από την κλοπή εις βάρος ενός ατόμου ή ακόμη και μιας εταιρείας; … Όταν ληστεύεται ένας ιδιώτης, ένας άξιος άνθρωπος στερείται τους καρπούς της εργατικότητας και της φειδούς του· όταν ληστεύεται το κράτος, το χειρότερο που συμβαίνει είναι ότι ορισμένοι απατεώνες και αργόσχολοι έχουν λιγότερα χρήματα για να
>
> παίζουν από όσα είχαν προηγουμένως. Η σκέψη ότι είχαν κερδίσει αυτά τα χρήματα δεν περνά ποτέ από τον νου· στους περισσότερους λογικούς ανθρώπους θα φαινόταν γελοία. Είναι απλώς παλιάνθρωποι που, λόγω μιας συγκυρίας του νόμου, έχουν ένα κάπως αμφίβολο δικαίωμα σε μερίδιο από τα εισοδήματα των συνανθρώπων τους. Όταν αυτό το μερίδιο μειώνεται από την ιδιωτική πρωτοβουλία, η πράξη είναι, συνολικά, πολύ περισσότερο ευγενής παρά το αντίθετο. (*A Mencken Chrestomathy* [New York: Vintage Books, 1949], σ. 146–47· βλ. επίσης H.L. Mencken, *Notes on Democracy* [New York: Knopf, 1926]) ↩

164 Βλ. σχετικά Hans-Hermann Hoppe, *A Theory of Socialism and Capitalism* (Boston: Kluwer, 1989)· του ιδίου, «Desocialization in a United Germany», *Review of Austrian Economics* 5, αρ. 2 (1991)· Murray N. Rothbard, «The End of Socialism and the Calculation Debate Revisited», στο έργο του *The Logic of Action One* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1997)· του ιδίου, «How and How Not To Desocialize», *Review of Austrian Economics* 6, αρ. 1 (1992). ↩

165 Βλ. σχετικά Rothbard, *The Ethics of Liberty*· Hans-Hermann Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993), ιδίως μέρος 2· επίσης Anthony de Jasay, *Choice, Contract, Consent: A Restatement of Liberalism* (London: Institute of Economic Affairs, 1991). ↩

166 Βλ. σχετικά επίσης Murray N. Rothbard, *Power and Market*, σ. 189 κ.ε. ↩

167 Για το δίκαιο και την οικονομική της απόσχισης, βλ. *Secession, State and Liberty*, επιμ. David Gordon (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1998), με δοκίμια των Donald W. Livingston, Stephen Yates, Scott Boykin, Murray N. Rothbard, Clyde N. Wilson, Joseph R. Stromberg, Thomas DiLorenzo, James Ostrowski, Hans-Hermann Hoppe, Pierre Desrochers και Eric Duhaime, και Bruce L. Benson· επίσης Hans-Hermann Hoppe, «The Western State as a Paradigm: Learning From History», *Politics and Regimes: Religion and Public Life* 30 (1997)· Robert W. McGee, «Secession Reconsidered», *Journal of Libertarian Studies* 11, αρ. 1 (1994). ↩

5. Περί συγκεντροποίησης και απόσχισης

168 Για τη θεωρία του κράτους, βλ. Murray N. Rothbard, *For A New Liberty* (New York: Macmillan, 1978)· του ιδίου, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998)· του ιδίου, *Power and Market* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977)· Hans-Hermann Hoppe, *Eigentum, Anarchie und Staat* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987)· του ιδίου, *A Theory of Socialism and Capitalism* (Boston: Kluwer, 1989)· του ιδίου, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993)· επίσης Albert J. Nock, *Our Enemy, the State* (Delevan, Wisc.: Hallberg Publishing, 1983)· Franz Oppenheimer, *The State* (New York: Vanguard Press, 1914)· του ιδίου, *System der Soziologie*, τόμ. 2: *Der Staat* (Stuttgart: G. Fischer, 1964)· Anthony de Jasay, *The State* (Oxford: Blackwell, 1985). ↩

169 Για τον ρόλο του —χάρτινου— χρήματος «αναγκαστικής κυκλοφορίας», της κεντρικής τραπεζικής και της διεθνούς —διακρατικής — νομισματικής συνεργασίας ως οχήματος πολιτικής ενοποίησης και μέσου οικονομικού ιμπεριαλισμού, δηλαδή εκμετάλλευσης των «περιφερειακών» κρατών από τα «κυρίαρχα», βλ. Hans-Hermann Hoppe, «Banking, Nation States, and International Politics: A Sociological Reconstruction of the Present Economic Order», στο έργο του *The Economics and Ethics of Private Property*· Jörg Guido Hülsmann, «Political Unification: A Generalized Progression Theorem», *Journal of Libertarian Studies* 13, αρ. 1 (1977)· επίσης Murray N. Rothbard, *Wall Street, Banks, and American Foreign Policy* (Burlingame, Calif.: Center for Libertarian Studies, 1995). Βλ. επίσης υποσημειώσεις 18 και 19 παρακάτω. ↩

170 Για όσα ακολουθούν, βλ. Jean Baechler, *The Origins of Capitalism* (New York: St. Martin's Press, 1976), ιδίως κεφ. 7· Hans-Hermann Hoppe, «The Economic and Political Rationale for European Secessionism», στο *Secession, State, and Liberty*, επιμ. David Gordon (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1998)· επίσης Eric L. Jones, *The European Miracle* (Cambridge: Cambridge University Press, 1981)· Nathan Rosenberg και L.E. Birdzell, *How the West Grew Rich* (New York: Basic Books, 1986)· David S. Landes, *The Wealth and Poverty of Nations* (New York: Norton, 1998). ↩

171 Για την εμφάνιση του καταμερισμού της εργασίας και της οικονομικής ολοκλήρωσης, βλ. Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), κεφ. 8· Murray N. Rothbard, «Freedom, Inequality, Primitivism, and the Division of Labor», στο έργο του *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 2000). ↩

172 Βλ. σχετικά Rothbard, *Power and Market*. ↩

173 Βλ. σχετικά στο ίδιο. ↩

174 Ο πολιτικός ανταγωνισμός, επομένως, είναι πολύ αποτελεσματικότερο μέσο περιορισμού της φυσικής επιθυμίας μιας κυβέρνησης να επεκτείνει τις εκμεταλλευτικές εξουσίες της από τους εσωτερικούς συνταγματικούς περιορισμούς. Πράγματι, οι απόπειρες ορισμένων θεωρητικών της δημόσιας επιλογής και της «συνταγματικής οικονομικής» να σχεδιάσουν φιλελεύθερα πρότυπα συντάγματα δεν μπορεί παρά να φαίνονται απελπιστικά αφελείς. Διότι τα συνταγματικά δικαστήρια και οι δικαστές των ανώτατων δικαστηρίων αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του κρατικού μηχανισμού του οποίου υποτίθεται ότι περιορίζουν τις εξουσίες. Για ποιον άραγε λόγο θα ήθελαν να περιορίσουν την εξουσία του ίδιου του οργανισμού που τους παρέχει θέσεις εργασίας, χρήματα και κύρος; Μια τέτοια υπόθεση δεν είναι μόνο θεωρητικά ασυνεπής, δηλαδή ασύμβατη με την υπόθεση της επιδίωξης του ιδίου συμφέροντος. Στερείται επίσης οποιασδήποτε ιστορικής θεμελίωσης. Παρά τον ρητό περιορισμό της εξουσίας της κεντρικής κυβέρνησης που περιέχεται στη Δέκατη Τροπολογία του Συντάγματος των ΗΠΑ, για παράδειγμα, η ερμηνεία του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ ήταν εκείνη που κατέστησε την τροπολογία ουσιαστικά άκυρη και ανίσχυρη. Ομοίως, παρά τη συνταγματική εγγύηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας από το Σύνταγμα της Δυτικής Γερμανίας, για παράδειγμα, το γερμανικό ανώτατο δικαστήριο, μετά τη γερμανική επανένωση το 1990, κήρυξε «έγκυρες» όλες τις κομμουνιστικές απαλλοτριώσεις πριν από την ίδρυση του ανατολικογερμανικού κράτους το 1949. Έτσι, περισσότερο από το 50 τοις εκατό της γης της πρώην Ανατολικής Γερμανίας που χρησιμοποιούνταν για γεωργία ιδιοποιήθηκε από το δυτικογερμανικό κράτος, αντί να επιστραφεί στους αρχικούς ιδιώτες ιδιοκτήτες, όπως απαιτούσε η κατά γράμμα ερμηνεία του συντάγματος. ↩

175 Η σημασία της διεθνούς «αναρχίας» για την άνοδο του ευρωπαϊκού καπιταλισμού έχει ορθώς τονιστεί από τον Jean Baechler. Έτσι, γράφει στο *The Origins of Capitalism*:

> Η συνεχής επέκταση της αγοράς, τόσο σε έκταση όσο και σε ένταση, ήταν αποτέλεσμα της απουσίας μιας πολιτικής τάξης που να εκτείνεται σε ολόκληρη τη Δυτική Ευρώπη. (σ. 73)
>
> Η επέκταση του καπιταλισμού οφείλει την προέλευση και τον λόγο ύπαρξής της στην πολιτική αναρχία. ... Ο κολεκτιβισμός και η κρατική διαχείριση έχουν επιτύχει μόνο στα σχολικά εγχειρίδια. (σ. 77)
>
> Κάθε εξουσία τείνει προς το απόλυτο. Εάν δεν είναι απόλυτη, αυτό οφείλεται στην παρέμβαση κάποιου είδους περιορισμών. ... Εκείνοι που κατέχουν την εξουσία στο κέντρο προσπαθούσαν αδιάκοπα να διαβρώσουν αυτούς τους περιορισμούς. Ποτέ δεν το κατόρθωσαν, για έναν λόγο που μου φαίνεται ότι συνδέεται επίσης με το διεθνές σύστημα: ο περιορισμός της δυνατότητας εξωτερικής δράσης της εξουσίας και η διαρκής απειλή ξένης επίθεσης τα δύο χαρακτηριστικά ενός πολυπολικού συστήματος συνεπάγονται ότι η εξουσία περιορίζεται και στο εσωτερικό και πρέπει να στηρίζεται σε αυτόνομα κέντρα λήψης αποφάσεων, τα οποία, επομένως, μπορεί να χρησιμοποιεί μόνο με φειδώ. (σ. 78) ↩

176 Βλ. σχετικά Paul Kennedy, *The Rise and Fall of the Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000* (New York: Vintage Books, 1987). ↩

177 Βλ. σχετικά Hans-Hermann Hoppe, «Marxist and Austrian Class Analysis», στο έργο του *The Economics and Ethics of Private Property*· του ιδίου, «Banking, Nation States, and International Politics»· για την αναγκαιότητα μιας φιλελεύθερης οικονομίας της αγοράς, δηλαδή εσωτερικού *laissez-faire*, για την επιτυχή διεξαγωγή πολέμου, βλ. Ludwig von Mises, *Nationalökonomie. Theorie des Handelns und Wirtschaftens* (Munich: Philosophia Verlag, 1980), μέρος 6, κεφ. 9· του ιδίου, *Interventionism: An Economic Analysis* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1998), κεφ. 6· για την αντίθετη τάση των κρατών να χρησιμοποιούν τους πολέμους ως προσχήματα για την καταστροφή του εσωτερικού *laissez-faire* και την εφαρμογή ολοένα πιο παρεμβατικών ή σοσιαλιστικών οικονομικών συστημάτων, βλ. Robert Higgs, *Crisis and Leviathan* (New York: Oxford University Press, 1987). ↩

178 Για το θέμα αυτό, βλ. επίσης Paul Johnson, *Modern Times* (New York: Harper and Row, 1983)· Robert Nisbet, *The Present Age* (New York: Harper and Row, 1988). ↩

179 Για όσα ακολουθούν, βλ. επίσης *Secession, State, and Liberty*, επιμ. Gordon· Robert McGee, «Secession Reconsidered», *Journal of Libertarian Studies* 11, αρ. 1 (1994)· Ludwig von Mises, *Liberalism: In the Classical Tradition* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1985), ιδίως σ. 108–10. ↩

180 Ομοίως, ένας από τους αποφασιστικούς λόγους για την απόπειρα της Νότιας Συνομοσπονδίας να αποσχιστεί από την Αμερικανική Ένωση ήταν ο Δασμολογικός Νόμος Morrill του 1861, ο οποίος επέβαλε φόρο 47 τοις εκατό στην αξία όλων των εισαγόμενων αγαθών. Εκείνη την εποχή, ο αμερικανικός Νότος εξήγε τα τρία τέταρτα της αγροτικής του παραγωγής και εισήγε, με τη σειρά του, τα περισσότερα βιομηχανικά του αγαθά από το εξωτερικό. Ουσιαστικά, ο δασμός σήμαινε ότι ο Νότος εξαναγκαζόταν να πληρώνει υψηλότερους φόρους που κατευθύνονταν στον Βορρά για να επιδοτούν αναποτελεσματικούς βόρειους βιομηχάνους και βιομηχανικούς εργάτες. ↩

181 Βλ. σχετικά Murray N. Rothbard, «Nations by Consent: Decomposing the Nation-State», στο *Secession, State, and Liberty*, επιμ. David Gordon· Ludwig von Mises, *Nation, State, and the Economy* (New York: New York University Press, 1983), ιδίως σ. 31–77· επίσης κεφ. 7 παρακάτω. ↩

182 Παρά την εξισωτική προπαγάνδα, υπάρχουν τεράστιες διαφορές ως προς τον βαθμό πολιτισμικής προόδου, για παράδειγμα, στην πρώην Γιουγκοσλαβία μεταξύ Σλοβένων, Κροατών, Σέρβων και Αλβανών του Κοσόβου ή/και καθολικών, ορθοδόξων και μουσουλμάνων· ή στην πρώην Σοβιετική Ένωση μεταξύ Λετονών, Εσθονών, Λιθουανών, Γερμανών, Πολωνών, Ουκρανών, Ρώσων, Γεωργιανών, Ρουμάνων, Αρμενίων, Τσετσένων, Αζέρων, Τουρκμένων, Καζάκων κ.ο.κ. Το άμεσο αποτέλεσμα του πολιτικού διαχωρισμού αυτών των πολιτισμικά διακριτών λαών θα είναι απλώς αυξημένη ποικιλία κυβερνήσεων και μορφών κοινωνικής οργάνωσης. Πρέπει, ωστόσο, να αναμένεται περαιτέρω ότι ορισμένες από αυτές τις νεοανεξάρτητες κυβερνήσεις και τις κοινωνικές πολιτικές τους θα είναι χειρότερες —από την οπτική της οικονομικής ολοκλήρωσης και ευημερίας— από εκείνες που θα επικρατούσαν εάν η πρώην κεντρική κυβέρνηση παρέμενε στην εξουσία, ενώ άλλες θα αποδειχθούν καλύτερες. Για παράδειγμα, μπορεί κάλλιστα να είναι χειρότερο για τους Αζέρους να κυβερνώνται από μια εγχώρια κυβέρνηση παρά από μία αποτελούμενη από Ρώσους, ή για τους Αλβανούς του Κοσόβου να περιέλθουν στα χέρια ορισμένων δικών τους παρά στα χέρια μιας σερβικής κυβέρνησης. Συγχρόνως, οι κοινωνικές πολιτικές στην Εσθονία, τη Λετονία και τη Λιθουανία, για παράδειγμα, θα είναι πιθανότατα καλύτερες από όσες θα τους επιφύλασσε μια ρωσική κυβέρνηση, και οι Κροάτες θα ευημερήσουν περισσότερο υπό αυτοκυβέρνηση από ό,τι εάν είχαν παραμείνει υπό σερβικό έλεγχο. Η απόσχιση, επομένως, δεν θα εξαλείψει τις πολιτισμικές διαφορές και ιεραρχήσεις· και πράγματι, μπορεί κάλλιστα να τις οξύνει. Κι όμως, ακριβώς αποκαλύπτοντας τις πολιτισμικές διαφορές και τα διαφορετικά επίπεδα κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης των διαφόρων λαών, η απόσχιση θα προσφέρει με τον χρόνο το καλύτερο κίνητρο για την πολιτισμική και οικονομική πρόοδο όλων των λαών, ανεπτυγμένων και μη. ↩

183 Εξαιρετικό παράδειγμα της μεταρρυθμιστικής πίεσης που προκαλεί η μετανάστευση στο εξωτερικό αποτελεί η περίπτωση της πρώην Ανατολικής Γερμανίας. Έχοντας περιέλθει υπό τον έλεγχο της Σοβιετικής Ένωσης και μετατραπεί σε σοσιαλιστική μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Ανατολική Γερμανία υπέφερε από την ίδρυσή της από μαζική εκροή ανθρώπων που αναχωρούσαν για την περισσότερο φιλελεύθερη και, επομένως, ευημερούσα παρεμβατική —σοσιαλδημοκρατική— Δυτική Γερμανία. Έως τις αρχές της δεκαετίας του 1960, ο αριθμός των μεταναστών είχε διογκωθεί σε περίπου 1.000 ημερησίως. Αντιδρώντας, στις 13 Αυγούστου 1961 η ανατολικογερμανική κυβέρνηση αισθάνθηκε υποχρεωμένη να ανεγείρει ένα συνοριακό σύστημα μήκους σχεδόν εννιακοσίων μιλίων, με τείχη, συρματοπλέγματα, ηλεκτροφόρους φράχτες, ναρκοπέδια, αυτόματους μηχανισμούς πυροβολισμού και παρατηρητήρια, με μοναδικό σκοπό να εμποδίζει τους Ανατολικογερμανούς να διαφεύγουν από τον σοσιαλισμό. Από το 1961 έως την άνοιξη του 1989 το πρόβλημα μπορούσε έτσι να συγκρατείται. Ωστόσο, όταν κατόπιν η σύμμαχη σοσιαλιστική Ουγγαρία άρχισε να χαλαρώνει τους συνοριακούς ελέγχους της έναντι της Αυστρίας, έχοντας πειστεί, όπως αποδεικνύεται τώρα, από μέλη της Πανευρωπαϊκής Ένωσης υπό την ηγεσία του Otto von Habsburg, το κύμα ανατολικογερμανικής μετανάστευσης επανάρχισε αμέσως. Πράγματι, μέσα σε λίγες μόνο ημέρες, ο αριθμός των Ανατολικογερμανών που διέφευγαν στη Δύση μέσω Ουγγαρίας αυξήθηκε σε περισσότερους από 2.000 ημερησίως. Αυτά τα γεγονότα, πάνω απ' όλα, οδήγησαν πρώτα στην ανατροπή του καθεστώτος Honecker στην Ανατολική Γερμανία, κατόπιν, την αλησμόνητη 9η Νοεμβρίου 1989, στην κατεδάφιση του Τείχους του Βερολίνου και, τελικά, τον επόμενο χρόνο, στην επανένωση της Γερμανίας. Βλ. σχετικά Hans-Hermann Hoppe, «De-Socialization in a United Germany», *Review of Austrian Economics* 5, αρ. 2 (1991). ↩

184 Βλ. σχετικά Mises, *Liberalism*, σ. 130 κ.ε.· Rothbard, *Power and Market*, σ. 47 κ.ε.· του ιδίου, *The Dangerous Nonsense of Protectionism* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1988). ↩

185 Βλ. επίσης Murray N. Rothbard, *The Case for a 100 Percent Gold Dollar* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1991)· του ιδίου, «Gold vs. Fluctuating Fiat Exchange Rates», στο έργο του *The Logic of Action One* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1997)· του ιδίου, *The Case Against the Fed* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1995)· Hans-Hermann Hoppe, «How is Fiat Money Possible?—or, The Devolution of Money and Credit», *Review of Austrian Economics* 7, αρ. 2 (1994). ↩

186 Βλ. σχετικά ιδίως Rothbard, *The Case for a 100 Percent Gold Dollar*. «Ένα πρόβλημα», εξηγεί ο Rothbard,

> που κάθε νομισματικός κρατιστής και εθνικιστής έχει αποφύγει να αντιμετωπίσει είναι τα γεωγραφικά όρια κάθε νομίσματος. Εάν πρέπει να υπάρχει εθνικό χρήμα αναγκαστικής κυκλοφορίας με κυμαινόμενη ισοτιμία, ποια πρέπει να είναι τα όρια του «έθνους»; Ασφαλώς, τα πολιτικά σύνορα έχουν ελάχιστη ή καμία οικονομική σημασία. … Λογικά, η έσχατη κατάληξη των παραστατικών νομισμάτων με ελεύθερα κυμαινόμενες ισοτιμίες είναι ένα διαφορετικό νόμισμα εκδιδόμενο από κάθε άτομο χωριστά. … Νομίζω ότι θα ήταν διδακτικό εάν κάποιος οικονομολόγος αφιερωνόταν σε μια διεξοδική ανάλυση του πώς θα έμοιαζε ένας τέτοιος κόσμος. Νομίζω ότι μπορεί να ειπωθεί με ασφάλεια πως ο κόσμος θα επέστρεφε σε μια εξαιρετικά περίπλοκη και χαοτική μορφή αντιπραγματισμού. … Διότι δεν θα υπήρχε πλέον κανενός είδους νομισματικό μέσο ανταλλαγών. Κάθε χωριστή ανταλλαγή θα απαιτούσε διαφορετικό «χρήμα». Πράγματι, εφόσον χρήμα σημαίνει γενικό μέσο ανταλλαγών, είναι αμφίβολο εάν θα εξακολουθούσε να ισχύει η ίδια η έννοια του χρήματος. … Εν ολίγοις, τα παραστατικά νομίσματα με κυμαινόμενες ισοτιμίες αποδιαρθρώνουν την ίδια τη λειτουργία του χρήματος. … Αντιφάσκουν προς την ουσία της νομισματικής λειτουργίας. (σ. 55–61)

Επομένως, ο Rothbard καταλήγει:

> Όσο γενικότερη είναι η χρήση του χρήματος, τόσο μεγαλύτερα είναι τα περιθώρια καταμερισμού της εργασίας και διαπεριφερειακής ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών που απορρέουν από την οικονομία της αγοράς. Το νομισματικό μέσο είναι, επομένως, κρίσιμο για την ελεύθερη αγορά και, όσο ευρύτερη είναι η χρήση αυτού του χρήματος, τόσο εκτενέστερη είναι η αγορά και τόσο καλύτερα μπορεί να λειτουργεί. Εν ολίγοις, η αληθινή ελευθερία του εμπορίου πράγματι απαιτεί διεθνές εμπορευματικό χρήμα … χρυσό και άργυρο. Κάθε διάσπαση ενός τέτοιου διεθνούς μέσου από κρατιστικό παραστατικό χαρτονόμισμα αναπόφευκτα παραλύει και αποδιαρθρώνει την ελεύθερη αγορά και στερεί από τον κόσμο τους καρπούς της. (σ. 58–61) ↩

187 Για το θέμα αυτό, βλ. επίσης Adolf Gasser, *Gemeindefreiheit als Rettung Europas* (Basel: Verlag Bücherfreunde, 1943). ↩

188 Βλ. σχετικά επίσης Murray N. Rothbard, «Nations by Consent: Decomposing the Nation State»· Peter Brimelow, *Alien Nation* (New York: Random House, 1995)· *Immigration and the American Identity*, επιμ. Thomas Fleming (Rockford, Ill.: Rockford Institute, 1995)· επίσης κεφ. 7, 9 και 10 παρακάτω. ↩

189 Ως προς την πολιτισμική πρόοδο που μπορεί να αναμένεται από αυτή την εξέλιξη, είναι σκόπιμο να ολοκληρώσουμε με ορισμένες συναφείς παρατηρήσεις του μεγαλύτερου Γερμανού συγγραφέα και ποιητή, του Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832). Στις 23 Οκτωβρίου 1828, όταν η Γερμανία ήταν ακόμη κατακερματισμένη σε τριάντα εννέα ανεξάρτητα κράτη, ο Goethe εξηγούσε, σε συνομιλία με τον Johann Peter Eckermann —*Gespräche mit Goethe in den letzten Jahren seines Lebens*—, σχετικά με το κατά πόσον ήταν επιθυμητή η γερμανική πολιτική ενότητα, ότι

> Δεν φοβάμαι ότι η Γερμανία δεν θα ενωθεί· ... είναι ενωμένη, επειδή το γερμανικό τάλιρο και το γρόσι έχουν την ίδια αξία σε ολόκληρη την Αυτοκρατορία και επειδή η βαλίτσα μου μπορεί να περάσει και από τα τριάντα έξι κράτη χωρίς να ανοιχτεί. ... Η Γερμανία είναι ενωμένη στα μέτρα και στα σταθμά, στο εμπόριο και στη μετανάστευση και σε εκατό παρόμοια πράγματα. ... Σφάλλει, όμως, όποιος πιστεύει ότι η ενότητα της Γερμανίας πρέπει να εκφραστεί με τη μορφή μιας μεγάλης πρωτεύουσας και ότι αυτή η μεγάλη πόλη θα μπορούσε να ωφελήσει τις μάζες με τον ίδιο τρόπο που θα μπορούσε να ωφελήσει την ανάπτυξη λίγων εξαιρετικών ατόμων. Ένας στοχαστικός Γάλλος, νομίζω ο Daupin, συνέταξε έναν χάρτη σχετικά με την κατάσταση του πολιτισμού στη Γαλλία, υποδεικνύοντας το υψηλότερο ή χαμηλότερο επίπεδο διαφωτισμού των διαφόρων «νομών» της με ανοιχτότερα ή σκουρότερα χρώματα. Εκεί βρίσκουμε, ιδίως στις νότιες επαρχίες, μακριά από την πρωτεύουσα, ορισμένους «νομούς» χρωματισμένους εντελώς μαύρους, πράγμα που υποδηλώνει πλήρες πολιτισμικό σκοτάδι. Θα συνέβαινε άραγε αυτό εάν η όμορφη Γαλλία είχε δέκα κέντρα, αντί για ένα μόνο, από τα οποία θα ακτινοβολούσαν φως και ζωή; ... Εκείνο που κάνει τη Γερμανία μεγάλη είναι ο αξιοθαύμαστος πολιτισμός του λαού της, που έχει διεισδύσει ομοιόμορφα σε όλα τα μέρη της Αυτοκρατορίας. Και δεν είναι άραγε οι πολλές διαφορετικές ηγεμονικές έδρες εκείνες από τις οποίες πηγάζει αυτός ο πολιτισμός και οι οποίες είναι οι φορείς και οι θεματοφύλακές του; Ας υποθέσουμε απλώς ότι επί αιώνες υπήρχαν στη Γερμανία μόνο οι δύο πρωτεύουσες, η Βιέννη και το Βερολίνο, ή ακόμη μόνο μία. Τότε αναρωτιέμαι τι θα είχε συμβεί στον γερμανικό πολιτισμό και στη διάχυτη ευημερία που συμβαδίζει με αυτόν. ... Η Γερμανία έχει είκοσι πανεπιστήμια διάσπαρτα σε ολόκληρη την Αυτοκρατορία, περισσότερες από εκατό δημόσιες βιβλιοθήκες και παρόμοιο αριθμό συλλογών τέχνης και μουσείων φυσικής ιστορίας· διότι κάθε ηγεμόνας ήθελε να προσελκύει τέτοια ομορφιά και τέτοιο καλό. Γυμνάσια, τεχνικές και βιομηχανικές σχολές υπάρχουν σε αφθονία· πράγματι, δεν υπάρχει σχεδόν γερμανικό χωριό χωρίς δικό του σχολείο. Πώς είναι τα πράγματα ως προς αυτό στη Γαλλία! ... Επιπλέον, κοιτάξτε τον αριθμό των γερμανικών θεάτρων, που υπερβαίνει τα εβδομήντα. ... Η εκτίμηση της μουσικής και του τραγουδιού και η εκτέλεσή τους δεν είναι πουθενά τόσο διαδεδομένες όσο στη Γερμανία. ... Έπειτα σκεφτείτε πόλεις όπως η Δρέσδη, το Μόναχο, η Στουτγάρδη, το Κάσελ, το Μπράουνσβαϊγκ, το Αννόβερο και άλλες παρόμοιες· σκεφτείτε τη δυναμικότητα που αντιπροσωπεύουν αυτές οι πόλεις· σκεφτείτε τις επιδράσεις τους στις γειτονικές επαρχίες και αναρωτηθείτε αν όλα αυτά θα υπήρχαν, εάν αυτές οι πόλεις δεν υπήρξαν επί μακρόν έδρες ηγεμόνων. ... Η Φρανκφούρτη, η Βρέμη, το Αμβούργο και το Λίμπεκ είναι μεγάλες και λαμπρές και η επίδρασή τους στην ευημερία της Γερμανίας είναι ανυπολόγιστη. Θα παρέμεναν, όμως, αυτό που είναι εάν έχαναν την ανεξαρτησία τους και ενσωματώνονταν ως επαρχιακές πόλεις σε μία μεγάλη Γερμανική Αυτοκρατορία; Έχω λόγους να αμφιβάλλω. ↩

6. Περί σοσιαλισμού και αποσοσιαλιστικοποίησης

190 Πρέπει να σημειωθεί ότι καθεμία από αυτές τις δραστηριότητες πληροί τις προϋποθέσεις μιας λεγόμενης βελτίωσης κατά Pareto, δηλαδή αύξησης της ευημερίας τουλάχιστον ενός ατόμου χωρίς μείωση της ευημερίας κάποιου άλλου. Επομένως, ακόμη και χωρίς τη δυνατότητα διαπροσωπικής σύγκρισης της χρησιμότητας, μπορεί να λεχθεί ότι καθεμία από αυτές τις δραστηριότητες αυξάνει την κοινωνική ευημερία. Για τους περιορισμούς που θέτει ο Vilfredo Pareto στην έλλογη χρήση του όρου «κοινωνική ευημερία», βλ. το έργο του *Manual of Political Economy* (New York: Augustus M. Kelley, 1971), όπου γράφει:

> Ας θεωρήσουμε μια οποιαδήποτε κατάσταση και ας υποθέσουμε ότι απομακρυνόμαστε από αυτήν κατά ένα πολύ μικρό μέγεθος, σύμφωνα με τους περιορισμούς της επίτευξης της μέγιστης δυνατής ευημερίας των ατόμων μιας συλλογικότητας. Εάν, πράττοντας έτσι, αυξάνεται η ευημερία όλων των ατόμων της συλλογικότητας, είναι προφανές ότι η νέα κατάσταση είναι περισσότερο επωφελής για καθένα από αυτά· και αντιστρόφως, είναι λιγότερο επωφελής εάν μειώνεται η ευημερία όλων των ατόμων. Επιπλέον, η ευημερία ορισμένων μπορεί να παραμένει ίδια χωρίς να μεταβάλλονται αυτά τα συμπεράσματα. Εάν, όμως, αυτή η μικρή μεταβολή αυξάνει την ευημερία ορισμένων ατόμων και μειώνει εκείνη άλλων, δεν μπορούμε πλέον να αποφανθούμε κατηγορηματικά ότι η πραγματοποίησή της είναι επωφελής για ολόκληρη τη συλλογικότητα. (σ. 451)
>
> Τώρα, εάν ένας άνθρωπος χρησιμοποιεί το σώμα του —την «εργασία» του— για να ιδιοποιηθεί, δηλαδή να θέσει υπό τον έλεγχό του, ορισμένα άλλα πράγματα που παρέχει η φύση —αδέσποτη «γη»—, αυτή η πράξη εκδηλώνει ότι τα αξιολογεί ως πολύτιμα. Επομένως, πρέπει να έχει αποκομίσει χρησιμότητα με την ιδιοποίησή τους. Συγχρόνως, η πράξη του δεν χειροτερεύει τη θέση κανενός άλλου, διότι, με την ιδιοποίηση προηγουμένως αδέσποτων πόρων, τίποτε δεν αφαιρείται από τους άλλους. Και οι άλλοι θα μπορούσαν να έχουν ιδιοποιηθεί αυτούς τους πόρους, εάν τους θεωρούσαν πολύτιμους. Ωστόσο, αποδεδειγμένα δεν το έκαναν. Πράγματι, η μη ιδιοποίησή τους εκδηλώνει την προτίμησή τους να μην τους ιδιοποιηθούν. Επομένως, δεν μπορεί να λεχθεί ότι έχασαν οποιαδήποτε χρησιμότητα ως αποτέλεσμα της ιδιοποίησης από κάποιον άλλο. Με αφετηρία τις πράξεις αρχικής ιδιοποίησης, κάθε περαιτέρω πράξη, είτε παραγωγής είτε κατανάλωσης, αποτελεί επίσης βελτίωση κατά Pareto βάσει της εκδηλωμένης προτίμησης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θίγει τη φυσική ακεραιότητα πόρων που άλλοι έχουν ιδιοποιηθεί ή παραγάγει με ιδιοποιημένα μέσα. Ο παραγωγός-καταναλωτής βρίσκεται σε καλύτερη θέση, ενώ όλοι οι άλλοι διατηρούν τον έλεγχο της ίδιας ποσότητας αγαθών όπως και πριν. Ως αποτέλεσμα, δεν μπορεί να λεχθεί ότι οποιοσδήποτε βρίσκεται σε χειρότερη θέση. Τέλος, κάθε εκούσια ανταλλαγή αγαθών που στηρίζεται σε αυτή τη βάση αποτελεί επίσης βελτίωση κατά Pareto, επειδή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο εάν και τα δύο συναλλασσόμενα μέρη προσδοκούν να ωφεληθούν από αυτήν, ενώ η ποσότητα αγαθών που οι άλλοι ελέγχουν στην πράξη —κατέχουν ως ιδιοκτησία— παραμένει αμετάβλητη. Βλ. περαιτέρω Murray N. Rothbard, «Toward a Reconstruction of Utility and Welfare», στο έργο του *The Logic of Action One* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1997)· Jeffrey Herbener, «The Pareto Rule and Welfare Economics», *Review of Austrian Economics* 10, αρ. 1 (1997). ↩

191 Βλ. Hans-Hermann Hoppe, *A Theory of Socialism and Capitalism: Economics, Politics, and Ethics* (Boston: Kluwer, 1989). ↩

192 Βλ. Ludwig von Mises, *Economic Calculation in the Socialist Commonwealth* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1980)· του ιδίου, *Socialism: An Economic and Sociological Analysis* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1981)· του ιδίου, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998)· Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State*, 2 τόμ. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1993), ιδίως σ. 544–50, 585–86· του ιδίου, «Ludwig von Mises and Economic Calculation under Socialism» και «The End of Socialism and the Calculation Debate Revisited», στο έργο του *The Logic of Action One*· Joseph Salerno, «Ludwig von Mises as Social Rationalist», *Review of Austrian Economics* 4 (1990). ↩

193 Βλ. περαιτέρω Hans-Hermann Hoppe, «Desocialization in a United Germany», *Review of Austrian Economics* 5, αρ. 2 (1991)· Murray N. Rothbard, *Power and Market* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977), ιδίως σ. 172–89· Ludwig von Mises, *Bureaucracy* (New Rochelle, N.Y.: Arlington House, 1969), ιδίως κεφ. 3. ↩

194 Βλ. περαιτέρω Friedrich A. Hayek, *The Road to Serfdom* (Chicago: University of Chicago Press, 1944), ιδίως κεφ. 10· επίσης *The Politicization of Society*, επιμ. Kenneth S. Templeton (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1979). Πρέπει να τονιστεί εδώ ιδίως ότι, αντίθετα προς τη διαδεδομένη αντίληψη, η έλλειψη δημοκρατίας δεν έχει ουσιαστικά καμία σχέση με την αναποτελεσματικότητα του σοσιαλισμού. Το πρόβλημα δεν είναι οι κανόνες σύμφωνα με τους οποίους οι πολιτικοί επιλέγονται για τα αξιώματά τους. Είναι η πολιτική και η πολιτική λήψη αποφάσεων καθαυτές. Αντί κάθε παραγωγός να αποφασίζει ανεξάρτητα τι θα κάνει με συγκεκριμένους πόρους, όπως υπό ένα καθεστώς ιδιωτικής ιδιοκτησίας και συμβατικών σχέσεων, με κοινωνικοποιημένους συντελεστές παραγωγής κάθε απόφαση απαιτεί την άδεια μιας συλλογικότητας. Για τον παραγωγό δεν έχει σημασία πώς επιλέγονται εκείνοι που χορηγούν την άδεια. Εκείνο που έχει σημασία γι' αυτόν είναι ότι χρειάζεται καν να ζητηθεί άδεια. Όσο συμβαίνει αυτό, το κίνητρο των παραγωγών να παράγουν μειώνεται και η φτωχοποίηση θα συνεχίζεται. Η ιδιωτική ιδιοκτησία είναι, επομένως, εξίσου ασύμβατη με τη δημοκρατία όσο και με οποιαδήποτε άλλη μορφή πολιτικής εξουσίας. Αντιθέτως, με τον θεσμό της ιδιωτικής ιδιοκτησίας εγκαθιδρύεται μια «αναρχία της παραγωγής», στην οποία κανείς δεν κυβερνά κανέναν και όλες οι σχέσεις των παραγωγών είναι εκούσιες και, επομένως, αμοιβαίως επωφελείς. ↩

195 Βλ. ιδίως Mises, *Socialism*· επίσης *Collectivist Economic Planning*, επιμ. Friedrich A. Hayek (London: Routledge and Sons, 1935)· Trygve J.B. Hoff, *Economic Calculation in a Socialist Society* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1981). ↩

196 Ενώ υπάρχει εκτεταμένη βιβλιογραφία για την κοινωνικοποίηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, λίγα έχουν γραφτεί για το πώς πρέπει να πραγματοποιηθεί η αποσοσιαλιστικοποίηση. Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι ο λόγος αυτής της παραμέλησης βρίσκεται στις επίμονες, ρητές ή σιωπηρές, σοσιαλιστικές προτιμήσεις των περισσότερων δυτικών διανοουμένων. Δεδομένων αυτών των προτιμήσεων, κάθε ενασχόληση με το πρόβλημα της αποσοσιαλιστικοποίησης πρέπει να φαίνεται απλώς άνευ αντικειμένου· διότι γιατί να θέλει κανείς να επιστρέψει από ένα υποτιθέμενο «ανώτερο στάδιο κοινωνικής εξέλιξης», δηλαδή τον σοσιαλισμό, σε ένα κατώτερο, δηλαδή τον καπιταλισμό; Ακόμη και στη Σχολή του Mises μπορεί κανείς να βρει, στην καλύτερη περίπτωση, μόνο έμμεσες υποδείξεις για αυτό το εξαιρετικά επείγον πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι λαοί της Ανατολικής Ευρώπης. Για μία από τις λίγες εξαιρέσεις, βλ. Murray N. Rothbard, «How To Desocialize?» και «A Radical Prescription for the Socialist Bloc», στο *The Economics of Liberty*, επιμ. Llewellyn H. Rockwell, Jr. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1990)· του ιδίου, «How and How Not To Desocialize», *Review of Austrian Economics* 6, αρ. 1 (1992)· Jeffrey Herbener, «The Role of Entrepreneurship in Desocialization», *Review of Austrian Economics* 6, αρ. 1 (1992). ↩

197 Για την ηθική θεωρία στην οποία στηρίζονται οι ακόλουθες σκέψεις, βλ. ιδίως Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998)· Hans-Hermann Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993). ↩

198 Εμπειρικά, αυτό ακριβώς έκαναν, βεβαίως, σε γενικές γραμμές οι μετακομμουνιστικές κυβερνήσεις. Ιδιαίτερα αξιοσημείωτη ως προς αυτό είναι η περίπτωση της Γερμανίας. Μετά την επανένωση της Γερμανίας το 1991, η συντηρητική γερμανική κυβέρνηση, με την υποστήριξη του ανώτατου δικαστηρίου της, αρνήθηκε να επιστρέψει στους αρχικούς ιδιοκτήτες οποιοδήποτε από τα περιουσιακά στοιχεία που είχαν απαλλοτριωθεί από το 1946 έως το 1949, υπό σοβιετορωσική καθοδήγηση, στην πρώην Ανατολική Γερμανία —περισσότερο από το 50 τοις εκατό του συνόλου της γεωργικά χρησιμοποιούμενης γης! Αντιθέτως, η κυβέρνηση πώλησε αυτή τη γη στους δικούς της ευνοούμενους «πελάτες», στους οποίους περιλαμβάνονταν σε πολλές περιπτώσεις οι πρώην κομμουνιστές απαλλοτριωτές που είχαν μετατραπεί σε καπιταλιστές. Οι αρχικοί ιδιοκτήτες ή οι κληρονόμοι τους, αντιθέτως, δεν έχουν λάβει μέχρι σήμερα ούτε δεκάρα ως αποζημίωση. ↩

199 Στις περιπτώσεις όπου οι σημερινοί χρήστες αγόρασαν πράγματι απαλλοτριωμένα περιουσιακά στοιχεία από το κράτος, πρέπει να ζητήσουν αποζημίωση από τους υπευθύνους αυτής της πώλησης και οι αρμόδιοι κρατικοί αξιωματούχοι πρέπει να υποχρεωθούν να επιστρέψουν το τίμημα αγοράς. Για το ζήτημα της εγκληματικής κατοχής, της αποκατάστασης, του βάρους απόδειξης και άλλα συναφή ζητήματα, βλ. Rothbard, *The Ethics of Liberty*, ιδίως κεφ. 9–11· Hans-Hermann Hoppe, *Eigentum, Anarchie und Staat* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987), ιδίως κεφ. 4. ↩

200 Η αναφορά εδώ σε «συνδικαλιστικές ιδέες» δεν πρέπει να ερμηνευτεί ως αποδοχή του προγράμματος του συνδικαλισμού. Βλ. επίσης την επόμενη υποσημείωση 12. Ακριβώς το αντίθετο: το συνδικαλιστικό σύνθημα «οι σιδηρόδρομοι στους σιδηροδρομικούς, τα ορυχεία στους μεταλλωρύχους, τα εργοστάσια στους εργάτες» προοριζόταν αρχικά ως πρόγραμμα απαλλοτρίωσης των ιδιωτών ιδιοκτητών των καπιταλιστικών επιχειρήσεων. «Ο συνδικαλισμός, όπως και ο σοσιαλισμός», γράφει ο Mises,

> αποβλέπει στην κατάργηση του διαχωρισμού των εργατών από τα μέσα παραγωγής, αλλά ακολουθεί διαφορετική μέθοδο. Δεν θα γίνουν όλοι οι εργάτες ιδιοκτήτες όλων των μέσων παραγωγής· εκείνοι που εργάζονται σε μια συγκεκριμένη βιομηχανία ή επιχείρηση, ή οι εργάτες ενός ολόκληρου κλάδου παραγωγής, θα αποκτήσουν τα μέσα παραγωγής που χρησιμοποιούνται σε αυτόν. (*Socialism*, σ. 240)

Η χρησιμοποίηση συνδικαλιστικών ιδεών προτείνεται εδώ για το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα, δηλαδή ως μέσο ιδιωτικοποίησης προηγουμένως κοινωνικοποιημένων συντελεστών παραγωγής στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει ταυτοποιήσιμος αρχικός ιδιώτης ιδιοκτήτης από τον οποίο απαλλοτριώθηκαν αυτοί οι συντελεστές. Επιπλέον, η ηθική δικαιολόγηση της εφαρμογής του συνδικαλιστικού συνθήματος σε αυτές —και μόνο σε αυτές — τις περιπτώσεις έγκειται στο ότι ένα τέτοιο σχέδιο ιδιωτικοποίησης προσεγγίζει περισσότερο από κάθε άλλο τη μέθοδο που περιέγραψε ο John Locke για την πρώτη, αρχική, δίκαιη ιδιοποίηση προηγουμένως αδέσποτων πόρων. Οι σιδηροδρομικοί έχουν πράγματι «αναμείξει την εργασία τους» με τους σιδηροδρόμους και οι μεταλλωρύχοι με τα ορυχεία. Επομένως, η αξίωσή τους επί αυτών των πόρων πρέπει να θεωρείται καλύτερα θεμελιωμένη από εκείνη οποιουδήποτε άλλου. ↩

201 Σύμφωνα με το αρχικό συνδικαλιστικό πρόγραμμα, το οποίο αποβλέπει στη μόνιμη κατάργηση του διαχωρισμού του εργάτη από τα μέσα παραγωγής —βλ. υποσημείωση 11 παραπάνω—, πρέπει να αποκλείεται κάθε ανταλλαγή ή πώληση του «μεριδίου ιδιοκτησίας» του από τον εργάτη. «Εάν η συνδικαλιστική μεταρρύθμιση πρόκειται να σημαίνει κάτι περισσότερο από την απλή αναδιανομή παραγωγικών αγαθών», εξηγεί ο Mises,

> τότε δεν μπορεί να επιτρέψει τη διατήρηση των ιδιοκτησιακών ρυθμίσεων του καπιταλισμού όσον αφορά τα μέσα παραγωγής. Πρέπει να αποσύρει τα παραγωγικά αγαθά από την αγορά. Οι μεμονωμένοι πολίτες δεν πρέπει να διαθέτουν τα μερίδια στα μέσα παραγωγής που τους έχουν απονεμηθεί· διότι υπό τον συνδικαλισμό αυτά συνδέονται με το πρόσωπο του ιδιοκτήτη πολύ στενότερα από ό,τι στη φιλελεύθερη κοινωνία. (*Socialism*, σ. 242)

> Στην πράξη, υπό τον συνδικαλισμό ο εργάτης δεν είναι «ιδιοκτήτης» με τη συνήθη έννοια της λέξης· διότι η ιδιοκτησία, όπως σημειώνει ο Mises, «βρίσκεται πάντοτε εκεί όπου βρίσκεται η εξουσία διάθεσης. … Ιδιωτική ιδιοκτησία υπάρχει μόνο όπου το άτομο μπορεί να διαχειρίζεται την ιδιωτική του ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής με τον τρόπο που θεωρεί περισσότερο επωφελή»· σ. 244–45. Πράγματι, εάν επιτρεπόταν στους εργάτες να διαθέτουν τα μερίδιά τους, οι συνθήκες θα επέστρεφαν γρήγορα στην προηγούμενη καπιταλιστική κατάσταση, με σαφή διαχωρισμό μεταξύ ιδιοκτητών-καπιταλιστών —ιδιοκτησίας— αφενός και εργατών —εργασίας— αφετέρου. Εάν, όμως, αυτό δεν επιτρέπεται, εξηγεί ο Mises, τότε ανακύπτουν ανυπέρβλητες δυσκολίες, εκτός εάν υποτεθεί μη ρεαλιστικά

> ότι δεν επέρχονται μεταβολές στις μεθόδους παραγωγής, στις σχέσεις προσφοράς και ζήτησης, στην τεχνική ή στον πληθυσμό. … Εάν οι μεταβολές στην κατεύθυνση και στην έκταση της ζήτησης ή στην τεχνική της παραγωγής προκαλούν αλλαγές στην οργάνωση της βιομηχανίας που απαιτούν τη μεταφορά εργατών από τη μία επιχείρηση στην άλλη ή από τον έναν κλάδο παραγωγής στον άλλον, ανακύπτει αμέσως το ερώτημα τι πρέπει να γίνει με τα μερίδια αυτών των εργατών στα μέσα παραγωγής. Πρέπει οι εργάτες και οι κληρονόμοι τους να διατηρούν τα μερίδια στους κλάδους στους οποίους έτυχε να ανήκουν κατά τη στιγμή της συνδικαλιστικοποίησης και να εισέρχονται στους νέους κλάδους ως απλοί μισθωτοί εργάτες, χωρίς να τους επιτρέπεται να λαμβάνουν κανένα μέρος του εισοδήματος από ιδιοκτησία; Ή πρέπει να χάνουν το μερίδιό τους όταν εγκαταλείπουν έναν κλάδο και, σε αντάλλαγμα, να λαμβάνουν κατά κεφαλήν μερίδιο ίσο με εκείνο που κατέχουν οι εργάτες που ήδη απασχολούνται στον νέο κλάδο; Οποιαδήποτε από τις δύο λύσεις θα παραβίαζε γρήγορα την αρχή του συνδικαλισμού. … Εάν ο εργάτης, κατά την αποχώρησή του από έναν κλάδο, χάνει το μερίδιό του και, κατά την είσοδό του σε άλλον, αποκτά μερίδιο σε αυτόν, τότε εκείνοι οι εργάτες που θα ζημιώνονταν από τη μεταβολή θα αντιτάσσονταν φυσικά σθεναρά σε κάθε αλλαγή της παραγωγής. Η εισαγωγή μιας διαδικασίας που θα αύξανε την παραγωγικότητα της εργασίας θα συναντούσε αντίσταση εάν εκτόπιζε ή μπορούσε να εκτοπίσει εργάτες. Από την άλλη πλευρά, οι εργάτες μιας επιχείρησης ή ενός βιομηχανικού κλάδου θα αντιτάσσονταν σε κάθε ανάπτυξη μέσω εισόδου νέων εργατών, εάν αυτή απειλούσε να μειώσει το εισόδημά τους από ιδιοκτησία. Εν ολίγοις, ο συνδικαλισμός θα καθιστούσε πρακτικά αδύνατη κάθε αλλαγή στην παραγωγή. Όπου υπήρχε, δεν θα μπορούσε να γίνεται λόγος για οικονομική πρόοδο. (σ. 242–44)

> Για τον συνδικαλισμό, βλ. περαιτέρω Mises, *Human Action*, κεφ. 23· του ιδίου, *Money, Method, and the Market Process* (Boston: Kluwer, 1990), κεφ. 18. ↩

202 Αντί να απονέμονται ίσα μερίδια ιδιοκτησίας σε όλους τους σημερινούς παραγωγούς, θα ήταν πράγματι προτιμότερο, για να επικρατήσει η δικαιοσύνη, να απονέμονται άνισα μερίδια σύμφωνα με τον χρόνο κατά τον οποίο κάθε εργαζόμενος υπηρέτησε σε μια δεδομένη παραγωγική μονάδα. Αυτό θα επέτρεπε επίσης τη συμπερίληψη των ήδη συνταξιοδοτημένων εργαζομένων στο προτεινόμενο σχέδιο ιδιωτικοποίησης και θα επέλυε έτσι το λεγόμενο συνταξιοδοτικό πρόβλημα. ↩

203 Για την οικονομική θεωρία της διαπραγμάτευσης, βλ. Rothbard, *Man, Economy, and State*, σ. 308–12· επίσης Mises, *Human Action*, σ. 336. ↩

204 Βλ. Murray N. Rothbard, *Egalitarianism As a Revolt Against Nature and Other Essays* (Washington, D.C.: Libertarian Review Press, 1974)· επίσης Robert Nozick, *Anarchy, State, and Utopia* (New York: Basic Books, 1974), κεφ. 8· Helmut Schoeck, *Envy: A Theory of Social Behavior* (New York: Harcourt, Brace and World, 1970)· του ιδίου, *Das Recht auf Ungleichheit* (Munich: Herbig, 1979)· του ιδίου, *Ist Leistung Unanständig?* (Osnabrueck: Fromm, 1978)· Erik von Kuehnelt-Leddihn, *Liberty or Equality* (Front Royal, Va.: Christendom Press, 1993). ↩

205 Βλ. John Locke, *Two Treatises of Government*, βιβλίο 2, ενότητα 27, όπου γράφει:

Μολονότι η γη και όλα τα κατώτερα πλάσματα είναι κοινά σε όλους τους ανθρώπους, κάθε άνθρωπος έχει «ιδιοκτησία» στο ίδιο του το «πρόσωπο». Σε αυτήν κανείς άλλος δεν έχει δικαίωμα παρά μόνο ο ίδιος. Η «εργασία» του σώματός του και το «έργο» των χεριών του, μπορούμε να πούμε, δικαιωματικά του ανήκουν. Οτιδήποτε, λοιπόν, αποσπά από την κατάσταση στην οποία το παρείχε και το άφησε η Φύση, το έχει αναμείξει με την εργασία του και έχει συνενώσει μαζί του κάτι που είναι δικό του, καθιστώντας το έτσι ιδιοκτησία του. Καθώς το αποσπά από την κοινή κατάσταση στην οποία το έθεσε η Φύση, μέσω αυτής της εργασίας προσαρτά σε αυτό κάτι που αποκλείει το κοινό δικαίωμα των άλλων ανθρώπων. Διότι, εφόσον αυτή η «εργασία» είναι η αδιαμφισβήτητη ιδιοκτησία του εργαζομένου, κανείς άλλος παρά αυτός δεν μπορεί να έχει δικαίωμα σε εκείνο με το οποίο αυτή έχει πια συνενωθεί, τουλάχιστον όπου απομένει για τους άλλους αρκετό και εξίσου καλό απόθεμα σε κοινή χρήση.

Βλ. επίσης υποσημείωση 11 παραπάνω. Προς αποφυγή κάθε παρανόησης, η αποδοχή του Locke εδώ αφορά αποκλειστικά την κεντρική του ιδέα της «αρχικής ιδιοποίησης». Δεν περιλαμβάνει αποδοχή της πρώτης πρότασης του παραπάνω αποσπάσματος ούτε της διαβόητης «επιφύλαξης» με την οποία αυτό ολοκληρώνεται. Αντιθέτως, η πρώτη πρόταση περί «κοινής» ιδιοκτησίας της φύσης απαιτεί περιττές και συγχρόνως μη θεμελιώσιμες θεολογικές παραδοχές. Πριν από μια πράξη αρχικής ιδιοποίησης, η φύση είναι και πρέπει να θεωρείται απλώς αδέσποτη. Επομένως, η επιφύλαξη είναι σαφώς ασυνεπής προς την κύρια ιδέα του Locke και πρέπει να εγκαταλειφθεί. Βλ. σχετικά επίσης Richard A. Epstein, *Takings* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1985), σ. 10–12. Από την απόρριψη της αρχικής προκείμενης του Locke προκύπτει ότι κριτικές της θεωρίας του περί αρχικής ιδιοποίησης, όπως εκείνη του Herbert Spencer στο *Social Statics*, κεφ. 9–10, πρέπει επίσης να απορριφθούν ως άκυρες. Ο Spencer συμμερίζεται την αρχική προκείμενη του Locke, αλλά βάσει αυτής καταλήγει ότι αποκλείεται οποιαδήποτε ιδιωτική ιδιοκτησία επί της γης. Η γη, σύμφωνα με τον Spencer, μπορεί μόνο να μισθώνεται από την «κοινωνία», με την καταβολή «εγγείου προσόδου» για τη χρήση της. Για κριτική αυτής της πρότασης και παρόμοιων προτάσεων του Henry George και των οπαδών του, βλ. Rothbard, *Power and Market*, σ. 122–35.

Για υποστηρικτές σύγχρονων παραλλαγών της επιφύλαξης του Locke ή/και του εδαφικού εξισωτισμού του Spencer, βλ. Nozick, *Anarchy, State, and Utopia*, σ. 178 κ.ε., και Hillel Steiner, «The Natural Right to the Means of Production», *Philosophical Quarterly* 27 (1977)· για ανασκευή αυτών των θεωρητικών παραλλαγών ως αυτοαναιρούμενων, βλ. Jeffrey Paul, «Historical Entitlement and the Right to Natural Resources», στο *Man, Economy and Liberty. Essays in Honor of Murray N. Rothbard*, επιμ. Walter Block και Llewellyn H. Rockwell, Jr. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1988), και Fred D. Miller, «The Natural Right to Private Property», στο *The Libertarian Reader*, επιμ. Tibor R. Machan (Totowa, N.J.: Rowman and Littlefield, 1982). ↩

206 Για την πλέον συνεπή και ολοκληρωμένη θεωρία δικαιωμάτων ιδιοκτησίας στην παράδοση του Locke, βλ. Rothbard, *The Ethics of Liberty*· του ιδίου, «Law, Property Rights, and Air Pollution», στο έργο του *The Logic of Action Two* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1997)· για τη θεωρητική δικαιολόγηση ειδικότερα της αρχής της αρχικής ιδιοποίησης ως αδιαμφισβήτητης αξιωματικής βάσης της ηθικής, βλ. Hoppe, *Eigentum, Anarchie und Staat*, κεφ. 4· του ιδίου, *A Theory of Socialism and Capitalism*, κεφ. 2 και 7· του ιδίου, *The Economics and Ethics of Private Property*, κεφ. 8–11 και Παράρτημα. ↩

207 Πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η απόδοση ιδιοκτησίας παραγωγικών περιουσιακών στοιχείων χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι πράξεις ή οι παραλείψεις ενός δεδομένου ατόμου σε σχέση με το κατεχόμενο περιουσιακό στοιχείο; Ειδικότερα, πώς μπορεί να δικαιολογηθεί ότι κάποιος που δεν έχει συμβάλει κυριολεκτικά καθόλου στην ύπαρξη ή στη συντήρηση ενός συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου —και ενδέχεται να μη γνωρίζει καν ότι αυτό υπάρχει— το κατέχει με τον ίδιο τρόπο όπως κάποιος άλλος που έχει συμβάλει ενεργά και κατά τρόπο αντικειμενικά τεκμηριώσιμο στην ύπαρξη ή στη συντήρησή του; ↩

208 Για την αρχή της αναλογικότητας της ποινής, βλ. Rothbard, *The Ethics of Liberty*, κεφ. 13· Hoppe, *Eigentum, Anarchie und Staat*, σ. 106–28· Stephan Kinsella, «Punishment and Proportionality: The Estoppel Approach», *Journal of Libertarian Studies* 12, αρ. 1 (1996)· του ιδίου, «Inalienability and Punishment», *Journal of Libertarian Studies* 14, αρ. 1 (1999)· για την αρχή της αντικειμενικής ευθύνης, βλ. επίσης Richard A. Epstein, «A Theory of Strict Liability», *Journal of Legal Studies* 2 (Ιανουάριος 1973)· επίσης του ιδίου, *Medical Malpractice: The Case for Contract* (Burlingame, Calif.: Center for Libertarian Studies, Occasional Paper Series αρ. 9, 1979)· Judith J. Thomson, *Rights, Restitution, and Risk* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1986), ιδίως κεφ. 12 και 13. ↩

209 Για την ηθική και την οικονομική των κοινωνιών χωρίς κράτος, βλ. Murray N. Rothbard, «Society Without a State», στο *Anarchism —Nomos* XIX—, επιμ. Roland Pennock και John W. Chapman (New York: New York University Press, 1978)· του ιδίου, *For A New Liberty* (New York: Collier, 1978)· Bruce Benson, *The Enterprise of Law: Justice Without the State* (San Francisco: Pacific Institute, 1991). ↩

210 Για την οικονομική της ανταγωνιστικής, ιδιωτικής παραγωγής ασφάλειας, βλ. Gustave de Molinari, *The Production of Security* (New York: Center for Libertarian Studies, 1977)· Rothbard, *Power and Market*, κεφ. 1· του ιδίου, *For A New Liberty*, κεφ. 12· Morris και Linda Tannehill, *The Market For Liberty* (New York: Laissez Faire Books, 1984)· Hans-Hermann Hoppe, *The Private Production of Defense* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998)· βλ. επίσης Benson, *The Enterprise of Law*. ↩

211 Δεν χρειάζεται σχεδόν να αναφερθεί ότι η πραγματική πορεία της αποσοσιαλιστικοποίησης στην Ανατολική Ευρώπη από το 1989 ακολούθησε αρκετά διαφορετικές κατευθύνσεις από εκείνες που προτείνονται εδώ —βλ. επίσης υποσημείωση 9 παραπάνω. Ούτε θα έπρεπε αυτό να προκαλεί έκπληξη.

Παρά τους δραματικούς κλυδωνισμούς που σημειώθηκαν από το 1989, το μέγεθος των κρατικών μηχανισμών της Ανατολικής Ευρώπης, ως προς το προσωπικό και την ιδιοκτησία πόρων, παραμένει τεράστιο ακόμη και με βάση τα ήδη υψηλά δυτικά πρότυπα. Επιπλέον, το κρατικό προσωπικό σε τοπικό, περιφερειακό και ομοσπονδιακό επίπεδο εξακολουθεί να αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από τα ίδια άτομα όπως και πριν από το 1989, και πολλοί από τους μετακομμουνιστικούς πολιτικούς ηγέτες της Ανατολικής Ευρώπης ήταν ήδη επιφανείς και είχαν ανέλθει σε εξέχουσες θέσεις υπό την κομμουνιστική εξουσία. Για τους περισσότερους από αυτούς, οι κλασικές φιλελεύθερες και ελευθεριστικές ιδέες ήταν απλώς άγνωστες, ενώ ήταν απολύτως εξοικειωμένοι με τις αντιλήψεις του προνοιακού κρατισμού. Επιπλέον, εάν είχαν εφαρμοστεί οι φιλελεύθερες-ελευθεριστικές προτάσεις για άμεση και πλήρη ιδιωτικοποίηση όλης της συλλογικής περιουσίας που εκτέθηκαν παραπάνω, όλες οι κρατικές θέσεις εργασίας θα είχαν εξαφανιστεί αμέσως. Οι κρατικοί υπάλληλοι θα είχαν αφεθεί στις διακυμάνσεις της αγοράς και θα είχαν αναγκαστεί να αναζητήσουν νέες, παραγωγικές απασχολήσεις. Εναλλακτικά, εάν το οικείο δυτικοευρωπαϊκό πρότυπο κράτους πρόνοιας γινόταν αποδεκτό ως υπόδειγμα και οι ανατολικές γραφειοκρατίες αναλάμβαναν τον έλεγχο της μη αναστρέψιμης τάσης αποσοσιαλιστικοποίησης, ελέγχοντας και ρυθμίζοντας έτσι την ιδιωτικοποίηση «μη ζωτικών» τμημάτων των τεράστιων αποθεμάτων πόρων τους —έως τα δυτικά επίπεδα, αλλά όχι χαμηλότερα—, όχι μόνο θα μπορούσαν να διασφαλιστούν οι περισσότερες γραφειοκρατικές θέσεις εργασίας, αλλά τα κρατικά έσοδα και οι μισθοί των γραφειοκρατών θα μπορούσαν πράγματι να αυξηθούν. Επιπροσθέτως, λόγω του ενδιαφέροντος των δυτικών κυβερνήσεων για μια «ομαλή» μετάβαση από τον σοσιαλισμό στον προνοιακό κρατισμό, οι ανατολικές γραφειοκρατίες και οι ηγέτες που υιοθετούσαν μια τέτοια μεταρρυθμιστική πορεία μπορούσαν να αναμένουν ότι τουλάχιστον μέρος των συνδεδεμένων με αυτήν κινδύνων θα αναλαμβανόταν ή θα χρηματοδοτούνταν από τους δυτικούς ομολόγους τους.

Επιπλέον, κατά την κομμουνιστική εποχή η συνεργασία Ανατολής και Δύσης ήταν εξαιρετικά περιορισμένη. Ως αποτέλεσμα της αναποτελεσματικότητας της σοσιαλιστικής παραγωγής, η Ανατολική Ευρώπη δεν μπορούσε να πωλεί στη Δύση τίποτε πέρα από πρώτες ύλες και βασικά καταναλωτικά αγαθά, και οι δυτικές συναλλαγές με το ανατολικό μπλοκ αντιπροσώπευαν συνήθως λιγότερο από το 5 τοις εκατό του εξωτερικού εμπορίου. Η ξένη ιδιοκτησία στην Ανατολική Ευρώπη ουσιαστικά απαγορευόταν. Κανένα ανατολικό νόμισμα δεν ήταν ελεύθερα μετατρέψιμο σε δυτικά νομίσματα και ακόμη και οι πολιτικές επαφές ήταν συγκριτικά σπάνιες. Ωστόσο, με την κατάρρευση του κομμουνισμού, οι κυβερνήσεις της Ανατολικής Ευρώπης απέκτησαν κάτι να προσφέρουν. Ασφαλώς, το εμπόριο Δύσης–Ανατολής παραμένει περιορισμένο και, αμέσως μετά τις επαναστατικές ανατροπές σε ολόκληρη την Ανατολική Ευρώπη, μάλιστα μειώθηκε. Χωρίς, όμως, το δόγμα ότι «κοινωνικό» σημαίνει συλλογική ιδιοκτησία των συντελεστών παραγωγής, μέρος του κρατικοποιημένου πλούτου της Ανατολικής Ευρώπης έγινε ξαφνικά διαθέσιμο προς αρπαγή· και, με τις ανατολικές κυβερνήσεις να ελέγχουν τη διαδικασία αποκρατικοποίησης, οι δυτικοί πολιτικοί ηγέτες —και οι συνδεδεμένοι με το κράτος τραπεζίτες και μεγαλοεπιχειρηματίες— αύξησαν αμέσως τις επαφές με τους ανατολικούς ομολόγους τους. Σε αντάλλαγμα για τη δυτική βοήθεια κατά τη μεταβατική φάση, οι ανατολικές κυβερνήσεις διέθεταν πλέον πραγματικά περιουσιακά στοιχεία προς πώληση. Επιπλέον, η Ανατολή μπορούσε να διαβεβαιώσει τους πρόθυμους δυτικούς αγοραστές ότι εξαρχής η φορολογική και ρυθμιστική δομή των νεοαναδυόμενων οικονομιών της Ανατολικής Ευρώπης θα εναρμονιζόταν με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το σημαντικότερο ήταν ότι οι ανατολικές κυβερνήσεις μπορούσαν να πωλήσουν τη διαβεβαίωση ότι το νέο τραπεζικό σύστημα της Ανατολικής Ευρώπης θα οργανωνόταν σύμφωνα με τα οικεία δυτικά πρότυπα: με μια κρατικά ελεγχόμενη κεντρική τράπεζα, ένα τραπεζικό καρτέλ κλασματικών αποθεματικών αποτελούμενο από ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες και ένα μετατρέψιμο χρήμα αναγκαστικής κυκλοφορίας στηριζόμενο σε αποθέματα δυτικών παραστατικών νομισμάτων. Αυτό θα επέτρεπε στο δυτικό τραπεζικό σύστημα να εγκαινιάσει μια διεθνώς συντονισμένη πιστωτική επέκταση και, έτσι, να εγκαθιδρύσει νομισματική και χρηματοπιστωτική ηγεμονία επί των νεοαναδυόμενων ανατολικοευρωπαϊκών οικονομιών.

Έτσι, σήμερα, μία δεκαετία μετά την κατάρρευση του σοσιαλισμού, οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έχουν προχωρήσει σημαντικά προς τον δυτικό προνοιακό κρατισμό —τη «σοσιαλδημοκρατία». Λόγω της μερικής ιδιωτικοποίησης και της κατάργησης των περισσότερων —αν και σε καμία περίπτωση όλων— ελέγχων τιμών, οι οικονομικές επιδόσεις της Ανατολικής Ευρώπης έχουν ασφαλώς βελτιωθεί σε σχέση με την προηγούμενη απελπιστική τους κατάσταση. Αυτή η βελτίωση, με τη σειρά της, απέφερε οφέλη στη Δύση με τη μορφή

αυξημένης οικονομικής ολοκλήρωσης: διεύρυνσης των αγορών, επέκτασης και εμβάθυνσης του καταμερισμού της εργασίας και αυξανόμενου όγκου αμοιβαίως επωφελούς διεθνούς εμπορίου. Ωστόσο, λόγω της περιορισμένης έκτασης της ιδιωτικοποίησης και

της στρατηγικής σταδιακών μεταρρυθμίσεων, η διαδικασία ανάκαμψης της Ανατολής υπήρξε οδυνηρά αργή, προκαλώντας φαινομενικά μόνιμη μαζική ανεργία, ταχύ νομισματικό πληθωρισμό και νομισματικές κρίσεις. Επιπλέον, επειδή το μέσο μέγεθος του κράτους στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης παραμένει σημαντικά μεγαλύτερο από ό,τι στις ημισοσιαλιστικές χώρες της Δυτικής Ευρώπης, η οικονομική πρόοδος στην Ανατολική Ευρώπη και η ώθηση που παρέχεται έτσι στις δυτικές οικονομίες θα είναι μόνο προσωρινές, και η οικονομική ανάκαμψη και επέκταση πιθανότατα θα αντικατασταθούν σύντομα από στασιμότητα τόσο στη Δύση όσο και — σε μονίμως χαμηλότερο επίπεδο— στην Ανατολή. ↩

212 Βλ. σχετικά επίσης κεφ. 4, ιδίως υποσημείωση 15. ↩

213 Ασφαλώς, σε αυτό το σχέδιο ιδιωτικοποίησης θα ανέκυπταν ορισμένες περιπλοκές. Για να προσδιοριστούν τα μερίδια ιδιοκτησίας που θα παραχωρούνταν στα διάφορα άτομα επί κτιρίων και κατασκευών τα οποία σήμερα «ανήκουν» σε τοπικές, πολιτειακές και ομοσπονδιακές αρχές, τα άτομα αυτά θα έπρεπε να προσκομίσουν αποδεικτικά των προηγούμενων καταβολών τους σε τοπικούς, πολιτειακούς και ομοσπονδιακούς φόρους, αντιστοίχως· και σε κάθε περίπτωση, οι προνοιακές παροχές που είχαν λάβει στο παρελθόν θα έπρεπε να αφαιρεθούν από τους φόρους που είχαν καταβάλει, ώστε να προκύψει το ύψος των καθαρών καταβληθέντων φόρων. Σε μια πλήρως ιδιωτικοποιημένη κοινωνία της αγοράς, το έργο της εξεύρεσης λεπτομερούς λύσης σε αυτό το πρόβλημα θα αναλάμβαναν συνήθως ιδιώτες λογιστές, δικηγόροι και φορείς διαιτησίας, χρηματοδοτούμενοι άμεσα ή έμμεσα —έναντι αμοιβής εξαρτώμενης από την επιτυχή έκβαση— από τους μεμονωμένους διεκδικητές. ↩

7. Περί ελεύθερης μετανάστευσης και αναγκαστικής ενσωμάτωσης

214 «Ο νόμος της μετανάστευσης και της εγκατάστασης», εξηγεί ο Ludwig von Mises,

μας επιτρέπει να σχηματίσουμε μια ακριβή έννοια του σχετικού υπερπληθυσμού. Ο κόσμος, ή μια απομονωμένη χώρα από την οποία είναι αδύνατη η μετανάστευση, πρέπει να θεωρείται υπερπληθυσμιακός με την απόλυτη έννοια όταν έχει ξεπεραστεί το βέλτιστο πληθυσμιακό επίπεδο —το σημείο πέρα από το οποίο η αύξηση του αριθμού των ανθρώπων θα σήμαινε όχι αύξηση αλλά μείωση της ευημερίας. Μια χώρα είναι σχετικά υπερπληθυσμιακή όταν, λόγω του μεγάλου πληθυσμού της, η εργασία πρέπει να εκτελείται υπό λιγότερο ευνοϊκές συνθήκες παραγωγής από ό,τι σε άλλες χώρες, ώστε, υπό ίσους τους λοιπούς όρους, η ίδια χρησιμοποίηση κεφαλαίου και εργασίας να αποδίδει εκεί μικρότερο προϊόν. Με πλήρη κινητικότητα προσώπων και αγαθών, οι σχετικά υπερπληθυσμιακές επικράτειες θα παραχωρούσαν το πλεόνασμα του πληθυσμού τους σε άλλες επικράτειες έως ότου εξαφανιζόταν αυτή η δυσαναλογία. (*Nation, State, and Economy* [New York: New York University Press, 1983], σ. 58)

Βλ. επίσης του ιδίου, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), σ. 620–24· Murray N. Rothbard, *Power and Market: Government and the Economy* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977), σ. 52–55. ↩

215 Για τις αντιπαραγωγικές επιδράσεις των εργατικών συνδικάτων, βλ. William H. Hutt, *A Theory of Collective Bargaining* (Washington, D.C.: Cato Institute, 1980)· του ιδίου, «Trade Unions: The Private Use of Coercive Power», *Review of Austrian Economics* 3 (1989)· Morgan O. Reynolds, *Making America Poorer: The Cost of Labor Law* (Washington, D.C.: Cato Institute, 1987)· για το περιβαλλοντικό κίνημα, βλ. Llewellyn H. Rockwell, Jr., *The Anti-Environmentalist Manifesto* (Burlingame, Calif.: Center for Libertarian Studies, 1993)· Larry Abraham, *The Greening: The Environmentalists' Drive for Global Power* (Phoenix, Ariz.: Double A Publications, 1993). ↩

216 Βλ. σχετικά κεφ. 8 παρακάτω. ↩

217 Βλ. σχετικά ιδίως Mises, *Human Action*, σ. 241–44· Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State*, 2 τόμ. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1993), σ. 183–200. ↩

218 Βλ. σχετικά Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998)· Hans-Hermann Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993)· επίσης κεφ. 9, υποσημείωση 16. ↩

219 Όπως μας υπενθυμίζει ο Ludwig von Mises,

> ακόμη και εάν υπήρχε φυσικό και έμφυτο μίσος μεταξύ διαφόρων φυλών, αυτό δεν θα καθιστούσε μάταιη την κοινωνική συνεργασία. … Η κοινωνική συνεργασία δεν έχει καμία σχέση με την προσωπική αγάπη ή με μια γενική εντολή αμοιβαίας αγάπης. Οι άνθρωποι δεν συνεργάζονται υπό καθεστώς καταμερισμού της εργασίας επειδή αγαπούν ή οφείλουν να αγαπούν ο ένας τον άλλο. Συνεργάζονται επειδή αυτό εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντά τους. Ούτε η αγάπη ούτε η φιλανθρωπία ούτε οποιοδήποτε άλλο συναίσθημα συμπάθειας, αλλά ο ορθώς εννοούμενος εγωισμός ήταν εκείνος που ώθησε αρχικά τον άνθρωπο να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της κοινωνίας, να σεβαστεί τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των συνανθρώπων του και να αντικαταστήσει την εχθρότητα και τη σύγκρουση με την ειρηνική συνεργασία. (*Human Action*, σ. 168) ↩

220 Σε αντίθεση με τη σημερινή μόδα της πολυπολιτισμικότητας, θα μπορούσε να επισημανθεί εδώ ότι καμία πολυπολιτισμική κοινωνία —και ιδίως καμία δημοκρατική— δεν λειτούργησε ποτέ ειρηνικά για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Ο Peter Brimelow, *Alien Nation: Common Sense About America's Immigration Disaster* (New York: Random House, 1995), σ. 124–27, παρέχει ορισμένα πρόσφατα στοιχεία προς αυτή την κατεύθυνση. Ακολουθώντας αντίστροφη χρονολογική πορεία από το παρόν, ας δούμε τα δεδομένα: η Ερυθραία, υπό αιθιοπική διακυβέρνηση από το 1952, αποσχίζεται το 1993· η Τσεχοσλοβακία, ιδρυθείσα το 1918, διασπάται στα τσεχικά και σλοβακικά εθνοτικά συστατικά της το 1993· η Σοβιετική Ένωση διασπάται σε πολλά εθνοτικά συστατικά το 1991, και πολλά από αυτά απειλούνται με περαιτέρω εθνοτικό κατακερματισμό· η Γιουγκοσλαβία, ιδρυθείσα το 1918, διασπάται σε διάφορα εθνοτικά συστατικά το 1991 και η περαιτέρω διάλυσή της συνεχίζεται· ο Λίβανος, ιδρυθείς το 1920, βρίσκεται από το 1975 σε ουσιαστική διαίρεση μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων, υπό συριακή κυριαρχία· η Κύπρος, ανεξάρτητη από το 1960, υφίσταται ουσιαστικό διαχωρισμό ελληνικών και τουρκικών εδαφών το 1974· από το Πακιστάν, ανεξάρτητο από το 1947, αποσχίζεται το εθνοτικά διακριτό Μπανγκλαντές το 1971· από τη Μαλαισία, ανεξάρτητη από το 1963, αποβάλλεται το 1965 η κινεζοκρατούμενη Σιγκαπούρη. Ο κατάλογος συνεχίζεται με περιπτώσεις που δεν έχουν ακόμη επιλυθεί: η Ινδία και οι Σιχ και οι Κασμιριανοί· η Σρι Λάνκα και οι Ταμίλ· η Τουρκία, το Ιράκ, το Ιράν και οι Κούρδοι· το Σουδάν, το Τσαντ και οι Άραβες έναντι των μαύρων· η Νιγηρία και οι Ίγκμπο· το Όλστερ και οι καθολικοί έναντι των προτεσταντών· το Βέλγιο και οι Φλαμανδοί έναντι των Βαλλόνων· η Ιταλία και οι γερμανόφωνοι του Νότιου Τιρόλου· ο Καναδάς και οι Γάλλοι έναντι των Άγγλων.

> Δεν αποτελεί, όμως, εξαίρεση η Ελβετία, με τη συνύπαρξη Γερμανών, Γάλλων, Ιταλών και Ρομανσόφωνων; Εν συντομία, η απάντηση είναι όχι. Όλες οι ουσιώδεις εξουσίες στην Ελβετία, ιδίως εκείνη του καθορισμού πολιτισμικών και εκπαιδευτικών ζητημάτων —σχολείων—, είναι συγκεντρωμένες στα χέρια των καντονιών και όχι της κεντρικής κυβέρνησης. Και σχεδόν όλα τα 26 καντόνια και «ημικαντόνια» είναι εθνοτικά ομοιογενή. Δεκαεπτά καντόνια είναι σχεδόν αποκλειστικά γερμανικά· τέσσερα σχεδόν αποκλειστικά γαλλικά· και ένα κατά κύριο λόγο
>
> ιταλικό. Μόνο τρία καντόνια είναι δίγλωσσα, η εθνοτική ισορροπία της Ελβετίας παραμένει ουσιαστικά σταθερή και η μετανάστευση μεταξύ καντονιών είναι περιορισμένη. Ακόμη και υπό αυτές τις ευνοϊκές συνθήκες, η Ελβετία γνώρισε έναν αποτυχημένο πόλεμο απόσχισης που καταπνίγηκε βίαια: τον *Sonderbundskrieg* του 1847. Επιπλέον, της δημιουργίας του νέου, αποσχισθέντος γαλλόφωνου καντονιού του Γιούρα από το κατά κύριο λόγο γερμανικό καντόνι της Βέρνης το 1979 προηγήθηκαν χρόνια τρομοκρατικής δραστηριότητας.
>
> Για την πιθανότατη γενετική βάση της ανθρώπινης τάσης να συνδέεται κανείς με «ομοίους» και να απομακρύνεται από «ανομοίους», βλ. J. Philippe Rushton, «Gene-culture, Coevolution, and Genetic Similarity Theory: Implications for Ideology, Ethnic Nepotism, and Geopolitics», *Politics and the Life Sciences* 4 (1986)· του ιδίου, *Race, Evolution, and Behavior* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1995). ↩

221 Πράγματι, όπως σημειώνει ο Max Weber, *Soziologie, Weltgeschichtliche Analysen, Politik* (Stuttgart: Kroener, 1964), σ. 4, οι περίφημοι δρόμοι της αρχαίας Ρώμης θεωρούνταν συνήθως μάστιγα και όχι πλεονέκτημα, επειδή ήταν ουσιαστικά στρατιωτικές και όχι εμπορικές οδοί. ↩

222 Βλ. σχετικά επίσης κεφ. 1–3. ↩

223 Βλ. A.M. Carr-Saunders, *World Population: Past Growth and Present Trends* (Oxford: Clarendon Press, 1936), σ. 182. ↩

224 Στο ίδιο, σ. 47, εκτιμάται σε 50.000 ο αριθμός των εγκληματιών που μεταφέρθηκαν κατ' αυτόν τον τρόπο στη Βόρεια Αμερική από το 1717 έως το 1776. ↩

225 Βλ. στο ίδιο, σ. 57, 145. ↩

226 Βλ. στο ίδιο, σ. 56–57. Η εγκατάσταση Γερμανών στην Ανατολική Ευρώπη άρχισε στην πραγματικότητα τον ενδέκατο αιώνα και ενθαρρυνόταν γενικώς από διάφορους τοπικούς Σλάβους βασιλείς και ηγεμόνες, οι οποίοι ήλπιζαν έτσι να προαγάγουν την οικονομική ανάπτυξη των επικρατειών τους. Βλ. Brimelow, *Alien Nation*, σ. 131. Μια εξαιρετικά διαφωτιστική περιγραφή των κοινωνικών επιδράσεων και συνεπειών αυτών των μεταναστευτικών πολιτικών στην πολυπολιτισμική Αυτοκρατορία των Habsburgs παρέχεται από τον Mises, *Nation, State, and Economy*, σ. 112–13.

Ως αποτέλεσμα αιώνων εποικισμού, η αστική τάξη και η διανόηση των πόλεων ήταν γερμανικές παντού στην Αυστρία και την Ουγγαρία, η μεγάλη γαιοκτησία είχε σε μεγάλο βαθμό εκγερμανιστεί και παντού, ακόμη και στο μέσο ξενόγλωσσων περιοχών, υπήρχαν γερμανικοί αγροτικοί οικισμοί. Ολόκληρη η Αυστρία έφερε εξωτερικά γερμανική σφραγίδα· παντού υπήρχαν γερμανική παιδεία και γερμανική λογοτεχνία. Παντού στην Αυτοκρατορία οι Γερμανοί εκπροσωπούνταν επίσης στη μικροαστική τάξη, στους εργάτες και στους αγρότες, μολονότι σε πολλές περιοχές, ιδίως

στη Γαλικία, σε πολλά μέρη της Ουγγαρίας και στις παράκτιες επικράτειες, η γερμανική μειονότητα μεταξύ των κατώτερων πληθυσμιακών στρωμάτων ήταν αρκετά μικρή. Ωστόσο, σε ολόκληρη την Αυτοκρατορία —με εξαίρεση την Άνω Ιταλία— το ποσοστό των Γερμανών μεταξύ των μορφωμένων και των μελών των ανώτερων στρωμάτων ήταν αρκετά σημαντικό, και όλοι εκείνοι οι μορφωμένοι και εύποροι αστοί που δεν ήταν οι ίδιοι Γερμανοί και δεν ήθελαν να αναγνωρίζουν ότι ανήκαν στο γερμανικό έθνος ήταν Γερμανοί ως προς την παιδεία τους, μιλούσαν γερμανικά, διάβαζαν γερμανικά και έμοιαζαν, τουλάχιστον εξωτερικά, Γερμανοί. ... Έτσι, η Αυστρία αναμφίβολα δεν ήταν γερμανική, αλλά πολιτικά είχε γερμανικό πρόσωπο. Κάθε Αυστριακός που ήθελε να ενδιαφερθεί έστω και λίγο για τις δημόσιες υποθέσεις έπρεπε να κατέχει τη γερμανική γλώσσα. Για τα μέλη, όμως, του τσεχικού και του σλοβενικού λαού, η μόρφωση και η κοινωνική άνοδος μπορούσαν να επιτευχθούν μόνο μέσω του εκγερμανισμού. Δεν διέθεταν ακόμη δική τους λογοτεχνία που να τους επιτρέπει να στερηθούν τους θησαυρούς του γερμανικού πολιτισμού. Όποιος ανερχόταν γινόταν Γερμανός, επειδή ακριβώς τα μέλη των ανώτερων στρωμάτων ήταν Γερμανοί. Οι Γερμανοί το έβλεπαν αυτό και πίστευαν ότι έτσι έπρεπε να είναι. Απέχουν πολύ από το να θέλουν να εκγερμανίσουν καταναγκαστικά όλους τους μη Γερμανούς, αλλά θεωρούσαν ότι αυτό θα συνέβαινε από μόνο του. Πίστευαν ότι κάθε Τσέχος και Νοτιοσλάβος θα προσπαθούσε, ακόμη και προς ίδιον συμφέρον, να υιοθετήσει τον γερμανικό πολιτισμό. ↩

227 Βλ. σχετικά επίσης κεφ. 1–3. ↩

228 Προς αποφυγή κάθε παρανόησης, πρέπει να τονιστεί εδώ ότι η διαφορά μεταξύ μοναρχικής και δημοκρατικής αβασίλευτης διακυβέρνησης ως προς την πολιτική μετανάστευσης στο εξωτερικό δεν είναι διαφορά μεταξύ περιορισμένης και απεριόριστης μετανάστευσης. Πράγματι, οι αυστηρότεροι περιορισμοί στη μετανάστευση στο εξωτερικό επιβλήθηκαν τον εικοστό αιώνα από τις λεγόμενες σοσιαλιστικές λαϊκές δημοκρατίες της Ανατολικής Ευρώπης. Αντιθέτως, η διαφορά αφορά τον τύπο των περιορισμών και, αντιστοίχως, τα κίνητρα στα οποία στηρίζονται. Έτσι, ενώ οι μοναρχικοί περιορισμοί στη μετανάστευση στο εξωτερικό υποκινούνταν συνήθως από οικονομικές μέριμνες, οι περιορισμοί των δημοκρατικών αβασίλευτων πολιτευμάτων υποκινούνται συνήθως από μέριμνες εξουσίας, με συχνότερο περιορισμό την απαγόρευση μετανάστευσης πριν από την εκπλήρωση της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας. Βλ. σχετικά Carr-Saunders, *World Population*, σ. 148. ↩

229 Από όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες, η Γαλλία, η χώρα με τη μακρότερη δημοκρατική αβασίλευτη παράδοση, ήταν εκείνη που καυχιόταν για την πιο «φιλελεύθερη», δηλαδή τη λιγότερο περιοριστική, πολιτική μετανάστευσης και πολιτογράφησης. Βλ. σχετικά στο ίδιο, σ. 57, 145, 154. ↩

230 Βλ. Lawrence Auster, *The Path to National Suicide: An Essay on Immigration and Multiculturalism* (Monterey, Calif.: AICEF, 1990)· *Immigration and the American Identity*, επιμ. Thomas Fleming (Rockford, Ill.: Rockford Institute, 1995)· George J. Borjas, *Friends or Strangers: The Impact of Immigrants on the U.S. Economy* (New York: Basic Books, 1990)· του ιδίου, *Heaven's Door: Immigration Policy and the American Economy* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1999)· Brimelow, *Alien Nation*.

Για να τεθούν τα πράγματα στη σωστή τους διάσταση, ο Brimelow τεκμηριώνει ότι από το 1820 έως το 1967, όταν τέθηκαν σε ισχύ οι νέοι μεταναστευτικοί νόμοι, σχεδόν το 90 τοις εκατό όλων των μεταναστών ήταν ευρωπαϊκής καταγωγής. Αντιθέτως, από το 1967 έως το 1993, περίπου το 85 τοις εκατό των σχεδόν 17 εκατομμυρίων νόμιμων μεταναστών που έφτασαν στις ΗΠΑ προέρχονταν από τον Τρίτο Κόσμο, κυρίως από τη Λατινική Αμερική και την Ασία· σ. 77, 281–85. Αντί της επιλογής βάσει δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων, όπως πριν από το 1967, τα κύρια κριτήρια επιλογής σήμερα είναι η «οικογενειακή επανένωση», το «άσυλο» και η «κλήρωση ποικιλομορφίας»· σ. 78–84. Κατά συνέπεια, το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης και ο μέσος μισθός των μεταναστών μειώνονται συνεχώς σε σχέση με εκείνα των γηγενών Αμερικανών. Επιπλέον, το ποσοστό συμμετοχής των νοικοκυριών μεταναστών σε προνοιακά προγράμματα υπερβαίνει σημαντικά —και ολοένα περισσότερο— εκείνο του γηγενούς πληθυσμού, στον οποίο περιλαμβάνονται οι μαύροι και οι Πορτορικανοί, με ήδη εξαιρετικά υψηλά ποσοστά συμμετοχής. Για παράδειγμα, το ποσοστό συμμετοχής σε προνοιακά προγράμματα των μεταναστών από την Καμπότζη και το Λάος είναι σχεδόν 50 τοις εκατό· των Βιετναμέζων μεταναστών υπερβαίνει το 25 τοις εκατό· από τη Δομινικανή Δημοκρατία είναι 28 τοις εκατό· από την Κούβα 16 τοις εκατό· από την πρώην Σοβιετική Ένωση 16 τοις εκατό· από την Κίνα 10 τοις εκατό. Επίσης, οι μετανάστες παραμένουν εξαρτημένοι από επιδόματα για ολοένα μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα· σ. 141–53, 287–88. Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, ο Brimelow εκτιμά ότι, εάν συνεχιστούν οι σημερινές τάσεις τόσο της νόμιμης όσο και της παράνομης μετανάστευσης, ο πληθυσμός ευρωπαϊκής καταγωγής, που παραδοσιακά αποτελούσε σχεδόν το 90 τοις εκατό του πληθυσμού των ΗΠΑ, θα βρίσκεται στα πρόθυρα μετατροπής του σε μειονότητα έως το 2050· σ. 63. Δεν θα αφομοιωθούν, όμως, όλοι οι μετανάστες και δεν θα γίνουν Αμερικανοί; Μάλλον όχι, διότι για να υπάρξει επιτυχής αφομοίωση η εισροή μεταναστών πρέπει να είναι μικρή σε σχέση με τον πληθυσμό υποδοχής. Ωστόσο, η σημερινή εισροή περίπου ενός εκατομμυρίου νόμιμων μεταναστών —και διακοσίων έως τριακοσίων χιλιάδων παράνομων μεταναστών— ετησίως συγκεντρώνεται σε λίγες μόνο περιοχές: Καλιφόρνια, Τέξας, Ιλινόι, Φλόριντα, Νέα Υόρκη και Νιου Τζέρσεϊ· και οι περισσότεροι μετανάστες εγκαθίστανται στην πραγματικότητα σε μόλις έξι μητροπολιτικές περιοχές: Λος Άντζελες, Άναχαϊμ, Σικάγο, Μαϊάμι, Νέα Υόρκη και Ουάσιγκτον, D.C.· σ. 36. Σε αυτές τις περιοχές, ο αριθμός των μεταναστών είναι αναλογικά τόσο μεγάλος ώστε κάθε αφομοίωση να αποκλείεται ουσιαστικά. Αντί, λοιπόν, να αμερικανοποιούνται σταδιακά, οι μετανάστες έχουν εγκαθιδρύσει εκεί ξένες τριτοκοσμικές «χώρες» σε πρώην αμερικανικό έδαφος.

Ο George Borjas σημειώνει επιπλέον ότι

σχεδόν το ένα τέταρτο των νοικοκυριών μεταναστών λάμβανε κάποια μορφή βοήθειας, σε σύγκριση με το 15 τοις εκατό των γηγενών νοικοκυριών. … Επιπλέον, η χρήση δημόσιας βοήθειας από τους μετανάστες αυξάνεται με τον χρόνο. Φαίνεται ότι η αφομοίωση περιλαμβάνει την εκμάθηση όχι μόνο των ευκαιριών της αγοράς εργασίας, αλλά και των ευκαιριών που παρέχει το κράτος πρόνοιας. … Μια μελέτη της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών κατέληξε ότι η μετανάστευση αύξανε πράγματι τους φόρους του τυπικού γηγενούς νοικοκυριού στην Καλιφόρνια κατά περίπου 1.200 USD ετησίως. … τα στοιχεία δείχνουν ότι … έπειτα από δέκα χρόνια στις Ηνωμένες Πολιτείες, το 16 τοις εκατό των Βιετναμέζων προσφύγων, το 24 τοις εκατό των προσφύγων από την Καμπότζη και το 34 τοις εκατό των προσφύγων από το Λάος εξακολουθούσαν να λαμβάνουν δημόσια βοήθεια. («Heaven's Door: Immigration Policy and the American Economy», *Milken Institute Review* 1, αρ. 3 1999: 64–65, 79)

Επιπλέον, τονίζει ο Borjas, «η εθνοτική ταυτότητα έχει σημασία στην οικονομική ζωή, και μάλιστα για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα»· σ. 66. Δηλαδή, η ολοένα μεγαλύτερη διαφορά δεξιοτήτων μεταξύ γηγενούς και μεταναστευτικού πληθυσμού δεν εξαφανίζεται γρήγορα ως αποτέλεσμα της πολιτισμικής αφομοίωσης. Αντιθέτως, οι μετανάστες εγκαθίστανται συνήθως σε «εθνοτικά γκέτο», τα οποία «επωάζουν τις εθνοτικές διαφορές», και έτσι «οι διαφορές δεξιοτήτων μεταξύ εθνοτικών ομάδων μπορεί να διατηρούνται για τρεις γενιές»· σ. 66. ↩

231 Για το δίκαιο και την οικονομική της «θετικής δράσης» και των διακρίσεων, βλ. Richard A. Epstein, *Forbidden Grounds* (Chicago: University of Chicago Press, 1992)· *Discrimination, Affirmative Action, and Equal Opportunity*, επιμ. Walter Block και Michael Walker (Vancouver: Frazer Institute, 1982)· Hugh Murray, «White Male Privilege? A Social Construct for Political Oppression», *Journal of Libertarian Studies* 14, αρ. 1 (1999). ↩

232 Έως μια απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ το 1875, η ρύθμιση της μετανάστευσης προς τις Ηνωμένες Πολιτείες θεωρούνταν πολιτειακή και όχι ομοσπονδιακή υπόθεση. ↩

233 Βλ. περαιτέρω κεφ. 5. ↩

234 Σήμερα, περίπου οι μισοί από τους γεννημένους στο εξωτερικό πολίτες των ΗΠΑ, έπειτα από περισσότερα από πέντε χρόνια παρουσίας στις ΗΠΑ, εξακολουθούν να μη μιλούν σχεδόν καθόλου αγγλικά. Από τη μεγαλύτερη ομάδα μεταναστών, τους ισπανόφωνους, πολύ περισσότεροι από τα δύο τρίτα δεν μιλούν πρακτικά καθόλου αγγλικά. Βλ. Brimelow, *Alien Nation*, σ. 88–89. Το επίπεδο των διανοητικών τους επιδόσεων είναι σημαντικά χαμηλότερο από τον αμερικανικό μέσο όρο· στο ίδιο, σ. 56. Και αυξανόμενα στοιχεία δείχνουν ότι ο δείκτης εγκληματικότητας του μεταναστευτικού πληθυσμού υπερβαίνει συστηματικά εκείνον του γηγενούς πληθυσμού· σ. 182–86. ↩

8. Περί ελεύθερου εμπορίου και περιορισμένης μετανάστευσης

235 Η ανάλυση του David Ricardo βρίσκεται στο έργο του *Principles of Political Economy and Taxation* (New York: E.P. Dutton, 1948), κεφ. 7· η λαμπρότερη υπεράσπιση του ελεύθερου εμπορίου και διανοητική κατεδάφιση κάθε μορφής προστατευτικής πολιτικής κατά τον δέκατο ένατο αιώνα βρίσκεται στα έργα του Frédéric Bastiat, *Economic Sophisms* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1975) και *Selected Essays on Political Economy* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1975)· για μια σύγχρονη, αφηρημένη και θεωρητικά αυστηρή πραγματεία του ελεύθερου εμπορίου, βλ. Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), κεφ. 8, ιδίως σ. 158 κ.ε.· οι αντίθετες διακηρύξεις του Patrick J. Buchanan κατά του ελεύθερου εμπορίου παρουσιάζονται στο έργο του *The Great Betrayal: How American Sovereignty and Social Justice are Sacrificed to the Gods of the Global Economy* (Boston: Little, Brown, 1998). Για να μη θεωρηθεί ότι οι προστατευτικές απόψεις περιορίζονται σε δημοσιογραφικούς ή πολιτικούς κύκλους, βλ. David S. Landes, *The Wealth and Poverty of Nations* (New York: Norton, 1998), ιδίως σ. 265 κ.ε., 452 κ.ε., 521 κ.ε., ο οποίος εκφράζει απόψεις αρκετά παρόμοιες με εκείνες του Buchanan. Το δόγμα του ελεύθερου εμπορίου, σύμφωνα με τον Landes, είναι «θρησκεία» —σ. 452— και οι υποστηρικτές του, όπως ο William Stanley Jevons, είναι «αληθινοί πιστοί» —σ. 523. Ο Landes παραθέτει τον Jevons να δηλώνει, το 1883, ότι

> η ελευθερία του εμπορίου μπορεί να θεωρείται θεμελιώδες αξίωμα της πολιτικής οικονομίας. ... Μπορούμε να καλωσορίζουμε καλόπιστες έρευνες για την κατάσταση του εμπορίου και τις αιτίες της σημερινής μας ύφεσης, αλλά δεν μπορούμε να αναμένουμε ότι οι απόψεις μας για το ελεύθερο εμπόριο θα μεταβληθούν από μια τέτοια έρευνα περισσότερο από όσο θα ανέμενε η Μαθηματική Εταιρεία να ανασκευαστούν τα αξιώματα του Euclid κατά τη διερεύνηση ενός σύνθετου προβλήματος. (σ. 453)

Μολονότι προφανώς αποδοκιμάζει τον ισχυρισμό του Jevons, ο Landes, όπως και ο Buchanan, δεν επιχειρεί να προσφέρει οτιδήποτε που να μοιάζει με ανασκευή του. ↩

236 Ο Murray N. Rothbard, *Power and Market* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977), σ. 48, έχει παρουσιάσει την ακόλουθη αναγωγή στο άτοπο της προστατευτικής θέσης:

> Ας υποθέσουμε ότι ο Jones έχει ένα αγρόκτημα, το «Κτήμα Jones», και ο Smith εργάζεται γι' αυτόν. Έχοντας διαποτιστεί από ιδέες υπέρ των δασμών, ο Jones παροτρύνει τον Smith να «αγοράζει Jones». «Κρατήστε τα χρήματα στο Κτήμα Jones», «μην αφήνετε να σας εκμεταλλεύεται ο κατακλυσμός προϊόντων από τη φθηνή εργασία των ξένων έξω από το Κτήμα Jones» και παρόμοια αποφθέγματα γίνονται τα συνθήματα των δύο ανδρών. Για να εξασφαλίσει ότι ο σκοπός τους επιτυγχάνεται, ο Jones επιβάλλει δασμό 1.000 τοις εκατό στις εισαγωγές όλων των αγαθών και υπηρεσιών από το «εξωτερικό», δηλαδή από οπουδήποτε εκτός του αγροκτήματος. Ως αποτέλεσμα, ο Jones και ο Smith βλέπουν τον ελεύθερο χρόνο τους, ή το «πρόβλημα ανεργίας» τους, να εξαφανίζεται, καθώς εργάζονται από την αυγή έως το σούρουπο προσπαθώντας με κόπο να παράγουν όλα τα αγαθά που επιθυμούν. Πολλά δεν μπορούν να τα παράγουν καθόλου· άλλα μπορούν, με προσπάθεια αιώνων. Είναι αλήθεια ότι αποκομίζουν εκείνο που υπόσχονται οι προστατευτιστές: «αυτάρκεια», μολονότι η «επάρκεια» περιορίζεται στην απλή επιβίωση αντί για άνετο βιοτικό επίπεδο. Τα χρήματα «μένουν στον τόπο τους» και μπορούν να πληρώνουν ο ένας στον άλλο πολύ υψηλούς ονομαστικούς μισθούς και τιμές, αλλά διαπιστώνουν ότι η πραγματική αξία των μισθών τους, σε όρους αγαθών, καταποντίζεται δραστικά. ↩

237 Βλ. περαιτέρω Murray N. Rothbard, *The Dangerous Nonsense of Protectionism* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1988). Εκείνο που οι υποστηρικτές του «δίκαιου» εμπορίου συνήθως αφήνουν αναπάντητο, επισημαίνει εδώ ο Rothbard, είναι γιατί εξαρχής οι αμερικανικοί μισθοί είναι υψηλότεροι από εκείνους του Μεξικού ή της Ταϊβάν.

> Εάν ο αμερικανικός μισθός είναι διπλάσιος του ταϊβανέζικου, αυτό συμβαίνει επειδή ο Αμερικανός εργάτης διαθέτει περισσότερο κεφάλαιο, είναι εξοπλισμένος με περισσότερα και καλύτερα εργαλεία και, επομένως, είναι κατά μέσο όρο δύο φορές πιο παραγωγικός. Υπό μία έννοια, υποθέτω, δεν είναι «δίκαιο» να κερδίζει ο Αμερικανός εργάτης περισσότερα από τον Ταϊβανέζο όχι λόγω των προσωπικών του προσόντων αλλά επειδή οι αποταμιευτές και οι επενδυτές τον έχουν εφοδιάσει με περισσότερα εργαλεία. Ο μισθός, όμως, δεν καθορίζεται μόνο από τα προσωπικά προσόντα αλλά και από τη σχετική σπανιότητα, και στις Ηνωμένες Πολιτείες ο εργάτης είναι πολύ σπανιότερος σε σχέση με το κεφάλαιο από ό,τι στην Ταϊβάν. ... Με άλλα λόγια, το γεγονός ότι οι αμερικανικοί μισθοί είναι κατά μέσο όρο διπλάσιοι από τους ταϊβανέζικους δεν καθιστά το κόστος εργασίας στις ΗΠΑ διπλάσιο από εκείνο της Ταϊβάν. Εφόσον η αμερικανική εργασία είναι δύο φορές πιο παραγωγική, αυτό σημαίνει ότι ο διπλάσιος μισθός στις ΗΠΑ αντισταθμίζεται από τη διπλάσια παραγωγικότητα, ώστε το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στις ΗΠΑ και στην Ταϊβάν να τείνει κατά μέσο όρο να είναι το ίδιο. Μία από τις κυριότερες προστατευτικές πλάνες είναι η σύγχυση της τιμής της εργασίας —των μισθών— με το κόστος της, το οποίο εξαρτάται επίσης από τη σχετική παραγωγικότητά της. ... Επομένως, το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι Αμερικανοί εργοδότες δεν είναι πράγματι η «φθηνή εργασία» στην Ταϊβάν, επειδή η «ακριβή εργασία» στις ΗΠΑ είναι ακριβώς αποτέλεσμα του ανταγωνισμού των Αμερικανών εργοδοτών για τη σπάνια εργασία. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι λιγότερο αποδοτικές αμερικανικές κλωστοϋφαντουργικές ή αυτοκινητοβιομηχανικές επιχειρήσεις δεν είναι τόσο η φθηνή εργασία στην Ταϊβάν ή στην Ιαπωνία, όσο το γεγονός ότι άλλοι αμερικανικοί κλάδοι είναι αρκετά αποδοτικοί ώστε να μπορούν να την πληρώνουν, αφού αυτοί εξαρχής προσφέρουν τόσο υψηλούς μισθούς. ... Επομένως, επιβάλλοντας προστατευτικούς δασμούς και ποσοστώσεις για να σώσουν, να διασώσουν οικονομικά και να διατηρήσουν λιγότερο αποδοτικές αμερικανικές επιχειρήσεις κλωστοϋφαντουργίας, αυτοκινήτων ή μικροκυκλωμάτων, οι προστατευτιστές δεν βλάπτουν μόνο τον Αμερικανό καταναλωτή. Βλάπτουν επίσης αποδοτικές αμερικανικές επιχειρήσεις και κλάδους, που εμποδίζονται να χρησιμοποιήσουν πόρους δεσμευμένους τώρα σε ανίκανες επιχειρήσεις και που διαφορετικά θα μπορούσαν να επεκταθούν και να πωλούν τα αποδοτικά παραγόμενα προϊόντα τους στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. (σ. 6–7)

> Βλ. επίσης Henry Hazlitt, *Economics in One Lesson* (New Rochelle, N.Y.: Arlington House, 1979), κεφ. 11. ↩

238 Βλ. σχετικά William H. Greenleaf, *The British Political Tradition*, 3 τόμ. (London: Methuen, 1983–87), ιδίως τόμ. 1: *The Rise of Collectivism*· επίσης Albert V. Dicey, *Lectures on the Relation Between Law and Public Opinion During the Nineteenth Century* (London: Macmillan, 1914). ↩

239 Βλ. σχετικά Murray N. Rothbard, «Origins of the Welfare State in America», *Journal of Libertarian Studies* 12, αρ. 2 (1996)· Robert Higgs, *Crisis and Leviathan* (New York: Oxford University Press, 1987)· *A New History of Leviathan*, επιμ. Ronald Radosh και Murray N. Rothbard (New York: E.P. Dutton, 1972)· James Weinstein, *The Corporate Ideal in the Liberal State* (Boston: Beacon Press, 1968)· Arthur A. Ekirch, *The Decline of American Liberalism* (New York: Atheneum, 1967)· Gabriel Kolko, *Railroads and Regulation* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1965)· του ιδίου, *The Triumph of Conservatism* (New York: Free Press, 1963). ↩

240 Βλ. περαιτέρω Ludwig von Mises, *Nation, State, and Economy* (New York: New York University Press, 1983), ιδίως σ. 56 κ.ε.· Rothbard, *Power and Market*, σ. 52 κ.ε. ↩

241 Για να τεθούν τα πράγματα στη σωστή τους διάσταση, ίσως είναι χρήσιμα μερικά σύντομα σχόλια σχετικά με τις επιδόσεις αυτών των περιοχών στο ελεύθερο εμπόριο και στην εγχώρια κρατική πρόνοια. Οι παρατηρήσεις αφορούν ιδίως την κατάσταση στις ΗΠΑ, αλλά ισχύουν σε γενικές γραμμές και για τη Δυτική Ευρώπη. Ελεύθερο εμπόριο σημαίνει ούτε επιβολή εισαγωγικών δασμών ή ποσοστώσεων ούτε επιδότηση εξαγωγών αγαθών ή εφαρμογή οποιουδήποτε άλλου προγράμματος προώθησης εξαγωγών. Ειδικότερα, το ελεύθερο εμπόριο δεν απαιτεί καμία διμερή ή πολυμερή συμφωνία ή συνθήκη. Αντιθέτως, οι πολιτικές ελεύθερου εμπορίου μπορούν να εφαρμοστούν ακαριαία και μονομερώς, και οι διακρατικές εμπορικές συμφωνίες, ανεξαρτήτως ονομασίας, πρέπει πάντοτε να θεωρούνται ενδείξεις περιορισμών στο διεθνές εμπόριο και όχι ελεύθερου εμπορίου. Υπό αυτό το πρίσμα, οι επιδόσεις των ΗΠΑ στο ελεύθερο εμπόριο πρέπει να θεωρούνται θλιβερές. Βλ., για παράδειγμα, James Gwartney, Robert Lawson και Walter Block, *Economic Freedom of the World 1975–1995* (Vancouver: Frazer Institute, 1996), σ. 35 κ.ε., 299, 302. Ένα δαιδαλώδες σύστημα δασμών και ρυθμίσεων περιορίζει την ελεύθερη εισαγωγή κυριολεκτικά χιλιάδων ξένων αγαθών, από πρώτες ύλες έως αγροτικά προϊόντα, εργαλειομηχανές και προϊόντα υψηλής τεχνολογίας. Συγχρόνως, η αμερικανική κυβέρνηση εφαρμόζει μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων προώθησης εξαγωγών, από απλές εξαγωγικές επιδοτήσεις και εξωτερική βοήθεια που απαιτεί την αγορά ορισμένων αμερικανικών αγαθών έως μαζικές χρηματοπιστωτικές διασώσεις Αμερικανών επενδυτών σε ξένες χώρες και απροκάλυπτη ή συγκεκαλυμμένη στρατιωτική πίεση και απειλή. Επιπλέον, με τη λεγόμενη Βορειοαμερικανική Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών — NAFTA—, ένα κείμενο περίπου 2.400 σελίδων, όταν οι επιταγές του ελεύθερου εμπορίου μπορούν να συνοψιστούν σε δύο προτάσεις, η αμερικανική κυβέρνηση, σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις του Καναδά και του Μεξικού, υιοθέτησε πρόσφατα έναν ακόμη λαβύρινθο διεθνών εμπορικών περιορισμών και ρυθμίσεων. Στην πράξη, η NAFTA συνεπάγεται την προς τα πάνω εναρμόνιση της φορολογικής και ρυθμιστικής δομής σε ολόκληρη τη Βόρεια Αμερική, όπως περίπου κάνει η λεγόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση —ΕΕ— για το μεγαλύτερο μέρος της Δυτικής Ευρώπης. Παρόμοιες επικρίσεις ισχύουν για τη νέα δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, ως αποτέλεσμα του πρόσφατου «Γύρου της Ουρουγουάης» της GATT —Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου. Βλ. σχετικά *The Nafta Reader: Free-Market Critiques of the North American "Free Trade" Agreement* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1993) και *The WTO Reader: Free Market Critiques of the World Trade Organization* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1994). Ακόμη πιο εντυπωσιακή είναι σαφώς η εικόνα της εγχώριας κρατικής πρόνοιας στις ΗΠΑ —και ομοίως στη Δυτική Ευρώπη. Η εικόνα αυτή δεν είναι ομοιόμορφη σε ολόκληρη την αμερικανική επικράτεια. Η δημόσια προνοιακή βοήθεια είναι υψηλότερη στην Καλιφόρνια από ό,τι στην Αλαμπάμα, για παράδειγμα, πράγμα που εξηγεί σημαντική μετανάστευση για προνοιακούς λόγους εντός των ΗΠΑ. Αρκεί, ωστόσο, να ειπωθεί ότι η αμερικανική προνοιακή βοήθεια, συμπεριλαμβανομένων χρηματικών επιδομάτων και πολυάριθμων παροχών σε είδος, όπως κουπόνια τροφίμων, στεγαστικά επιδόματα, Medicaid, βοήθεια σε εξαρτώμενα τέκνα και δημόσια εκπαίδευση κ.λπ., μπορεί εύκολα να φτάσει σε καθαρό οικογενειακό εισόδημα 20.000 USD ετησίως και να ανέλθει ακόμη και σε 40.000 USD. ↩

242 Μια τέτοια θέση έχει υποστηριχθεί επανειλημμένως, για παράδειγμα, από τους επιμελητές της σελίδας κύριων άρθρων της ιδιαίτερα επιδραστικής *Wall Street Journal*, υπό τον νεοσυντηρητικό Robert Bartley. Βλ., για παράδειγμα, *Wall Street Journal*, 3 Ιουλίου 1990, όπου προτείνεται συνταγματική τροπολογία: «Δεν θα υπάρχουν σύνορα». Ομοίως, πολιτικές ανοικτών συνόρων έχουν προταθεί από τον Stephen Moore του Cato Institute, τον Donald Boudreaux του Foundation for Economic Education και τον Jacob Hornberger του Future of Freedom Foundation. Μολονότι αυτά τα άτομα και οι θεσμοί επικαλούνται συνήθως τον Julian L. Simon ως προστάτη άγιό τους σε αυτό το ζήτημα, ο Simon στην πραγματικότητα δεν υποστηρίζει πολιτική ανοικτών συνόρων. Βλ. το έργο του *The Economic Consequences of Immigration* (Cambridge, Mass.: Blackwell, 1987), σ. 309. Πολύ μετριοπαθέστερα, ο Simon συνιστά αντιθέτως «να αυξηθούν οι μεταναστευτικές ποσοστώσεις μέσω μιας σειράς σημαντικών διαδοχικών αυξήσεων —ενδεχομένως κατά μισό ή ένα τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού σε κάθε βήμα—, ώστε να ελέγχονται τυχόν απρόσμενες αρνητικές συνέπειες»· στο ίδιο, σ. 348, επίσης σ. 310. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι ο Simon προτείνει τον αποκλεισμό εκείνων των υποψήφιων μεταναστών που θα γίνουν «προνοιακό βάρος»· σ. 319. Συνιστά διάκριση υπέρ των «μορφωμένων» μεταναστών και εκείνων που αποδεικνύουν επάρκεια στα αγγλικά —σ. 327—, προτείνει να δίνεται «προτίμηση σε αιτούντες με χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία» ικανούς να πραγματοποιήσουν «άμεση επένδυση» στη χώρα υποδοχής —σ. 328— και ευνοεί ιδιαίτερα την ιδέα «πώλησης του δικαιώματος μετανάστευσης στις ΗΠΑ στους πλειοδότες» —σ. 329, 335. Στο τελευταίο δημοσιευμένο άρθρο του, ο Simon απομακρύνεται ακόμη περισσότερο από την υποστήριξη πολιτικής ανοικτών θυρών. Βλ. Julian L. Simon, «Are there Grounds for Limiting Immigration?», *Journal of Libertarian Studies* 13, αρ. 2 (1998). ↩

243 Δύο χρήσιμα αριθμητικά στοιχεία μπορούν να δείξουν το μέγεθος του δυνητικού προβλήματος. Πρώτον, σύμφωνα με έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990 στην πρώην Σοβιετική Ένωση, περισσότερο από το 30 τοις εκατό του πληθυσμού, δηλαδή σχεδόν 100 εκατομμύρια άνθρωποι, εξέφρασαν επιθυμία μετανάστευσης. Δεύτερον, κατά τη δεκαετία του 1990 οι ΗΠΑ διενεργούσαν ετήσια κλήρωση «ποικιλομορφίας», προσφέροντας θεωρήσεις εισόδου σε πρόσωπα προερχόμενα από «χώρες με χαμηλά ποσοστά μετανάστευσης προς τις Ηνωμένες Πολιτείες». Η κλήρωση του 1997 προσέλκυσε περίπου 3,4 εκατομμύρια αιτούντες για 50.000 διαθέσιμες θεωρήσεις. ↩

244 Μια πραγματικά αξιοσημείωτη θέση διατυπώνεται από τον Walter Block, «A Libertarian Case for Free Immigration», *Journal of Libertarian Studies* 13, αρ. 2 (1998). Ο Block δεν αρνείται τις παραπάνω προβλεπόμενες συνέπειες μιας «πολιτικής ανοικτών συνόρων». Αντιθέτως, γράφει:

> Ας υποθέσουμε ότι η απεριόριστη μετανάστευση καθίσταται ο κανόνας ενώ εξακολουθούν να ισχύουν στη χώρα υποδοχής κατώτατοι μισθοί, συνδικάτα, κρατική πρόνοια και ένα νομικό πλαίσιο επιεικές προς τους εγκληματίες. Τότε θα μπορούσε κάλλιστα να υποστηριχθεί ότι η χώρα υποδοχής θα υφίστατο αυξημένη εγκληματικότητα, προνοιακή εξάρτηση και ανεργία. Μια πολιτική ανοικτών θυρών δεν θα συνεπαγόταν οικονομική ελευθερία αλλά
>
> αναγκαστική ενσωμάτωση με όλα τα αποβράσματα του κόσμου που διαθέτουν αρκετά χρήματα για να φτάσουν στις ακτές μας. (σ. 179)
>
> Παρά ταύτα, ο Block συνεχίζει υποστηρίζοντας πολιτική ανοικτών θυρών ανεξαρτήτως αυτών των προβλέψιμων συνεπειών και ισχυρίζεται ότι μια τέτοια στάση επιβάλλεται από τις αρχές της ελευθεριστικής πολιτικής φιλοσοφίας. Δεδομένων των αδιαμφισβήτητων διαπιστευτηρίων του Block ως κορυφαίου σύγχρονου θεωρητικού του ελευθεριστικού κινήματος, αξίζει να εξηγηθεί πού σφάλλει το επιχείρημά του και γιατί ο ελευθερισμός δεν απαιτεί πολιτική ανοικτών θυρών. Η θέση του Block υπέρ της μετανάστευσης στηρίζεται σε μια αναλογία. «Ας πάρουμε την περίπτωση του αλήτη στη βιβλιοθήκη», δηλώνει.
>
> Τι πρέπει, αν πρέπει κάτι, να γίνει με αυτόν; Εάν πρόκειται για ιδιωτική βιβλιοθήκη, ... ο νόμος πρέπει να επιτρέπει στον ιδιοκτήτη να αποβάλει με τη βία ένα τέτοιο πρόσωπο, εάν χρειάζεται, κατά τη διακριτική του ευχέρεια. ... Τι συμβαίνει, όμως, εάν πρόκειται για δημόσια βιβλιοθήκη; ... Ως τέτοιες, οι βιβλιοθήκες είναι ανάλογες με ένα αδέσποτο αγαθό. Κάθε χρήστης έχει σε αυτές το ίδιο δικαίωμα με οποιονδήποτε άλλο. Εάν βρισκόμαστε σε επαναστατική κατάσταση πολέμου, τότε ο πρώτος που θα τις ιδιοποιηθεί αρχικά μπορεί να αναλάβει τον έλεγχο. Εάν όχι, όπως συμβαίνει σήμερα, τότε, δεδομένων των παραμέτρων του «δίκαιου πολέμου», κάθε εύλογη επέμβαση στη δημόσια περιουσία θα ήταν θεμιτή. ... Θα μπορούσε κανείς να «βρομίσει» τη βιβλιοθήκη με τη δυσοσμία του άπλυτου σώματός του, να αφήνει σκουπίδια μέσα της ή να «απελευθερώνει» ορισμένα βιβλία, αλλά δεν θα μπορούσε να τοποθετήσει νάρκες στον χώρο για να ανατινάξει αθώους χρήστες της βιβλιοθήκης. (σ. 180–81)
>
> Το θεμελιώδες σφάλμα αυτού του επιχειρήματος, σύμφωνα με το οποίο όλοι, οι ξένοι μετανάστες εξίσου με τους εγχώριους αλήτες, έχουν ίσο δικαίωμα στην εγχώρια δημόσια περιουσία, είναι ο ισχυρισμός του Block ότι η δημόσια περιουσία «είναι ανάλογη με ένα αδέσποτο αγαθό». Στην πραγματικότητα, υπάρχει θεμελιώδης διαφορά μεταξύ αδέσποτων αγαθών και δημόσιας περιουσίας. Η δεύτερη ανήκει de facto στα φορολογούμενα μέλη του εγχώριου πληθυσμού. Αυτοί χρηματοδότησαν αυτή την περιουσία· επομένως, αυτοί, ανάλογα με το ύψος των φόρων που κατέβαλε καθένα από τα μέλη, πρέπει να θεωρούνται δικαιωματικοί ιδιοκτήτες της. Ούτε ο αλήτης, ο οποίος κατά τεκμήριο δεν έχει πληρώσει φόρους, ούτε οποιοσδήποτε αλλοδαπός, ο οποίος ασφαλώς δεν έχει πληρώσει εγχώριους φόρους, μπορεί επομένως να θεωρηθεί ότι διαθέτει οποιαδήποτε δικαιώματα επί της δημόσιας περιουσίας. Βλ. περαιτέρω κεφ. 6 παραπάνω, ιδίως το Υστερόγραφο. ↩

245 Σημειώστε ότι, ακόμη και εάν οι μετανάστες αποκλείονταν από όλα τα δικαιώματα προνοιακών παροχών που χρηματοδοτούνται από φόρους, καθώς και από το δημοκρατικό «δικαίωμα» ψήφου, θα εξακολουθούσαν να «προστατεύονται» και να καλύπτονται από όλους τους ισχύοντες νόμους κατά των διακρίσεων και θετικής δράσης, οι οποίοι θα εμπόδιζαν τους κατοίκους της χώρας να τους αποκλείουν «αυθαίρετα» από την απασχόληση, τη στέγαση και κάθε άλλη μορφή «δημόσιας» εξυπηρέτησης. ↩

246 Για μια λαμπρή λογοτεχνική επεξεργασία του θέματος της «ελεύθερης» μετανάστευσης, βλ. Jean Raspail, *The Camp of the Saints* (New York: Charles Scribner's Sons, 1975). ↩

247 Για τη θεωρία του αναρχοκαπιταλισμού, βλ. Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1988)· του ιδίου, *For A New Liberty* (New York: Collier, 1978)· Hans-Hermann Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993)· David Friedman, *The Machinery of Freedom: Guide to Radical Capitalism* (La Salle, Ill.: Open Court, 1989)· Morris και Linda Tannehill, *The Market for Liberty* (New York: Laissez Faire Books, 1984)· Anthony de Jasay, *Against Politics: On Government, Anarchy, and Order* (London: Routledge, 1997). ↩

248 «Εάν κάθε κομμάτι γης σε μια χώρα ανήκε σε κάποιο πρόσωπο, ομάδα ή εταιρεία», αναπτύσσει ο Murray N. Rothbard,

> αυτό θα σήμαινε ότι κανένας μετανάστης δεν θα μπορούσε να εισέλθει εκεί, εάν δεν προσκαλούνταν και δεν του επιτρεπόταν να μισθώσει ή να αγοράσει περιουσία. Μια πλήρως ιδιωτικοποιημένη χώρα θα ήταν τόσο κλειστή όσο επιθυμούσαν οι συγκεκριμένοι κάτοικοι και ιδιοκτήτες της. Φαίνεται, επομένως, σαφές ότι το καθεστώς ανοικτών συνόρων που υπάρχει de facto στις ΗΠΑ ισοδυναμεί πράγματι με καταναγκαστικό άνοιγμα από το κεντρικό κράτος, το κράτος που ελέγχει όλους τους δρόμους και τις δημόσιες εκτάσεις, και δεν αντανακλά γνήσια τις επιθυμίες των ιδιοκτητών. ... Υπό πλήρη ιδιωτικοποίηση, πολλές τοπικές συγκρούσεις και προβλήματα εξωτερικοτήτων —όχι μόνο το μεταναστευτικό πρόβλημα— θα επιλύονταν με καθαρό τρόπο. Με κάθε περιοχή και γειτονιά να ανήκει σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, εταιρείες ή συμβατικές κοινότητες, θα επικρατούσε αληθινή ποικιλομορφία, σύμφωνα με τις προτιμήσεις κάθε κοινότητας. Ορισμένες γειτονιές θα ήταν εθνοτικά ή οικονομικά ποικιλόμορφες, ενώ άλλες εθνοτικά ή οικονομικά ομοιογενείς. Ορισμένες περιοχές θα επέτρεπαν την πορνογραφία, την πορνεία, τα ναρκωτικά ή τις αμβλώσεις, ενώ άλλες θα απαγόρευαν ορισμένα ή όλα αυτά. Οι απαγορεύσεις δεν θα επιβάλλονταν από το κράτος, αλλά θα ήταν απλώς προϋποθέσεις διαμονής ή χρήσης της εδαφικής έκτασης κάποιου προσώπου ή κοινότητας. Μολονότι οι κρατιστές, που φλέγονται από την επιθυμία να επιβάλλουν τις αξίες τους σε όλους τους άλλους, θα απογοητεύονταν, κάθε ομάδα ή συμφέρον θα είχε τουλάχιστον την ικανοποίηση να ζει σε γειτονιές ανθρώπων που συμμερίζονται τις αξίες και τις προτιμήσεις του. Μολονότι η ιδιοκτησία σε επίπεδο γειτονιάς δεν θα παρείχε ουτοπία ή πανάκεια για όλες τις συγκρούσεις, θα προσέφερε τουλάχιστον μια «δεύτερη καλύτερη» λύση με την οποία οι περισσότεροι άνθρωποι ίσως ήταν διατεθειμένοι να συμβιβαστούν. («Nations by Consent: Decomposing the Nation-State», *Journal of Libertarian Studies* 11, αρ. 1 1994: 7) ↩

249 Για τον ίδιο λόγο, υπό τον σοσιαλισμό κάθε μορφή εσωτερικής μετανάστευσης υπαγόταν σε κρατικό έλεγχο. Βλ. σχετικά Victor Zaslavsky και Yuri Lury, «The Passport System in the USSR and Changes in the Soviet Union», *Soviet Union* 8, αρ. 2 (1979). ↩

250 Βλ. σχετικά Hans-Hermann Hoppe, *A Theory of Socialism and Capitalism* (Boston: Kluwer, 1989), κεφ. 3· του ιδίου, «Desocialization in a United Germany», *Review of Austrian Economics* 5, αρ. 2 (1991)· του ιδίου, «The Economic and Political Rationale for European Secessionism», στο *Secession, State and Liberty*, επιμ. David Gordon (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1998). ↩

251 Στο σημερινό νομικό περιβάλλον, όπου οι εγχώριοι ιδιοκτήτες ουσιαστικά εμποδίζονται να προβαίνουν σε οποιαδήποτε μορφή διακριτικής μεταχείρισης, η παρουσία ξένων φιλοξενούμενων εργατών θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε εκτεταμένη αναγκαστική ενσωμάτωση. Αφού γίνονταν δεκτοί βάσει υφιστάμενης σύμβασης εργασίας, αυτοί οι εργαζόμενοι θα μπορούσαν κατόπιν να χρησιμοποιούν τα δικαστήρια για να αποκτούν πρόσβαση και στη στέγαση, στη σχολική εκπαίδευση και σε κάθε άλλη μορφή «δημόσιας» εγκατάστασης ή εξυπηρέτησης. Επομένως, για να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, πρέπει να απαιτείται από τους εργοδότες να προσφέρουν στους φιλοξενούμενους εργάτες τους όχι μόνο απασχόληση αλλά και στέγαση, καθώς και άλλες παροχές, όπως εμπορικές, ιατρικές, εκπαιδευτικές ή ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις, δηλαδή τις υποδομές μιας ολόκληρης αυτοτελούς εργοστασιακής πόλης. Για μια συζήτηση του πολύ δυσφημισμένου θεσμού των εργοστασιακών πόλεων, βλ. James B. Allen, *The Company Town in the American West* (Norman: Oklahoma University Press, 1966). ↩

252 Βλ. σχετικά επίσης κεφ. 10, ενότητα 6, και Spencer H. MacCallum, *The Art of Community* (Menlo Park, Calif.: Institute for Humane Studies, 1970). ↩

9. Περί συνεργασίας, φυλής, πόλης και κράτους

253 Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), σ. 160. ↩

254 Βλ. σχετικά Jonathan Bennett, *Rationality: An Essay Toward an Analysis* (London: Routledge and Kegan Paul, 1964). ↩

255 Mises, *Human Action*, σ. 169. ↩

256 Στο ίδιο, σ. 144. ↩

257 Σπανίως έχει τονιστεί εντονότερα από ό,τι στον Mises η σημασία της γνωστικής ικανότητας και της ορθολογικότητας για την εμφάνιση και διατήρηση της κοινωνίας. Εξηγεί ότι μπορεί κανείς

να δεχθεί πως στον πρωτόγονο άνθρωπο η ροπή προς τον φόνο και την καταστροφή και η προδιάθεση για σκληρότητα ήταν έμφυτες. Μπορούμε επίσης να υποθέσουμε ότι, υπό τις συνθήκες παλαιότερων εποχών, η κλίση προς την επιθετικότητα και τον φόνο ευνοούσε τη διατήρηση της ζωής. Ο άνθρωπος ήταν κάποτε ένα βάναυσο θηρίο. … Δεν πρέπει, όμως, να ξεχνάμε ότι ήταν σωματικά αδύναμο ζώο· δεν θα μπορούσε να αναμετρηθεί με τα μεγάλα αρπακτικά εάν δεν διέθετε ένα ιδιαίτερο όπλο, τον λόγο. Το γεγονός ότι ο άνθρωπος είναι έλλογο ον, ότι επομένως δεν υποκύπτει ανεμπόδιστα σε κάθε παρόρμηση αλλά ρυθμίζει τη συμπεριφορά του σύμφωνα με έλλογη στάθμιση, δεν πρέπει να χαρακτηρίζεται αφύσικο από ζωολογική άποψη. Ορθολογική συμπεριφορά σημαίνει ότι ο άνθρωπος, αντιμέτωπος με το γεγονός ότι δεν μπορεί να ικανοποιήσει όλες τις παρορμήσεις, επιθυμίες και ορέξεις του, παραιτείται από την ικανοποίηση εκείνων που θεωρεί λιγότερο επείγουσες. Για να μη θέσει σε κίνδυνο τη λειτουργία της κοινωνικής συνεργασίας, είναι υποχρεωμένος να απέχει από την ικανοποίηση επιθυμιών που θα εμπόδιζαν τη θεμελίωση κοινωνικών θεσμών. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι μια τέτοια παραίτηση είναι οδυνηρή. Ωστόσο, ο άνθρωπος έχει κάνει την επιλογή του. Παραιτήθηκε από την ικανοποίηση ορισμένων επιθυμιών ασύμβατων με την κοινωνική ζωή και έδωσε προτεραιότητα στην ικανοποίηση εκείνων που μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο, ή πληρέστερα, υπό ένα σύστημα καταμερισμού της εργασίας. … Αυτή η απόφαση δεν είναι αμετάκλητη και οριστική. Η επιλογή των πατέρων δεν περιορίζει την ελευθερία επιλογής των γιων. Μπορούν να αντιστρέψουν την απόφαση. Κάθε μέρα μπορούν να προβαίνουν σε ανατίμηση των αξιών και να προτιμούν τη βαρβαρότητα από τον πολιτισμό ή, όπως λένε ορισμένοι συγγραφείς, την ψυχή από τη διάνοια, τους μύθους από τον λόγο και τη βία από την ειρήνη. Πρέπει, όμως, να επιλέξουν. Είναι αδύνατον να έχουν πράγματα ασύμβατα μεταξύ τους. (*Human Action*, σ. 171–72)

Βλ. σχετικά επίσης Joseph T. Salerno, «Ludwig von Mises as Social Rationalist», *Review of Austrian Economics* 4 (1990). ↩

258 «Μέσα στο πλαίσιο της κοινωνικής συνεργασίας», γράφει ο Mises,

μπορούν να αναπτυχθούν μεταξύ των μελών της κοινωνίας αισθήματα συμπάθειας και φιλίας και μια αίσθηση κοινότητας. Αυτά τα αισθήματα είναι η πηγή των πιο απολαυστικών και υψηλών ανθρώπινων εμπειριών. Είναι το πολυτιμότερο κόσμημα της ζωής· ανυψώνουν το ζωικό είδος άνθρωπος στα ύψη μιας πραγματικά ανθρώπινης ύπαρξης. Ωστόσο, δεν είναι, όπως έχουν ισχυριστεί ορισμένοι, οι παράγοντες που δημιούργησαν τις κοινωνικές σχέσεις. Είναι καρποί της κοινωνικής συνεργασίας και ευδοκιμούν μόνο μέσα στο πλαίσιό της· δεν προηγήθηκαν της εγκαθίδρυσης κοινωνικών σχέσεων και δεν αποτελούν τους σπόρους από τους οποίους αυτές βλαστάνουν. (Στο ίδιο, σ. 144)

«Η αμοιβαία σεξουαλική έλξη αρσενικού και θηλυκού», εξηγεί περαιτέρω ο Mises,

ενυπάρχει στη ζωική φύση του ανθρώπου και είναι ανεξάρτητη από κάθε σκέψη και θεωρητική επεξεργασία. Επιτρέπεται να τη χαρακτηρίσουμε πρωτογενή, φυτική, ενστικτώδη ή μυστηριώδη· … Ωστόσο, ούτε η συνεύρεση ούτε όσα προηγούνται ή ακολουθούν δημιουργούν κοινωνική συνεργασία και κοινωνικούς τρόπους ζωής. Και τα ζώα ενώνονται για να ζευγαρώσουν, αλλά δεν έχουν αναπτύξει κοινωνικές σχέσεις. Η οικογενειακή ζωή δεν είναι απλώς προϊόν της σεξουαλικής συνουσίας. Δεν είναι σε καμία περίπτωση φυσικό και αναγκαίο να ζουν γονείς και παιδιά μαζί με τον τρόπο που ζουν στην οικογένεια. Η σχέση ζευγαρώματος δεν είναι αναγκαίο να καταλήγει σε οικογενειακή οργάνωση. Η ανθρώπινη οικογένεια είναι αποτέλεσμα σκέψης, σχεδιασμού και δράσης. Αυτό ακριβώς το γεγονός τη διακρίνει ριζικά από εκείνες τις ομάδες ζώων που αποκαλούμε κατ' αναλογία ζωικές οικογένειες. (Στο ίδιο, σ. 167) ↩

259 Για τη σημασία της φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής, και ιδίως για τη «γενετική ομοιότητα και ανομοιότητα» ως πηγή αμοιβαίας έλξης και απώθησης, βλ. J. Philippe Rushton, *Race, Evolution, and Behavior* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1995)· του ιδίου, «Gene Culture, Co-Evolution and Genetic Similarity Theory: Implications for Ideology, Ethnic Nepotism, and Geopolitics», *Politics and the Life Sciences* 4 (1986)· του ιδίου, «Genetic Similarity, Human Altruism, and Group Selection», *Behavioral and Brain Sciences* 12 (1989)· του ιδίου, «Genetic Similarity in Male Friendships», *Ethology and Sociobiology* 10 (1989)· επίσης Michael Levin, *Why Race Matters* (Westport, Conn.: Praeger, 1997)· του ιδίου, «Why Race Matters: A Preview», *Journal of Libertarian Studies* 12, αρ. 2 (1996). ↩

260 Βλ. Murray N. Rothbard, «Freedom, Inequality, Primitivism, and the Division of Labor», στο έργο του *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 2000). ↩

261 Βλ. Wilhelm Mühlmann, *Rassen, Ethnien, Kulturen. Moderne Ethnologie* (Neuwied: Luchterhand, 1964), σ. 93–97. Γενικώς, πέρα από τα ανώτερα στρώματα της εμπορικής τάξης, η ειρηνική φυλετική ή εθνοτική επιμειξία περιορίζεται συνήθως στα μέλη της κοινωνικής ανώτερης τάξης, δηλαδή στους ευγενείς και στους αριστοκράτες. Έτσι, οι λιγότερο αμιγείς από φυλετική ή εθνοτική άποψη οικογένειες είναι χαρακτηριστικά οι ηγετικές βασιλικές δυναστείες. ↩

262 Για παράδειγμα, ο Fernand Braudel περιέγραψε ως εξής το περίπλοκο πρότυπο χωρικού διαχωρισμού και λειτουργικής ενσωμάτωσης και την αντίστοιχη πολλαπλότητα χωριστών και ανταγωνιστικών δικαιοδοσιών που αναπτύχθηκαν στα μεγάλα εμπορικά κέντρα, όπως η Αντιόχεια, κατά την ακμή του ισλαμικού πολιτισμού από τον όγδοο έως τον δωδέκατο αιώνα. Στο κέντρο της πόλης

> βρισκόταν το Μεγάλο Τζαμί για το εβδομαδιαίο κήρυγμα. ... Κοντά του ήταν το παζάρι, δηλαδή η εμπορική συνοικία με τους δρόμους και τα καταστήματά της —το σουκ—, τα καραβανσεράγια ή τις αποθήκες της, καθώς και τα δημόσια λουτρά. ... Οι τεχνίτες ήταν οργανωμένοι σε ομόκεντρους κύκλους με αφετηρία το Μεγάλο Τζαμί: πρώτα οι παρασκευαστές και πωλητές αρωμάτων και θυμιάματος, κατόπιν τα καταστήματα υφασμάτων και χαλιών, τα κοσμηματοπωλεία και τα καταστήματα τροφίμων και, τέλος, τα πιο ταπεινά επαγγέλματα ... βυρσοδέψες, τσαγκάρηδες, σιδεράδες, αγγειοπλάστες, σαγματοποιοί, βαφείς. Τα καταστήματά τους όριζαν τα άκρα της πόλης. ... Καταρχήν, καθένα από αυτά τα επαγγέλματα είχε τη θέση του καθορισμένη για πάντα. Ομοίως, το *maghzen*, η συνοικία του Ηγεμόνα, βρισκόταν καταρχήν στα περίχωρα, μακριά από ταραχές ή λαϊκές εξεγέρσεις. Δίπλα του, και υπό την προστασία του, βρισκόταν το *mellah*, η εβραϊκή συνοικία. Το μωσαϊκό συμπλήρωνε μεγάλη ποικιλία οικιστικών συνοικιών, χωρισμένων κατά φυλετική καταγωγή και θρησκεία: μόνο στην Αντιόχεια υπήρχαν σαράντα πέντε. «Η πόλη ήταν ένα σύμπλεγμα διαφορετικών συνοικιών, που όλες ζούσαν με τον φόβο της σφαγής». Επομένως, οι δυτικοί αποικιστές δεν εγκαινίασαν πουθενά τον φυλετικό διαχωρισμό —μολονότι πουθενά δεν τον κατήργησαν. (Braudel, *A History of Civilizations* [New York: Penguin Books, 1995], σ. 66) ↩

263 Βλ. Otto Brunner, *Sozialgeschichte Europas im Mittelalter* (Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1984), κεφ. 8· Henri Pirenne, *Medieval Cities* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1969)· *Cities and the Rise of States in Europe, 1000– 1800*, επιμ. Charles Tilly και Wim P. Blockmans (Boulder, Colo.: Westview Press, 1994)· Boudewijn Bouckaert, «Between the Market and the State: The World of Medieval Cities», στο *Values and the Social Order*, τόμ. 3, *Voluntary versus Coercive Orders*, επιμ. Gerard Radnitzky (Aldershot, U.K.: Avebury, 1997). Παρεμπιπτόντως, τα πολύ δυσφημισμένα εβραϊκά γκέτο, χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών πόλεων καθ' όλον τον Μεσαίωνα, δεν υποδήλωναν κατώτερο νομικό καθεστώς για τους Εβραίους ή αντιεβραϊκές διακρίσεις. Αντιθέτως, το γκέτο ήταν τόπος όπου οι Εβραίοι απολάμβαναν πλήρη αυτοκυβέρνηση και όπου ίσχυε το ραβινικό δίκαιο. Βλ. σχετικά Guido Kisch, *The Jews in Medieval Germany* (Chicago: University of Chicago Press, 1942)· επίσης Erik von Kuehnelt-Leddihn, «Hebrews and Christians», *Rothbard-Rockwell Report* 9, αρ. 4 (Απρίλιος 1998). ↩

264 Για μια κοινωνιολογική προσέγγιση του πρώτου —προδημοκρατικού— σταδίου ανάπτυξης των πόλεων-κρατών, που χαρακτηρίζεται από αριστοκρατική-πατρικιακή διακυβέρνηση, θεμελιωμένη στις οικογένειες —στα γένη— και σπαρασσόμενη από αυτές και τις συγκρούσεις τους, βλ. Max Weber, *The City* (New York: Free Press, 1958), κεφ. 3. Βλ. επίσης υποσημείωση 16 παρακάτω. ↩

265 Αυτή η διατύπωση για τη χαρακτηριστικά δημοκρατική αβασίλευτη, και όχι μοναρχική, μορφή κρατικής εξουσίας στις μεγάλες εμπορικές πόλεις δεν πρέπει να παρερμηνευθεί ως απλή εμπειρική-ιστορική πρόταση. Πράγματι, ιστορικά ο σχηματισμός κρατών προηγείται της ανάπτυξης μεγάλων εμπορικών κέντρων. Οι περισσότερες κρατικές εξουσίες ήταν μοναρχικές ή ηγεμονικές και, όταν εμφανίστηκαν για πρώτη φορά μεγάλες εμπορικές πόλεις, η εξουσία βασιλέων και ηγεμόνων συνήθως εκτεινόταν αρχικά και σε αυτές τις νεοαναπτυσσόμενες αστικές περιοχές. Αντιθέτως, η παραπάνω διατύπωση πρέπει να ερμηνευθεί ως κοινωνιολογική πρόταση σχετικά με το απίθανο της ενδογενούς προέλευσης βασιλικής ή ηγεμονικής εξουσίας σε μεγάλα εμπορικά κέντρα με εθνοτικά μικτούς πληθυσμούς, δηλαδή ως απάντηση σε ένα ουσιαστικά υποθετικό και αντιπραγματικό ερώτημα. Βλ. σχετικά Max Weber, *Soziologie, Weltgeschichtliche Analysen, Politik* (Stuttgart: Kroener, 1964), σ. 41–42, ο οποίος σημειώνει ότι οι βασιλείς και οι ευγενείς, ακόμη και εάν κατοικούσαν σε πόλεις, δεν ήταν σε καμία περίπτωση βασιλείς και ευγενείς των πόλεων. Τα κέντρα της ισχύος τους βρίσκονταν εκτός πόλεων, στην ύπαιθρο, και ο έλεγχός τους στα μεγάλα εμπορικά κέντρα ήταν ασθενής. Επομένως, τα πρώτα πειράματα δημοκρατικών αβασίλευτων μορφών διακυβέρνησης σημειώθηκαν χαρακτηριστικά σε πόλεις που αποσχίστηκαν και απέκτησαν ανεξαρτησία από το κατά κύριο λόγο μοναρχικό και αγροτικό περιβάλλον τους. ↩

266 Για τον ανταγωνισμό εξάλειψης και την εγγενή τάση των κρατών προς συγκεντροποίηση και εδαφική επέκταση — τελικά έως την εγκαθίδρυση παγκόσμιας κυβέρνησης—, βλ. κεφ. 5, 11 και 12. ↩

267 Βλ. σχετικά Helmut Schoeck, *Envy: A Theory of Social Behavior* (New York: Harcourt, Brace and World, 1970)· Rothbard, *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays*, και ιδίως «Freedom, Inequality, Primitivism, and the Division of Labor», στο ίδιο. ↩

268 Για μια κοινωνιολογική προσέγγιση αυτού του δεύτερου —δημοκρατικού ή «πληβειακού»— σταδίου ανάπτυξης της αστικής διακυβέρνησης, που βασίζεται στις τάξεις και σπαράσσεται από «ταξικές συγκρούσεις», αντί για γένη και οικογενειακές συγκρούσεις όπως κατά το προηγούμενο στάδιο της πατρικιακής διακυβέρνησης, βλ. Max Weber, *The City*, κεφ. 4. Σε αντίθεση με την πατρικιακή διακυβέρνηση της πόλης, η πληβειακή διακυβέρνηση, παρατηρεί καίρια ο Weber, χαρακτηρίζεται από

> μια μεταβολή στην αντίληψη της φύσης του δικαίου. ... Η έναρξη της νομοθέτησης συμβάδισε με την κατάργηση της πατρικιακής εξουσίας. Η νομοθέτηση έλαβε αρχικά τη μορφή χαρισματικών θεσπισμάτων των αισυμνητών κυβερνητών με ανώτατη εξουσία για περιορισμένο χρόνο. Σύντομα, όμως, έγινε αποδεκτή η δημιουργία νέων μόνιμων νόμων. Πράγματι, η νέα νομοθεσία από την εκκλησία του δήμου έγινε τόσο συνηθισμένη ώστε παρήγαγε κατάσταση διαρκούς ρευστότητας. Σύντομα, μια αμιγώς κοσμική απονομή δικαιοσύνης εφάρμοζε τους νόμους ή, στη Ρώμη, τις οδηγίες του άρχοντα. Η δημιουργία νόμων έφτασε σε τέτοιο βαθμό ρευστότητας ώστε τελικά στην Αθήνα υποβαλλόταν κάθε χρόνο στον λαό το ερώτημα εάν οι υφιστάμενοι νόμοι έπρεπε να διατηρηθούν ή να τροποποιηθούν. Έτσι, έγινε αποδεκτή η παραδοχή ότι το δίκαιο δημιουργείται τεχνητά και ότι πρέπει να βασίζεται στην έγκριση εκείνων στους οποίους θα εφαρμοστεί. (σ. 170–71)
>
> Ομοίως, στις μεσαιωνικές πόλεις-κράτη της Ευρώπης, η «εγκαθίδρυση της εξουσίας του *popolo* είχε παρόμοιες συνέπειες. ... Παρήγε και αυτή τεράστιες εκδόσεις αστικών νόμων και κωδικοποίησε το εθιμικό δίκαιο και τους δικαστικούς κανόνες —το δικονομικό δίκαιο—, δημιουργώντας πλεόνασμα θεσπισμάτων κάθε είδους και υπερβολικό αριθμό αξιωματούχων»· σ. 172. Μαζί με τη μεταβαλλόμενη αντίληψη του δικαίου εμφανίζεται διαφορετική πολιτική συμπεριφορά.
>
> Η πολιτική δικαιοσύνη του συστήματος του *popolo*, με το σύστημα επίσημης κατασκοπείας, την προτίμησή του για ανώνυμες καταγγελίες, τις ταχείες ανακριτικές διαδικασίες εναντίον των μεγιστάνων και την απλουστευμένη απόδειξη —μέσω της «κοινής φήμης»—, ήταν το δημοκρατικό αντίστοιχο των βενετικών δικών του αριστοκρατικού-πατρικιακού Συμβουλίου των Δέκα. Αντικειμενικά, το σύστημα του *popolo* χαρακτηριζόταν από: αποκλεισμό από τα αξιώματα όλων των μελών οικογενειών με ιπποτικό τρόπο ζωής· δέσμευση των προκρίτων με εγγυήσεις καλής διαγωγής· υπαγωγή της οικογένειας των προκρίτων σε υποχρέωση εγγύησης για όλα τα μέλη της· θέσπιση ειδικού ποινικού δικαίου για τα πολιτικά αδικήματα των μεγιστάνων, ιδίως την προσβολή της τιμής μέλους του λαού· απαγόρευση απόκτησης από ευγενή ιδιοκτησίας όμορης με εκείνη μέλους του λαού χωρίς τη συγκατάθεση του τελευταίου. ... Επειδή, ωστόσο, οι ευγενείς οικογένειες μπορούσαν να γίνουν ρητώς αποδεκτές ως μέρος του λαού, ακόμη και τα αξιώματα του *popolo* καταλαμβάνονταν σχεδόν πάντοτε από ευγενείς. (σ. 160–61) ↩

269 Για αυτή την τάση, βλ. Edward Banfield, *The Unheavenly City Revisited* (Boston: Little, Brown, 1974). ↩

270 Βλ. σχετικά Murray N. Rothbard, «The Great Women's Lib Issue: Setting it Straight», στο *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays*· Michael Levin, *Feminism and Liberty* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1987). ↩

271 Βλ. Robert Nisbet, *Prejudices: A Philosophical Dictionary* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1982), σ. 1–8, 110–17. ↩

272 Βλ. σχετικά Murray N. Rothbard, «Kid Lib», στο *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays*. ↩

273 Βλ. σχετικά Allan C. Carlson, «What Has Government Done to Our Families?», *Essays in Political Economy* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1991)· Bryce J. Christensen, «The Family vs. the State», *Essays in Political Economy* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1992). ↩

274 Βλ. σχετικά Edward C. Banfield, «Present-Orientedness and Crime», στο *Assessing the Criminal*, επιμ. Randy E. Barnett και John Hagel (Cambridge, Mass.: Ballinger, 1977)· David Walters, «Crime in the Welfare State», στο *Criminal Justice?: The Legal System vs. Individual Responsibility*, επιμ. Robert J. Bidinotto (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1994)· επίσης James Q. Wilson, *Thinking About Crime* (New York: Vintage Books, 1985). ↩

275 Βλ. σχετικά Seymour W. Itzkoff, *The Decline of Intelligence in America* (Westport, Conn.: Praeger, 1994)· του ιδίου, *The Road to Equality: Evolution and Social Reality* (Westport, Conn.: Praeger, 1992). ↩

10. Περί συντηρητισμού και ελευθερισμού

276 Αυτή η διατύπωση δεν σημαίνει ότι κανείς δεν υιοθέτησε ποτέ αυτή τη σημασία του συντηρητισμού. Πράγματι, εξέχον παράδειγμα συντηρητικού που πλησιάζει πολύ στην αποδοχή του ορισμού που απορρίπτεται εδώ ως άχρηστος είναι ο Michael Oakeshott, «On Being Conservative», στο έργο του *Rationalism in Politics and other Essays* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1991). Για τον Oakeshott, ο συντηρητισμός είναι

> όχι πίστη ή δόγμα αλλά προδιάθεση. … ροπή να χρησιμοποιεί και να απολαμβάνει κανείς ό,τι είναι διαθέσιμο αντί να επιθυμεί ή να αναζητεί κάτι άλλο· να χαίρεται με ό,τι υπάρχει αντί με ό,τι υπήρξε ή μπορεί να υπάρξει. … να προτιμά το δοκιμασμένο από το αδοκίμαστο, το γεγονός από το μυστήριο, το πραγματικό από το δυνατό, το περιορισμένο από το απεριόριστο, το κοντινό από το μακρινό, το επαρκές από το υπεράφθονο, το πρόσφορο από το τέλειο, το παρόν γέλιο από την ουτοπική ευδαιμονία. (σ. 407–08) ↩

277 Βλ. Robert Nisbet, «Conservatism», στο *A History of Sociological Analysis*, επιμ. Tom Bottomore και Robert Nisbet (New York: Basic Books, 1978)· Robert Nisbet, *Conservatism: Dream and Reality* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1986). «Φυσικά», γράφει ο Nisbet, «οι συντηρητικοί, επικαλούμενοι την παράδοση, δεν ενέκριναν κάθε ιδέα ή πράγμα που παραδόθηκε από το παρελθόν. Η φιλοσοφία της παραδοσιοκρατίας είναι, όπως όλες οι τέτοιες φιλοσοφίες, επιλεκτική. Μια ευεργετική παράδοση πρέπει να προέρχεται από το παρελθόν, αλλά πρέπει επίσης να είναι επιθυμητή καθαυτή»· στο ίδιο, σ. 26. «Οι δύο κεντρικές έννοιες της συντηρητικής φιλοσοφίας», συνεχίζει ο Nisbet, είναι η «ιδιοκτησία» και η εκουσίως αναγνωρισμένη «αυθεντία», οι οποίες με τη σειρά τους συνεπάγονται τόσο «ελευθερία» όσο και «τάξη»· σ. 34–35. Η «ιδιοκτησία» στη συντηρητική φιλοσοφία «είναι κάτι περισσότερο από εξωτερικό προσάρτημα του ανθρώπου, απλό άψυχο υπηρέτη της ανθρώπινης ανάγκης. Είναι, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο στον πολιτισμό, η ίδια η προϋπόθεση της ανθρώπινης ιδιότητας του ανθρώπου, της υπεροχής του έναντι ολόκληρου του φυσικού κόσμου»· σ. 56.

Μεγάλο μέρος του συντηρητικού σεβασμού προς την οικογένεια έγκειται στην ιστορική συνάφεια οικογένειας και ιδιοκτησίας. Κατά κανόνα, κάθε οικογένεια επιδιώκει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο όφελος για τα παιδιά και τα άλλα μέλη της. … Σε κανένα ζήτημα ο συντηρητικός δεν πολέμησε τον φιλελεύθερο και τον σοσιαλιστή τόσο σθεναρά όσο στις νομοθετικές απειλές αποδέσμευσης της ιδιοκτησίας από την οικογένεια, μέσω φορολογίας ή οποιασδήποτε άλλης μορφής αναδιανομής. (σ. 52)

Σχεδόν τα πάντα στο μεσαιωνικό δίκαιο της οικογένειας και του γάμου, συμπεριλαμβανομένης της αυστηρής έμφασης στη γυναικεία αγνότητα και της τρομερής ποινής που μπορούσε να επιβληθεί για τη μοιχεία της συζύγου, πηγάζουν από έναν σχεδόν απόλυτο σεβασμό προς την ιδιοκτησία και τη νόμιμη κληρονομική μεταβίβασή της. (σ. 57)

Ομοίως, η συντηρητική έμφαση στην αυθεντία και στις κοινωνικές ιεραρχίες και η συγγένεια με τη μεσαιωνική, προ της Μεταρρύθμισης, Ευρώπη ως πρότυπο κοινωνικής οργάνωσης ριζώνουν στην πρωτοκαθεδρία της οικογένειας και της ιδιοκτησίας. «Δεν υπάρχει», εξηγεί ο Nisbet,

αρχή θεμελιωδέστερη για τη συντηρητική φιλοσοφία από την εγγενή και απόλυτη ασυμβατότητα ελευθερίας και ισότητας. Αυτή η ασυμβατότητα πηγάζει από τους αντίθετους σκοπούς των δύο αξιών. Ο σταθερός σκοπός της ελευθερίας είναι η προστασία της ατομικής και οικογενειακής ιδιοκτησίας —λέξη που χρησιμοποιείται με την ευρύτερη έννοια, ώστε να περιλαμβάνει τόσο τα άυλα όσο και τα υλικά στοιχεία της ζωής. Ο εγγενής σκοπός της ισότητας, αντιθέτως, είναι κάποια μορφή αναδιανομής ή εξίσωσης των άνισα κατανεμημένων υλικών και άυλων αξιών μιας κοινότητας. Επιπλέον, καθώς οι ατομικές δυνάμεις του νου και του σώματος διαφέρουν εκ γενετής, όλες οι προσπάθειες αντιστάθμισης αυτής της ποικιλομορφίας μέσω νόμου και κράτους δεν μπορούν παρά να ακρωτηριάζουν τις ελευθερίες των εμπλεκομένων, ιδίως εκείνες των ισχυρότερων και των ευφυέστερων. (σ. 47)

Για τον συντηρητικό, επομένως, η διατήρηση της ιδιοκτησίας και της ελευθερίας απαιτεί την ύπαρξη φυσικής ελίτ ή αριστοκρατίας, και γι’ αυτό αντιτίθεται κατηγορηματικά στη δημοκρατία. Πράγματι, σημειώνει ο Nisbet, «για τους περισσότερους συντηρητικούς, ο σοσιαλισμός εμφανιζόταν ως σχεδόν αναγκαίο παράγωγο της δημοκρατίας και ο ολοκληρωτισμός ως σχεδόν εξίσου αναγκαίο προϊόν της σοσιαλδημοκρατίας»· σ. 92. Για την ασυμβατότητα ελευθερίας και ισότητας —και δημοκρατίας—, βλ. επίσης Erik von Kuehnelt-Leddihn, *Liberty or Equality?* (Front Royal, Va.: Christendom Press, 1993)· για τη συντηρητική έμφαση σε μια *nobilitas naturalis* ως κοινωνιολογική προϋπόθεση της ελευθερίας, βλ. επίσης Wilhelm Röpke, *Jenseits von Angebot und Nachfrage* (Bern: Paul Haupt, 1979), κεφ. 3.3. ↩

278 Για τον σύγχρονο αμερικανικό συντηρητισμό, βλ. ιδίως Paul Gottfried, *The Conservative Movement*, αναθεωρημένη έκδοση (New York: Twayne Publishers, 1993)· George H. Nash, *The Conservative Intellectual Movement in America* (New York: Basic Books, 1976)· Justin Raimondo, *Reclaiming the American Right: The Lost Legacy of the Conservative Movement* (Burlingame, Calif.: Center for Libertarian Studies, 1993)· βλ. περαιτέρω και κεφ. 11. Ο θεμελιωδώς κρατιστικός χαρακτήρας του αμερικανικού νεοσυντηρητισμού συνοψίζεται καλύτερα σε μια δήλωση ενός από τους κορυφαίους διανοητικούς υπερασπιστές του, του πρώην τροτσκιστή Irving Kristol: «Η βασική αρχή πίσω από ένα συντηρητικό κράτος πρόνοιας πρέπει να είναι απλή: όπου είναι δυνατόν, πρέπει να επιτρέπεται στους ανθρώπους να κρατούν τα δικά τους χρήματα —αντί να μεταφέρονται μέσω φόρων στο κράτος—, **υπό τον όρο ότι τα διαθέτουν σε ορισμένες καθορισμένες χρήσεις**»· *Two Cheers for Capitalism* (New York: Basic Books, 1978), σ. 119, η έμφαση προστέθηκε. Αυτή η άποψη είναι ουσιαστικά ταυτόσημη με εκείνη των σύγχρονων, μεταμαρξιστών Ευρωπαίων σοσιαλδημοκρατών. Έτσι, για παράδειγμα, το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας —SPD— υιοθέτησε στο Πρόγραμμα του Godesberg του 1959 ως βασικό του σύνθημα το «όση αγορά είναι δυνατή, όσο κράτος είναι αναγκαίο».

Ένας δεύτερος, κάπως παλαιότερος αλλά σήμερα σχεδόν αδιάκριτος κλάδος του σύγχρονου αμερικανικού συντηρητισμού εκπροσωπείται από τον νέο, μεταπολεμικό συντηρητισμό που εγκαινίασαν και προώθησαν, με τη συνδρομή της CIA, ο William Buckley και το περιοδικό του *National Review*. Ενώ ο παλαιός, προπολεμικός αμερικανικός συντηρητισμός χαρακτηριζόταν από αποφασιστικά μη παρεμβατικές —απομονωτικές— απόψεις εξωτερικής πολιτικής, το γνώρισμα του νέου συντηρητισμού του Buckley ήταν ο λυσσαλέος μιλιταρισμός και η παρεμβατική εξωτερική πολιτική. Σε άρθρο με τίτλο «A Young Republican's View», δημοσιευμένο στο *Commonweal* στις 25 Ιανουαρίου 1952, τρία χρόνια πριν από την κυκλοφορία του *National Review*, ο Buckley συνόψισε ως εξής αυτό που θα γινόταν το νέο συντηρητικό δόγμα: ενόψει της απειλής της Σοβιετικής Ένωσης, «εμείς οι νέοι συντηρητικοί πρέπει να αποδεχθούμε το Μεγάλο Κράτος για όσο διαρκεί η απειλή —διότι ούτε επιθετικός ούτε αμυντικός πόλεμος μπορεί να διεξαχθεί ... παρά μόνο μέσω του μηχανισμού μιας ολοκληρωτικής γραφειοκρατίας στο εσωτερικό μας». Οι συντηρητικοί, έγραφε ο Buckley, είχαν καθήκον να προωθούν «τους εκτεταμένους και αποδοτικούς φορολογικούς νόμους που απαιτούνται για τη στήριξη μιας σθεναρής αντικομμουνιστικής εξωτερικής πολιτικής», καθώς και «μεγάλους στρατούς και αεροπορικές δυνάμεις, ατομική ενέργεια, κεντρικές υπηρεσίες πληροφοριών, συμβούλια πολεμικής παραγωγής και τη συνακόλουθη συγκέντρωση εξουσίας στην Ουάσιγκτον». Δεν προκαλεί έκπληξη ότι από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης στα τέλη της δεκαετίας του 1980 ουσιαστικά τίποτε δεν άλλαξε σε αυτή τη φιλοσοφία. Σήμερα, η συνέχιση και διατήρηση του αμερικανικού προνοιακού-πολεμικού κράτους απλώς δικαιολογούνται και προωθούνται τόσο από τους νέους συντηρητικούς όσο και από τους νεοσυντηρητικούς με αναφορά σε άλλους εξωτερικούς εχθρούς και κινδύνους: την Κίνα, τον ισλαμικό φονταμενταλισμό, τον Saddam Hussein, τα «κράτη-παρίες» ή/και την απειλή της «παγκόσμιας τρομοκρατίας». Για αυτόν τον νέο συντηρητισμό του Buckley, ο Robert Nisbet παρατήρησε ότι, από

> όλες τις εσφαλμένες αποδόσεις της λέξης «συντηρητικός» ..., η πιο διασκεδαστική από ιστορική άποψη είναι ασφαλώς η εφαρμογή της στους τελευταίους δηλαδή στους ενθουσιώδεις υποστηρικτές διεύρυνσης του προϋπολογισμού για μεγάλες αυξήσεις στρατιωτικών δαπανών. Διότι στην Αμερική, καθ' όλον τον εικοστό αιώνα και κατά τη διάρκεια τεσσάρων σημαντικών πολέμων στο εξωτερικό, οι συντηρητικοί υπήρξαν σταθερά οι φωνές υπέρ μη πληθωριστικών στρατιωτικών προϋπολογισμών και της έμφασης στο παγκόσμιο εμπόριο αντί στον αμερικανικό εθνικισμό. Στους δύο Παγκοσμίους Πολέμους, στην Κορέα και στο Βιετνάμ, πρωταγωνιστές της αμερικανικής εισόδου στον πόλεμο ήταν διάσημοι φιλελεύθεροι-προοδευτικοί όπως οι Woodrow Wilson, Franklin Roosevelt, Harry Truman και John F. Kennedy. Και στις τέσσερις περιπτώσεις, οι συντηρητικοί, τόσο στην εθνική κυβέρνηση όσο και στη βάση, ήταν σε μεγάλο βαθμό εχθρικοί προς την επέμβαση· ήταν πράγματι απομονωτιστές. (*Conservatism*, σ. 103)

Και για τον Ronald Reagan ειδικότερα, κατά τη διακυβέρνηση του οποίου το νέο συντηρητικό και το νεοσυντηρητικό κίνημα συγχωνεύθηκαν, ο Nisbet σημείωνε ότι το «πάθος του για σταυροφορίες, ηθικές και στρατιωτικές, δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί αμερικανικός συντηρητισμός»· στο ίδιο, σ. 104. ↩

279 Βλ. Patrick J. Buchanan, *Right from the Beginning* (Washington, D.C.: Regnery Gateway, 1990)· του ιδίου, *The Great Betrayal: How American Sovereignty and Social Justice are Sacrificed to the Gods of the Global Economy* (New York: Little, Brown, 1998). ↩

280 Ο Buchanan και οι διανοητικοί σύμμαχοί του θέλουν να καταργήσουν τον έλεγχο της ομοσπονδιακής κυβέρνησης στα εκπαιδευτικά ζητήματα και να τον επαναφέρουν στο επίπεδο των πολιτειών ή, ακόμη καλύτερα, της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ωστόσο, οι νεοσυντηρητικοί και οι περισσότεροι ηγέτες της λεγόμενης Χριστιανικής Δεξιάς και της «ηθικής πλειοψηφίας» επιθυμούν απλώς —πράγμα πολύ χειρότερο από γνήσια συντηρητική άποψη— την αντικατάσταση της σημερινής αριστεροφιλελεύθερης ελίτ που ελέγχει την εθνική εκπαίδευση από μια άλλη, δηλαδή τους ίδιους. «Από τον Burke και έπειτα», επέκρινε αυτή τη στάση ο Robert Nisbet, «αποτελεί συντηρητική επιταγή, και από τον Auguste Comte κοινωνιολογική αρχή, ότι ο ασφαλέστερος τρόπος αποδυνάμωσης της οικογένειας ή οποιασδήποτε ζωτικής κοινωνικής ομάδας είναι να αναλάβει και κατόπιν να μονοπωλήσει το κράτος τις ιστορικές λειτουργίες της οικογένειας». Αντιθέτως, μεγάλο μέρος της σύγχρονης αμερικανικής Δεξιάς «ενδιαφέρεται λιγότερο για τις ασυλίες έναντι της κρατικής εξουσίας κατά το πνεύμα του Burke και περισσότερο για τη συγκέντρωση της μέγιστης δυνατής κρατικής εξουσίας στα χέρια ανθρώπων που μπορούν να θεωρηθούν έμπιστοι. Εκείνο που έχει προτεραιότητα είναι ο έλεγχος της εξουσίας, όχι η μείωσή της».

Από την οπτική του παραδοσιακού συντηρητικού, είναι ανόητο να χρησιμοποιείται η οικογένεια —όπως κάνουν συστηματικά οι ευαγγελικοί σταυροφόροι— ως δικαιολόγηση ακατάπαυστων εκστρατειών για την απόλυτη απαγόρευση της άμβλωσης, την εμπλοκή του Υπουργείου Δικαιοσύνης σε κάθε υπόθεση Baby Doe, τη συνταγματική επιβολή «εθελοντικών» προσευχών στα δημόσια σχολεία και ούτω καθεξής. (Nisbet, *Conservatism*, σ. 104–05) ↩

281 Samuel T. Francis, «From Household to Nation: The Middle American Populism of Pat Buchanan», *Chronicles* (Μάρτιος 1996): 12–16· βλ. επίσης του ιδίου, *Beautiful Losers: Essays on the Failure of American Conservatism* (Columbia: University of Missouri Press, 1993)· του ιδίου, *Revolution from the Middle* (Raleigh, N.C.: Middle American Press, 1997). ↩

282 Francis, «From Household to Nation», σ. 12–16. ↩

283 Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), σ. 67. «Οι ηγεμόνες και οι δημοκρατικές πλειοψηφίες», γράφει ο Mises αμέσως πριν από αυτή την κρίση,

είναι μεθυσμένοι από την εξουσία. Αναγκάζονται απρόθυμα να παραδεχθούν ότι υπόκεινται στους νόμους της φύσης. Απορρίπτουν, όμως, την ίδια την έννοια του οικονομικού νόμου. Δεν είναι άραγε οι ανώτατοι νομοθέτες; Δεν έχουν τη δύναμη να συντρίβουν κάθε αντίπαλο; Κανένας πολέμαρχος δεν είναι διατεθειμένος να αναγνωρίσει άλλους περιορισμούς πέρα από εκείνους που του επιβάλλει ανώτερη ένοπλη δύναμη. Δουλοπρεπείς γραφιάδες είναι πάντοτε έτοιμοι να ενισχύσουν αυτή την αυταρέσκεια αναπτύσσοντας τα κατάλληλα δόγματα. Αποκαλούν τις συγκεχυμένες τους εικασίες «ιστορική οικονομική». ↩

284 Για την αντιπαραγωγική φύση όλων των παρεμβατικών πολιτικών, βλ. Ludwig von Mises, *A Critique of Interventionism* (New Rochelle, N.Y.: Arlington House, 1977)· του ιδίου, *Interventionism: An Economic Analysis* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1998). ↩

285 Βλ. Allan C. Carlson, *Family Questions: Reflections on the American Social Crisis* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1988)· του ιδίου, *The Swedish Experiment in Family Politics* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1990)· του ιδίου, *From Cottage to Work Station: The Family's Search for Social Harmony in the Industrial Age* (San Francisco: Ignatius Press, 1993)· Charles Murray, *Losing Ground: American Social Policy 1950–1980* (New York: Basic Books, 1984). ↩

286 Ludwig von Mises, *Socialism: An Economic and Sociological Analysis* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1981), σ. 431–32. ↩

287 Βλ. Murray N. Rothbard, *The Dangerous Nonsense of Protectionism* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1988)· επίσης κεφ. 8 παραπάνω. ↩

288 «Από τη συντηρητική οπτική», γράφει ο Robert Nisbet, «η κατάργηση ή ο δραστικός περιορισμός των ενδιάμεσων ενώσεων στην κοινωνική τάξη σήμαινε τη δημιουργία ατομοποιημένων μαζών αφενός και ολοένα πιο συγκεντρωτικών μορφών πολιτικής εξουσίας αφετέρου»· «Conservatism», σ. 100. Κατά τον Μεσαίωνα, εξηγεί αλλού ο Nisbet, παραθέτοντας τη μελέτη του Pollard για τον Wolsey, η εξουσία

> ήταν αραιωμένη όχι επειδή κατανέμονταν σε πολλά χέρια, αλλά επειδή προερχόταν από πολλές ανεξάρτητες πηγές. Υπήρχαν οι ελευθερίες της εκκλησίας, βασισμένες σε δίκαιο ανώτερο από εκείνο του βασιλιά· υπήρχε ο νόμος της φύσης, χαραγμένος στις καρδιές των ανθρώπων και αδύνατον να σβηστεί με βασιλικά διατάγματα· και υπήρχε η κανονιστική ισχύς πανάρχαιων τοπικών και φεουδαρχικών εθίμων, που παγίωνε ποικίλες δικαιοδοσίες και παρεμπόδιζε τη λειτουργία μιας ενιαίας βούλησης. (*Community and Power* [New York: Oxford University Press, 1962], σ. 110)

Σε σαφή αντίθεση,

> το σύγχρονο κράτος είναι μονιστικό· η εξουσία του εκτείνεται άμεσα σε όλα τα άτομα εντός των συνόρων του. Οι λεγόμενες διπλωματικές ασυλίες δεν είναι παρά η τελευταία εκδήλωση ενός ευρύτερου συμπλέγματος ασυλιών που κάποτε περιλάμβανε μεγάλο αριθμό εσωτερικών θρησκευτικών, οικονομικών και συγγενικών αρχών. Για διοικητικούς σκοπούς, το κράτος μπορεί να διαιρείται σε επαρχίες, νομούς, περιφέρειες ή «πολιτείες», όπως ο στρατός σε συντάγματα και τάγματα. Όπως ο στρατός, όμως, το σύγχρονο κράτος βασίζεται σε μια ενότητα της εξουσίας που διατηρείται σε τελική ανάλυση. … Αυτή η εξαιρετική ενότητα σχέσεων στο σύγχρονο κράτος, μαζί με τη μαζική συσσώρευση πραγματικών λειτουργιών του, καθιστά τον έλεγχο του κράτους τον σημαντικότερο μεμονωμένο σκοπό ή έπαθλο των σύγχρονων αγώνων για εξουσία. Ολοένα περισσότερο, οι στόχοι οικονομικών και άλλων ενώσεων συμφερόντων γίνονται όχι τόσο η διατήρηση ευνοϊκών ασυλιών έναντι του κράτους, όσο η κατάκτηση ή η καθοδήγηση της ίδιας της πολιτικής εξουσίας. (Στο ίδιο, σ. 103) ↩

289 Για τον ρόλο της δημόσιας εκπαίδευσης σε αυτό, βλ. ιδίως Murray N. Rothbard, *Education, Free and Compulsory: The Individual's Education* (Wichita, Kans.: Center for Independent Education, 1972). ↩

290 Για την ιστορία του ελευθεριστικού κινήματος, βλ. Nash, *The Conservative Intellectual Movement in America*· Gottfried, *The Conservative Movement*· Raimondo, *Reclaiming the American Right*· για ενδιαφέρουσα εκ των έσω περιγραφή των πρώιμων σταδίων ανάπτυξης του κινήματος, βλ. Jerome Tuccille, *It Usually Begins with Ayn Rand* (San Francisco: Fox and Wilkes, [1972] 1997). ↩

291 Βλ. Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, [1982] 1997)· του ιδίου, *For A New Liberty: The Libertarian Manifesto* (New York: Collier, [1973] 1978)· του ιδίου, *Power and Market: Government and the Economy* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, [1970] 1977)· του ιδίου, *Man, Economy, and State* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, [1962] 1993)· του ιδίου, *Economic Thought Before Adam Smith* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1995)· του ιδίου, *Classical Economics* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1995). ↩

292 Βλ. Rothbard, *The Ethics of Liberty*· Hans-Hermann Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993). Εν συντομία, έχουν διατυπωθεί δύο κεντρικά επιχειρήματα υπέρ αυτού του ισχυρισμού. Το πρώτο, που σκιαγραφήθηκε αρχικά από τον Rothbard, ακολουθεί τη μορφή *argumentum a contrario*. Εάν, αντίθετα προς την αρχή της πρώτης ή αρχικής ιδιοποίησης, ένα πρόσωπο Α δεν θεωρούνταν ιδιοκτήτης του σώματός του, το οποίο έχει ιδιοποιηθεί κατά τρόπο εμφανή —αποδείξιμο και διυποκειμενικά εξακριβώσιμο—, και του χώρου όπου στέκεται και των τόπων που έχει ιδιοποιηθεί αρχικά, πριν από οποιονδήποτε άλλο, μέσω του σώματός του, τότε υπάρχουν μόνο δύο εναλλακτικές διευθετήσεις. Είτε ένα άλλο, μεταγενέστερα εμφανιζόμενο πρόσωπο Β πρέπει να αναγνωριστεί ως ιδιοκτήτης του σώματος του Α και των τόπων που ο Α ιδιοποιήθηκε αρχικά είτε και οι δύο, Α και Β, πρέπει να θεωρηθούν ισότιμοι συνιδιοκτήτες όλων των σωμάτων και τόπων. Η τρίτη νοητή εναλλακτική, να μην ανήκει σε κανέναν κανένα σώμα και κανένας αρχικά ιδιοποιημένος τόπος, μπορεί να αποκλειστεί ως αδύνατη. Η δράση απαιτεί σώμα και χώρο στήριξης και δεν μπορούμε να μη δρούμε· επομένως, η υιοθέτηση αυτής της εναλλακτικής θα συνεπαγόταν τον άμεσο θάνατο ολόκληρης της ανθρωπότητας. Στην πρώτη περίπτωση, ο Α θα υποβιβαζόταν σε δούλο του Β και αντικείμενο εκμετάλλευσης. Ο Β είναι ιδιοκτήτης του σώματος και των τόπων που ιδιοποιήθηκε αρχικά ο Α, αλλά ο Α δεν είναι αντίστοιχα ιδιοκτήτης του σώματος και των τόπων που ιδιοποιήθηκε ο Β. Με αυτόν τον κανόνα συγκροτούνται δύο κατηγορηματικά διακριτές τάξεις προσώπων: δούλοι ή *Untermenschen*, όπως ο Α, και κύριοι ή *Übermenschen*, όπως ο Β, στους οποίους εφαρμόζονται διαφορετικοί «νόμοι». Επομένως, μολονότι ένας τέτοιος κανόνας είναι ασφαλώς δυνατός, πρέπει να απορριφθεί εξαρχής ως ανθρώπινη ηθική, εξίσου και καθολικά εφαρμοστέα σε όλους ως ανθρώπινα όντα —έλλογα ζώα. Για να μπορεί ένας κανόνας να αξιώνει τη θέση νόμου — δίκαιου κανόνα—, είναι αναγκαίο να εφαρμόζεται εξίσου και καθολικά σε όλους. Ο εξεταζόμενος κανόνας προφανώς δεν πληροί αυτή την απαίτηση καθολίκευσης. Εναλλακτικά, στη δεύτερη περίπτωση καθολικής και ίσης συνιδιοκτησίας, η απαίτηση καθολίκευσης φαίνεται να πληρούται. Ωστόσο, αυτή η εναλλακτική πάσχει από άλλη, ακόμη σοβαρότερη ανεπάρκεια, επειδή, εάν υιοθετούνταν, ολόκληρη η ανθρωπότητα θα αφανιζόταν αμέσως· διότι κάθε πράξη ενός προσώπου απαιτεί τη χρήση σπάνιων μέσων, τουλάχιστον του σώματός του και του χώρου όπου στέκεται. Εάν, όμως, όλα τα αγαθά ανήκαν από κοινού σε όλους, κανείς σε κανέναν χρόνο ή τόπο δεν θα επιτρεπόταν να κάνει οτιδήποτε χωρίς προηγουμένως να έχει εξασφαλίσει τη συγκατάθεση όλων των άλλων. Πώς, όμως, θα μπορούσε κανείς να δώσει τέτοια συγκατάθεση εάν δεν ήταν ο αποκλειστικός ιδιοκτήτης του σώματός του, συμπεριλαμβανομένων των φωνητικών χορδών του, μέσω του οποίου θα εκφραζόταν αυτή η συγκατάθεση; Πράγματι, θα χρειαζόταν πρώτα τη συγκατάθεση των άλλων για να του επιτραπεί να εκφράσει τη δική του, αλλά οι άλλοι δεν θα μπορούσαν να δώσουν τη συγκατάθεσή τους χωρίς να έχουν πρώτα τη δική του, και ούτω καθεξής. Επομένως, απομένει μόνο η πρώτη επιλογή: η αρχή της αρχικής ιδιοποίησης. Πληροί την απαίτηση καθολίκευσης και είναι πραξεολογικά δυνατή.

Το δεύτερο επιχείρημα, που διατυπώθηκε για πρώτη φορά από τον γράφοντα και καταλήγει ουσιαστικά στο ίδιο συμπέρασμα, έχει τη μορφή θεωρήματος αδυνατότητας. Το θεώρημα ξεκινά από μια λογική ανασυγκρότηση των αναγκαίων συνθηκών —*Bedingungen der Möglichkeit*— των ηθικών προβλημάτων και από έναν ακριβή ορισμό και οριοθέτηση του σκοπού της ηθικής. Πρώτον, για να προκύψουν ηθικά προβλήματα, πρέπει να υπάρχει —ή τουλάχιστον να είναι δυνατή— σύγκρουση μεταξύ χωριστών και ανεξάρτητων δρώντων υποκειμένων· και σύγκρουση μπορεί να προκύψει μόνο για σπάνια μέσα ή «οικονομικά» αγαθά. Σύγκρουση δεν είναι δυνατή ούτε για υπεράφθονα ή «ελεύθερα» αγαθά, όπως υπό κανονικές συνθήκες ο αέρας που αναπνέουμε, ούτε για σπάνια αλλά μη ιδιοποιήσιμα αγαθά, όπως ο ήλιος ή τα σύννεφα, δηλαδή τις «συνθήκες» και όχι τα «μέσα» της ανθρώπινης δράσης. Σύγκρουση είναι δυνατή μόνο για ελέγξιμα —«ιδιοποιήσιμα»— μέσα, όπως ένα συγκεκριμένο κομμάτι γης, δέντρο ή σπηλιά που βρίσκεται σε συγκεκριμένη και μοναδική χωροχρονική σχέση προς τον ήλιο ή/και τα βροχοφόρα σύννεφα. Επομένως, έργο της ηθικής είναι να προτείνει κανόνες σχετικά με την «ορθή» έναντι της «εσφαλμένης» χρήσης σπάνιων μέσων. Δηλαδή, η ηθική αφορά την απόδοση δικαιωμάτων αποκλειστικού ελέγχου επί σπάνιων αγαθών —δικαιωμάτων ιδιοκτησίας—, ώστε να αποκλείεται η σύγκρουση. Η σύγκρουση, όμως, δεν είναι επαρκής προϋπόθεση ηθικών προβλημάτων, διότι μπορεί κανείς να συγκρουστεί και με έναν γορίλα ή ένα κουνούπι, για παράδειγμα, χωρίς τέτοιες συγκρούσεις να δημιουργούν ηθικά προβλήματα. Οι γορίλες και τα κουνούπια θέτουν απλώς τεχνικό πρόβλημα. Πρέπει να μάθουμε να διαχειριζόμαστε και να ελέγχουμε επιτυχώς τις κινήσεις τους, όπως πρέπει να μάθουμε να διαχειριζόμαστε και να ελέγχουμε τα άψυχα αντικείμενα του περιβάλλοντός μας. Μόνο εάν και τα δύο μέρη μιας σύγκρουσης μπορούν να ανταλλάσσουν προτάσεις, δηλαδή να επιχειρηματολογούν, μπορεί να γίνει λόγος για ηθικό πρόβλημα· δηλαδή μόνο εάν ο γορίλας ή/και το κουνούπι μπορούσαν καταρχήν να διακόψουν τη συγκρουσιακή τους δραστηριότητα και να εκφράσουν «ναι» ή «όχι», να παρουσιάσουν δηλαδή επιχείρημα, θα τους οφειλόταν απάντηση. Το θεώρημα αδυνατότητας προχωρεί από αυτή την πρόταση, αποσαφηνίζοντας πρώτα τον αξιωματικό της χαρακτήρα. Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί, χωρίς να περιπέσει σε επιτελεστικές αντιφάσεις, ότι

η κοινή ορθολογικότητα, όπως εκδηλώνεται στην ικανότητα ανταλλαγής προτάσεων, αποτελεί αναγκαία συνθήκη ηθικών προβλημάτων, επειδή η ίδια αυτή η άρνηση θα έπρεπε να παρουσιαστεί με τη μορφή πρότασης. Ακόμη και ένας ηθικός σχετικιστής, που δέχεται την ύπαρξη ηθικών ερωτημάτων αλλά αρνείται ότι υπάρχουν έγκυρες απαντήσεις, δεν μπορεί να αρνηθεί την εγκυρότητα αυτής της πρότασης —η οποία γι' αυτό έχει επίσης ονομαστεί «το a priori της επιχειρηματολογίας». Δεύτερον, επισημαίνεται ότι οτιδήποτε πρέπει να προϋποτίθεται από την επιχειρηματολογία δεν μπορεί με τη σειρά του να αμφισβητηθεί επιχειρηματολογικά χωρίς εμπλοκή σε επιτελεστική αντίφαση και ότι μεταξύ

αυτών των προϋποθέσεων υπάρχουν όχι μόνο λογικές, όπως οι νόμοι της προτασιακής λογικής —π.χ. ο νόμος της ταυτότητας—, αλλά και πραξεολογικές. Η επιχειρηματολογία δεν αποτελείται απλώς από προτάσεις που αιωρούνται ανεξάρτητες, αλλά περιλαμβάνει πάντοτε και τουλάχιστον δύο διακριτούς συνομιλητές, έναν υποστηρικτή και έναν αντίπαλο· δηλαδή η επιχειρηματολογία είναι υποκατηγορία της ανθρώπινης δράσης. Τρίτον, καταδεικνύεται ότι η αμοιβαία αναγνώριση της αρχής της αρχικής ιδιοποίησης από τον υποστηρικτή και τον αντίπαλο αποτελεί πραξεολογική προϋπόθεση της επιχειρηματολογίας. Κανείς δεν μπορεί να προτείνει οτιδήποτε και να αναμένει ότι ο αντίπαλός του θα πειστεί για την εγκυρότητα αυτής της πρότασης ή θα την αρνηθεί και θα προτείνει κάτι άλλο, εάν δεν προϋποτίθεται ήδη και δεν θεωρείται έγκυρο το δικαίωμα και των δύο σε αποκλειστικό έλεγχο επί του «δικού τους», αρχικά ιδιοποιημένου σώματος —εγκεφάλου, φωνητικών χορδών κ.λπ.— και του αντίστοιχου χώρου όπου στέκονται. Τέλος, εάν η αναγνώριση της αρχής της αρχικής ιδιοποίησης αποτελεί την πραξεολογική προϋπόθεση της επιχειρηματολογίας, τότε είναι αδύνατον να δοθεί προτασιακή δικαιολόγηση οποιασδήποτε άλλης ηθικής αρχής χωρίς να προκύψουν επιτελεστικές αντιφάσεις. ↩

293 Βλ. Russell Kirk, *The Conservative Mind* (Chicago: Regnery, 1953)· του ιδίου, *A Program for Conservatives* (Chicago: Regnery, 1955). ↩

294 Για τον Rothbard, βλ. τις συμβολές στο *Murray N. Rothbard: In Memoriam*, επιμ. Llewellyn H. Rockwell, Jr. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1995), ιδίως εκείνη του Joseph T. Salerno· για τον Mises, βλ. Murray N. Rothbard, *Ludwig von Mises: Scholar, Creator, Hero* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1988)· Jeffrey A. Tucker και Llewellyn H. Rockwell, Jr., «The Cultural Thought of Ludwig von Mises», *Journal of Libertarian Studies* 10, αρ. 1 (1991)· για τη Rand, βλ. Tuccille, *It Usually Begins with Ayn Rand*· Murray N. Rothbard, *The Sociology of the Ayn Rand Cult* (Burlingame, Calif.: Center for Libertarian Studies, [1972] 1990)· και από την πλευρά των οπαδών της Rand, Barbara Branden, *The Passion of Ayn Rand* (Garden City, N.Y.: Doubleday, 1986). ↩

295 Για τη σχέση μεταξύ παραδοσιοκρατικού συντηρητισμού και ορθολογιστικού ελευθερισμού, βλ. Ralph Raico, «The Fusionists on Liberalism and Tradition», *New Individualist Review* 3, αρ. 3 (1964)· M. Stanton Evans, «Raico on Liberalism and Religion», *New Individualist Review* 4, αρ. 2 (1966)· Ralph Raico, «Reply to Mr. Evans», στο ίδιο· επίσης *Freedom and Virtue: The Conservative-Libertarian Debate*, επιμ. George W. Carey (Lanham, Md.: University Press of America, 1984). ↩

296 Μολονότι τελικά οι περισσότεροι από τους πρώην πρωταγωνιστές της την έκριναν αποτυχημένη, η συμμαχία μεταξύ του νεοσύστατου ελευθεριστικού κινήματος και της Νέας Αριστεράς κατά τα μέσα και τα τέλη της δεκαετίας του 1960 μπορεί να κατανοηθεί ως υποκινούμενη από δύο εκτιμήσεις. Αφενός, έως τα μέσα της δεκαετίας του 1960, στον αμερικανικό συντηρητισμό κυριαρχούσαν σχεδόν πλήρως ο William Buckley και το *National Review*. Σε αντίθεση με τον αποφασιστικά μη παρεμβατικό —απομονωτικό— συντηρητισμό της Παλαιάς Δεξιάς, ο «νέος συντηρητισμός» που υποστήριζαν ο Buckley και το *National Review* και εκπροσωπούσε εμφανέστερα ο ρεπουμπλικανός προεδρικός υποψήφιος του 1964, Barry Goldwater, ήταν ένθερμα φιλοπόλεμο, μιλιταριστικό και ακόμη ιμπεριαλιστικό κίνημα. Βάσει αυτού, κάθε μορφή ελευθεριστικής-συντηρητικής συμμαχίας έπρεπε να θεωρείται απλώς αδιανόητη. Αφετέρου, όταν η Νέα Αριστερά άρχισε να αναδύεται γύρω στο 1965, εμφανιζόταν πολύ περισσότερο ελευθεριστική από τους συντηρητικούς σε κρίσιμα ζητήματα, για δύο λόγους που συνόψισε αργότερα ο Rothbard:

(1) Η ολοένα συνεπέστερη αντίθεση της Νέας Αριστεράς στον Πόλεμο του Βιετνάμ, στον αμερικανικό ιμπεριαλισμό και στην υποχρεωτική στράτευση —τα κύρια πολιτικά ζητήματα εκείνης της περιόδου—, σε αντίθεση με τη συντηρητική υποστήριξη αυτών των πολιτικών. Και (2) η αποκήρυξη του παλαιού κρατισμού και της σοσιαλδημοκρατίας της Παλαιάς Αριστεράς, η οποία οδήγησε τη Νέα Αριστερά σε ημιαναρχικές θέσεις, σε αυτό που έμοιαζε ολοκληρωτική αντίθεση προς το υφιστάμενο εταιρικό κράτος πρόνοιας και πολέμου μετά το New Deal και προς το κρατικοκυριαρχούμενο γραφειοκρατικό πανεπιστημιακό σύστημα.

Γράφοντας σχεδόν μία δεκαετία αργότερα, ο Rothbard αναγνώριζε διττό στρατηγικό σφάλμα στην παλαιότερη απόπειρά του να συνάψει συμμαχία μεταξύ ελευθεριστών και Νέας Αριστεράς:

(α) τη σοβαρή υπερεκτίμηση της συναισθηματικής σταθερότητας και των οικονομικών γνώσεων αυτών των νεοφώτιστων ελευθεριστών και, συνακόλουθα, (β) τη σοβαρή υποεκτίμηση της σημασίας του γεγονότος ότι αυτά τα ελευθεριστικά στελέχη ήταν αδύναμα και απομονωμένα, ότι δεν υπήρχε ελευθεριστικό κίνημα άξιο λόγου και, επομένως, ότι η ρίψη αυτών των νέων σε συμμαχία με μια πολύ πολυπληθέστερη και ισχυρότερη ομάδα ήταν βέβαιο ότι θα οδηγούσε σε υψηλά ποσοστά μεταπήδησης … σε πραγματικό αριστερισμό, της αριστεροαναρχικής-μαοϊκής-συνδικαλιστικής εκδοχής. (*Toward a Strategy of Libertarian Social Change* αδημοσίευτο χειρόγραφο, 1977, σ. 159, 160–61) ↩

297 Ο Murray N. Rothbard έδωσε το ακόλουθο πορτρέτο του «τυπικού ελευθεριστή» —ΤΕ:

> Ο ΤΕ είναι πράγματι άνδρας· … Ο ΤΕ ήταν εικοσάρης πριν από είκοσι χρόνια και τώρα είναι σαραντάρης. Αυτό δεν είναι ούτε τόσο τετριμμένο ούτε τόσο αθώο όσο ακούγεται, επειδή σημαίνει ότι το κίνημα δεν έχει πραγματικά αναπτυχθεί εδώ και είκοσι χρόνια· … Ο ΤΕ είναι αρκετά ευφυής και αρκετά εξοικειωμένος με την ελευθεριστική θεωρία. Αλλά δεν γνωρίζει τίποτε και ενδιαφέρεται ακόμη λιγότερο για την ιστορία, τον πολιτισμό, το πλαίσιο της πραγματικότητας ή τις παγκόσμιες υποθέσεις. Το μόνο ανάγνωσμα ή πολιτισμικό του εφόδιο είναι η επιστημονική φαντασία. … Ο ΤΕ, δυστυχώς, δεν μισεί το κράτος επειδή το βλέπει ως το μοναδικό κοινωνικό όργανο οργανωμένης επιθετικής βίας κατά προσώπων και περιουσίας. Αντιθέτως, είναι έφηβος εξεγερμένος κατά όλων γύρω του: πρώτα κατά των γονέων του, δεύτερον κατά της οικογένειάς του, τρίτον κατά των γειτόνων του και, τελικά, κατά της ίδιας της κοινωνίας. Αντιτίθεται ιδίως σε θεσμούς κοινωνικού και πολιτισμικού κύρους: ειδικότερα στην αστική τάξη από την οποία προέρχεται, στους αστικούς κανόνες και συμβάσεις και σε θεσμούς κοινωνικής αυθεντίας όπως οι εκκλησίες. Για τον ΤΕ, επομένως, το κράτος δεν είναι μοναδικό πρόβλημα· είναι απλώς ο πιο ορατός και απεχθής από πολλούς μισητούς αστικούς θεσμούς: εξού και ο ζήλος με τον οποίο φορά την κονκάρδα «Αμφισβήτησε την αυθεντία». … Εξού επίσης και η φανατική του εχθρότητα προς τον χριστιανισμό. Πίστευα παλαιότερα ότι αυτή η μαχητική αθεΐα ήταν απλώς απόρροια της φιλοσοφίας της Rand, από την οποία προήλθαν οι περισσότεροι σύγχρονοι
>
> ελευθεριστές πριν από δύο δεκαετίες. Η αθεΐα, όμως, δεν είναι το κλειδί· διότι ας ανακοινώσει κάποιος σε μια ελευθεριστική συγκέντρωση ότι είναι μάγος ή μάγισσα, λατρευτής της δύναμης των κρυστάλλων ή κάποιας άλλης ανοησίας της Νέας Εποχής, και θα αντιμετωπιστεί με μεγάλη ανοχή και σεβασμό. Μόνο οι χριστιανοί υφίστανται προσβολές, και σαφώς ο λόγος αυτής της διαφορετικής μεταχείρισης δεν έχει καμία σχέση με την αθεΐα. Έχει, όμως, άμεση σχέση με την απόρριψη και περιφρόνηση της αστικής αμερικανικής κουλτούρας· και κάθε λογής αλλόκοτη πολιτισμική υπόθεση θα ενθαρρύνεται για να προκαλείται η μισητή αστική τάξη. … Πράγματι, η αρχική έλξη του ΤΕ προς τη φιλοσοφία της Rand αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος της εφηβικής του εξέγερσης: ποιος καλύτερος τρόπος να εκλογικεύσει και να συστηματοποιήσει την απόρριψη των γονέων, της οικογένειας και των γειτόνων του από την ένταξη σε μια σέκτα που καταγγέλλει τη θρησκεία και διακηρύσσει την απόλυτη υπεροχή του ίδιου και των ηγετών της, σε αντίθεση με τους ρομποτικούς «δευτερογενείς» ανθρώπους που υποτίθεται ότι κατοικούν στον αστικό κόσμο; Μια σέκτα, επιπλέον, που τον καλεί να περιφρονήσει τους γονείς, την οικογένεια και τις αστικές συναναστροφές του και να καλλιεργήσει το υποτιθέμενο μεγαλείο του ατομικού του εγώ —υπό την κατάλληλη, βεβαίως, καθοδήγηση της ηγεσίας των οπαδών της Rand. … Ο ΤΕ, εάν έχει επάγγελμα στον πραγματικό κόσμο, όπως λογιστής ή δικηγόρος, είναι γενικώς δικηγόρος χωρίς πελατεία ή λογιστής χωρίς δουλειά. Το συνηθέστερο επάγγελμά του είναι προγραμματιστής ηλεκτρονικών υπολογιστών· … Οι υπολογιστές προσελκύουν πράγματι την επιστημονική και θεωρητική του κλίση, αλλά και τον οξυμένο νομαδισμό του, την ανάγκη του να μην έχει σταθερή μισθοδοσία ή σταθερή κατοικία. … Ο ΤΕ έχει επίσης το απλανές βλέμμα του φανατικού. Είναι πιθανό να σας αρπάξει με την πρώτη ευκαιρία και να σας μιλά ατελείωτα για τη δική του ιδιαίτερη «μεγάλη ανακάλυψη», για το σπουδαίο χειρόγραφό του που ζητά απεγνωσμένα να εκδοθεί, εάν μόνο δεν το κατέπνιγαν οι κρατούντες. … Πάνω απ' όλα, όμως, ο ΤΕ είναι τζαμπατζής, απατεώνας και συχνά καθαρόαιμος κατεργάρης. Η βασική του στάση απέναντι στους άλλους ελευθεριστές είναι «το σπίτι σου είναι σπίτι μου». … Εν ολίγοις, είτε διατυπώνουν αυτή τη «φιλοσοφία» είτε όχι, οι ΤΕ είναι ελευθεριστές κομμουνιστές: αναμένεται αυτομάτως από οποιονδήποτε έχει περιουσία να τη «μοιράζεται» με τα άλλα μέλη της διευρυμένης ελευθεριστικής «οικογένειάς» του. («Why Paleo?», *Rothbard-Rockwell Report* 1, αρ. 2 Μάιος 1990: 4–5· επίσης του ιδίου, «Diversity, Death, and Reason», *Rothbard-Rockwell Report* 2, αρ. 5 Μάιος 1991)

Βλ. επίσης Llewellyn H. Rockwell, Jr., *The Case for Paleolibertarianism and Realignment on the Right* (Burlingame, Calif.: Center for Libertarian Studies, 1990). ↩

298 Ειδικότερα, οι αριστεροί ελευθεριστές χρησιμοποιούν και προωθούν τη χρησιμοποίηση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των δικαστηρίων της για την ακύρωση πολιτειακών ή/και τοπικών νόμων και ρυθμίσεων που εισάγουν διακρίσεις και θεωρούνται αντιελευθεριστικοί· έτσι συμβάλλουν, ανεξαρτήτως προθέσεων, στον αντιελευθεριστικό σκοπό της ενίσχυσης του κεντρικού κράτους. Αντιστοίχως, συνήθως βλέπουν ευνοϊκά τον Lincoln και την κυβέρνηση της Ένωσης, επειδή η νίκη της Ένωσης επί της αποσχιστικής Συνομοσπονδίας οδήγησε στην κατάργηση της δουλείας· αποτυγχάνουν, όμως, να αναγνωρίσουν ότι αυτός ο τρόπος επίτευξης του ελευθεριστικού σκοπού της κατάργησης της δουλείας πρέπει να οδηγήσει σε δραστική αύξηση της εξουσίας της κεντρικής — ομοσπονδιακής— κυβέρνησης και ότι η νίκη της Ένωσης στον Πόλεμο Ανεξαρτησίας του Νότου σηματοδοτεί πράγματι ένα από τα μεγάλα άλματα διόγκωσης του σύγχρονου ομοσπονδιακού Λεβιάθαν και αποτελεί, επομένως, βαθιά αντιελευθεριστικό επεισόδιο της αμερικανικής ιστορίας. Επιπλέον, ενώ επικρίνουν τη σημερινή πρακτική της «θετικής δράσης» ως σύστημα ποσοστώσεων, δεν απορρίπτουν τη λεγόμενη νομοθεσία περί ατομικών δικαιωμάτων, από την οποία αναπτύχθηκε η σημερινή πρακτική, ως πλήρως και θεμελιωδώς ασύμβατη με τον ακρογωνιαίο λίθο της ελευθεριστικής πολιτικής φιλοσοφίας, δηλαδή τα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Αντιθέτως, ενδιαφέρονται έντονα για τα «ατομικά δικαιώματα», προεχόντως για το «δικαίωμα» των ομοφυλόφιλων και άλλων οπαδών εναλλακτικών τρόπων ζωής να μην υφίστανται διακρίσεις στην απασχόληση και στη στέγαση. Κατά συνέπεια, βλέπουν ευνοϊκά την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ στην υπόθεση *Brown vs. Board of Education* για την απαγόρευση του διαχωρισμού και τον πρωτοσοσιαλιστή ηγέτη των «ατομικών δικαιωμάτων» Martin Luther King. Ασφαλώς, συνήθως αναγνωρίζουν την κατηγορηματική διαφορά μεταξύ ιδιωτικής και λεγόμενης δημόσιας ιδιοκτησίας και, τουλάχιστον θεωρητικά, δέχονται ότι οι ιδιώτες ιδιοκτήτες πρέπει να έχουν το δικαίωμα να προβαίνουν σε διακρίσεις σχετικά με την ιδιοκτησία τους όπως επιθυμούν. Η σαφώς εξισωτική τους μέριμνα, όμως, για την υψηλόφρονα αλλά δυσπροσδιόριστη ιδέα της «προοδευτικής επέκτασης της αξιοπρέπειας», αντί των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, «στις γυναίκες, στους ανθρώπους διαφορετικών θρησκειών και διαφορετικών φυλών» —David Boaz, σ. 16, παραπομπή παρακάτω· η έμφαση δική μου—, τους παρασύρει στην αποδοχή της ίδιας της αρχής της «μη διάκρισης», ακόμη και εάν αυτή εφαρμόζεται και περιορίζεται μόνο στη δημόσια ιδιοκτησία και στον δημόσιο τομέα της οικονομίας. Εξού και η υποστήριξή τους προς μια μεταναστευτική πολιτική χωρίς διακρίσεις ή «ελεύθερη» μετανάστευση. Θεωρητικά, διαπράττουν έτσι το σφάλμα να αντιμετωπίζουν τη δημόσια ιδιοκτησία είτε σαν αδέσποτη «γη» ανοικτή σε απεριόριστη καθολική αρχική ιδιοποίηση —ενώ στην πραγματικότητα όλη η δημόσια περιουσία έχει χρηματοδοτηθεί από εγχώριους φορολογουμένους— είτε σαν «κοινοτική» ιδιοκτησία ανοικτή σε κάθε πολίτη επί ίσοις όροις —ενώ στην πραγματικότητα ορισμένοι πολίτες έχουν πληρώσει περισσότερους φόρους από άλλους και ορισμένοι, δηλαδή εκείνοι των οποίων οι μισθοί ή οι επιδοτήσεις καταβάλλονταν από φόρους, δεν έχουν πληρώσει καθόλου. Ακόμη χειρότερα, αποδεχόμενοι την αρχή της μη διάκρισης στο πεδίο της δημόσιας ιδιοκτησίας, συμβάλλουν πράγματι στην περαιτέρω διόγκωση της κρατικής εξουσίας και στη μείωση των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας· διότι στον σημερινό κρατικοκυριαρχούμενο κόσμο το διαχωριστικό όριο μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου έχει γίνει ολοένα πιο ασαφές. Κάθε ιδιωτική ιδιοκτησία συνορεύει και περιβάλλεται από δημόσιους δρόμους· σχεδόν κάθε επιχείρηση πωλεί ορισμένα προϊόντα της σε κάποια κρατική υπηρεσία ή πέρα από πολιτειακά σύνορα· και αναρίθμητες ιδιωτικές επιχειρήσεις και οργανώσεις —όπως, για παράδειγμα, ιδιωτικά πανεπιστήμια— λαμβάνουν τακτικά κρατική χρηματοδότηση. Επομένως, από την οπτική των κρατικών οργάνων, ουσιαστικά δεν απομένει τίποτε γνήσια «ιδιωτικό» και, συνεπώς, εκτός κρατικής αρμοδιότητας. Με βάση αυτή τη διάχυτη διαπλοκή κράτους και δημόσιας ιδιοκτησίας με την ιδιωτική επιχειρηματικότητα και περιουσία, και δεδομένης της μοναδικής —καταναγκαστικής— διαπραγματευτικής ισχύος του κράτους, μπορεί να προβλεφθεί με ασφάλεια ότι η πολιτική «μη διάκρισης» δεν θα παραμείνει για πολύ απλώς αρχή δημόσιας πολιτικής, αλλά θα γίνεται ολοένα περισσότερο γενική και τελικά καθολική αρχή, που θα εκτείνεται και θα περιλαμβάνει τους πάντες και τα πάντα, δημόσια και ιδιωτικά. Χαρακτηριστικά, οι αριστεροί ελευθεριστές συνήθως υποστηρίζουν επίσης την πρόταση του Milton Friedman για σχολικά κουπόνια και, όπως φαίνεται, αγνοούν πλήρως ότι η εφαρμογή της θα οδηγούσε πάντοτε σε επέκταση του κρατικού ελέγχου από τα δημόσια σχολεία και στα ιδιωτικά και στην καταστροφή όσων δικαιωμάτων αυτόνομης λήψης αποφάσεων εξακολουθούν αυτά να διαθέτουν.

Για αντιπροσωπευτικά παραδείγματα αριστερής ελευθεριστικής σκέψης, βλ., για παράδειγμα, Clint Bolick, *Grassroots Tyranny: The Limits of Federalism* (Washington, D.C.: Cato Institute, 1993)· του ιδίου, *The Affirmative Action Fraud: Can We Restore the American Civil Rights Vision?* (Washington, D.C.: Cato Institute, 1996)· και David Boaz, *Libertarianism: A Primer* (New York: Free Press, 1997)· για ανασκευή των αριστερών ελευθεριστικών απόψεων των Bolick και Boaz από τη δεξιά ή «παλαιοελευθεριστική» οπτική, βλ. Murray N. Rothbard, «The Big Government Libertarians: The Anti-Left-Libertarian Manifesto», *Rothbard-Rockwell*

Report 4, αρ. 12 (Δεκέμβριος 1993)· του ιδίου, «Big Government Libertarians», *Rothbard-Rockwell Report* 5, αρ. 11 (Νοέμβριος 1994)· και τη βιβλιοκρισία του Jeffrey A. Tucker για το βιβλίο του Boaz στο *Journal of Libertarian Studies* 13, αρ. 1 (1997). ↩

299 «Κάθε ιδιοκτήτης», ανέπτυσσε ο Murray N. Rothbard,

πρέπει να έχει το απόλυτο δικαίωμα να πωλεί, να εκμισθώνει ή να παραχωρεί έναντι αμοιβής τα χρήματά του ή άλλη περιουσία του σε οποιονδήποτε επιλέγει, πράγμα που σημαίνει ότι έχει το απόλυτο δικαίωμα να κάνει όσες «διακρίσεις» του καπνίσει. Εάν έχω εργοστάσιο και θέλω να προσλαμβάνω μόνο αλμπίνους ύψους έξι ποδιών και μπορώ να βρω πρόθυμους εργαζομένους, πρέπει να έχω το δικαίωμα να το κάνω, ακόμη και εάν μπορεί κάλλιστα να χάσω και το πουκάμισό μου εξαιτίας αυτού. … Εάν έχω συγκρότημα διαμερισμάτων και θέλω να εκμισθώνω μόνο σε Σουηδούς χωρίς παιδιά, πρέπει να έχω το δικαίωμα να το κάνω. Και ούτω καθεξής. Η απαγόρευση τέτοιων διακρίσεων και των περιοριστικών συμφώνων που τις στηρίζουν ήταν το προπατορικό αμάρτημα από το οποίο ακολούθησαν όλα τα υπόλοιπα προβλήματα. Μόλις γίνει δεκτή αυτή η αρχή, όλα τα άλλα ακολουθούν όπως η νύχτα

τη μέρα. … Διότι, εάν είναι ορθό και πρέπον να απαγορεύεται να κάνω διακρίσεις εις βάρος μαύρων, είναι εξίσου ορθό και πρέπον να εξακριβώνει το κράτος εάν κάνω ή όχι διακρίσεις και, σε αυτή την περίπτωση, είναι απολύτως θεμιτό να χρησιμοποιεί ποσοστώσεις για να ελέγξει τον ισχυρισμό. … Ποια είναι, λοιπόν, η θεραπεία για όλα αυτά; … Εκείνο που πρέπει να γίνει είναι να απορριφθούν πλήρως τα «ατομικά δικαιώματα» και οι νόμοι κατά των διακρίσεων και, στο μεταξύ, σε χωριστή αλλά παράλληλη πορεία, να επιχειρούμε την ιδιωτικοποίηση όσο το δυνατόν περισσότερων πραγμάτων και όσο το δυνατόν πληρέστερα. («Marshall, Civil Rights, and the Court», *Rothbard-Rockwell Report* 2, αρ. 8 Αύγουστος 1991: 4 και 6) ↩

300 Προς αποφυγή κάθε παρανόησης, ίσως είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι η προβλεπόμενη αύξηση των διακρίσεων σε έναν αμιγώς ελευθεριστικό κόσμο δεν συνεπάγεται ότι η μορφή και η έκτασή τους θα είναι ίδιες ή παρόμοιες παντού. Αντιθέτως, ένας ελευθεριστικός κόσμος θα μπορούσε, και πιθανότατα θα ήταν, κόσμος μεγάλης ποικιλίας τοπικά χωριστών κοινοτήτων που εφαρμόζουν σαφώς διαφορετικές και εκτεταμένες διακρίσεις. Εξηγεί ο Murray N. Rothbard:

Σε μια χώρα ή σε έναν κόσμο πλήρους ιδιωτικής ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένων των δρόμων, και ιδιωτικών συμβατικών γειτονιών που αποτελούνται από ιδιοκτήτες, αυτοί οι ιδιοκτήτες μπορούν να συνάπτουν κάθε είδους συμφωνίες γειτονιάς που επιθυμούν. Στην πράξη, επομένως, η χώρα θα ήταν ένα πραγματικά «υπέροχο μωσαϊκό», … που θα εκτεινόταν από θορυβώδεις συμβατικές γειτονιές τύπου Greenwich Village έως κοινωνικά συντηρητικές, ομοιογενείς γειτονιές λευκών αγγλοσαξόνων προτεσταντών. Θυμηθείτε ότι όλοι οι τίτλοι και τα σύμφωνα θα ήταν και πάλι απολύτως νόμιμα και εκτελεστά, χωρίς παρεμβατικούς κρατικούς περιορισμούς. Έτσι, όσον αφορά το ζήτημα των ναρκωτικών, εάν μια ιδιοκτησιακή γειτονιά συμφωνούσε ότι κανείς δεν θα έκανε χρήση ναρκωτικών και ο Jones παραβίαζε τη σύμβαση κάνοντας χρήση, οι υπόλοιποι συμβαλλόμενοι της κοινότητάς του θα μπορούσαν απλώς να επιβάλουν τη σύμβαση και να τον αποβάλουν. Ή, επειδή καμία εκ των προτέρων σύμβαση δεν μπορεί να προβλέψει όλες τις νοητές περιστάσεις, ας υποθέσουμε ότι ο Smith γινόταν τόσο ανυπόφορος ώστε οι υπόλοιποι ιδιοκτήτες της γειτονιάς ήθελαν την απομάκρυνσή του. Θα έπρεπε τότε να εξαγοράσουν την ιδιοκτησία του, πιθανότατα με όρους καθορισμένους συμβατικά εκ των προτέρων βάσει κάποιας ρήτρας περί «ανυπόφορης συμπεριφοράς». («The “New Fusionism”: A Movement For Our Time», *Rothbard-Rockwell Report* 2, αρ. 1 Ιανουάριος 1991: 9–10)

Παρά την ποικιλία διακριτικών πολιτικών που ακολουθούν διαφορετικές ιδιοκτησιακές κοινότητες, όμως, και όπως θα υποστηριχθεί περαιτέρω στη συνέχεια, καθεμία από αυτές, για λόγους αυτοσυντήρησης, θα πρέπει να αναγνωρίζει και να επιβάλλει ορισμένους αυστηρούς και μάλλον άκαμπτους περιορισμούς στην εσωτερική της ανεκτικότητα· δηλαδή καμία ιδιοκτησιακή κοινότητα δεν μπορεί να είναι τόσο «ανεκτική» και «χωρίς διακρίσεις» όσο οι αριστεροί ελευθεριστές επιθυμούν να είναι κάθε τόπος. ↩

301 Βλ. σχετικά ιδίως Mises, *Human Action*, ιδίως κεφ. 9· Joseph T. Salerno, «Ludwig von Mises as Social Rationalist», *Review of Austrian Economics* 4 (1990). ↩

302 Βλ. σχετικά Spencer H. MacCallum, *The Art of Community* (Menlo Park, Calif.: Institute for Humane Studies, 1970). «Όσο τα άτομα κατέχουν τμήματα μικρότερα από το σύνολο», σημειώνει ο MacCallum,

> τα συμφέροντά τους θα συγκρούονται με εκείνα άλλων και με το κοινό συμφέρον σε κάθε πρόταση που θα επηρέαζε άνισα τις αξίες της γης. Η αποφυγή, όμως, τέτοιων μέτρων θα σήμαινε την πλήρη εγκατάλειψη του σχεδιασμού και συντονισμού των χρήσεων γης και, μαζί τους, τελικά κάθε αξίας της γης. ... Την κατάσταση επιδεινώνει περαιτέρω η απουσία αποτελεσματικής ηγεσίας για τη διαιτησία των συγκρούσεων ή για τη διάσωση του καλύτερου δυνατού από μια κακή κατάσταση. Απουσιάζει κάποιος που, ενώ δεν ταυτίζεται με κανένα επιμέρους συμφέρον στην κοινότητα, ενδιαφέρεται συγχρόνως έντονα για την επιτυχία της κοινότητας ως συνόλου. (σ. 57)
>
> Η έγγεια ιδιοκτησία δεν μπορεί να μετακινηθεί σε περιβάλλον ευνοϊκότερο για τη χρήση της. Η αξία της ως οικονομικού αγαθού είναι συνάρτηση του περιβάλλοντός της. Η αποδοτικότερη χρήση της εξαρτάται, επομένως, από την αναδιάταξη του περιβάλλοντος ώστε να προσαρμοστεί σε αυτήν. ... Εφόσον οι δυνατές χρήσεις ενός τόπου εξαρτώνται από τις χρήσεις της γύρω γης —σε τελευταία ανάλυση, κάθε ανθρώπινη δράση είναι κάποιου είδους χρήση γης—, για την παραγωγικότερη αξιοποίησή του είναι ουσιώδες να συντονίζονται οι χρήσεις της προσβάσιμης γύρω γης. Σπανίως μπορεί αυτό να γίνει αποτελεσματικά υπό πολλαπλές χωριστές αρχές. Εάν οι γύρω χώροι ανήκουν χωριστά σε διαφορετικούς ιδιοκτήτες, αυτοί μπορεί να είναι ή να μην είναι ικανοί να προσαρμόσουν τις διάφορες χρήσεις τους σε ένα συνολικό σχέδιο, ανάλογα με πολλούς, συχνά τυχαίους, παράγοντες που επηρεάζουν την ικανότητα και τις επιθυμίες καθενός. Είναι γείτονες λόγω συγκυρίας, όχι λόγω αμοιβαίου οφέλους. (σ. 78) ↩

303 Προς αποφυγή κάθε παρανόησης, ο όρος «μίσθωση» χρησιμοποιείται εδώ ώστε να περιλαμβάνει την πώληση οποιουδήποτε συνόλου δικαιωμάτων μικρότερου από τον πλήρη τίτλο επί του πράγματος. Έτσι, για παράδειγμα, ο ιδιοκτήτης μπορεί να πωλήσει όλα τα δικαιώματα επί ενός σπιτιού και ενός τμήματος γης εκτός από το δικαίωμα κατασκευής σπιτιού άνω ορισμένου ύψους ή διαφορετικού από ορισμένο σχέδιο ή χρησιμοποίησης της γης για σκοπούς άλλους από την κατοικία κ.λπ., δικαιώματα που διατηρεί ο πωλητής-ιδιοκτήτης. Βλ. σχετικά Rothbard, *The Ethics of Liberty*, σ. 146. ↩

304 «Η ιδιοκτησιακή κοινότητα δεν είναι μοναδικό γνώρισμα της εποχής και της κουλτούρας μας», εξηγεί ο MacCallum.

> Οι ρίζες της εκτείνονται βαθιά στην ανθρώπινη ιστορία. ... Μέσα στα νοικοκυριά του πρωτόγονου κόσμου, τη γη διαχειρίζεται συνήθως ένας ηλικιωμένος άνδρας στη γραμμή περιουσιακής διαδοχής. Για ομάδες νοικοκυριών, μπορεί να τη διαχειρίζεται ο επικεφαλής γένους, γενεαλογικής γραμμής ή άλλης ομάδας, συνήθως ένας ηλικιωμένος άνδρας της ευρύτερης συγγενικής ομάδας. Και ομοίως στο επίπεδο του χωριού. Αυτό είναι «το οικείο πρότυπο», κατά τα λόγια του ανθρωπολόγου Melville Herskovits, «της έγγειας ιδιοκτησίας του χωριού, που κατέχεται καταπιστευματικά και διοικείται από τον επικεφαλής του χωριού για λογαριασμό των μελών του, αυτόχθονων ή υιοθετημένων, και της οικογενειακής ιδιοκτησίας, για την οποία καταπιστευματοδόχος είναι ο επικεφαλής της οικογένειας». Το σύστημα ονομάζεται ορισμένες φορές αρχοντικό σύστημα, επειδή η εξουσία κατανομής ασκείται από πρεσβύτερο μέλος της συγγενικής ομάδας στην αντίστοιχη έκταση ή βαθμίδα οργάνωσης. (*The Art of Community*, σ. 69) ↩

305 MacCallum, *The Art of Community*, σ. 63, 66, 67. Επιπλέον,

> μόλις οι ιδιοκτησίες οργανωθούν ως συμμετοχές σε μία ενιαία περιουσία, κοινό συμφέρον των ιδιοκτητών γίνεται η αναδιαμόρφωση και διαχείριση του συνόλου ως μονάδας με τον παραγωγικότερο τρόπο, ακόμη και μέσω επανασχεδιασμού της προηγουμένως παγιωμένης διάταξης δρόμων και κοινόχρηστων χώρων. Ενιαίο συμφέρον τους γίνεται η παροχή όχι μόνο βέλτιστου φυσικού αλλά και βέλτιστου κοινωνικού περιβάλλοντος, μέσω ενός αποτελεσματικού διαχειριστή που μπορεί διακριτικά να λειτουργεί ως διευκολυντής, ειρηνοποιός και ενεργός καταλύτης, προάγοντας τις πιο ελεύθερες δυνατές συνθήκες ώστε οι ένοικοι να επιδιώκουν τα αντίστοιχα συμφέροντά τους. (σ. 59) ↩

306 «Σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας, τόσο της πρωτόγονης όσο και της σύγχρονης», σημειώνει ο MacCallum για τη σημασία του αποκλεισμού στη διατήρηση της κοινωνικής τάξης, «η εξορία είναι η φυσική και αυτόματη θεραπεία της αθέτησης υποχρεώσεων και της απάτης».

Με τη στέρηση της κατοχής, ο επικεφαλής του χωριού εξορίζει άτομα που έχουν καταστεί ανυπόφορα — ακριβώς όπως ο διαχειριστής ενός εμπορικού κέντρου δεν ανανεώνει τη μίσθωση ενός ασύμβατου μισθωτή. Όσο σπάνιος κι αν είναι στο χωριό, σε σύγκριση με τις σύγχρονες ιδιοκτησιακές κοινότητες, ο έλεγχος της ιδιότητας του μέλους παραμένει λειτουργική προϋπόθεση της κοινοτικής ζωής, για την οποία πρέπει να υπάρχει πάγια πρόβλεψη. (σ. 70)

Και σε σχετική υποσημείωση προσθέτει:

Ο ανθρωπολόγος Raymond Firth καταγράφει μια έκφραση της εξορίας από τη νησιωτική κοινωνία της Tikopia στον Ειρηνικό, η οποία με την απλότητά της ανακαλεί το πάθος του αγγλοσαξονικού ποιήματος «The Wanderer». Εφόσον όλη η γη ανήκε στους αρχηγούς, ο εξόριστος δεν είχε άλλη διέξοδο παρά να βγει με κανό στη θάλασσα —προς αυτοκτονία ή προς μια ζωή ως ξένος σε άλλα νησιά. Η έκφραση για το εξόριστο πρόσωπο μεταφράζεται ότι αυτό «δεν έχει τόπο να σταθεί». (*The Art of Community*, σ. 77) ↩

307 Βλ. σχετικά Konrad Lorenz, *Civilized Man's Eight Deadly Sins* (New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1974), κεφ. 7· επίσης Sigmund Freud, *Civilization and its Discontents* (New York: W.W. Norton, 1989). ↩

308 Βλ. επίσης Helmut Schelsky, *Die Arbeit tun die anderen. Klassenkampf und Priesterherrschaft der Intellektuellen* (Munich: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1977). ↩

11. Περί των σφαλμάτων του κλασικού φιλελευθερισμού και του μέλλοντος της ελευθερίας

309 Ο όρος «φιλελευθερισμός» χρησιμοποιείται εδώ και στη συνέχεια με την αρχική ή κλασική σημασία του, όπως ορίζεται, για παράδειγμα, από τον σημαντικότερο υποστηρικτή του κατά τον εικοστό αιώνα, τον Ludwig von Mises, στην πραγματεία του του 1927 *Liberalism: In the Classical Tradition* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1985), σ. 19:

Το πρόγραμμα του φιλελευθερισμού ... εάν συμπυκνωνόταν σε μία μόνο λέξη, αυτή θα έπρεπε να είναι: ιδιοκτησία, δηλαδή ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής —διότι, όσον αφορά τα αγαθά που είναι έτοιμα προς κατανάλωση, η ιδιωτική ιδιοκτησία θεωρείται αυτονόητη και δεν αμφισβητείται ούτε από τους σοσιαλιστές και τους κομμουνιστές. Όλα τα άλλα αιτήματα του φιλελευθερισμού απορρέουν από αυτό το θεμελιώδες αίτημα.

Αντιθέτως, ο σύγχρονος αμερικανικός «φιλελευθερισμός» έχει σχεδόν την αντίθετη σημασία, η οποία μπορεί να αναχθεί στον John Stuart Mill και στο βιβλίο του *On Liberty* του 1859 ως πηγή του σύγχρονου μετριοπαθούς —σοσιαλδημοκρατικού— σοσιαλισμού. Ο Mill, σημειώνει ο Mises, στο ίδιο, σ. 195,

είναι ο εισηγητής της αστόχαστης σύγχυσης φιλελεύθερων και σοσιαλιστικών ιδεών που οδήγησε στην παρακμή του αγγλικού φιλελευθερισμού και στην υπονόμευση του βιοτικού επιπέδου του αγγλικού λαού. ... Χωρίς διεξοδική μελέτη του Mill είναι αδύνατον να κατανοηθούν τα γεγονότα των δύο τελευταίων γενεών 1927!. Διότι ο Mill είναι ο μεγάλος υπέρμαχος του σοσιαλισμού. Όλα τα επιχειρήματα που θα μπορούσαν να προβληθούν υπέρ του σοσιαλισμού αναπτύσσονται από αυτόν με στοργική φροντίδα. Σε σύγκριση με τον Mill, όλοι οι άλλοι σοσιαλιστές συγγραφείς —ακόμη και οι Marx, Engels και Lassalle— έχουν ελάχιστη σημασία.

Για λεπτομερή και συντριπτική κριτική του John Stuart Mill από φιλελεύθερη-ελευθεριστική σκοπιά, βλ. Murray N. Rothbard, *Classical Economics: An Austrian Perspective on the History of Economic Thought* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1995), τόμ. 2, κεφ. 8. ↩

310 Βλ. Francis Fukuyama, «The End of History?», *The National Interest* 16 (καλοκαίρι 1989)· του ιδίου, *The End of History and the Last Man* (New York: Avon Books, 1993). Συνοψίζοντας εκεί τη θέση του, ο Fukuyama γράφει:

> Υποστήριξα ότι κατά τα τελευταία χρόνια είχε διαμορφωθεί σε ολόκληρο τον κόσμο αξιοσημείωτη συναίνεση σχετικά με τη νομιμοποίηση της φιλελεύθερης δηλαδή σοσιαλδημοκρατικής δημοκρατίας ως συστήματος διακυβέρνησης, καθώς αυτή υπερνικούσε αντίπαλες ιδεολογίες, όπως η κληρονομική μοναρχία, ο φασισμός και, πιο πρόσφατα, ο κομμουνισμός. Πέρα από αυτό, όμως, υποστήριξα ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία μπορεί να αποτελεί το «τελικό σημείο της ιδεολογικής εξέλιξης της ανθρωπότητας» και την «τελική μορφή ανθρώπινης διακυβέρνησης» και, ως τέτοια, να συνιστά το «τέλος της ιστορίας». Δηλαδή, ενώ οι παλαιότερες μορφές διακυβέρνησης χαρακτηρίζονταν από σοβαρά ελαττώματα και ανορθολογισμούς που οδήγησαν τελικά στην κατάρρευσή τους, μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία ήταν απαλλαγμένη από τέτοιες θεμελιώδεις εσωτερικές αντιφάσεις. … Αυτό δεν σήμαινε ότι θα τελείωνε ο φυσικός κύκλος γέννησης, ζωής και θανάτου, ότι δεν θα συνέβαιναν πλέον σημαντικά γεγονότα ή ότι θα έπαυαν να εκδίδονται εφημερίδες που τα αναφέρουν. Σήμαινε, αντιθέτως, ότι δεν θα υπήρχε περαιτέρω πρόοδος στην ανάπτυξη των θεμελιωδών αρχών και θεσμών, επειδή όλα τα πραγματικά μεγάλα ερωτήματα είχαν επιλυθεί. (σ. xi–xii)
>
> Το νεοσυντηρητικό κίνημα, στο οποίο ανήκει ο Fukuyama, εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και στις αρχές της δεκαετίας του 1970, όταν η αμερικανική Αριστερά άρχισε να εμπλέκεται ολοένα περισσότερο με την πολιτική της Μαύρης Δύναμης, τη θετική δράση, τον φιλοαραβισμό και την «αντικουλτούρα». Αντιτιθέμενοι σε αυτές τις τάσεις, πολλοί παραδοσιακοί αριστεροί διανοούμενοι —συχνά πρώην τροτσκιστές— και ψυχροπολεμικοί «φιλελεύθεροι», υπό τους Irving Kristol και Norman Podhoretz, αποστασιοποιήθηκαν από τους παλαιούς συμμάχους τους, μεταπηδώντας συχνά από το μακροχρόνιο καταφύγιο της αριστερής πολιτικής, το Δημοκρατικό Κόμμα, στους Ρεπουμπλικανούς. Έκτοτε, οι νεοσυντηρητικοί, μολονότι αριθμητικά ασήμαντοι, απέκτησαν απαράμιλλη επιρροή στην αμερικανική πολιτική, προωθώντας συνήθως ένα «μετριοπαθές» κράτος πρόνοιας —«δημοκρατικό καπιταλισμό»—, «πολιτισμικό συντηρητισμό» και «οικογενειακές αξίες», καθώς και παρεμβατική —«ακτιβιστική»— και ιδίως
>
> σιωνιστική —«φιλοϊσραηλινή»— εξωτερική πολιτική. Εκπροσωπούμενοι από μορφές όπως ο Irving Kristol, η σύζυγός του Gertrude Himmelfarb και ο γιος τους William Kristol· ο Norman Podhoretz, η σύζυγός του Midge Decter, ο γιος τους John Podhoretz και οι γαμπροί τους Steven Munson και Elliott Abrams· οι Daniel Bell, Peter Berger, Nathan Glazer, Seymour Martin Lipset, Michael Novak, Aaron Wildavsky και James Q. Wilson· και δημοσιογράφοι-σχολιαστές όπως οι David Frum, Paul Gigot, Morton Kondracke, Charles Krauthammer, Michael Lind, Joshua Muravchik, Emmett Tyrrell και Ben Wattenberg, οι νεοσυντηρητικοί ασκούν σήμερα καθοριστικό έλεγχο σε εκδόσεις όπως τα *National Interest*, *Public Interest*, *Commentary*, *New Republic*, *American Spectator*, *Weekly Standard*, *Washington Post* και *Wall Street Journal* και διατηρούν στενούς δεσμούς με μεγάλα ιδρύματα όπως τα Bradley, Olin, Pew, Scaife και Smith-Richardson. Βλ. σχετικά Paul Gottfried, *The Conservative Movement*, αναθεωρημένη έκδοση (New York: Twayne Publishers, 1993)· επίσης George H. Nash, *The Conservative Intellectual Movement in America* (New York: Basic Books, 1976). ↩

311 Έτσι, γράφει ο Fukuyama,

> για ένα πολύ μεγάλο μέρος του κόσμου δεν υπάρχει πλέον ιδεολογία με αξιώσεις καθολικότητας που να μπορεί να αμφισβητήσει τη φιλελεύθερη δημοκρατία ούτε καθολική αρχή νομιμοποίησης πέρα από τη λαϊκή κυριαρχία. … Δυσκολευόμαστε να φανταστούμε έναν κόσμο ριζικά καλύτερο από τον δικό μας ή ένα μέλλον που δεν θα είναι ουσιαστικά δημοκρατικό και καπιταλιστικό. … Δεν μπορούμε να φανταστούμε έναν κόσμο ουσιαστικά διαφορετικό από τον σημερινό και συγχρόνως καλύτερο. … Ακριβώς εάν εξετάσουμε όχι μόνο τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια αλλά ολόκληρη την ιστορία, η φιλελεύθερη δημοκρατία αρχίζει να καταλαμβάνει μια ιδιαίτερη θέση. … Υπάρχει μια θεμελιώδης διαδικασία σε εξέλιξη που υπαγορεύει κοινό εξελικτικό πρότυπο για όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες —εν ολίγοις, κάτι σαν Καθολική Ιστορία της ανθρωπότητας προς τη φιλελεύθερη δημοκρατία. … Εάν βρισκόμαστε τώρα σε σημείο όπου δεν μπορούμε να φανταστούμε έναν κόσμο ουσιωδώς διαφορετικό από τον δικό μας, όπου δεν υπάρχει εμφανής ή προφανής τρόπος με τον οποίο το μέλλον θα αντιπροσώπευε θεμελιώδη βελτίωση έναντι της σημερινής τάξης μας, τότε πρέπει επίσης να λάβουμε υπόψη το ενδεχόμενο να έχει φτάσει στο τέλος της η ίδια η Ιστορία. (*The End of History*, σ. 45–51) ↩

312 Βλ. σχετικά Ludwig von Mises, *Theory and History: An Interpretation of Social and Economic Evolution* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1985), ιδίως μέρος 4. ↩

313 Για μια απόπειρα προς αυτή την κατεύθυνση, βλ. Ludwig von Mises, *The Anti-Capitalistic Mentality* (South Holland, Ill.: Libertarian Press, 1972). ↩

314 Για μια απόπειρα προς αυτή την κατεύθυνση, βλ. Seymour Itzkoff, *The Decline of Intelligence in America* (Westport, Conn.: Praeger, 1994). Εδώ ο Itzkoff επιχειρεί να εξηγήσει τον κοινωνικό εκφυλισμό που παρατηρείται ιδίως στις ΗΠΑ ως αποτέλεσμα δυσγονικών επιδράσεων που προάγονται από τις πολιτικές δημόσιας πρόνοιας. ↩

315 Για όσα ακολουθούν, βλ. ιδίως Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998)· Hans-Hermann Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993). ↩

316 Βλ. επίσης Ernst Cassirer, *The Myth of the State* (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1946), ιδίως κεφ. 8 και 13· Richard Tuck, *Natural Rights: Their Origin and Development* (Cambridge: Cambridge University Press, 1979)· Murray N. Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith: An Austrian Perspective on the History of Economic Thought* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1995), τόμ. 1, ιδίως κεφ. 4· Hans-Hermann Hoppe, «The Western State as a Paradigm: Learning from History», *Politics and Regimes. Religion and Public Life* 30 (1997). ↩

317 Έτσι, ο Ludwig von Mises, *Nation, State, and Economy* (New York: New York University Press, 1983), χαρακτηρίζει τον φιλελευθερισμό «εχθρικό προς τους ηγεμόνες»· σ. 33. Προς αποφυγή κάθε παρανόησης πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι αυτή η γενική κρίση εφαρμόζεται, και πράγματι εφαρμόζεται από τον Mises, μόνο στους «απόλυτους» άρχοντες της Ευρώπης του δέκατου έβδομου και του δέκατου όγδοου αιώνα. Δεν εφαρμόζεται επίσης στους προγενέστερους μεσαιωνικούς βασιλείς και ηγεμόνες, οι οποίοι ήταν συνήθως απλώς *primus inter pares*, δηλαδή εκουσίως αναγνωρισμένες αυθεντίες που θεωρούνταν ότι υπόκεινται στον ίδιο καθολικό φυσικό νόμο όπως όλοι οι άλλοι. Βλ. σχετικά Fritz Kern, *Kingship and Law in the Middle Ages* (Oxford: Blackwell, 1948). ↩

318 Έτσι, γράφει ο Cassirer:

> Το δόγμα του κρατικού συμβολαίου γίνεται τον δέκατο έβδομο αιώνα αυτονόητο αξίωμα της πολιτικής σκέψης. … Το γεγονός αυτό σηματοδοτεί ένα μεγάλο και αποφασιστικό βήμα. Διότι, εάν υιοθετήσουμε αυτή την άποψη, εάν αναγάγουμε τη νομική και κοινωνική τάξη σε ελεύθερες ατομικές πράξεις, σε εκούσια συμβατική υποταγή των κυβερνωμένων, κάθε μυστήριο εξαφανίζεται. Δεν υπάρχει τίποτε λιγότερο μυστηριώδες από μια σύμβαση. Μια σύμβαση πρέπει να συνάπτεται με πλήρη επίγνωση της σημασίας και των συνεπειών της· προϋποθέτει την ελεύθερη συγκατάθεση όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Εάν μπορούμε να αναγάγουμε το κράτος σε μια τέτοια προέλευση, αυτό γίνεται απολύτως σαφές και κατανοητό γεγονός. (*The Myth of the State*, σ. 172–73) ↩

319 Βλ. Mises, *Liberalism*, σ. 37. ↩

320 Η φιλελεύθερη θέση συνοψίστηκε εύστοχα από τον Γάλλο φυσιοκράτη του δέκατου όγδοου αιώνα Mercier de la Riviere, άλλοτε διοικητή της Μαρτινίκας και για σύντομο διάστημα σύμβουλο της Catherine the Great της Ρωσίας, στο έργο του *L'Ordre Naturel*. Χάρη στον λόγο του, εξηγούσε, ο άνθρωπος μπορούσε να αναγνωρίζει τους νόμους που οδηγούν στη μέγιστη ευτυχία του, και όλα τα κοινωνικά δεινά προκύπτουν από την περιφρόνηση αυτών των νόμων της ανθρώπινης φύσης. Στην ανθρώπινη φύση, το δικαίωμα αυτοσυντήρησης συνεπάγεται το δικαίωμα ιδιοκτησίας, και κάθε ατομική ιδιοκτησία επί των προϊόντων που αντλεί ο άνθρωπος από το έδαφος απαιτεί ιδιοκτησία επί της ίδιας της γης. Το δικαίωμα ιδιοκτησίας, όμως, θα ήταν άνευ νοήματος χωρίς την ελευθερία χρήσης της· επομένως, η ελευθερία απορρέει από το δικαίωμα ιδιοκτησίας. Οι άνθρωποι ευημερούν ως κοινωνικά ζώα και, μέσω του εμπορίου και της ανταλλαγής ιδιοκτησίας, μεγιστοποιούν την ευτυχία όλων. Βλ. Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith*, σ. 370. ↩

321 Βλ. σχετικά Murray N. Rothbard, *Power and Market: Government and the Economy* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977), κεφ. 1. ↩

322 Η συμβολαιακή θεωρία του κράτους που επικρίνεται εδώ προήλθε από τον Thomas Hobbes και τα έργα του *De Cive*, κεφ. 5–7, και *Leviathan*, κεφ. 17–19. Εκεί ο Hobbes υποστήριζε ότι ο νομικός δεσμός μεταξύ άρχοντα και υπηκόων, μόλις συναφθεί, είναι αδιάλυτος. Ωστόσο, σημειώνει ο Cassirer,

> οι περισσότεροι επιδραστικοί συγγραφείς περί πολιτικής τον δέκατο έβδομο αιώνα απέρριψαν τα συμπεράσματα του Hobbes. Κατηγόρησαν τον μεγάλο λογικό για αντίφαση εν τοις όροις. Εάν ένας άνθρωπος μπορούσε να αποποιηθεί την προσωπικότητά του δηλαδή το δικαίωμά του στην αυτοκυριότητα, θα έπαυε να είναι ηθικό ον. Θα γινόταν άψυχο πράγμα —και πώς θα μπορούσε ένα τέτοιο πράγμα να αναλάβει υποχρέωση, να δώσει υπόσχεση ή να συνάψει κοινωνικό συμβόλαιο; Αυτό το θεμελιώδες δικαίωμα, το δικαίωμα στην προσωπικότητα, περιλαμβάνει υπό μία έννοια όλα τα άλλα. Η διατήρηση και ανάπτυξη της προσωπικότητας αποτελεί καθολικό δικαίωμα. Δεν υπόκειται στις ιδιοτροπίες και στις φαντασιώσεις μεμονωμένων ατόμων και, επομένως, δεν μπορεί να μεταβιβαστεί από ένα άτομο σε άλλο. Το συμβόλαιο διακυβέρνησης που αποτελεί τη νομική βάση όλων των πολιτικών εξουσιών έχει, συνεπώς, εγγενή όρια. Δεν υπάρχει *pactum subjectionis*, πράξη υποταγής με την οποία ο άνθρωπος μπορεί να παραιτηθεί από την κατάσταση του ελεύθερου δρώντος υποκειμένου και να υποδουλώσει τον εαυτό του. Διότι, με μια τέτοια πράξη αποποίησης, θα εγκατέλειπε ακριβώς εκείνο το γνώρισμα που συγκροτεί τη φύση και την ουσία του: θα έχανε την ανθρώπινη ιδιότητά του. (*The Myth of the State*, σ. 195) ↩

323 Για τις απόψεις του John Locke περί «συναίνεσης», βλ. *Two Treatises on Government*, βιβλίο II, ενότητες 119–22. Αναγνωρίζοντας ότι η κρατική εξουσία δεν βασίζεται σε «ρητή» συναίνεση, γράφει εκεί:

> Η δυσκολία είναι τι πρέπει να θεωρείται σιωπηρή συναίνεση και έως ποιο σημείο δεσμεύει —δηλαδή έως ποιο σημείο πρέπει να θεωρείται ότι κάποιος έχει συναινέσει και, επομένως, έχει υποταχθεί σε οποιαδήποτε κυβέρνηση, όταν δεν το έχει εκφράσει καθόλου. Και σε αυτό απαντώ ότι κάθε άνθρωπος που κατέχει ή απολαμβάνει οποιοδήποτε μέρος της επικράτειας οποιασδήποτε κυβέρνησης παρέχει έτσι τη σιωπηρή του συναίνεση και υποχρεούται, κατά τη διάρκεια αυτής της απόλαυσης, να υπακούει στους νόμους της κυβέρνησης όσο και οποιοσδήποτε υπάγεται σε αυτήν, είτε η κατοχή του αφορά γη που ανήκει στον ίδιο και στους κληρονόμους του για πάντα είτε μόνο κατάλυμα για μία εβδομάδα· είτε πρόκειται απλώς για ελεύθερο ταξίδι στον δημόσιο δρόμο· και, στην πράξη, αυτό εκτείνεται έως την ίδια την παρουσία οποιουδήποτε μέσα στην επικράτεια αυτής της κυβέρνησης. (ενότητα 119)
>
> Στην πράξη, σύμφωνα με τον Locke, μόλις μια κυβέρνηση υπάρξει, ανεξαρτήτως του αν κάποιος συμφώνησε εξαρχής ρητώς να υπαχθεί στην εξουσία της και ανεξαρτήτως του τι κάνει αυτή στη συνέχεια, αυτός έχει συναινέσει «σιωπηρά» στην ίδια και σε οτιδήποτε πράττει όσο συνεχίζει να ζει στη «δική της» επικράτεια. Δηλαδή, κάθε κυβέρνηση έχει πάντοτε την ομόφωνη συναίνεση όλων όσοι κατοικούν υπό τη δικαιοδοσία της, και μόνο η μετανάστευση —η «έξοδος»— λογίζεται ως αρνητική ψήφος και απόσυρση συναίνεσης σύμφωνα με τον Locke· ενότητα 121.
>
> Για μια σύγχρονη, ακόμη λιγότερο πειστική —ή μάλλον περισσότερο παράλογη— απόπειρα στην ίδια κατεύθυνση, βλ. James M. Buchanan και Gordon Tullock, *The Calculus of Consent* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1962), και James M. Buchanan, *The Limits of Liberty: Between Anarchy and Leviathan* (Chicago: University of Chicago Press, 1975). Όπως ο Locke πριν από αυτούς, οι Buchanan και Tullock αναγνωρίζουν ότι κανένα κράτος, πουθενά, δεν βασίζεται σε ρητή συναίνεση ή ρητές συμβάσεις. Μας διαβεβαιώνουν, όμως, ότι δεν χρειάζεται ανησυχία, διότι αυτό δεν σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις δεν στηρίζονται παρ' όλα αυτά σε ομόφωνη συναίνεση. Ακόμη και εάν υπάρχουν πραγματικές διαφωνίες και πραγματικοί αρνητές, αυτό το γεγονός μπορεί απλώς να αποκρύπτει κάποια υποκείμενη και βαθύτερη συμφωνία και ομόφωνα αποδεκτή συναίνεση στο επίπεδο της «συνταγματικής επιλογής» και λήψης αποφάσεων. Ωστόσο, μας λένε κατόπιν οι Buchanan και Tullock, αυτή η υποκείμενη βαθύτερη συμφωνία για τους «κανόνες του παιχνιδιού» δεν είναι επίσης πραγματική συμφωνία —πράγματι, κανένα σύνταγμα δεν έχει ποτέ συμφωνηθεί ρητώς από όλους τους ενδιαφερομένους. Αντιθέτως, είναι αυτό που αποκαλούν «εννοιολογική» συμφωνία και «εννοιολογική» ομοφωνία. Μεταστρέφοντας έτσι ένα πραγματικό «όχι» σε εννοιολογικό «ναι», οι Buchanan και Tullock καταλήγουν πρώτα να χαρακτηρίζουν το κράτος εκούσιο θεσμό, ισότιμο προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις:
>
> Η αγορά και το κράτος είναι και τα δύο μηχανισμοί μέσω των οποίων οργανώνεται και καθίσταται δυνατή η συνεργασία. Οι άνθρωποι συνεργάζονται μέσω ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών σε οργανωμένες αγορές και αυτή η συνεργασία συνεπάγεται αμοιβαίο όφελος. Το άτομο εισέρχεται σε σχέση ανταλλαγής στην οποία προάγει το δικό του συμφέρον παρέχοντας κάποιο προϊόν ή υπηρεσία που ωφελεί άμεσα το άτομο στην άλλη πλευρά της συναλλαγής. Κατά βάση, η πολιτική και συλλογική δράση υπό την ατομικιστική θεώρηση του κράτους είναι σχεδόν το ίδιο πράγμα. Δύο ή περισσότερα άτομα θεωρούν αμοιβαίως επωφελές να ενώσουν τις δυνάμεις τους για την επίτευξη ορισμένων κοινών σκοπών. Με πραγματική έννοια, «ανταλλάσσουν» εισροές για την εξασφάλιση ενός από κοινού απολαμβανόμενου προϊόντος. (*The Calculus of Consent*, σ. 19)
>
> Επιπλέον, με την ίδια λογική, ο Buchanan ισχυρίζεται ότι ανακάλυψε δικαιολόγηση της καθεστηκυίας τάξης, όποια κι αν είναι αυτή. «Οι θεσμοί της καθεστηκυίας τάξης» ενσωματώνουν και περιγράφουν πάντοτε ένα «υφιστάμενο και διαρκές σιωπηρό κοινωνικό συμβόλαιο». Ακόμη και
>
> όταν ενδέχεται να μην έχει συναφθεί ποτέ αρχικό συμβόλαιο, όταν τα σημερινά μέλη της κοινότητας δεν αισθάνονται ηθική υποχρέωση να τηρούν τους όρους που ορίζονται από την καθεστηκυία τάξη και … όταν ένα τέτοιο συμβόλαιο … μπορεί να έχει παραβιαστεί επανειλημμένως. … Η καθεστηκυία τάξη ορίζει εκείνο που υπάρχει. Επομένως, ανεξαρτήτως της ιστορίας της, πρέπει να αξιολογείται σαν να ήταν συμβατικά νομιμοποιημένη. (Buchanan, *The Limits of Liberty*, σ. 96, 84–85) ↩

324 Εξηγεί ο Murray N. Rothbard, *For A New Liberty* (New York: Collier, 1978), σ. 215–16:

> Υπάρχει μια κοινή πλάνη, την οποία συμμερίζονται ακόμη και οι περισσότεροι υποστηρικτές του *laissez-faire*, ότι το κράτος πρέπει να παρέχει «αστυνομική προστασία», σαν να ήταν αυτή μια ενιαία, απόλυτη οντότητα, μια σταθερή ποσότητα κάποιου πράγματος που το κράτος παρέχει σε όλους. … Στην πραγματικότητα, υπάρχουν σχεδόν άπειρες διαβαθμίσεις κάθε είδους προστασίας. Για οποιοδήποτε πρόσωπο ή επιχείρηση, η αστυνομία μπορεί να παρέχει οτιδήποτε: από έναν πεζό αστυνομικό που περιπολεί μία φορά τη νύχτα έως δύο αστυνομικούς που περιπολούν συνεχώς σε κάθε οικοδομικό τετράγωνο, περιπολικά οχήματα ή έναν ή ακόμη και περισσότερους προσωπικούς σωματοφύλακες επί εικοσιτετραώρου βάσεως. Επιπλέον, υπάρχουν πολλές άλλες αποφάσεις που πρέπει να λάβει η αστυνομία, των οποίων η πολυπλοκότητα γίνεται φανερή μόλις κοιτάξουμε πίσω από το πέπλο του μύθου της απόλυτης «προστασίας». Πώς πρέπει να κατανείμει η αστυνομία τους πόρους της, οι οποίοι, βεβαίως, είναι πάντοτε περιορισμένοι, όπως και οι πόροι όλων των άλλων ατόμων, οργανώσεων και φορέων; Πόσα πρέπει να επενδύσει σε ηλεκτρονικό εξοπλισμό; Σε εξοπλισμό δακτυλοσκόπησης; Σε ντετέκτιβ αντί ένστολων αστυνομικών; Σε περιπολικά αντί πεζών αστυνομικών κ.λπ.; … Το ζήτημα είναι ότι το κράτος δεν διαθέτει ορθολογικό τρόπο να κάνει αυτές τις κατανομές. Γνωρίζει μόνο ότι έχει περιορισμένο προϋπολογισμό. ↩

325 Εξηγεί ο Murray N. Rothbard, *For A New Liberty*, σ. 48:

> Κανένα σύνταγμα δεν μπορεί να ερμηνεύσει ή να επιβάλει τον εαυτό του· πρέπει να ερμηνεύεται από ανθρώπους. Και εάν η τελική εξουσία ερμηνείας του συντάγματος δοθεί στο ίδιο το Ανώτατο Δικαστήριο του κράτους, τότε η αναπόφευκτη τάση είναι το δικαστήριο να συνεχίζει να επικυρώνει ολοένα ευρύτερες εξουσίες για το ίδιο του το κράτος. Επιπλέον, οι πολυδιαφημισμένοι «έλεγχοι και ισορροπίες» και η «διάκριση των εξουσιών» στην αμερικανική διακυβέρνηση είναι πράγματι σαθρά, εφόσον, σε τελευταία ανάλυση, όλες αυτές οι διαιρέσεις αποτελούν μέρη του ίδιου κράτους και κυβερνώνται από το ίδιο σύνολο αρχόντων. ↩

326 Για τη χαρακτηριστική φιλελεύθερη προτίμηση προς την αποκεντρωμένη κρατική εξουσία, βλ. Wilhelm Röpke, *Jenseits von Angebot und Nachfrage* (Berne: Paul Haupt, 1979), κεφ. 5. ↩

327 Είναι ενδιαφέρον ότι, ενώ οι σοσιαλιστές κάθε απόχρωσης —παραδοσιακοί μαρξιστές, σοσιαλδημοκράτες, Αμερικανοί «φιλελεύθεροι» και νεοσυντηρητικοί— συνήθως δυσκολεύονται ελάχιστα να αποδεχθούν την ιδέα παγκόσμιας κυβέρνησης και είναι έτσι τουλάχιστον συνεπείς, οι κλασικοί φιλελεύθεροι σπανίως, αν ποτέ, αναγνώρισαν ότι η λογική του δικού τους δόγματος τούς υποχρεώνει επίσης να υποστηρίζουν μία και μοναδική ενοποιημένη παγκόσμια κυβέρνηση και, αντιθέτως, προσκολλώνται ασυνεπώς στην ιδέα αποκεντρωμένης κρατικής εξουσίας. Η θεωρητική συνέπεια δεν είναι κατ' ανάγκην καλό πράγμα· και εάν μια θεωρία είναι συνεπής αλλά ψευδής, μπορεί κανείς κάλλιστα να δεχθεί ότι ίσως είναι προτιμότερο να είναι ασυνεπής. Ωστόσο, μια ασυνεπής θεωρία δεν μπορεί ποτέ να είναι αληθής, και αποφεύγοντας να αντιμετωπίσουν την ασυνέπεια της θεωρητικής τους θέσης, οι φιλελεύθεροι συνήθως παρέλειπαν να προσέξουν και να εξηγήσουν δύο σημαντικά και, από τη δική τους οπτική, «ανώμαλα» φαινόμενα. Αφενός, εάν το δίκαιο και η τάξη απαιτούν έναν μοναδικό, μονοπωλιακό δικαστή και φορέα επιβολής —το κράτος—, όπως ισχυρίζονται, γιατί η σχέση, λόγου χάρη, μεταξύ Γερμανών και Αμερικανών επιχειρηματιών φαίνεται εξίσου ειρηνική με εκείνη μεταξύ επιχειρηματιών της Νέας Υόρκης και της Καλιφόρνιας, παρά το γεγονός ότι οι πρώτοι ζουν σε «κατάσταση αναρχίας» μεταξύ τους; Δεν αποτελεί αυτό θετική απόδειξη ότι δεν απαιτείται κράτος για να υπάρχει ειρήνη; Αφετέρου, ενώ η σχέση μεταξύ πολιτών και επιχειρήσεων διαφορετικών χωρών δεν είναι ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο ειρηνική από τη σχέση μεταξύ πολιτών και επιχειρήσεων της ίδιας χώρας, φαίνεται εξίσου προφανές ότι η σχέση οποιασδήποτε κυβέρνησης, λόγου χάρη των ΗΠΑ, τόσο με τους δικούς της πολίτες όσο και με άλλες, ξένες κυβερνήσεις και τους πολίτες τους είναι κάθε άλλο παρά ειρηνική. Πράγματι, στο γνωστό βιβλίο του *Death by Government* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1995), ο Rudolph Rummel εκτίμησε ότι μόνο κατά τον εικοστό αιώνα οι κυβερνήσεις ευθύνονται για τον θάνατο περίπου 170 εκατομμυρίων ανθρώπων. Δεν αποτελεί αυτό θετική απόδειξη ότι η φιλελεύθερη άποψη περί της «κατάστασης αναρχίας» ως σπαρασσόμενης από συγκρούσεις και του «κρατισμού» ως αναγκαίας προϋπόθεσης της ασφάλειας και της ειρήνης είναι σχεδόν το αντίστροφο της αλήθειας; ↩

328 Για τις αριστοκρατικές ρίζες του φιλελευθερισμού, βλ. Bertrand de Jouvenel, *On Power: The Natural History of its Growth* (New York: Viking, 1949), κεφ. 17· Erik von Kuehnelt-Leddihn, *Liberty or Equality* (Front Royal, Va.: Christendom Press, 1993). ↩

329 Για τη διάκριση ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου, βλ. Bruno Leoni, *Freedom and the Law* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1991)· Friedrich A. Hayek, *Law, Legislation, and Liberty* (Chicago: University of Chicago Press, 1973), τόμ. 1, ιδίως κεφ. 6. ↩

330 Η ασυμβατότητα ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου συνοψίστηκε εύστοχα από τον Randy E. Barnett, «Fuller, Law, and Anarchism», *The Libertarian Forum* (Φεβρουάριος 1976), σ. 7:

> Για παράδειγμα, το κράτος λέει ότι οι πολίτες δεν επιτρέπεται να αφαιρούν από άλλον, με τη βία και παρά τη θέλησή του, εκείνο που του ανήκει. Κι όμως, το κράτος, μέσω της εξουσίας φορολόγησης, πράττει «νόμιμα» ακριβώς αυτό. ... Ακόμη πιο ουσιωδώς, το κράτος λέει ότι ένα πρόσωπο μπορεί να ασκεί βία σε άλλον μόνο σε αυτοάμυνα, δηλαδή μόνο ως άμυνα έναντι κάποιου που άρχισε τη χρήση βίας. Η υπέρβαση του δικαιώματος αυτοάμυνας θα συνιστούσε επίθεση στα δικαιώματα άλλων, παραβίαση νομικής υποχρέωσης. Κι όμως, το κράτος, βάσει του μονοπωλίου που αξιώνει, επιβάλλει καταναγκαστικά τη δικαιοδοσία του σε πρόσωπα που ενδέχεται να μην έχουν κάνει τίποτε κακό. Πράττοντας έτσι, προσβάλλει τα δικαιώματα των πολιτών του, κάτι που οι ίδιοι του οι κανόνες απαγορεύουν στους πολίτες.
>
> Σε αυτό θα μπορούσαν να προστεθούν μόνο δύο ακόμη συναφείς παρατηρήσεις: το κράτος λέει στους πολίτες του «μην απαγάγεις ή υποδουλώνεις άλλον άνθρωπο». Κι όμως, το ίδιο πράττει ακριβώς αυτό στρατολογώντας υποχρεωτικά τους πολίτες στον στρατό του. Και το κράτος λέει στους πολίτες του «μη σκοτώνεις ή δολοφονείς τους συνανθρώπους σου». Κι όμως, πράττει ακριβώς αυτό μόλις κηρύξει ότι υφίσταται «κατάσταση πολέμου». Βλ. επίσης Rothbard, *The Ethics of Liberty*, κεφ. 22 και 23. ↩

331 Όπως σημειώνει σχετικά ο Rothbard,

> είναι παράξενο ότι σχεδόν όλοι οι συγγραφείς επαναλαμβάνουν άκριτα την ιδέα πως οι ιδιώτες ιδιοκτήτες, επειδή έχουν χρονική προτίμηση, πρέπει να υιοθετούν «βραχυπρόθεσμη οπτική», ενώ μόνο οι κρατικοί αξιωματούχοι μπορούν να υιοθετούν «μακροπρόθεσμη οπτική» και να κατανέμουν την ιδιοκτησία για την προαγωγή της «γενικής ευημερίας». Η αλήθεια είναι ακριβώς η αντίστροφη. Ο ιδιώτης, ασφαλής ως προς την ιδιοκτησία και τον κεφαλαιακό του πόρο, μπορεί να βλέπει μακροπρόθεσμα, διότι θέλει να διατηρεί την κεφαλαιακή αξία του πόρου του. Ο κρατικός
>
> αξιωματούχος είναι εκείνος που πρέπει να αρπάξει και να φύγει, που πρέπει να λεηλατήσει την περιουσία όσο ακόμη ασκεί τον έλεγχο. (*Power and Market*, σ. 189) ↩

332 Έτσι, γράφει ο Murray N. Rothbard,

> εάν είναι θεμιτό να φορολογεί μια κυβέρνηση, γιατί να μη φορολογεί τους υπηκόους της για να παρέχει άλλα αγαθά και υπηρεσίες που μπορεί να είναι χρήσιμα στους καταναλωτές; Γιατί να μην κατασκευάζει, για παράδειγμα, χαλυβουργεία, να παρέχει παπούτσια, φράγματα, ταχυδρομικές υπηρεσίες κ.λπ.; Διότι καθένα από αυτά τα αγαθά και τις υπηρεσίες είναι χρήσιμο στους καταναλωτές. Εάν οι υποστηρικτές του *laissez-faire* αντιτείνουν ότι το κράτος δεν πρέπει να κατασκευάζει χαλυβουργεία ή εργοστάσια υποδημάτων και να παρέχει τα προϊόντα τους στους καταναλωτές, είτε δωρεάν είτε προς πώληση, επειδή χρησιμοποιήθηκε φορολογικός καταναγκασμός για την κατασκευή αυτών των εργοστασίων, τότε βεβαίως η ίδια αντίρρηση μπορεί να διατυπωθεί και για τις κρατικές αστυνομικές ή δικαστικές υπηρεσίες. Από την οπτική του *laissez-faire*, το κράτος δεν θα έπρεπε να θεωρείται ότι ενεργεί περισσότερο ανήθικα όταν παρέχει στέγαση ή χάλυβα από ό,τι όταν παρέχει αστυνομική προστασία. Ένα κράτος περιορισμένο στην προστασία, επομένως, δεν μπορεί να θεμελιωθεί ούτε εντός του ίδιου του ιδεώδους του *laissez-faire*, πόσο μάλλον με οποιοδήποτε άλλο σκεπτικό. Είναι αλήθεια ότι το ιδεώδες του *laissez-faire* θα μπορούσε ακόμη να χρησιμοποιείται για την αποτροπή καταναγκαστικών κρατικών δραστηριοτήτων «δεύτερου βαθμού» — δηλαδή καταναγκασμού πέρα από τον αρχικό φορολογικό καταναγκασμό—, όπως ο έλεγχος τιμών ή η απαγόρευση της πορνογραφίας· αλλά τα «όρια» έχουν πλέον γίνει πράγματι σαθρά και μπορούν να επεκταθούν έως σχεδόν πλήρη κολεκτιβισμό, στον οποίο το κράτος απλώς παρέχει αγαθά και υπηρεσίες, αλλά τα παρέχει όλα. (*The Ethics of Liberty*, σ. 182) ↩

333 Βλ. Lionel Robbins, *The Nature and Significance of Economic Science* (New York: New York University Press, 1984)· Murray N. Rothbard, «Toward a Reconstruction of Utility and Welfare Economics», στο έργο του *The Logic of Action One* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1997). ↩

334 Για τον Gustave de Molinari, βλ. το έργο του *The Production of Security* (New York: Center for Libertarian Studies, 1977)· David M. Hart, «Gustave de Molinari and the Anti-Statist Liberal Tradition», μέρη I, II και III, *Journal of Libertarian Studies* 5, αρ. 3 (1981), 5, αρ. 4 (1981), και 6, αρ. 1 (1982)· για τον Murray N. Rothbard, βλ., πέρα από τα προαναφερθέντα έργα, και το *Man, Economy, and State*, 2 τόμ. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1993). ↩

335 Διαφωτιστικό παράδειγμα της λογικοθεωρητικής συγγένειας μεταξύ κλασικού φιλελευθερισμού και αναρχίας της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, δηλαδή ριζοσπαστικού ελευθερισμού, παρέχουν ο Ludwig von Mises και η επιρροή του. Οι γνωστότεροι σήμερα μαθητές του Mises είναι οι Friedrich A. Hayek και Murray N. Rothbard. Ο πρώτος έγινε μαθητής του Mises τη δεκαετία του 1920, πριν ο Mises αναπτύξει πλήρως το διανοητικό του σύστημα, και επρόκειτο ουσιαστικά να γίνει μετριοπαθής, δεξιός σοσιαλδημοκράτης. Για αυτή την αποτίμηση, βλ. Hans-Hermann Hoppe, «F.A. Hayek on Government and Social Evolution: A Critique», *Review of Austrian Economics* 7, αρ. 1 (1994). Ο Rothbard, αντιθέτως, έγινε μαθητής του Mises τη δεκαετία του 1950, αφού ο Mises είχε αναπτύξει ολόκληρο το σύστημά του στο κορυφαίο έργο του *Human Action: A Treatise on Economics*, και επρόκειτο να γίνει ο θεωρητικός του αναρχοκαπιταλισμού. Ο Mises παρέμεινε ακλόνητος στην αρχική θεωρητική του θέση ως φιλελεύθερος του ελάχιστου κράτους. Ωστόσο, μολονότι αποστασιοποιούνταν εξίσου από την αριστερή απόκλιση του Hayek και τη δεξιά του Rothbard, είναι σαφές από τη βιβλιοκρισία του για το πρώτο μεγάλο έργο του Rothbard, *Man, Economy, and State*, στο *The New Individualist Review* 2, αρ. 3 (φθινόπωρο 1962), ότι αισθανόταν μεγαλύτερη θεωρητική συγγένεια με τον Rothbard. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι, από τις επόμενες γενιές διανοουμένων έως σήμερα, λίγοι από εκείνους που αφομοίωσαν πλήρως το έργο των Mises, Hayek και Rothbard παρέμειναν πιστοί στον «αρχικό» Mises και ακόμη λιγότεροι έγιναν οπαδοί του Hayek, ενώ η συντριπτική πλειονότητα υιοθέτησε τις αναθεωρήσεις του συστήματος του Mises από τον Rothbard ως τη λογικά συνεπή εκπλήρωση της αρχικής θεωρητικής πρόθεσης του ίδιου του Mises. Βλ. επίσης υποσημείωση 30 παρακάτω. ↩

336 Για τις ριζοσπαστικές φιλελεύθερες-ελευθεριστικές ιδεολογικές πηγές της Αμερικανικής Επανάστασης, βλ. Bernard Bailyn, *The Ideological Origins of the American Revolution* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1967)· Murray N. Rothbard, *Conceived in Liberty*, 4 τόμ. (New Rochelle, N.Y.: Arlington House, 1975–79). ↩

337 Είναι ενδιαφέρον ότι, όπως ο Jefferson και η αμερικανική Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας θεωρούν την απόσχιση από τη δικαιοδοσία μιας κυβέρνησης βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, έτσι και ο Ludwig von Mises, ο σημαντικότερος υπέρμαχος του φιλελευθερισμού κατά τον εικοστό αιώνα, υπήρξε απερίφραστος υποστηρικτής του δικαιώματος απόσχισης ως συνεπαγόμενου από το θεμελιωδέστατο ανθρώπινο δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Έτσι, γράφει:

> Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης ως προς το ζήτημα της υπαγωγής σε ένα κράτος σημαίνει, επομένως, το εξής: όποτε οι κάτοικοι μιας συγκεκριμένης επικράτειας, είτε πρόκειται για ένα μόνο χωριό, για μια ολόκληρη περιφέρεια ή για μια σειρά γειτονικών περιφερειών, γνωστοποιούν, μέσω ενός ελεύθερα διεξαγόμενου δημοψηφίσματος, ότι δεν επιθυμούν πλέον να παραμένουν ενωμένοι με ένα κράτος ..., οι επιθυμίες τους πρέπει να γίνονται σεβαστές και να ικανοποιούνται. Αυτός είναι ο μόνος εφικτός και αποτελεσματικός τρόπος αποτροπής επαναστάσεων και εμφύλιων και διεθνών πολέμων. ... Εάν ήταν με οποιονδήποτε τρόπο δυνατόν να παραχωρηθεί αυτό το δικαίωμα αυτοδιάθεσης σε κάθε άτομο, θα έπρεπε να γίνει. (Mises, *Liberalism*, σ. 109–10)

Ουσιαστικά, με αυτή τη δήλωση ο Mises έχει ήδη διαβεί τη γραμμή που χωρίζει τον κλασικό φιλελευθερισμό από την αναρχία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας του Rothbard· διότι ένα κράτος που επιτρέπει απεριόριστη απόσχιση δεν είναι, βεβαίως, πλέον καταναγκαστικός μονοπωλητής του δικαίου και της τάξης, αλλά εκούσια ένωση. Έτσι, σημειώνει ο Rothbard σχετικά με τη διατύπωση του Mises: «Μόλις γίνει δεκτό οποιοδήποτε δικαίωμα απόσχισης, δεν υπάρχει λογικό σημείο στάσης πριν από το δικαίωμα ατομικής απόσχισης, το οποίο συνεπάγεται λογικά τον αναρχισμό, εφόσον τότε τα άτομα μπορούν να αποσχίζονται και να επιλέγουν τους δικούς τους φορείς άμυνας, και το κράτος έχει καταρρεύσει»· *The Ethics of Liberty*, σ. 182. Βλ. επίσης του ιδίου, *Power and Market*, σ. 4–5, και «The Laissez-Faire Radical: A Quest for the Historical Mises», *Journal of Libertarian Studies* 5, αρ. 3 (1981). ↩

12. Περί κράτους και ιδιωτικής παραγωγής άμυνας

338 James M. Buchanan και Gordon Tullock, *The Calculus of Consent* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1962)· James M. Buchanan, *The Limits of Liberty* (Chicago: University of Chicago Press, 1975)· για κριτική, βλ. Murray N. Rothbard, «Buchanan and Tullock's Calculus of Consent», στο έργο του *The Logic of Action Two* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1995)· του ιδίου, «The Myth of Neutral Taxation», στο ίδιο· Hans-Hermann Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993), κεφ. 1. ↩

339 Βλ. σχετικά ιδίως Lysander Spooner, *No Treason: The Constitution of No Authority* (Larkspur, Colo.: Pine Tree Press, 1966). ↩

340 Βλ. Hans-Hermann Hoppe, «The Trouble with Classical Liberalism», *Rothbard-Rockwell Report* 9, αρ. 4 (1998). ↩

341 Βλ. Hans-Hermann Hoppe, «Where the Right Goes Wrong», *Rothbard-Rockwell Report* 8, αρ. 4 (1997). ↩

342 Βλ. *The Costs of War: America's Pyrrhic Victories*, επιμ. John V. Denson (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1997)· του ιδίου, «A Century of War: Studies in Classical Liberalism» (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1999). Από το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, για παράδειγμα, η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών επενέβη στρατιωτικά στην Κίνα (1945–46), στην Κορέα (1950–53), στην Κίνα (1950–53), στο Ιράν (1953), στη Γουατεμάλα (1954), στην Ινδονησία (1958), στην Κούβα (1959–60), στη Γουατεμάλα (1960), στο Κονγκό (1964), στο Περού (1965), στο Λάος (1964–73), στο Βιετνάμ (1961–73), στην Καμπότζη (1969–70), στη Γουατεμάλα (1967–69), στη Γρενάδα (1983), στον Λίβανο (1983), στη Λιβύη (1986), στο Ελ Σαλβαδόρ (δεκαετία του 1980), στη Νικαράγουα (δεκαετία του 1980), στον Παναμά (1989), στο Ιράκ (1991–99), στη Βοσνία (1995), στο Σουδάν (1998), στο Αφγανιστάν (1998) και στη Γιουγκοσλαβία (1999). Επιπλέον, η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών διατηρεί στρατεύματα σε σχεδόν εκατόν πενήντα χώρες ανά τον κόσμο. ↩

343 Ludwig von Mises, *Socialism: An Economic and Sociological Analysis* (Indianapolis, Ind.: Liberty Classics, 1981)· Hans-Hermann Hoppe, *A Theory of Socialism and Capitalism* (Boston: Kluwer, 1989), κεφ. 6. ↩

344 Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998), ιδίως κεφ. 22 και 23. ↩

345 Murray N. Rothbard, *Power and Market* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977), σ. 2. ↩

346 Gustave de Molinari, *The Production of Security* (New York: Center for Libertarian Studies, 1977). ↩

347 Rothbard, *Power and Market*, κεφ. 1· του ιδίου, *For A New Liberty* (New York: Collier, 1978), κεφ. 12 και 14. ↩

348 Morris Tannehill και Linda Tannehill, *The Market for Liberty* (New York: Laissez Faire Books, 1984), ιδίως μέρος 2. ↩

349 Για τη «λογική» της ασφάλισης, βλ. Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics* (Chicago: Regnery, 1966), κεφ. 6· Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State*, 2 τόμ. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1993), σ. 498 κ.ε.· Hans-Hermann Hoppe, «On Certainty and Uncertainty, Or: How Rational Can Our Expectations Be?», *Review of Austrian Economics* 10, αρ. 1 (1997)· επίσης Richard von Mises, *Probability, Statistics and Truth* (New York: Dover, 1957)· Frank H. Knight, *Risk, Uncertainty, and Profit* (Chicago: University of Chicago Press, 1971). ↩

350 Βλ. σχετικά Hans-Hermann Hoppe, *Eigentum, Anarchie und Staat* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987), σ. 122–26. ↩

351 Για τη σχέση κράτους και πολέμου και για την ιστορική μετάβαση από τον περιορισμένο —μοναρχικό— στον ολοκληρωτικό —δημοκρατικό— πόλεμο, βλ. Ekkehard Krippendorff, *Staat und Krieg* (Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1985)· Charles Tilly, «War Making and State Making as Organized Crime», στο *Bringing the State Back In*, επιμ. Peter B. Evans, Dietrich Rueschemeyer και Theda Skocpol (Cambridge: Cambridge University Press, 1985)· John F.C. Fuller, *The Conduct of War* (New York: Da Capo Press, 1992)· Michael Howard, *War in European History* (New York: Oxford University Press, 1976)· Hans-Hermann Hoppe, «Time Preference, Government, and the Process of Decivilization», στο *The Costs of War*, επιμ. John V. Denson (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1997)· επίσης στον παρόντα τόμο, σ. 1–44· Erik von Kuehnelt-Leddihn, *Leftism Revisited* (Washington, D.C.: Regnery, 1990). ↩

352 Για το έγκλημα και την τιμωρία, στο παρελθόν και στο παρόν, βλ. Terry Anderson και P.J. Hill, «The American Experiment in Anarcho-Capitalism: The Not So Wild, Wild West», *Journal of Libertarian Studies* 3, αρ. 1 (1979)· Bruce L. Benson, «Guns for Protection, and Other Private Sector Responses to the Government's Failure to Control Crime», *Journal of Libertarian Studies* 8, αρ. 1 (1986)· Roger D. McGrath, *Gunfighters, Highwaymen and Vigilantes: Violence on the Frontier* (Berkeley: University of California Press, 1984)· James Q. Wilson και Richard J. Herrnstein, *Crime and Human Nature* (New York: Simon and Schuster, 1985)· Edward C. Banfield, *The Unheavenly City Revisited* (Boston: Little, Brown, 1974). ↩

353 Για επισκόπηση του βαθμού στον οποίο οι επίσημες —κρατιστικές— στατιστικές, ιδίως για το έγκλημα, αγνοούν, παραποιούν ή διαστρεβλώνουν σκόπιμα γνωστά γεγονότα για λόγους λεγόμενης δημόσιας πολιτικής — πολιτικής ορθότητας—, βλ. J. Philippe Rushton, *Race, Evolution, and Behavior* (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1995)· Michael Levin, *Why Race Matters* (Westport, Conn.: Praeger, 1997). ↩

354 Βλ. Hans-Hermann Hoppe, «Free Immigration or Forced Integration?», *Chronicles* (Ιούλιος 1995). ↩

355 Etienne de la Boétie, *The Politics of Obedience: The Discourse of Voluntary Servitude* (New York: Free Life Editions, 1975)· David Hume, «The First Principles of Government», στο έργο του *Essays. Moral, Political and Literary* (Oxford: Oxford University Press, 1971)· Ludwig von Mises, *Liberalism: In the Classical Tradition* (San Francisco: Cobden Press, 1985)· Murray N. Rothbard, *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, [1974] 2000). ↩

13. Περί της αδυνατότητας περιορισμένου κράτους και της προοπτικής επανάστασης

356 Για την επιρροή του Locke και της πολιτικής φιλοσοφίας του στην Αμερική, βλ. Edmund S. Morgan, *The Birth of the Republic: 1763–89* (Chicago: University of Chicago Press, 1992), σ. 73–74:

> Όταν ο Locke περιέγραφε τη φυσική του κατάσταση, μπορούσε να την εξηγήσει παραστατικότατα λέγοντας ότι «στην αρχή όλος ο κόσμος ήταν Αμερική». Και πράγματι, πολλοί Αμερικανοί είχαν την πραγματική εμπειρία της εφαρμογής εργασίας σε άγρια γη και της μετατροπής της σε δική τους. Ορισμένοι είχαν ακόμη συμμετάσχει σε κοινωνικά σύμφωνα, εγκαθιδρύοντας νέες κυβερνήσεις σε περιοχές άγριας φύσης όπου προηγουμένως δεν υπήρχε καμία. (σ. 74)

Για το έγκλημα, την προστασία και την άμυνα ειδικότερα, βλ. Terry Anderson και P.J. Hill, «The American Experiment in Anarcho-Capitalism: The Not So Wild, Wild West», *Journal of Libertarian Studies* 3, αρ. 1 (1979)· Roger D. McGrath, *Gunfighters, Highwaymen, and Vigilantes: Violence on the Frontier* (Berkeley: University of California Press, 1984). ↩

357 Σε αντίθεση με τους σημερινούς δημοφιλείς πολυπολιτισμικούς μύθους, η Αμερική ασφαλώς δεν ήταν πολιτισμικό «χωνευτήρι». Αντιθέτως, ο εποικισμός της βορειοαμερικανικής ηπείρου επιβεβαίωσε τη στοιχειώδη κοινωνιολογική διαπίστωση ότι όλες οι ανθρώπινες κοινωνίες αναπτύσσονται από οικογένειες και συστήματα συγγένειας και, επομένως, χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό εσωτερικής ομοιογένειας· δηλαδή, οι «όμοιοι» συνδέονται συνήθως με «ομοίους» και απομακρύνονται και διαχωρίζονται από τους «ανομοίους». Έτσι, για παράδειγμα, σύμφωνα με αυτή τη γενική τάση, οι πουριτανοί εγκαθίσταντο κατά προτίμηση στη Νέα Αγγλία, οι Ολλανδοί καλβινιστές στη Νέα Υόρκη, οι κουάκεροι στην Πενσιλβάνια και στα νότια τμήματα του Νιου Τζέρσεϊ, οι καθολικοί στο Μέριλαντ και οι αγγλικανοί, καθώς και οι Γάλλοι Ουγενότοι, στις νότιες αποικίες. Βλ. περαιτέρω David Hackett Fisher, *Albion's Seed: Four British Folkways in America* (New York: Oxford University Press, 1989). ↩

358 Βλ. Fritz Kern, *Kingship and Law in the Middle Ages* (Oxford: Blackwell, 1948)· Bertrand de Jouvenel, *Sovereignty: An Inquiry into the Political Good* (Chicago: University of Chicago Press, 1957), ιδίως κεφ. 10· του ιδίου, *On Power: The Natural History of its Growth* (New York: Viking, 1949)· Robert Nisbet, *Community and Power* (New York: Oxford University Press, 1962).

Η «φεουδαρχία», συνοψίζει αλλού ο Nisbet, *Prejudices: A Philosophical Dictionary* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1982), σ. 125–31,

υπήρξε επί τους δύο τελευταίους αιώνες λέξη λοιδορίας, σφοδρής ύβρεως και κατακραυγής, ιδίως από διανοουμένους στην πνευματική υπηρεσία του σύγχρονου απόλυτου κράτους, είτε μοναρχικού είτε αβασίλευτου είτε δημοκρατικού. Στην πραγματικότητα, η φεουδαρχία είναι επέκταση και προσαρμογή του συγγενικού δεσμού, με προστατευτική σύνδεση προς την πολεμική ακολουθία ή την ιπποσύνη. ... Σε αντίθεση με το σύγχρονο πολιτικό κράτος και την αρχή της εδαφικής κυριαρχίας του, κατά το μεγαλύτερο μέρος μιας χιλιετίας στη Δύση η προστασία, τα δικαιώματα, η πρόνοια, η εξουσία και η αφοσίωση ενυπήρχαν σε έναν προσωπικό και όχι εδαφικό δεσμό. Το να είναι κανείς ο «άνθρωπος» ενός άλλου ανθρώπου, ο οποίος με τη σειρά του είναι ο «άνθρωπος» κάποιου άλλου, και ούτω καθεξής έως την κορυφή της φεουδαρχικής πυραμίδας, με τον καθένα να οφείλει στον άλλο είτε υπηρεσία είτε προστασία, σημαίνει ότι βρίσκεται σε φεουδαρχική σχέση. Ο φεουδαρχικός δεσμός έχει πολλά κοινά με τη σχέση πολεμιστή και διοικητή, αλλά ακόμη περισσότερα με τη σχέση γιου και πατέρα, συγγενή και πατριάρχη. ... ιδιωτικές, προσωπικές και συμβατικές σχέσεις. ... Η υπαγωγή του βασιλιά στο δίκαιο ήταν μία από τις σημαντικότερες αρχές της φεουδαρχίας.

Βλ. επίσης υποσημειώσεις 8, 9 και 10 παρακάτω. ↩

359 Βλ. Lord Acton, «The History of Freedom in Christianity», στο έργο του *Essays in the History of Liberty* (Indianapolis, Ind.: Liberty Classics, 1985), ιδίως σ. 36. ↩

360 Για τη φιλελεύθερη-ελευθεριστική ιδεολογική κληρονομιά των Αμερικανών εποίκων, βλ. Murray N. Rothbard, *For A New Liberty* (New York: Collier, 1978), κεφ. 1· του ιδίου, *Conceived in Liberty*, 4 τόμ. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1999)· Bernard Bailyn, *The Ideological Origins of the American Revolution* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1967). ↩

361 Αυτή η θεμελιώδης διαπίστωση διατυπώθηκε για πρώτη φορά με σαφήνεια από τον Γαλλοβέλγο οικονομολόγο Gustave de Molinari σε άρθρο που δημοσιεύτηκε το 1849 —*The Production of Security* (New York: Center for Libertarian Studies, 1977). Ο de Molinari συλλογιζόταν:

Σε όλες τις περιπτώσεις, για όλα τα εμπορεύματα που εξυπηρετούν τις υλικές ή άυλες ανάγκες του καταναλωτή, είναι προς το συμφέρον του καταναλωτή να παραμένουν ελεύθερα η εργασία και το εμπόριο, επειδή η ελευθερία της εργασίας και του εμπορίου έχει ως αναγκαίο και μόνιμο αποτέλεσμα τη μέγιστη μείωση της τιμής. ... Από αυτό προκύπτει ότι καμία κυβέρνηση δεν πρέπει να έχει το δικαίωμα να εμποδίζει μια άλλη κυβέρνηση να την ανταγωνιστεί ή να απαιτεί από τους καταναλωτές ασφάλειας να απευθύνονται αποκλειστικά σε αυτήν για αυτό το αγαθό. (σ. 3)

Εάν, αντιθέτως, ο καταναλωτής δεν είναι ελεύθερος να αγοράζει ασφάλεια από όπου επιθυμεί, βλέπετε αμέσως να ανοίγεται ένα ευρύ επαγγελματικό πεδίο αφιερωμένο στην αυθαιρεσία και στην κακοδιαχείριση. Η δικαιοσύνη γίνεται αργή και δαπανηρή, η αστυνομία καταπιεστική, η ατομική ελευθερία παύει να γίνεται σεβαστή, η τιμή της ασφάλειας διογκώνεται καταχρηστικά και κατανέμεται άνισα, σύμφωνα με την ισχύ και την επιρροή της μιας ή της άλλης τάξης καταναλωτών. (σ. 13–14) ↩

362 Επιπλέον, σύμφωνα με τον αρχικό βασιλικό καταστατικό τους χάρτη, οι νεοανεξάρτητες πολιτείες της Τζόρτζιας, των δύο Καρολινών, της Βιρτζίνιας, του Κονέκτικατ και της Μασαχουσέτης, για παράδειγμα, διεκδικούσαν τον Ειρηνικό Ωκεανό ως δυτικό τους όριο· και, βάσει τέτοιων προφανώς αβάσιμων, σφετεριστικών αξιώσεων ιδιοκτησίας, οι ίδιες —και στη συνέχεια, ως «νόμιμος κληρονόμος» τους, το Ηπειρωτικό Κογκρέσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες— προχώρησαν στην πώληση δυτικών εδαφών σε ιδιώτες που τα ιδιοποιούνταν αρχικά και τα αξιοποιούσαν, προκειμένου να εξοφλήσουν τα χρέη τους ή/και να χρηματοδοτήσουν τρέχουσες κρατικές λειτουργίες. ↩

363 Βλ. Bruno Leoni, *Freedom and the Law* (Indianapolis, Ind.: Liberty Classics, 1991), σ. 118. Ο Leoni σημειώνει εδώ ότι αρκετοί λόγιοι σχολιαστές της Magna Carta, για παράδειγμα, επισήμαναν πως

μια πρώιμη μεσαιωνική εκδοχή της αρχής «καμία φορολογία χωρίς αντιπροσώπευση» εννοούνταν ως «καμία φορολογία χωρίς τη συγκατάθεση του ατόμου που φορολογείται»· και πληροφορούμαστε ότι το 1221 ο επίσκοπος του Winchester, «κληθείς να συναινέσει σε φόρο εξαγοράς στρατιωτικής υπηρεσίας, αρνήθηκε να πληρώσει αφού το συμβούλιο είχε εγκρίνει την παροχή, με το επιχείρημα ότι ο ίδιος διαφωνούσε, και το Θησαυροφυλάκιο έκανε δεκτή την ένστασή του». ↩

364 Βλ. Kern, *Kingship and Law in the Middle Ages*, όπου γράφει ότι

στον Μεσαίωνα δεν υπάρχει «πρώτη εφαρμογή ενός νομικού κανόνα». Το δίκαιο είναι παλαιό· το νέο δίκαιο είναι αντίφαση εν τοις όροις· διότι είτε το νέο δίκαιο απορρέει ρητά ή σιωπηρά από το παλαιό είτε συγκρούεται μαζί του, οπότε δεν είναι νόμιμο. Η θεμελιώδης ιδέα παραμένει ίδια: το παλαιό δίκαιο είναι το αληθινό δίκαιο και το αληθινό δίκαιο είναι το παλαιό. Σύμφωνα, επομένως, με τις μεσαιωνικές αντιλήψεις, η θέσπιση νέου δικαίου δεν είναι καθόλου δυνατή και κάθε νομοθέτηση και νομική μεταρρύθμιση νοείται ως αποκατάσταση του καλού παλαιού δικαίου που έχει παραβιαστεί. (σ. 151)

Παρόμοιες απόψεις για τη σταθερότητα του δικαίου και το ανεπίτρεπτο της νομοθέτησης υποστήριζαν ακόμη οι Γάλλοι φυσιοκράτες του δέκατου όγδοου αιώνα, όπως, για παράδειγμα, ο Mercier de la Riviere, συγγραφέας ενός βιβλίου με τίτλο *L'Ordre Naturel* και άλλοτε κυβερνήτης της Μαρτινίκας. Όταν η Ρωσίδα τσαρίνα Catherine the Great ζήτησε τη συμβουλή του για το πώς έπρεπε να κυβερνά, αναφέρεται ότι ο de la Riviere απάντησε πως το δίκαιο πρέπει να βασίζεται

σε ένα μόνο πράγμα, Κυρία: στη φύση των πραγμάτων και του ανθρώπου. … Το να δίνει ή να δημιουργεί κανείς νόμους, Κυρία, είναι έργο που ο Θεός δεν ανέθεσε σε κανέναν. Αχ! Τι είναι ο άνθρωπος ώστε να θεωρεί τον εαυτό του ικανό να υπαγορεύει νόμους σε όντα που δεν γνωρίζει; Η επιστήμη της διακυβέρνησης συνίσταται στη μελέτη και στην αναγνώριση των νόμων που ο Θεός χάραξε τόσο προφανώς στην ίδια τη συγκρότηση του ανθρώπου όταν του έδωσε ύπαρξη. Η απόπειρα υπέρβασης αυτού θα ήταν μεγάλη συμφορά και καταστρεπτικό εγχείρημα. (Παρατίθεται στο Murray N. Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith: An Austrian Perspective on the History of Economic Thought* [Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1995], τόμ. 1, σ. 371)

Βλ. επίσης de Jouvenel, *Sovereignty*, σ. 172–73 και 189. ↩

365 Η ιδιαίτερα προσφιλής σύγχρονη άποψη, σύμφωνα με την οποία η υιοθέτηση «συνταγματικής διακυβέρνησης» αποτελεί μεγάλη πολιτισμική πρόοδο από την αυθαίρετη εξουσία προς την κυριαρχία του δικαίου και η οποία αποδίδει στις Ηνωμένες Πολιτείες εξέχοντα ή ακόμη και πρωτεύοντα ρόλο σε αυτή την ιστορική τομή, πρέπει, επομένως, να θεωρηθεί σοβαρά εσφαλμένη. Η άποψη αυτή διαψεύδεται προφανώς από κείμενα όπως η Magna Carta του 1215 ή η Χρυσή Βούλα του 1356. Σημαντικότερο είναι ότι παραποιεί τη φύση των προνεωτερικών κυβερνήσεων. Αυτές είτε στερούνταν εντελώς τις αυθαιρετότερες και τυραννικότερες από όλες τις εξουσίες, δηλαδή την εξουσία φορολόγησης και νομοθέτησης χωρίς συναίνεση, είτε, ακόμη και εάν τις διέθεταν, περιορίζονταν αυστηρά στην άσκησή τους, επειδή τέτοιες εξουσίες θεωρούνταν ευρέως μη νομιμοποιημένες, δηλαδή σφετερισμένες και όχι δικαίως αποκτημένες. Σε σαφή αντίθεση, οι σύγχρονες κυβερνήσεις ορίζονται από το γεγονός ότι οι εξουσίες φορολόγησης και νομοθέτησης αναγνωρίζονται ρητά ως νομιμοποιημένες· δηλαδή όλες οι «συνταγματικές» κυβερνήσεις, είτε στις ΗΠΑ είτε οπουδήποτε αλλού, αποτελούν κρατικές κυβερνήσεις. Ο Robert Nisbet ορθώς σημειώνει, επομένως, ότι ένας προνεωτερικός

> βασιλιάς μπορεί κατά καιρούς να κυβερνούσε με έναν βαθμό έλλειψης λογοδοσίας που ελάχιστοι σύγχρονοι κρατικοί αξιωματούχοι μπορούν να απολαμβάνουν, αλλά είναι αμφίβολο εάν, ως προς τις πραγματικές εξουσίες και λειτουργίες, οποιοσδήποτε βασιλιάς ακόμη και των «απόλυτων μοναρχιών» του δέκατου έβδομου αιώνα ασκούσε το είδος εξουσίας που σήμερα ενυπάρχει στο αξίωμα πολλών υψηλόβαθμων αξιωματούχων των δημοκρατιών. Τότε υπήρχαν υπερβολικά πολλά κοινωνικά εμπόδια ανάμεσα στην εξουσία που αξίωνε ο μονάρχης και στην πραγματική άσκησή της επί των ατόμων. Το ίδιο το κύρος και η λειτουργική σημασία της εκκλησίας, της οικογένειας, της συντεχνίας και της τοπικής κοινότητας ως εστιών αφοσίωσης περιόριζαν τον απόλυτο χαρακτήρα της κρατικής εξουσίας. (*Community and Power*, σ. 103–04) ↩

366 Murray N. Rothbard, *Power and Market: Government and the Economy* (Kansas City: Sheed Andrews and McMeel, 1977), σ. 188–89. Βλ. περαιτέρω κεφ. 1–3. Υπό το φως αυτών των σκέψεων —και σε αντίθεση με την επικρατούσα άποψη για το ζήτημα—, καταλήγει κανείς στο ίδιο συμπέρασμα με τον H.L. Mencken για την τελική «επιτυχία» της Αμερικανικής Επανάστασης:

> Οι πολιτικές επαναστάσεις δεν επιτυγχάνουν συχνά κάτι πραγματικά αξιόλογο· το μόνο αναμφισβήτητο αποτέλεσμά τους είναι απλώς να εκδιώκουν μια συμμορία κλεφτών και να εγκαθιστούν άλλη. … Ακόμη και οι αμερικανικές αποικίες κέρδισαν ελάχιστα από την εξέγερσή τους το 1776. Επί είκοσι πέντε χρόνια μετά την Επανάσταση βρίσκονταν σε πολύ χειρότερη κατάσταση ως ελεύθερα κράτη από ό,τι θα βρίσκονταν ως αποικίες. Η κυβέρνησή τους ήταν ακριβότερη, αναποτελεσματικότερη, πιο ανέντιμη και πιο τυραννική. Μόνο η σταδιακή υλική πρόοδος της χώρας τις έσωσε από τη λιμοκτονία και την κατάρρευση· και αυτή η υλική πρόοδος οφειλόταν όχι στις αρετές της νέας κυβέρνησής τους αλλά στη γενναιοδωρία της φύσης. Κάτω από τη βρετανική οπλή θα τα είχαν καταφέρει εξίσου καλά και πιθανότατα πολύ καλύτερα. (*A Mencken Chrestomathy* [New York: Vintage Books, 1982], σ. 145–46) ↩

367 Για όσα ακολουθούν, βλ. Hans-Hermann Hoppe, *Eigentum, Anarchie und Staat. Studien zur Theorie des Kapitalismus* (Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987), σ. 182 κ.ε. ↩

368 Βλ. Helmut Schoeck, *Envy: A Theory of Social Behavior* (New York: Harcourt, Brace and World, 1970). ↩

369 Βλ. de Jouvenel, *On Power*, σ. 9–10. ↩

370 Βλ. σχετικά τη λαμπρή και πράγματι προφητική ανάλυση του John C. Calhoun, *A Disquisition on Government* (New York: Liberal Arts Press, 1953), ιδίως σ. 25–27. Εκεί ο Calhoun σημειώνει ότι ένα

> γραπτό σύνταγμα έχει ασφαλώς πολλά πλεονεκτήματα, αλλά είναι μεγάλο σφάλμα να υποτίθεται ότι η απλή ένταξη διατάξεων που περιορίζουν και οριοθετούν τις κρατικές εξουσίες, χωρίς να εφοδιάζονται εκείνοι για την προστασία των οποίων εντάσσονται με τα μέσα επιβολής της τήρησής τους, θα αρκεί για να εμποδίζει την πλειοψηφούσα και κυρίαρχη παράταξη να καταχράται τις εξουσίες της. Ως η παράταξη που κατέχει την κρατική εξουσία, θα … τάσσεται υπέρ των εξουσιών που παραχωρεί το σύνταγμα και κατά των περιορισμών που αποβλέπουν στην οριοθέτησή τους. Ως πλειοψηφούσες και κυρίαρχες παρατάξεις, δεν θα χρειάζονται αυτούς τους περιορισμούς για την προστασία τους. … Η μειοψηφούσα ή ασθενέστερη παράταξη, αντιθέτως, θα ακολουθούσε την αντίθετη κατεύθυνση και θα τους θεωρούσε ουσιώδεις για την προστασία της έναντι της κυρίαρχης παράταξης. … Όπου, όμως, δεν υπάρχουν μέσα με τα οποία θα μπορούσε να εξαναγκάσει την πλειοψηφούσα παράταξη να τηρεί αυτούς τους περιορισμούς, το μόνο καταφύγιο που θα της απέμενε θα ήταν η στενή ερμηνεία του συντάγματος. … Σε αυτήν η πλειοψηφούσα παράταξη θα αντέτασσε ευρεία ερμηνεία, που θα απέδιδε στους όρους της παραχώρησης την ευρύτερη δυνατή σημασία. Θα είχαμε τότε ερμηνεία εναντίον ερμηνείας: η μία για να περιορίσει και η άλλη για να διευρύνει στο έπακρο τις κρατικές εξουσίες. Αλλά σε τι θα μπορούσε να χρησιμεύσει η στενή ερμηνεία της μειοψηφούσας παράταξης απέναντι στην ευρεία ερμηνεία της πλειοψηφούσας, όταν η δεύτερη θα είχε όλες τις κρατικές εξουσίες για να θέσει σε εφαρμογή την ερμηνεία της, ενώ η πρώτη θα στερούνταν κάθε μέσου επιβολής της δικής της; Σε μια τόσο άνιση αναμέτρηση, το αποτέλεσμα δεν θα ήταν αμφίβολο. Η παράταξη υπέρ των περιορισμών θα συντριβόταν. … Το τέλος της αναμέτρησης θα ήταν η ανατροπή του συντάγματος. … Οι περιορισμοί θα ακυρώνονταν τελικά και η κυβέρνηση θα μετατρεπόταν σε κυβέρνηση απεριόριστων εξουσιών. Ούτε η διαίρεση της κυβέρνησης σε χωριστούς και, μεταξύ τους, ανεξάρτητους κλάδους θα απέτρεπε αυτό το αποτέλεσμα. … Εφόσον καθένας και όλοι οι κλάδοι —και, βεβαίως, ολόκληρη η κυβέρνηση— θα βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της αριθμητικής πλειοψηφίας, είναι υπερβολικά σαφές για να χρειάζεται εξήγηση ότι μια απλή κατανομή των εξουσιών της μεταξύ
>
> οργάνων ή αντιπροσώπων της θα μπορούσε να κάνει ελάχιστα ή τίποτε για να αναχαιτίσει την τάση της προς καταπίεση και κατάχρηση εξουσίας.

Εν ολίγοις, σχολίασε ο Rothbard σχετικά με αυτή την ανάλυση,

> το Σύνταγμα αποδείχθηκε όργανο επικύρωσης της επέκτασης της κρατικής εξουσίας και όχι του αντιθέτου. Όπως διέκρινε ο Calhoun, κάθε γραπτός περιορισμός που αφήνει στην κυβέρνηση την ερμηνεία των δικών της εξουσιών είναι αναπόφευκτο να ερμηνευθεί ως έγκριση της διεύρυνσης και όχι της δέσμευσής τους. Υπό μια βαθιά έννοια, η ιδέα της δέσμευσης της εξουσίας με τις αλυσίδες ενός γραπτού συντάγματος αποδείχθηκε ευγενές πείραμα που απέτυχε. Η ιδέα ενός αυστηρά περιορισμένου κράτους αποδείχθηκε ουτοπική· πρέπει να βρεθούν άλλα, ριζοσπαστικότερα μέσα για να αποτραπεί η διόγκωση του επιθετικού κράτους. (*For A New Liberty*, σ. 67)

Βλ. επίσης Anthony de Jasay, *Against Politics: On Government, Anarchy, and Order* (London: Routledge, 1997), ιδίως κεφ. 2. ↩

371 Ο Robert Higgs, *Crisis and Leviathan: Critical Episodes in the Growth of American Government* (New York: Oxford University Press, 1987), σ. ix, αντιπαραβάλλει την πρώιμη αμερικανική εμπειρία προς το παρόν:

> Υπήρξε κάποτε, πολύ παλιά, μια εποχή κατά την οποία ο μέσος Αμερικανός μπορούσε να ασχολείται με την καθημερινή του εργασία έχοντας ελάχιστη επίγνωση της κυβέρνησης —ιδίως της ομοσπονδιακής. Ως αγρότης, έμπορος ή βιομήχανος, μπορούσε να αποφασίζει τι, πώς, πότε και πού θα παρήγε και θα πωλούσε τα αγαθά του, περιοριζόμενος από ελάχιστα πράγματα πέρα από τις δυνάμεις της αγοράς. Σκεφτείτε μόνο: καμία αγροτική επιδότηση, στήριξη τιμών ή έλεγχος καλλιεργούμενων εκτάσεων· καμία Ομοσπονδιακή Επιτροπή Εμπορίου· κανένας αντιμονοπωλιακός νόμος· καμία Επιτροπή Διαπολιτειακού Εμπορίου. Ως εργοδότης, εργαζόμενος, καταναλωτής, επενδυτής, δανειστής, δανειολήπτης, μαθητής ή εκπαιδευτικός, μπορούσε να ενεργεί σε μεγάλο βαθμό σύμφωνα με τη δική του κρίση. Σκεφτείτε μόνο: κανένα Εθνικό Συμβούλιο Εργασιακών Σχέσεων· κανένας ομοσπονδιακός νόμος
>
> «προστασίας» του καταναλωτή· καμία Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς· καμία Επιτροπή Ίσων Ευκαιριών Απασχόλησης· κανένα Υπουργείο Υγείας και Ανθρωπίνων Υπηρεσιών. Ελλείψει κεντρικής τράπεζας που να εκδίδει εθνικό χαρτονόμισμα, οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν συνήθως χρυσά νομίσματα για τις αγορές τους. Δεν υπήρχαν γενικοί φόροι επί των πωλήσεων, φόροι κοινωνικής ασφάλισης ή φόροι εισοδήματος. Μολονότι οι κρατικοί αξιωματούχοι ήταν τότε εξίσου διεφθαρμένοι με σήμερα —ίσως περισσότερο—, διέθεταν πολύ λιγότερα μέσα διαφθοράς. Οι ιδιώτες πολίτες δαπανούσαν περίπου δεκαπέντε φορές περισσότερα από όλες τις κυβερνήσεις μαζί. … Εκείνες οι μέρες, δυστυχώς, έχουν παρέλθει προ πολλού. ↩

372 Για τη διόγκωση της αμερικανικής κυβέρνησης και ιδίως τον ρόλο του πολέμου σε αυτή την εξέλιξη, βλ. *The Costs of War: America's Pyrrhic Victories*, επιμ. John V. Denson (New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1997)· Higgs, *Crisis and Leviathan*· Ekkehart Krippendorff, *Staat und Krieg* (Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1985), ιδίως σ. 90–116· *A New History of Leviathan*, επιμ. Ronald Radosh και Murray N. Rothbard (New York: Dutton, 1972)· Arthur A. Ekirch, *The Decline of American Liberalism* (New York: Atheneum, 1967). ↩

373 Για την ισχυρότερη διατύπωση αυτής της θέσης, βλ. Lysander Spooner, *No Treason: The Constitution of No Authority* (Colorado Springs, Colo.: Ralph Myles, 1973)· επίσης Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York: New York University Press, 1998), ιδίως κεφ. 22 και 23. ↩

374 Πράγματι, κάθε τέτοια σύμβαση προστασίας δεν είναι μόνο εμπειρικά απίθανη, αλλά λογικοπραξεολογικά αδύνατη. «Συμφωνώντας να φορολογείται και να υπόκειται σε νομοθέτηση προκειμένου να προστατεύεται», ένα πρόσωπο θα παρέδιδε —θα απαλλοτρίωνε— στην πράξη όλη την περιουσία του υπέρ της φορολογικής αρχής και θα υπέτασσε τον εαυτό του σε μόνιμη δουλεία έναντι του νομοθετικού φορέα. Ωστόσο, κάθε τέτοια σύμβαση είναι εξαρχής ανεπίτρεπτη και, επομένως, άκυρη και ανίσχυρη, επειδή αντιφάσκει προς την ίδια τη φύση των συμβάσεων προστασίας, δηλαδή την αυτοκυριότητα εκείνου που πρόκειται να προστατευθεί και την ύπαρξη κάποιου πράγματος που ανήκει στον προστατευόμενο και όχι στον προστάτη του —δηλαδή ιδιωτικής, χωριστής ιδιοκτησίας.

> Είναι ενδιαφέρον ότι, παρά το γεγονός πως κανένα γνωστό κρατικό σύνταγμα δεν έχει ποτέ συμφωνηθεί από όλους όσοι υπάγονται στη δικαιοδοσία του και παρά την προφανή αδυνατότητα να μπορούσε ποτέ αυτό να είναι διαφορετικό, η πολιτική φιλοσοφία, από τον Hobbes και τον Locke έως σήμερα, βρίθει αποπειρών συμβατικής δικαιολόγησης του κράτους. Ο λόγος αυτών των φαινομενικά ατέρμονων προσπαθειών είναι προφανής: είτε το κράτος μπορεί να δικαιολογηθεί ως αποτέλεσμα συμβάσεων είτε δεν μπορεί να δικαιολογηθεί καθόλου. Όπως ήταν αναμενόμενο, όμως, αυτή η αναζήτηση, όπως περίπου η αναζήτηση του τετραγωνισμού του κύκλου ή του αεικινήτου, δεν απέφερε τίποτε και παρήγαγε απλώς έναν μακρύ κατάλογο ανειλικρινών, αν όχι δόλιων, ψευδοδικαιολογήσεων μέσω αυθαίρετων σημασιολογικών αποφάνσεων: η «απουσία σύμβασης» είναι στην πραγματικότητα «υπονοούμενη», «σιωπηρή» ή «εννοιολογική» σύμβαση. Εν ολίγοις, το «όχι» σημαίνει πραγματικά «ναι». Για εξέχον σύγχρονο παράδειγμα αυτής της οργουελικής «νεογλώσσας», βλ. James M. Buchanan και Gordon Tullock, *The Calculus of Consent* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1962)· James M. Buchanan, *The Limits of Liberty* (Chicago: University of Chicago Press, 1975)· του ιδίου, *Freedom in Constitutional Contract* (College Station: Texas A and M University Press, 1977). Για κριτική του Buchanan και της λεγόμενης Σχολής Δημόσιας Επιλογής, βλ. Murray N. Rothbard, *The Logic of Action Two* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1997), κεφ. 4 και 17· Hans-Hermann Hoppe, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993), κεφ. 1. ↩

375 Για όσα ακολουθούν, βλ. επίσης κεφ. 12· Morris και Linda Tannehill, *The Market for Liberty* (New York: Laissez Faire Books, 1984), ιδίως κεφ. 8. ↩

376 De Molinari, *The Production of Security*, σ. 12. ↩

377 Όπως εξήγησε ο Rothbard, ακόμη και

> εάν το κράτος πρόκειται να περιορίζεται στην «προστασία» του προσώπου και της περιουσίας και η φορολογία να «περιορίζεται» στην παροχή μόνο αυτής της υπηρεσίας, πώς θα αποφασίζει το κράτος πόση προστασία θα παρέχει και πόσους φόρους θα επιβάλλει; Διότι, αντίθετα προς τη θεωρία του περιορισμένου κράτους, η «προστασία» δεν είναι περισσότερο ένα συλλογικό, ενιαίο «πράγμα» από οποιοδήποτε άλλο αγαθό ή υπηρεσία στην κοινωνία. … Πράγματι, η «προστασία» θα μπορούσε να σημαίνει οτιδήποτε, από έναν αστυνομικό για ολόκληρη τη χώρα έως την παροχή ένοπλου σωματοφύλακα και άρματος μάχης σε κάθε πολίτη —πρόταση που θα χρεοκοπούσε αμέσως την κοινωνία. Ποιος, όμως, θα αποφασίσει πόση προστασία πρέπει να παρέχεται, εφόσον είναι αναμφισβήτητο ότι κάθε πρόσωπο θα προστατευόταν καλύτερα από κλοπή και επίθεση εάν διέθετε ένοπλο σωματοφύλακα παρά εάν δεν διέθετε; Στην ελεύθερη αγορά, οι αποφάσεις για την ποσότητα και την ποιότητα κάθε αγαθού ή υπηρεσίας που πρέπει να παρέχεται σε κάθε πρόσωπο λαμβάνονται μέσω των εκούσιων αγορών κάθε ατόμου· ποιο κριτήριο, όμως, μπορεί να εφαρμοστεί όταν την απόφαση λαμβάνει το κράτος; Η απάντηση είναι: κανένα απολύτως· και τέτοιες κρατικές αποφάσεις δεν μπορούν παρά να είναι εντελώς αυθαίρετες. (*The Ethics of Liberty*, σ. 180–81)

Βλ. επίσης Murray N. Rothbard, *For A New Liberty* (New York: Collier, 1978), σ. 215 κ.ε. ↩

378 Σχολιάζει ο Rothbard:

> Η ιδέα της προτεραιότητας της αποκατάστασης του θύματος έχει ισχυρό προηγούμενο στο δίκαιο· πράγματι, αποτελεί αρχαία αρχή δικαίου που αφέθηκε να μαραθεί καθώς το κράτος διογκωνόταν και μονοπωλούσε τους θεσμούς της δικαιοσύνης. … Στην πραγματικότητα, κατά τον Μεσαίωνα γενικώς η αποκατάσταση του θύματος ήταν η κυρίαρχη αντίληψη περί τιμωρίας· μόνο καθώς το κράτος γινόταν ισχυρότερο … μετατοπίστηκε η έμφαση από την αποκατάσταση του θύματος … στην τιμωρία για υποτιθέμενα εγκλήματα που διαπράττονταν «κατά του κράτους». … Εκείνο που συμβαίνει σήμερα είναι ο ακόλουθος παραλογισμός: ο Α κλέβει 15.000 USD από τον Β. Το κράτος εντοπίζει, δικάζει και καταδικάζει τον Α, όλα εις βάρος του Β ως ενός από τους πολυάριθμους φορολογουμένους που θυματοποιούνται σε αυτή τη διαδικασία. Στη συνέχεια, αντί να υποχρεώσει τον Α να αποδώσει τα χρήματα στον Β ή να εργαστεί καταναγκαστικά έως ότου εξοφληθεί το χρέος, υποχρεώνει τον Β, το θύμα, να πληρώνει φόρους για να συντηρείται ο εγκληματίας στη φυλακή επί δέκα ή είκοσι χρόνια! Πού στο καλό βρίσκεται εδώ η δικαιοσύνη; (*The Ethics of Liberty*, σ. 86–87) ↩

379 Οι ασφαλιστικές εταιρείες, στον βαθμό που συνάπτουν διμερή σύμβαση με κάθε πελάτη τους, ικανοποιούν πλήρως το παλαιό και αρχικό αίτημα της «αντιπροσωπευτικής» διακυβέρνησης, για το οποίο ο Bruno Leoni σημείωνε ότι «η πολιτική αντιπροσώπευση συνδεόταν στενά κατά την προέλευσή της με την ιδέα ότι οι αντιπρόσωποι ενεργούν ως εντολοδόχοι άλλων ανθρώπων και σύμφωνα με τη βούληση των τελευταίων»· *Freedom and the Law*, σ. 118–19· βλ. επίσης υποσημείωση 8 παραπάνω. Σε σαφή αντίθεση, η σύγχρονη δημοκρατική διακυβέρνηση συνεπάγεται την πλήρη διαστρέβλωση —και πράγματι την ακύρωση— της αρχικής ιδέας της αντιπροσωπευτικής διακυβέρνησης. Σήμερα, ένα πρόσωπο θεωρείται πολιτικά «αντιπροσωπευόμενο» ό,τι κι αν συμβαίνει, δηλαδή ανεξαρτήτως της δικής του βούλησης και δράσης ή εκείνης του αντιπροσώπου του. Θεωρείται αντιπροσωπευόμενο εάν ψηφίζει, αλλά και εάν δεν ψηφίζει. Θεωρείται αντιπροσωπευόμενο εάν εκλεγεί ο υποψήφιος που ψήφισε, αλλά και εάν εκλεγεί άλλος. Αντιπροσωπεύεται είτε ο υποψήφιος που ψήφισε ή δεν ψήφισε κάνει είτε δεν κάνει ό,τι εκείνο επιθυμούσε. Και θεωρείται πολιτικά αντιπροσωπευόμενο είτε ο «δικός του» αντιπρόσωπος εξασφαλίσει είτε όχι πλειοψηφική υποστήριξη μεταξύ όλων των εκλεγμένων αντιπροσώπων. «Στην πραγματικότητα», όπως επισήμανε ο Lysander Spooner,

> η ψήφος δεν πρέπει να θεωρείται απόδειξη συναίνεσης. … Αντιθέτως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι, χωρίς καν να έχει ζητηθεί η συναίνεσή του, ένας άνθρωπος βρίσκεται περιβεβλημένος από μια κυβέρνηση στην οποία δεν μπορεί να αντισταθεί· μια κυβέρνηση που τον αναγκάζει να πληρώνει χρήματα, να παρέχει υπηρεσίες και να παραιτείται από την άσκηση πολλών φυσικών δικαιωμάτων του, υπό την απειλή βαριών ποινών. Βλέπει επίσης ότι άλλοι άνθρωποι ασκούν αυτή την τυραννία επάνω του μέσω της κάλπης. Βλέπει ακόμη ότι, εάν χρησιμοποιήσει και ο ίδιος την κάλπη, έχει κάποια πιθανότητα να απαλλαγεί από την τυραννία των άλλων υποτάσσοντάς τους στη δική του. Εν ολίγοις, βρίσκεται, χωρίς τη συναίνεσή του, σε τέτοια θέση ώστε, εάν ψηφίσει, μπορεί να γίνει κύριος, ενώ εάν δεν ψηφίσει πρέπει να γίνει δούλος. Και δεν έχει άλλη εναλλακτική από αυτές τις δύο. Σε αυτοάμυνα, επιχειρεί το πρώτο. Η περίπτωσή του είναι ανάλογη με εκείνη ενός ανθρώπου που έχει εξαναγκαστεί να πολεμήσει και πρέπει είτε να σκοτώσει άλλους είτε να σκοτωθεί ο ίδιος. Επειδή, για να σώσει τη ζωή του στη μάχη, ένας άνθρωπος επιχειρεί να αφαιρέσει τη ζωή των αντιπάλων του, δεν πρέπει να συναχθεί ότι η μάχη ήταν δική του επιλογή. (σ. 15)
>
> … δεν είναι ούτε υπηρέτες, ούτε εντολοδόχοι, ούτε πληρεξούσιοι, ούτε αντιπρόσωποί μας … δεν αναλαμβάνουμε ευθύνη για τις πράξεις τους. Εάν ένας άνθρωπος είναι υπηρέτης, εντολοδόχος ή πληρεξούσιός μου, αναλαμβάνω αναγκαστικά ευθύνη για όλες τις πράξεις του εντός των ορίων της εξουσίας που του έχω εμπιστευθεί. Εάν του έχω εμπιστευθεί, ως εντολοδόχου μου, είτε απόλυτη είτε οποιαδήποτε άλλη εξουσία επί των προσώπων ή των περιουσιών άλλων ανθρώπων εκτός από εμένα, αναλαμβάνω έτσι αναγκαστικά ευθύνη έναντι αυτών των άλλων προσώπων για κάθε βλάβη που μπορεί να τους προκαλέσει, όσο ενεργεί εντός των ορίων της εξουσίας που του έχω παραχωρήσει. Κανένα άτομο, όμως, που ενδέχεται να βλαφθεί στο πρόσωπο ή στην περιουσία του από πράξεις του Κογκρέσου δεν μπορεί να στραφεί κατά των μεμονωμένων εκλογέων και να τους καταστήσει υπεύθυνους για αυτές
>
> τις πράξεις των λεγόμενων εντολοδόχων ή αντιπροσώπων τους. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι αυτοί οι υποτιθέμενοι εντολοδόχοι του λαού, των πάντων, είναι στην πραγματικότητα εντολοδόχοι κανενός. (*No Treason*, σ. 29) ↩

380 Για τη «λογική» της ασφάλισης, βλ. Ludwig von Mises, *Human Action: A Treatise on Economics*, Scholar's Edition (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1998), κεφ. 6· Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State*, 2 τόμ. (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1993), σ. 498 κ.ε.· Hans-Hermann Hoppe, «On Certainty and Uncertainty, Or: How Rational Can Our Expectations Be?», *Review of Austrian Economics* 10, αρ. 1 (1997). ↩

381 Καθώς υποχρεώνονται, αφενός, να εντάσσουν άτομα με ίδια ή παρόμοια έκθεση σε κίνδυνο στην ίδια ομάδα κινδύνου και να χρεώνουν σε καθένα την ίδια τιμή ανά μονάδα ασφαλισμένης αξίας και, αφετέρου, να διακρίνουν με ακρίβεια μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών ατόμων με αντικειμενικά —πραγματικά— διαφορετικούς ομαδικούς κινδύνους και να χρεώνουν διαφορετική τιμή ανά μονάδα ασφαλισμένης αξίας στα μέλη διαφορετικών ομάδων κινδύνου —με τις διαφορές τιμών να αντανακλούν με ακρίβεια τον βαθμό ετερογένειας μεταξύ των μελών αυτών των διαφορετικών ομάδων—, οι ασφαλιστικές εταιρείες θα προήγαν συστηματικά την προαναφερθείσα φυσική ανθρώπινη τάση —βλ. υποσημείωση 2 παραπάνω— των «όμοιων ανθρώπων» να συνδέονται μεταξύ τους και να κάνουν διακρίσεις εις βάρος των «ανομοίων», διαχωριζόμενοι φυσικά από αυτούς. Για την τάση των κρατών να διασπούν και να καταστρέφουν ομοιογενείς ομάδες και ενώσεις μέσω πολιτικής αναγκαστικής ενσωμάτωσης, βλ. κεφ. 7, 9 και 10. ↩

382 Βλ. επίσης κεφ. 12· και Tannehill και Tannehill, *The Market for Liberty*, κεφ. 11, 13 και 14. ↩

383 Βλ. σχετικά Murray N. Rothbard, «Concepts of the Role of Intellectuals in Social Change Toward Laissez-Faire», *Journal of Libertarian Studies* 9, αρ. 2 (1990). ↩

384 Για τη θεμελιώδη σημασία της κοινής γνώμης για την κρατική εξουσία, βλ. Etienne de la Boétie, *The Politics of Obedience: The Discourse of Voluntary Servitude* (New York: Free Life Editions, 1975), με εισαγωγή του Murray N. Rothbard· David Hume, «On the First Principles of Government», στο έργο του *Essays: Moral, Political and Literary* (Oxford: Oxford University Press, 1971)· Mises, *Human Action*, κεφ. 9, ενότητα 3. Εκεί ο Mises σημειώνει, σ. 189:

> Όποιος θέλει να χρησιμοποιήσει βία χρειάζεται την εκούσια συνεργασία ορισμένων ανθρώπων. ... Ο τύραννος πρέπει να διαθέτει ακολουθία οπαδών που υπακούουν στις διαταγές του με τη θέλησή τους. Η αυθόρμητη υπακοή τους του παρέχει τον μηχανισμό που χρειάζεται για την κατάκτηση άλλων ανθρώπων. Το εάν κατορθώνει να διατηρήσει την κυριαρχία του εξαρτάται από την αριθμητική σχέση των ομάδων: εκείνων που τον υποστηρίζουν εκουσίως και εκείνων που υποτάσσει με τη βία. Μολονότι ένας τύραννος μπορεί προσωρινά να κυβερνά μέσω μιας μειονότητας, εάν αυτή είναι οπλισμένη και η πλειονότητα όχι, μακροπρόθεσμα μια μειονότητα δεν μπορεί να διατηρεί μια πλειονότητα σε υποτέλεια. ↩

385 Για αυτή την «παλαιά» φιλελεύθερη αντίληψη της δημοκρατίας, βλ., για παράδειγμα, Mises, *Liberalism: In the Classical Tradition* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1985). «Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης ως προς το ζήτημα της υπαγωγής σε ένα κράτος», γράφει ο Mises,

> σημαίνει, επομένως, το εξής: όποτε οι κάτοικοι μιας συγκεκριμένης επικράτειας, είτε πρόκειται για ένα μόνο χωριό, για μια ολόκληρη περιφέρεια ή για μια σειρά γειτονικών περιφερειών, γνωστοποιούν, μέσω ενός ελεύθερα διεξαγόμενου δημοψηφίσματος, ότι δεν επιθυμούν πλέον να παραμένουν ενωμένοι με το κράτος στο οποίο ανήκουν εκείνη τη στιγμή, αλλά επιθυμούν είτε να σχηματίσουν ανεξάρτητο κράτος είτε να προσαρτηθούν σε κάποιο άλλο, οι επιθυμίες τους πρέπει να γίνονται σεβαστές και να ικανοποιούνται. Αυτός είναι ο μόνος εφικτός και αποτελεσματικός τρόπος αποτροπής επαναστάσεων και εμφύλιων και διεθνών πολέμων. (σ. 109) ↩

386 Για προσεκτική ανάλυση των ζητημάτων που εμπλέκονται στον Πόλεμο Ανεξαρτησίας του Νότου, βλ. Thomas J. DiLorenzo, «The Great Centralizer. Abraham Lincoln and the War Between the States», *Independent Review* 3, αρ. 2 (1998). ↩

387 Για τη σημασία των ελεύθερων πόλεων της μεσαιωνικής Ευρώπης στη μεταγενέστερη ανάπτυξη της ιδιαίτερης ευρωπαϊκής παράδοσης του κλασικού φιλελευθερισμού, βλ. *Cities and The Rise of States in Europe, A.D. 1000 to 1800*, επιμ. Charles Tilly και Wim P. Blockmans (Boulder, Colo.: Westview Press, 1994). ↩

388 Ο κίνδυνος κρατικής καταστολής είναι μεγαλύτερος στο αρχικό στάδιο αυτού του αποσχιστικού σεναρίου, δηλαδή όσο ο αριθμός των ελεύθερων αστικών επικρατειών παραμένει μικρός. Επομένως, σε αυτή τη φάση είναι σκόπιμο να αποφεύγεται κάθε άμεση αντιπαράθεση με την κεντρική κυβέρνηση. Αντί να αποκηρύσσεται εντελώς η νομιμοποίησή της, θα φαινόταν συνετό, για παράδειγμα, να διασφαλίζεται η κυβερνητική «ιδιοκτησία» των ομοσπονδιακών κτιρίων κ.λπ. εντός της ελεύθερης επικράτειας και να απορρίπτεται «μόνο» το δικαίωμά της σε μελλοντική φορολόγηση και νομοθέτηση σχετικά με οποιονδήποτε και οτιδήποτε εντός αυτής της επικράτειας. Εφόσον αυτό γίνεται με την κατάλληλη διπλωματική λεπτότητα και δεδομένης της ανάγκης για ουσιώδες επίπεδο υποστήριξης στην κοινή γνώμη, είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς πώς η κεντρική κυβέρνηση θα τολμούσε να εισβάλει σε μια επικράτεια και να συντρίψει μια ομάδα ανθρώπων που δεν είχαν διαπράξει άλλο αμάρτημα παρά την προσπάθεια να ασχολούνται με τις δικές τους υποθέσεις. Στη συνέχεια, μόλις ο αριθμός των αποσχισμένων επικρατειών φτάσει σε κρίσιμη μάζα —και κάθε επιτυχία σε έναν τόπο ενθάρρυνε τη μίμηση από άλλους—, οι δυσκολίες συντριβής των αποσχιστών θα αυξάνονταν εκθετικά και η κεντρική κυβέρνηση θα καθίστατο γρήγορα ανίσχυρη και θα κατέρρεε υπό το ίδιο της το βάρος. ↩